	МАЗМҰНЫ	
1.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН КЕЛЕШЕГІ, АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ДАМЫТУДА «АУЫЛ МЕКТЕБІ – САПА АЛАҢЫ» ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ** **Мукушева Алмагуль Наурызбаевна** **Ерсұлтанова Тұрсынкүл Серікбаевна**	2
2.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕГІ МҰҒАЛІМ МӘРТЕБЕСІ ЖӘНЕ КӘСІБИ ДАМУЫ** **Оракова А.Ш.**	6
3.	**ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ – РУХАНИ ЖАҢАРУДЫҢ БАСЫМ ТҮРІ** **Сәбит Сейітович Контаев**	10
4.	**РОЛЬ ПЕДАГОГА В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ** **Гулзада Азимкановна Бексултанова**	12
5.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ЦИФРЛЫҚ ФОРМАТҚА КӨШІРУДЕ «E. SAILAY» ПЛАТФОРМАСЫ АРҚЫЛЫ МЕКТЕПІШІЛІК САЙЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ МЕХАНИЗМІ** **Елюбаева Наталья Геннадиевна**	16
6.	**БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА МҮМКІНДІГІ ШЕУКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ** **Жайлауова Гульнар Умирбековна**	20
7.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ҚАТЫСУШЫЛАРҒА «САТЫЛМАЙТЫН АЛПАМЫС» КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНЫН МЕҢГЕРТУ АРҚЫЛЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫН ҰСЫНУ** **Елюбаев Канат Амангельдыевич**	24
8.	**КІТАП - ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БОЙЫНДА ТРАНСВЕРСАЛЬДЫ ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ** **Жадра Умиржановна. Дагарова**	27
9.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕГІ ЖАС МАМАНДАРҒА ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ МЕН СҮЙЕМЕЛДЕУ: «ТӘЛІМГЕРЛІКТІҢ ТИІМДІ МОДЕЛІ»** **Иргалиева Анар Аманхосқызы**	30
10.	**«ФИЗИКА» ПӘНІНДЕ РОБОТОТЕХНИКА ҒЫЛЫМЫН ИНТЕГРАЦИЯЛАП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ПӘНГЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ** **Дәулешяр Бақытәлі Даулетяруұлы**	35
11.	**ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ КАК МОТИВАТОР ОБУЧЕНИЯ** **Жулдуз Кабдынуровна Мухамединова**	64
12.	**ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫ - ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.** **Кауметова Магфура Аубакировна**	66
13.	**ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫ КРЕАТИВТІ ОЙЛАУҒА БАҒЫТТАЙТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР** **Дукеева Нургуль Мукангалиевна**	71
14.	**ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ** **Койшыбаев Бержан Толепбергенович**	76

15.	**ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ** **Жантурина Нагима Сейпиловна**	78
16.	**СОВРЕМЕННАЯ СЕЛЬСКАЯ ШКОЛА: ЦИФРОВИЗАЦИЯ, УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ, ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ РОСТ, УСПЕХ КАЖДОГО УЧЕНИКА** **А.Р. Нигматуллина**	79
17.	**«БИОАҚПАРАТТАНУ ЖӘНЕ СИНЕРГЕТИКА» ОҚЫТУ САПАСЫН БАСҚАРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ӘКІМШІЛІК БАҚЫЛАУ ЖҮРГІЗУ** **Асылбекова Каргаш Булатовна**	82
18.	**ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ: СОЗДАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ПЛАТФОРМ** **Василенко Екатерина Николаевна**	84
19.	**ГЕЙМИФИКАЦИЯ – АКТИВНЫЙ МЕТОД СОВРЕМЕННОГО УРОКА** **Алена Валерьевна Коробова**	86
20.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ДАМУДЫҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ** **Алханова Гаухаргуль Базархановна**	89
21.	**ҚАМҚОР ЖАНҰЯ:ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕЛУ, ОТБАСЫЛЫҚ ҚОЛДАУ** **Ұзақова Роза Оралханқызы**	91
22.	**АУЫЛДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ТЕҢГЕРІМДІ ДАМУЫ: ҚАЛА МЕН АУЫЛ АРАСЫНДАҒЫ БІЛІМ АЛУҒА ТЕҢ МҮМКІНДІК ЖАСАУ** **Ещанов Галымжан Мурзахметович**	94
23.	**БЕЗОПАСНАЯ ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА – ЗАЛОГ СЧАСТЛИВОГО ДЕТСТВА** **Абишева Эльмира Абиловна**	96
24.	**СОЗДАНИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ** **Этекбаева Галия Кайроллаевна**	100
25.	**ҚАУІПСІЗ МЕКТЕП – САПАЛЫ БІЛІМ КЕПІЛІ** **Асаубаев Ринат Темирланович**	102
26.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ БУЛЛИНГ ПЕН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ШАРАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ** **Козыкешов Ержан Танатарович**	104
27.	**СОЗДАНИЕ БЕЗБАРЬЕРНОЙ СРЕДЫ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОСТИ ВКЛЮЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС** **Мужикбаева Гульнара Жетписовна**	108
28.	**МЕКТЕПТЕГІ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ТРЕНДТЕРІ** **Альтаева Шакизат Кудайбергеновна**	111
29.	**СОВРЕМЕННЫЙ ПЕДАГОГ И ВЫЗОВЫ ВРЕМЕНИ** **Смаилканова Алтын Агнасовна**	116
30.	**ПРИМЕНЕНИЕ ХИМИИ В ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ: РОЛЬ ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ** **Шарымбаева Жибек Жаслановна**	119

31.	**АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА IELTS ӘДІСТЕМЕСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ** **Арыстанбекова Гулнур Бекмахамбетовна**	123
32.	**МЕТАПРЕДМЕТНЫЙ ПОДХОД КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ** **Муссина Асыл Каламтаевна**	127
33.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУДІ ЦИФРЛАНДЫРУ** **Нұрлыбек Орынбекұлы**	128
34.	**СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР САМОРЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГА** **Гульнар Туяковна Топанова**	133
35.	**ОҚУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА САРАЛАУ ТӘСІЛДЕРІН ТИМДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ** **Жолдасбек Нұрайлым Жаппасбекқызы**	138
36.	**СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАЗАХСТАНА: ВОПРОСЫ КАЧЕСТВА** **Пивоварова Л.Г.**	140
37.	**ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ МЕНЕДЖМЕНТІ** **М.К. Исмагулова**	144
38.	**БІЛІМ САПАСЫН БАСҚАРУ ҚҰРАЛДАРЫ** **Жукушева Культай Амангельдиновна**	148
39.	**КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА** **З.Н. Баянова**	153
40.	**МЕНЕДЖМЕНТ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА НОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ** **Малыхина Л.В.**	156
41.	**ЛИДЕРСТВО КАК ВАЖНЕЙШИЙ ФАКТОР В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ УЧИТЕЛЯ** **Г.М. Сапарова**	158
42.	**СТРАТЕГИЯЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ – МЕКТЕПТІҢ SMART ДАМУ ЖОСПАРЫНДА** **Нурмаганбетова А М**	161
43.	**ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДАҒЫ «ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ» АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ** **Жусупова Марал Амангельдиновна**	165
44.	**БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ АРҚЫЛЫ ЗАМАНАУИ АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ДАМЫТУ ЖӘНЕ БІЛІМДЕГІ АЛШАҚТЫҚТЫ ҚЫСҚАРТУ** **Абраимова Еркежан Мураткановна**	171
45.	**КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА «РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ»** **З.Б.Алимова**	174
46.	**«PISA ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУІН» ЖҮРГІЗУ АЯСЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМЫТУ – БІЛІМ**	176

	САПАСЫН АРТТЫРУҒА МҮМКІНДІК **М.К.Жантокена**	
47.	**ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ ПРИ СОСТАВЛЕНИИ ШКОЛЬНОГО РАСПИСАНИЯ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ (1.КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА)** **Т.И.Марюха**	179
48.	**БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ** **Калиева Гаухар Картаевна**	184
49.	**РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОТРУДНИЧЕСТВА И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ХОДЕ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ** **Фоменко Наталья Васильевна**	188
50.	**РАСПРЕДЕЛЕННОЕ ЛИДЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ШКОЛОЙ** **Л.А. Малышева**	190
51.	**НӘТИЖЕГЕ БАҒЫТТАЛҒАН САБАҚ** **Шырылдакова Шолпан Негметовна**	194
52.	**НАБЛЮДЕНИЕ ЗА УРОКАМИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА ПЕДАГОГОВ: ЦЕЛИ, МЕТОДЫ И ДЕЙСТВЕННАЯ СТРАТЕГИЯ** **Н.Р.Чередниченко**	198
53.	**ВНЕДРЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА ДЛЯ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ В МАЛОКОМПЛЕКТНОЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ** **Ильясов Талгат Маратович**	201
54.	**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ И ИНСТРУМЕНТОВ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ** **А.А.Ахметова**	204
55.	**СУДЬБА МАЛОКОМПЛЕКТНЫХ ШКОЛ: ПРИЧИНЫ ИХ ИСЧЕЗНОВЕНИЯ И ПОИСКИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ** **Овчинникова К.Н.**	209
56.	**ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ: ОПЫТ ОПОРНЫХ ШКОЛ** **С.В.Кун**	212
57.	**ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕПТЕ ОҚУ САПАСЫН АРТТЫРУ: МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ** **Г.Н.Насыритдинова**	217
58.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕ ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ** **Алмурзина Гулмира Жолдибаевна**	221
59.	**ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ ПЕДАГОГАМИ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ** **Н.В.Торохова**	224
60.	**РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА: РОЛЬ РЕФЛЕКСИИ, НАСТАВНИЧЕСТВА И ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ** **Фельбуш О. С.**	229
61.	**ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ В МАЛОКОМПЛЕКТНОЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ**	234

	Кабиденова Динара Аспандияровна	
62.	**«NATURAL SCIENCE: ОТ ПРИРОДЫ К ТЕХНОЛОГИИ» ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД В ИЗУЧЕНИИ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ** **Ф.М. Енсебаев**	236
63.	**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ** **Ибраева Асель Ертулеувна**	238
64.	**АУЫЛДЫҚ ЖЕРЛЕРДЕ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН КӨТЕРУ** **Жанет Кырымовна Шокаева**	242
65.	**БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК, ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ** **Чукуева Лаззат Толегеновна**	245
66.	**СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУ ЖӘНЕ ЖОБАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ ИНТЕГРАЦИЯСЫ** **Ходжакова Айгуль Амангельдиновна**	249
67.	**СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ КАК НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ШКОЛ** **Есенгали Ясина Идрисқызы**	254
68.	**РЕАЛИИ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ: ПРОБЛЕМЫ, ПОИСКИ И ПУТИ РЕШЕНИЯ** **Жангалиева Мадина Адилбаевна**	259
69.	**ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ** **Исабеков Аманжол Сейпилмаликович**	262
70.	**БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ ТҮРЛЕРІ** **Нургалиева Зарина Аскаровна**	264
71.	**ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ** **А. Ж. Куанышева**	268
72.	**ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ** **Джанкенова Меруерт Сериковна**	271
73.	**«ЛИВО» (ЛАБОРАТОРИЯ ИННОВАЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ)** **Суюнгалиева Нурганым Амангельдиевна**	273
74.	**ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫСЫ** **Акильжанова Майра Каирбаевна**	276
75.	**ҚОЛДАНБАЛЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ БАСТАУЫШ БІЛІМДЕ: ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУҒА ӘСЕРІ.** **Кайсенова Аяулым Нурмолдиновна**	280
76.	**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ** **Раиса Раисовна Жумагульдинова**	284
77.	**ҰЛЫЛАР ӨНЕГЕСІ-ҰРПАҚҚА АМАНАТ** **А.О.Жакупова**	287
78.	**ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ**	292

	Бигалиева Гульмира Бигалиқызы	
79.	**ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІК ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ** **Бегалина Рита Шериязданoвна**	297
80.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: ІЗДЕНІСТЕР, МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ** **Агибаева Сандугаш Амантаевна**	302
81.	**АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНДЕ АРАЛАС ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ** **Пашеева Молдир Мынжасаровна**	307
82.	**ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ МЕН АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ** **Адырбаева М.Ж.**	311
83.	**БІЛІМ САПАСЫН ЖАҚСАРТУДА “БЖС ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ”** **Әбікенова Мейрамгул Оразбекқызы**	314
84.	**АГРОКЛАСС В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ - ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПРОФИЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ** **Н.Г. Лукина**	318
85.	**БІРІКТІРІЛГЕН СЫНЫПТАРДА САБАҚ ӨТКІЗУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ** **Кыпшакбаева Алмаскул Олжабаевна**	322
86.	**ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ** **Аздарханова Бакытгуль Муратканoвна**	326
87.	**ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ** **Э.Р. Линднер**	328
88.	**РАБОТА С ТЕКСТОМ КАК ОСНОВНОЙ МЕТОД ЭФФЕКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ** **Сагатова Айгерим Адилбековна**	332
89.	**ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ** **Садуев Толеген Абайулы**	335
90.	**СОБСТВЕННЫЕ СТРАТЕГИИ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ. МОЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ И ПРИМЕРЫ УСПЕШНЫХ ПРАКТИК** **Ильтнер Наталья Ивановна**	339
91.	**ФОРМИРОВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ ПОСРЕДСТВОМ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ЗАДАНИЙ В 8 КЛАССЕ** **Т.А.Пачурина**	343
92.	**ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКИХ ЛИЧНОСТЕЙ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА НА ФАКУЛЬТАТИВНЫХ УРОКАХ ИСТОРИИ.** **Сулекеев Д. К.**	346
93.	**БАЛАБАҚШАДА ӨЗГЕ ҰЛТ БАЛАЛАРЫНА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕ ОЙЫН МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ**	351

	МАҢЫЗЫ **Хамитова Альмира Ержановна**	
94.	**ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ МЕТОДЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА** **Сайдинова Шаадат Рустемовна**	354
95.	**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЛАТФОРМЫ «BLOOKET» ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ РЕФЛЕКСИИ ПО ТЕМЕ «ЛОГАРИФМЫ. СВОЙСТВА ЛОГАРИФМА» В 11 КЛАССЕ** **В.Е. Минеев-Ли**	358
96.	**PYTHON БАҒДАРЛАМАСЫ: ОҚЫТУДАҒЫ МАҢЫЗЫ МЕН ӘДІСТЕРІ (ОҚЫТУ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ)** **Тастанбек Тассауин Іңкәрбекұлы**	362
97.	**МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ НАЗАРЫН АУДАРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ** **Абдрахманова Алмагуль Магметоллаевна**	364
98.	**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ И ВО ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ** **Абдугожанова Г.С.,**	368
99.	**КЛАССИЧЕСКИЕ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ** **Татьяна Борисовна Абрамова**	373
100.	**АУЫЛ БАЛАЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКАҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ** **Алшынбаева Аида Темирхановна**	377
101.	**ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ГРАФИКАЛЫҚ АҚПАРАТ АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ** **Аяганова Лайлим Бактыгалиевна**	380
102.	**БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЖАЗУДЫ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ: TEDX ИДЕЯЛАРЫ** **А.Е.Балахметова**	385
103.	**ОБУЧЕНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ** **Н. К. Басыбаева**	389
104.	**РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ** **Н. Б.Баямбаева**	393
105.	**БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ** **Ж.З.Мынгынова**	395
106.	**ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОСТРАНСТВЕ ШКОЛЬНОГО МУЗЕЯ** **А.А. Боровиков** **О.В. Лукьянец**	398
107.	**ФОРМИРОВАНИЕ ПРОДУКТИВНОГО ЧТЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ЧЕРЕЗ НАВЫКИ 4К** **Е. П. Дерябина**	403
108.	**ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ РЕЧИ**	407

	Л.П. Лихачева	
109.	**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ** **М.А.Куртушан**	412
110.	**САБАҚТА ҚОЛДАНУҒА БОЛАТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР** **Кумарова Айгуль Адамовна**	416
111.	**ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОЙЛАУ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ DROODLES ҚОЛДАНУ** **Дюсембекова Раушан Сапарбековна**	420
112.	**ИНКЛЮЗИВТІ ОРТА МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ** **Гарифуллина Диана Турысбековна**	423
113.	**ВНЕДРЕНИЕ МОДЕЛЕЙ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРАКТИКУ ПРЕПОДАВАНИЯ МАТЕМАТИКИ** **Е.С. Ткачева**	426
114.	**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ КАК РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОБЕЛОВ В ЗНАНИЯХ** **Е.М.Омарова**	431
115.	**ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫҢДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ** **Казанбаева Эльмира Сагимбаевна**	433
116.	**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ** **Шопанова Айгуль Галеевна**	438
117.	**БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАЛАРЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ – ТАБЫСТЫ ОҚЫТУДЫҢ НӘТИЖЕСІ** **Шаяхметова Анаргул Аменовна**	442
118.	**ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІНДЕ «МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНДЫҢ ТИІМДІЛІГІ»** **Сыкдыкова Асем Аукешовна**	445
119.	**МЕКТЕПТЕ ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ** **Оразбаева Ляззат Ержановна**	451
120.	**ОҚЫЛЫМ ТАПСЫРМАЛАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНЦИОНАЛДЫҚ ОҚУ** **Ж.М.Карибаева**	455
121.	**ӘЗІЛХАН НҰРШАЙЫҚОВ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДЫҢ БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕ БЕРУДЕГІ МАҢЫЗЫ** **Оспанова Лаура Каленовна**	459
122.	**МӘТІНМЕН ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ** **Турлыбек Ақерке Әбдіғалиқызы**	462
123.	**ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫҢ ӨМІР САЛТЫН ҰСТАНУЫН НАСИХАТТАУ** **Ибрагимов Азамат Канатович**	466
124.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫН ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ** **Мунайдарова Гульнарай Елюбаевна**	470
125.	**ЖОБАЛАУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ТИІМДІЛІГІ**	475

	Разахова Салтагат Ерсайновна	
126.	**«ҰЙҚАС ӨРУ» ӘДІСІ – КРЕАТИВТІ ЖАЗЫЛЫМДЫ ДАМЫТУ** **Тауданбекова Ардак Айтказыкызы**	479
127.	**ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН «КӨК БӨРТЕ» ӘДІСІ** **Тургалиева Меруерт Уалибековна**	484
128.	**ҚАБІЛЕТ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТҮСІНІГІНІҢ ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ** **Ахметкалиева Бакытгуль Нихыметоллаевна**	489
129.	**ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ** **Есенгалиева Жансая Сериковна**	494
130.	**THE IMPACT OF READING LITERACY ON ACADEMIC SUCCESS** **Сагинбаева Бигайша Аманжоловна**	497
131.	**САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: НАҚТЫ ТАҚЫРЫП – ТАБЫСТЫ НӘТИЖЕ** **Амангельдина Айгерим Амангельдиевна**	503
132.	**ИНФОРМАТИКАНЫ ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫ ВИЗУАЛИЗАЦИЯЛАУ** **Б.М.Тулкина**	509
133.	**АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫН ЖҮРГІЗУ ТӘСІЛІ** **Хамзина Мадина Оразалиевна**	513
134.	**ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ** **А.Б. Муравицкая**	516
135.	**ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН АРТТЫРУ** **Мухаметказина Гульмира Советхановна**	521
136.	**ВИРТУАЛЬНАЯ ЭКСКУРСИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ** **Никонова Наталья Алексеевна**	527
137.	**ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ** **Нурмагамбетова Кымбат Жамбырбаевна**	529
138.	**ОҚЫТУДАҒЫ МЕНІҢ ӨЗЕКТІ ТАҚЫРЫБЫМ: «БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ЗАМАНАУИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРДІ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ БАҒДАРЛЫ ДАМУЫ ҮШІН «4 С» ТӘСІЛІН STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА ҚОЛДАНУ»** **Дабинова Альмира Толеухановна**	535
139.	**БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЖЫЛДАМ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫ МЕН ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ** **Шакиева Алмагуль Бахытбековна**	541
140.	**ИКТ- РЕСУРСЫ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ РЕЧИ И ГРАФОМОТОРНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ** **Шегебаева Гульмира Умырбаевна**	543
141.	**РАЗВИТИЕ ТРУДОВЫХ НАВЫКОВ У МАЛЬЧИКОВ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ ЧЕРЕЗ ПРАКТИКО-**	546

	ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ЗАНЯТИЯ **Шегебаев Евгений Александрович**	
142.	**ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ОЙ-ӨРІСІН ДАМЫТУ** **Молдажанова Алмагуль Сапарбековна**	549
143.	**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ «ӨЛКЕТАНУ»** **Еркегул Маратқызы Шайманова** **Салтанат Социаловна Жакенова** **Диана Турысбековна Гарифуллина**	551
144.	**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДОСТИЖЕНИИ ПЛАНИРУЕМЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ООП** **Уралтаева Аягоз Канатовна**	555

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ «БІЛІМ БЕРУДІ ДАМЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ» КММ
КГУ «ИННОВАЦИОННЫЙ ЦЕНТР РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ» ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ

«АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: ІЗДЕНІСТЕР, МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «РЕАЛИИ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ: ПРОБЛЕМЫ, ПОИСКИ И ПУТИ РЕШЕНИЯ»

I том

Павлодар, 2025

АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН КЕЛЕШЕГІ, АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ДАМЫТУДА «АУЫЛ МЕКТЕБІ – САПА АЛАҢЫ» ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мукушева Алмагуль Наурызбаевна
Ерсұлтанова Тұрсынкүл Серікбаевна
Ғылым және жоғары білім министрлігі « Ұлттық тестілеу орталығы» ШЖҚ РМК, Педагогтердің білімін бағалау тест тапсырмаларын қалыптастыру басқармасының басшысы

Ауыл мектептері – ел болашағының негізін қалайтын маңызды білім ошақтары. Қазақстанда ауыл мектептері қалалық мектептерге қарағанда материалдық-техникалық базасы әлсіздеу болғанымен, олар елді мекендердегі білім берудің жалғыз орталығы.

Ауыл мектептері өз ішінен толық жинақты және шағын жинақты мектептер болып бөлінеді. «Шағын жинақты» мектептер статусы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 «Білім туралы» Заңында: «Шағын жинақты мектеп – білім алушылар контингенті шағын, сынып-жинақтары біріктірілген және оқу сабақтарын ұйымдастырудың өзіндік нысаны бар жалпы білім беретін мектеп», – деп көрсетілген. Сондай-ақ шағын жинақты мектептерге қатысты Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы № 385 «Тиісті типтердегі және түрлердегі мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, қосымша білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің м.а. 2021 жылғы 29 желтоқсандағы № 614 «Тиісті үлгідегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы және т.б. нормативтік-құқықтық актілерді басшылыққа алынып жұмыстар жүргізіледі.

Шағын жинақты мектептердің негізгі ерекшелігі бала санының аздығы мен педагог кадрлардың жетіспеушілігінде. Осы ретте Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 6 мамырдағы № 185 «Халықтың тығыздығына және елді мекендердің қашықтығына қарай білім беру ұйымдары желісінің кепілдік берілген мемлекеттік нормативін бекіту туралы» бұйрығындағы «Білім беру ұйымдары желісінің кепілдік берілген мемлекеттік нормативінде» мектептердің бала санына қарай жасақталу нормативі берілген. Алайда жергілікті жердегі жағдайға қарай берілген норматив көбіне сақталмайды.

Ауыл мектептерінің негізгі мәселелеріне материалдық-техникалық базаның әлсіздігі жатады. Оған ауыл мектептерінде заманауи зертханалар, компьютерлер, интернет желісінің жеткіліксіздігін жатқызуға болады. Сол секілді білікті педагогтердің жетіспеушілігі жас мамандардың көбінесе ауылдық жерлерде жұмыс істеуге құлықсыздығы жалақының төмендігі, тұрғын үй мәселесі және әлеуметтік жағдайдың қолайсыздығы қалаға қарай бет бұруға мәжбүрлейді.

Ендігі мәселе бұл – ауыл мектебіндегі білім алушылар санының аздығы. Бұл оқу процесін ұйымдастыруда қиындықтар тудырады, өйткені бұл бір мұғалімнің бірнеше сыныппен жұмыс істеуге тура келетін жағдайы.

ШЖМ-дағы білім алушылар контингенті – 185 мың адам (мектеп білім алушыларының жалпы санының 5,3 %-ы). Мұндай мектептердің ең көп үлесі халық тығыздығы ең төмен өңірлерде шоғырланған: Солтүстік Қазақстан облысы (77,1 %), Қостанай облысы (65 %), Ақмола облысы (64,8 %), Павлодар облысы (59,8 %) және басқа да өңірлер. Ауыл халқының қалаға көшуі осы өңірлердегі кейбір ауыл мектептерінің білім алушы контингентінің өте аз болуына (50 баладан аз) әкелуде. ШЖМ-ның 45 %-ында (1 212 мектеп) 2,5 мың біріктірілген сыныпта әртүрлі жастағы балалар (ШЖМ контингентінің 7,7 %-ы) бірге оқытылады. Бұл арнайы оқыту және бағалау әдістемелерін қажет етеді.

ШЖМ-да сыныптың толық болмауынан және оқушылар санының аздығынан мектепте артық аумақ пен штат пайда болады, бұл мемлекеттік бюджетке қосымша жүктеме түсіреді.

Тағы бір өзекті мәселе – ауыл мектептерінің қала мектептерімен білім деңгейінің айырмашылығы. Қала мектептерімен салыстырғанда ауыл оқушыларының ҰБТ, олимпиадалар мен ғылыми жобалардағы нәтижелері төменірек көрсетіп жатады. Бұған ауылда қосымша білім беру орталықтарының жетіспеуі себеп.

Халықаралық зерттеулердің деректері қалалық және ауылдық мектептер арасындағы білім сапасында айырмашылық бар екенін байқатады.

PIRLS-2021 зерттеуі қалалық және ауылдық мектеп білім алушылары арасындағы оқу нәтижелеріндегі айырмашылық 21 балл екенін көрсетті.

2016 жылмен салыстырғанда бұл алшақтық 11 балға өскен.

PISA-2022 халықаралық зерттеуінің нәтижелері бойынша ауыл мектептерінің білім алушылары қалалық мектептердегі қатарластарынан айтарлықтай төмен нәтижеде: оқу сауаттылығында 37 балл, математикада 18 балл және жаратылыстану ғылымында 26 балл айырмашылық құрауда.

Осы орайда, талдау нәтижелері ауыл мектептеріндегі білім алушылардың тұрақты түрде артта қалу үрдісін көрсетіп отыр, бұл білім беру сапасындағы алшақтықтарды жою үшін кешенді шараларды қабылдаудың қажеттілігін айқындайды.

Бұл мақсатқа жету үшін заманауи білім беру технологияларын енгізу және сапалы оқытудың негізі болып табылатын директорлар мен педагогтердің құзыреттілігін көтеруге назар аудару маңызды.

Көрсетілген мәселелерді шешу жолдары ретінде, біріншіден, мектептердің инфрақұрылымын жақсарту ұсынылады. Бұнда: мектептерге заманауи жабдықтар, компьютерлер мен интернет орнату; ауыл мектептерін жөндеу және жаңа ғимараттар салуды ұсынуға болады.

Еліміздегі барлық апатты жағдайдағы білім беру ұйымдарының 76 %-ы (55-тің 42-сі) ауылдық жерлерде орналасқан, олардың басым бөлігі Батыс Қазақстан (14), Ақтөбе (4), Қызылорда (4) және Түркістан (3) облыстарында орналасқан. Сондай-ақ, ауылдық жерлерде 181 саманнан, 51 ағаштан, 13 қамыстан салынған мектептер бар. Бұл мектептер заманауи талаптарға сәйкес болмағандықтан, балалардың сапалы білім алуына қосымша қиындықтар туғызады.

Бейімделген ғимараттарда 770 (29 %) ШЖМ орналасқан, мұнда 30 434 бала білім алады. 317 ауылдық мектеп күрделі жөндеуді қажет етеді (оның ішінде 120 – ШЖМ, бұл мектептерде 11 410 бала білім алады). 248 ШЖМ-да (9,2 %) ыстық тамақ ұйымдастыруға жағдай жоқ, ал 465-інде (13 %) кітапхана жоқ. 1 090 ШЖМ (40,6 %) жоғары жылдамдықты Интернетке қосылмаған. Көптеген мектептерде физика, химия, биология, робототехника және IT пәндері бойынша заманауи кабинеттер жетіспейді. Ауыл мектептеріндегі компьютерлік техниканы–22-24 %-ға, ал ШЖМ-да 24 %-ға дейін жаңарту қажет. Бұл мәселелер ауылдық жерлердегі балаларға қолжетімді, әрі сапалы білім беруді қамтамасыз етуде қосымша қиындықтар тудырады.

Екіншіден, мұғалімдерді қолдау мәселесінде: ауылға жұмысқа барған жас мамандарға көтерме ақы мен тұрғын үй беру; мұғалімдердің жалақысын көтеру және оларды тұрақты түрде біліктілікті арттыру курстарынан өткізуді қарастырған жөн.

2024 жылы орта білім беру саласында 406 мың педагог жұмыс істейді, олардың 52 %-ы (212,9 мың) ауылдық жерлерде еңбек етеді. ШЖМ-да 50 мың педагог жұмыс істейді, бұл жалпы педагогтердің 12,3 %-ын құрайды. Алайда ауыл мектептері, әсіресе ШЖМ бірқатар қиындықтармен кездесуде: педагогтер біліктілігінің жеткіліксіздігі, кәсіби өсуге деген мотивацияның төмендігі. Бұл мәселелер педагогтердің кәсіби деңгейін арттыру және еңбек жағдайларын жақсарту бойынша мақсатты шараларды қабылдауды талап етеді.

Ауыл мектептерінде педагогтердің 4,5 %-ы ғана магистр дәрежесіне ие (қалада – 11,6 %-ы). ШЖМ көбінесе «педагог-сарапшы», «педагог-модератор» және «педагог» біліктілік

санаттары бар педагогтермен қамтамасыз етілген, ал «педагог-шеберлердің» үлесі өте төмен.

ШЖМ-дағы педагогтердің жетіспеушілігі ауыл мектептеріндегі негізгі мәселелердің бірі. Бұл педагогтердің шалғай аудандарда жұмыс істеуге деген мотивациясының төмендігімен, тұрғын үйдің, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайлардың болмауымен және оқу жүктемесінің жеткіліксіздігімен байланысты.

ШЖМ-да негізінен «Математика», «Ағылшын тілі», «Физика», «Химия», «Биология» пәндерінен бос орындар басым, бұл көп жағдайда ішкі қосымша жүктемемен – қоса атқарумен қамтылады да, білім сапасына кері әсер етеді.

Үшіншіден, оқыту сапасын арттыруда онлайн білім беру ресурстарын дамыту және ауыл оқушылары үшін қолжетімді ету; қала мектептерімен серіктестік орнатып, тәжірибе алмасу бағдарламаларын енгізу.

Төртіншіден, білім алушыларға қосымша мүмкіндіктер ұсынуда ауыл оқушыларына арналған олимпиадалар, ғылыми жобалар мен гранттық бағдарламаларды көбейту мен ауыл балаларына арналған арнайы білім беру лагерьлері мен экскурсиялар ұйымдастырған дұрыс.

Ауыл мектебі – ауылдың болашағы. Сондықтан, оның дамуы үшін мемлекет тарапынан жүйелі қолдау қажет. Қазіргі ізденістер мен реформалар дұрыс бағытта жүргізілсе, ауыл мектептерінің деңгейін көтеріп, білім сапасын жақсартуға мүмкіндік бар. Білімге салынған инвестиция – елдің дамуына жасалған маңызды қадам.

Сонымен қатар қазіргі таңда білім беру саласы қарқынды өзгерістерге ұшырап, білім сапасын арттыру маңызды мәселелердің біріне айналып отыр. Осы ретте ауыл мектептерінің білім сапасын қамтамасыз ету үшін тиімді басқару жүйесі қажет. Сондықтан білім беру ұйымдарының табысты менеджмент құралдары мен оларды жүзеге асыру жолдары ретінде келесі мәселелерді қарастыруға болады.

Біріншіден, білім сапасын басқарудың маңыздылығын қарастыру керек. Білім сапасын арттыру үшін дұрыс басқару жүйесін құру қажет. Білім беру мекемелері үшін менеджменттің негізгі мақсаттарына: оқу процесін тиімді ұйымдастыру; мұғалімдер мен оқушылардың мүмкіндіктерін дамыту; қазіргі заман талаптарына сай инфрақұрылымды жетілдіру мен инновациялық әдістерді енгізу ұсынылады.

Екіншіден, табысты менеджмент құралдарын ұсыну қажет. Бұнда стратегиялық жоспарлауда білім беру мекемесінде нақты мақсаттар мен міндеттерді анықтау арқылы ұзақ мерзімді нәтижелерге қол жеткізуге болады. Стратегиялық жоспарлау келесі мәселелерді қамтиды: білім беру бағдарламаларын жаңарту; педагогтердің кәсіби дамуын қамтамасыз ету; білім алушылардың қажеттіліктерін зерттеу; қаржылық ресурстарды тиімді бөлу болса, педагогикалық кадрларды басқаруда мұғалімдер білім сапасының негізгі қозғаушы күші болғандықтан оларды басқару төмендегі шараларды қамтиды: мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру; заманауи оқыту әдістерін енгізу; жалақы мен әлеуметтік қолдауды жақсарту және мұғалімдерге мотивациялық жүйе құруды жатқызуға болады.

Маңызды мәселелердің бірі – ШЖМ басшыларының біліктілік деңгейі, бұл мектептің дамуы мен басқаруында шешуші рөл атқарады. ШЖМ директорларының жалпы саны – 2 654, оның ішінде 382-сі бастауыш ШЖМ меңгерушісі қызметін атқарады. Олардың 465-і «үшінші санаттағы басшы», 189-ы «екінші санаттағы басшы», 59-ы «бірінші санаттағы басшы» біліктілік санатына ие, ал қалған 1 941 басшының біліктілік санаты төмен. Өңірлер бойынша деректерді талдау басшылардың дайындық деңгейі мен біліктілік санаттарында айтарлықтай айырмашылықтар бар екенін көрсетті.

Білім беру ұйымдарындағы басқару жүйесіне қатысты негізгі мәселелер анықталды. Біріншіден, жоғары басқарушылық дағдылары бар басшылардың, мысалы, «екінші санаттағы басшы» және «бірінші санаттағы басшы» деңгейіндегі кадрлардың жетіспеушілігі байқалады. Бұл мектеп директорларының кәсіби дамуының жеткіліксіз екендігін және ол өз кезегінде басқарудың жалпы төмен деңгейінен көрінеді. Екіншіден, кейбір өңірлерде біліктілік санаты жоқ директорлардың жоғары үлесі тіркелген.

Үшіншіден, цифрлық технологияларды пайдалануда білім беру процесін тиімді жүргізу үшін сандық технологиялар маңызды рөл атқарады. Оған: онлайн платформалар мен

қашықтан оқыту жүйелерін енгізу; электронды журналдар мен тестілеу жүйелерін қолдану; интерактивті оқыту құралдарын пайдалануды жатқызуға болады.

Төртіншіден, мониторинг және бағалау жүйесінде білім сапасын тұрақты түрде бақылау және бағалау жүйесі келесі қадамдарды қамтиды: білім алушылардың үлгерімін бағалау; Мұғалімдердің жұмыс сапасын талдау; Ата-аналар мен қоғамның пікірін ескеру; білім беру мекемесінің даму үрдістерін зерттеу және т.б.

Бесіншіден, ынтымақтастық және серіктестікті жүзеге асыру. Білім беру ұйымдарының табысты болуы үшін олардың әртүрлі мекемелермен серіктестік орнатуы маңызды. Бұл: жоғары оқу орындарымен және ғылыми-зерттеу орталықтарымен байланыс орнату; жергілікті кәсіпкерлер мен компаниялармен ынтымақтастық жасау; халықаралық тәжірибені меңгеруді көздейді

Алтыншыдан, білім сапасын арттырудың нәтижелерінде тиімді менеджмент құралдарын қолдану білім сапасының келесі нәтижелеріне әкеледі: оқушылардың академиялық жетістіктері артады; мұғалімдердің біліктілігі жоғарылайды; білім беру ұйымдарының бәсекеге қабілеттілігі күшейеді; жаңа инновациялық әдістер енгізіледі.

Білім сапасын арттыру үшін тиімді басқару жүйесін енгізу қажет. Стратегиялық жоспарлау, педагогикалық кадрларды басқару, цифрлық технологияларды пайдалану, мониторинг жүргізу және серіктестік орнату – білім берудің негізгі табысты менеджмент құралдары. Бұл әдістерді дұрыс қолдану арқылы білім сапасын жаңа деңгейге көтеруге болады.

Осы берілгендерді ауыл мектептері жағдайында табысты менеджмент құралдарын іске асыру жолдарын қарастырсақ.

Ауыл мектептері – ауылдық аймақтардағы білім берудің басты негізі. Бүгінде білім сапасын арттыру және ауылдық мектептердің әлеуетін күшейту үшін табысты менеджмент құралдарын қолдану аса маңызды.

Ауылдық жерлердегі мектептер қала мектептеріне қарағанда бірқатар қиындықтарға тап болады. Олардың ішінде: материалдық-техникалық базаның әлсіздігі; білікті мұғалімдердің тапшылығы; оқушылар санының аздығы; оқу әдістерінің жаңартылмауы мен цифрлық инфрақұрылымның жетіспеуі.

Осы мәселелерді шешу үшін табысты менеджмент құралдарын тиімді пайдалану қажет.

Ауыл мектептерінде табысты менеджмент құралдарын іске асыру жолдарына біріншіден, стратегиялық жоспарлау және мақсат қоюды жатқызуға болады. Ауыл мектептерінің даму стратегиясын анықтау үшін ұзақ мерзімді жоспарлар қажет. Мұнда: мектептің даму бағытын нақты белгілеу; мұғалімдер мен оқушылардың қажеттіліктерін талдау; қаржылық және материалдық ресурстарды тиімді жоспарлау маңызды.

Екіншіден, педагогикалық кадрларды басқаруда ауыл мектептерінде кадр тапшылығын шешуде жас мамандарға қолдау көрсету (баспана, жалақыны көтеру, ынталандыру); мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру; озық педагогикалық тәжірибелерді енгізу қажет.

Үшіншіден, цифрлық технологияларды енгізуде онлайн білім беру платформаларын дамыту; қашықтан оқыту жүйесін жетілдіру; ауыл мектептерін заманауи компьютерлермен және интернетпен қамтамасыз ету керек.

Төртіншіден, оқу сапасын бақылау және бағалау жүйесінде оқушылардың үлгерімін тұрақты түрде талдау; мұғалімдердің кәсіби деңгейін бағалау; ата-аналармен және қоғаммен кері байланыс орнату; білім беру нәтижелерін цифрлық талдау жүйелерін қолдану.

Бесіншіден, ынтымақтастық және серіктестікте жоғары оқу орындарымен және ғылыми-зерттеу орталықтарымен байланыс орнату; жергілікті әкімдік пен кәсіпкерлерді білім беру жүйесін дамытуға тарту; ауыл мектептері арасында тәжірибе алмасу бағдарламаларын ұйымдастыру.

Алтыншыдан, оқушыларға қосымша мүмкіндіктер жасау. Бұнда олимпиадалар, ғылыми жобалар мен арнайы гранттық бағдарламаларды дамыту; қосымша білім беру орталықтарын ашу; оқушыларға ауылдан тыс білім беру лагерьлерін ұйымдастыру.

Жетіншіден, табысты менеджмент құралдарын енгізудің нәтижелерінде ауыл мектептерінде табысты басқару құралдарын тиімді қолдану мынандай нәтижелерге әкеледі: білім сапасының жоғарылауы; мұғалімдердің кәсіби деңгейінің артуы; оқушылардың ұлттық және халықаралық білім сайыстарында жоғары жетістіктерге жетуі; ауыл мектептерінің заманауи білім беру орталықтарына айналуы.

Ауыл мектептерінің сапасын жақсарту үшін табысты менеджмент құралдарын тиімді пайдалану қажет. Бұл бағытта стратегиялық жоспарлау, кадрлық саясатты жетілдіру, цифрлық технологияларды енгізу және ынтымақтастық орнату маңызды рөл атқарады. Дұрыс басқару жүйесі ауыл мектебінің әлеуетін арттырып, болашақ ұрпаққа сапалы білім беруге мүмкіндік жасайды.

Жоғарыда айтылғандарды ескере 2025 жылғы 31 қаңтарда Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің № 21 «Қазақстан Республикасында ауыл мектептерін дамытудың «Ауыл мектебі – сапа алаңы» тұжырымдамалық тәсілдерін бекіту туралы» бұйрығы бекітіліп, берілген бұйрықта негізгі 4 тәсіл ұсынылады. Олар:

1) ШЖМ-ны оңтайландыру және тірек мектептерінің бөлімшелерін құру;

2) «Ауыл мектебі – сапа алаңы» («Тірек мектебі – ШЖМ») республикалық жобасын масштабтау;

3) Ауылдық мектептерді мәдени-ағарту кешендеріне (комьюнити-орталықтар) трансформациялау;

4) ШЖМ-ның 5-11-сынып білім алушылары үшін «Білім-Инновация» лицейіне, Назарбаев Зияткерлік мектептеріне ұқсас жаңа формациядағы мектеп-интернаттар құру.

Берілген тұжырымдамалық тәсілдер негізінде ауыл мектептерін кешенді түрде дамыту, білім сапасын арттыру мен білімдегі алшақтықты қысқарту мәселесі Республика деңгейінде жүйелі жүргізілмек.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕГІ МҰҒАЛІМ МӘРТЕБЕСІ ЖӘНЕ КӘСІБИ ДАМУЫ

Оракова Амангул Шахаррбековна
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Педагогика және психология» кафедрасының доценті, педагогика ғылымдарының кандидаты

Ауыл мектептері – ел болашағын қалыптастыратын маңызды білім ошақтарының бірі. Ауыл мектептерінде қызмет ететін мұғалімдер – қоғамның ең маңызды тұлғалары десек те болады. Мұғалімдер тек білім берушілер ғана емес, сонымен қатар ауыл мәдениетінің, ұлттық дәстүрлердің сақтаушылары және дамытушылары болып табылады. Ауыл мұғалімдерінің әлеуметтік жағдайы, кәсіби дамуы және мәртебесі қала мұғалімдерімен салыстырғанда артықшылықтар мен кемшіліктер байқалады.

Ауыл мектептеріндегі мұғалімдердің мәртебесі қала мектептеріндегі әріптестеріне қарағанда бірнеше факторларға байланысты ерекшеленеді. Бұл факторлар:

- Әлеуметтік бедел – ауылдық жерлерде мұғалім қоғамда үлкен құрметке ие болса да, бірақ материалдық жағдайы жеткілікті дәрежеде қолдау таппауы мүмкін.
- Жалақы және әлеуметтік қолдау – ауыл мұғалімдері үшін арнайы жәрдемақылар мен жеңілдіктер қарастырылғанымен, олардың өмір сүру деңгейін жақсартуға толықтай жеткіліксіз болуы ықтимал.

1.1 Жалақы мәселесі

Ауыл мұғалімдерінің жалақысы мемлекеттік стандарттарға сай белгіленгенімен, олардың қосымша жүктемелері көп, кейде жүктеме сағаты аз. (оқушы санына баланысты). Ауыл мұғалімдері үшін мемлекет тарапынан бірқатар жеңілдіктер қарастырылған: “Дипломмен – ауылға!” бағдарламасы аясында жас мұғалімдерге бір реттік көтерме жәрдемақы және тұрғын үй алу үшін жеңілдетілген несие беріледі.

- Ауылда жұмыс істейтін мұғалімдерге жалақыға 25% қосымша үстемеақы төленеді.
- Кейбір аймақтарда коммуналдық қызметтерге жеңілдіктер қарастырылған.

1.2 Тұрғын үй мәселесі

Ауылдық жерлерде мұғалімдерге арналған тұрғын үй тапшылығы – маңызды мәселелердің бірі. Көптеген ауылдық мектептер жас мамандарды тарту үшін оларға тұрғын үй мәселесін шешуді қолға алуда.

1.3. Денсаулық сақтау және инфрақұрылым

Ауыл мұғалімдері медициналық қызмет көрсету сапасының төмендігі мен инфрақұрылым мәселелеріне жиі тап болады. Кейбір шалғай ауылдарда медициналық пункттердің жетіспеуі немесе интернеттің әлсіздігі кәсіби дамуға кедергі келтіреді.

Ауыл мұғалімдерінің кәсіби дамуы қалай?

- Кәсіби даму мүмкіндіктері – ауылдық мектеп мұғалімдері үшін білімін жетілдіру курстарына, семинарларға қатысу кейде қиынға соғады, себебі қалаға барып оқытуға мүмкіндік әрдайым бола бермейді.

Біріншіден, ауыл мұғалімдерінің кәсіби дамуы – білім сапасын арттырудың негізгі жолдарының бірі. Мұғалімнің өз біліктілігін үздіксіз арттыруы оқушылардың сапалы білім алуына ықпал етеді.

Екіншіден, білім беру ісіндегі жас мамандар тапшылығы өзекті. Бұл мәселені ел Президенті де ерекше назарда ұстап келеді. Ол ауыл мен қала мектептеріндегі білім сапасының алшақтығын айта келе: «негізгі мәселе – ауылды жердегі білікті педагог кадрлардың тапшылығы» деген болатын.

Кәсіби дамудың негізгі бағыттары:

- Біліктілікті арттыру курстары – мұғалімдерге қашықтан оқыту және онлайн курстар арқылы білімін жетілдіруге мүмкіндік беру;
- Зерттеу және тәжірибе алмасу – үздік педагогикалық әдістермен танысу, әріптестерімен тәжірибе бөлісу;
- Озық технологияларды меңгеру – цифрлық білім беру құралдарын пайдалану арқылы сабақтарды тиімді ұйымдастыру;
- Мотивация және қолдау – ауыл мұғалімдерінің еңбегін бағалау, марапаттау және оларға материалдық, моральдық қолдау көрсету.

Осы жоғарыда атап көрсетілген бағыттар бойынша бүгінгі күнге дейін Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті бірнеше іс-шаралар ұйымдастырып жатыр.

2.1. Біліктілікті арттыру курстары:

Шағын жинақты мектеп басшыларына арналған

«Шағын жинақты мектептерде оқу-тәрбие процессін ұйымдастыру және басқару» тақырыбында бектеп басшыларына арналған біліктілікті арттыру курсының бағдарламасы дайындалды;

Абай атындағы ҚазҰПУ мен «Түркістан облысы әкімінің аппараты» мемлекеттік мекемесі арасында 2024 жылғы 8 маусымда өзара ынтымақтастық туралы меморандум жасалып, Түркістан облысының педагогтері үшін «Білім берудегі революция: заманауи мектеп менеджментіне жаңа көзқарас» тақырыбында біліктілікті арттыру курсы ұйымдастырылды (20-27.09.2024 онлайн, 28.10-01.11.2025 офлайн)

2.2. Тәжірибе алмасу және ғылыми зерттеулер

Қала мектептерімен салыстырғанда, ауыл мұғалімдерінің тәжірибе алмасу мүмкіндіктері шектеулі. Сондықтан мемлекет тарапынан ауыл мен қала мұғалімдері арасында кәсіби ынтымақтастықты дамыту маңызды.

Білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамыту мақсатында "Шағын жинақталған мектептер: бүгіні мен болашағы" атты тақырыпта Абай атындағы ҚазҰПУ әріптестік байланыс орнатқан Қызылорда облысы Арал ауданының екі шағын жинақталған мектептері ұжымына онлайн вебинар өткізіледі.

Вебинар жұмысының мақсаты - Мектеп ұжымының мұғалімдерін ЖОО орнындағы педагог-ғалымдарымен, әдіскерлермен бірге пікір алмасу алаңын жүзеге асыру, педагогикалық шеберлікті шыңдау тұрғысынан тәжірибе алмасу.

Вебинар жұмысының негізгі міндеттері:

- Шағын жинақталған мектептердегі мұғалімдердің ғылыми әлеуетін көтеру;
- ЖОО педагог-ғалымдарының озық тәжірибелерімен бөлісу;
- Мектеп мұғалімдерінің озық тәжірибелерін ғылыми басылымдарда жариялау мақсатында ғылыми енбектер жазудың тиімді жолдары мен алғышарттарын саралау және айқындау.

2.3. Цифрлық сауаттылық және интернет мәселесі:

Ы.Алтынсарин академиясының дайындаған «Цифрлық ауыл мектебі» тұжырымдамасының өзектілігі Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Үкіметтің кеңейтілген отырысында (2025 жылғы 28 қаңтар) сөйлеген сөзінде: «Цифрлық технологияны жан-жақты енгізу қажет. Қазақстан цифрландыру ісінде, әсіресе, мемлекеттік қызмет көрсету саласын цифрландыру жолында едәуір жетістікке жетті. Бірақ бұл – алдағы үлкен жұмыстың басы ғана. Толыққанды цифрлық экожүйе жасау үшін оның іргесі берік болуға тиіс, яғни, сапалы мәліметтер мен оны қорғайтын сенімді жүйе қажет. Елімізде жасанды интеллект технологиясын қарқынды дамыту керек» - деп атап көрсетілген тапсырыстың бірден бір жауабы деп айтуға болады

Кәсіби даму үшін интернет маңызды құралдардың бірі. Алайда, кейбір ауылдық аймақтарда интернет сапасының төмендігі мұғалімдерге жаңа білім алуға қиындық туғызады.

2.4 Мотивация және қолдау:

Сондай қиындықтарға қарамастан ауыл мектептері де білім сапасын арттырудағы ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысуда. Атап айтқанда: Түркістан облысы, Төлеби ауданында академик А.К.Құсайыновтың жетекшілігімен «Білім сапасын ғылыми негізде көтеру» идеясы негізінде жүргізілген экспериментке қатысты. Эксперимент барысында тәжірибелі ұстаздардан шығармашылық топ құрылып, солардың көмегімен әдістемелік қолдау жұмыстары жүргізілді. Атап айтсақ:

- мұғалімдер бір-бірімен кәсіби тәжірибе алмасатын өзара ортақ ақпараттық желі құрылды;
- желіге тәжірибелі мұғалімдер өздерінің шығармашылық идеяларын, сабақ өткізу әдіс-тәсілдерін, тапсырмалар жинағын салып отырды;
- әр педагогке өз тәжірибесін таратуға және өзге педагогтердің тәжірибесін пайдалануға мүмкіндік берілді;
- әдіскерлердің тьюторлық әдістемелік сүйемелдеу сағаттары жеке, топтық әңгімелесі, кеңес беру, шеберлік сағаттары арқылы жүргізілді.

Биылғы оқу жылынан бастап, университеттің бітіруші курс студенттері жеке ауыл мектептерінің сұраныстарының негізінде мемлекетттік өндірістік практикасын (қараша-мамыр) ауылдық жерлерде өтіп жатыр және диплом алғаннан соң олар толықтай жұмыспен қамтамасыз етіліп отыр десек те болады.

Шетелдік тәжірибеде, Финляндия, Канада және Оңтүстік Корея елдерінде ауыл мұғалімдеріне қолдау көрсету мақсатында арнайы бағдарламалар жүзеге асырылуда. Бұл бағдарламалар мұғалімдердің кәсіби дамуын қамтамасыз етіп, олардың мәртебесін арттыруға бағытталған.

Финляндияда, мұғалімдерге жоғары деңгейде сенім білдіріледі және олардың автономиясы қамтамасыз етіледі. Ауылдық жерлердегі мұғалімдер үшін арнайы қолдау шаралары жоқ болғанымен, жалпы білім беру жүйесі барлық мұғалімдерге тең мүмкіндіктер

ұсынады. Мұғалімдер магистр дәрежесіне ие болуы тиіс және үздіксіз кәсіби даму курстарына қатысады. Бұл жүйе мұғалімдердің жоғары кәсіби деңгейін сақтауға көмектеседі.

Канадада, әр провинция мен аумақта білім беру жүйесі дербес болғандықтан, ауыл мұғалімдеріне қолдау көрсету бағдарламалары әртүрлі болуы мүмкін. Мысалы, кейбір аймақтарда ауылдық жерлерге мұғалімдерді тарту үшін қаржылық ынталандырулар, тұрғын үй жеңілдіктері және кәсіби даму мүмкіндіктері ұсынылады. Сонымен қатар, қашықтықтан оқыту технологиялары арқылы мұғалімдерге қолдау көрсетіледі.

Оңтүстік Кореяда, ауылдық мектептерде жұмыс істейтін мұғалімдерге арнайы үстемеақылар мен тұрғын үй жәрдемақылары беріледі. Сонымен қатар, олар кәсіби даму бағдарламаларына қатысуға ынталандырылады және озық технологияларды пайдалану арқылы оқыту сапасын арттыруға бағытталған тренингтерге қатысады.

Бұл елдердің тәжірибесі ауыл мұғалімдеріне қолдау көрсетудің әртүрлі тәсілдерін көрсетеді, және Қазақстан үшін пайдалы үлгі бола алады.

2.5 Инновациялық білім беру әдістері

Қазіргі таңда шетелдік тәжірибеде ауылдық мектептерге арналған STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) және STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) әдістемелері белсенді енгізілуде. Бұл тәсілдер оқушылардың шығармашылық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

STEM және STEAM әдістерінің ауыл мектептері үшін маңыздылығы:

- ✓ Оқушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастырады.
- ✓ Практикалық тәжірибелер арқылы теориялық білімді бекітеді.
- ✓ Инженерлік және технологиялық бағыттағы білімдерді меңгеруге көмектеседі.
- ✓ Ауыл оқушыларының болашақта заманауи мамандықтарға бейімделуіне ықпал етеді.

Шетелдік тәжірибеден мысалдар:

Финляндия – ауылдық мектептерде STEAM зертханалары ұйымдастырылып, оқушылар 3D принтинг, робототехника, бағдарламалау негіздерімен айналысады.

Канада – ауылдық мектептер үшін арнайы STEM ресурстық орталықтары ашылып, онлайн курстар мен тәжірибелік сабақтар ұсынылады.

Оңтүстік Корея – ауыл мектептеріне жоғары жылдамдықты интернет пен интерактивті құрылғылар орнатылып, оқушылар қашықтан STEM пәндерін меңгере алады.

Қазақстанда STEM және STEAM әдістерін дамыту үшін қажетті қадамдар:

Зертханалық құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету – ауыл мектептеріне робототехника, 3D принтинг, инженерлік модельдеу бойынша жабдықтар беру.

Мұғалімдердің біліктілігін арттыру – STEM мен STEAM бағыттары бойынша педагогтарға арналған арнайы тренингтер ұйымдастыру.

Цифрлық инфрақұрылымды дамыту – ауыл мектептерінде интернетке қолжетімділікті жақсартып, онлайн платформалар арқылы білім беруді енгізу.

Мектептер мен ЖОО арасындағы байланыс – ауыл оқушылары жоғары оқу орындарының зертханалары мен ресурстарына қол жеткізуі үшін арнайы бағдарламалар жасау.

Сонымен, STEM және STEAM әдістерін ауыл мектептеріне енгізу – білім сапасын арттырудың және оқушыларды болашақ мамандықтарға бейімдеудің маңызды қадамы. Оны тиімді жүзеге асыру үшін мемлекет тарапынан қолдау көрсетіліп, мұғалімдердің кәсіби дамуына жағдай жасалуы тиіс.

Ауыл мектептеріндегі мұғалім мәртебесі мен олардың кәсіби дамуын арттыру – Қазақстанның білім беру саласындағы маңызды міндеттердің бірі. Мұғалімдерге лайықты жағдай жасау, кәсіби өсуге мүмкіндік беру және олардың еңбегін жоғары бағалау арқылы ауылдық жерлердегі білім сапасын жақсартуға болады. Сондықтан мемлекет тарапынан және қоғам деңгейінде мұғалімдерді жан-жақты қолдау шараларын жүзеге асыру қажет.

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ – РУХАНИ ЖАҢАРУДЫҢ БАСЫМ ТҮРІ

Сәбит Сейітович Контаев
Қарағанды облысының білім беруді дамыту оқу-әдістемелік орталығы
Қарағанды қ.
kontaevs@mail.ru

Құрметті әріптестер сіздерді «Ауыл мектебінің қазіргі жағдайы: ізденістер, мәселелері мен шешу жолдары» тақырыбындағы халықаралық «ғылыми - тәжірибелік форумға қош келдіңіздер дейміз. Мен Қарағанды облыстық білім басқармасы, білімді дамыту оқу әдістемелік орталығы атынан сіздерге Қазақтың Ұлы ақыны, философы Абай Құнанбайұлының туғанына 180 жыл толуына,Мемлекет қайраткері Жұмабек Тәшеновтің туғанына 110 жыл толуына, көрнекті ғалым Евней Бөкетовтің 100 жыл толуына орай ол кісілердің рухтарына тағзым етіп, осы үлкен жиынға келіп отырған сіздерге үлкен алғысымды білдіруге рұқсат етіңіздер.

Бүгінгі жиында көтеріліп отырған ауыл мектептерінің әлеуетін арттыру мәселесінің бірі - елбасының берген тапсырмасына сәйкес тәрбие мәселелері, рухтану, өзекті деп есептейміз.

Қазақстан Республикасының Конституциясында көрсетілгендей мемлекеттің ең қымбат қазынасы – Адам(Тұлға), «Сапалы өмір» құндылықтары– азаматтардың амандығы, денсаулығы, қауіпсіздігі, өмір ұзақтығы, құқығы, әл ауқаты, салауатты өмір салты, адам капиталы дегенді білдіреді. Бұл мемлекеттің басты мұраты болуға тиіс. Осы кезде ғана Әділетті Қазақстан құрудың берік іргетасы қаланады

Тұлғалық нәтижелерге шығуда ұлттық тәрбиенің үлкен ролі болады. Атақты педагог Я.А.Коменский: «Тәрбиені мойындамау - адамдардың, жанұяның, мемлекеттің және бүкіл әлемнің құруы» демекші, сапалы білім мен саналы тәрбие шынайы астасқанда ғана ұлт , мемлекет, халық мүддесі орындалмақ , қоғам өзінің рухани дамуына сай асыл қасиеттерге қол жеткізбек.

Білім мен тәрбие - егіз ұғым. Соңғы жылдары тәрбиенің ресми стратегиялық бағыттарына өзгерістер енуде. Мектептің, тіптен бүкіл қоғамның алдына адамзаттың рухани жаңаруына ықпал ету міндеті қойылуда. Беделдік тәрбиеден бас тарту, соңымен қатар ұлттық тәрбиенің тиімді де тартымды түрлерін жүйелі пайдалануға назар аударылуда. Ендеше, тәрбиелік жүйе ұғымы мүмкіндігінше кең көлемде дамытылып, мейлінше дұрыс бағытта іске асырылғаны жөн. Яғни, кез келген Тұлғаны алдын-ала бұрын жасалып қойған бағдарламамен шығармашыл, әлеуметтенген, өзін-өзі жетілдіретін, жауапкершілігі жетілген азамат етіп қалыптастыру мүмкін емес.

Сонау, өткен ғасырларда да «Тәрбиесіз қолға білім салма» десе, ХХ ғасырдың 30-шы жылдары атақты ағартушы Ахмет Байтұрсынұлы «Біз әркашанда білімге ұмтыламыз. Негізінде ең бірінші тәлімге ұмтылуымыз керек. Бізге тәлімді рух, тәрбиелі білім қажет. Тәрбиелі де білімдар... Міне адам! Міне тұлға!» - деп білімнен бұрын тәрбиеге көңіл бөлгенін білеміз. Барлық әлемдегі және Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, практикалық педагогиканың инновациялық дамуына жағдай жасады. Заманауи мектеп, ол жалпы білім беретін немесе инновациялық мектеп болса да, оның статусына қарамастан заманауи білім кеңістігінде бәсекеге қабілетті болуы үшін дамудың жаңа бағытын іздеуі керек.

Меніңше, ең алдымен бізге рух тәрбиесіне баса назар аударуымыз қажет сияқты. Әдебиетте де, өз сезімізде де «рухани- адамгершілік», «руханият, «рухани байлық», «рухани дүние», «рухани күш», «рухани тәрбие», «руханияттандыру», т.е.с. терминдерді жиі пайдаланамыз. Сол «Рух» деген не? Осыған әр адам, әр ұстаз, әр мемлекеттік қызметкер тереңірек мән берсе, сонымен қатар барлық тәрбие түрлерін, тәрбиелік шараларды осы сөзді басшылыққа ала жүргізіп, осы сөзді негізгі ұстанымы етсе, сонда ғана тәрбие жүйесінде тұрақтылық туындап, тайғактық бірте-бірте азаюы мүмкін.

Әр адамда екі қуат көзі бар: біріншісі - тән , екіншісіі - рух. Қазіргі заманның адамдары кебінесе тәннің сұранысын өтеуге бет бұрған, ал рухтың қажеттіліктеріне жөнді мән бермейтін сияқты. Тіпті кейбіреулердің - рухани тәрбиенің өз өмірінің өзегі екендігін білмейтіндігі байқалады. Ондайлардың өмірі таршылықтан басталып, жиі тайғанап, түрлі пәле-жалаға ұшырауы да содан болар. Парасатты ақын-жазушылар, педагог-ғалымдар Абай, Шоқан, Ыбырай, қазақ даласын дүр сілкіндірген Шәкәрім, Ахмет, Мағжан, Жүсіпбек, Мыржакыптардың педагогикалық, психологиялық тұжырымдарындағы тәлім- тәрбиелік көзқарастары жас жеткеншектерді тәрбиелеу ісіндегі асыл қазына.

Жүсіпбек Аймауытов: «Тәрбие екі түрлі: дене тәрбиесі және рух тәрбиесі. Хайуан көбінесе денесін тәрбиелейді, ал адам баласы денесімен бірге рухын, ақылын, сезімін, жігерін, мінезін тәрбие қылуы керек. Дене мен рухы бірдей тәрбиеленбеген кісі сыңаржақтау болады» депті. Міне, осындай ұлағатты ұлылардың тәрбие мәселесіндегі оңтайлы ой ұшкындарын үрлей отыра, оттай маздатып шәкірттеріміздің жадына жарқырата құю зерделі де зиялы қауымның еншісі. Тағыда қайталайын рухани тәрбиесіз берген білім жүйесіз де жеткіліксіз. Ал жан дүниесі рухани тәліммен нұрланбаған, адамгершіліктің асқақ түрлерін санасына сақтамаған, дене тәрбиесінің керемет қасиеттерінің әсерлі әрекетін сезінбеген адам толыққанды қоғам мүшесі бола алмайтыны анық. Ондайлардың тек өз мүддесін ғана ойлап, өзгеге де, қоғамға да, қала берсе өзіне де, өмір сүрген ортасына да қауіп туғызуы, тіпті әлемге апат әкелуі мүмкін. Бұл тұрғыда тарихтан талай мысал келтіруге болады. Қазіргі кезде мектептерде жасөспірімдерге ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие беру негізінен санаулы қоғамдық шаралар арқылы іске асырылады.

Қазіргі заманда елбасының тапсырмасына сәйкес ауылдық жерлердегі мектептерде оқушыларға жағдай жасау арқылы оқушылардың патриоттық сезімдерін ояту, өз еліне, туған жеріне сүйіспеншілігін қалыптастыру. Яғни, жүйелі, мақсатты тәрбие жұмыстары жүргізілу қажет. Сонымен бірге, оқушылардың жалпы құзыреттілігі, өзі тұрып жатқан әлеуметтік ортаға бейімделуі назардан тыс қалмауы керек. Осы бағытта білім беру саласында үлкен өзгерістер болып жатыр. Біздің елді мекендердегі ашылған тірек мектептер мен шағын жинақты мектептерде жүргізіліп жатқан тәжірбиелер нәтижелерін талдау арқылы ауылдық мектептерде жоғары деңгейде білім, білік, дағды қалыптастыру, рухани-патриоттық тәрбие методологиясы модульдік жүйеге негізделген білім беру бағыттарының тәрбиелеу жобасын ұсынып отырмыз.

Модуль: Тән тәрбиесі

- «Физикалық дайындық».
- «Қоян-қолтық күрес».
- Жалпы физикалық даму

Модуль: Жан тәрбиесі

- Рухани-патриоттық және
- Эстетикалық тәрбие
- Хореография
- Риторика
- Вокал

Модуль: Рухани-патриоттық және эстетикалық тәрбие

- - "Руханият"
- - "Елтану"
- - "Этика негіздері"

Модуль: Интеллектуалдық тәрбие
• Логика әлемінде
• Биофизика
11 слайд
Іс-әрекеттің критерийлері мен көрсеткіштері:
1. Тұлғаның танымдық әлеуетінің қалыптасуы және оның қабілетінің дамуы
- Білім беру бағдарламасын меңгеруі
- Танымдық және шығармашылық белсенділігі
2.Тұлғаның рухани-адамгершілік әлеуетінің қалыптасуы
- Тұлғаның азаматтық патриотизмін қалыптасуы;
- Рухани-адамгершілік ой-өрісін кеңейтуі;
- Тәртіп сақтауға өзін өзі тәрбиеленуі;
3.Тұлғаның эстетикалық әлеуетінің қалыптасуы
- Этика нормаларын сақтауға тәрбиелеуі;
- Коммуникативтік мәдениет негіздерінің қалыптасуы
4.Шыныңу әлеуетінің қалыптасуы
- Салауатты өмір салтын сақтауы;
- Нағыз ер-азаматтық мінезге тәрбиеленуі;
5.Тұлға үшін мектептегі жайлылық
- Тұлғаның мектептегі іс-әрекетпен қанағаттануы
- Тұлғаның эмоциялық жігер көрсеткішінің жоғары болуы

САНАРИПТЕШТИРҮҮ ДООРУНДАГЫ МУГАЛИМДИН РОЛУ
РОЛЬ ПЕДАГОГА В ЭПОХУ ЦИФРОВИЗАЦИИ
THE ROLE OF THE TEACHER IN THE ERA OF DIGITALIZATION

Гулзада Азимкановна Бексултанова
НОУ УНПК «Международный университет Кыргызстана» Бишкек
gulsadab@bk.ru

Аннотация: Санариптештирүү доорунда мугалимдин ролу өзгөрүп, санариптик чөйрөдө билимдин булагы гана эмес, насаатчы да болуп баратат. Макалада билим берүүнүн санариптик трансформациясынын негизги аспектилери, жаңы технологияларды киргизүү, мугалимдердин санариптик компетенциялары жана пайда болгон көйгөйлөр каралат. Санариптик билим берүүнү өнүктүрүүнүн келечеги жана мугалимдердин жаңы реалдуулукка ыңгайлашуусу талданат. Изилдөө заманбап илимий эмгектерге жана эмпирикалык маалыматтарга негизделген.

Аннотация: В эпоху цифровизации меняется роль педагога, который становится не только источником знаний, но и наставником в цифровой среде. В статье рассматриваются ключевые аспекты цифровой трансформации образования, внедрение новых технологий, цифровые компетенции педагогов и возникающие вызовы. Анализируются перспективы развития цифрового образования и необходимость адаптации учителей к новым реалиям. Исследование основано на современных научных работах и эмпирических данных.

Abstract: In the era of digitalization, the role of the teacher is changing, becoming not only a source of knowledge, but also a mentor in the digital environment. The article examines key aspects of the digital transformation of education, the introduction of new technologies, digital competencies of teachers and emerging challenges. The prospects for the development of digital education and the need for teachers to adapt to new realities are analyzed. The study is based on modern scientific papers and empirical data.

Өзөктүү сөздөр: санариптештирүү, билим берүү, мугалим, санариптик компетенция, технология

Ключевые слова: цифровизация, образование, педагог, цифровая компетентность, технологии

Keywords: digitalization, education, teacher, digital competence, technology

В данной статье рассмотрены ключевые аспекты роли педагога в эпоху цифровизации, вызовы, стоящие перед ним, и необходимые компетенции для эффективной работы. Глобальное профессиональное сообщество исследователей озабочено проблемой определения места и роли педагога в современном цифровом мире. Цифровизация затронула все сферы жизни, включая образование. Одной из радикальных, но достаточно распространенных точек зрения на роль учителя является кардинальная постановка вопроса о необходимости учителя в будущем. Так, например, глава образовательной онлайн-платформы “School in the cloud” С. Митра утверждает, что «традиционная дидактика с ее основным актором – учителем - бесполезна». Как считает К. Зиерер, главным фокусом ответственности образования всегда было развитие человека. Человек в педагогике – это одновременно и начальная точка отсчета, и конечный результат. Цифровые технологии не могут стать заменой педагогической составляющей образовательного процесса. Более того, цифровизация должна быть подчинена педагогике [1, с. 38]. Современный педагог не только передает знания, но и выполняет роль наставника, модератора цифровой среды и организатора учебного процесса с применением цифровых технологий.

Как подчеркивает Л.В. Шмелькова, среди профессионалов цифровой экономики особую роль приобретают педагогические работники, непосредственно обеспечивающие весь процесс формирования общества цифровой экономики, реализацию модели цифровой компетентности, и сами ею обладающие [3, с. 4]. В условиях цифровизации традиционные методы преподавания трансформируются. Педагог становится не только источником информации, но и куратором образовательного процесса, помогая учащимся ориентироваться в большом объеме данных. Роль педагога в цифровом мире выходит за рамки традиционного обучения. Сегодня учитель – не только источник знаний, но и навигатор в цифровой среде, который:

1. Формирует цифровую грамотность – помогает ученикам ориентироваться в огромном потоке информации, проверять её достоверность и использовать современные технологии с пользой.
2. Использует EdTech – внедряет цифровые инструменты (интерактивные доски, образовательные платформы, искусственный интеллект) для повышения эффективности обучения.
3. Адаптирует педагогические методы – сочетает классические подходы с цифровыми, создавая персонализированные образовательные траектории.
4. Развивает критическое мышление – учит не просто находить информацию, но и анализировать её, различать фейки и манипуляции.
5. Обеспечивает кибербезопасность – знакомит учеников с правилами безопасного поведения в интернете.
6. Становится медиатором – помогает выстраивать взаимодействие между цифровыми и традиционными формами обучения, сохраняя баланс между онлайн- и офлайн-коммуникацией.
7. Вдохновляет на самообразование – мотивирует учеников к самостоятельному изучению новых технологий и дисциплин, развивая культуру lifelong learning.

Lifelong learning – это концепция непрерывного обучения на протяжении всей жизни. Она означает, что человек не ограничивается образованием в школе или университете, а постоянно осваивает новые знания и навыки, адаптируясь к изменениям в мире.

Эта культура включает:

✓ Формальное обучение – курсы, тренинги, повышение квалификации.

✓ Неформальное обучение – самообразование через книги, онлайн-курсы, вебинары.

✓ Информальное обучение – опыт, полученный в процессе работы, общения, путешествий.

Для педагога это особенно важно, ведь цифровой мир быстро меняется. Осваивать новые технологии, методики и подходы – ключ к профессиональному развитию.

Важной задачей педагога становится развитие у обучающихся критического мышления, навыков работы с информацией и цифровой грамотности. В образовательной практике активно применяются электронные учебники, платформы дистанционного обучения, виртуальные лаборатории и интерактивные ресурсы. Такие инструменты позволяют разнообразить процесс обучения, сделать его более наглядным и доступным. Например, использование технологий дополненной и виртуальной реальности способствует более глубокому усвоению материала.

Для успешного преподавания в цифровую эпоху педагог должен обладать следующими компетенциями:

- Владение цифровыми образовательными платформами;
- Способность организовывать дистанционное обучение;
- Навыки работы с большими данными и их анализ;
- Знание принципов кибербезопасности и защиты персональных данных;
- Гибкость и готовность к постоянному обучению.

Педагог может использовать различные цифровые инструменты и платформы для повышения эффективности обучения. Вот несколько ключевых категорий:

1. Платформы для онлайн-обучения и курсов

• Moodle – система управления обучением (LMS) для создания онлайн-курсов.
• Google Classroom – удобная платформа для организации учебного процесса.
• Microsoft Teams – сочетает видеоконференции, чаты и управление заданиями.
• Zoom – для проведения онлайн-уроков и вебинаров.

2. Интерактивные инструменты

• Kahoot! – викторины и игровые тесты для вовлечения учеников.
• Quizlet – создание карточек и тестов для запоминания слов и понятий.
• Mentimeter – интерактивные опросы и мозговые штурмы.
• Padlet – виртуальная доска для коллективной работы.

3. Платформы для изучения языков

• Duolingo, Busuu, LingQ – мобильные приложения для самостоятельного изучения.
• Deutsche Welle (DW Learn German) – бесплатные курсы немецкого.
• Anki – карточки для запоминания слов с алгоритмами интервального повторения.
• Goethe-Institut Plattformen – ресурсы Гёте-института для преподавателей и студентов.

4. Инструменты для создания учебного контента

• Canva – для оформления инфографики, презентаций, рабочих листов.
• Prezi – альтернатива PowerPoint с динамической подачей материала.
• Genially – интерактивные презентации и образовательные игры.

5. Виртуальные экскурсии и симуляции

• Google Arts & Culture – виртуальные туры по музеям и культурным объектам.
• ThingLink – создание интерактивных изображений и видео.
• VR-приложения – для погружения в языковую среду через виртуальную реальность.

Использование таких инструментов делает уроки более динамичными, персонализированными и интерактивными. Внедрение цифровых технологий сопровождается рядом проблем. Вот основные из них:

1. Неравномерный доступ к технологиям

• Цифровое неравенство: Не все ученики и педагоги имеют доступ к качественным гаджетам или стабильному интернету, что создает барьеры для использования цифровых ресурсов.

- В некоторых регионах, особенно в сельской местности, доступ к необходимым технологиям ограничен.

2. Недостаточная подготовка педагогов

- Неопытность учителей: Многие педагоги не имеют достаточного опыта или навыков работы с цифровыми платформами и инструментами.
- Отсутствие систематического обучения: Недостаток курсов и тренингов для учителей, которые могут научить эффективно использовать новые технологии.

3. Проблемы с мотивацией и вовлечением студентов

- Проблемы с дисциплиной: Ученики могут легко отвлекаться на гаджеты, интернет или социальные сети во время занятий.
- Отсутствие личного взаимодействия: Онлайн-формат обучения не всегда способствует развитию социальных навыков и личного контакта между учителем и учеником.

4. Проблемы с кибербезопасностью

- Угрозы личным данным: В процессе онлайн-обучения важно защищать информацию учащихся и педагогов от утечек или взломов.
- Фальшивые данные и фейки: Учителя и студенты могут столкнуться с трудностью в фильтрации достоверной информации в интернете.

5. Сложности в организации учебного процесса

- Технические сбои: Задержки, сбои в работе программного обеспечения или платформа могут повлиять на эффективность обучения.
- Нехватка времени: У педагогов не всегда хватает времени на освоение новых технологий и интеграцию их в учебный процесс.

6. Психологический и социальный аспект

- Переутомление от экранов: У студентов и педагогов может развиваться усталость или даже зависимость от технологий.
- Отсутствие личного общения: В онлайн-формате теряется элемент общения "лицом к лицу", что важно для формирования социальных и эмоциональных навыков.

7. Качество цифровых ресурсов

- Не интуитивные или сложные платформы: Некоторые платформы или приложения могут быть сложными для освоения как учениками, так и педагогами.
- Низкое качество контента: Некоторые цифровые ресурсы не всегда соответствуют образовательным стандартам или нуждам конкретной группы студентов. И, конечно, главная проблема сохранения живого общения и эмоциональной связи между педагогом и учениками.

Решение этих проблем требует комплексного подхода: инвестиций в инфраструктуру, обучения педагогов, создания эффективных образовательных платформ и обеспечения поддержки на всех уровнях.

Как показывает практика на сегодняшний момент, решение этих проблем требует государственной поддержки, разработки специальных программ повышения квалификации и улучшения технического оснащения учебных заведений. В будущем ожидается дальнейшая интеграция искусственного интеллекта, адаптивных технологий и персонализированного обучения. Педагогическая деятельность трансформируется в сторону наставничества и сопровождения учащихся в их образовательном пути. Важно, чтобы цифровизация не подменяла личность учителя, а дополняла его возможности.

Цифровизация образования предъявляет новые требования к педагогам, требуя от них высокой адаптивности, постоянного обучения и развития цифровых компетенций. Однако несмотря на все изменения, ключевая роль учителя остается неизменной – формирование у учащихся знаний, ценностей и навыков, необходимых для жизни в современном обществе. Таким образом, педагог в эпоху цифровизации становится не только проводником знаний, но и наставником в мире технологий, помогая ученикам осваивать новые горизонты и критически осмыслять информацию.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андрюхина Л. М., Ломовцева Н. В., Садовникова Н. О. Концепты цифровой дидактики как основания проектирования опережающего образования педагогов профессионального обучения // Профессиональное образование и рынок труда. — 2020. — №1. — С. 30–43.
2. Блинов, В. И. Цифровая дидактика: модный тренд или новая наука? / В. И. Блинов. — Текст: непосредственный // Профессиональное образование. Столица. — 2019. — № 3. — С. 27-32.
3. Шмелькова Л. В. Кадры для цифровой экономики: взгляд в будущее // Дополнительное профессиональное образование в стране и мире. — 2016. — № 8 (30). — С. 1-4.
4. Mitra, S. The Hole in the Wall: Self -Organising Systems in Education / S. Mitra. – New Delhi; New York,2006.- 203 p.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ЦИФРЛЫҚ ФОРМАТҚА КӨШІРУДЕ «E. SAILAY» ПЛАТФОРМАСЫ АРҚЫЛЫ МЕКТЕПІШІЛІК САЙЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ МЕХАНИЗМІ

Елюбаева Наталья Геннадиевна
Абай облысы білім басқармасы, Бородулиха ауданы білім бөлімі «Жезкент кентінің мектеп-лицейі» КММ, «Информатика» пәнінің мұғалімі
elnata_80@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада XXI ғасырдың басында пайда болған сайлау құқығының жаңа институты – электронды. Заңнамалық және құқық қолдану тәжірибесі тұрғысынан алғанда, цифрлық дауыс беру Қазақстанның сайлау заңнамасында орын алатын оңтайлы түрін әлі тапқан жоқ. Авторлар классикалық демократия нормаларын электронды демократия түріне көшірудің ең тиімді жолын табуды ұсынады. e. Sailay электронды платформасы құрылып және мектептің өзін –өзі басқару деңгейін де тәжірибе жасалды. Мұндай электронды дауыс беру жүйесін енгізу мемлекетіміздегі демократияны дамытып, нығайтуға қызмет ететін мемлекеттің саяси өміріндегі маңызды оқиға болар еді.

Түйінді сөздер: электронды сайлау, электронды жүйе «e. Sailay», мектеп парламенті, бағдарламалау.

Кіріспе

Құқықтық мемлекеттегі сайлау әрқашан демократияны нығайту және дамыту мақсаттарына қызмет етеді. Әдетте, сайлаушы сайлау учаскесіне барады, оның жеке басын тексереді, бюллетень алады, дауыс беруге арналған кабинаға кіреді, қажетті таңдауды жасайды және толтырылған бюллетеньді сайлау жәшігіне салады. Осы орайда сайлаушы үшін миссия орындалды.

Барлығы ашық және анонимді болып көрінетін сияқты, бірақ бұл жүйе адам қателігіне өте сезімтал және сайлау процесінің барлық қатысушыларының тұтастығына толығымен байланысты.

Бұл үрдістің баламасы бар ма? Әрине бар. Қазақстан Республикасында Конституциялық заң бар, онда «Электрондық сайлау» 9-1 тарауында электрондық сайлау жүйесін пайдалана отырып сайлау өткізудің ерекшеліктері сипатталған [3].

Қазақстан Республикасында электронды дауыс беру жүйесі 2000-шы жылдары енгізілді, бірақ сайлаушылар арасында танымалдылыққа ие болмады және сайлаушылар, қоғам, саяси партиялар мен бақылаушылар тарапынан бірнеше рет сынға ұшырады. 2007 жылы ол сайлау жүйесінде қолданылмады.

Сайлау демократия құралдарының бірі болып табылады, ол ауылдық мектептерде мектеп парламентін ұйымдастыру үшін де қолданылады. 2020 жылдан бастап «Жезкент кентінің мектеп-лицейі» КММ-де жыл сайын қазан айында дәстүрлі мектеп президенті

сайлауы өткізілетін мектеп парламенті жұмыс істейді. Сайлау кезінде қиындықтар туындады. Осылайша электронды жүйені құру идеясы пайда болды «e. Sailay», мектеп деңгейінде сайлау өткізу тәртібін жеңілдететін еді.

Тақырыптың өзектілігі: мектептің өзін-өзі басқару органдарына сайлау өткізу жағдайында мектептің сайлау жүйесін жетілдіру қажеттілігіне байланысты.

Жаңашылдық: мектеп жағдайында электронды дауыс беруге арналған «e-Sailay» бағдарламасын әзірлеу.

Зерттеудің мақсаты: электрондық дауыс беру жүйесін әзірлеу «e-Sailay» мектеп парламентін таңдау контекстінде электронды дауыс беруді ұйымдастырудың ықтимал нұсқаларының бірі ретінде.

Тапсырмалар:

✓ «e-Sailay» электронды жүйесін дамыту

✓ Электрондық дауыс беру экспериментін жүргізу

✓ Сауалнама жүргізіп, оқушылардың электронды дауыс беруге деген көзқарасын талдаңыз.

Әдістеме

Мектептегі парламент сайлауына электронды дауыс беруді енгізу сайлау процесін жаңғырту, қолжетімділікті арттыру және ашықтықты арттырудағы елеулі қадам болып табылады. Бұл тәсіл қазірдің өзінде Ұлыбританияда, АҚШ-та, Канадада және Эстонияда белсенді қолданылады.

Шетелде мектеп парламенттерінің сайлауы білім беру жүйесі мен мәдени ерекшеліктеріне байланысты өзгеруі мүмкін. Айырмашылықтарға қарамастан, жалпы мақсаттар өзгеріссіз қалады: оқушылардың көшбасшылығын дамыту, мектептегі белсенділікті дамыту және мектеп ортасын жақсарту. Қабылданған тәсілге қарамастан, табысты сайлаудың негізгі аспектілері ашықтық, қолжетімділік және барлық қатысушыларды тарту болып табылады.

Ұсынылған әдістемені басшылыққа ала отырып, сайлауды сенімді және ыңғайлы өткізуді қамтамасыз етуге болады, бұл өз кезегінде оқушылардың қатысуын және мектептің өзін-өзі басқару сапасын арттырады.

2020 жылдан бастап «Жезкент кентінің мектеп-лицейі» КММ-де мектеп парламенті жұмыс істейді.

Мектеп парламенті – бұл балалар мен жастардың маңызды мәселелерін шешуге арналған мектептің өзін-өзі басқаруының тәуелсіз және жауапты институты. Бұл олардың әлеуметтік белсенділігін арттыруға, әлеуметтік бастамаларды қолдауға көмектеседі. Ауылдық мектеп парламентін құру оқушылардың бастамасымен жүзеге асады, бұл оқушылардың мүдделерін қорғайтын тұрақты үйлестіруші орган құруға мүмкіндік береді.

Әрбір оқушы дауыс беру құқығына ие және Парламент сайлауына қатысады. Мектеп парламенті өз қызметінде Қазақстан Республикасының Конституциясын, нормативтік құқықтық актілерді, сондай-ақ Қазақстан Республикасының «Білім туралы» және «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» заңдарын басшылыққа алады.

Жыл сайын қазан айында ауылдық мектеп президентінің дәстүрлі сайлау өтеді.

Зерттеу нәтижесінде сайлау кезінде қиындықтар туындағаны белгілі болды:

1. Дауыстарды санауға екі күн кетті
2. Сайлау комиссиясының шаршауы
3. Сайлау бюллетеньдерін сатып алуға кететін қаржылық шығындар

Практикада қолданылуы

Зерттеуді талдап жинағаннан соң, келесі әрекет мектеп парламентінің сайлауын өткізуді жеңілдететін электронды дауыс беру жүйесін құру болды. Жарты жыл ішінде IT-технологиялар саласындағы білімді пайдалана отырып, электрондық жүйе әзірленді. Жүйе жиналып, сыналғаннан кейін, бұл жүйені мектеп парламентінің сайлауына қатысуға енгізу ұсынылды.

2023 жылғы 20 қазанда Жезкент кентінің мектеп-лицейінде "Жас Ұлан" ұйымының президент сайлауы өтті. Мұнда аталмыш өнім қолданды.

Сайлауға 4 кандидат үміткер болды. Барлығы 126 сайлаушы қатысты.

Дауыс беруден кейін оқушылар электронды сайлау жүйесін ең қауіпсіз деп таныды: оқушы анонимді және жасырын дауыс беру арқылы, адалдық пен ашықтыққа жол ашып, шынайы өтуге кепілдік береді.

Оқушылардан сауалнама алынып, жауаптары келесідей болды.

Сұрақтар қойылды:

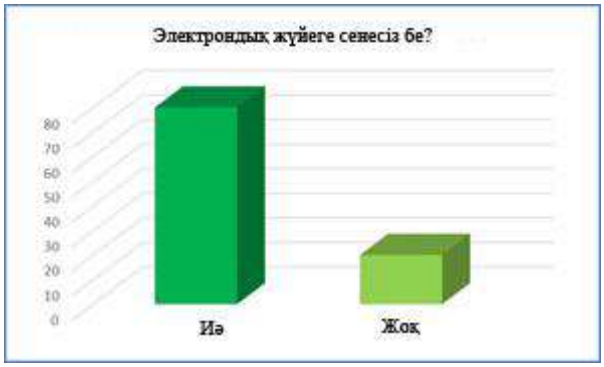

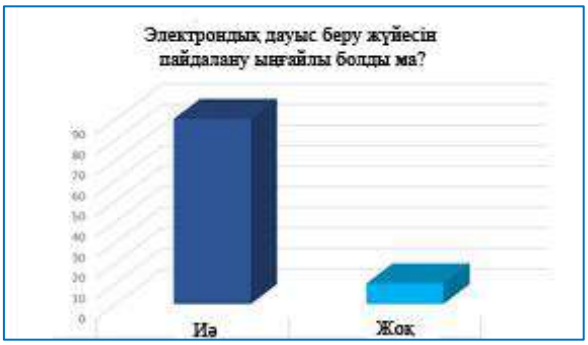

Сауалнамадан кейін сайлау комиссиясының мүшелеріне сұрау жүргізілді және мұндай дауыс берудің қандай нәтиже беретіні анықталды:

- ✓ сайлау процесін ұйымдастыруда уақытты үнемдеу;
- ✓ қағаз бен қалам сатып алу қажеттілігін жою;
- ✓ сайлау комиссияларының жұмысын жеңілдету, шаршаумен байланысты қателіктерден болатын тәуекелдерді азайту.

Ұсынымдар

Білім беру мекемелерінде электрондық дауыс беру жүйесін енгізу сайлау процесін айтарлықтай жақсартуы, қолжетімділік пен ашықтықты арттыруы мүмкін. Осы жүйені табысты іске асыру үшін бірнеше түйінді аспектілерді ескеру және біздің практикалық тәжірибемізге негізделген ұсынымдарды орындау қажет.

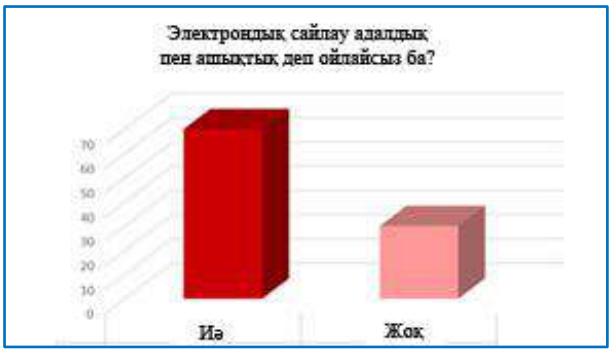

1. Жоба командасы. IT-мамандарды, мектеп әкімшілігінің өкілдерін, мұғалімдер мен оқушыларды қамтитын жүйені енгізу үшін команда тағайындаңыз.

2. Конфигурациясы. Есептік жазбалар жасауды, интерфейсті баптау, дауыс беру параметрлерін анықтау және кандидаттарды қосуды қоса алғандағы сайлау өткізуге арналған платформаны баптаңыз.

3. Қауіпсіздік. Жүйеге тек сенімді өкілдің ғана қатынасуына көз жеткізіңіз.

4. Пилоттық тестілеу. Мүмкін мәселерді анықтау және жою үшін пайдаланушылардың шағын тобына жүйені пилоттық тестілеуді жүргізіңіз.

5. Функционалдық тестілеу. Платформаның барлық функцияларын, соның ішінде тіркеуді, дауыс беруді, дауыстарды санауды және есепті тексеріңіз.

6. Процесті түсіндіру. Тіркеу, дауыс беру және нәтижелерді тексеру жөніндегі нұсқаулықтарды қоса алғанда, жүйені қалай пайдалану керектігін түсіндіретін ақпараттық материалдарды дайындаңыз.

7. Ақпаратты орналастыру. Ақпаратты мектеп сайты, ақпараттық стендтер және жиналыстар арқылы таратыңыз.

8. Оқыту. Оқушылар мен оқытушылар жүйені сенімді пайдалануы және ықтимал техникалық мәселелерді шешуі үшін тренингтер өткізіңіз.

9. Қолдау. Қиындықтарға тап болуы мүмкін пайдаланушылар үшін техникалық қолдауға қолжетімділікті қамтамасыз етіңіз.

10. Іске қосу. Барлық пайдаланушылар жүйеге кіре алатынына көз жеткізіп, дауыс беру процесін белгіленген уақытта іске қосыңыз.

11. Мониторинг. Ықтимал мәселелерді жедел анықтау және жою үшін дауыс беру процесін қадағалаңыз.

12. Кері байланыс. Дауыс беру процесі туралы қатысушылардан кері байланыс жинаңыз және анықталған мәселелерді жедел шешіңіз.

13. Дауыстарды санау және нәтижелерді талдау. Дауыстарды санау

14. Автоматтандыру. Дауыстарды санау және есептерді генерациялау үшін платформаның автоматтандырылған функцияларын пайдаланыңыз.

15. Тексеру. Олардың дәлдігін растау үшін нәтижелерді қосымша тексеріңіз.

16. Нәтижелерді жариялау. Сайлау нәтижелерін платформада және мектеп сайты мен ақпараттық стендтер сияқты басқа да қолжетімді арналар арқылы жариялаңыз.

17. Марапаттау рәсімі: Егер бұл көзделген болса, жеңімпаздарды марапаттау рәсімін ұйымдастырыңыз.

18. Бағалау: электрондық дауыс беру жүйесінің тиімділігін, оның ішінде қатысушылардың пайдалану қолайлылығын, қауіпсіздігін және қанағаттанушылығын бағалаңыз.

19. Мәселелерді талдау: процесте пайда болған мәселелерді анықтап, талдаңыз және оларды жою үшін шешімдер ұсыныңыз.

Қорытынды

Дауыс берудің электрондық жүйесін енгізу, елдің саяси өміріндегі маңызды оқиғаға айналар еді, сондай-ақ біздің мемлекетіміздегі демократияны дамыту мен нығайтуға қызмет етеді.

Электронды сайлауды өткізу келесі мүмкіндіктерді берер еді:

1. сайлау процесін ұйымдастыруда уақыт пен қаражатты үнемдеу;

2. қағаз сатып алудың, бюллетеньдерді басып шығаруға тапсырыс беру, қаламдар сатып алудың қажеті жоқ;

3. сайлауға байланысты көлік шығындарын үнемдеу;

4. сайлау комиссияларының жұмысын жеңілдету, шаршаумен байланысты қателіктерден болатын тәуекелдерді азайту;

5. нақты сайлау нәтижелері яғни, дауыстарды бірнеше рет санау және дауыс беру хаттамаларын толтырып, қол қоюды күтудің қажеті жоқ.

Тәжірибе нәтижесінде келген қорытынды: ауылдық мектеп сайлауына электронды жүйені енгізу олардың ашық өтетіндігі, адал және шынайы дауыс беру жүзеге асатындығы, сайлаушыларға ыңғайлы және қолжетімді екендігі анықталды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аманжолов. Д. Т. Студенттік өзін-өзі басқару Президентін сайлау. Алматы: Адамар, 2021. - 78б.

2. Alimar, F., Binor, M. D., Semanur, L. Actual problems of school self-government elections// Bulletin of the Financial. -Delhi, №5(29) 2017- С. 69.

3. Босова Е.Н., Реут Д.А. Дистанционное электронное голосование:
Поиск Законодательного оформления: Правоприменение., 2019- С. 62.

4. Душинков А.Т. Исследование электронного голосования// Информационные ресурсы зарубежных стран. 2020. №3. – С.24.

5. Стребков Д. С. Методы цифровой демократии в образовательных учреждениях. Москва: ВИЭСХ, 2016.-С.23

6. Шумаев А.Т. «Электронное голосование». Москва: Человек и общество, 2008.-С.82.

7. Шыныбаев А.Т. Электронное голосование на выборах: опыт применения
и перспективы развития. Нұр-Сұлтан: Аманат, 2019. -45 б.

8. Цверава Г.К. Цифровое голосование в выборах школьного самоуправления. 3-е изд., Л-Лимер, 2016. -С. 78.

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА МҮМКІНДІГІ ШЕУКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОБУЧЕНИЮ И ВОСПИТАНИЮ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ
MODERN APPROACHES TO TEACHING AND EDUCATING CHILDREN WITH DISABILITIES IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Жайлауова Гульнар Умирбековна
Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша білім бөлімі мемлекеттік мекемесі
kgu_2701@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада білім беру ұйымдарында мүмкіндігі шектеулібалаларды оқыту мен тәрбиелеудің заманауи тәсілдері қарастырылады. Инклюзивтік білім беру ерекшелігі, мақсаты көрсетіледі. Инклюзивтік оқытуда мұғалімнің рөлі, сабақта ұсынылатын тапсырма деңгейі, оның көлемі және орындалу уақыты ерекше қажеттіліктері бар білім алушының даму деңгейіне байланысты сараланады. Сабақта орындалатын тапсырма түрлері мен орындау формаларының үнемі өзгеріп тұруы барлық балаларға психологиялық жайсыздықты жеңілдетуге, зейінді арттыруға мүмкіндік береді. Ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқытуда топтық жұмыс, ойын әдісі және АКТ-ны пайдалану технологиясын пайдаланудың тиімділігі анықталады.

Түйін сөздер: инклюзивтік оқыту, ерекше қажеттіліктері бар балалар, әдіс, топтық жұмыс, ойын әдісі, АКТ-ны пайдалану технологиясы.

Қазіргі қоғамдағы білім беру кеңістігінде даму мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту – өзекті мәселелердің бірі. Инклюзивтік білім беру ерекше қажеттіліктері бар балаға білім берумен ерекшеледі. Білім берудің бұл түрі балалардың құқықтарының бірдей қорғалуын қамтамсыз етеді.

Инклюзивтік білім беру дегеніміз – балалардың жынысына, жас ерекшеліктеріне, географиялық тұратын жеріне, қимыл-қозғалыстық және ақыл-есінің жағдайына, әлеуметтік-экономикалық жағдайына қарамастан, сапалы білім алу және өздерінің потенциалдық дамыту мүмкіндігіне ие болу. Инклюзивтік білім берудің мақсаты – ерекше қажеттіліктері бар балаларды жалпы білім беретін мектептерде оқыту, олардың басқа балалармен бірге білім алуы және әлеуметтенуі, дамуына жағдай жасау.

Инклюзивтік оқытуда мұғалім ерекше қажеттіліктері бар балалардың өзіндік ерекшеліктерін ескеруі тиіс. Мұғалім мұндай оқушылардың білім алуына жайлы жағдай тудыруы қажет. Ол баланың өзіне тән қарқынмен жұмыс істеуіне мүмкіндік берумен іске асырылады. Бұл ретте, тапсырма деңгейі, оның көлемі және орындалу уақыты ерекше қажеттіліктері бар білім алушының даму деңгейіне сай анықталады. Жұмыс көлемі мен деңгейі де біртіндеп артып, баланың жеке қарқынмен үйлесіп отыруы тиіс. Бұл ерекше қажеттіліктері бар балалардың өзіне деген сенімділігін арттырып, оқу үдерісіне басқалармен бірдей қатысып, өзіне жүктелген жұмысты орындау арқылы табысқа жету дағыдысын қалыптастырып, білім алуға ішкі уәжін тудырады. Осылайша, барлығымен жұмысты бірдей бастау және аяқтау мүмкіндігі дамиды. Бұл ерекше қажеттіліктері бар оқушының мектепте өзін психологиялық жайлы сезінуіне негіз болады.

Балалардың жаңа ортаға бейімделуі және жаңа материалды игеруіне қажетті келесі бір жағдай – сабақта орындалатын тапсырма түрлері мен орындау формаларының үнемі өзгеріп

тұруы. Бұл барлық балаларға психологиялық жайсыздықты жеңілдетуге, зейінді арттыруға мүмкіндік береді. Әрі ерекше қажеттіліктері бар оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Тәжірибелі мұғалімдер оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырудың әртүрлі педагогикалық «құпияларын» қолданады. Мысалы: - сабақ барысында балаларға еркіндік беру, оқушылар тапсырма орындау кезінде өздеріне ыңғайлы жағдайды таңдауына рұқсат етіледі. Өз қалауы бойынша жұмыс орнын ауыстыру, сәл демалу, тұру немесе жүру және т.б. Мұндай тәсіл балалардың өзін еркін сезініп, тапсырманы орындауда жайлы сезінуіне жағдай жасайды.

- мұғалім балаға қолдау көрсетіп, үнемі қол ұшын беретін ақылшы болуы тиіс. Бұл ерекше қажеттіліктері бар оқушының өзін жалғыз сезінбеуіне көмектеседі.

Барлық оқушылар тапсырма орындау кезінде өз әрекеттерінің дәйектілігін дауыстап айтып отырады. Сондықтан басқаларға кедергі келтірмеу үшін балаларды ақырын сөйлеуге үйрету керек.

Мұғалім білім беру үдерісінде баланың танымдық іс-әрекетке деген табиғи қажеттілігін тиімді пайдалануы тиіс. Балаларды қызықтыратын тапсырмаларды ұсына отырып, тапсырмалардың деңгейі мен мөлшерін мұқият қадағалап отыру қажеттігін ескеру өте маңызды, өйткені бұл жағдайларды елемесек, ерекше қажеттіліктері бар оқушыға соматикалық немесе психологиялық қиындықтар тудыруы мүмкін.

Осы жағдайларды ескере отырып, инклюзивтік оқытудың тиімді педагогикалық әдіс-тәсілдерін таңдау өте маңызды болып табылады. Осындай тәсілдердің бірі – топтық жұмыс. Топтық жұмысты ұйымдастыруда мұғалім оқушылардың әлеуметтік өзара әрекеттестігін, басқалармен қарым-қатынас жасау және мәселелерді бірлесе шешу дағдысын қалыптастыру бағытында жұмыс түрлерін анықтайды. Бұл оқушылардың білім алу үрдісіне белсене қатысуына жағдай жасайды. Оқушылар сабақ барысында алған мәліметтерді ойластырады, өзара талқылайды, әрқайсысы өз пікірімен бөлісіп, ортақ шешімге келуге тырысады. Топтың барлық мүшелері бір мақсатқа жетуге ынталанады. Бұл ретте мұғалім «балалар бір-бірін үйретсін» позициясын ұстанады. Ынтымақтастық оқу әдісін пайдаланады. Бұл – оқытудың тиімділігін арттырудың қуатты құралы. Топтың әрбір мүшесінің қабілеті, тапсырманы орындау барысында қосқан үлесі құрметтеледі. Топ мүшелері өзара ынтымақтастыққа негізделген бітім мен келісімге келуге үйренеді. Тәртіпке үйреніп, жауапкершілікті сезінуге дағдыланады. Оқушыларды кездейсоқ жұптарға бөліп, оларды бірлесіп жұмыс істеуге, ортақ мақсатқа жетуге үйрету арқылы оқушылардың ашылуына, өз қабілеттерін көрсетуіне жағдай тудырамыз. Аптасына бір рет жаңа жұптар жасау арқылы балалардың бір-бірімен еркін қарым-қатынас жасауын қамтамасыз етеміз. Мысалы, бұл әдістің тиімділігіне көз жеткізу үшін екі апта ішінде аптасына үш-төрт күн 15-20 минут болатындай жаттығуды жоспарлаңыз. Қателерді өздігінен түзетуге мүмкіндік беретін оқу материалдарын таңдаңыз (мысалы, қайталау және бекіту жаттығуларына арналған тапсырмалар жүйесін қолдану). Мұндай тапсырмаларды орындау барысында құрдастарымен өздеріне мәлім ақпаратты бұған дейін меңгерген білімімен байланыстырып, белсенді өңдеп, қорытады. Осылайша, оқушылар құрбы-құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, жаңа дәлелді пікірін ұсынуға, оны қорғауға, түрлі пікірлерді тыңдауға және күмәнмен қарауға, ортақ шешімге келуге машықтанады.

Инклюзивтік оқытудың тиімді әдістердің келесі түрі – ойын әдістері болып табылады. Ойын әдісі өзінің икемділігімен ерекшеленеді. Олардың көпшілігін әртүрлі жас топтарымен және әртүрлі жағдайларда қолдануға болады, себебі ойын кез келген бала үшін әдеттегі және қалаулы қызмет түрі екені белгілі. Ойын әдісін пайдалануда мұғалім ойын мен оқу үдерісін үйлесімді біріктіріп, дәлірек айтқанда, білім беру мақсаттарына жету үшін оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастырудың ойын формасын қолданады. Оқу үшін іс-әрекетті ұйымдастырудың осы формасын қолдану арқылы оқушылардың оқуға деген қызығушылығын тудырамыз, ойнай отырып, жаңа ақпаратты оңай меңгеруге дағдыландырамыз. Осылайша, ойынның мотивациялық әлеуетін тиімді пайдалану арқылы мүмкіндігі шектеулі оқушыларға оқу бағдарламасын игеруіне бағыттаймыз.

Білім беру процесін даралау. Бұл инклюзивті білім берудің негізгі бағыттарының бірі жеке оқу бағдарламаларын (ЖОЖ) әзірлеу болып табылады. Әр баланың қабылдау ерекшеліктерін, оқушының мықты жақтары мен қиындықтарын ескереді және оқу материалын бейімдейді.

Аутизм спектрінің бұзылуы бар балалар үшін (РАС) визуалды көмек әдістері қолданылады, соның ішінде PECS карталары (Picture Exchange Communication System — байланыс үшін кескіндерді пайдалануға негізделген балама және көмекші байланыс жүйесі).

Көрнекі кесте-карталар, суреттер немесе сандық кестелер түрінде қолданылады (планшетте, телефонда). Балаға әр күннің іс-әрекеттің реттілігін түсінуге мүмкіндік береді.

Көрнекі кеңестер мен іс - қимыл схемалары-мысалы, тұрмыстық немесе оқу тапсырмаларын орындауға арналған суреттері бар қадамдық нұсқаулар (тістеріңізді қалай тазартуға, киінуге, рюкзактарыңызды жинауға болады т.б.).

Көрнекі таймерлер-сабақтың немесе үзілістің қалған уақытын көрсететін таймерлер, құм сағаттары, қолданбалар.

Символдық жүйелер мен пиктограммалар-сөздердің, нұсқаулардың, эмоциялардың мағыналарын түсіндіру үшін жеңілдетілген кескіндер (пиктограммалар) қолданылады.

Бейне модельдеу-қалаған мінез-құлықты көрсететін бейнелерді жазу (Мысалы, сәлемдесу, достарыңызбен ойнау).

ASD бар балалар ақпаратты визуалды бейнелер арқылы жақсы қабылдайды, сондықтан бейне модельдер әлеуметтік нормаларды тезірек қабылдауға көмектеседі.

Электрондық қосымшалар мен бағдарламалар - планшеттер, балама байланыс қосымшалары бар смартфондар.

Көру қабілеті нашар адамдарға арналған бағдарламалар мен қаріптер, соның ішінде бедерлі Брайль және дауыстық көмекшілер оқу процесін айтарлықтай жеңілдетеді.

Инклюзивтік оқытудың тиімді әдістердің келесі түрі – АКТ-ны қолдану. Сабақта АКТ-ны қолдану мұғалімнің білім беру үдерісінің басқа қатысушыларымен өзара әрекеттесуін ұйымдастыру мүмкіндіктерін кеңейтуге жағдай жасайды, жұмыстың дәстүрлі түрлерін өзгертіп, оны түрлендіре толықтырады.

АКТ-ны қолдануда Презентация жасау бағдарламасын пайдалану өте ыңғайлы болып табылады. Слайдтарға қажетті сурет материалдарын, сандық фотосуреттерді, мәтіндерді орналастыруға болады; презентацияны көрсетуге музыкалық және дауыстық сүйемелдеуді қосуға болады. Материалды осындай түрде ұсыну арқылы балалар жадының үш түрі бірдей жұмыс істеуіне мүмкіндік береміз: визуалды, есту, моторикалық. Бұл орталық жүйке жүйесінің тұрақты визуалды-кинестетикалық және визуалды-аудио, шартты-рефлекторлық байланыстарын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс инклюзивтік оқытудың құрамдас бір бөлігі ретінде танылған түзету жұмыстарын да жүргізуге мүмкіндік береді. Бұл ретте, түзету жұмыстары негізінде балаларда дұрыс сөйлеу дағдылары қалыптасады, ал кейінірек – олар сөйлеуін өздері бақылап, түзетіп отырады.

Мультимедиялық презентациялар сабаққа көрнекілік әсерін әкеледі, мотивациялық белсенділікті арттырады, мұғалім мен баланың тығыз қарым-қатынасына ықпал етеді. Экранда суреттердің дәйекті түрде пайда болуының нәтижесінде балалар жаттығуларды мұқият және толық көлемде орындай алады. Анимация мен тосын сәттерді пайдалану түзету үдерісін қызықты және мәнерлі етеді. Балалар тек мұғалімнен ғана емес, сонымен қатар компьютерден дыбыспен сүйемелденген суреттер түрінде мәліметтер алады.

Инклюзивтік оқытудың тиімді педагогикалық әдіс-тәсілдерін таңдауда қандай әдістер мен технологияларды қолдансаңыз да, мұғалім үшін негізгі ұстаным – баланың білім алуы үшін жағдай жасау. Бұл ерекше қажеттіліктері бар баланың оқуда ғана емес, білім беру үдерісінің барлық қатысушылары арасындағы белсенді қарым-қатынас пен өзара әрекеттесуінің сәтті болуымен астасып жатады.

Инклюзивтік оқытуда ерекше қажеттіліктері бар оқушының әлеуметтік тәжірибесі мен әлеуметтік дағдыларын дамыту өте маңызды әрі өзекті мәселе болып табылады. Осы ретте, әлеуметтік дағдыларды қалай үйретуге болады деген сұрақ көптеген мұғалімдерді

толғандырады. Әлемдік педагогика тәжірибесінде әлеуметтік дағдыларды келесі әдістер арқылы үйретуге болатыны көрсетіледі:

- оқушылардың өздерінің бойындағы әлеуметтік дағдыларын танып, оны талдауға қызығушылығын арттыру; Өз тәжірибесін саралай отырып, өзін-өзі сынайды әрі сынды қабылдап үйренеді, себебі оны өзге емес, өзі айтады.

- әлеуметтік дағдыларды ойын әдістерін пайдаланып, тікелей оқыту арқылы қалыптастыру (нан сатып алу, түйме тігу, адамдарға алғыс айту);

- әлеуметтік дағдыларды қолдануды түсіндіру және модельдеу; (мысалы, сіз түрлі жағдаяттарда рөлдік ойындар ұйымдастыру). Мысалы, шеберлікті қолдана отырып, рөлдік ойынды ұйымдастыруға белгілі бір үлгіні таңдау, оны ұсынудың тиімді жолдарын саралау, АКТ-ны пайдалану,презентация ұсыну арқылы мимика, бейнені қолдану арқылы қалыпты және қалыпсыз модельді ажыратуды ұсынуға болады. Бұл ретте оқушылар таңдалған модельдердің мінез-құлық, іс-әрекет, сөйлеу ерекшеліктерін талдайды. Оқушылар жауап берген кезде, АКТ-ны қосып, пікірлерін дәлелді келтіруіне қолдау жасау мақсатында сыни сәттерді қайта жаңғыртуға болады.

- оқушылардың бойында тиісті мінез-құлықты ынталандыру; Бұл ретте, мұғалім тек «жаман» мінез-құлықты жоюға тырыспауы керек, түрлі жағдайда түрлі мінез-құлықты көрсетуі ынталандырылуы тиіс, бұл балаларға эмоциялық жағынан жеңілдеуіне мүмкіндік береді, тұйықтықтан сақтандырады. Түрлі жасанды жағдаяттар тудырып, оқушылардың тиісті реакциясын бақылау қажет.

- оқушыларға әр нақты жағдайға сәйкес өзін-өзі ұстау тәжірибесін қалыптастыру мақсатында түрлі қажеттіліктер туралы ескерту және есіне түсіру әдісі; Мысалы, Егер бір нәрсе қажет болса, не дейсің? Ойнағыңыз келсе, не айтасыз? т.т. ;

- өмірлік жағдайлар мен әлеуметтік дағдыларға қатысты өзін-өзі ұстау тәжірибесін қалыптастыру мақсатында түрлі жасанды жағдаяттар көбейту үшін әдебиеттерді пайдалану; Мұғалім түрлі жасанды жағдаяттар тудырып, балалардың өзін-өзі ұстау тәжірибесін қалыптастырады. Түрлі жағдаяттар әлеуметтік дағдыларға негіз болады. Бұл ретте, суреттерді сөйлету, ертегі кейіпкерлерін қонаққа шақыру сияқты стратегиялары сәтті өтеді.

- сыныптағы сабақтар сенім атмосферасында өтуі тиіс; Балалар құрбы-құрдастарын қабылдауды, өзара ойларымен бөлісу мен өзара қолдауды үйренетін жағдай тудырып, осы дағдыларды күшейтетін және әртүрлі білім мен дағдылардың құндылығын құрметтейтін етіп сабақты құру қажет.

Бұл анықталған мәселелер балалардың оқуға қызығу мүддесін туғызуға, зейінін жинақтау және оқуда борыш, жауапкершілік сезімін туғызуға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің қолданған тиімді әдістері мен тәсілдері – сабақтың алдына қойған мақсатына жетуге көмектесетін құралдар. Оларды шебер таңдап, тиімді пайдалану көп ізденісті талап етеді. Әдіс-тәсілдерді біріктіру немесе өзгерту арқылы білім алушылардың есту, көру, моторика, есте сақтау және материалды қабылдау процесінде логикалық ойлау дағдыларымен жұмыс істеуді белсенді пайдалану қажет. Оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып, сабақтың формасы мен мазмұны, оның әдістері ғана емес, сонымен қатар оқушының жетістіктерін бағалаудың нормативтік сипаты бәрі жеке тұлғаны дамытуға бағытталуы тиіс. Әрине, ерекше қажеттіліктері бар оқушылармен жұмыс жасау кезінде олардың психологиялық ерекшеліктерін үнемі ескеру қажет.

Осылайша, инклюзивті білім беру қазіргі қоғамда үлкен әлеуеті бар прогрессивті оқыту әдісі болып табылады және бұл ерекше қажеттіліктері бар әрбір бала үшін өте маңызды оқыту. Мұндай білім алушылар жалпы білім беретін мектептерде өзінің мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне бейімделген сапалы білім алу құқығын жүзеге асыра алады. Алған білімі мен білігі өмірде өз орнын таба алуына және өзінің өмірлік мүмкіндігі мен әлеуетін жүзеге асыра алуына мүмкіндік беретін сапалы білім болуы тиіс.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Дети с задержкой психического развития: особенности речи, письма, чтения / Ю. А. Костенкова, Р.Д.Тригер, С.Г.Шевченко. – М.:Школьная Пресса, 2004. – 64 с.
2. Обучение как вид педагогической деятельности: учеб. пособие / В.В.Сериков/ под ред. В.А.Сластенина, И.А.Колесниковой. – М.:Академия. – 2008. –256 с.

АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ҚАТЫСУШЫЛАРҒА «САТЫЛМАЙТЫН АЛПАМЫС» КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНЫН МЕҢГЕРТУ АРҚЫЛЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫН ҰСЫНУ

Елюбаев Канат Амангельдыевич
Абай облысы білім басқармасы, Бородулиха ауданы білім бөлімі «Жезкент кентінің мектеп-лицейі» КММ, «Қазақстан тарихы» пәнінің мұғалімі,
asanalidm@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада «Сатылмайтын Алпамыс» компьютерлік ойыны арқылы ауыл мектептерінің білім алушыларында сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауды қалыптастыруға деген инновациялық көзқарас ұсынылған. Автор ойын әдістерін сыни ойлаудың, әдептік сананың және жемқорлыққа қарсы тұру қабілетінің тиімді құралы ретінде қарастырады. Ойын ойыншылардан моральдық шешімдерді қабылдауды және өз әрекеттерінің салдарын талдауды қажет ететін жағдайларды модельдей отырып, білімдік және интерактивті элементтерді қамтиды. Инновациялық өнім азаматтық жауапкершілікті тәрбиелеуге, тұрақты моральдық ұстанымдарды қалыптастыруға және сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрудың маңыздылығын зерделеуге бағытталған.

Түйін сөздер: сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлау, «Сатылмайтын Алпамыс» компьютерлік ойыны, ауыл мектептері, әдептік сана, азаматтық жауапкершілік, моральдық ұстанымдар, сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрудың білімдік әдістері.

Кіріспе

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы өнім экономикаға, әлеуметтік салаға және моральдық негіздерге кері әсерін тигізетін, заманауи қоғамдағы өзекті проблемалардың бірі болып отыр. Әділетті және transparent қоғамды құруға септігін тигізетін өскелең ұрпақтың сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауын қалыптастыру ерекше мәнге ие болып отыр. Заманауи білім беру ресурстарына қолжетімділік көп жағдайда шектеулі болатын ауыл мектептерінің жағдайында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті тәрбиелеудің тиімді тәсілдерін іздестіру аса маңызды болып отыр.

Компьютерлік ойында интербелсенді және қызықты формат ретінде білім берудің міндеттерін шешу үшін елеулі әлеуетке ие. Олар әдептік шешімдерді «Сатылмайтын Алпамыс» қабылдауды қажет ететін және сыни ойлауды дамытуға септігін тигізетін шынайы оқиғаларды модельдеу мүмкіндігін береді.

Бұл мақалада ойыны ауыл мектептерінің білім алушыларында сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауын қалыптастырудың инновациялық құралы ретінде қарастырылады.

Жұмыста ойынның білім алушылардың санасына әсер ету механизмдері, оның білімдік әлеуеті және азаматтық жауапкершілікті қалыптастырудағы рөлі талданады. Зерттеу нәтижелері сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға және әдептік тұрғыдан тұрақты жастарды тәрбиелеуге бағытталған білім беру бағдарламаларын әзірлеу үшін пайдаланыла алады.

Бұл жұмыстың жаңалығы өзекті тақырыпты және білімдік мақсаттарда компьютерлік ойындарды құру мүмкіндігін зерттеумен байланысты.

Зерттеудің мақсаты – сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті тәрбиелеу және мектеп оқушыларының әдептік ұстанымдарын дамыту үшін ойын әдістерін пайдаланудың

тиімділігін арттыру.

Міндеттері:

✓ Білім беру процесінде компьютерлік ойындарды пайдаланудың ерекшеліктерін игеру;

✓ Ойынның ауыл мектептерінің білім алушыларында сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауды дамытуға әсерін зерттеу;

✓ Әзірленімнің тиімділігін дәлелдеу;

✓ Сатылмайтын Алпамыс» компьютерлік ойынын әзірлеу.

Әдістем

Өз компьютерлік ойыныңды әзірлеудің алдында біз ғылыми-зерттеу әдебиеттерден білім алушылардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауды дамыту мүмкіндігін беретін әдістерді зерделеп шықтық:

1. Талқылаулар мен пікірсайыстар: сыбайлас жемқорлықты қоса алғанда, әртүрлі тақырыптар бойынша пікірталастар өткізу оқушыларды фактілер мен дәлелдерді талдауға, басқалардың көзқарастарын тыңдауға және түсінуге және ұтымды негізде өз пікірлерін білдіруге ынталандырады.

2. Кейстерді талдау: мұғалімнің көмегімен оқушыларға сыбайлас жемқорлықтың нақты жағдайларын талдау, сұрақтар қою және фактілер мен салдарларды терең түсінуге ынталандыру ұсынылды.

4. Мақсаты сыбайлас жемқорлықтың түрлі аспектілерін қарастыру және талдау болып табылатын, сонымен қатар оның алдын алу және болдырмау үшін ұсыныстар мен іс-шаралар жоспарын әзірлеу болып табылатын жоба және зерттеу әдісі пайдаланылды.

5. Компьютерлік ойын: оқушыларға сыбайлас жемқорлық контексінде әдепке негізделген шешімдер қабылдауды талап ететін жағдайлар ұсынылды және олардың ықтимал салдары мен баламалары туралы ойлауға мәжбүр ету.

Осы әдістердің барлығы оқушыларға сыбайлас жемқорлықты іздеу және оған қарсы күрес үшін, сондай-ақ оқушылардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойлауын тиімді дамыту үшін маңызды болып табылатын талдау, бағалау және негізделген шешімдер қабылдау дағдыларын одан әрі дамытуға көмектеседі, оларға сыбайлас жемқорлықтың зиянын түсінуге және осы құбылысқа теріс көзқарасты бекітуге көмектеседі.

Практикада қолданылуы**:** Талдаудан және зерттеулерді жинақтаудан кейін келесі қадам Сатылмайтын Алпамыс» компьютерлік ойынын құру болды. Білімдік ойынның басты кейіпкерінің аты «Қазақфильм» шығарған «Алпамыс мектепке барады» балалар көркем фильмінен алынған. Осы фильмнің кейіпкері адал және көңілді бала, оның дұрыс әрекеттерінің үлгісі ойынға негіз болды.

Ойыннан өту уақыты оқушылардың дайындығы мен білімдеріне байланысты, сондықтан ойынның алдында «Құқық негіздері» оқулығынан параграф мәтінін оқу, «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңның ұсынылған баптарымен, ҚР Конституциясының бабымен және басқа құжаттармен танысу ұсынылады.

Ойынның негізінде ықтимал жемқорлық элементтері бар өмірлік сюжеттер бар. Оқушыларға ойынның барысында жемқорлықтың мәні неде? «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңның және Қылмыстық құқық баптары қандай деген сұраққа жауап беру ұсынылады, қарастырылып отырған үлгінің маңыздылығы ерекше аталады.

Сюжеттердің әрқайсысы үшін жағдайлар ойнатылатын және оқиғаның мәні айтылатын бейнеқатар дайындалды. Оқушыға сұрақтарға жауап беру ұсынылады: сыбайлас жемқорлықтың мәні неде, нақты мысалы? Ол ұсынылған сюжетте бар ма? Қарастырылып отырған

жағдайда оқушы қалай әрекет етер еді? Заңның қай бабы заңдылықты бұзудың немесе сыбайлас жемқорлық фактісінің негіздемесі бола алады? Егер оқушыға жауап беру қиын болса, ол дәлелді жауап түрінде немесе заңның нақты бабынан үзінді түрінде бұзушылықтың мәнін, заңсыз әрекетті түсіндіре алады және сыбайлас жемқорлықты бұзғаны үшін жазаның мәнін негіздейді.

3 сурет. Жемқорлыққа қарсы республикалық сайыстың

4 сурет. Амангельдыев Нурали - 1 млн теңге көлеміндегі грант иегері

Ойынның барысы мысал ретінде келтірілген ықтимал сыбайлас жемқорлық бұзушылықтарының түрлері туралы, өмірде адам кездесуі мүмкін және заңды білу сияқты белгілі тәсілдермен қарсы тұру қажет болатын ойын туралы жаңа білімді кезең-кезеңімен ілгерілету және ашу болып табылады.

Жағдайды түсіну, құқыққа қайшы әрекет жасағаны үшін жаза туралы түсінік беру, сыбайлас жемқорлық құрамдас бөлігі туралы білімге ие бола отырып, мұндай істерге қатыспауға позициясын қалыптастыру; оқушының дұрыс мінез-құлқы мен ойлау нормаларын бекіту. Әр оқушы ойынды өз бетінше өткізеді, бұл дұрыс шешім үшін тең дәрежеде ұпай алуға және сыбайлас жемқорлыққа қарсы құқық негіздерін білуші - жеңімпаз болуға мүмкіндік береді.

Ойын барлық кезеңдерден өткеннен кейін ғана аяқталады. Ұпайлар есептеледі және жеңімпаз анықталады. Жеңіске деген ұмтылыс ойынға деген қызығушылықты дамытуға, нәтижені жақсартуға, демек, бар проблема мен мүмкіндік туралы білімді арттыруға, онымен күресуге ықпал етеді.

Қорытынды

Біз құрастырған «Сатылмайтын Алпамыс» білімдік ойыны білім алушылардың сыни ойлауын қалыптастыруда, ақпаратты талдау қабілетінде, сыбайлас жемқорлық фактілерін анықтау және негізді шешімдерді қабылдауда септігін тигізу мақсатында әзірленген. Интербелсенді сценарийлер және сұрақтар арқылы ойын әдептік таңдауды талап ететін шынайы жағдайларды модельдейді, бұл мектеп оқушыларында сыбайлас жемқорлық проблемаларына саналы көзқарастың дамуына септігін тигізеді.

Ойынды ауыл мектептерінің білім беру процесіне енгізу нәтижелері оның сыбайлас жемқорлыққа қарсы ойын қалыптастырудағы жоғары тиімділігін көрсетті. Оқушылар сыбайлас жемқорлықтың салдары туралы білім алып қана қоймай, оларды іс жүзінде қолдануды үйренді, бұл тексеру және кері байланыс деректерімен расталады. Ойын тек білім беріп қана қоймай, тәрбиелейтін, азаматтық жауапкершілік пен адамгершілік ұстанымдарын дамытуға ықпал ететін құралға айналды.

Осылайша, «Сатылмайтын Алпамыс» сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәрбиенің инновациялық құралы ретінде өзінің маңыздылығын дәлелдеді. Болашақта ойын мазмұнын одан әрі дамыту және оны қолдану аясын кеңейту ойынның әдептік тұрақты және әлеуметтік жауапты ұрпақты қалыптастыруға әсерін күшейтуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Даукабаев И. М. Коррупция в мире: история и современность//Международный журнал экспериментального образования. 2013. - №5.С.56

2. ӘЛИАСҚАР А.Ғ. Қазақстан Республикасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың құқықтық және ұйымдастырушылық шаралары. // URL: https://forbes.kz/news/2016/06/10/newsid_113717.
3. Кирпичников А.И. Қазақстандағы пара және сыбайлас жемқорлық.- Алматы: Құқықтық тәртіп және заң, 2009. -26 бет.
4. Кузовков Ю.В. «Қазақстандағы сыбайлас жемқорлық тарихы». -Алматы: Адам және қоғам, 2010. -82 бет.
5. Лашина Т.С. Цифровой образовательный ресурс - компьютерная игра. Исследование: польза и вред. -Москва: Современные проблемы науки и образования, 2021. -№ 6, С. 95
6. Панов А.Г. Яцеленко Б.В. «Что такое коррупция и как с ней бороться». -Москва: 2010.-С.132
7. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы Ұлттық баяндамада, 2017 жыл, -Астана, 67 бет.
8. Татибаев И.Л. Қазақстан Республикасындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат. -Астана: Құқық және саясат. 2006. - № 11.

КІТАП - ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БОЙЫНДА ТРАНСВЕРСАЛЬДЫ ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ

Жадра Умиржановна Дагарова
академик Е.А. Букетов атындағы Қарағанды Университеті
«8D01301 - Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығының 3-курс докторанты

Сапалы білім берудегі маңызды міндеттердің бірі – қалалық және ауылдық мектептер арасындағы оқыту сапасындағы алшақтықты азайту. 6909 мемлекеттік мектептің 5271 мектебі (68%) ауылдық жерде орналасқан, оның ішінде 2722-сі – шағын жинақты мектептер (ауылдық мектептердің 52%-ы). Ауыл мектептері бүкіл ауылдың негізгі орталығы және жастардың қабілетін шыңдайтын орын ретінде қызмет етеді. Осы орайда ауыл мектебіндегі әрбір білім алушының табысқа жету мүмкіндігін арттыру, қала мектептерінен білім сапасының алшақтығын азайту маңызды[1].

Аталмыш мақсатты шешудің жолдары көп, бірі академиялық білімнің сапасын жоғарылату болса, сабақтан тыс уақытта мұны шешудің бірден бір амалы – білім алушыны кітап оқуға баулу, оқығанын іске асыруға үйрету.

Оқу – ақын-жазушылардың шығармалары арқылы балаға қарым-қатынас үйрететін тілдік қызметтің бір түрі. Бұл баланың бойында өзіне сырласты таңдау қалауы мен білігін қалыптастыру құралы.

Баланың оқу қызметінің сапасына, оның кітап оқуға құмарлығы не құмарсыздығынан білім алушының болашағы, өмірден алар орны тәуелді. Адамның тұлғасын қалыптастыруда және азаматты тәрбиелеуде баланы кітап оқуға баулу орасан зор маңызға ие. Кітап – қоршаған ортаны түсінудің жолын әркім өз еңбегіне қарай салатын құрал.

Кітап оқу тұлғаның жалпы мәдениетінің маңызды көрсеткіштерінің бір ретінде саналды. Жеке уайым арқылы әдеби шығарманы түсіну бала кезден бастап бала бойында сөз арқылы көру, есту, тыңдау қабілеттерін дамытады.

Адам өмірінде кітаптың алар орны орасан. Жоғары сандық технологилар ғасырында адам кітап оқымастан, дайын өнімді тек тұтануды білетін болса – болашақ бұлыңғыр болмақ. Соңғы 2-3 онжылдық ішінде педагогтер мен ата-аналардың уайымы – заманауи балалардың өте аз кітап оқуында. Шындығында бүкіл әлем бойынша оқу дағдарысына туындап, біздің еліміздее бұл мәселеден тысқары қалмады.

Бұрын кітап оқу қажет болса, бүгінгі таңда мектеп қабырғасындағы балалар ғана емес, ересектердің өзі «Кітап оқу – ескірген әдіс емес пе?» деген сұрақты қояды. Ақпаратты алудың көптеген балама тәсілдері бар бүгінгі таңда кітап оқудың қажеттілігі әлі де өзекті ме?

Шын мәнінде кітап оқу жүз жыл бұрынғы уақытпен салыстырғанда керек дағды, және оның орнын ешқандай өзге ақпараттық технологиялар баса алмайды[2].

Бұл жағдайды қалай шешкен дұрыс?

Баланың кітапты өзі оқуы оның әлемге жанын ашады, қиялын дамытады, маңызды сұрақтарды шешуге мәжбүрлейді. Ақылды кітап ересекпен сөйлесу немесе әңгімелесумен салыстырғанда күштірек әсер береді. Оқу кезінде бала өзімен өзі қалады. Оқып отырған дүниесін терең уайымдап, өзіне ұнаған эпизодқа, сүйікті кейіпкеріне қайта орала алады. Отбасымен біріге оқу кезінде отбасы баланың бойынша сезімдерді сезіну, қуану мен қайғыру сәттерін қалыптастыруға ықпал ете алады[3].

Бала үшін кітап оқудың пайдасы қандай?

Кітап оқу интеллектіні, шығармашылық ойлауды, эридицияны дамытумен қатар, аналитикалық пайымдау, қарым-қатынас, ұйымдастыру дағдылары, командалық жұмыс және серіктестік, эмпатия және уайым, өзіндік тәртіп, өзіндік білім алуға қабілет, икемділік пен бейімділікке қабілет, адал ниеттілік пен өзіндік құрмет, салауатты өмір салтының қажеттілігін түсіну, саналық пен ашықтық, жауапкершілік пен мәселелерді шешуге қабілет, қоршаған ортаға құрмет секілді трансверсалды дағдыларды дамыту құралы.

Әрбір оқылған кітап жадыны жақсартып, адамның сөздік қорын ұлғайтады. Оқылған мәлімет жақсы есте сақталады.

Баланың оқудағы жетістігі оның кітап оқу қабілетіне тікелей тәуелді. Кітап оқуға қызығушылықтың болмауы, кітап оқу процесінің баяулауы интеллектуальды қызмет процестерінің де баяулауына алып келеді. Білім алушылар тапсырма шарттарын, жаттығуларды баяу оқып, оны орындауды бастамас бұрын мәнін ұмытып қалады.

Педагогтер «кітапты көп оқыған» балаларда ауызша және жазбаша сөйлеу сауаттылығының жоғары болатындығын атап өтуде, себебі оқу кезінде бала өзін мәжбүрлеместен әдеби тіл заңдарын игеріп, сауатты сөйлеу мен жазудан бөлек, сауатты ойлау деңгейіне өтеді.

Осыған орай, жоғарыда аталған дағдыларды дамытуда мектеп қабырғасындағы бастауыш сынып оқушыларының оқуына ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1-сынып

Өтірік өлеңдер

Қазақ халық ертегілері сериясының кітаптары («Фолиант» баспасы);

1100 қызықты деректер сериясының кітаптары («Аруна» баспасы);

Классикалық хикаяттар сериясының кітаптары («Фолиант» баспасы);

Динозаврлар энциклопедиясы («Аруна» баспасы);

2-сынып

Ертегілер

Е.Өтеутілеуов «Әдептілік әдемілік»

«Құстар біздің досымыз»

«Әжетайым менің»

«Үлкендерді тыңдаймын»

«Менің сыныптастарым»

Жануарлар туралы үлкен энциклопедия («Аруна» баспасы);

Ерлік ертегілері («Аруна» баспасы);

Менің ғажайып ертегім («АлСафи» баспасы).

Антуан де Сент-Экзюпери: Кішкентай ханзада («Фолиант» баспасы); Ч.Оливер Твист («Фолиант» баспасы).

3-сынып

Ә. Қоңыратбаев «Балуан»

Т. Молдағалиев «Тоқтар батыр»

Ертегілер
Ы.Алтынсарин әңгімелері
М.Мақатаев өлеңдері
С.Торайғыров «Айт мерекесі»
Э.Теміржол бойының балалары («Фолиант» баспасы);
Г. Р.Сүлеймен патшаның кеніші («Фолиант» баспасы).
4-сынып
Тәуелсіздік күні
Аңыз әңгімелер
«Мен бақытты баламын»
Ы.Алтынсарин әңгімелері
Теңізшілер туралы әңгіме
А.Құнанбаев «Жаз», «Қыс» өлеңдері
Қазыналы қарттың әңгімесі
Мен де еліме қызмет етемін
Адами асыл қасиеттер

Кітап оқудың алғышарты – оқу жылдамдығын дамыту. Оқу жылдамдығы – білім алушының оқу үлгерім деңгейіне ықпал ететін критерий.

Оңтайлы оқу жылдамдығы сөйлеу тілінің қарқынына сәйкес келуі тиіс, минутына 120-150 сөз. Мұндай нәтижелерге қол жеткізу үшін қажет:

- Оқу жылдамдығын ұлғайту;
- Перифериялық көру бұрышын кеңейту;
- Зейіннің тұрақтылығын жоғарылату;
- Артикуляциялық аппаратты жетілдіру;
- Жедел жадыны жақсарту.

Педагогикада оқудың техникалық жағын машықтандыру үшін арнайы әдістемелер мен тәсілдер бар.

Ызыңдап оқу

Бала көбірек оқыған сайын, бұл дағды онда жақсырақ дамитын болады. Оқу техникасын машықтандыру үшін сабақ үстінде уақыт өте аз. Жақсы нәтижеге қол жеткізуде бір ауысымның әрбір сабағында бес минуттық оқу әдетін енгізген жөн.

Мұндай бес минуттық оқу сабақтың басында ұйымдастырылады. Білім алушылардың партасында қосымша оқуға арналған кітап болуы тиіс. Мұғалімнің белгісіне қарай балалар «ызыңдап» оқуға кіріседі. Бұл барлық баланың біруақытта оқуын білдіреді. Бірақ, балалар даусын бәсеңдетіп, басқаларға кедергі келтірместен оқулары тиіс. 5 минуттан соң оқу аяқталып, әдеттегі сабақ басталады, мысалы, математика, бейнелеу немесе жаратылыстану.

Мұндай ешқандай бақылау немесе оқыған мазмұнын талқылау жүргізілмейді. Бұл әдіс күнделікті оқуға арналған уақытты ұлғайту мақсатында ғана жүргізіледі. Осылайша, мұндай жаттығуға кемінде 30 минут уақыт шығындалады. Әдетте мектеп оқушысы күніне ауысымына бар болғаны 5-10 минут жұмсайды.

Көздің көру аумағын кеңейтуге арналған тәсілдер

Оқу кезінде баланың көру аумағына түсетін белгілер саны үлкен маңызға ие. Перифериялық көру бұрышын кеңейту үшін білім алушыларға келесі жаттығуларды ұсынамыз.

Шульте кестесі

Шульте кестесі ретсіз орналасқан 1-30 дейінгі сандардан тұрады. Білім алушылаға 30 секунд ішінде әр санды реттілігіне қарай тауып және оны атауы керек. Бұл тәсілді қолдану кезінде баланың көз қарашығы кестенің ортасында орналасқан саннан басқа санға ауыспауы қажет.

Сөзді тап

Бұл жаттығудың мәні алдыңғы жаттығуға ұқсас. Қағаз бетінде ретсіз тәртіпте бірнеше әртүрлі, бірақ ұзақ емес сөздерді жазу қажет. Білім алушының міндеті – мұғалім кезектеп айтқан сөздерді парақтың бетінен тезірек тауып алу.

Бірінші – соңғы

Бұл жаттығу үшін кез-келген мәтін қолданылады. Балаларға әр жолдағы тек бірінші және соңғы буынды оқу қажет.

«Тіркеме» әдісі

«Тіркеме» әдісі оқу қарқынын ұлғайту үшін қолданылады. Жүргізуші ретінде мұғалім не жоғары оқу техникасы бар оқушы қатысады алады. Жүргізуші мәтінді бастайды, қалғандары оның артынан еріп отыруы керек. Жүргізуші дауысын бәсеңдетуі, жылдамдатуы, әртүрлі ырғаққа салуы мүмкін. Ерушілердің міндеті – жүргізушіден қалып қоймай, ол тоқтаған сәтте, жүргізуші атын атаған оқушы жалғастыруы тиіс. Мұндай жаттығуды сыныппен немесе жұптасып орындауға болады. Мұндағы тағы бір ерекшелік оқу кезінде қате жіберу. «Тіркемеде» келе жатқан оқушылар қатені уақыттылы байқап, оны түзетулері керек.

Кітап оқу дағдысын қалыптастырмас бұрын осы жаттығулар арқылы оқу жылдамдығын ұлғайтып алу қажет.

Жақсы кітап тәрбиеші, білім беруші әрі дос. Білімді ұрпақ – сапалы болашақ.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. «Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы, 2-тарау

2. Дереклеева Н.И. Новые родительские собрания. 1-4 классы: методика подготовки, новые сценарии, возрастные особенности учащихся, тренинги, тесты / Н.И. Дереклеева. – 2-е изд. – Москва: ВАКО, 2008. – 334 с.

3. Кирсанова Л.С. Доклад «Роль чтения в развитии младших школьников» [Электронный ресурс] / Л.С. Кирсанова. – Электрон.текстовые дан. – Смоленск: [б.и.], 2019. – Режим доступа: https://multiurok.ru/files/doklad-rol-chteniia-v-razvitii-mladshikh-shkolniko.html

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕГІ ЖАС МАМАНДАРҒА ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ МЕН СҮЙЕМЕЛДЕУ: «ТӘЛІМГЕРЛІКТІҢ ТИІМДІ МОДЕЛІ»

МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА И СОПРОВОЖДЕНИЕ МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ: “ЭФФЕКТИВНАЯ МОДЕЛЬ НАСТАВНИЧЕСТВА”

PROVIDING METHODOLOGICAL SUPPORT AND MENTORING FOR YOUNG PROFESSIONALS IN RURAL SCHOOLS: "AN EFFECTIVE MODEL OF TEACHING"

Иргалиева Анар Аманхосқызы

Батыс Қазақстан облысы әкімдігі білім басқармасының Бөрлі ауданы білім беру бөлімінің «Ақсай қаласының № 4 жалпы орта білім беретін мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі, биология пәні мұғалімі, магистр

shozhe_@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада білім беру ұйымдарында жас мамандарға заманауи тәлімгерлік түрлері қарастырылады. Жас маманның кәсіби өсу жолында дұрыс таңдалған тәлімгерліктің берері мол. Тәлімгерлік жүйесі жас мамандарға тәжірибе, білім, кеңес және қолдау көрсетуге бағытталған. Тәлімгерлік арқылы жас мамандар өз саласында тәжірибе жинап, кәсіби дағдыларын жетілдіріп, қиындықтарды жеңуге үйреніп, кәсіби өседі.

Түйін сөздер: жас маман, тәлімгерлік, FLESH, ситуациялық, виртуалды, реверсивті тәлімгерлік, жобалық жұмыс.

Қазіргі қоғамдағы білім беру кеңістігінде жас мамандардың ауыл мектептерінде тұрақтамауы қазіргі өзекті мәселелердің бірі. Мәселенің тиімді шешімі мектепке келген жас маманға дұрыс тәлімгерлікті таңдау. Тәлімгерлік-тәжірибелі маманның жас маманға педагог ретінде дұрыс қалыптасуына жағдай жасайтын, кәсіби және жеке өсуге көмектесу процесі. Шетелдік тәжірибелерге сүйенсек, шетелдегі тәлімгерліктің біздің еліміздегі тәлімгерлікке ұқсайтын тұстары көп. Шетелде жас мамандарға тәлімгерлік — бұл олардың кәсіби дамуына бағытталған, тәжірибе жинақтауға және халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті болуға мүмкіндік беретін маңызды процесс. Бүгінгі таңда көптеген ұйымдар жас мамандарға тәлімгерлік көрсетудің түрлі тәсілдерін қолдануда. Бұл тек кәсіби білім мен дағдыларды беріп қана қоймай, сонымен бірге мәдениаралық тәжірибе мен халықаралық жұмыс шарттарына бейімделуге ықпал етеді. Әсіресе, жаһанданудың күшеюі мен еңбек нарығының интернационализациясы жағдайында шетелде жас мамандарға тәлімгерлік ерекше маңызға ие. Финляндия және Ұлыбритания елдерінде тәлімгерлікке аса үлкен мән беріліп, педагогикалық практика жүзеге асырылады.Бұл практикадан жақсы өткен жас мамандарға сертификат беріледі. Жапония елдерінде командалық жұмысқа үлкен мән беріледі.

Шетелдегі жас маманға тәлімгерлік жергілікті және халықаралық деңгейдегі бірнеше факторлармен байланысты. Әдетте, шетелде тәлімгерлік келесі ерекшеліктерге ие. Мәдени айырмашылықтарға тоқталсақ, шетелде жұмыс істейтін жас маман өз еліндегі мәдениеттен өзгеше жағдайлармен кездеседі. Тәлімгерлік жүйесі бұл айырмашылықтарды ескере отырып, жас маманды жаңа ортаға бейімдеуге бағытталған болуы керек. Жас маман шетелде жаңа жұмыс мәдениетіне, корпоративті құндылықтарға, тілдік кедергілерге және әлеуметтік нормаларға үйрену қажет. Шетелде жұмыс істейтін жас маман халықаралық нарықта тәжірибе жинақтайды. Бұл тәжірибе оның кәсіби деңгейін арттырып, халықаралық жобаларға қатысуға мүмкіндік береді. Тәлімгерлік жас маманға жаһандық деңгейде ойлау, көпмәдениетті ортада жұмыс істеу, түрлі елдердің бизнес процестерін түсіну сияқты құнды дағдыларды үйретеді. Әр елдің кәсіби стандарттары мен талаптары әртүрлі болуы мүмкін. Тәлімгер жас маманға өз саласындағы жаңашылдықтар мен технологиялар туралы ақпарат беріп, оның салалық білімін халықаралық стандарттармен үйлестіруге көмектеседі. Шетелде жұмыс істейтін жас маман өз елінен тысқары ортада жұмыс істей отырып, жаңа құндылықтар мен жұмыс принциптерін қабылдайды. Тәлімгерлік осы құндылықтарды дұрыс түсініп, жас маманның халықаралық нарықта бәсекеге қабілетті болуына жол ашады. Шетелде жұмыс істейтін жас маман кәсіби ортаға ғана емес, жаңа әлеуметтік ортаға да бейімделуі керек. Тәлімгер бұл процесс барысында жас маманға жергілікті дәстүрлер мен өмір салтын түсінуге көмек көрсетуі тиіс. Бұл әлеуметтік бейімделу ұйым ішінде табысты жұмыс істеуге және жаңа жердегі өмірге бейімделуге септігін тигізе отырып, кәсіби тұрғыда өсу және мансаптық мүмкіндіктерге ие болады.Шетелдегі жас маманның тәлімгерлік процесі оның кәсіби дамуына, жаңа дағдылар мен білім алуына ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл оған халықаралық деңгейде мансаптық мүмкіндіктерді зерттеп, жаңа бағытта өзін сынауға мүмкіндік береді. Тәлімгерлік жас маманның карьерасына бағыт-бағдар беріп, оған алға қойған мақсаттарына жетуге көмек көрсетеді.Жаңа дағдыларды меңгеруде тәлімгерліктің басты мақсаты — жас маманға қажетті кәсіби дағдыларды меңгерту, сонымен қатар жұмыс істейтін елдің ерекшеліктеріне сәйкес жұмыс әдіс-тәсілдерін үйрету. Шетелде жұмыс істейтін жас маманға түрлі халықаралық стандарттарға сәйкес жұмыс істеу дағдыларын беру маңызды.

Шетелдегі жас маманға тәлімгерлік — бұл оның кәсіби өсуі мен халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік беретін маңызды процесс. Бұл процесс арқылы жас маман жаңа мәдениеттермен танысып, кәсіби дағдыларын жетілдіріп, халықаралық тәжірибе жинақтайды. Тәлімгерлік жас маманның әлеуметтік және кәсіби бейімделуіне, сондай-ақ оның мансабында алға жылжуына септігін тигізеді. Шетелде жұмыс істейтін жас мамандарға тәлімгерлік көрсетудің тиімді әдістері мен тәсілдерін қолдану — бүгінгі жаһандану дәуірінде аса маңызды және қажет процесс болып табылады.

Мектебімізде қолданып көрген тәлімгерлік түрлеріне тоқталатын болсам, FLESH тәлімгерлік, ситуациялық тәлімгерлік, қысқа мерзімді тәлімгерлік, реверсивті тәлімгерлік, виртуалды тәлімгерлік.

FLESH тәлімгерлік - нақты мақсатқа бағытталған қолдау жүйесі. Жас маманға қажетті дағдыны тез әрі жылдам меңгеруге жоғары мүмкіндік. Бұл тәлімгерлікті барлық мектептерде қолданады. FLESH сөзіне анықтама бере кетсек,

F - Feedback (Кері байланыс): Тәлімгерлік процесінде кері байланыс өте маңызды. Жас маманның дамуы мен жұмыс сапасын жақсарту үшін нәтижелі және конструктивті кері байланыс қажет.

L - Learning (Оқу): Жас маманның үздіксіз оқу процесі. Тәлімгер жас маманға білім беру мен тәжірибе жинақтауға көмек көрсетуі тиіс.

E - Experience (Тәжірибе): Жас маманға практикалық тәжірибе беру. Тәлімгерліктің негізгі аспектілерінің бірі — жас маманның нақты тапсырмалар мен жобалар арқылы тәжірибе алуына мүмкіндік жасау.

S - Support (Қолдау): Тәлімгер жас маманды тек кәсіби емес, психологиялық тұрғыдан да қолдауы керек. Бұл олардың сенімділігін арттырып, мотивацияларын жоғалтпауға септігін тигізеді.

H - Helps (Көмек көрсету): Тәлімгер жас маманға тек бағыт-бағдар көрсетіп қана қоймай, оған нақты көмек көрсетіп, күрделі жағдайларды шешуге қолдау көрсетуі тиіс.

FLESH тәлімгерлікте ең алдымен жас маманға нормативті құжаттар, мектептің ішкі ережелерін таныстыру мен оқыту семинарлары, тренингтер өткізу жатады.Бұл көп мектепте қолданылатын кеңінен танымал тәлімгерлік түрі.

Ситуациялық тәлімгерлік — бұл тәлімгерлік процесін нақты жағдайлар мен контекстке негіздеп жүргізу тәсілі. Бұл тәсілде тәлімгер жас маманның дамуына бағытталған нақты жағдайларға, оның қажеттіліктеріне және кәсіби өсу барысындағы мәселелеріне назар аударады. Ситуациялық тәлімгерлік әртүрлі жағдайларға жауап ретінде икемді және бейімделген тәсілдер қолдануды қамтиды. Бұл модельдің мақсаты — жас маманның нақты жағдайға сәйкес дағдылар мен білімдерді меңгеруіне көмектесу.

Ситуациялық тәлімгерліктің негізгі ерекшеліктеріне икемділік және бейімделу.Ситуациялық тәлімгерлік жас маманның ағымдағы жағдайы мен қажеттіліктеріне қарай бейімделеді. Мысалы, жас маман жобамен жұмыс істей бастаса, тәлімгер оның осы жобадағы нақты мәселелерін шешуге көмек көрсетуі мүмкін. Бұл тәсіл әрбір жағдайға жеке көңіл бөлуді талап етеді.Қолданбалы білім мен дағдылар Ситуациялық тәлімгерлік нақты жұмыс жағдайларында қолданылады, яғни жас маманға тек теориялық білім емес, сонымен қатар күнделікті жұмыста кездесетін нақты мәселелер бойынша практикалық көмек беріледі. Тәлімгер жұмыс барысында қандай да бір қиындықтар туындағанда, оған шешім табуға көмектеседі. Сынып жетекші ретінде жас маманға кездескен алғашқы сыныптағы тәртіп бұзушылық, ата-аналармен жұмысты айтуға болады.Тәлімгер мен жас маман арасында кері байланыс маңызды рөл атқарады. Жас маман өз әрекеттері мен шешімдеріне қатысты нақты және уақытында кері байланыс алу керек. Бұл оның дағдыларын жетілдіріп, кәсіби деңгейін арттырады. Ситуациялық тәлімгерліктің басты мақсаты — жас маманның өзінің кәсіби мақсаттарына жетуіне көмектесу. Бұл мақсаттар уақытылы анықталып, әртүрлі жағдайлар мен контекст бойынша бейімделеді. Тәлімгер жас маманның өсуіне, дамуына бағытталған нақты қадамдар ұсынады.Ситуациялық тәлімгерлік барысында тәлімгер жас маманның жеке ерекшеліктерін, оның жұмыс стилін, мотивациясын және дамудың қай тұстарында қиындықтар туындайтынын ескере отырып, арнайы көмек көрсетеді.

Ситуациялық тәлімгерліктің артықшылықтары:жоғары икемділік.

Тәлімгер жас маманның жеке жағдайына және оның кәсіби өсу деңгейіне байланысты нақты көмек көрсету арқылы тиімді жұмыс істейді.

Ситуациялық тәлімгерлік жас маманға қиындықтарды жеңу үшін өз ресурстарын қолдануға мүмкіндік береді. Бұл оның өзін-өзі бағалауды, мәселені шешу қабілетін арттырады.

Қысқа мерзімді тәлімгерлік — бұл нақты бір уақыт аралығында жүзеге асырылатын, жас маманның кәсіби және тұлғалық дамуын қолдауға бағытталған процес. Қысқа мерзімді тәлімгерлік әдетте белгілі бір тапсырмалар немесе мақсаттарды орындау үшін ұйымдастырылады және ол қысқа уақыт ішінде (күндерден айларға дейін) жүзеге асырылады. Қысқа мерзімді тәлімгерлік нақты мақсаттар мен тапсырмаларға негізделеді. Жас маман бір немесе бірнеше мәселелерді шешуге бағытталған тәлімгерлік қолдау алады. Мысалы, жаңа дағдыларды меңгеру немесе белгілі бір жобаны аяқтау. Бұл процесстің ұзақтығы қысқа болады. Қысқа мерзімді тәлімгерлік бірнеше аптадан бірнеше айға дейін созылуы мүмкін. Тәлімгер мен жас маман осы уақыт ішінде шектеулі ресурстармен жұмыс істейді.Қысқа мерзімді тәлімгерлік нәтижеге бағытталған. Мұнда басты назар жас маманның белгілі бір дағдыларды немесе білімдерді меңгеруіне, нақты нәтижеге жетуіне қойылады. Мысалы, нақты бір жобаны сәтті аяқтау немесе жұмыс процестерін жетілдіру. Жас маман өзінің идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік алады. Жапония елінің іс-тәжірибесіндегідей командалық жұмыс арқылы ұжыммен бірігіп, өз идеясын жүзеге асырып, жас маман ұжымға енуіне мүмкіндік алады.Тәлімгер жас маманның дамуын үнемі бақылап, кері байланыс беріп, қажет болған жағдайда әдіс-тәсілдер мен жоспарды өзгерте алады. Тәлімгерлік барысында жас маманға қажетті ақпараттар мен тәжірибе нақты уақыт аралығында ұсынылады.Қысқа мерзімді тәлімгерлік белгілі бір мақсатқа бағытталған болғандықтан, жас маман нақты нәтижеге қол жеткізу үшін өз уақытын тиімді пайдалана алады.Шектеулі уақыт ішінде нақты тапсырмалар мен мақсаттар қою жас маманды ынталандырып, жоғары нәтижелерге жетуге ұмтылдырады. Бұл жас маманның мотивациясын арттырып, өз жұмысына деген жауапкершілікті күшейтеді.Ең бастысы дағды мен білімді жетілдіреді.Өз идеясын жүзеге асырады.Жас маманның сенімділігі артады.

Реверсивті тәлімгерлік (reverse mentoring) — бұл дәстүрлі тәлімгерлік процесінің кері тәртібі, яғни жас маман немесе тәжірибесіз қызметкер тәжірибелі тәлімгерге кеңес береді және оны бағыттайды. Бұл модельде жас маман өзінің жас ерекшеліктері, жаңа технологияларға деген білімі және заманауи көзқарастары арқылы тәлімгеріне қолдау көрсетеді. Реверсивті тәлімгерліктің негізгі ерекшеліктері жас маман тәлімгер рөлінде болады.Реверсивті тәлімгерлік моделі бойынша жас маман тәжірибелі қызметкерге жаңа білім мен дағдыларды үйретеді. Бұл, әсіресе, цифрлық трансформация және технологиялық жаңашылдықтар салаларында маңызды болуы мүмкін. Мысалы, жас маман әлеуметтік медиа, жаңа бағдарламалық қамтамасыздандыру немесе заманауи жұмыс әдістерін тәжірибелі педагогтерге түсіндіріп, үйретуі мүмкін.Ұжымда жаңа көзқарас орнайды.Бұл тәсіл көбінесе мектептегі инновациялар мен өзгерістерді енгізуге көмек көрсетеді. Жас маманның заманауи ойлау үлгісі мен жаңа технологияларға деген бейімділігі тәжірибелі қызметкер үшін пайдалы болуы мүмкін. Сонымен қатар, реверсивті тәлімгерлік ұйымдарда жұмыс жасау мәдениетіне жаңаша көзқарас әкеледі. Реверсивті тәлімгерлік процесінде екі тарап та бір-бірінен үйренеді. Тәжірибелі маман жас маманның идеяларына ашық бола отырып, өз білімін бөледі, ал жас маман өз кезегінде жаңа технологиялар мен қазіргі заманғы әдіс-тәсілдер туралы ақпарат береді. Бұл қарым-қатынас өзара құрмет пен түсіністікті қалыптастырады. Реверсивті тәлімгерлік тәжірибелі мамандардың өздерін жаңартып, қазіргі заманауи трендтерге және жаңа технологияларға бейімделуіне көмектеседі. Бұл олардың өз жұмысында тиімді болуына және жаңа дағдыларды үйренуіне мүмкіндік береді.Реверсивті тәлімгерліктің артықшылықтары реверсивті тәлімгерлік жас мамандардың жаңа технологияларға деген білімі мен дағдыларын тәжірибелі педагогтерге жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл мектептің инновациялық дамуына және бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді.Тәжірибелі мамандар мен жас педагогтер арасында өзара құрмет пен түсіністік қалыптасады. Бұл педагогтердің бір-біріне деген сенімін арттырып, ұйымдағы командалық рухты нығайтады. Реверсивті тәлімгерлік педагогтердің өз дағдыларын жаңа тұрғыда көруге

және дамытуға мүмкіндік береді. Бұл екі тарапқа да жаңа ақпарат алуға және жаңа көзқарастарды қабылдауға ықпал етеді. Педагогтердің кәсіби дамуына оң әсер етеді.Бұл модель мектеп ішінде жас мамандардың дауысын естіртуге мүмкіндік береді және ұжымдық мәдениетті жаңартуға септігін тигізеді. Реверсивті тәлімгерліктің кемшіліктері де бар. Тәжірибелі мамандардың қабылдау қиындықтары орын алуы мүмкін. Сонымен қатар, жас маманның қабілеті мен дағдыларына сенімсіздік болуы мүмкін.Ұйымда жас мамандар мен тәжірибелі педагогтер арасындағы жастағы айырмашылықтар мен мәдени өзгешеліктер кейде өзара түсіністіктің төмендеуіне себеп болуы мүмкін. Жас мамандардың жаңа трендтер мен әдіс-тәсілдерді біліп, тәжірибелі педагогтерге оларды үйретуі өз кезегінде ұжымның жаңаруына әсер етеді. Реверсивті тәлімгерлік мектеп ішінде жас мамандардың пікірлерін тыңдап, олардың шығармашылық идеяларына құлақ асуға мүмкіндік береді, бұл ұжымдық мәдениетті жақсартуға көмектеседі. Реверсивті тәлімгерлік — бұл заманауи басқару және білім беру тәсілі, онда жас мамандар тәжірибелі педагогтерге жаңа технологиялар мен әдіс-тәсілдер туралы үйретеді. Бұл тәсіл ұжымдағы инновациялық даму, өзара құрмет және кәсіби өсуге үлкен әсерін тигізеді. Реверсивті тәлімгерлік мектептердің бәсекеге қабілеттілігін арттырып, оларды нарықтық талаптарға сәйкес бейімдейді.

Виртуалды тәлімгерлік — бұл тәлімгерлік процесінің онлайн немесе қашықтықтан жүргізілетін түрі. Бұл модельде тәлімгер мен жас маман арасындағы қарым-қатынас дәстүрлі бетпе-бет кездесулердің орнына ғаламтор арқылы жүзеге асырылады. Виртуалды тәлімгерлік заманауи технологияларды пайдалану арқылы жас маманның дамуына көмек көрсетеді, әсіресе қашықтықтан жұмыс істейтін немесе географиялық тұрғыдан бір-бірінен алыс орналасқан адамдар үшін өте ыңғайлы. Виртуалды тәлімгерліктің негізгі ерекшеліктері онлайн платформа арқылы байланыс, қашықтан жұмыс істеу мүмкіндігі. Бұл модель жергілікті емес, бүкіл әлем бойынша тәжірибелі мамандар мен жас мамандар арасындағы байланыс орнатуға мүмкіндік береді. Виртуалды тәлімгерлік көбінесе икемділік ұсынады, себебі жас маман мен тәлімгер өздерінің қолайлы уақытында байланысып, жұмыс істей алады. Бұл жұмыс кестелерін үйлестіру кезінде өте ыңғайлы болуы мүмкін.Технологиялық құзыреттілікті дамыту барысында виртуалды тәлімгерлік процесі жас мамандар мен тәлімгерлердің онлайн-коммуникация және жаңа технологиялармен жұмыс істеу дағдыларын арттырады. Қашықтан жұмыс істейтін адамдар үшін виртуалды тәлімгерлік уақыт пен орынды үнемдеуге мүмкіндік береді. Тәлімгер мен жас маман кез келген ыңғайлы уақытта байланысып, тиімді жұмыс істей алады. Виртуалды тәлімгерлік көптеген ресурстарды тиімді пайдалану арқылы қол жетімді болады. Тәлімгердің кеңестері мен үйрететін материалдары түрлі онлайн платформаларда (вебинарлар, онлайн курстар, бейнемазмұн) ұсынылуы мүмкін.Интернет қосылымының нашарлығы, техникалық ақаулар немесе платформалардың дұрыс жұмыс істемеуі виртуалды тәлімгерлікті тиімді жүзеге асыруға кедергі келтіруі де мүмкін.

Тәлімгерлік - жас маманның тұлғалық және кәсіби дамуында да маңызды рөл атқарады. Ғылыми тұрғыда, дұрыс таңдалған тәлімгерлік жас мамандардың жеке көзқарастарын қалыптастыруға, этиканы түсінуге, педагогикалық зерттеу әдістері мен техникаларын жетілдіруге көмектеседі. Сондай-ақ, жас мамандар тәлімгерлерінің көмегімен ұжымда әлеуметтік дағдыларын да жетілдіре алады. Осылайша, қазіргі қоғамда дұрыс таңдалған тәлімгерліктің арқасында жас маман өзінің өмірлік мүмкіндігі мен әлеуетін жүзеге асыра алуына, кәсіби дамуына үлкен мүмкіндік алады. Кәсіби шыңдалған жас маман ауыл мектебінің білім сапасын арттыруға үлес қосары сөзсіз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Clutterbuck, D. (2004). The Mentee's Guide: Making Mentoring Work for You. London: Chartered Institute of Personnel and Development.

2. Young, J. L., & Perrewé, P. L. (2000). Mentoring in the Workplace: A Review and Research Agenda. Journal of Management, 26(6), 883-911.

3. Галиев, Р. Р. (2011). Теория и практика наставничества в образовании. М.: Изд-во Московского университета.
4. Ясинская, Т. В. (2015). Наставничество как фактор профессионального и личностного развития. М.: Просвещение.

«ФИЗИКА» ПӘНІНДЕ РОБОТОТЕХНИКА ҒЫЛЫМЫН ИНТЕГРАЦИЯЛАП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ПӘНГЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Дәулешяр Бақытәлі Даулетяруұлы
Алматы облысы, Жамбыл ауданы, Қарғалы ауылы, Әсет Бейсеуов атындағы орта мектептің «Физика» пәні мұғалімі, «Педагог-сарапшы».

Зерттеудің мақсаты – «Физика» пәніне робототехника ғылымын интеграциялау арқылы 8-сынып оқушыларының пәнге деген қызығушылығын арттыру, олардың ғылыми-техникалық шығармашылығын дамыту және алынған білімдерін практикалық тұрғыда қолдануға ынталандыру.

Физика сабағында кездескен қиындықтар: Тәлім алушылардың физика пәніне деген қызығушылықтарының төмен болуы

Зерттеу кезеңдері:

Алдын ала зерттеу. Оқушылардың физика және STEM салаларына деген қызығушылығын бағалау үшін сауалнамалар жүргізілді.

Робототехниканы интеграциялау. Arduino жинақтарын қолданып, «Физика» пәнін меңгертуде робототехника элементтерін енгізу.

Қорытынды бағалау. Робототехниканы қолданғаннан кейінгі нәтижелерді талдау және оқу мотивациясындағы өзгерістерді анықтау.

Жаңашылдығы:

Инновациялық әдіс. Робототехниканы қолдану оқушылардың физика заңдылықтарын практикада түсінуіне мүмкіндік береді.

Әлеуметтік мәні. Оқушыларды ғылым мен технологияға тарта отырып, болашақта STEM мамандықтарын таңдауға ынталандыру.

Қазақстандық контекст. Ауыл мектептеріне бейімделген әдістемелер арқылы білім беру үдерісіне жаңашылдық енгізу.

Зерттеудің міндеті:

- білім алушылардың «Физика» пәнін меңгеруге деген қызығушылығын анықтау және арттыру;
- Робототехниканы қолдану арқылы білім алушылардың сыни ойлау, проблемаларды шешу және топтық жұмыс істеу дағдыларын дамыту;
- оқушылардың ғылыми-зерттеу әдістерін меңгеруіне мүмкіндік беру;
- робототехника негізінде физиканың негізгі заңдылықтарын түсіндіру.

Күтілетін нәтижелер:

- білім алушылардың «Физика» пәнін меңгеруге деген қызығушылықтары анықталады және артады;
- Робототехниканы қолдану арқылы білім алушылардың сыни ойлау, проблемаларды шешу және топтық жұмыс істеу дағдылары дамиды;
- оқушыларға ғылыми-зерттеу әдістерді меңгеруге деген мүмкіндік беріледі;
- робототехника негізінде физиканың негізгі заңдылықтары түсіндіріледі.

Зерттеудің апробациядан өтуі

✓ Педагогикалық тәжірибе. Робототехника элементтері «Физика» пәнін меңгертуде бірнеше рет қолданылып, тиімділігі бағаланды.

✓ Конференциялар мен семинарлар. Жұмыс халықаралық және республикалық конференцияларда таныстырылды. Жоба нәтижелері әріптестер тарапынан оң пікірге ие болды.

✓ Жобалық жұмыстар. Оқушылардың робототехникалық жобалары байқауларда жүлделі орындарға ие болды.

Сондай-ақ, оқушылардың «Физика» пәнін меңгеруге деген қызығушылықтары артады; Робототехника негізінде оқушылардың ғылыми және практикалық білімдерінің тереңдеуіне мүмкіндік жасалады; STEM бағытындағы мамандықтарға деген қызығушылықтары артады; оқушылардың шығармашылық қабілеті мен зерттеушілік дағдылары жетіледі; «Физика» пәнін меңгертуде робототехника элементтерін қолдану тәжірибесінің кең таралып, білім алушыларға барынша сапалы білім беру жолдары ұсынылады.

Оқушылардан алынған сауалнама үлгісі

Сынып_____

Ұл ☐ қыз ☐

Көп балалы отбасымыз: иа ☐ жоқ ☐

Ата-анам жоғарғы оқу орындарын бітірген: иа ☐ жоқ ☐

Толыққанды отбасы: иа ☐ жоқ ☐

Мұғалімнің физика сабағын түсіндіруі ұнамайды: иа ☐ жоқ ☐

Мұғалімнің сабақ өту тәсілін өзгерткенін қалайсыз: иа ☐ жоқ ☐

Мұғалім сабақты өмірмен байланыстырып тәжірибе жүзінде өткізеді: иа ☐ жоқ ☐

SA = толық келіседі, A=келіседі, NS=сенімді емес, DA=келіспейді, SDA=үзілді-кесілді келіспейді

№	Мәлімдеме	Толық келіседі	Келіседі	Сенімді емес	Келіспейді	Үзілді-кесілді келіспейді
1.	Ғылымға жұмсалған ақша оған тұрарлық.					
2.	Маған не айтылғанын естігеннен гөрі эксперимент жүргізу арқылы неге бірдеңе болып жатқанын білгім келеді.					
3.	Жаратылыстану сабақтары қызықты.					
4.	Маған жаратылыстану сабақтары ұнамайды.					
5.	Үйде теледидардан ғылыми бағдарламаларды көргенде мен жалықтым.					
6.	Мен мектепті бітірген кезде ғылымда жаңалық ашатын адамдармен жұмыс істегім келеді.					
7.	Соңғы бірнеше жылда ғылымға жұмсалған мемлекеттік ақша ақылмен пайдаланылды.					
8.	Маған мектепті бітіргеннен кейін ғылыми зертханадағы жұмыс ұнамас еді.					
9.	Ғылыми жаңалықтар пайдадан гөрі көп зиян келтіреді.					

10.	Мен мұны өзім анықтау үшін эксперимент жасаудан гөрі басқа адамдармен келісемін.					
11.	Мен демалыс кезінде ғылым туралы кітап оқығанды ұнатпаймын.					
12.	Ғылыми зертханада жұмыс істеу ақша табудың қызықты тәсілі болар еді.					
13.	Үкімет ғылыми зерттеулерге көбірек ақша жұмсауы керек.					
14.	Ғылымдағы мансап қызықсыз болар еді.					
15.	Мен эксперимент жасамай, сарапшыдан сұрау арқылы бір нәрсе туралы білгім келеді.					
16.	Жаратылыстану сабақтары-уақытты ысырап ету.					
17.	Мектептен кейін достарыңызбен Ғылым туралы сөйлесу қызықсыз болар еді.					
18.	Мен мектепті бітірген кезде жаратылыстану пәндерінен сабақ бергім келеді.					
19.	Ғылым өмірді жақсартуға көмектеседі.					
20.	Мен жауап алғаннан гөрі эксперимент жүргізу арқылы мәселені шешкім келеді					
21.	Мен жаратылыстану сабақтарына барғанды ұнатамын.					
22.	Эксперименттер арқылы анықтағаннан гөрі мұғалімнен жауап сұраған дұрыс.					
23.	Жаратылыстану сабақтарында оқылатын Материал қызық емес.					
24.	Ғалымның жұмысы қызықты болар еді.					
25.	Ғылым болашақта әлемді жақсартуға көмектеседі.					
26.	Мен жаратылыстану					

	сабақтарын асыға күтемін.					
27.	Мен демалыс күндері ғылыми мұражайға барғым келеді.					
28.	Егер жаратылыстану сабақтары болмаса, мен мектепте оқығанды ұнатар едім.					
29.	Мен Ғылым туралы газет мақалаларын оқығанды ұнатпаймын.					
30.	Мен мектепті бітірген кезде ғалым болғым келеді					

Білім алушылардың білім сапасына педагог жаңашылдығының оң әсері (білім сапасының өсуі және т.б.)

Зерттеу барысында 195 оқушыдан алынған алғашқы сауалнама нәтижелері келесі орташа мәндермен сипатталады:

Сауалнама категориясы	Орташа мән	Медиана	Стандартты ауытқу	Минимум	Максимум
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	3.66	3.67	0.443	2.33	4.83
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	3.52	3.50	0.485	2.17	5.00
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	3.01	3.00	0.365	1.58	4.25
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	3.28	3.20	0.510	2.00	4.60

Статистикалық талдау. Алынған деректерді талдай отырып, сауалнама нәтижелері бойынша жыныс, отбасы көлемі, ата-анасының білімі сияқты факторлар арасындағы айырмашылықтар статистикалық тұрғыда маңызды емес екені анықталды.

Төменде әр категория бойынша талдау нәтижелері берілген:

Отбасы көлемі бойынша статистикалық талдау (Independent Samples T-Test)

Сауалнама категориясы	Statistic	df	p- мәні	Ескерту
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	Student's t	193	0.860	Статистикалық айырмашылық жоқ
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	Student's t	193	0.721	Статистикалық айырмашылық жоқ
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	Student's t	193	0.259	Статистикалық айырмашылық жоқ
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	Student's t	193	0.177	Статистикалық айырмашылық жоқ

Ескерту: Отбасы көлемі бойынша айырмашылықтар статистикалық тұрғыда маңызды емес ($p > 0.05$)

Ата-анасының білімі бойынша статистикалық талдау (Independent Samples T-Test)

Сауалнама категориясы	Statistic	df	p- мәні	Ескерту
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	Student's t	191	0.203	Статистикалық айырмашылық жоқ
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	Student's t	191	0.353	Статистикалық айырмашылық жоқ

Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	Student's t	191	0.086	Статистикалық айырмашылық жоқ
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	Student's t	191	0.959	Статистикалық айырмашылық жоқ

Ескерту: Ата-анасының білім деңгейі бойынша айырмашылықтар статистикалық тұрғыда маңызды емес ($p > 0.05$)

Толыққанды отбасылар мен толық емес отбасылар арасындағы айырмашылық (Mann-Whitney U Test)

Сауалнама категориясы	Statistic	p- мәні	Ескерту
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	Mann-Whitney U	1623	0.594
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	Mann-Whitney U	1605	0.543
Ғылым сабағын және демалысқа деген қызығушылық	Mann-Whitney U	1503	0.300
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	Mann-Whitney U	1296	0.056

Ескерту: Толыққанды және толық емес отбасылар арасындағы айырмашылықтар статистикалық тұрғыда маңызды емес ($p > 0.05$)

Мұғалімнің сабақ түсіндіру әдісі мен оны жетілдіру бойынша ұсыныстар: Оқушылардың пікірі бойынша «Физика» пәнін түсіндіру әдістемесі тиімділігі төмен деп бағаланады, бұл оқыту үдерісін жетілдіру қажеттілігін көрсетеді:

Сауалнама категориясы	Statistic	p- мәні	Ескерту
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	Mann-Whitney U	3143	0.482
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	Mann-Whitney U	3333	0.899
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	Mann-Whitney U	2544	0.012
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	Mann-Whitney U	2641	0.026

Ескерту: Статистикалық тұрғыда айырмашылықтар байқалды «Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық» және «Ғылымдағы мансапқа қызығушылық» көрсеткіштерінде ($p < 0.05$)

Мұғалімнің сабақ өту тәсілін өзгертуі туралы ұсыныс:

Сауалнама категориясы	Statistic	p- мәні	Ескерту
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	Mann-Whitney U	2804	0.563
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	Mann-Whitney U	2150	0.007
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	Mann-Whitney U	2012	0.002
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	Mann-Whitney U	2335	0.036

Ескерту: Мұғалімнің сабақ өткізу әдісін өзгерту ұсынысы бойынша айырмашылықтар статистикалық тұрғыда маңызды болды ($p < 0.05$)

Зерттеуге дейінгі нәтижелер. Жалпы деректер (Descriptives). Зерттеуге дейін алынған сауалнама нәтижелері оқушылардың физика пәніне және STEM салаларына деген қызығушылығының орташа деңгейде екенін көрсетті:

Сауалнама категориясы	Орташа мән	Медиана	Стандартты ауытқу	Минимум	Максимум
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	3.66	3.67	0.443	2.33	4.83
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	3.52	3.50	0.485	2.17	5.00
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	3.01	3.00	0.365	1.58	4.25
Ғылымдағы мансапқа	3.28	3.20	0.510	2.00	4.60

қызығушылық					

Жыныс, отбасы көлемі және ата-анасының білімі бойынша айырмашылықтар. Mann-Whitney U және Student's t-тесттерінің нәтижелері негізінде зерттеу басталғанға дейінгі деректерді талдау барысында жыныс, отбасы мөлшері және ата-анасының білім деңгейі сияқты факторлардың оқушылардың ғылымға деген қызығушылығына статистикалық тұрғыда елеулі әсер етпейтіні анықталды ($p > 0.05$).

Мұғалімнің сабақ өту тәсілін өзгерту туралы ұсыныс. Мұғалімнің сабақ өткізу әдісін өзгерту ұсынысы бойынша маңызды айырмашылықтар байқалды ($p < 0.05$). Бұл оқушылардың физика сабағындағы мотивациясын арттыру қажеттілігін көрсетеді.

Зерттеуден кейінгі нәтижелер. Робототехниканы енгізу әсерінен алынған нәтижелер. Робототехника физика сабағында қолданылғаннан кейін оқушылардың ғылымға деген қызығушылығы мен көзқарастары айтарлықтай өзгерді. Қорытынды сауалнама нәтижелері төмендегі өзгерістерді көрсетті:

Сауалнама категориясы	Зерттеуге дейінгі орташа мән	Зерттеуден кейінгі орташа мән	Өзгеріс	p- мәні
Ғылымның әлеуметтік ықпалы	3.66	4.10	+0.44	< 0.05
Ғылыми зерттеу әдісіне көзқарас	3.52	4.05	+0.53	< 0.05
Ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық	3.01	3.85	+0.84	< 0.01
Ғылымдағы мансапқа қызығушылық	3.28	3.74	+0.46	< 0.05

Сабаққа деген қызығушылықтың артуы. Робототехниканы қолдану оқушылардың «Физика» пәнін меңгеруге деген қызығушылығын арттырды. Оқушылардың 85 %-ы эксперименттер мен инженерлік жобалар сабақтың қызықты және пайдалы болғанын атап өтті.

Мұғалімнің әдісін өзгертудің әсері. Мұғалімнің оқыту тәсіліндегі өзгерістер оқушылардың сабаққа қатысуын жақсартты. Сабақта робототехника элементтерін пайдалану оқушылардың топтық жұмыстағы белсенділігін және практикалық дағдыларын күшейтті.

Қорытынды талдау. Зерттеуге дейінгі және зерттеуден кейінгі нәтижелердің салыстырмасы робототехниканы «Физика» пәнін меңгертуде қолданудың тиімділігін көрсетті. Бұл әдіс білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын, ғылыми көзқарасын және болашақ мансапқа деген қызығушылығын арттыруға көмектесті.

Талқылау. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, робототехниканы «Физика» пәнін меңгертуде қолдану оқушылардың ғылымға, әсіресе STEM саласына деген қызығушылықтарын арттыруда маңызды рөл атқарады. Бұл бөлімде зерттеу нәтижелерін талдай, робототехниканы енгізудің білім беру процесіндегі тиімділігін және оқушылардың болашақ кәсіби бағдарларына әсерін қарастырамыз.

Ғылымға деген қызығушылықтың артуы. Зерттеудің алғашқы кезеңінде білім алушылардың «Физика» мен STEM салаларына деген қызығушылығы орташа деңгейде болды. Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, оқушылардың көпшілігі ғылымға оң көзқарас білдіргенімен, «Физика» сабақтарын қызықты деп есептемейтіндер де болды. Робототехниканы енгізу нәтижесінде сабаққа деген қызығушылық айтарлықтай артты. Зерттеу нәтижелері бойынша ғылым сабағына және демалысқа деген қызығушылық көрсеткіші 3.01-ден 3.85-ке дейін статистикалық тұрғыда маңызды деңгейде артқаны анықталды ($p < 0.01$).ал ғылымдағы мансапқа деген қызығушылық 3.28-ден 3.74-ке дейін өсті ($p < 0.05$). Бұл нәтижелер робототехниканың «Физика» пәнін оқытуда білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырудағы тиімділігін дәлелдейді. Робототехниканы қолдану оқушыларға нақты өмірмен байланысты тапсырмаларды шешуге мүмкіндік беріп,

физиканың теориялық бөлігін тәжірибе арқылы меңгеруге септігін тигізді. Бұл әдіс оқушылардың пәнді түсінудегі тереңдігін арттырып, практикалық дағдыларды дамытты. Қорытынды сауалнамада оқушылардың 85 %-ы сабақтың қызықтырғанын және робототехниканы қолдану тәжірибесінің пайдалы болғанын атап өтті.

Мұғалімнің сабақ өту әдісінің рөлі. Зерттеу барысында мұғалімнің сабақты түсіндіру әдісінің де оқушылардың қызығушылығына үлкен әсер ететіні анықталды. Зерттеуден бұрын, оқушылар мұғалімнің сабақ өткізу әдісін жаңарту қажеттігін атап өтті. Зерттеуден кейін оқушылардың көпшілігі мұғалімнің оқыту әдісін жаңартуды қажет деп санайтындарын айтты. Бұл мұғалімдердің сабақта инновациялық әдістерді, соның ішінде робототехниканы қолдануды ескеру қажеттілігін көрсетеді. Мұғалімнің сабақ өткізу әдісін өзгерту ұсынысына жауап берген оқушылардың көпшілігі сабақтың тиімділігін арттыру үшін әдістемені жаңартуға дайын екендіктерін білдірді. Бұл көрсеткіштер мұғалімдердің робототехниканы қолдануды арттыру арқылы сабақтың сапасын жақсартуы қажет екенін айғақтайды.

Робототехниканың STEM бағытына қызығушылыққа әсері: Робототехниканы «Физика» пәніне кіріктіру оқушылардың пәнді меңгеру деңгейін арттырып қана қоймай, олардың STEM бағытындағы пәндерге қызығушылығын да күшейткені анықталды. Оқушылардың ғылымдағы мансапқа деген қызығушылығы 3.28-ден 3.74-ке дейін өсті ($p < 0.05$), бұл оқушылардың болашақ мансапты таңдау кезінде STEM саласына деген қызығушылығының артқанын көрсетеді. Осылайша, робототехниканы физика сабақтарына енгізу оқушылардың ғылыми және инженерлік дағдыларын дамытуға, сондай-ақ олардың болашақ мансап туралы көзқарастарын өзгертуге көмектесті.

Робототехниканы сабаққа енгізу арқылы оқушылар нақты инженерлік мәселелерді шешуде шығармашылықпен жұмыс істей алды. Бұл олардың ғылыми зерттеулер мен жобаларға қатысуға деген ынтасын арттырды. Қорытынды сауалнамада оқушылардың 70%-ы STEM саласындағы мамандықтарға қызығушылықтарының артқанын, ал 50%-ы физика мен инженерия саласында жұмыс істеуді қалайды деп мәлімдеді.

Алдағы перспективалар мен ұсыныстар. Бұл зерттеу робототехниканы физика сабағына енгізудің оқушылардың қызығушылығын арттырудағы тиімді әдіс екенін көрсетті. Дегенмен, зерттеу тек 8-сынып оқушыларымен шектелгендіктен, болашақта зерттеудің ауқымын кеңейтіп, басқа сыныптар мен оқу орындарында да робототехниканы қолдану әдісінің тиімділігін бағалауға болады. Сонымен қатар, басқа STEM пәндерімен интеграцияны зерттеу оқушылардың жалпы ғылыми білімдерін жақсартуға және олардың болашақ кәсіби таңдауларын қалыптастыруға көмектеседі. Мұғалімдер үшін робототехниканы қолдану арқылы сабақ өткізу бойынша қосымша тренингтер ұйымдастыру және арнайы әдістемелік нұсқаулықтар әзірлеу ұсынылады. Бұл мұғалімдерге жаңа әдістерді тиімді қолдануға мүмкіндік береді және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі.

Ұсыныстар:

1. Робототехниканы кеңінен енгізу. Физика сабағында робототехниканы қолдану әдістемелерін жетілдіру және оны мектеп бағдарламаларына енгізу қажет.

2. Қосымша зерттеулер. Робототехниканың білім беру процесіне әсерін ұзақ мерзімді зерттеулер арқылы тереңірек зерделеу қажет. Сондай-ақ, STEM пәндерінің басқа салаларымен интеграциясын зерттеу оқушылардың жалпы ғылыми білімдерін жақсартуға және олардың болашақ кәсіби таңдауларын қалыптастыруға көмектеседі.

Қорытындылай келе, робототехниканы физика сабағына енгізу оқушылардың ғылымға деген қызығушылығын арттырып, болашақ мамандыққа деген көзқарастарын кеңейтті. Бұл әдіс STEM білімін дамытуда маңызды рөл атқарады және білім беру жүйесін жақсартуға ықпал етеді.

Педагог жаңашылдығының ауыл мектебінің дамуы мен білім сапасының өсуіне тигізген әсері

Бақытәлі Даулетярұлының ең басты кәсіби ұстанымы – білім беруде жаңа технологияларды тиімді пайдаланып, оқушылардың қызығушылығын арттыру және өмірге

қажетті дағдыларды дамыту. Осы мақсатта STEAM әдістемесін, робототехника мен физиканы интеграциялауды өз тәжірибесінде кеңінен қолданады.

Өз жетістіктерінің ішінде ерекше мақтан тұтатыны – оқушыларымен бірге жүзеге асырған «Биомеханикалық протез» жобасы. Бұл жобаға «Қазақстан мұғалімі» байқауы аясында мектепке сыйға берілген 3D принтер негіз болды. Бақытәлі Даулетярұлы сол мектепте оқитын төрт саусағынан айырылған бастауыш сынып оқушысы Мирасқа протез жасап, оның арманын орындауға үлес қосты. Осы жоба еліміздің тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай ұйымдастырылған «Тәуелсіздік ұрпақтары» республикалық байқауында жеңімпаз атанды. Арнайы Ақордаға шақырылып Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың қабылдауында болып, 3 000 000 теңге грант иегері болды.

Осыған дейін мектепте робототехникалық бірде-бір құрал жабдықтар жоқ еді. Осы грантты пайдаланып, «Өнертапқыштар әлемі» атты кабинетті құрал жабдықтармен жабдықтады. Бұл жерде оқушылар қалаған жобаларымен айналысуға мүмкіндік алды. Оқушылар шығармашылық тобын құрып, көптеген жобалар жасады. Солардың қатарында, Ғалия есімді қазақ тілі пәні мұғаліміне қолға арналған протез жасап берді. Сондай-ақ, Ұзынағаш тұрғыны Даулет есімді бауырларына аяғына арналған протезді жасап, оның өмір сүру сапасын жақсартуға септіктерін тигізді.

Педагог жаңашылдығының өзектілігі мен пайдасы

Өзектілігі. Қазіргі заман талабына сай әдістерді енгізу: «Физика» пәніне робототехниканы интеграциялау оқушылардың ғылым мен технология саласына деген қызығушылығын арттыру үшін заманауи шешім болып табылады.

1. STEM білімінің дамуы: STEM салаларының маңыздылығы артып келе жатқан кезде, бұл жаңашылдық оқушылардың болашақ мамандық таңдаудағы мүмкіндіктерін кеңейтеді.

2. Сабақтың тиімділігін арттыру: Дәстүрлі әдістермен салыстырғанда, интерактивті құралдар мен робототехникалық элементтер оқушылардың білімге деген ынтасын күшейтеді.

Пайдасы:

1. Оқушылардың қызығушылығын ояту: Робототехника элементтерін қолдану арқылы оқушылардың физика сабағына деген қызығушылығы артып, білім сапасы жақсарады.

2. Практикалық дағдыларды дамыту: Робототехниканы қолдану оқушыларға нақты өмірдегі мәселелерді шешуде қажет дағдыларды береді.

3. Шығармашылық пен зерттеушілік қабілетті дамыту: Инновациялық жобалар арқылы оқушылардың сыни ойлау қабілеті мен шығармашылық деңгейі артады.

4. Ұжымдық жұмысты жақсарту: Робототехника топтық жобаларда бірлесе жұмыс істеу арқылы әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

5. Кәсіби бағдар беру: Оқушылардың болашақ мамандықтарына қызығушылығы артып, инженерия, технология, және ғылым салаларына бағыт алуына ықпал етеді.

Педагог жаңашылдығының ғылыми-әдістемелік деңгейі

Ғылыми негіздеме. Педагогтің жаңашылдығы заманауи білім беру үдерісіне қойылатын талаптарға толықтай сәйкес келеді. Бұл бағыттағы жұмыс келесі аспектілерге негізделеді:

- STEM білімінің қағидаларына негізделу: Жаңашыл әдістемелер арқылы оқушыларды ғылым, технология, инженерия және математика салаларына тарту.
- Робототехника мен физиканы интеграциялау: Робототехниканы қолдану арқылы физикалық заңдарды нақты мысалдармен түсіндіру, бұл оқушылардың білімді терең түсінуіне мүмкіндік береді.
- Білім берудегі инновациялық технологиялар: Arduino, LEGO және басқа да робототехникалық құралдарды пайдалану арқылы сабақтың интерактивтілігін арттыру.

Әдістемелік тұрғыдан жаңашылдығы:

- Интеграцияланған оқыту: Физика мен робототехниканы біртұтас сабақ ретінде ұйымдастыру, бұл оқушыларға теорияны практикада қолдануға мүмкіндік береді.
- Дифференциалды тәсіл: Әртүрлі деңгейдегі оқушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, тапсырмаларды жеке дара және топтық жұмысқа бейімдеу.
- Жобалық оқыту әдісі: Оқушыларға робототехникалық жобалар жасау арқылы шығармашылық және зерттеу дағдыларын дамыту мүмкіндігін беру.

Әдістемелік құралдарды әзірлеу. Педагогтің ғылыми-әдістемелік деңгейі арнайы құралдар мен нұсқаулықтарды әзірлеуімен ерекшеленеді:

- Робототехникалық жобаларды физика сабағында қолдану бойынша әдістемелік нұсқаулықтар.
- Сабақ жоспарларына жаңа технологияларды енгізу әдістері.
- Практикалық және теориялық білімді біріктіруге арналған оқу материалдары мен тапсырмалар.

Зерттеу нәтижелерін талдау:

- Педагог оқушылардың физика пәніне қызығушылығы мен сабақтағы үлгерімін арттыру мақсатында зерттеулер жүргізіп, нәтижелерін талдаған.
- Статистикалық деректер педагогтің қолданған әдістерінің тиімділігін дәлелдейді. Мысалы, робототехниканы енгізу оқушылардың пәнге деген қызығушылығын 20 %-дан астамға арттырғаны анықталды.

Робототехниканы физикаға интеграциялау. Робототехникалық құралдарды (Arduino, LEGO, т.б.) физика сабақтарында қолдану арқылы пәнді оқыту тәсілін жаңарту:

- Оқушылар физикалық заңдарды теория жүзінде ғана емес, практикада да меңгереді.
- Робототехника көмегімен оқушыларға физика заңдылықтарын түсіндіру жаңа педагогикалық әдістемелерді қалыптастырады.

Жаңалық дәрежесі. Қазақстандағы ауыл мектептерінде робототехниканы қолданудың алдыңғы қатарлы үлгісін құру.

Пәнаралық интеграция: «Физика» мен STEM (ғылым, технология, инженерия және математика) пәндерінің үйлесімділігін қамтамасыз ету.

- Сабақтарда инженерлік жобаларды енгізу арқылы оқушылардың сыни ойлау және проблемаларды шешу қабілеті дамиды.

• Физика заңдарын нақты өмірде қолданудың мысалдарын көрсету арқылы ғылымға қызығушылық артады.

Жаңалық дәрежесі: Робототехниканы STEM-пәндермен интеграциялау арқылы оқытудың жаңа моделін құру.

Оқушылардың ғылыми-зерттеу дағдыларын дамыту. Робототехниканы қолдану арқылы ғылыми жобаларды орындау және зерттеулер жүргізу:

• Оқушылар өздігінше зерттеу жүргізу, эксперимент жасау және нәтижелерді талдау дағдыларын меңгереді.

• Зерттеулер нәтижесінде физикалық теория мен инженерия арасындағы байланыстар ашылады.

Жаңалық дәрежесі: Робототехниканы қолдана отырып, оқушылардың зерттеу дағдыларын жетілдіру әдістемесін енгізу.

Әлеуметтік әсері:

• Педагог оқушылардың болашақ кәсіби бағдарын өзгертуге ықпал етеді.

• Робототехника арқылы оқушылардың инженерия, бағдарламалау, және ғылым салаларына қызығушылығын арттыру.

Жаңалық дәрежесі: Әлеуметтік маңызы бар жобаларды жүзеге асыру (мысалы, протез жасау) арқылы физика сабақтарының тәжірибелік мәнін арттыру.

Қолжетімділік пен бейімделу: Педагог қолданған әдістемелер ауыл мектептеріне бейімделген, бұл ауылдық ортада робототехниканы дамыту үшін тиімді құрал.

Жаңалық дәрежесі: Төмен ресурстық жағдайда робототехниканы тиімді енгізудің нақты жолдарын көрсету.

Ұсыныстар мен жетістіктер: Педагогтің жұмысы конференциялар мен конкурстарда таныстырылып, педагогикалық қоғамдастықта кеңінен қолдау тапты:

• Жобалар республикалық және халықаралық деңгейде марапаттарға ие болды.

• Оқушылардың зерттеулері мен жобалары көптеген байқауларда жоғары орындарға ие болды.

Жаңалық дәрежесі: Жұмыстың тәжірибелік нәтижелері мен олардың ғылыми қауымдастыққа ықпалы.

Қолға және аяққа арналған протездің моделін жасау. Қазақстан – жас әрі даму үстіндегі ел болып саналады. Осы даму барысында робототехниканың қосатын үлесі орасан зор. Қай елдің техникасы жоғары болса, сол ел көшбасшы болмақ. Сондықтан бұл салаға жастар көп көңіл бөлу керек және өскелең ұрпақты осыған қызықтыру керек. Сонда ғана технология дами бастайды. Осы мақсатта Бақытәлі Даулетяруұлы оқушылармен мүгедек жандарға керекті жобаларды қолға ала бастады.

Қолды протездеу туа біткен немесе жүре пайда болған жарақат кезінде қажет. Бұл жоғалған мүмкіндіктердің орнын толтыруға және күнделікті өмір сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Қол протездерін қолдану жалпы денсаулыққа да әсер етеді. Протез қолдың бұлшық еттерін жақсы күйде ұстайды және артқы жағындағы жүктемені теңестіреді, бұл позаның қисаюын болдырмайды. Қолға және аяққа арналған протездер – тартқыш протездер. Бұл көптеген кабельдер бар жақтау. Олардың жұмысының мәні қарапайым. Арнайы трусиктер белгілі бір жерлеріне бекітіледі. Күштің көмегімен кабельдер созылуы мүмкін, бұл протездің бүгілуіне әкеледі.

Бұл суретте жобаға қатысты Сұраншы батыр ауылында тұратын Ғалия деген қазақ тілі мұғалімінің бала кезден өспей қалған сол жақ қолы көрсетілген, осы кісінің қолына арнап протез жасады.

Бірінші кезекте Ғалия апайдың қолының өлшемін алды. Қол өлшемін алу қиындық туғызды, себебі қолдың өлшемін қалай нақты алу керек екенін түсінбеді. Бірнеше қайта өлшеу тәсілдерін қолдана отырып қол өлшемінің орташа мәнін тапты.

FreeCad

Осыдан кейін қолға арналған протездің моделін қалай жасаймыз деген сұрақ туындады. Бұл сұрақтың шешімін табуға FreeCad бағдарламасы мен интернет ресурстары көмектесті. Қиындықтардың ең үлкені қолдың моделін жасау болды, ол үшін қосымша FreeCad және Qidi Print бағдарламасын үйрену қажет болды.

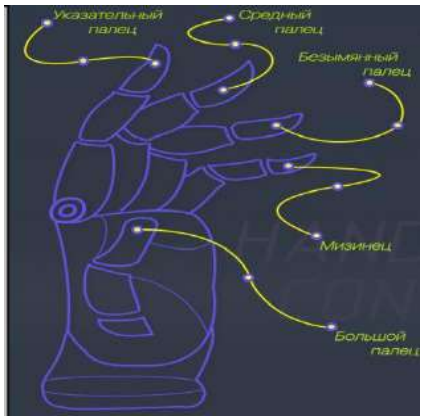

Қолдың алғашқы бөлшектері

Протездің орналасуын бұлшықеттер мен сіңірлердің негізгі тобы ретінде қарастыруға болады (6-сурет), өйткені ол негізгі функцияларды орындау үшін қажет (қысу және ашу) әрі бүкіл қолдың да, әрбір саусақтың да қозғалысын қамтамасыз етеді.

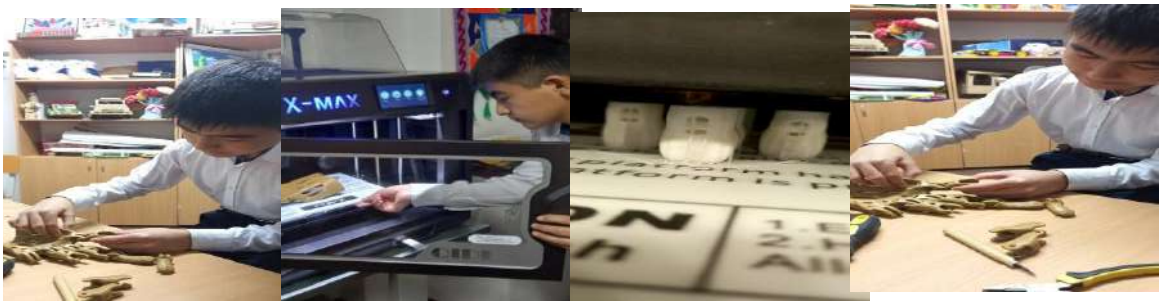

Қолдың алғашқы бөлшектері

Алғашқы саусақтардың бөлшектері 3д принтерден жасалып шықты. Саусақтар PLA материалдан жасалған.

Жасалған моделдердің бөлшектерін қарастыру

3д принтерден шығарған бөлшектерді құрастыру барысы. Бұл процесс барысында бөлшектердің өлшемін нақты өлшей алмай бір бөлшекті бірнеше рет жасауға тура келген.

Протезді аяқтап сынақтан өткізіп жатқан кез. Бұл кезең өте маңызды болды. Себебі төгілген тердің нәтижесі ақталғанын қалады.

Қолға арналған протезді өмірде қолдану

Ғалия апайға арнап жасаған протез толықтай аяқталып, протез иесіне биомеханикалық протез киілген кез. Бұл өте жауапты сәт болды. Себебі жасаған жобаның нәтижесі осы сәтте анықталды. Протезді апайға кигізгеннен кейін, апайы өз қолындай қозғалта алды.

Протезді қолдану сәті

Партаның үстіндегі заттарды ұстап жоғары көтере алды. Сол сәтте апайымыздың көзіне жас ұялады. Бұл өте әсерлі болды.

Ғалия апайдың қуанышты сәттері!

«Бұл біздің жасаған жобамыздың тек бастамасы ғана, болашақта протезді әрі қарай дамытамыз. Ендігі алға қойып отырған мақсат – қол бұлшықеттерінің импулсін оқитын датчиктерді пайдаланып, электронды биомеханикалық протез жасауды жоспарлаудамыз» – дейді Бақытәлі Даулетярұлы

Протезді дамыту үшін алға қойылған мақсаттар. Гравитациялық аналогтық сенсор DFRobot, img бұлшық ет датчигін протезге қолданып, протезді нерв бұлшық ет арқылы басқарылатын механизімді қосу.

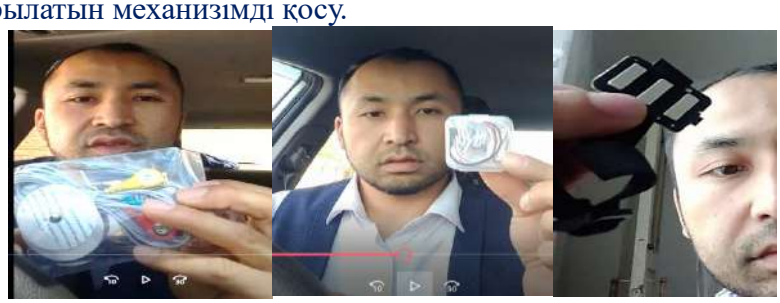

Қазіргі кезде түрлі датчиктерге тапсырыс беруде.

Бұл EMG сенсоры dfrobot және OYMotion-пен бірге жұмыс істейді, олар адамның бұлшықеттері мен нейроральды әрекеттерін көрсету үшін sEMG анықтай алады.

Бұл сенсор сүзу тізбегі мен жақсартылған күшейту тізбегін біріктіреді. Ол минималды semg-ді ± 1000 мВ-қа дейін арттырады және шуды (әсіресе қуат жиілігін) дифференциалды кіріс пен аналогтық сүзгі тізбегімен басады. Шығу сигналы аналогтық болып табылады, ол 1,5-ті анықтамалық кернеу ретінде қабылдайды. Шығыс кернеуінің диапазоны 0 ~ 3,0 в. сигнал күші бұлшықет белсенділігінің қарқындылығына байланысты. Шығу формасы

бұлшықет белсенділігін көрсетеді және sEMG талдауы мен зерттеуіне ықпал етеді. Атап айтқанда, Arduino-ны бұлшықеттерді анықтау үшін контроллер ретінде пайдалана алады, мысалы, бұлшықеттердің күшті екенін тексеру; бұлшықет күші және т. б.

Бұл белсенді индукциялық сенсор жоғары сапалы және қолдануға оңай сигнал жинауды қамтамасыз ете алады. Модульді статикалық немесе динамикалық аймақтарда қолдану үшін тек қарапайым препараттар қажет. Құрғақ электрод модульге қолданылады және сапалы сигнал өткізгіш гельсіз де қол жетімді. Медициналық электродтар қажет ететін бір реттік өткізгіш гельмен салыстырғанда, оны пайдалану және қызмет ету мерзімін ұзарту ыңғайлы. Сондықтан ол көптеген пайдаланушылар үшін қолайлы.

EMG аналогтық сенсоры бар өлшемдер инвазивті емес, ыңғайлы және оны адам мен компьютердің өзара әрекеттесуінде қолдануға болады. Микроконтроллерлер мен интеграцияланған электр тізбектерінің дамуымен ЭМС схемалары мен датчиктер бұлшықетті анықтаудың дәстүрлі медициналық зерттеулері үшін емес, бақылау жүйелері үшін қолданылады.

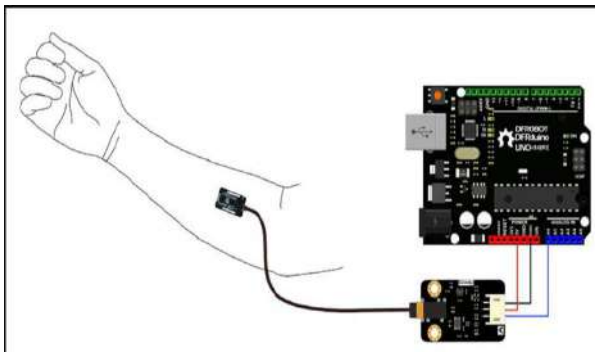

EMG сенсорын Arduino-ға қосылады.

Бұлшықет сигналын оқуға және Роботты басқаруға арналған OYMotion EMG сенсоры / editronikx

Назар аударыңыз:

1. Қуат кернеуінің диапазоны 3,3 ~ 5,5 В; қуат көзінің тогы 20 мА-дан кем болмауы кере. Пульсациялық ток пен кедергі тогы мүмкіндігінше төмен болуы тиіс. Тұрақтандырылған тұрақты ток кернеуі ұсынылады.

2. Толық спектрлі диапазон: 20 Гц ~ 500 Гц және ADC түрлендіргіші, ол 8 биттен үлкен ажыратымдылық және 1 кГц жиілік бастапқы деректерді сақтау үшін үлгілерді және сандық форматты алу ұсынылады.

3. Металл құрғақ электродты орналастыру бұлшықет бағытына сәйкес келуі керек.

4. Өнім емес кәсіби медициналық құрылғы және ауруларды диагностикалау және емдеу мүмкін емес

Аяққа арналған протез. Протездеу протездік құралдар мен құрылғылардың көмегімен адамның анатомиялық және функционалдық ақауларын өтеуге бағытталған медициналық-әлеуметтік іс-шаралар кешені. Бұл ретте протездеудің басты міндеті – жоғалған органның функцияларын барынша қалпына келтіру және адамды белсенді еңбек қызметіне қайтару. Соңғы жағдай үлкен психологиялық мәнге ие және протезді басқарудың даму уақыты мен шеберлігіне әсер етеді.

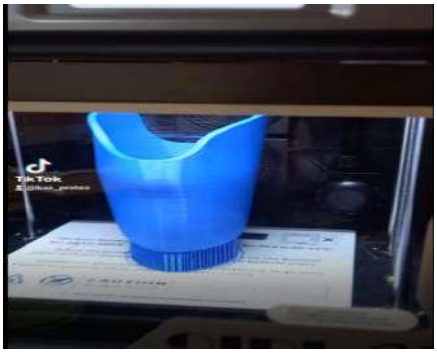

Алғашқы протез бөлшектері

Бүгінгі таңда жоғарғы аяқтар мен олардың жеке бөліктерін протездеу мүмкіндігі бар. Біздің елде протезге мұқтаж жандар жетерлік, соған қарамастан елімізде протез жасайтын мамандар жоқтың қасы деуге де болады. Көбінесе протезге шет елдерге тапсырыс береді. Бұл біріншіден өте қымбат, әрі уақытты көп жоғалтады.

Біздің жасаған протезіміз адамдардың жоғалтқан қол-аяқтарының орнын толтыра алмайды. Дегенмен ең қажетті функционалдылық және қолдың түр келбетін бере алады. Бұл біз үшін үлкен жетістік болады деп ойлаймыз.

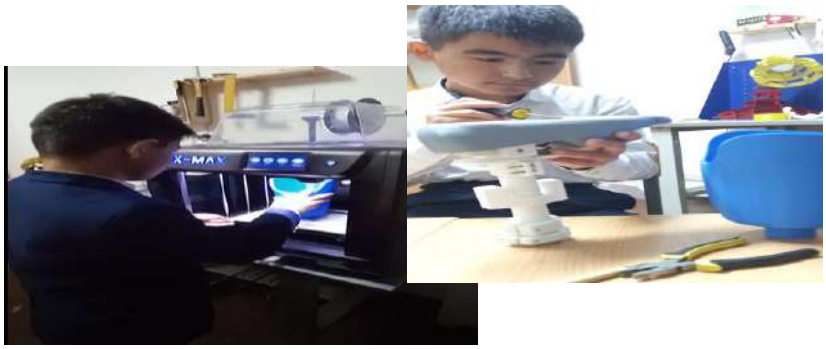

Аяққа арналған протез жасау барысы

Ең алғаш аяққа арналған протез жобамыз ауылымыздағы Дулат есімді жиырма жеті жастағы ағамыз оқыстан солжақ тізеден төменгі бөлігінен айрылып қалған еді. Осы жағдайды білгеннен кейін ол кісіге протез жасап берейік деген шемімге келді. Сонымен жұмысымызды бастап кеттік.

Бөлшектерді қарастыру барысы

Алғашқы жұмысымыз Даулет ағамыздың аяғының өлшемін алу керек болды. Бұл біз үшін моделдеуге көмектеседі. Фрикад бағдарламасы арқылы аяқтың моделін жасадық. Содан кейін 3D принтері арқылы PLA пластинімен протезді жасадық.

Әрине протез жасаудың өзіндік қиындығы болды, біріншіден аяқтың өлшемін дұрыс есептей алмай бір жұмысымызды бір нешерет істеуімізге тұра келді, сонымен қатар FreeCad арқылы моделін жасау біз үшін күрделі болды. Сонымен қатар бөлшектерді құрастыру барысында темірден жасалған болт, серпе, тірегіштерді табу қиындық туғызды. Осы қиындықты еңсере келе жобамыз сәтті әрі нәтижелі аяқталды.

Даулет ағамыздың протезді киген сәті

Жақсартылған қауіпсіздік: нақты уақыт режимінде қоршаған орта туралы ақпарат беру арқылы бұл көзілдірік пайдаланушылардың қауіпсіздігін арттырады, жазатайым оқиғалар мен құлау қаупін азайтады. Бейімделу: ультрадыбыстық датчиктері бар көзілдірік әртүрлі сценарийлерге бейімделуге арналған, бұл оларды ішкі кеңістіктерді, адамдар көп жиналатын көшелерді және бейтаныс жерлерді қоса алғанда, көптеген әрекеттер мен қоршаған ортаға қолайлы етеді.

Жалпы алғанда, ультрадыбыстық датчиктері бар көзілдірік көру қабілеті нашар адамдар үшін кеңістіктік бағдарлауды және тәуелсіздіктің үлкен дәрежесін қамтамасыз ететін көмекші технологияларда айтарлықтай ілгерілеуді білдіреді. Бұл құрылғылар дамып келеді және оларға сенетіндердің өмір сүру сапасы мен күнделікті тәжірибесін жақсартуға уәде береді.

Ультрадыбыстық датчиктер

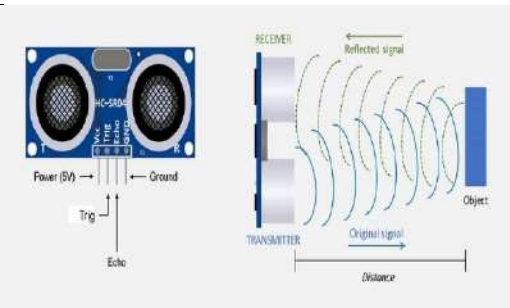

Ультрадыбыстық жылдамдық: 1490 -1610 м/с

Ультрадыбыстық датчиктер: бұл датчиктер жоғары жиілікті дыбыс толқындарын шығарады және объектілермен соқтығысқаннан кейін дыбыс толқындарының кері серпілуіне кететін уақытты өлшейді. Уақыттың кешігуін есептеу арқылы көзілдірік пайдаланушы мен оның айналасындағы объектілер арасындағы қашықтықты анықтай алады.

Robo Sunflower – күн энергиясын жинау және Күнді бақылау

«Robo Sunflower» жобасы Инновациялық технологиялар мен табиғаттан шабыттандырылған дизайнның тамаша үйлесімі болып табылады. Ол күн сәулесінің қасиеттері мен таралу ерекшеліктерін модельдеу арқылы күн энергиясын тиімді түрде алуға бағытталған, олар гүлшоғырларын күні бойы күн сәулесіне оңтайлы орналастырады. Жаңартылатын энергия көздері мен робототехникаға негізделген бұл жоба тиімді күн панельдерін озық Күнді бақылау жүйесімен біріктіру арқылы тұрақты энергетикалық шешімдердің әлеуетін көрсетеді.

Күн энергиясын жинау:

Robo Sunflower жобасының негізінде күн сәулесін
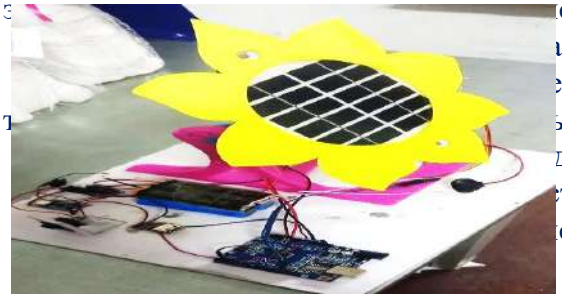
сына айналдыру құралы ретінде күн панельдерін
ану жатыр. Күнбағыс жапырақтарына ұқсас бұл
ектрлік панельдер фотоэлектрлік эффект арқылы
ылатын электр энергиясын өндіреді. Бұл панельдерді
ді роботтық платформада стратегиялық түрде
тыру арқылы жоба күн аспанда қозғалған кезде күн
сының үздіксіз жиналуын қамтамасыз етеді.

Күнді бақылау механизмі. Күнбағыс роботының айрықша ерекшелігі –оның күн траекториясын бақылау қабілеті. Бұл күнді бақылаудың күрделі механизмінің арқасында мүмкін болды. Күнбағыс өсімдіктерінің сенсорлық мүмкіндіктеріне ұқсас жарық сенсорлары күннің орнын анықтау үшін қолданылады. Алгоритмдер күннің нақты уақыттағы орнын есептейді және бұл ақпарат күн панельдерінің бағытын реттеу үшін қолданылады. Жүйе панельдердің әрқашан күнге қарауын қамтамасыз етеді, бұл энергияның сіңуін барынша арттырады.

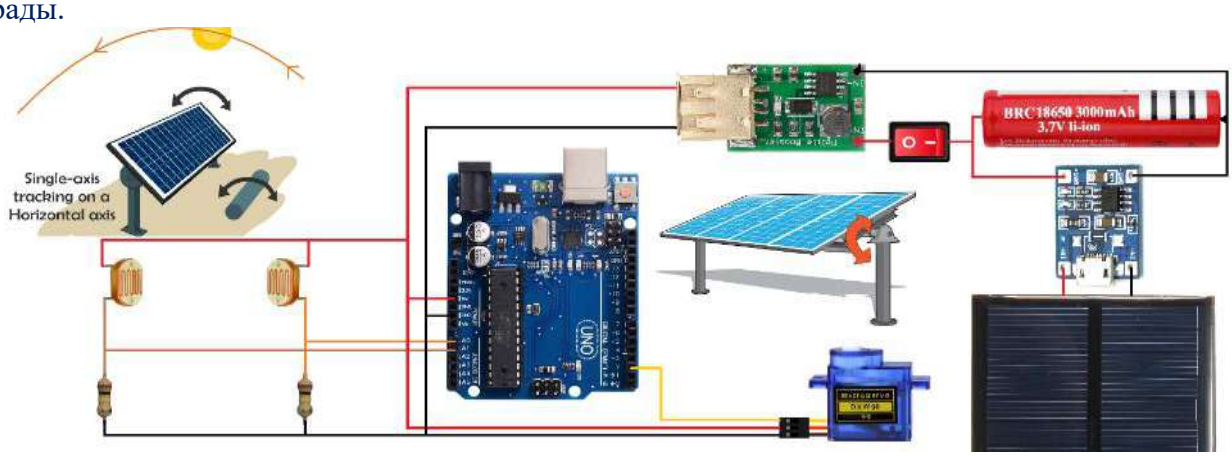

Энергияны сақтау және пайдалану:

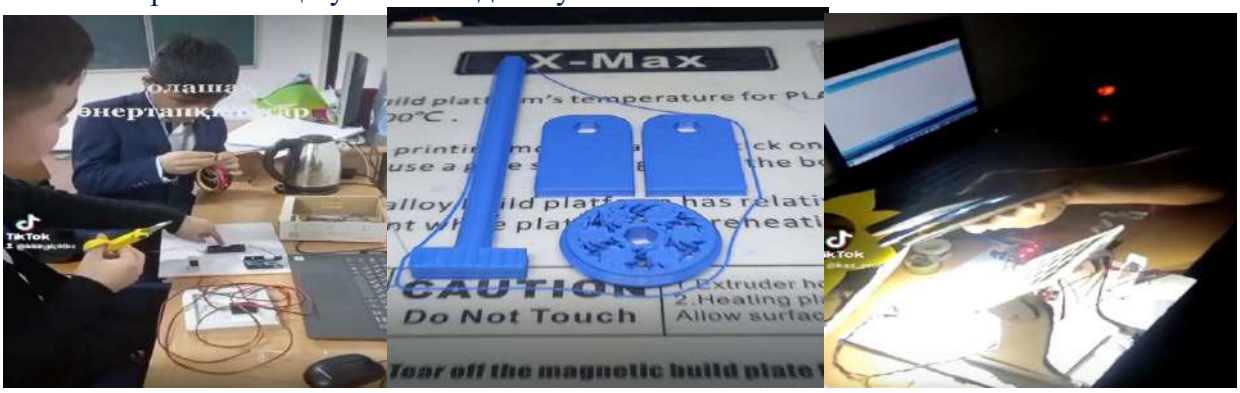

Қуатты тиімді басқару жобаның функционалдығы үшін өте маңызды. Күн панельдері өндіретін артық энергия батареяларда жиналады, бұл Sunflower роботына күн сәулесі шектеулі уақытта, мысалы, бұлтты күндерде немесе түнде жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, жинақталған энергияны роботтың өзін қуаттандыру үшін пайдалануға болады, бұл оны өзін-өзі қамтамасыз ететін жаңартылатын энергия көзіне айналдырады.

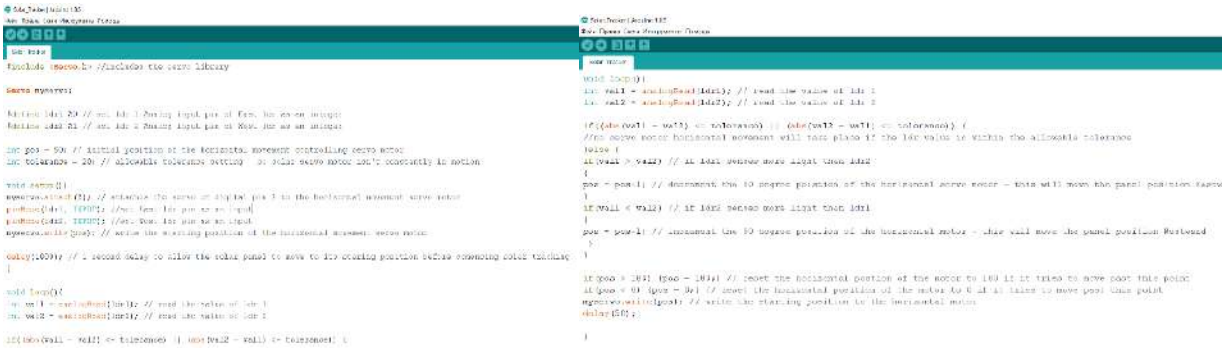

Қолдану және тұрақтылық:

Robo Sunflower жобасы көптеген қосымшалар үшін үлкен перспективаларға ие. Оларға қашықтағы немесе автономды нысандарды жаңартылатын энергиямен қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығындағы тапсырмаларды автоматтандыру және күн энергиясын пайдалану принциптерін көрсету үшін білім беру құралы ретінде пайдалану кіреді. Сонымен қатар, таза энергияға сүйене отырып, бұл жоба экологиялық мәселелерді шешуде және көмірқышқыл газының шығарындыларын азайтуда тұрақты шешімдердің маңыздылығын көрсетеді.

Мәселелер және болашақ жұмыс. Күні бойы күнмен бірге қозғалатын күн панельдері көбінесе Күнді бақылау жүйелері деп аталады. Бұл жүйелер стационарлық күн панельдеріне қатысты бірнеше жалпы мәселелерді шешуге бағытталған.

Жақсартылған энергия өндірісі: күн панельдері тікелей күнге қараған кезде ең көп электр энергиясын өндіреді. Күн бақылау жүйелері панельдердің күн сәулесін алатын бұрышын оңтайландыру арқылы күннің траекториясын қадағалайды. Бұл тұрақты көлбеу панельдермен салыстырғанда, әсіресе таңертең және түстен кейін, күн аз бұрышта болған кезде энергия өндірудің жоғарылауына әкеледі.

Энергия шығымдылығының жоғарылауы: күннің орналасуын үздіксіз қадағалап отыру арқылы күн энергиясын бақылау жүйелері күн қондырғысының жалпы энергия шығымдылығын едәуір арттыра алады, бұл әсіресе ауа-райының өзгеруі немесе күн сәулесінің шектеулі сағаттары бар жерлерде пайдалы болуы мүмкін.

Ең жоғары шығыс қуаты: күн панельдері кіретін күн сәулесіне перпендикуляр болған кезде тиімді болады. Күн трекерлері панельдердің күн ішінде ұзақ уақыт бойы оңтайлы көлбеу бұрышына жақын болуын қамтамасыз етеді, бұл жүйенің ең жоғары қуатын арттырады.

Кішірейтілген орнату алаңы: күн трекерлері энергия өндіруді барынша арттыратындықтан, сіз аз күн панельдерімен немесе аз орнату алаңымен бірдей энергия өндіруге қол жеткізе аласыз, бұл кеңістік шектеулі немесе қымбат болған жағдайда тиімді болуы мүмкін.

Экономикалық тиімділік: күн батареяларын бақылау жүйелері тұрақты көлбеу жүйелерге қарағанда күрделі және орнату және техникалық қызмет көрсету қымбатырақ болғанымен, кейбір жағдайларда олар энергия өндірісін ұлғайту және панельдер санын және онымен байланысты жүйе балансының шығындарын азайту арқылы үнемді болуы мүмкін.

Өзгермелі жағдайларда энергия өндіру: күн энергиясын бақылау жүйелері жиі бұлтты немесе маусымдық күн бұрышы өзгеретін жерлер сияқты ауа-райы өзгермелі аймақтарда тұрақты энергия өндірісін сақтауға көмектеседі.

Желілік интеграция және энергияны басқару: күн энергиясын бақылау жүйелері жоғары сұраныстың белгілі бір кезеңдерінде электр энергиясын жеткізу үшін энергияны басқару жүйелерімен біріктірілуі мүмкін, бұл әсіресе желіге қосылу және ең жоғары жүктеме сағаттарында электр энергиясын қамтамасыз ету үшін пайдалы болуы мүмкін.

Маусымдық түзету: кейбір Күнді бақылау жүйелерін жыл бойына энергия өндіруді оңтайландыратын күн траекториясының маусымдық өзгерістерімен реттеуге болады.

Күн батареяларын бақылау жүйелері осы артықшылықтарға ие болғанымен, олар бастапқы шығындардың жоғарылауымен, техникалық қызмет көрсету талаптарының

жоғарылауымен және сенімділіктің ықтимал проблемаларымен бірге келеді. Стационарлық және бақылау күн панельдерін таңдау жобаның нақты мақсаттарына, бюджетіне, орналасқан жеріне және басқа факторларға байланысты.

ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеу арқылы 3D принтерге арналған филамент жасай отырып, протез және пайдалы заттарды ұсыну

Пластикалық қалдықтар, әсіресе полиэтилентерефталат (ПЭТ) бөтелкелері бүкіл әлемде өзекті экологиялық проблемаға айналды. Бұл жоба жоғары сапалы 3D басып шығарылатын пластикті өндіру үшін ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеудің тұрақты шешімін ұсына отырып, осы мәселені шешуге бағытталған. Бұл кіріспе бөлімде ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеудің маңыздылығы, пластикалық қалдықтарды өңдеудегі өзекті мәселелер және 3D басып шығару сияқты инновациялық қолданбалар үшін пластикті қайта пайдалану мүмкіндігі талқыланады.

Жобаға шолу:

Екі негізгі басылым осы жобаның негізін қалады. Біріншіден, «пластмассаны өңдеудің тұрақты әдістері» айналмалы экономика принциптерінің маңыздылығын және пластиктің ластануын азайтудың инновациялық тәсілдерінің қажеттілігін көрсетеді. Екіншіден, «3D басып шығару жіптерінің жетістіктері» 3D басып шығарудың кеңеюін және экологиялық таза жіп материалдарына сұраныстың артуын зерттейді. Бұл басылымдар пластикалық қалдықтар үшін де, өсіп келе жатқан 3D басып шығару индустриясы үшін де жаңа шешім ұсына отырып, осы салаларды біріктіру бойынша зерттеулеріміздің өзектілігін көрсетеді.

Зерттеудің негізділігі мен өзектілігі:

ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеудің қоршаған ортаға әсерінің артуы және экологиялық таза 3D басып шығару материалдарына сұраныстың артуы осы зерттеудің негізгі негіздемесі болып табылады. Қалдықтарды азайтудың және экологиялық таза жіптерді өндірудің екі есе пайдасын қамтамасыз ете отырып, біздің жұмысымыз қалдықтарды басқару тәжірибесіндегі маңызды олқылықтарды жояды және тұрақтылыққа кеңірек жаһандық міндеттемеге сәйкес келеді.

Мақсаттар мен міндеттер:

• ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеу арқылы табиғатты қорғау.

• ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеп жоғары сапалы 3D басып шығару жібін әзірлеу.

• Принтерге арналған филамент жасай отырып протез және пайдалы заттарды ұсыну.

• Пратез жасау арқылы мүгедек жандарға көмектесу.

Әдістері:

Бұл жоба ПЭТ бөтелкелерін жинауды, тазалауды, кесуді, балқытуды және жіп өндіруді қамтитын көп сатылы процесті пайдаланады. Әдістеме қалдықтарды өңдеудің кешенді және тиімді процесіне қол жеткізу үшін материалтану, инженерия және тұрақты даму тәжірибесінің аспектілерін біріктіреді.

Нәтижелерге шолу және зерттеу қажеттіліктері:

Алдын ала нәтижелер жіптің сәтті өндірілуін көрсетсе де, жіптің түсінің өзгеруі және консистенциясы сияқты мәселелер сақталады. Процесті оңтайландыру, кемшіліктерді жою және өндірілген жіптің 3D басып шығаруда қолдану үшін өнеркәсіптік стандарттарға сәйкестігін қамтамасыз ету үшін зерттеулерді жалғастыру қажеттілігі айқын.

Кемшіліктері:

Елеулі шектеулердің бірі-жіп сапасына әсер ететін қайта өңделген ПЭТ механикалық қасиеттерінің ықтимал нашарлауы. Сонымен қатар, түс пен қоспаның сәйкес келмеуі біртекті өнімді алу кезінде қиындықтар тудырады. Бұл кемшіліктер ұсынылған кәдеге жарату процесіне инновацияларды одан әрі жетілдіру және енгізу қажеттілігін көрсетеді. Қорытындылай келе, бұл жоба экологиялық тұрақтылық пен технологиялық инновациялардың түйіскен жерінде екенін және ПЭТ бөтелкелерін осы процеске тән мәселелерді мойындай отырып және шеше отырып, 3D басып шығару үшін құнды ресурсқа айналдыруға бағытталғанын атап өтеміз.

Зерттеу бөлімі. Зерттеу жоспары: Зерттеу материалтану, полимер химиясы және 3D басып шығару технологиясының элементтерін біріктіретін эксперименттік дизайнды пайдаланады. Бұл дизайн бүкіл процесті жүйелі түрде зерттеуге мүмкіндік береді. Яғни, ПЭТ бөтелкелерін жинаудан бастап жіп пен 3D басып шығаруға дейін.

Жобаның ауқымы нақты мақсаттары ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеудің басынан аяғына дейін циклді қамтиды:

а. ПЭТ бөтелкелерін жинау әдістерін ұйымдастыру.

б. ПЭТ бөтелкені өңдеудің процестерін жүргізуді ұйымдастыру.

с. 3D басып шығару үшін алынған жіптің механикалық қасиеттерін зерттеу.

Оқушыларға ПЭТ бөтелкелер туралы ақпаратты зерттеу және деректерді жинау әдістерін ұйымдастыру.

Ресурстарды өндіру және сұрыптау: ПЭТ бөтелкелері мұнайдан, жаңартылмайтын ресурстан алынады және оларды өндіру энергияны қажет ететін процестерді қажет етеді. Шикізатты өндіру және өндіріс кезеңдері қоршаған ортаның нашарлауына ықпал етеді. Бұл ресурстардың сарқылуы экожүйелерге қауіп төндіреді және қоршаған ортаға жалпы әсерді күшейтеді.

Ол биологиялық ыдырамайды және төзімділікке ие: ПЭТ бөтелкелерінің ең жасырын аспектісі олардың биологиялық ыдырамайтын табиғаты болуы мүмкін. Лақтырылған кезде бұл бөтелкелер қоршаған ортада жүздеген жылдар бойы сақталады. Бұл тұрақтылық топыраққа, суға және мекендейтін жерлеріне әсер ету арқылы ұзақ мерзімді экологиялық зиянға әкеліп соғады. ПЭТ бөтелкелерінің микропластиктер деп аталатын кішірек пластикалық бөлшектерге баяу ыдырауы мәселені одан әрі ушықтырады.

Микропластикпен ластану: ПЭТ бөтелкелері уақыт өте келе тозып, бөлшектенетіндіктен, олар қоршаған ортаға микропластик шығарады. Бұл микроскопиялық бөлшектер топырақ пен суды ластап, экожүйелерге еніп, жабайы табиғатқа қауіп төндіреді. Мысалы, микропластиктердің теңіз өміріне енуі бүкіл азық-түлік тізбегіне каскадты әсер етуі мүмкін.

Мұхиттың ластануы және теңіз флорасы мен фаунасына әсері: ПЭТ бөтелкелері мұхиттарға енуімен танымал, олар пластикалық ластану дағдарысының өршуіне ықпал етеді. Балықтан теңіз құстарына дейінгі теңіз өмірі үй жануарларының бөлшектерін тамақ деп қателесуі немесе пластикалық қоқыспен шатасуы мүмкін. Мұның салдары тіршілік ету ортасының жойылуын, түрлердің азаюын және зиянды заттардың азық-түлік тізбегіне енуін қамтиды.

Қалдықтарды қайта өңдеудің ресурстарды қажет ететін процесі: Қайта өңдеу көбінесе мәселенің шешімі ретінде айтылғанымен, процестің өзі ресурстарды қажет етеді. ПЭТ бөтелкелерін қайта өңдеу энергия мен суды қажет етеді және барлық бөтелкелер тиімді қайта өңделмейді. Сонымен қатар, қайта өңделген пластиктің сапасы көбінесе бастапқы пластиктен төмен болады, бұл оның қайта пайдалану мүмкіндігін шектейді.

Қоқыс жинайтын контейнермен қамтамасыз ету: Қоқыстарды жинауға арналған арнайы контейнерді оқушылармен бірге электроника білімін қолданып «Ақылды қоқыс контейнер» қолдан жасады. Бұл қоқыс жинайтын контейнердің ерекшелігі – оқушы ПЭТ бөтелкені қасына жақындатқан сәтте қоқыс контейнердің қақпағы автоматты түрде ашылады.

1-сурет. Ақылды қоқыс контейнер

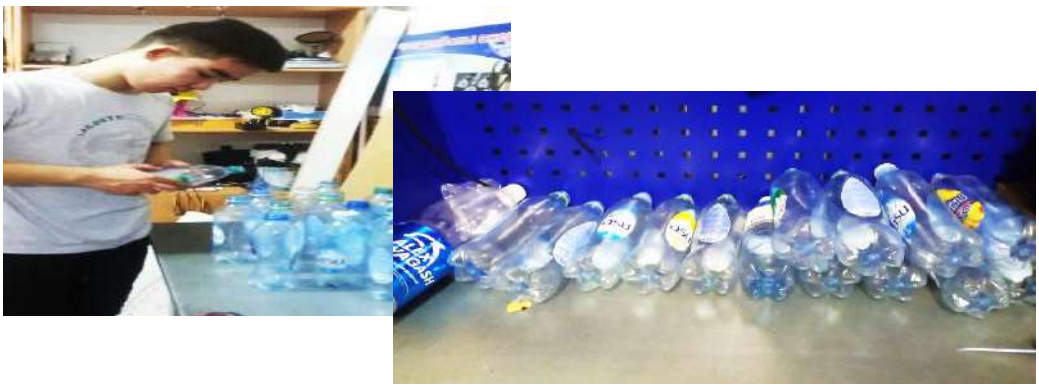

2-сурет. Жиналған бөтелкелер

ПЭТ бөтелкені өңдеу процестерін жүргізуді ұйымдастыру.

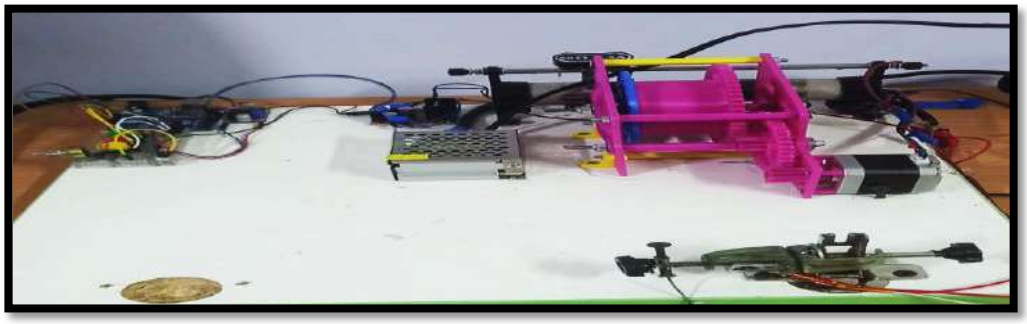

3-сурет. Жобаның жалпы сұлбасы

Жобаға қажет болған бөлшектер

1. Қадамдық мотор 17HS4401
2. Arduino Uno
3. L298N драйвер тақтасының модулі
4. Айнымалы токтан импульстік қуат көзі 220 В - 12 В тұрақты ток 1 А 2 А 3 А
5. Алюминий принтерді жылыту блогы Ender 3 Cr10 Ender3 V2 экструдер Hotend Mk8 сопла
6. Сопло MK7 MK8
7. Макетная плата PCB пайкасыз
8. Lm2596s-adj 3-40 в кернеу реттегіші
9. Тактильді түйме қосқышы
10. Реостат кедергісі

Жобаға қажетті бөлшектердің сипаттамалары. 1. Қадамдық мотор 17HS4401. Қадамдық моторды қолданудағы мақсат – еріген пластикті тарту механизмін айналдыру.

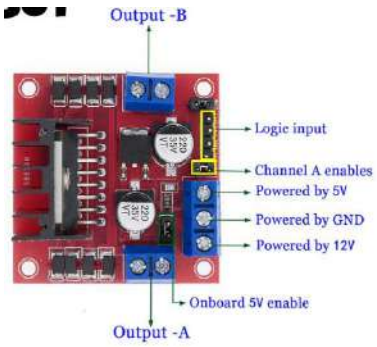

Arduino Uno

Arduino Uno процессорын басқару мақсаты – жобаны автоматтандыру.

Сипаттама:

Түрі: кернеу реттегіші

Сандық енгізу / шығару, сандық енгізу/шығару, барлығы 0-13

Аналогтық кіріс / шығыс, аналогтық кіріс / шығыс, барлығы 0-5

Қолдау: ISP жүктеу мүмкіндігі

Кіріс кернеуі: USB компьютеріне қосылған кезде сыртқы қуат көзі қажет емес, сыртқы қуат көзі 5в ~ 9в тұрақты ток, кіріс кернеуі

Шығыс кернеуі: шығыс кернеуі 5В және шығыс кернеуі 3,3 в тұрақты ток

Салмағы: 45 г

Өнім мөлшері: шамамен 70*53*5 мм/2,76*2,09*0,20 дюйм

3. L298N драйвер тақтасының модулі

L298N драйвер тақтасы модулін қолдану – қадамдық моторды басқаруға мүмкіндік береді.

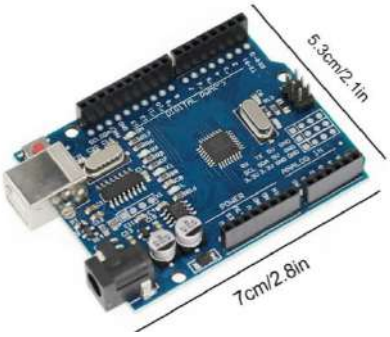

Сипаттама:

Жұмыс режимі: h көпір жетегі (қос жол)

Негізгі басқару чипі: L298N

Қаптама: электростатикалық қап

Логикалық кернеу: 5в

Жетек кернеуі: 5-35 В

Логикалық ток: 0 мА-36 мА

Токты басқару: 2А (максималды бір көпір)

Сақтау температурасы:-20 ° - тан + 135 ° - қа дейін

Максималды қуат: 25 Вт

Салмағы: 30 г

Периферияльық Өлшемдер: 43*43*27 мм

4. Айнымалы токтан импульстік қуат көзі 220 В - 12 В тұрақты ток 1 А 2 А 3 А

Айнымалы токтан импульстік қуат көзін алюминий принтерді жылыту блогын тұрақты 12в токпен қамтамасыз ету үшін қолданылды.

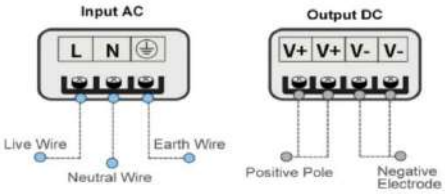

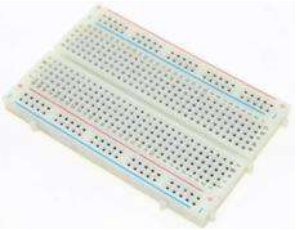

Сипаттама:

Айнымалы ток кірісі: 110-220 В

Тұрақты ток шығысы: 12V 1A 2A 3A

Шығу жиілігі: 50/60 Гц

Шығу түрі: бір арналы

Шығу қуаты: 15 Вт 24 Вт 40 Вт

Жұмыс температурасы: 0 ~ 40 °C

Сақтау температурасы: -20 ~ 60 °C
Қоршаған ортаның ылғалдылығы: 0 ~ 95% конденсациясыз
Корпус материалы: металл корпус / Алюминий корпус
Орындаудың жоғары құны, салалық стандарттарға сәйкес сенімділік
Өлшемі: 70*39*30 мм, 85*58*32 мм

5. Алюминий принтерді жылыту блогы Ender 3 Cr10 Ender3 V2 экструдер Hotend Mk8 сопла

Алюминий принтерді жылыту блогын ПЭТ бөтелкелерді еріту үшін қажет
Сипаттама:
Жылытқыш – 6x20 мм
Термистор – 100K NTC B 3950 =1%
Кабель ұзындығы – 1 метр
Кернеу – 12В немесе 24В

6. Сопло MK7 MK8

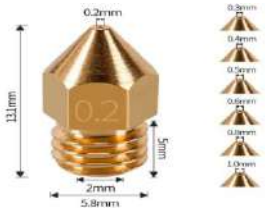

Сипаттама:
Материал: латунь, толықтай металл
Өлшемі: 0,2/0,3/0,4/0,5/0,6/0,8/1,0 мм
Винт диаметрі: 6 мм
7. Макеттік плата PCB, дәнекерлеусізСипаттама:
Мүлдем жаңа.
Бір терминал блогы: 300 тірек нүктесі
Екі тарату жолағы: 100 тірек нүктесі
Материал: ABS пластик, толығымен қайта пайдалануға болады.
Компоненттерді ыңғайлы орналастыру үшін түрлі-түсті координаттар.
Никельмен қапталған фосфорлы қоладан жасалған серіппелі қысқыштар.
Өлшемі: 8,2 см x 5,5 см x 1 см (3,27 дюйм x 2,16 дюйм x 0,39 дюйм)
8. Lm2596s-adj 3-40 в кернеу реттегіші

Кернеу реттегіші ардуиноға берілетін кернеуді азайту үшін қолданылды
Сипаттама: LM2596S - ADJ 3-40 в DC - DC реттелетін қуат кернеуін төмендететін реттегіш module board 3A lm2596s lm2596 түрлендіргіші
Атауы: LM2596 DC-DC Buck модулі
Кіріс кернеуі: 4в ~ 35В
Шығу кернеуі: 1,23 в ~ 30 В

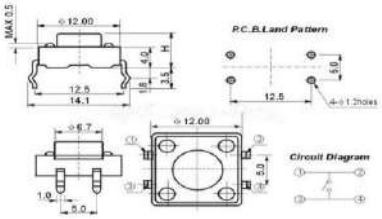

Шығыс тогы: 3А (макс.)
Түрлендіру тиімділігі: 92% (макс.)

Шығу пульсациясы: <30 мВ
Ауыстыру жиілігі: 150 кГц
Жұмыс температурасы: - қырық бес ~ + 85
Өлшемі: 43мм * 21мм * 14 мм (ұзындығы * ені * биіктігі)
8. Dupont кабелі, секіргіш сым: «Ата-ата», «Ана-ана», 40 контакт, ұзындығы 10 см, 20 см.

Сипаттама:
2,54 мм 1pin
Әйел және әйел. Ерлер мен әйелдер. Ер адамға
Ұзындығы: 10 см 20 см 30 см
Ені: 10 түйреуіш 20 түйреуіш 40 түйреуіш
Әрқайсысының 3 түрі = әйел және әйел + еркек-әйел + еркек-еркек
9. Тактильді түйме қосқышы
Түйме қосқышы қадамдық моторды алдыға, артқа және тоқтату үшін қолданылды
Сипаттама:
1. Номиналды диапазон: 50мА 12В тұрақты ток
2. Байланыс кедергісі: 50 м Ω Макс (бастапқы)
3. Оқшаулау кедергісі: 100mom min DC (250V)
4. Сығымдау күші: 250 В айнымалы ток (1 минут ішінде 50/60 Гц)
5. Механикалық өмір: 100000 цикл
6. Қоршаған орта температурасы: 25 ° ~ + 105 °
7. Жұмыс күші: 180/250 (плюс немесе минус 30 ГС)
10. Реостат кедергісі

Сипаттама: Біздің жағдайда реостатты кернеуді өзгерту арқылы температураны реттеу мақсатында қолдандық. Техникалық мақсатпен тізбектегі кедергіні өзгерту үшін резисторлар мен реостаттар қолданылады. Техникада резисторлар, негізінен, токты шектеу үшін қолданылады. Тізбекті тұйықтағанда резистор болмаса, қысқа тұйықталу байқалады.

Реостат – электр тізбегіндегі токты немесе кернеуді реттеуге (шектеуге) арналған аспап. Тізбектегі ток күшін реттеу үшін көптеген жағдайларда реостаттар қолданылады.

Жобаны Autodesk Fusion 360 бағдарламасымен моделдеу және құрастыру барысы

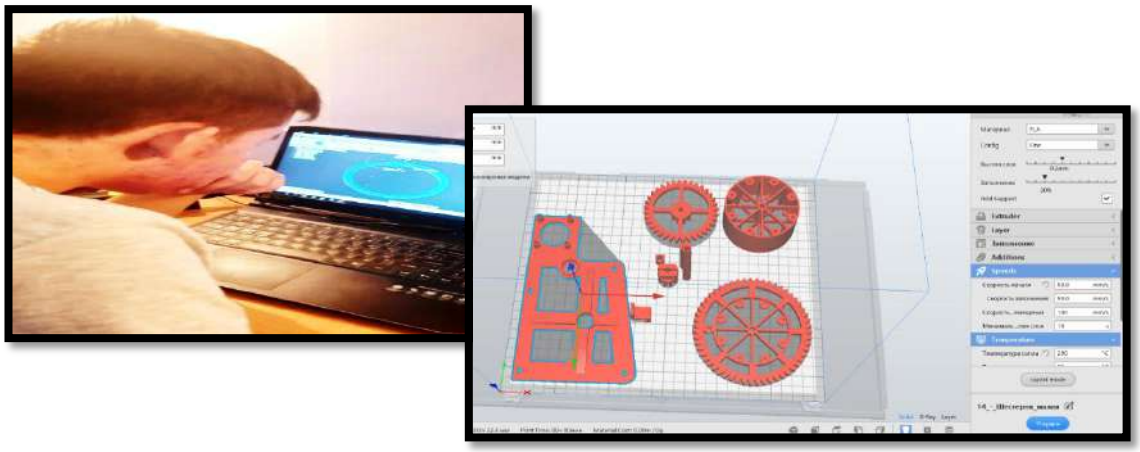

4-сурет. Autodesk Fusion 360 бағдарламасымен жобаның моделін жасау

Autodesk Fusion 360-пайдаланушыларға 3D үлгілерін жасауға, дизайнды модельдеуге және өндіріс құралдарының траекторияларын жасауға мүмкіндік беретін қуатты автоматтандырылған дизайн (CAD), автоматтандырылған инженерия (CAE) және автоматтандырылған өндіріс (CAM) құралы. Autodesk Fusion 360-та жоба моделін құруға қатысты бірнеше шағын анықтамалар:

Эскиз: 3D модельдерін құруға негіз болатын 2D сызбасы. Эскиздер бөліктің немесе құрастырудың негізгі геометриясын анықтау үшін қолданылады.

Экструзия: 2D эскизін берілген бағытта тарту арқылы 3D объектісіне айналдыру процесі. Экструзия-қатты күйдегі модельдерді құрудың негізгі операциясы.

Параметрлік дизайн: Fusion 360 дизайнды оңай бейімдеу және жаңарту үшін өлшемдер мен параметрлерді анықтауға және өзгертуге мүмкіндік беретін параметрлік модельдеуді қолданады.

Қосылыстар: нақты әлемдегі механикалық қатынастарды имитациялайтын компоненттер арасындағы байланыстар. Қосылыстар бөлшектердің жиналыста қалай қозғалатынын және өзара әрекеттесетінін анықтайды.

Жобаны автоматтандыру үшін тісті дөңгелек механизмін жасау

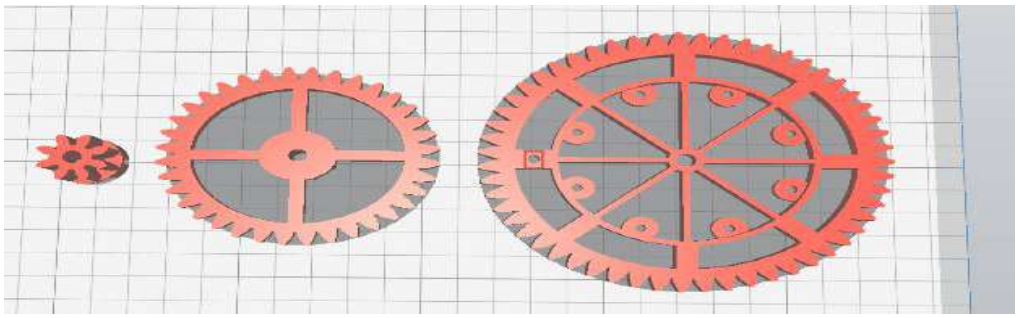

5-сурет. Тісті дөңгелек берілістерінің 3д моделі

Бөлшек атауы	Тіс саны	Периоды (T)	Жиілігі (U)	Бұрыштық жылдам (ω)	Радиусы (м)	Жылдамдығы (м/с)	Центрге тартқыш үдеу (м/с^2)
Кішкене тісті дөңгелек Z_1	8	2с	0,5 Гц	3.14	0,01	0,0314	0,0973
Орташа тісті дөңгелек Z_2	36	10с	0,1Гц	0.628	0,0375	0,0235	0,0146
Орташа дөңгелекке қосылған кіші тісі Z_3	8	10 с	0,1 Гц	0.628	0,01	0,0006	0,0039
Үлкен тісті дөңгелек Z_4	55	60 с	0,01 Гц	0.0628	0,057	0,0003	0,0002

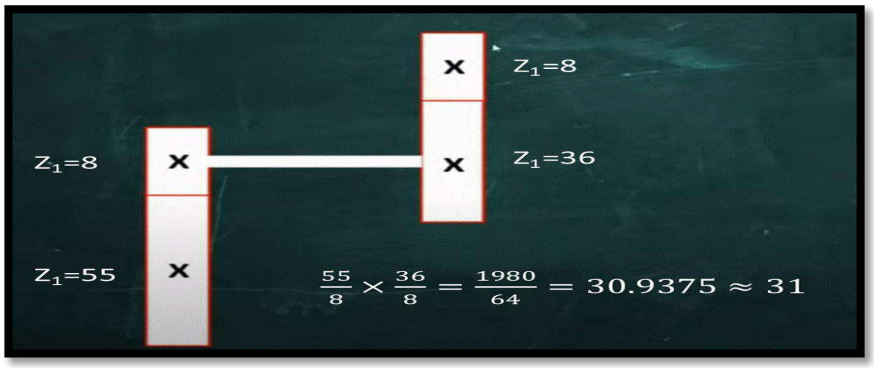

6-сурет. Тісті дөңгелек берілістерінің есептеу сұлбасы

Қадамдық мотордың жылдамдығын 31 есе азайтады. Яғни Z_1 =31 рет айналғанда Z_4=1 рет айналады.

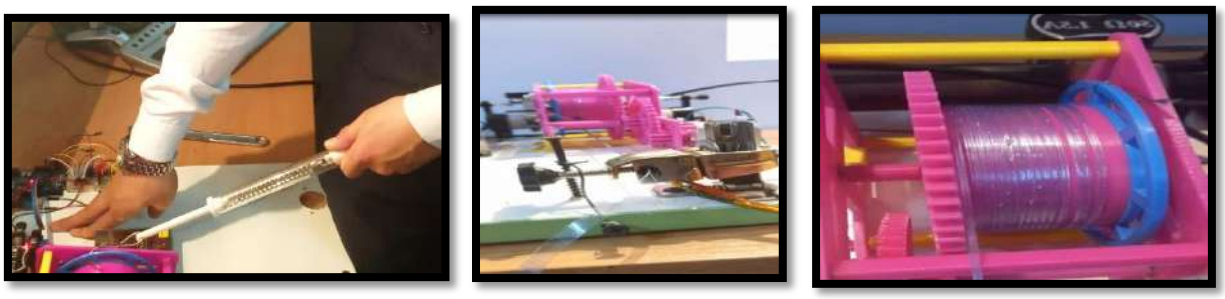

7-сурет. Тісті дөңгелек берілістерінің күшін есептеу барысы

Өңделген пластикті жинау механизмі шамамен 6-7 кг-ды тартуға жететіндей күш өндіре алды. Яғни (F= mg) 600-700 Н күшпен еріген пластикті тартып жинай алады.

8-сурет. X-MAX 3д принтерімен жасалған моделдерді PLP пластигі арқылы бөлшектерді жасау барысы

3D басып шығару технологиясының пайда болуы өндіріс саласында төңкеріс жасап, энтузиастар мен кәсіпқойларға өздерінің инновациялық жобаларын жүзеге асыруға мүмкіндік берді. 3D принтерден алынған дизайн бөлшектерін құрастыру дәлдік пен функционалдылықты қамтамасыз ету үшін мұқият және жүйелі тәсілді қажет етеді.

Жоба бөлшектерін құрастыру

9-сурет. 3D принтер арқылы PLP пластигінен жасалған бөлшектерді құрастыру барысы

Процесс басылған бөліктерді мұқият тексеруден, кез келген тірек құрылымдарын алып тастағанда дәлдік пен сапаны бағалаудан басталады. Құрастыру процесін жеңілдету үшін қажетті құралдар, соның ішінде бұрағыштар, кілттер және қысқыштар жиналады. Егжей-

тегжейлі құрастыру нұсқауларына сілтеме өте маңызды, өйткені ол пайдаланушыларға әр бөліктің рөлін анықтауға және түсінуге көмектеседі.

Бөлшектерді ұйымдастыру және қажетті бекіткіштерді дайындау құрастыру процесін оңтайландыру үшін өте маңызды. Сенімді сәйкестік пен дұрыс туралауды қамтамасыз ету үшін мерзімді тестілеумен қадамдық нұсқауларды мұқият орындау маңызды. Бекіткіштер, әсіресе сынғыш пластикалық бөлшектермен жұмыс істегенде, шамадан тыс қатайтуды болдырмай, Мұқият қатайтылады. Пайдаланушыларға қозғалатын бөліктерді үздіксіз жұмыс үшін сынау және оңтайлы өнімділікті қамтамасыз ету үшін қажетті түзетулер енгізу ұсынылады.

10-сурет. Электр системасын жасау және бағдарламалау барысы

Өңделген пластикті жинауға арналған автоматты басқару жүйесі

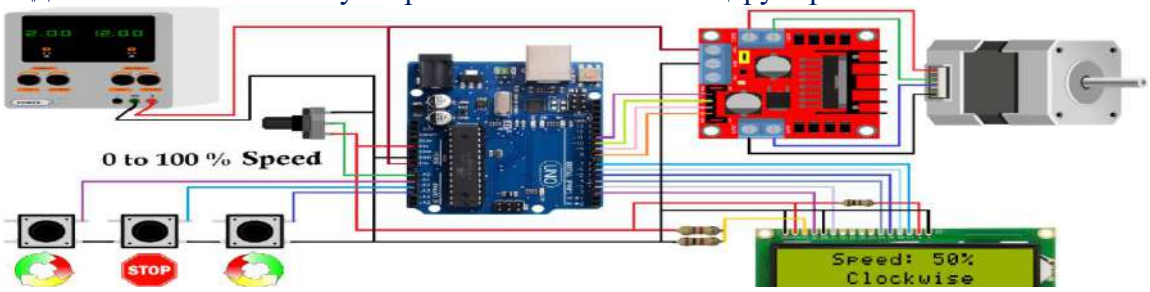

11-сурет. Ардуино уномен жобаны автоматтандыруға арналған электр схемасы

```
( #include <LiquidCrystal.h>
LiquidCrystal lcd(2, 3, 4, 5, 6, 7);
#define potentiometer A0 //10k Variable Resistor
#define bt_F A1 // Clockwise Button
#define bt_S A2 // Stop Button
#define bt_B A3 // Anticlockwise Button
#define in1 11 //Motor L298 Pin in1
#define in2 10 //Motor L298 Pin in2
#define in3 9 //Motor L298 Pin in3
#define in4 8 //Motor L298 Pin in4
int read_ADC;
int Speed_LCD;
int Speed;
int Step;
int Mode=0;
void setup() { // put your setup code here, to run once
pinMode(potentiometer, INPUT); // declare potentiometer as input
pinMode(bt_F, INPUT_PULLUP); // declare bt_F as input
pinMode(bt_S, INPUT_PULLUP); // declare bt_S as input
pinMode(bt_B, INPUT_PULLUP); // declare bt_B as input
pinMode(in1, OUTPUT); // declare as output for L298 Pin in1
pinMode(in2, OUTPUT); // declare as output for L298 Pin in2
pinMode(in3, OUTPUT); // declare as output for L298 Pin in3
pinMode(in4, OUTPUT); // declare as output for L298 Pin in4
lcd.begin(16,2);
lcd.setCursor(0,0);
lcd.print(" WELCOME To My ");
lcd.setCursor(0,1);
lcd.print("YouTube Channel");
delay(2000); // Waiting for a while
lcd.clear();
}
void loop() {
```

```
read_ADC = analogRead(potentiometer); // read analogue to digital value 0 to 1023
Speed = map(read_ADC, 0, 1023, 100, 0);
Speed_LCD = map(read_ADC, 0, 1023, 0, 100);
lcd.setCursor(0,0);
lcd.print("  Speed: ");
lcd.print(Speed_LCD);
lcd.print("%  ");
if(digitalRead (bt_F) == 0){Mode = 1;} //For Clockwise
if(digitalRead (bt_S) == 0){Mode = 0;} //For Stop
if(digitalRead (bt_B) == 0){Mode = 2;} //For Anticlockwise
lcd.setCursor(0,1);
if(Mode==0){ lcd.print("  Stop ");}
if(Mode==1){ lcd.print("  Clockwise ");}
if(Mode==2){ lcd.print(" Anticlockwise ");}
if(Speed_LCD>0){
if(Mode==1){
Step = Step+1;
if(Step>3){Step=0;}
call_Step(Step);// Stepper motor rotates CW (Clockwise)
}
if(Mode==2){
Step = Step-1;
if(Step<0){Step=3;}
call_Step(Step);// Stepper motor rotates CCW (Anticlockwise)
}
delay(Speed);
}
}
//The sequence of control signals for 4 control wires is as follows:
//Step C0 C1 C2 C3
// 1 1 0 1 0
// 2 0 1 1 0
// 3 0 1 0 1
// 4 1 0 0 1
void call_Step(int i){
  switch (i) {
    case 0:  // 1010
      digitalWrite(in1, HIGH);
      digitalWrite(in2, LOW);
      digitalWrite(in3, HIGH);
      digitalWrite(in4, LOW);
    break;
    case 1:  // 0110
      digitalWrite(in1, LOW);
      digitalWrite(in2, HIGH);
      digitalWrite(in3, HIGH);
      digitalWrite(in4, LOW);
    break;
    case 2:  //0101
      digitalWrite(in1, LOW);
      digitalWrite(in2, HIGH);
      digitalWrite(in3, LOW);
      digitalWrite(in4, HIGH);
    break;
    case 3:  //1001
      digitalWrite(in1, HIGH);
      digitalWrite(in2, LOW);
      digitalWrite(in3, LOW);
      digitalWrite(in4, HIGH);
    break;
  }
}
)
```

Ардуиноға арналған c++ тілінде жазылған бағдарлама

Автоматтандырудың негізгі артықшылықтарын сипаттаудан басталады, оның қайталанатын және уақытты қажет ететін тапсырмаларды оңтайландырудағы рөлін көрсетеді. Негізгі бағыт операциялық тиімділікті арттыру болып табылады, өйткені автоматтандыру жұмыс процестерін оңтайландырады, қателерді азайтады және процестерді жылдамдатады, бұл уақыт пен шығындарды айтарлықтай үнемдейді. Аннотацияда автоматтандырудың ресурстарды бөлуге әсері қарастырылады. Күнделікті тапсырмаларды автоматтандыру арқылы ұйымдар адам ресурстарын стратегиялық және шығармашылық бастамаларға бағыттай алады. Бұл реферат бұл ауысымның инновациялық мәдениетті қалай дамытатынын зерттейді, бұл командаларға проблемаларды шешуге, өнімді әзірлеуге және басқа да маңызды әрекеттерге назар аударуға мүмкіндік береді.

Автоматтандырудың дәлдікті жақсартудағы және адам қателіктерін азайтудағы трансформациялық рөлі де талқыланады. Автоматтандыру жүйелері жоғары дәлдікпен

ерекшеленеді, бұл өнімнің үнемі жоғары сапасын қамтамасыз етеді, әсіресе өндіріс пен денсаулық сақтау сияқты дәлдік маңызы бар салаларда.

Дайын болған жобаны тестілеуден өткізу барысы

12-сурет. Дайын болған жобаны тексеруден өткізу барысы

13-сурет: Өңделген ПЭТ бөтелкеден жасалған алғашқы бөлшектер

Пластикалық қалдықтарға қатысты жаһандық алаңдаушылықтың артуы экологиялық таза материалдар мен тәжірибелерді пайдаланудың инновациялық тәсілдерін ынталандырды. Бұл реферат алғашқы бөлшектер ПЭТ (полиэтилентерефталат) қайта өңделген бөтелкелерден жасалған инновациялық бастаманы қарастырады, бұл экологиялық саналы өндіріс бағытында айтарлықтай секірісті білдіреді.

Қарастырылған негізгі аспектілерге ПЭТ бөтелкелерін өндіруге жарамды шикізатқа қайта өңдеу технологиялары кіреді. Бұл түйіндеме энергияны тұтынуды азайту және дәстүрлі өндіріс ресурстарына тәуелділікті азайту сияқты қайта өңделген ПЭТ пайдаланудың экономикалық және экологиялық артықшылықтарын көрсетеді

Практикалық маңыздылығы.

1. Оқушылардың физика пәніне деген қызығушылығын арттыру: Зерттеу нәтижелері оқушылардың физика пәніне деген қызығушылығын арттыру үшін робототехниканы қолданудың тиімді әдіс-тәсілдерін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл әдістер мұғалімдерге физика сабақтарында жаңа, қызықты құралдар мен әдістерді енгізуге жол ашады, сондай-ақ оқушылардың сабаққа деген мотивациясын күшейтеді.

2. Робототехниканы оқу үдерісіне енгізу: Зерттеу робототехниканы мектептерде оқу үдерісіне тиімді түрде енгізу мүмкіндіктерін айқындайды. Бұл зерттеу мұғалімдер мен мектеп әкімшілігіне робототехникалық жобаларды физика, математика және инженерия сабақтарында қолдану жолдарын көрсетеді, сонымен қатар STEM саласында практикалық білім беру тәсілдерін дамытуға ықпал етеді.

3. Оқушылардың ғылыми зерттеу дағдыларын дамыту: Робототехниканы қолдану оқушылардың ғылыми зерттеу әдістерін меңгеруіне көмектеседі. Бұл өз кезегінде оқушылардың сыни ойлау, проблемаларды шешу, инновациялық шешімдер табу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Зерттеу нәтижелері мұғалімдерге зерттеу әдістерін оқыту үшін практикалық құралдар мен тәсілдер ұсынады.

Жұмысты пайдалану бойынша қорытындылар мен ұсыныстар :

1. Робототехниканың білім беру үдерісіндегі тиімділігі. Робототехниканы физика пәнінде қолдану оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын

жақсартатыны дәлелденді. Бұл әдіс оқушылардың практикалық және зерттеу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

2. Пәнаралық байланыс. Физика, математика және инженерия пәндерін біріктіру оқушылардың ғылымды кешенді түрде түсінуіне ықпал етеді. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық және логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

3. Жобалық оқыту әдісі. Робототехникалық жобалар арқылы оқушылар теориялық білімдерін практикада қолдануға мүмкіндік алады. Бұл олардың сыни ойлау, топпен жұмыс істеу және шешім қабылдау қабілеттерін жетілдіреді.

4. Мотивацияның артуы. Сабақта робототехниканы пайдалану оқушылардың ғылымға деген қызығушылығын 20%-ға арттырғаны анықталды. Әсіресе, тәжірибелік және интерактивті тапсырмалар оқушылардың белсенділігін күшейтті.

Ұсыныстар:

1. Робототехниканы кеңінен енгізу:

➢ Робототехникалық құралдарды барлық мектептерде физика сабақтарына енгізу қажет.

➢ Бұл үшін мектептерге қажетті жабдықтарды (Arduino, LEGO, сенсорлар) сатып алу және

мұғалімдерді осы құралдарды пайдалануға оқыту керек.

2. Мұғалімдерге арналған тренингтер:

➢ Робототехниканы сабақта қолдану бойынша мұғалімдерге арнайы курстар ұйымдастыру қажет.

➢ Тренинг барысында педагогтарға заманауи әдістерді үйретіп, тәжірибелік сабақтарды қалай ұйымдастыру керектігін көрсету ұсынылады.

3. Жаңашыл әдістерді оқу бағдарламасына енгізу:

➢ Физика пәнінің оқу бағдарламасына робототехниканы қолдану бойынша арнайы тақырыптарды енгізу.

➢ Оқу құралдары мен әдістемелік нұсқаулықтарды әзірлеп, оларды барлық мұғалімдерге қолжетімді ету.

4. Пәнаралық жобалар:

➢ Физика мен робототехниканы басқа пәндермен (мысалы, информатика, математика) интеграциялап, пәнаралық жобалар дайындау.

➢ Оқушыларды топтық жұмыстар арқылы креативті жобалар жасауға ынталандыру.

5. Зерттеу жұмыстарын жалғастыру:

➢ Робототехниканы қолданудың ұзақ мерзімді нәтижелерін зерттеу және оқушылардың болашақ мамандық таңдауына әсерін анықтау.

➢ Осы тақырып бойынша халықаралық және республикалық деңгейде зерттеулер жүргізу.

ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ КАК МОТИВАТОР ОБУЧЕНИЯ

Жулдуз Кабдынуровна Мухамединова
Инновационный центр развития образования Павлодарской области,
zhuldyz.muhamedinova81@mail.ru

Аннотация

Мақала білім берудің цифрлық трансформациясы жағдайында мұғалімнің рөлін өзгертуге арналған. Болашақ мұғалімнің маңызды құзыреттіліктері талқыланады: жасанды интеллектті меңгеру, мультимедиялық мазмұнды әзірлеу, гибридті оқытуды ұйымдастыру дағдылары. Ақпаратпен жұмыс істеу үшін сыни ойлау мен медиа сауаттылықтың маңыздылығы атап өтіледі. Автор тез өзгеретін цифрлық білім беру ортасында сәтті жұмыс істеу үшін мұғалімнің бейімделуі мен үнемі өзін-өзі дамыту қажеттілігіне баса назар аударады.

Статья посвящена изменению роли педагога в условиях цифровой трансформации образования. Обсуждаются важные компетенции учителя будущего: владение искусственным интеллектом, разработка мультимедийного контента, навыки организации гибридного обучения. Подчеркивается значимость критического мышления и медиаграмотности для работы с информацией. Автор делает акцент на необходимости адаптации и постоянного саморазвития педагога для успешного функционирования в быстро меняющейся цифровой образовательной среде.

The article focuses on the changing role of educators in the context of digital transformation in education. It discusses essential competencies for the teacher of the future, such as proficiency with artificial intelligence, development of multimedia content, and skills in organizing hybrid learning. The importance of critical thinking and media literacy for working with information is emphasized. The author highlights the need for adaptation and continuous self-development for educators to succeed in the rapidly evolving digital educational environment.

Ключевые слова

Цифрлық трансформация, оқытушы, даралау, жасанды интеллект, медиа сауаттылық, гибридті оқыту.

Цифровая трансформация, педагог, персонализация, искусственный интеллект, медиаграмотность, гибридное обучение.

Digital transformation, teacher, personalization, artificial intelligence, media literacy, hybrid learning.

Сегодняшний мир резко меняется под влиянием цифровых технологий, и образование не остается в стороне от этого процесса. Инновации, которые были невообразимыми всего несколько лет назад, стали частью современного экономического процесса. В условиях цифровой трансформации роль педагога меняется, требуются новые навыки, подходы и стратегии. В рамках форсайтных исследований, посвященных будущему образованию, большое внимание уделяется вопросу о том, какое будет будущее в цифровом пространстве и какие тенденции будут обсуждаться.

Цифровая среда требует от педагогов не только умения использовать современные технологии, но и способности адаптировать их к необходимым ресурсам. Сегодня учитель исполняет сразу несколько ролей: он не только наставник и наставник, но и куратор контента, модератор онлайн-обсуждений и аналитик, который помогает ученикам ориентироваться в огромном объеме информации. В условиях цифровой трансформации педагогический процесс становится «дизайнером», способным создавать образовательные материалы с учетом соответствующего подхода к каждому ученику и вовлечь его в активное обучение. [1]

Основные цифровые навыки педагога.

Педагог будущего должен накопить знания в области цифровых технологий, включая базовые знания в области информационных технологий, навыки работы с различными образовательными платформами и программами, а также уметь эффективно анализировать и оценивать информацию из цифровых источников. Важной компетентностью становится умение использовать искусственный интеллект и большие данные для повышения квалификации научных программ и контроля за научными достижениями. Навыки в области кибербезопасности также включены в первый план обучения, поскольку они ответственны за защиту цифровых данных, собранных в цифровой среде.

Персонализация обучения с использованием ИИ.

Одним из ключевых трендов в образовании является персонализация обучения с использованием искусственного интеллекта. ИИ позволяет создавать современные технологические программы, которые учитывают традиционные и слабые стороны каждого ученика, а также их основные принципы и темпы обучения. Педагог в этом случае выступает в роли координатора, помогая ученикам осваивать материал и разбираться в сложных темах. Взаимодействие с ИИ позволяет педагогам сосредоточиться на креативной части обучения, разрабатывать уникальные методы и сценарии взаимодействия, которые обеспечивают активный метод в образовании. [2]

Обучение через онлайн- и гибридные формы.

Гибридные и онлайн-форматы обучения стали популярными после пандемии и, вероятно, станут востребованными и в будущем. Они дают возможность учителям и ученикам работать удаленно, что особенно актуально для отдаленных регионов и при необходимости гибкого графики. Педагогу важно уметь организовать учебный процесс в таких форматах, включая правильное распределение времени, создание увлекательных задач и поддержание обратной связи. Эта тенденция также требует владения платформами для проведения онлайн-занятий, например, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet и другими. [3]

Создание расширения контента и мультимедиа-ресурсов.

Современные образовательные программы включают в себя использование открытых и интерактивных ресурсов, которые делают обучение более увлекательным и продуктивным. Учителя осваивает такие инструменты, как Canva, Padlet, Nearpod и другие платформы, позволяющие создавать презентации, видеоуроки и инфографику. Ключевая цель — не просто передавать информацию, а привлекать внимание и создавать образовательный процесс, в котором они будут действовать. [4]

Навыки критического мышления и медиаграмотности.

Еще один важный аспект работы педагога в цифровом пространстве — это развитие принципов критического мышления и медиаграмотности. В условиях, когда в Интернете много ложной или искаженной информации, учитель должен уметь обучить распознавать источники качественной информации, анализировать и тщательно осмысливать полученные данные.

В условиях стремительного развития технологий и цифровых инструментов в образовательной среде роль педагога существенно меняется. Учитель будущего — это многозадачный профессионал, который научил педагогическим знаниям и цифровым навыкам для инновационного образовательного процесса. Цифровизация требует новых подходов и моделей, ориентированных на индивидуализацию и развитие критического мышления. Способность адаптироваться к изменяющимся условиям и готовность к постоянному самообучению в первую очередь качествами педагога, востребованного в цифровом формате.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гордиенко О.В. Аксиологические характеристики цифровой трансформации образования / О.В. Гордиенко, А.А. Соколова, А.А. Симонова//Педагогика и психология образов.–2019.
2. Велихов Е.П. Интеллектуальные процессы и их моделирование. Сборник, М.: Наука, 1987.

3. Каверин, Ю. А. Творческое саморазвитие учителя как процесс совершенствования его профессионализма
4. Евдокимова В.Е., Кириллова О.А. Возможности образовательных платформ для оргазиции учебного процесса // Современные наукоемкие технологии. – 2022. – № 9.

ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫ - ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ. ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ - КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ. STUDENTS' RESEARCH WORK IN PHYSICS LESSONS AS A MEANS OF FORMING FUNCTIONAL LITERACY

Кауметова Магфура Аубакировна
Шақат жалпы орта білім береу мектебі, Павлодар ауданы
magfura1@mail.ru

Андатпа

Мен таңдаған тақырыптың өзектілігі физика сабақтарында зерттеу (зертханалық) жұмыстар арқылы функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қажеттілігімен анықталады, өйткені олар жаратылыстану-ғылыми зерттеулердің ерекшеліктерін түсінуде мұғалімнің құралдарының бірі болып табылады. Зертханалық жұмыстар білімді тереңдетуге, жаңа білім алуға, заманауи эксперименттік техникамен танысуға, шығармашылық және логикалық ойлауды дамытуға ықпал етеді. Тәрбиелік мәні де бар, өйткені олар оқушыларды тәртіпке келтіреді, оларды өз бетінше жұмыс істеуге, ұжымда жұмыс істеуге үйретеді. Сондай-ақ, стандартты емес шешімді қолдануға, коммуникативті болуға ықпал етеді. Алынған ақпаратты білім алушылар тәжірибеде қолданады және күрделі өмірлік міндеттерді шеше алады.

Түйін сөздер: зерттеу қызметі, функционалдық сауаттылық, физикалық құбылыстар, эксперимент

Аннотация

Актуальность выбранной мной темы определяется необходимостью формирования функциональной грамотности на уроках физики через исследовательские (лабораторные) работы, так как они являются одним из инструментов учителя в понимании особенностей естественнонаучного исследования. Лабораторные работы способствуют углублению знаний, получению новых знаний, ознакомлению с современной экспериментальной техникой, развитию креативного и логического мышления. Имеет место и воспитательное значение, поскольку они дисциплинируют учащихся, приучают их к самостоятельной работе, работе в коллективе. Также, способствует к применению нестандартного решения, быть коммуникабельным. Полученную информацию обучающиеся применят на практике и смогут решать сложные жизненные задачи.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, функциональная грамотность, физические явления, эксперимент

Annotation

The relevance of the topic I have chosen is determined by the need to form functional literacy in physics lessons through scientific (laboratory) work, since they are one of the teacher's tools in understanding the specifics of natural scientific research. Laboratory work contributes to the deepening of knowledge, the acquisition of new knowledge, familiarization with modern experimental techniques, the development of creative and logical thinking. There is also educational value, because they discipline students, teach them to work independently, work in a team. It also contributes to the use of a non-standard solution, communication. The information received is used in practice by students and is able to solve complex life tasks.

Keywords: research activities, functional literacy, physical phenomena, experiment

Модернизация жағдайында зерттеу салаларының басқа пәндерімен көптеген "шекаралық" физиканың рөлі артып, адамдар үшін өмірлік маңызды міндеттер мен мәселелерді шешудің тиімді жолдары мен құралдарын әзірлеуді қамтамасыз етеді.

Бұл процестің өзегі функционалдық сауаттылық болып табылады, өйткені ол "адамның қолданбалы білім негізінде өмір мен қызметтің әртүрлі салаларындағы стандартты өмірлік міндеттерді шешу қабілеті" деп түсініледі.

Зерттеу жұмысының мақсаты – оқушыларға қол жетімді ақпарат көздерін қолдана отырып, өздері үшін жаңа білім алуға, мақсат қоюға, гипотеза жасауға, тиісті әдістерді таңдауға және зерттеу жүргізуге үйрету.

Мұғалімнің міндеті – өз оқушыларында жоғары уәждерді қалыптастыру, яғни олардың пәнді оқуға деген танымдық қызығушылығын арттыру.

Осыған байланысты физикада зерттеу жұмыстары білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталуы тиіс. Өкінішке орай, PISA халықаралық зерттеуінің нәтижелері көрсеткендей, көптеген оқушыларда жаратылыстану–ғылыми сауаттылықтың қалыптасуымен біздің білім беру жүйесі әлі де қанағаттанарлықсыз.

Физика – эксперименттік ғылым. Оның негізінде бақылаулар мен тәжірибелер жатыр, ал физиканы зерттеу кезінде оқушылардың зерттеу қызметін ұйымдастыру – бұл физика ғылымына деген қызығушылықты арттыруға, оны қызықты, көңілді және пайдалы етуге және физика үрей емес, физика қызықты екенін түсінуге мүмкіндік беретін қажетті фактор.

Білім алушылардың зерттеу қызметін ұйымдастыру физиканы оқытудың кез-келген кезеңі: физикалық теорияны және есептерді шешу кезінде, демонстрациялық эксперимент жүргізу кезінде және зертханалық жұмыстарды орындау, сабақтан тыс жұмыстарда, олимпиадаларда, конференцияларда, тақырыптық зияткерлік ойындарды өткізу кезінде пәндік апталықтар.

Оқушылардың зерттеу қызметінің негізгі кезеңдерін бөліп көрсетейік:

1. Мәселені тұжырымдау
2. Нақты материалды жинау, жүйелеу және талдау
3. Гипотезаларды ұсыну
4. Гипотезаларды тексеру
5. Эксперимент жүргізу
6. Гипотезаларды дәлелдеу немесе жоққа шығару
7. Есеп жазу

Физика сабағындағы зерттеу жұмысы – бұл оқушылардың ғылыми танымның барлық кезеңдеріне қатысатын процесі: құбылыстарды бақылаудан және олардың зерттеулерінен бастап гипотезаларды ұсынуға, гипотезаларды тексеру барысында салдарды анықтауға және тұжырымдау.

Оқу процесі неғұрлым сәтті болса, ұстаз соғұрлым көп оқушыларда танымдық қызығушылықты оятып, дамыта алды. Бүгінгі таңда функционалдық сауаттылықты қалыптастыру, жаңа нәрселерді білуге маңызды ынталандырудың бірі. Оның әсерінен интеллектуалды белсенділік дамиды, есте сақтау қабілеті жақсарады, қиялдың жұмысы күшейеді, зейін артады. Оның әсері моральдық-еріктік қасиеттерді тәрбиелеуде, жалпы тұлғаның дамуында көрінеді.

Егер мұғалім өз пәніне деген қызығушылықты оята алса, онда оқушылардың өзіндік шығармашылық, зерттеу іс әрекет жұмысының алғышарттары жасалады. Пәнге тұрақты, терең қызығушылықты қалыптастыру оқушылардың зейіні мен ойлауын белсендіретін әдістер жүйесін, сондай-ақ техникалық революция дәуірінде қазіргі өмірдегі пән бойынша білімнің маңыздылығын түсінуге көмектесетін жағымды эмоцияларды тудыратын әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылады.

Зерттеушілік, танымдық қызығушылықты дамыту үшін оқытудың әртүрлі әдістерін қолданамын.

Жұмыс барысында оқушылардың жас ерекшеліктерін, ойлаудың даму деңгейін, теориялық және практикалық дайындықтың жалпы деңгейін ескереіледі. Оқу сабақтарының

жүйесінде оқушыларды үнемі шығармашылық ақыл – ой жұмысына итермелейтін жағдай жасау қажет.

Әр оқушының бойында жаңалық ашуға және зерттеуге деген құштарлық бар. Тіпті үлгерімі нашар оқушы бір нәрсені «аша» алған кезде пәнге деген қызығушылықтары анықталады.

Мысалдар:

Сабақ беретін 7 – 8 сыныптарда келесі зерттеу жұмыстар жүргізілді:

Гук заңын бойынша серпімділік күшінің серіппенің ұзаруына тәуелділігін зерттейміз.

«Үйкеліс күшін өлшеу» жұмысында мен тапсырма беремін: үйкеліс күші жанасатын беттердің ауданына байланысты ма, жоқ па, соны зерттеңіз.

«Денелердің жүзу шартың анықтау».

«Архимедов күші» тақырыбын зерттеу барысында. Күштің батыру тереңдігіне, сұйықтықтың тығыздығына, дене пішініне, дене тығыздығына тәуелділігін зерттеймін.

8 сыныпта келесі жұмыстар жүргізілді.

«Ток күшінің өткізгіштің кернеуі мен кедергісіне тәуелділігін зерттеу»,

«Токтың магнит өрісі» тақырыбын зерттегеннен кейін келесі мәселені алға тартамын:

Токтың магнит өрісінің әрекеттерін қалай күшейтуге болады, бірақ магнит өрісі немесе магнит арқылы электр тогын алу мүмкін емес пе?

Электр кедергісін зерттеу кезінде оның өткізгіш түріне, өткізгіштің ұзындығына, өткізгіштің көлденең қимасының ауданына тәуелділігін зерттейміз.

Сұйықтықтың булану жылдамдығы сұйықтықтың түріне, температурасына және бос бетінің ауданына қалай байланысты?

Линзаның фокустық қашықтығын анықтау және т.б.

Көптеген жағдайда үйде істейтін тәжірибелер мен бақылауларды орындау мектепте жүргізілетін эксперименттік және практикалық жұмыстардың барлық түрлеріне маңызды қосымша болып табылады. Үйдегі тәжірибелер мен бақылаулар оқушыларды зерттеу жұмыстарына үйретеді, тәжірибелерді өз бетінше жоспарлау, жабдықты таңдау дағдыларын дамытуға ықпал етеді, жаңа жағдайда оларды қарастыра отырып, қоршаған құбылыстарды білу дағдыларын қалыптастырады. Балалардың өздері тәжірибеге түсініктеме бергені құнды, ал егер оқушы алдымен мұны дұрыс немесе дәл жасамаса, маңызды емес. Маңыздысы, ол тапсырманы өзі шешуге тырысады.

Мысалдар:

7 сынып.

Сабын мен картоптың тығыздығын анықтау.

Бөлмедегі ауаның салмағын анықтау.

Мектептің бірінші қабаттан екінші қабатқа көтерілу арқылы дамытатын қуатты есептеу. Өз денеңіздің еденге түсіретін қысымын анықтау.

Шаңғымен сырғанау кезінде қарға түсетін қысымды анықтау.

Субұрқақ үлгісін жасау.

8 сынып.

Ас тұзының кристалын өсіру.

Фольгада, қағазда, мақтада мұздың толық еру уақытын анықтау.

Сыныптан бастап сабақта зерттеумен айналыса отырып, кейбір балалар өздерін қызықтыратын тақырыптар бойынша зерттеу жұмыстарын өз бетінше жалғастыру қажеттілігін түсінеді.

Қойған міндеттің шешімін белсенді іздеу оқушылардың ситуациялық қызығушылық негізінде зерттеу әдістерін қалыптастырады. Бұл жағдайда нәтижеге деген зерттеушілік мақсатқа жетуге деген қызығушылықпен сәйкес келеді және оқушылар сабақ барысында белсенді жұмыс істейді. Жұмыс процесінің өзінен қанағат алу осы жұмысты саналы түрде орындауға әкеледі.

Зерттеу жұмысы және ойлауды белсендіру

Зерттеу жұмыстары оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін үлкен маңызға ие. Дегенмен, жаңа материалды зерттеу кезінде оны оқу процесіне қосу мүмкіндігі әлдеқайда шектеулі екенін есте ұстаған жөн.

Біріншіден, сыныптағы оқушылардың даму деңгейі өте әртүрлі.

Екіншіден, зерттеу әдісін қолдану мүмкіндіктері көбінесе зерттелетін материалдың сипатымен шектеледі.

Зерттеуді неғұрлым күрделі есептер шығару арқылы жалғастыруға болады.

Мысалы

7 сынып оқушыларына зертханалық динамометр серіппесінің қатаңдылығын анықтау тапсырмасы беріледі. Бұл жағдайда олар тапсырманы шешу үшін қандай деректер қажет екенін өздері анықтап, оларды эксперименталды түрде анықтап, содан кейін қажетті мәнді есептеуі керек. Әрі қарай, тапсырманы қиындатып, резеңке байламның қатаңдылығын анықтауды ұсынуға болады.

Бірінші жағдайда серпімділік күші мен серіппенің деформациясы динамометрдің шкаласы бойынша өлшенді, екіншісінде деформация сызғыштың көмегімен анықталады, ал серпімділік күші сымға бекітілген динамометрдің көрсеткіштері бойынша анықталады.

Бұл мысалдар физика сабақтарында оқушылардың зерттеу белсенділігін қарапайым құралдардың көмегімен белсендіруге болатындығын көрсетеді.

Зерттеу сипатындағы тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын арттырады, бұл материалды терең және берік игеруге әкеледі.

Оқушылардың ақыл-ой белсенділігін арттыру және олардың тәуелсіздігін дамыту қажеттілігі практикалық жұмыстарды жаңа білім көзі ретінде, өмірлік жағдайда тиімді пайдалануға әкелді.

Зерттеу қызметі және жоба әдісі

Мектептегі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде мұғалімдердің оқу пәндерін оқытуда жоба әдісін қолдануға деген қызығушылығы туындайды. Бұл тәсіл оқушылардың ғылыми таным әдістерін игеруіне негізделген. Бір сабаққа немесе бірнеше сабаққа сәйкес келетін мұндай жобалар мектепте ең көп сұранысқа ие және әдістемелік тұрғыдан қызықты.

Білім беру жобасының негізі оқушылардың дербес мақсатты зерттеу қызметі болып табылады. Зерттеу оқу сипатына ие болғанымен, оны ұйымдастыруда ғылымда жалпы қабылданған таным әдістері қолданылады. Жалпы ғылыми әдістерге аналогия, бақылау және тәжірибе, талдау және синтез, индукция және дедукция, абстракция және нақтылау жатады. Оқу зерттеулерін ұйымдастыруда осы таным әдістерін қолдана отырып, тақырыптық оқу жоспарының шеңберінен шықпай-ақ, бір сабақ немесе сабақ үзіндісі шеңберіндегі білім мазмұнын ашуға болады.

Жобалар әдісімен жүзеге асырылған сабақ жаңа материалды игеру сабағы да, оқу міндеттерін шешу дағдыларын бекіту және пысықтау сабағы да бола алады. Оқу зерттеуінде қолданылатын ғылыми таным әдісін таңдау сабақтың нақты мазмұнына байланысты. Сабақтағы жұмыстың негізгі формасы-топтық жұмыс. Егер әр топ бір мәселені шешсе (бір объектіні зерттеуді жүргізсе), онда көп деңгейлі топтарды құрған жөн.

Жаңа материалды игеру сабағы

7-сыныпта «Иін. Иіндіктің тепе – теңдік шарты» тақырыбы бойынша зерттеу әдісін қолдануға болады.[7] Жұмыс жұппен ұйымдастырлады. Әр үстелге қажетті жабдық қойылады: бекітілген тұтқасы бар штатив, жүктер жиынтығы, өлшеу сызғышы және динамометр. Сабақтың басында негізгі ұғымдар енгізіледі: иін дегеніміз не, тірек нүктесі, иін түрлері, күш иығы, күштің пайдасы. Осыдан кейін оқушылармен зерттеу мақсаты қойылады, жұмыс жоспары белгіленеді, шешілетін міндеттер анықталады. Мұндай зерттеу қызметінің нәтижесі тұтқаның тепе-теңдік жағдайы туралы қорытынды болуы керек.

Білімді бекіту сабағы

8-сыныпта «Жұмыс және электр тогының қуаты» [8] тақырыбын оқығаннан кейін топтар бойынша зерттеу жұмыстарын жүргізуге болады. Оқушыларды екі топқа бөлемін. Әр топқа әр түрлі электр құрылғыларының қуатын, электр тогының жұмысын есептеуді және

белгілі бір тариф бойынша жұмсалған энергияның құнын есептеуді ұсыныңыз. Содан кейін алынған нәтижелерді талқылап, оларды осы құрылғылардың төлқұжат деректерімен салыстырады.

Білімді кешенді қолдану сабағы

7- сыныпта «Бірнеше күштердің әсерінен дененің қозғалысы» тақырыбын зерттегеннен кейін, жобалау әрекетінің элементтерін қолдана отырып сабақ өткізуге болады. Оқушылар топтарға бөлінеді.

Сабақтың мақсаты білімді, дағдыларды кешенді түрде қолдана білу, оларды жаңа жағдайларға көшіру. Зерттеу нысаны - динамиканың тікелей және кері міндеттері. Сабақтың басында тікелей және кері есептің айырмашылықтары талқыланады, оларды шешу алгоритмі қайталанады. Содан кейін әр топ тапсырма түрін таңдайды және оқушылар өз зерттеулерінің мақсаттары мен міндеттерін дербес анықтайды. Қысқа талқылаудан кейін оқушылар қажетті жабдықты өздері таңдап, эксперимент жүргізеді, динамика мен кинематика заңдарын қолдана отырып, қажетті өлшемдер мен есептеулер белгіленеді. Нәтижелер ұсынылған алгоритм бойынша есеп түрінде ресімделеді. Сабақтың соңында қорытындылар шығарылады, нәтижелер талқыланады және тек топтар бойынша ғана емес, істелген жұмысқа баға беріледі.

Қорытынды

Зерттеулерді сабақтарда пайдалану білім мен ғылымды жақындастыруға ықпал етеді, өйткені оқытуға табиғат объектілері мен құбылыстарын зерттеудің практикалық әдістері - практиканың ерекше нысаны болып табылатын байқаулар мен эксперименттер енгізіледі.
Олардың педагогикалық құндылығы - мұғалімге оқушыларды өз бетінше ойлауға және өз бетінше практикалық қызметке тартуға көмектеседі; білім алушылардың материалды талдау, іріктеу, жаңа жағдайда бағдарлау, өмірлік кеңістікте практикалық міндеттерді шешу үшін қызмет тәсілдерін табу дағдыларын дамыту үшін қажетті жағдайлар жасайды. Осының бәрі оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға ықпал етеді. [5]

Оқушының функционалдық сауаттылығы - бұл білім берудің мақсаты мен нәтижесі. Физика пәні мұғалімінің функционалдық сауаттылықты қалыптастыру бойынша жұмысы жақсы ойластырылуы, жоспарлануы, жүйелі түрде өткізілуі тиіс, оқушылар өзгеріп жатқан қоршаған ортамен өзара іс-қимылды табысты үйренуі, әртүрлі (оның ішінде стандартты емес) оқу және өмірлік міндеттерді шеше білуі, одан әрі білім алуға және болашақ мамандықты таңдауға ұмтылуы тиіс. Оқушылардың функционалдық

сауаттылығын қалыптастыру - әрбір заманауи педагогтың міндеті. Бұл мұғалімнің өзінен шығармашылық ойлауды, оқытудың инновациялық формалары мен әдістерін қолдануды талап ететін оңай процесс емес. Функционалдық сауаттылық компоненттерін сәтті игеру үнемі өзгеріп отыратын әлемде бейімделуге және өз орнын табуға қабілетті бастамашыл, тәуелсіз, әлеуметтік жауапты тұлғаны тәрбиелеуге көмектеседі. Ұсынылған тапсырмалар жүйесі оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға өз үлесін қосады деген кәміл сенімдемін!

Ал өз баяндамамды Р.Декарт сөзімен «... ақылды жетілдіру үшін жаттағаннан гөрі ойлау керек» деп аяқтағым келеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. 2024 – 2025 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы Әдістемелік нұсқау хат. Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Астана 2024 ж.- 114 б.
2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудын 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы. ҚР Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы.
3. Оқушылардың оқу сауаттылығы: Оқу құралы – «Педагогикалық өлшеулер орталығы» филиалы ДББҰ «Назарбаев Зияткерлік мектептері». – Астана, 2015, б.3-4.

4. Бейсенбекова Г.С. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту: әдістемелік жинақ (Атырау қ.химия-биологиялық бағыттағы Назарбаев Зияткерлік мектебі мұғалімінің тәжірибесінен). - Астана: "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018, 18-19 ББ.
5. Добрынина Е.Н. Физика сабағында жаратылыс - ғылыми сауаттылықты қалыптастыру. Жұмыс тәжірибесінен, 2021 ж.
6. Р. Башарұлы. Физика жалпы білім беретін мектептің 7 сыныбына арналған оқулық. Алматы «Атамұра» 2017 ж.
7. Р. Башарұлы, Ш Шүйіншина, К. Сейфоллина. Физика жалпы білім беретін мектептің 8 сыныбына арналған оқулық. Алматы «Атамұра» 2018 ж.
8. Әлімқұлов С. Оқушылардың зерттеу қаблетін дамыту. Физика және астрономия.№3, 2020 ж

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫ КРЕАТИВТІ ОЙЛАУҒА БАҒЫТТАЙТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Дукеева Нургуль Мукангалиевна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Павлодар облысы, Успен ауданы, «Қаратай жалпы білім беру мектебі» КММ

Аннотация:

Елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алды. Сондықтан әрбір педагог сапалы білім беру үшін сабақты үнемі қалыптасқан формада өткізгеннен гөрі, оқытудың жаңа технологиясы мен әдіс-тәсілдерін қолдануды заман талабы деп түсінеді. Әрине, бұл жүйеде оқыту үрдісіндегі педагогикалық, цифрлық технологияларды оқу бағдарламасының мазмұны мен оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай таңдап алуды маңызды деп санаймын.

Тақырыптың өзектілігі: Неліктен менің таңдауым әдебиет сабағында оқушылардың креативті ойлау дағдыларын дамытатын заманауи технологияларға түсті? Мұның себебі - қазіргі сандық технология дамыған заманда білім алушыларға көркем шығарманы оқыту, ұлттық мәдениет пен әдеби мұраларды түсіндіруге, жалпы көркем әдебиетті оқытуда кедергілер бары рас. Осы тұрғыдан бүгінгі күні жаңа технологияның тиімді әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы көркем әдебиетті жас ұрпақтың бойына сіңіре отырып, тәрбие беру мұғалімнің басты міндеті деп шештім. Бұл идея «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының мазмұнында да ерекше аталып көрсетілген. [1, 11]

Зерттеу жұмысымның мақсаты - қазақ әдебиеті сабағында білім алушыларды креативті ойлауға бағыттауда қолданылатын заманауи технологиялардың тиімді тұстарын көрсету, нәтижесін бағалау.

Міндеттері:

- креативті ойлауға бағытталған SMART-технологиялар, геймификация, флипкітап, Renderforest сияқты заманауи цифрлық технологиялармен өз тәжірибеммен бөлісу;
- жасанды интеллекті сабақта және сыныптан тыс жұмыстарда қолданудың жолдары мен шарттарын анықтау.

Зерттеудің нәтижесі ретінде келесі жұмыстарды ұсына аламын:

- https://heyzine.com/flip-book платформасы арқылы флипкітапшалар жүйесімен таныстыру;
- Оқушылардың жұмыстары мен жетістіктері;
- Жасанды интеллект арқылы жасалған бейнежазбалар, суреттер, тапсырмалар топтамасы.

Күтілетін нәтиже: мен таңдаған технологиялар мен тәсілдер оқушының көркем әдебиетке деген қызығушылығын арттырады. Оқушы шығарманың тарихи және көркемдік құндылығын заман талабына сай салыстыра алады, танымдық қабілеті дамиды, ойларын ауызша еркін жеткізуіне және жаза білуіне қолдау көрсетеді. Интерпретациялау, салыстыру, аналаиз жасау мен бағалау дағдыларын дамытады.

Кілт сөздер: креативті ойлау, көркем әдебиет, жасанды интеллект, флипкітапша, ұлттық құндылық, комикс.

«Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім» деп ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы айтып кеткендей, білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманға сай педагогикалық технологияларды меңгеру. [2, 350]

Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол «Инновация, инновациялық үдеріс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі» деген анықтаманы ұстанған деп көрсетеді «Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар» атты оқулығында авторлар Ф. Б. Бөрібекова мен Н.Ж. Жанатбекова. [3, 20]

Аталған оқулықта педагогикалық технологиялардың көптеген түрі көрсетілген, мен өзім қолданатын технологиялармен бөлісейін. Қазақ әдебиеті сабағында қолданатын инновациялық технологиялар мен тәсілдер:

1.Жасанды интеллект (AI) біздің білімге деген көзқарасымызды өзгертуі мүмкін. Білім беру процесіне жасанды интеллект технологиялары мен әдістерін біріктіру оқытудың тиімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады. Жасанды интеллект оқушылардың қиялын дамытып, шығармашылық қабілетін шыңдайды. Мұғалімнің әр оқушымен жеке жұмыс жасауға және оқушыларға қолдау көрсетуге көмектеседі.

Жасанды интеллект – компьютерді, роботтық технологияны немесе аналитикалық жүйені адам сияқты интеллектуалды ойлауға үйрету жолдарын зерттейтін технология. [4, 502]

Қазіргі таңда өте танымал GPT-3 OpenAI (https://chat.openai.com/) технологиясы, соның ішінде chatgpt моделі білім беруде бірнеше жолмен қолданылуы мүмкін. ChatGPT, Copilot, Gemini, Suno сияқты түрлері оқушыларға дайын ақпараттарды өңдеуге, жеке жұмыс жасап, өз шығармашылық қабілеттерін дамытуға, визуализациялық дағдыларын арттыруға көмектеседі.

ChatGPT-ті мен қазақ тілі мен әдебиеті пәні сабақтарында көбінесе көркем шығармалардың мазмұнын талдау, кейіпкерлерге мінездеме беру, жазылым жұмыстары мен айтылым дағдыларын дамытуда көбірек қолданамын. Мысалы: облыстық Әбіш оқуларының «Шығармашылық жұмыс» бағыты бойынша «Бір шөкім бұлт» әңгімесіндегі кейіпкерлер образына талдау жасау барысында, оқушым ChatGPT, Copilot Designer арқылы шығарма мазмұны негізінде суреттер, комикстерге промттар жасады.

1-сурет. Аққаймақтың түйені іздеп шығуы (ChatGPT, Copilot Designer арқылы жасалғын)

Шарттары:

- ChatGPT, Copilot Designer платформаларына кіру үшін тіркеуден өтіп, өз аккаунтыңызды ашып аласыз;
- Өзіңізге керекті суретті алдымен қысқа және түсінікті тілмен жазыңыз: «Құмды дала, түйе жетектеген азиат өңді қазақ әйелі, аспанда бұлт»;
- Сурет генерациясы немесе комикс құруды үйрену үшін бастапқыда әдеби шығарманың толық нұсқасынан гөрі, үзіндісін ғана алуға болады.

2-сурет. Аққаймақтың түйені іздеп шығуы. Комикс түрінде жасалған сурет

Шарты: алдын-ала кейіпкерді киімммен, киімнің түсін, түр сипатын, шашынының түсі мен ұзындығын, көзінің түсімен генерация промтымен бөліп қою керек.

Кейіпкерлер кадрда екі-үшеуден аспау керек. Және стиль таңдау жағынан көп мүмкіндіктері бар: аниме, пиксар стиль, мультфильм стиль, сурет форматындағы стиль. 16:9, 9:16, 1:1 т.б.

1-ші сурет пен 2-ші суретті салыстырсақ, екеуінің де мағынасы ортақ, бірақ жасалу жолындағы стилі бөлек, яғни сурет пен комикс стиль түрлері. Бұл жұмыс арқылы оқушыда көркем шығарманы оқуға, мазмұнын түсінуге, кейіпкердің көңіл-күйін ашуға, автор идеясын жеткізуге, көркем шығарманы детальді оқуға мүмкіндік береді.

Жасанды интеллектің тағы да бір платформасы - D-ID аватарды сөйлету. Қазіргі таңда кеңінен қолданып жүрген платформалардың бірі. Бұның да өзіне тән мүмкіндіктері, талаптары бар. Мысалы: Әбіш Кекілбаевтың «Бір шөкім бұлт» шығармасындағы Аққаймақ образын жан-жақты ашу, талдау үшін тек суреттер жеткіліксіз. Кейіпкердің ішкі жан-сезімін, көңіл-күйін сөзбен жеткізуге толғанысы мен болады.

4-5 суреттер. D-ID көмегімен жасалған бейнежазба мен QR-qod

Берілген суретті жасанды интеллект арқылы дауыс қосып, сөйлетуге болады. Дайын бейнежазбаның ЖИ арқылы QR -кодын жасап, тапсырма ретінде ұсынуға болады.

Ол үшін алдымен аталған платформаға тіркеліп, өзіңізге аккаунт ашып аласыз, тиісті жеріне алдын-ала дайындап қойған фотоны қойып, дыбыс қосасыз. Қазақ тілінде дауыс тек екі адамның ғана дауысын береді, ер және әйел адамның, «Дәулет» пен «Айгүл» деген жазулардың біреуін таңдайсыз. Немесе өзіңіз дайындап қойған жазбаны жүктеуге болады.

Бұл жұмыс түрі де оқушыны көркем образдарды талдаған кезде өте тиімді әдіс түрі болып табылады.

Білім берудегі жасанды интеллектің мүмкіндіктері өте көп. Бұл туралы өз зерттеулерінде педагогика ғылымдарының доценті Чулюков В.А., педагогика ғылымдарының кандидаты Дубов В.М. «Искуственный интеллек и будущее образование» атты мақаласында атап көрсеттеді:

Біріншіден, білім беру платформалары білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімделген. Әсіресе, оқу үлгерімі төмен оқушылардың жеке жұмыс жасауына ыңғайлы жүйе енгізілген. Тапсырмаларды автоматты түрде орындап, жауаптарын енгізу, нәтижелері анықталған жағдайда, мұғалім оқушының қиындық тудырған тұстарын анықтай алады.

Екіншіден, бұл кез келген уақытта білім алуға қолайлы. Сіз өзіңізге ыңғайлы уақытта кіріп, тапсырмаларды орындап, кері байланыс аласыз. Бұл оқушыға да мұғалімге де тиімді.

Үшіншіден, «виртуалды тәлімгер» пайда болады. Яғни, арнайы автоматтандырылған ботт көмекшілер арқылы оқушы өзі түсінбеген материалдарға жауап алады. Білімін қайта тексеріп көреді. Мұғалімнің ескертпелерінен гөрі, өзінің «виртуалды» тәлімгері арқылы қателескен тұстарын таға да бір тексеріп, қайталап шығуға мүмкіндігі болады. [5, 28]

2. SMART-технолгияларды пайдалану. SMART білім берудің негізгі қағидаттарына мыналар жатады:

Білім беру бағдарламасында оқу міндеттерін шешу үшін өзекті ақпаратты пайдалану. Білім берудегі және кез-келген кәсіби қызметтегі ақпарат ағынының жылдамдығы мен көлемі тез өсуде, қолданыстағы оқу материалдары оқушыларды практикалық мәселелерді шешуге дайындау үшін нақты уақыт режимінде келетін мәліметтермен толықтырылуы керек.

Оқушылардың өзіндік танымдық, зерттеу, жобалық қызметін ұйымдастыру. Бұл қағида оқушыларды қойылған міндеттерді шешуге шығармашылық ізденіске, дербес ақпараттық және зерттеу қызметіне дайындауда басым болып табылады.

SMART-оқытудың кең таралуы, біріншіден, интернет-технологияларды жетілдірумен байланысты. Екіншіден, Wi-Fi, 3G, 4G сияқты сымсыз технологиялардың дамуымен және үшіншіден интернет желісінде интерактивті оқыту ресурстарының кең таралуынан болып отыр. [6, 31] Smart технологиялар педагогикалық тәжірибемде WordWall - ұстаздар мен оқушыларға, студенттерге арналған ойын тапсырмаларын құруға көмекші платформа болып табылады. Мақсаты – оқу мотивациясын арттыру үшін интерактивті және баспа материалдарын жасау болып табылады. Бүгінгі таңда ақпараттық технологияның көмегімен оқу процесін осы платформа арқылы тиімді етуге болады. Күнделікті сабақ барысында мен осы платформаның өзім жасаған ойын түрлерін көп қолданамын. Бұл платформада қолданған ойын түрлерін сілтеме арқылы оқушыларға таратып бір мезетте, немесе үй тапсырмасы ретінде қолдануға болады.

6-сыныпта әдебиет сабағында Сайын Мұратбековтің «Жусан иісі» атты шығармасын өткен кезде «Сиқырлы алаң», «Шытырманда» сияқты түрлеріне ауыстырып, әзірлеген сұрақтарыңызды ерекше формада ұсынып, оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырудың бір жолы.

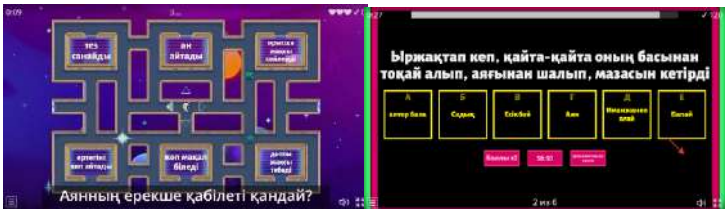

4-сурет. Ойын сілтемесі - https://wordwall.net/ru/resource/29043786 .

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдану оқытуда келесі мақсаттарды көздейді: - оқушылардың ақпаратпен жұмыс жасау іскерлігін қалыптастыру арқылы коммуникативтік қабілеттерін, ақыл-ойын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту - алған білімдерін практикалық іс-әрекетте қолдануға үйрету. - оқу мотивациясын арттыру; - оқушылардың танымдық белсенділігін дамыту; - сабаққа дайындық кезінде

оқушылардың дербестігін ынталандыру; - білім беру сапасын арттыру; - оқу процесін ұйымдастырудың формалары мен әдістерін жетілдіру.

3. Геймификация: Келесі танымдық ойындардың бірі – оқушыларды топқа бөлу кезінде қолданатын тиімді әдіс-тәсілдер. Яғни алдын ала күнделікті өмірде кездесетін заттар немесе сабақтың тақырыбына қатысты мәліметтерді үйде қарастырып, қызықты деректер жинақтайсыз. Қысқа да нұсқа оқушыны қызықтыратын мәліметтерді таңдап, онда айтылған зат, құбылыс, жер, кейіпкер, гармматикалық термин, жазушы немесе шығарма атының суретін немесе заттарды топтағы балалар санына қарай бөліп дайындайсыз. Мысалы: 1-топ Жамал, 2-топ Ғали, 3-топ Сәрсенбай, яғни кейіпкерлердің сөздері, мінездері мен портреттері жазылған кеспе қағаздарға жазып, араластырасыз. Оқушылар өздері таңдап, кейіпкерлі анықтап, топқа бөлініп отырады. Бұл тапсырманың тиімділігі: көркем шығарманың мазмұнын тексеру, есте сақтау қабілеттерін арттыру, кейіпкерлер образына талдау жасау.

4. Флипкітапша немесе https://heyzine.com/flip-book бағдарламасы арқылы электронды кітап жасау арқылы оқушылардың

Heyzine-бұл керемет онлайн журналдар, каталогтар, брошюралар, есептер, мейрамхана мәзірлері және кез келген басқа басылымдар жасауға мүмкіндік беретін флипбук жасау бағдарламасы. [7]

Осы PDF-тен флипбукке түрлендіру қызметі арқылы сіз оны желіде жариялай аласыз және парақтарды айналдырудың әр түрлі эффектілерінің бірін таңдай аласыз, өзіңіздің логотипіңізді қосасыз, фон қосасыз, қарау құралының басқару элементтерін қосасыз және басқа да көптеген параметрлер бар.

Суреттер, бейнелер, сілтемелер немесе веб-кадрлар сияқты мультимедиялық мазмұнды қосуға болады. Егер сіз оны барлығына жариялағыңыз келмесе-флипбукты парольмен қорғауға мүмкіндік бар.

Бұл бағдарлама арқылы жасалған көркем шығармалар мен тұлғалардың өміріне қатысты қызықты деректер, бейнежазбалар, тапсырмалар бар флипкітапшаларды келесі сілтемелер арқылы көруге болады:

Ахмет Байтұрсынұлы - https://heyzine.com/flip-book/1a21ef4632.html

Ілия Жансүгіров, 9-сынып оқушылары үшін https://heyzine.com/flip-book/49e02dd7a4.html#page/14

Мұқағали Мақатевтың «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы - https://heyzine.com/flip-book/b37294f2fa.htmlhttps://heyzine.com/flip-book/b37294f2fa.html

Халық қаһарманы Рақымжан Қошқарбаевтың 100 жылдығына орай жасалған https://heyzine.com/flip-book/f812642b7d.html

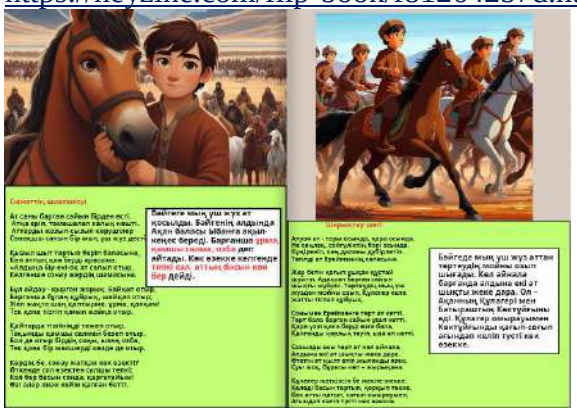

5-6 суреттер. heyzine.com/flip-book/ арқылы жасалған кітапшалар

Бұл бірнеше жұмыстардың үлгісі, сілтемені оқушыларға жіберусіз немесе интерактивті тақта арқылы сабақта көрсетуге болады. Флипкітапшаның артықшылығы - ақпараттар мен бейнежазбалар, аудиожазбалар, тапсырмалар барлығы мультимедиялы форматта беріледі. Оны пдф форматта қағаз ретінде шығарып, таратуға болады.

Қорыта айтқанда, жоғарыда көрсетілген жұмыс түрлерін жүргізу барысында оқушылардың сабаққа деген әсіресе оқу материалын түсініп оқу, кейіпкерлерге талдау жасау

сияқты тапсырмаларды орындау барысында қызығушылықтарынынң артқанын көрдім, оған дәлеле ретінде білім сапасының көтерілуі дәлел. Зерттеу барысында шығарған қорытындым:

- білім берудегі жасанды интеллект нағыз мұғалімдерді алмастыра алмайды, керісінше олардың мүмкіндіктерін кеңейтіп, оқушыларына жақсы қызмет етуге көмектеседі, бағыттайды. Бірақ әр мұғалім оны өз шығармашылық шеберлігіне қарай дұрыс, сауатты, пайдалы қолданса, нұр үстіне нұр болады;
- қазақ әдебиеті бағдарламасына сай оқушылардың өмірлік дағдыларын шыңдап, өздігінен білім алуға мүмкіндік туды, креативті ойлау дағдылары қалыптасты;
- оқушылар көркем шығарманы тереңірек түсініп, оқу мақсаттарына сай берілген тапсырмаларды критерийлерге сай орындайтын болды;
- жазылым жұмысында ақпарат көзінен деректер мен дәлеледер келтіруде қиындықтар тумайды.
- Нәтижесі ретінде 9-сынып оқушысы Смағұл М. Облыстық Әбіш оқуларының шығармашылық бағыты бойынша «Бір шөкім бұлт» повесі бойынша жасанды интеллект кітапша әзірлеп, І-ші орынға ие болды.
- «Қазақстан балалары шексіз әлемде!» облыстық сайыста оқушыларым қатарынан 2 жыл анимация бойынша 2-ші орынды иеленді.

Халық мұғалімі атанған Құмаш Нұрғалиев атамыз: «Боран мектебінің оқушылары Мәскеу мектептерінің оқушыларынан несі кем?!» дегендей, [8] мен де «Қаратай ауылының оқушылары Павлодар қаласының оқушыларынан несі кем?!» деп ауылдық мектепте де заманауи технологияларды енгізіп жұмыс жасауға болатынын, қала мектептерімен иық тірестіре отырып, облыстық, республикалық сайыстардан жүлделі орындарға ие бола алатындай дәрежеміз бар екенін мойындаттым.

ЛИТЕРАТУРА

1. ҚР Оқу ағарту министрлігі «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы, Астана 2024 -11 б.
2. Ахмет Байтұрсынұлы Он екі томдық шығармалар жинағы, Астана, 2022 - 350
3. Ф. Б. Бөрібекова, Н. Ж. Жанатбекова «Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар» Оқулық Алматы, 2014 – 20 б.
4. Баймухамедов М.Ф., Молдамурат К. Искусственный интеллект: современная теория и практика. // Материалы международной научно-практической конференции «Байтурсыновские чтения – 2019», Костанай, 2019. – с.501-504.
5. Чулюков В.А., В.М. Дубов, 2020. Искусственный интеллект и будущее образования. Современное педагогическое образование, 3: 27-31. // Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvennyy-intellekt-i-buduschee-obrazovaniya/viewer
6. Нұрмағамбетова Ә.М. Ақпараттық коммуникативтік технологияны оқу үрдісіне пайдалану // Педагогикалық альманах, № 3-4, 2010
7. https://heyzine.com/
8. Чекетаева Роза Сарқытбекқызы «Өрлеу БАҰО» АҚ филиалы ШҚО ПҚ БАИ аға оқытушысы, т.ғ.к. «Халық мұғалімі Қ.Нұрғалиевтің тәрбие туралы ойлары» // 30.03.2018

ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Койшыбаев Бержан Толепбергенович
директор, учитель казахского языка КГУ «Покровская средняя школа»
Есильского района

Бүгінгі күні тілдік дағдыларды дамыту – білім беру саласындағы өзекті мәселелердің бірі. Бұл дағдыларды қалыптастыруда мәтінмен жұмыс жүргізудің маңызы зор. Оқушылардың оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу қабілеттерін жетілдіру үшін мәтінмен жұмыс істеудің тиімді әдіс-тәсілдерін қолдану қажет. Бүгінгі баяндамамда осы әдістердің кейбіріне тоқталғым келеді.

1. Мәтінді алдын ала талдау

Мәтінмен жұмыс оқушылардың мәтінді түсіну қабілетін арттыру үшін оның мазмұнын алдын ала талдаудан басталуы керек. Бұл әдіс оқушыларға жаңа сөздер мен тіркестерді меңгеруге, мәтіннің негізгі идеясын түсінуге көмектеседі. Алдын ала талдау әдістеріне мыналар жатады:

- Мәтіннің тақырыбын талдау;
- Кілт сөздермен жұмыс;
- Болжам жасау (оқушылардан мәтіннің мазмұны туралы алдын ала ойлауын сұрау);
- Контекстік талдау (мәтіндегі жаңа сөздерді алдын ала түсіндіру).

2. Белсенді оқу әдістері

Мәтінді оқудың түрлі әдістері оқушылардың мәтін мазмұнын терең түсінуіне көмектеседі:

- Аннотация жасау – оқушылар негізгі ойларды қысқаша жазып шығады;
- Кластер әдісі – мәтін мазмұнын схема немесе график түрінде көрсету;
- INSERT әдісі – мәтінді оқи отырып, оқушылар маңызды ақпаратты белгілейді (мысалы: «+» – маған белгілі ақпарат, «-» – мен үшін жаңа ақпарат, «?» – түсініксіз тұстар);
- Мәтінді бөліктерге бөлу – әр бөлімге қысқаша атау беру арқылы құрылымын түсіну.

3. Диалогтық оқыту және пікір алмасу

Диалог арқылы оқыту оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Ол үшін:

- Мәтінге байланысты сұрақ-жауап әдісі;
- Рөлдік ойындар;
- Дебаттар ұйымдастыру пайдалы;
- Мәтін бойынша топтық талқылау жүргізу (топтық жұмыста оқушылар әр бөлімді талдап, өзара пікір алмасады). Бұл әдістер оқушылардың сөйлеу шеберлігін дамытып, олардың өз ойларын анық жеткізуіне мүмкіндік береді.

4. Шығармашылық тапсырмалар

Мәтінмен жұмысты шығармашылық тапсырмалармен толықтыру оқушылардың тілдік дағдыларын тереңірек дамытуға көмектеседі:

- Эссе жазу – оқушылар өз ойларын жазбаша түрде білдіреді;
- Жаңа мәтін құру – мәтіннің жалғасын жазу немесе басқаша нұсқасын жасау;
- Диалог немесе хат жазу – мәтіндегі кейіпкерлерге хат жазу немесе сұхбат құру;
- Мәтін негізінде көркем шығарма немесе драмалық қойылым жазу – оқушылар шығармашылық қабілеттерін дамытады.

5. Тыңдау және мазмұндау әдістері

Мәтінді тыңдау арқылы түсіну дағдыларын дамыту маңызды. Ол үшін аудио немесе бейнежазбаларды пайдалану тиімді:

- Мәтінді тыңдап, сұрақтарға жауап беру;
- Тыңдаған материалдың қысқаша мазмұнын жазу немесе ауызша баяндау;
- Тыңдалған мәтінге пікір білдіру;
- Тыңдау және көру арқылы есте сақтау дағдыларын қалыптастыру (бейнематериалдар пайдалану).

6. Қосымша әдістер

Бұдан бөлек, мәтінмен жұмысты қызықты әрі тиімді ету үшін келесі әдістерді қолдануға болады:

- Кері байланыс әдісі – оқушылардың мәтін бойынша алған әсерлерін, ойларын қағазға немесе ауызша жеткізу;

- Тест тапсырмалары – мәтіннің мазмұнын қаншалықты түсінгенін тексеру үшін;
- Жұптық және топтық жұмыс – бірлесіп талдау, ой бөлісу арқылы оқыту;
- Креативті жобалар – оқушылар өздері мәтін құрап, оны сыныпта талқылау.

Қорыта айтқанда, мәтінмен жұмыс жүргізу тілдік дағдыларды дамытуда аса маңызды рөл атқарады. Оқушылардың оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу қабілеттерін жетілдіру үшін түрлі әдіс-тәсілдерді кешенді түрде қолдану қажет. Белсенді оқу, шығармашылық тапсырмалар, диалогтық оқыту және тыңдау әдістері арқылы оқушылардың тілдік дағдылары айтарлықтай жақсарады. Сонымен қатар, заманауи технологияларды пайдалану арқылы оқыту процесін одан әрі тиімді етуге болады. Сондықтан, мұғалімдер мен тіл мамандары осы әдістерді тәжірибеде тиімді пайдалана білулері тиіс.

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ

Жантурина Нагима Сейпиловна
методист Инновационного центра развития образования управления образования Павлодарской области, г. Павлодар.
nagima.zhanturina@mail.ru

Аннотация

В статье рассматриваются подходы к формированию функциональной грамотности обучающихся средствами языковых дисциплин в условиях цифровой трансформации образования. Подчеркивается значимость интеграции цифровых технологий в учебный процесс как одного из ключевых факторов развития функциональной, информационной и цифровой грамотности школьников. Представлены примеры цифровых инструментов, способствующих развитию коммуникативных и исследовательских умений. Также обозначены педагогические условия, необходимые для эффективной реализации цифровых практик в языковом образовании.

Ключевые слова: функциональная грамотность, языковые дисциплины, цифровая трансформация, цифровые технологии, цифровая грамотность, медиаграмотность.

В условиях цифровой трансформации системы образования приоритетным направлением становится формирование функциональной грамотности учащихся. Это требует от педагогов интеграции цифровых технологий в учебный процесс, особенно в преподавании языковых дисциплин, которые формируют основу коммуникации, мышления и самовыражения. Целью статьи является определение эффективных подходов и цифровых инструментов, способствующих развитию функциональной грамотности в рамках языкового образования.

Функциональная грамотность: современное понимание

Функциональная грамотность включает способность применять знания и умения в жизненных ситуациях, критически мыслить, принимать решения, а также владеть цифровыми и информационными компетенциями. В современном мире это ключ к успешной социализации и профессиональной реализации личности.

Цифровая трансформация образования как вызов и ресурс

Цифровизация открывает новые горизонты в обучении, позволяя реализовывать индивидуальные траектории, гибкие форматы взаимодействия и оперативную обратную связь. Использование EdTech, цифровых платформ и интерактивных инструментов помогает педагогу стать модератором учебной деятельности и формировать у обучающихся навыки самообразования.

Языковые дисциплины как платформа формирования функциональной грамотности

Языковые предметы способствуют развитию всех видов грамотности: читательской, коммуникативной, медиаграмотности. С интеграцией цифровых средств возникает новая форма — цифровая коммуникативная грамотность, включающая умение вести диалог в онлайн-среде, анализировать мультимедийные тексты, создавать цифровые продукты (презентации, видеоролики, инфографику).

Цифровые инструменты и платформы: примеры и возможности

В образовательной практике широко применяются инструменты: Google Classroom, Padlet, Mentimeter, Kahoot, Jamboard, LearningApps и др. Они позволяют организовывать проектную и исследовательскую деятельность, формативное оценивание, портфолио. Использование адаптивных электронных ресурсов (BilimLand, MOODLE, Khan Academy) поддерживает интерес к обучению и способствует развитию самостоятельности и ответственности.

Педагогические условия эффективного внедрения цифровых практик

Эффективное внедрение цифровых подходов требует соответствующих условий: методической поддержки педагогов, наличия цифровой инфраструктуры, развития цифровых компетенций, изменения подходов к оцениванию и организации учебного времени. Важно обеспечить равный доступ к цифровым ресурсам для всех участников образовательного процесса, особенно в сельских и малокомплектных школах.

Заключение

Формирование функциональной грамотности средствами языковых дисциплин в условиях цифровизации – стратегически важное направление, которое должно основываться на системном подходе, использовании современных цифровых решений и постоянном развитии профессиональных компетенций педагогов. Цифровая трансформация позволяет сделать обучение более доступным, гибким и ориентированным на развитие ключевых компетенций 21 века.

ЛИТЕРАТУРА

1. Л. Рождественская, И. Логвина. Формирование навыков функционального чтения. Пособие для учителя.
2. Заир-Бек С.И., Муштавинская И.В. Развитие критического мышления на уроке. Изд. 2-е, дораб. М.: Просвещение, 2021.
3. Пранцова Г.В., Романичева Е.С. Современные стратегии чтения и понимания текста: учеб. пособие. Москва: Форум, 2020.

ҚАЗІРГІ АУЫЛ МЕКТЕБІ: ЦИФРЛАНДЫРУ, ТҰРАҚТЫ ДАМУ, КӘСІБИ ӨСУ, ӘР ОҚУШЫНЫҢ ЖЕТІСТІГІ
СОВРЕМЕННАЯ СЕЛЬСКАЯ ШКОЛА: ЦИФРОВИЗАЦИЯ, УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ, ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ РОСТ, УСПЕХ КАЖДОГО УЧЕНИКА
MODERN RURAL SCHOOL: DIGITALIZATION, SUSTAINABLE DEVELOPMENT, PROFESSIONAL GROWTH, SUCCESS OF EACH STUDENT

А.Р. Нигматуллина
Коммунальное государственное учреждение «Областной инновационно-методический центр» государственного учреждения «Управление образования области Абай. г.Семей
alfiyaf@mail.ru

Аннотация:

Современные сельские школы сталкиваются с рядом вызовов, таких как нехватка квалифицированных педагогов, ограниченный доступ к образовательным ресурсам и необходимость адаптации к цифровым технологиям. В статье рассматривается опыт сельских школ области Абай, где реализуются проекты по развитию образовательной инфраструктуры. Улучшение материально-технической базы, внедрение цифровых образовательных технологий и развитие инновационных практик способствуют повышению качества обучения.

Рассматриваются успешные инициативы, включая хакатон для педагогов по разработке мобильных образовательных приложений, курс по спортивному программированию, олимпиады и конкурсы для учителей. Эти мероприятия способствуют профессиональному росту педагогов, развитию цифровой грамотности учащихся и повышению качества образования. Выводы статьи подтверждают, что цифровая образовательная среда и инвестиции в профессиональное развитие учителей играют ключевую роль в модернизации сельского образования.

Ключевые слова:

- Казахский: ауыл мектебі, цифрлық білім беру, инновациялық тәжірибелер

- Русский: сельская школа, цифровое образование, инновационные практики
- Английский: rural school, digital education, innovative practices

Современная сельская школа сталкивается с рядом вызовов, включая нехватку квалифицированных педагогов, ограниченный доступ к образовательным ресурсам и необходимость адаптации к цифровой образовательной среде. Однако благодаря инновационным практикам, эффективной организации учебного процесса и ежегодному улучшению скорости интернета в сельских школах можно существенно повысить качество образования.

В области Абай из 303 школ в сельской местности находятся 227, то есть 75% школ. В области реализуется проект по развитию сельских школ. Развитие невозможно без инвестиций и улучшения материально-технической базы. Обеспеченность компьютерами составляет 4 учащихся на 1 компьютер. Все сельские школы обеспечены комплектами робототехники, полнокомплектные школы имеют классы робототехники, малокомплектные – наборы из 5-6 комплектов. Цифровая образовательная среда как фактор повышения качества образования, развитие цифровых технологий, открывает новые возможности для сельских школ. Внедрение онлайн-курсов, использование облачных сервисов и цифровых платформ способствует расширению доступа к образовательным материалам и обмену опытом между педагогами. Цифровая образовательная среда помогает:

- Повысить квалификацию учителей через дистанционные курсы и вебинары.
- Организовать и проводить онлайн-конкурсы для учащихся, стимулируя их активное участие в цифровом образовании.
- Организовать совместные образовательные проекты для учеников разных школ.
- Развить навыки программирования и цифровой грамотности среди учащихся.

Опыт реализации инновационных практик: Для повышения эффективности образовательного процесса в сельских школах были реализованы следующие мероприятия:

1. Хакатон для педагогов сельских школ по созданию образовательного мобильного приложения. Данное мероприятие позволило учителям не только познакомиться с основами мобильной разработки, но и разработать концепции приложений, адаптированных под потребности сельских школ. В ходе хакатона были созданы прототипы приложений для дистанционного обучения, цифровых дневников и интерактивных учебных материалов. В настоящее время созданные мобильные приложения проходят апробацию в сельских школах, отслеживается использование, будут выявляться результаты.

2. Обучающий курс для педагогов по спортивному программированию.

Совместно с федерацией спортивного программирования в области реализуется обучающий курс по обучению педагогов спортивному программированию. Данный курс направлен на развитие у педагогов навыков организации занятий по спортивному программированию, что способствует повышению интереса учащихся к информатике и развитию их логического мышления. В результате курса учителя получили методические рекомендации и разработали собственные программы занятий для школьников.

3. Олимпиада педагогов сельских школ.

Олимпиада проводится совместно с НИШ г. Семей. В рамках олимпиады учителя

демонстрируют свои знания в области цифровых технологий, педагогики и методики преподавания. Это способствует профессиональному росту участников, развитию соревновательного духа и выявлению лучших педагогических практик.

4. Конкурс "Лучший сельский учитель" Конкурс направлен на выявление и поддержку талантливых педагогов, внедряющих инновационные методы обучения. Победители получают гранты на повышение квалификации и реализацию собственных образовательных проектов.

5. Конкурсы для учащихся, в том числе онлайн Регулярно организуются соревнования и конкурсы для школьников, направленные на развитие их интеллектуальных и творческих способностей. В том числе проводятся онлайн-олимпиады, способствующие обмену знаниями между учениками из разных регионов. Конкурс направлен на выявление и поддержку талантливых педагогов, внедряющих инновационные методы обучения. Победители получают гранты на курсовую подготовку и гранты на обучение в университетах, реализацию собственных образовательных проектов.

Заключение Реализация инновационных практик и развитие цифровой образовательной среды способствуют повышению качества образования в сельских школах. Важно продолжать внедрение современных технологий, развивать профессиональное сообщество педагогов и создавать условия для эффективного обмена опытом. Только так можно преодолеть существующие проблемы и обеспечить качественное образование для всех учащихся, независимо от их места проживания.

ЛИТЕРАТУРА

1. Алимкулова, Г. Т., & Бекбасова, А. К. (2021). Цифровизация образования в сельских школах Казахстана: вызовы и перспективы. Вестник образования и науки Казахстана.
2. Министерство образования и науки Республики Казахстан. (2023). Национальный проект «Комфортная школа»: стратегия развития сельского образования. Retrieved from https://www.gov.kz
3. Назарбаев Интеллектуальные школы (НИШ). (2022). Инновационные подходы в образовании: опыт сельских школ. Научно-методический журнал НИШ, **7**, 29-38.
4. OECD. (2021). Education in the Digital Age: Trends, Challenges, and Policies. Paris: OECD Publishing.
5. Tondeur, J., van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2017). Understanding the relationship between teachers' pedagogical beliefs and technology use in education. Computers & Education, 108, 113-127.
6. ЮНЕСКО. (2023). Образование в сельской местности: интеграция цифровых технологий. Доклад о глобальном развитии образования. Retrieved from https://unesco.org

«БИОАҚПАРАТТАНУ ЖӘНЕ СИНЕРГЕТИКА» ОҚЫТУ САПАСЫН БАСҚАРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ӘКІМШІЛІК БАҚЫЛАУ ЖҮРГІЗУ
«БИОИНФОРМАЦИЯ И СИНЕРГЕТИКА» ЧЕРЕЗ ТЕХНОЛОГИЮ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБУЧЕНИЯ ПРОВЕДЕНИЕ АДМИНИСТРАТИВНОГО КОНТРОЛЯ
«BIOINFORMATICS AND SYNERGETICS» THROUGH THE TECHNOLOGY OF QUALITY MANAGEMENT OF TRAINING AND ADMINISTRATIVE CONTROL

Асылбекова Каргаш Булатовна
“Мойнақ ауылындағы МДШО бар №23 орта мектеп” КММ,Талдықорған қ.,
srednyaschool23@mail.ru

Аңдатпа

Білім беру жүйесінде оқыту сапасын басқаруда “Биоинформатика және синергетика” технологиясы маңызды орын алады.Ол оқу процесінің тиімділігін, оқушылардың нәтижелерін және жалпы білім беру қызметінің нәтижелерін қамтамасыз етуге бағытталған. Соңғы жылдары білім беру саласында жаңа теориялық және практикалық тәсілдер енгізілуде, оның ішінде Ф.Вассерманның “Биоақпараттандыру және синергетика” технологиясы заманауи ғылымдардың әдіс-тәсілдері кеңінен қолданылып жүр. Биоақпараттану – бұл ақпаратты сақтау. Синергетика болса, әртүрлі жүйелердің өзара әрекеттесуі мен дамуын зерттейді.

Аннотация

В последние десятилетия важность применения инновационных подходов в управлении качеством образования растет. Одной из таких перспективных методологий является использование технологий “ биоинформатика и синергетики Ф.Вассермана” для реализации технологий контроля качества знания. Эти дисциплины предлагают уникальные возможности для анализа образовательных процессов и оптимизации управления ими.

Abstract

In recent decades, the importance of applying innovative approaches to quality management in education has been growing. One of the promising methodologies is the use of bioinformatics and synergetics principles for developing and implementing educational quality control technologies. These disciplines offer unique opportunities for analyzing and optimizing educational processes and systems.Bioinformatics, the science of collecting, processing, and transmitting data in biological and informational systems, plays a key role in enhancing educational technologies.

Оқыту сапасын көтеру арқылы білім сапасын көтеру – бүгінгі техникасы қарыштап дамыған өркениетті заманның өзекті мәселесі болып отыр. Ұлттық білім беру жүйесін әлемдік стандарттарға сәйкестендіру күллі білім беру мекемелерінде сапаны басқарудың жалпыға ортақ принциптерін қолдануды қажет етеді. Ал, Сапаны басқарудың жалпыға ортақ жүйесі- бұл персоналдардың қатысуына негізделіп, сапаны арттыру, тұтынушылар талаптарын қанағаттандыру арқылы ұзақ мерзімді табысқа жетуді көздейтін кез келген ұйымды басқаруға деген принциптік жаңа көзқарас. Осы орайда, мектебіміз үш жылдан бері ұстанып отырған Кайдзен философиясының оқу үрдісінде қолданып келе жатқан негізгі ұстанымы – тұтынушының көңілінен шығу. Егер біз, жалпылама білім алушыны, ата - ананы –тұтынушы деп қабылдайтын болсақ, яғни біз білім алушының, ата-ананың талаптарын қанағаттандыруымыз керек. Ал тұтынушының талаптарын қанағаттандыру дегеніміз – ол оқыту сапасын арттыра отырып, білім сапасын арттыру және тұрақтандыру болып табылады.

Міне, осы мақсатта 2022-2023 оқу жылы мектебіміз «БжС» технологиясын мектеп тәжірибесіне енгізудеміз. Негізгі мақсатымыз – оқыту сапасын жақсарту арқылы білім сапасын арттыру болып отыр. Ал, білім сапасының артуы үшін мектепішілік бақылауды жүйелі, нәтижеге бағыттап жүргізу қажет. Себебі, мектептегі бар жұмыстың түбегейлі нәтижеге жетуінің күре тамыры мектепішілік бақылауда тұрғанын барлығымыз білеміз. Мектепішілік бақылауды ұйымдастыруда, оның ішінде білім сапасын үнемі бақылауда ұстап,

өсу немесе төмендеу динамикасын талдап, білім сапасының өсуіне негіз болатын әкімшілік бақылау жүргізуде «БжС» технологиясының тиімділігі жайлы тәжірибемен бөліскім келеді.

Неге «БжС» технологиясы деген сұрақ туындауы заңды. Олай болса, әкімшілік бақылау жүргізуде «БжС» технологиясының тиімділігін «5 неге?» сұрағына жауап беру арқылы ашып көрсеткім келеді.

Алғашқы неге? Неге «БжС» технологиясы, себебі, жылдам әрі тиімді. 10 минутта, 5+30 нормативі арқылы, 3 есеп немесе 3 тапсырма қағидатында жүзеге асады.

Неге әкімшілік бақылау жүргізуде тиімді?

- Тапсырманы орындау уақыты белгілі, уақытқа жұмыс жасалады; /ҰБТ да да,сабақта да уақытқа жұмыс жасай алмайды, ол біздің ең басты мәселеміз болған/
- Әкімшіліктің физикалық тұрғыдан жоспарланған бақылауларды жүргізу ықтималдығы жоғары.
- Академиялық шындық; /себебі сіз өзіңіз уақытқа аласыз/
- Оқушыларды жинақтайды.
- Оқушылар арасында бәсекелестік туады.
- Сапаның нақты көрсеткіштері көрінеді.
- Талдау – мұғалімді де, оқушыны да ынталандырады.

3.Неге жоспарлау маңызды?

- Пәндер бойынша кіріс бақылау, аралық бақылау, қорытынды бақылау алу циклограмма құрылады;
- үзіліссіз бақылауды қамтамасыз етеді;

4. Неге салыстырмалы талдау білім сапасының тұрақты болуына және өсуіне ықпал етеді?

- Пәндер бойынша әр бөлімнен кейін білім сапасын тексеру мүмкіндігі туады.
- Мұғалім және оқушы талдау қорытындысынан кейін кері байланыс алады;
- Талдау сыныптар арасында, сыныптағы оқушылар арасында бәсекенің күшеюіне ықпал етеді. /альфиистер қалмауға, бета оқушылар альфа болуға, гамма бетаға өтуге талпынады/

5. Неге тұрақты білім сапасын көтеруге негіз?

- Нақты нәтижеге, сапа көрсеткішіне бағытталады.
- Әкімшілік бақылау үздіксіз жүргізіледі.
- Жеке пәндер бойынша білім сапасының өсу немесе төмендеу динамикасы үнемі бақыланады.
- Салыстырмалы талдау ынталандырылады.

Енді қысқаша әкімшілік бақылаудың қалай жүргізілетіндігіне тоқталып кетейін. Мектебіміз 2019-2022 жылдар аралығында да «БжС» технологиясының 5+30 нормативі, 3 мысал әдісін (жеке пәндер бойынша) әкімшілік бақылау алуда қолдандық. 2023 жылдың II жартыжылдығына мақсатты түрде, келесі алгоритм бойынша жүргізіледі:

- жоспарлау;
- ұйымдастыру;
- бақылау;
- басшылық;
- салыстырмалы талдау.

Әкімшілік бақылау алу кестесі қалай жасалады? Алдымен, 5-11 сыныптарда математика, география, Қазақстан тарихы пәндерінен әкімшілік бақылау алу кестесі жоспарланады.

Кесте қалай жасалады?

Кіріс бақылау, аралық бақылау, қорытынды бақылау бойынша циклограмма жасалынады, циклограммада кіріс пен қорытынды бақылау аралығында аралық бақылау алынады. Аралық бақылау, әр пәннен бөлім біткеннен кейін алынады.

Алфа+ бетта, білім сапасын береді.

Бақылаудан кейін салыстымалы талдау жасалады. Тоқсандық, келесі тоқсандық кіріс бақылау, айырмашылығын айқындап, келесі бақылаудың нәтижесіне болжам қоямыз.

Бақылаудан кейін бақылау мониторингі жасалады, талданады, кері байланыс беріледі.

Ең бір ұтымды жері БжС технологиясының мектепішілік бақылауларды алуға ресурстары бар, осы кітаптарды сатып алып, осы ресурстар бойынша бақылау алудамыз.

Қазіргі заманғы мектеп бала үшін қызмет ету керек, ол білімді өмірде қолдана білетін, көпшілікпен араласа алатын, ішкі мәдениеті, ойлау және сезіну қабілеті бар адам дайындау керек. Мақсаты мектеп бітірушінің барынша көп білуі емес, оның өзіне қажетті білімді өзі біліп, іздеп табуға үйренуі, оқу, кәсіптік тұрмыс мәселесін кез келген жағдайда шешіп іс-әрекет жасай алатын болу керек. Аталған мәселені шешетін технологиялардың бірі- «Биоақпараттандыру және синергитика» педогогикалық технологиясы.

Қорыта келе, «Биоақпараттандыру және синергитика» педогогикалық технологиясы арқылы төмендегі көкейтесті мәселелер шешімін табатынын айтуға болады.

1. Оқушылардың білім сапасы көтеріледі, олар әрбір пән бойынша мемлекеттік стандарт деңгейінің ең аз қажетті көлемін 100% үлгеріммен қамтытуына кепілдік алады.
2. Оқушы қабілеті жететін пәндерден жоғары деңгейлерге дейін көтеріле алады.
3. Дарынды балалар дер кезінде анықталынып дами алады.
4. Оқыту сапасының мониторингісі және диагностикасы оқушы білімін бағалаудың әділеттілігі қамтамасыз етіледі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ф.Вассерам “Биоақпараттандыру және сингертика” технологиясының оқыту карталары. (2014).
2. Муханов, А. С. (2020). «Әкімшілік бақылау және оқу сапасын бағалау жүйесі». Ақтөбе: Ақтөбе университеті.
3. Есенова, Д. К., & Ысқақов, Т. Н. (2021). «Білім беру сапасын басқару: халықаралық тәжірибе және ұлттық модельдер». Астана: Мәңгілік білім.
4. Шамшин, С. И. (2021). «Биоақпараттану негіздері». Қарағанды: Қарағанды университеті.
5. Кобдикова, М. А., & Ахметов, А. Ж. (2018). «Синергетика мен білім беру: өзара байланысы». Шымкент: Шымкент университеті

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ: СОЗДАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ПЛАТФОРМ

Василенко Екатерина Николаевна
заместитель директора по профильному обучению средней общеобразовательной школыи мени М.Каирбаева Актогайского района

Сегодня мы стоим на пороге значительных изменений в системе образования, которые касаются не только крупных городов, но и сельских школ. Цифровая трансформация стала важной частью развития образования в целом, и она открывает новые возможности для учащихся и преподавателей в самых отдаленных уголках нашей страны. Тема моего доклада — «Цифровая трансформация сельской школы: создание интерактивного образовательного пространства с использованием современных платформ».

Цифровизация меняет подходы к обучению, открывая возможности для более гибкого, индивидуализированного и доступного образования. Это особенно важно для сельских школ, где порой ограниченные ресурсы и дефицит кадров делают традиционные методы обучения менее эффективными. Внедрение цифровых технологий позволяет

компенсировать многие проблемы, расширяя доступ к знаниям и ресурсам, а также повышая качество образовательного процесса.

Цифровая трансформация дает возможность использовать новые формы взаимодействия между учащимися, педагогами и родителями, а также интегрировать современные образовательные платформы, которые делают обучение более интерактивным и увлекательным.

Преимущества внедрения интерактивных платформ в сельских школах:

1. Доступность образования: Даже в самых удаленных районах страны школьники получают доступ к качественным образовательным материалам и преподавателям, которые могут не быть доступны в традиционных условиях.
2. Развитие навыков 21 века: Цифровые технологии помогают детям развивать такие навыки, как критическое мышление, самостоятельность, способность к поиску и анализу информации. Эти навыки необходимы для успешной социализации и трудовой деятельности в будущем.
3. Увлекательное обучение: Интерактивные платформы и ресурсы позволяют превращать обучение в увлекательный процесс, который становится более мотивирующим для детей. Использование мультимедийных материалов, видеоигр для обучения и других методов делает процесс менее скучным и более продуктивным.
4. Гибкость и доступность для учителей: Преподаватели получают возможность гибко организовывать образовательный процесс, работать с учениками индивидуально, а также использовать разнообразные цифровые инструменты для проверки знаний и проведения дистанционных занятий.

Учителя нашей школы активно и результативно используют различные цифровые ресурсы, что значительно повышает эффективность уроков и вовлеченность учащихся. Применение таких интерактивных платформ, как «Онлайн мектеп», «Амансултан» и «Learning Apps», «Kahoot», «Wordwall», «Wiser», «Educoplay», «Suno» и многих других, позволяет учителям разнообразить формы подачи материала. Благодаря этим ресурсам ученики могут изучать темы в индивидуальном темпе, а учителя – оперативно отслеживать их прогресс и адаптировать учебные материалы под нужды класса.

На этих слайдах можно наглядно увидеть фрагменты уроков с применением цифровых образовательных ресурсов.

Практика показала, что использование мультимедийных презентаций, видеолекций и анимационных роликов делает уроки более наглядными и увлекательными. Это особенно важно при изучении сложных тем по физике, химии, биологии и математике, а также английскому и казахскому языкам, географии, истории и др. Виртуальные лаборатории и симуляторы позволяют школьникам безопасно проводить эксперименты и исследовать процессы, которые трудно воспроизвести в реальной жизни.

Кроме того, учителя нашей школы активно применяют онлайн-тестирования, что облегчает контроль за успеваемостью учащихся и экономит время на проверку знаний.

Учителя школы составляют методические пособия и рекомендации по работе с интерактивными платформами на уроках и распространяют их не только среди коллег района и области, а также и среди коллег республики.

В этом учебном году в школе был реализован краткосрочный проект «Совершенствование профессионального мастерства педагогов школы, как основа повышения качества образования». В рамках данного проекта опытные учителя школы делились опытом с молодыми коллегами школы, а также с учителями магнитных школ в рамках программы «Дорожная карта», проводили мастер – классы, творческие мастерские, круглые столы, коучинги и прочее.

Упор на данных мероприятиях как раз делался на применение на уроках различных интернет ресурсов, платформ, искусственного интеллекта для повышения качества образования, мотивации учащихся. В рамках первого этапа проекта опытные коллеги делились знаниями, второй этап подразумевал обратную связь от молодых коллег. Молодые

педагоги, школы, а также учителя, не имеющие квалификационной категории, провели открытые уроки, на которых показали, как они применяют знания, практики и методики, которым их обучили стажисты, на своих уроках.

Известно, что внедрение цифровых платформ требует не только технологического оснащения, но и должной подготовки учителей. Важно, чтобы педагоги могли эффективно использовать цифровые инструменты, разрабатывали новые формы работы с детьми, учитывая особенности работы в сельской школе. Для этого учителя школы регулярно проходят курсы повышения квалификации. В настоящее время в программу курсов ИПКПК «Орлеу», а также курсов Центра педагогического мастерства включены модули по развитию у педагогов навыков использования ЦОР на уроках. В декабре 2024 года 100% учителей школы прошли курсы повышения квалификации на платформе «Амансултан» по использованию цифровых образовательных ресурсов.

Цифровая трансформация сельских школ — это не только модернизация образования, но и создание равных возможностей для всех учащихся, независимо от их местоположения. В будущем мы можем ожидать дальнейшего расширения образовательных платформ, интеграции искусственного интеллекта и других передовых технологий, которые сделают обучение еще более эффективным.

Важно продолжать инвестировать в цифровую инфраструктуру, обучение педагогов и поддержку инновационных образовательных проектов. Только так мы сможем обеспечить равенство образовательных возможностей для всех детей в нашей стране.

Цифровая трансформация сельских школ — это не просто тренд, а необходимое условие для обеспечения качественного образования в условиях глобальных изменений. Создание интерактивных образовательных пространств с использованием современных платформ открывает новые горизонты для развития как учеников, так и учителей. Это не только способствует улучшению качества образования, но и дает шанс каждому ребенку развиваться, несмотря на его географическое расположение.

ГЕЙМИФИКАЦИЯ – ҚАЗІРГІ САБАҚТЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІСІ
ГЕЙМИФИКАЦИЯ – АКТИВНЫЙ МЕТОД СОВРЕМЕННОГО УРОКА
GAMIFICATION IS AN ACTIVE METHOD OF MODERN LESSON

Алена Валерьевна Коробова
КГУ «Пресновская общеобразовательная школа-гимназия имени И.П.Шухова»
КГУ «Отдел образования Жамбылского района» КГУ «Управление образования акимата Северо-Казахстанской области» с.Пресновка
rmkalena1@mail.ru

Аннотация

В данной статье отражена практика современного урока по применению геймификации на уроках алгебры и геометрии в общеобразовательной школе. Отображена актуальная проблема: вовлечение всех учащихся в образовательный процесс и достижение целей обучения урока посредством игровой технологии.

Ключевые слова: геймификация, урок, активный метод, включение всех, обучение; геймификация, сабақ, белсенді әдіс, барлығын қамту, тренинг;

gamification, lesson, active method, inclusion of everyone, training.

Ни для кого не секрет, что сейчас учащиеся теряют интерес к обучению, особенно, если это предмет - математика. Чтобы улучшить качество обучения, заинтересовать и вовлечь всех учащихся в этот процесс необходимы активные методы обучения. Достаточно много активных методов применяю на своих уроках, но учащимся постоянно необходимо

что-то новое, интересное и занимательное. На протяжении некоторого времени наблюдала за учащимися, за их увлечениями. Главный их интерес – это игры в телефонах. Учитывая, что геймификация становится распространенным активным методом, решила применить новую форму на уроках математики.

Геймификация в образовании — это применение игровых методик и элементов в процессе обучения. Можно добавить в занятие единичный элемент игры или построить весь урок на основе геймификации. Типичные инструменты геймификации — характерные персонажи, аналогичные компьютерным играм уровни, кубки и другие награды. [https://www.google.com/search?q]

Какие задачи решаются с помощью геймификации обучения?

1) смещает акцент с пассивного на активное обучение;
2) усиливает внутреннюю мотивацию учащихся к обучению;
3) помогает эффективнее усваивать знания;
4) делает обучение весёлым, а не стрессовым, что повышает успеваемость;
5) увеличивает концентрацию внимания.

Использование игровых элементов помогает сделать процесс обучения более увлекательным и интерактивным. Дети, вовлеченные в игру, проявляют больший интерес к изучаемому материалу. Понятие «игровые технологии» включает достаточно обширную группу приемов организации процесса обучения. Обучающая игра обладает существенным признаком – четко поставленной целью и соответствующим ей результатом, который характеризуется учебно-познавательной направленностью. Игровая форма занятий выступает как средство побуждения, стимулирования к учебной деятельности. Процесс обучения проходит как деятельность обучаемого, а, как известно, "Practice makes perfect". Как свидетельствуют психологические исследования, то, что мы слышим, активно усваивается на 40%, то, что видим, – на 50%, если мы видим и слышим одновременно, то это запоминается на 70–75%, а если мы это делаем сами, мы запоминаем на 92%. Вот почему игровые методики так важны в процессе обучения на любом уровне. [ISSN 2219-6048 Историческая и социально-образовательная мысль. Том 6 №6, Часть 2, 2014]

Игровые задания способствуют развитию критического мышления и логических навыков. Соревновательный элемент мотивирует учащихся достигать лучших результатов. Геймификация позволяет адаптировать уроки под разные уровни подготовки, что делает обучение более персонализированным. Также можно использовать различные платформы и приложения для создания математических игр. В результате, дети лучше запоминают информацию и применяют ее на практике. Геймификация также способствует развитию командного духа и сотрудничества среди учащихся. Таким образом, внедрение игровых элементов в уроки математики значительно улучшает усвоение материала.

В прошлом учебном году, я частично применяла геймификацию на уроках. У меня был особенный 8 класс, где обучались учащиеся с задержкой психического развития. Заметила, что ребята постоянно, в свободное от занятий время, играют в игру «Standoff 2». Цель игры в том, что две команды «террористы» и «спецназ» друг другу закладывают бомбы и, соответственно, нужно было их обезвредить. Таким образом, я проигрывала групповую работу. На уроках алгебры и геометрии, под закладкой этих бомб, были задания. Соответственно, если одна команда успешно справлялась с решением задачи они зарабатывали себе баллы, а если задание это не получалось, очко переходила в другую команду. Выигрывала та команда, которая успешно справлялась со своей целью. В зависимости от темы урока менялся состав команды и условия игры. К концу полугодия ребята стали более успешнее, появился интерес, и самое главное, что были вовлечены все учащиеся в процесс обучения. Сделала для себя определенные выводы и продолжала своё исследование, в поисках новых идей.

В текущем учебном году у меня параллель восьмых классов, в которых также есть учащиеся, которым «скучно» на уроках. Из наблюдений, меня привлекла игра «Мафия». В этой игре город ночью спит, а главные персонажи периодически просыпаются для

выполнения некоторых действия. В этой игре своя стратегия, которая развивает не только критическое мышление и логику, а также внимательность и сосредоточенность. Как же я эту игру наложила на урок? На начало урока есть определенная история, связанная с темой урока. Затем учащиеся выбирают себе роли. Некоторым достаются – главные, остальным – второстепенные. Главные герои – члены мафии, являются моими помощниками. Они раздают задания и выполняют разные поручения. Днем город просыпается и работает в обычном режиме, то есть выполняют те задания, которые запланированы на урок для достижения целей обучения: групповая работа, работа в парах и индивидуальная работа. Все эти виды работ позволяют проиграть три дня и три ночи. Главная цель: обезвредить членов мафии и спасти город от вредителей, которые мешают обычной жизни города. Город – это класс, жители – учащиеся. На каждом уроке, где я использую данный формат обучения, меняется сценарий, меняются роли, что позволяет учащимся работать в разном режиме. Дети выполняют основные задания, которые соответствуют целям обучения. Интерес проявляется в процессе игры, проигрыши занимают не много учебного времени, а главное, все учащиеся вовлечены в процесс обучения.

Рис.1 Фрагмент урока с игрой «Мафия»

Состою в очередной творческой группе по исследования урока Lesson Study. Мною был проведен открытый урок с использованием геймификации, как раз, на применении на уроке алгебры игры «Мафия». Получила от коллег высокую оценку, потому как из их наблюдений, ребята, действительно, были все вовлечены в процесс обучения, а также к концу урока достигли цели обучения (рис.1).

Получив определенный успех, продолжала наблюдать за интересами учащихся. Очередная моя находка для творчества - это сетевая игра «Brawl Stars». Эта игра вообще отлично наложилась на урок. В этой игре есть командные сражения, парные столкновения и одиночные соревнования, которые удачно можно использовать на уроке. За основу взяты персонажи с этой игры, которые использую, как участников при делении на пары или группы. Также с их участием составляю текстовые задачи. В качестве поощрения учащиеся получают кубки, соответствующие по игре. Наградой за урок являются стардропы. Под стардропами подразумевается дополнительный балл к уроку. В основном уроки такого формата провожу на алгебре по выбору, так как урок безоценочный. (рис.2.)

Рис.2 Фрагмент урока с элементами игры «Brawl Stars».

Таким образом, привлекаю учащихся зарабатывать дополнительные баллы к следующим урокам по этой теме. Для полноты атмосферы, при выполнении заданий,

проигрывается мелодия из этой игры. Игра – соревнование, поэтому учащиеся постоянно ограничены временем, что позволяет успешно запланировать время урока.

Считаю, что подстраиваясь под наших современных детей, геймификация делает свой процесс увлекательным, цели достигаемые и, самое главное, это процесс вовлечения всех учащихся. Им интересно, комфортно, весело и полезно. Урок проходит быстро и незаметно. Бурно обсуждаются победы. Положительные эмоции – результат успеха!

ЛИТЕРАТУРА

1. ISSN 2219-6048 Историческая и социально-образовательная мысль. Том 6 №6, Часть 2, 2014 ВАРЕНИНА Л.П., кандидат филологических наук, доцент
2. https://www.google.com/search?q

АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ДАМУДЫҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ
НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ
NEW OPPORTUNITIES OF DIGITAL DEVELOPMENT IN RURAL SCHOOLS

Алханова Гаухаргуль Базархановна
Шығыс Қазақстан облысы Тарбағатай ауданы Ақжар ауылы «Абай атындағы орта мектебі» КММ

Аңдатпа

Білім берудің цифрлық трансформациясы қазіргі қоғамның негізгі трендтерінің біріне айналуда. Бұл әсіресе ресурстары шектеулі және ірі қалалардан алыс орналасқан ауылдық мектептерге қатысты болып отыр .Ауыл мектептеріндегі цифрлық мүмкіндіктер білм саласында күн тәртібінде тұрған мәселе. Жұмыста келесі аспектілер қарастырылады: Ауыл мектептерінің қазіргі жағдайы: ауылдық жерлерде білім беру сапасын қамтамасыз эти байланысты проблемалы сын-қатерлерді талдау. Білім берудегі цифрлық технологиилардың рөлі: оқу процессі тиімділігін арттыру үшін цифрлық құралдарға байланысты платформалардың әлеутін зерттеу.

Annotation

The digital transformation of education is becoming one of the main trends in modern society. This is especially true for rural schools with limited resources and far from large cities.An issue on the agenda in the field of knowledge of digital opportunities in rural schools. The paper considers the following aspects: the current state of rural schools: analysis of problematic challenges related to ensuring the quality of education in rural areas. The role of digital technologies in education: exploring the potential of digital tools and platforms to enhance the effectiveness of the learning process.

Аннотация

Цифровая трансформация образования становится одной из основных тенденций современного общества. Это особенно актуально для сельских школ с ограниченными ресурсами и вдали от крупных городов .Вопрос, стоящий на повестке дня в области знания цифровых возможностей в сельских школах. В работе рассматриваются следующие аспекты: современное состояние сельских школ: анализ проблемных вызовов, связанных с обеспечением качества образования в сельской местности. Роль цифровых технологий в образовании: изучение потенциала цифровых инструментов и платформ для повышения эффективности учебного процесса.

Тірек сөздері:Білім беру, цифрлық ,ауыл мектептері, оқу процессі

Еліміз цифрландыру үдерісінде көш ілгері екенін көп есептен оқып жүрміз. Рейтингте жоғары тұратынымыз жиі айтылады. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың білім саласын

цифрландыру үдерісін жеделдету тапсырмасы бойынша білім саласында да цифрлық жобалар енгізіліп жатыр. Әрине, қала мектептерінде нәтиже байқалады. Алайда ауыл мектептеріндегі мәселеге мән бермеуге болмайды. Интернетке әрең қол жеткізіп отырғанда, ондағы білім ошақтары цифрлық жобалардың игілігін көріп отыр дей аламыз ба?Білім беру жүйесінің цифрлық трансформациясы – жаһандық үрдіс, ол әсіресе ауыл мектептері үшін маңызды. Цифрлық технологияларды енгізу қала мен ауыл арасындағы білім беру алшақтығын азайтып, оқушыларға сапалы білім алуға жаңа мүмкіндіктер береді. Бұл мақалада ауыл мектептерінің цифрлық трансформациясы қалай жүзеге асатыны, оның артықшылықтары мен даму жолдары қарастырылады. Виртуалды музейлер тарих сабағында оқушылардың қызығушылығын арттырып, білімді тереңірек меңгеруге мүмкіндік береді. Олар тарихи оқиғалар мен мәдени мұраларды интерактивті түрде зерттеуге жағдай жасайды.

Виртуалды музейдің тарих сабағындағы артықшылықтары:

1. Көрнекілік – Оқушылар тарихи орындарды, артефактілерді, жәдігерлерді 3D форматында көре алады.

2. Қолжетімділік – Әлемдегі ең ірі музейлерге (Лувр, Британ музейі, Эрмитаж) бармай-ақ, онлайн экскурсия жасауға мүмкіндік береді.

3. Интерактивтілік – Кейбір платформалар пайдаланушыларға экспонаттарды айналдырып көруге, олар туралы қосымша ақпарат оқуға, викториналар мен тапсырмалар орындауға мүмкіндік береді.

4. Уақыт пен кеңістікті үнемдеу – Мұғалімдер сабақ барысында бірнеше музейге бірден «саяхат» жасап, әртүрлі дәуірлер мен мәдениеттерді салыстыра алады.

5. Қашықтан оқыту мүмкіндігі – Онлайн білім беруде оқушылар өз бетінше зерттеу жасап, виртуалды экскурсиялар арқылы тарихи танымын кеңейте алады.

Қолдану жолдары:

–Тақырыптық экскурсиялар – мысалы, «Ежелгі Мысыр өркениеті» сабағында оқушылар Британ музейінің Мысыр залына виртуалды саяхат жасай алады.

–Жобалық жұмыс – оқушылар белгілі бір тарихи кезең немесе тұлға туралы зерттеу жүргізіп, виртуалды тур негізінде презентация жасай алады.

–Квест-сабақтар – арнайы платформаларда (Google Arts & Culture, HistoryView) оқушыларға тапсырмалар беріліп, олар музей ішінен жауап іздейді. Виртуалды музейлер тарихты оқытудың тиімді құралдарының бірі. Олар оқушылардың қызығушылығын арттырып, тарихи білімді тереңірек игеруге көмектеседі. Қазіргі білім беру технологияларымен қатар қолданылғанда, бұл әдіс оқытуды әлдеқайда әсерлі әрі есте қаларлық етеді.

Цифрлық трансформацияның ауыл мектебі үшін маңызы

Ауылдық жерлерде білім беру сапасына әсер ететін негізгі факторлар – оқытушылардың жетіспеушілігі, оқу-әдістемелік материалдардың аздығы және заманауи инфрақұрылымның болмауы. Цифрлық технологияларды енгізу арқылы бұл мәселелерді шешуге болады.

Цифрлық трансформация келесі мүмкіндіктерді ұсынады:

–Қашықтықтан оқыту: Оқушылар интернет арқылы үздік ұстаздардан сабақ ала алады.

–Электронды ресурстар: Сандық оқулықтар мен білім беру платформаларына қолжетімділік.

–Жасанды интеллект және адаптивті оқыту: Оқушылардың жеке оқу траекториясын құруға мүмкіндік береді.

–STEM-білім беру: Робототехника, бағдарламалау және инженерия бағыттарын дамыту.

Ауыл мектебін цифрландырудағы негізгі бағыттар

1. Инфрақұрылымды дамыту

Ауыл мектептерін жоғары жылдамдықты интернетпен қамтамасыз ету – басты міндет. Сондай-ақ, интерактивті тақталар, компьютерлер мен планшеттер секілді құрал-жабдықтарды енгізу қажет.

2. Мұғалімдерді цифрлық оқытуға бейімдеу

Оқытушылардың біліктілігін арттыру – цифрлық трансформацияның маңызды бөлігі. Мұғалімдер жаңа технологияларды меңгеріп, оларды сабақ барысында тиімді қолдануды үйренуі керек.

3. Оқу бағдарламаларын жаңарту

Білім беру бағдарламаларына цифрлық сауаттылық пен IT-технологиялар бойынша арнайы курстар енгізу қажет. Сонымен қатар, ауыл мектептерінде STEM пәндерін дамытуға көңіл бөлу маңызды.

4. Онлайн білім беру платформаларын енгізу

Kundelik.kz, BilimLand, Daryn.online сияқты платформалар арқылы оқушылар қосымша білім алып, өзін-өзі дамыту мүмкіндігіне ие болады.

5. Мемлекеттік және жекеменшік серіктестікті дамыту

Цифрлық трансформацияны тиімді жүзеге асыру үшін мемлекет, бизнес және білім беру мекемелері арасындағы ынтымақтастықты күшейту қажет. IT-компаниялар ауыл мектептеріне демеушілік жасап, жаңа технологияларды енгізуге көмектесе алады.

Ауыл мектептерінің цифрлық трансформациясы – білім беру сапасын арттырудағы маңызды қадам. Заманауи технологияларды енгізу арқылы ауыл оқушылары қаладағы замандастарымен тең дәрежеде білім алып, жаһандық өзгерістерге дайын бола алады. Бұл бағыттағы жұмыстарды жүйелі түрде жүзеге асыру елдің жалпы білім деңгейін көтеруге ықпал етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аяғанова, Г. Б. Цифрлық трансформация және білім беру жүйесі // Білім және ғылым – 2023. №4. – Б. 25-30.
2. ҚР Білім және ғылым министрлігі. “Цифрлық Қазақстан” мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2018.
3. Қожахметова, А. Ауыл мектебінің даму перспективалары // Қазақстан педагогикасы – 2022. №2. – Б. 45-50.
4. Назарбаев, Н. Қазақстандық білім беруді жаңғырту жолдары // Егемен Қазақстан – 2017.
5. UNESCO. Digital Transformation of Education Systems: Global Trends and Best Practices. – Paris, 2022.
6. Bilim Media Group. Қазақстандағы цифрлық білім беру ресурстары // BilimLand.kz, 2023.

ҚАМҚОР ЖАНҰЯ:ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕЛУ, ОТБАСЫЛЫҚ ҚОЛДАУ

ЗАБОТЛИВАЯ СЕМЬЯ: СОЦИАЛЬНАЯ АДАПТАЦИЯ, ПОДДЕРЖКА СЕМЬИ
CARING FAMILY:SOCIAL ADAPTATION,FAMILY SUPPORT

Ұзақова Роза Оралханқызы
«Абай облысы білім басқармасы Абай ауданының білім бөлімі»ММ«Мамай атындағы негізгі орта мектебі»КММ,
mamay_mektebi2022@mail.ru

Аңдатпа

Бұл баяндамада әлеуметтік бейімделудің маңызы және отбасылық қолдаудың рөлі қарастырылады.Қамқор жанұя тек баланың ғана емес, отбасы мүшелерінің барлығының әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Аннотация

В этом проекте рассматривается важность социальной адаптации и роль поддержки семьи. Заботливая семья способствует социальной адаптации всех членов семьи, а не только ребенка.

Annotation

Acaringfamilycontributestothe social adaptation of not only the child, but also all family members.This report examines the importance of social adaptationand the role of family support

Қазір біз әлемдік білім кеңістігіне енуге бағытталған жаңа білім беру жүйесінің қалыптасуына куә болып отырмыз. Баршамыздың көз алдымызда білім парадигмаларының ауысуы жүріп жатыр: басқаша мазмұны, басқаша көзқарастар, басқаша қарым-қатынастар,басқаша педагогикалық менталитет ұсынылуда.[2]Ол өзгерістерге дайындалу мектептерге өзіндік жеке міндеттер жүктейді. Ауылда орналасқан «Мамай атындағы негізгі орта мектебі» КММ бүгінде білім жолындағы үдерісте өзіндік ізденістер мен жаңалыққа құмар , жақсы жетістіктерге құштар білім ордасына айналып отыр.

Ауылымызда білім қажеттілігін қанағаттандырып отырған мектебімізде 17 педагог қызмет атқарып отыр. Мектеп балалар білім алып оқу орнын тәмамдаған соң аттестат беретін ғана емес, бүгінгі мектеп жергілікті қауымдастық пен, ата- анамен, қоғамдық бірлестіктер мен, қосымша білім беретін мекемелермен, бизнес және де өзге де құрылымдармен ықпалдастық орнататын орын.[3] Қазақстанның заманауи білім беру жүйесінің өте маңызды мақсаттарының бірі –әлеуметтік немесе экономикалық жағдайына және тұрғылықты мекеніне қарамастан,балалардың барлығына бірдей мүмкіндіктерді қамтамасыз ету[1].

Шалғай ауылдық жерлердегі шағын жинақты мектеп проблемаларының өзектісіне айналып отырғаны мектептердегі бала санының аздығы. Қамқор жанұя қоғам дамуының кепілі, қоғамдағы үйлесімділіктің негізі, әрбір адамның бақытты өмір сүруінің кепілі. Әлеуметтік бейімделу тұлғаның толыққанды өмір сүруіне мүмкіндік беретін процесс. Ал отбасылық қолдау – осы бейімделудің негізгі шарты. Сондықтан жанұялық құндылықтарды нығайтуға, бір –бірімізге қамқор болуға және қоғамдағы әр адамның лайықты өмір сүруіне жағдай жасауға күш салуымыз керек.

Мектеп, қоғам және жанұя - баланың жан -жақты дамуын қамтамасыз ететін үш негізгі орта. Қоғамныңең басты тірегі - жанұя.

Жанұя адам өміріндегі ең маңызды әлеуметтік институттың бірі. Ол баланың алғашқы әлеуметтік ортапсы,тұлғаның қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Қамқор жанұя тек баланың ғана емес, отбасы мүшелерінің барлығының әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Әлеуметтік бейімделу - адамның қоғамға, әлеуметтік ортаға икемделу процесі. Жанұя мүшелерінің қоғамда өз орнын табу, психологиялық жайлылыққа қол жеткізуі, әлеуметтік қарым - қатынастарды дұрыс орнатуы осы бейімделу процесіне байланысты. Отбасылық қолдау - жанұя мүшелерінің бір-біріне көрсететін материалдық, психологиялық және моральдық көмегі. [4] Өзге ортаға жаңа келген балаға қолдау аса қажет. Қолдау деңгейі жоғары жанұяларда тұлға өзін сенімді, қорғалған сезінеді.

Шағын жинақты мектептің бала санын арттыруға бағытталған «Қамқор жанұя» жобасымен мектебіміз 10 жылдан аса уақыт аралығында жұмыс жасап отыр. Жобаның мақсаты: мектеп контингентін механикалық жолмен артырып, жайлы орта жасай отырып, жеке тұлға болып қалыптасуына жағдай жасауды көздейді. Жобаның өзектілігі: жас ұрпақтың, ауылдың тұтас ұлттың болашағы үшін қызмет етіп отырған шағын жинақты мектептердің қызметін арттыру. Жобаның міндеттері: отбасыларды, оқушыларды ауылға тарту; оқушылардың жан-жақты дамуына жағдай жасау; баланың дамуына психологиялық қолдау көрсету; жанұя жылуын сыйлау. Жобаның артықшылығы: жақсы ортамен ынтымақтастық атмосферасы орнап, жанұя тарапынан қолдау табады; қазақы құндылықтарды өздігінен бойына сіңіреді; қосымша білім алады, мамандық алуға икемделеді.

Мектептің дамуы – ең алдымен, оқыту, тәрбиелеу және басқару жүйесіндегі сапалық өзгерістер нәтижесінде жоғары нәтижелерге қол жеткізе алады. Инновациялық қызмет әрқашан мектептің дамуының маңызы болып табылады. Мектептің инновациялық дамуы білім беру саласындағы мемлекеттік саясат пен, қоғамның қажеттіліктерімен және экономикалық мүмкіндіктермен тығыз байланысты. Осы бағытта мектеп ерекшелігін ескере отырып, бағыттарын айқындайтын 5 жыл көлеміне арналған мектептің даму жоспарында көрініс тапқан жобалар бүгінде өз нәтижелерін беріп келеді. Олар «Іс –әрекетті зерттеу арқылы білім сапасын арттыру», «Оқуға құштар мектеп», «Оқушы үні» жобалары білім сапасын арттырға бағытталса, мектепті кадрмен қамтамасыз етуде «Дипломмен ауылға», «Мобильді мұғалім» жобасымен жаратылыстану бағытында мұғалімдер жұмысқа тартылды.

Бүгінгі мәселеге арқау болған ауылдағы шағын жинақты мектептің оқушылар санын арттыру арқылы білім беру жүйесін тұрақтылығын қамтамасыз ету. Осы мақсатты жүзеге асыруда инновациялар-бұл жеке дара данышпандық емес, ұжымдық данышпандық- дей келе, мектеп ұжымымен 2013 жылдан бері қарай бірқатар оқушылар «Қамқор жанұя» жобасымен мектепке тартылды. Соңғы 5 жылдың өзінде осы жобамен жиыны 35 оқушы мектепке тартылып отыр.

Орналасқан балалар жан-жақты жаңа отбасы қамқорлығында үнемі мектептің бақылауында болып қана қоймай, сапалы біліммен қатар бейіміне қарай қосымша білім алуы қадағаланып отырады. Сондай –ақ ауылға көшіп келген отбасыларға мектеп тарапынан және әкімшілік тарапынан қолдау көрсетіліп, оларға материалдық және әлеуметтік көмектер ұйымдастырылады. Қосымша білім беру ұйымдастыруда балаларға саз мектебінен білім алу, спорттық бағытты дамытуда мектеп жанынан бокс, тоғызқұмалақ, волейбол үйірмелері ұйымдастырылған. Мектеп оқушыларын сапалы табиғи өніммен қамту көгалдандыру арқылы ауылдың экологиялық ахуалын жақсартуға үлес қосу мақсатында мектеп жанынан ашылған жылыжай жылдың әр мезгілінде жұмыс жасап отыр.

Мектеп оқушылары үшін тәжірибе алаңына айналған жылыжайдан алынған қияр, салат жапырақтары, аскөк, ақжелкен сынды көкөністер мектеп асханасына беріліп, балаларды жергілікті жерде табиғи дәруменмен қамтамасыз ету көзделген. Нысанда орталыққа қосылған жылыту жүйесі арқылы қолайлы температура ұсталынады.

«Қамқор жанұя» жобасы арқылы мектепте оқушы саны артып қана қоймай, мектеп толыққанды жұмыс істейді. Білім сапасы артып, оқушы жан- жақты білім алуға мүмкіндік алады. Ата –аналар мен ауыл тұрғындарының мектепке деген сенімі нығаяды. Ауылдық жерлердегі мектептер білімді және жан-жақты әрі бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу алаңына айналады. Оқушы құндылықтарды саналы түрде бойына сіңіреді. Қорыта келгенде, бұл жоба ауылдық жерде оқушы санын арттыруға бағытталған тиімді шаралар жиынтығы болып табылады. Жобаның басты мақсаты мектепте оқушылардың санын арттырып, ауылдық мектептерде білім мен мәдениеттің орталығына айналдыру. Бұл жобаның жүзеге асуы ауыл жастарына сапалы білім алуға мүмкіндік беріп қана қоймай, ауылдың болашағын жарқын етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Тәуірбекова С.Ж.(2017)Қазіргі мектепті басқару. Алматы:ҚР білім жәнеғылым министрлігі «Өрлеу»біліктілікті арттыру ұлттық орталығы»
2. Оқу құралы 7модуль Инновациялық және жобалық менеджмент (2021).Нұр-Сұлтан: «Назарбаев зияткерлік мектептері»ДББҰ педагогикалық шеберлік орталығы.
3. «Баршаға қолжетімді сапалы білім» Ұлттық жобасы
4. Интернет желісі

АУЫЛДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ТЕҢГЕРІМДІ ДАМУЫ: ҚАЛА МЕН АУЫЛ АРАСЫНДАҒЫ БІЛІМ АЛУҒА ТЕҢ МҮМКІНДІК ЖАСАУ

Ещанов Галымжан Мурзахметович
«Дарынды қыз балаларға арналған «БІЛІМ-ИННОВАЦИЯ» лицей-интернаты» КММ, Павлодар қаласы,
galym122@gmail.com

Аңдатпа

Бұл мақалада ауылдық және қалалық мектептер арасындағы білім сапасының алшақтығы қарастырылады. Негізгі себептері – инфрақұрылымның жеткіліксіздігі, білікті мұғалімдердің тапшылығы және интернетке қолжетімділік деңгейінің төмендігі. Мақалада бұл теңсіздікті азайту жолдары, соның ішінде инфрақұрылымды жақсарту, мұғалімдерді қолдау, қашықтықтан оқытуды дамыту және ынталандыру бағдарламаларын енгізу мәселелері талқыланады.

Кілт сөздер: қамқор мектеп, балалардың әл-ауқат индексі, ауылдық білім беру, тең мүмкіндіктер, мұғалімдерді қолдау, инфрақұрылымды дамыту.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінің дамуы – қоғамның басты мәселелерінің бірі. Әсіресе, ауылдық және қалалық мектептер арасындағы алшақтық білім сапасының теңсіздігіне әкеліп соғуда. Сондықтан, ауылдық білім беру жүйесінің теңгерімді дамуын қамтамасыз ету – өзекті міндет.

Ауылдық және қалалық білім беру арасындағы айырмашылықтар Бүгінде қала мектептері заманауи инфрақұрылыммен, жоғары білікті мұғалімдермен және озық технологиялармен қамтамасыз етілген. Ал ауылдық мектептерде материалдық-техникалық база әлсіз, интернетке қолжетімділік төмен, ал білікті мамандар жетіспейді. Бұл балалардың сапалы білім алу мүмкіндігін шектейді.

Тең мүмкіндіктер жасау жолдары

1.Инфрақұрылымды жақсарту – Ауыл мектептерін жаңа технологиялармен, интернетпен және заманауи оқу құралдарымен қамтамасыз ету қажет. Қазіргі таңда Қазақстандағы ауыл мектептерін күрделі жөндеуден Ұлттық бағдарламалар бар, мысалы Аққулы ЖОМ «Қазақстан халқына» қорынан жөндеу өткізілді. Ал ауданда 22 мектеп бар.

2.Мұғалімдердің кәсіби деңгейін арттыру – Ауыл мұғалімдеріне арнайы тренингтер мен біліктілікті арттыру бағдарламаларын ұйымдастыру маңызды. Цифрлық мектеп, мұғалім, кітапхана, STEM, спорт алаңдарының көп функционалды болуы сияқты жобалардың көптеп еңгізілуі.

3.Қашықтықтан білім беруді дамыту – Онлайн сабақтар мен цифрлық білім беру платформаларын енгізу арқылы ауыл оқушыларының сапалы білім алуына жағдай жасау. Сонымен қатар, ауылдық мектептер үшін арнайы онлайн курстар әзірлеп, интерактивті сабақтарды арттыру, интернет жылдамдығын жақсарту және оқушылар мен мұғалімдерге қажетті техникалық құралдарды (ноутбук, планшет) ұсыну қажет.Тәлімгерлік жұмыстар ұйымдастыру. Ұстаз про, Мұғалім, жобаларын еңгізу.

4.Ынталандыру бағдарламалары – Ауылдық аймақтарға білікті мамандарды тарту үшін материалдық және әлеуметтік қолдау көрсету. Мысалы, ауыл мұғалімдеріне қосымша жалақы төлеу, тұрғын үймен қамтамасыз ету, жол шығындарын өтеу, кәсіби дамуға арналған тегін курстар ұйымдастыру сияқты шараларды жүзеге асыру.

5.Мектептер арасындағы серіктестікті дамыту – Қала мектептері мен ауыл мектептері арасында тәжірибе алмасу, ортақ жобаларды іске асыру, ауыл мұғалімдеріне тәлімгерлік қолдау көрсету және онлайн ресурстарды бірігіп пайдалану маңызды. Бұл шаралар ауыл мектептерінің білім сапасын жақсартуға ықпал етеді.

6.Ата-аналар мен қоғамның рөлін арттыру – Ауылдық жерлерде ата-аналар мен жергілікті қауымдастықтардың білім беру процесіне белсенді қатысуын ынталандыру қажет.

Серіктестік нәтижесінде 2024 жылдан бастап осы күнге дейін атқарылған іс шаралар нәтижелері:

- Аққулы ауданының білім беру ұйымдарының жас мамандарына арналған «Педагогикалық дуэт – шеберлікке шыңдайтын жол» тақырыбындағы әдістемелік семинар өткізілді. Семинар барысында жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндер бойынша біріккен дуэт сабақтары ұйымдастырылды. Оның негізгі мақсаты – ауыл мұғалімдерінің дарынды балалармен жұмыс жасау тәжірибесімен алмасуына жағдай жасау, теңгерімді мүмкіндік беру;

- «Тұлға қалыптастырудағы отбасы құндылықтарының рөлі» атты облыстық ата-аналар форумына ата-аналар, тәрбие меңгерушілері, мектеп басшылары қатысты;

- Аққулы ауданының Тақыр жалпы негізгі білім беру мектебінің базасында «Серіктес мектеп әрекеттестігі: үдеріс, қолдау және тәжірибе» тақырыбында әдістемелік семинар ұйымдастырылды. Семинар барысында дарынды мектеп мұғалімдерінің шалғай ауылдағы балалармен жұмыс жасау тәжірибесі талқыланды. Олар 2-3 оқушымен сабақ беру оңай деген пікірдің шындыққа жанаспайтынын атап өтті. Сонымен қатар, материалдық-техникалық базаның оқыту процесіне ықпалы мен оның тиімділігіне өз тәжірибелері арқылы көз жеткізді;

- Тәлімгерлік жұмыс аясында лицейіміздің педагог-шебері Есмакаева Г.Б. жетекшілігімен Аққулы ауданының педагог-зерттеушілері мен педагог-мастерлеріне арналған шеберлік дәрістері ұйымдастырылды. Бұл дәрістер педагогтердің кәсіби сайыстарға қатысуын қолдау және жетекшілік ету мақсатында өткізілді. Нәтижесінде, Аққулы ауданы Жамбыл жалпы орта мектебінің ағылшын тілі мұғалімі Оразалин Бауыржан Нұрлыбекович республикалық «Үздік авторлық бағдарлама» сайысында III орын иегері атанды.

Қорытынды Ауылдық білім беру жүйесін жетілдіру – ел болашағы үшін маңызды қадам. Барлық оқушыларға тең білім алу мүмкіндігін жасау арқылы біз болашақ ұрпақтың дамуына жол ашамыз. Сондықтан мемлекет, қоғам және білім беру ұйымдары бірігіп, ауыл мен қала арасындағы білім сапасын теңестіру үшін бірлесіп жұмыс істеуі қажет. Сонымен қатар, білім саласындағы инновациялық шешімдерді енгізу, ауылдық мектептердің ресурстарын жақсарту және мұғалімдерге қолдау көрсету арқылы ауылдық жерлерде сапалы білім беру жүйесін дамытуға ықпал етуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аружан НАҒАШЫБАЙ, Ауыл мен қала мектептері арасындағы білім деңгейі алшақтап бара жатыр, Egemen.kz., 13 Мамыр, 2023

2. Гүлжан РАМАНҚҰЛОВА, Ауыл мен қала мектебі, теңсіздік мәселесі: Білім сапасын қайтсек көтере аламыз?, https://baq.kz/auyl-men-qala-mektebi-tensizdik-maselesi-bilim-sapasyn-qaytsek-kotere-alamyz-309519/

3. «Бәсекеге қабілетті жеке тұлға қалыптастырудағы цифрлық технологиялардың ролі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдар жинағы 19 мамыр 2023 ж.

4. Орта білім беру жүйесіндегі теңсіздік: Қазақстан Республикасының шағын жинақты мектептерін реформалау саясатының талдамасы. Жаслан Нұрбаев

5. Заманауи мектеп: ынтымақтастық, өзін-өзі оқыту және қамқорлық. Күләш Шәмшидинова, “Назарбаев зияткерлік мектептері” дербес білім беру ұйымының Басқарма төрайымы.

ҚАУІПСІЗ ОРТА – БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ШАҚ КЕПІЛІ
БЕЗОПАСНАЯ ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА – ЗАЛОГ СЧАСТЛИВОГО ДЕТСТВА
SAFE ENVIRONMENT IS A PLACE FOR HAPPINESS OF CHILDHOOD

Абишева Эльмира Абиловна
Мағжан Жұмабаев атындағы №29 орта мектебі, Жамбыл облысы, Жуалы ауданы
abisheva180272@mail.ru

Андатпа

Жұмыста мектептің жайлы және қауіпсіз білім беру ортасын құру, қауіпсіздік шараларын сақтау, ата-аналармен жұмыс жасау жұмыстарымен таныстырады. Жеке мәліметтер мектептің тақырып бойынша жұмысы кезінде беріледі. Балаларды тыңдау және есту қабілетіне, ата-аналардың балаларымен бірге уақыт өткізуіне бағытталған ұсыныстарды қамтиды. Мектеп жұмысының бағыттары көрсетілген: қауіпсіздік сабақтары, сенім телефоны, «Полицияның жас көмекшілері» рөлі, профилактикалық жұмыстар, мектептегі татуластыру қызметін ұйымдастыру жобасымен жұмыс, мектептің өзін-өзі басқаруын ұйымдастыру.

Работа знакомит с проводимой работой школы по созданию комфортной и безопасной образовательной среды, соблюдению мер безопасности, работы с родителями.

Даются анкетные данные в ходе работы школы по теме. Содержит рекомендации, нацеливающие на умение слушать и слышать детей, совместного времяпровождения родителей со своими детьми. Представлены направления работы школы: уроки безопасности, телефон доверия, роль «Юных помощников полиции», профилактические работы, работа по проекту организации школьных служб примирения, организация школьного самоуправления.

In school pupils need introduce for comfortable and safe life with parents. For this work we give lists with questions. To listen students and work with parents its important in our life. School work instructions: lessons for safe life, phone of helpline, “Young helpers of police”, work of school’s teenagers with in control.

Түйінді сөздер: жайлы орта, қауыпсіздік, қарым – қатынас, сенім, жоба.

Комфортная среда, безопасность, взаимоотношения, доверие, проект.

enviromental place, safe, communication, helpline, project

Безопасность детей - залог их счастливого детства и перспективного будущего. В фокусе нашего внимания всегда должна быть безопасность детей, все должно делаться ради учащихся, в приоритете должны быть их интересы.

Важнейшая задача семьи и школы – научить ребенка ответственно относиться к себе и окружающим людям, уметь предвидеть и распознавать опасности, соблюдать несложные правила личной безопасности, выработать модели поведения в экстремальных ситуациях. Именно поэтому одной из важных целей в нашей работе является создание комфортной и безопасной образовательной среды в школе.

Мы ставим перед собой задачи:

1. создание безопасной образовательной среды и позитивного психологического климата;
2. формирование позитивных коммуникативных навыков;
3. применение опыта учителей по улучшению здоровья обучающихся.

На сегодняшний день безопасная школа представляет собой наличие видеонаблюдения, механизма сигнализации, турникета, специализированной охраны, так как проблема безопасности детей сегодня является одной из самых серьезных и актуальных,

поскольку опасность подстерегает детей повсюду, где может находиться ребенок. По статистике ежедневно в результате несчастных случаев в стране гибнет 4 ребенка, а в год получается ужасающая цифра. Сколько проблем по соблюдению безопасности детей? Для получения ответа на этот вопрос мы провели анкетирование детей, родителей и учителей.

79% родителей говорят о желании своего ребенка посещать школу, 11% - зависимости от настроения ребенка, 8% - нежелании учиться, 2% - нежелании посещать школу. Это вызывает вопрос – какова причина?

Итоги опроса учителей вопроса «В чем причина нежелания посещения детьми занятий в школе?» показал, что преподаватели видят причину в зависимости от телефона, когда интерес ребенка сосредоточен только на этом.

Ученики на вопрос «Как Вы чувствуете себя в школе» - 58% детей говорят о важности получения знаний, 26% - о посещении занятий для общения, 11% - приходят в школу только из-за требований по пропускам, 3% - нежелании посещать занятия, но причину не указывают, и 2% - о своем одиночестве.

Основываясь на анкетировании, нам необходимо было выявить причину нежелания некоторых учеников посещать занятия. С администрацией школы мы взяли у учителей эссе «Насколько важен голос ученика?», так как учителя должны свыкнуться с мыслью, что все делается ради ребенка, в его интересах. Прочитав эссе, мы пришли к выводу, что все изменения, вносимые в школу, актуальны и востребованы временем. Для нас остается проблемой то, что многие учителя осознают, что проводили уроки шаблонно, на уроках работали одни и те же ученики, но при этом не стимулированы к изменениям. 15% учителей изменяют свою практику только потому, что этого требует администрация. Огромную роль в решении этой проблемы играет психологическая служба школы.

Обучая детей, мы забывали узнать, что для них важно. Поэтому своевременен был коучинг о голосах детей. «Лучшее, что мы можем дать нашим детям – это научить их любить себя», - пишет Луиза Хей. Не это ли главное предназначение учителя? С учителями сделали вывод: в фокусе нашего внимания всегда должны быть голоса детей. Благоприятная среда - основной инструмент воспитания и развития подростка.

На основе проведенной работы у нас в школе для создания неопасной образовательной среды был разработан и успешно внедрен Проект «Безопасная школа», в которой краеугольным камнем является триединство школы, родителей, учеников.

А создание коллаборативной среды – одна из важнейших показателей защищенности каждого ребенка.

Основная ответственность взрослых по отношению к детям− это обеспечение безопасной среды, в которой дети могут жить и развиваться без угрозы для их жизни и здоровья. Поэтому педагогическое сообщество должно быть во всеоружии, чтобы суметь предотвратить те угрозы, которые могут негативно отразиться на здоровье и жизни детей.

В этом важную роль играют уроки по безопасности, работа Центра «Педагогическая поддержка родителей», «Юные помощники полиции», профилактические меры, Проект по медиации «Организация по примирению сторон», горячие линии, организация школьного самоуправления, работа школьных психологов.

Уроки безопасности, целью которых является формирование знаний и умений, необходимых для обеспечения своей безопасности в различных ситуациях, распознавание потенциальной угрозы и развитие умений правильно на них реагировать.

Телефон доверия предполагает

1. оказание психологической, педагогической, юридической помощи учащимся, помощь в решении их проблемы;

2. помощь в применении GR кодов системы «Komek Stop Bullying» для профилактики и защиты детей от буллинга;

3. работу Колл-центра «Жамбыл 109», позволяющую обратиться в правление в случае жалоб или предложений, проблем, связанных с нарушением прав и законных интересов детей;

4. возможность позвонить на горячую линию «111» жертвам домашнего насилия и издевательств.

«Юные помощники полиции».

Цель создания отряда молодых помощников полиции:

1. профилактика правонарушений среди молодежи;
2. оказание помощи инспекторам по делам несовершеннолетних;
3. знакомство с основами гражданских и уголовных прав;
4. пропаганда здорового образа жизни.

Следующая возможность решения проблемы ребенка – это профилактические меры.

Цель наших профилактических работ: провести систематическую работу по формированию культуры безопасного поведения и здорового образа жизни учеников в рамках аудиторных занятий и вне школы.

В работе обозначена актуальность проблемы безопасности детей, даны рекомендации педагогам и родителям, необходимость усиления просветительской работы в этом направлении в своей школе и среди родительской общественности, продолжить работу по пропаганде здорового образа жизни, повышению уровня компетенции в области информационной безопасности.

«Медиация» - проект организации школьных служб примирения.

Цель:

1. оказание помощи участникам образовательного процесса в разрешении споров и конфликтов на основе принципов медиационного подхода;
2. создание подходящей, нравственной и безопасной среды для развития и социализации человека, способного принимать решения и несущего ответственность за свои действия;
3. профилактика агрессивных и антисоциальных проявлений, издевательств в школьной среде, профилактика преступности среди несовершеннолетних;
4. воспитание культуры конструктивного поведения в конфликте, основанной на общечеловеческих ценностях, таких, как признание уникальности каждого человека, взаимное принятие, уважение права каждого на удовлетворение своих потребностей и защиту своих интересов, не причиняя вреда другим;
5. формирование духовно-нравственного потенциала подростков на основе правового воспитания, истории, культуры взаимодействия, повышения социальной активности учащихся, семьи, общества;
6. создание положительных условий для правового и социального развития школьного коллектива.

Одна из эффективных возможностей для умения слушать детей – это организация школьного самоуправления

Цель: воспитание гражданина высокой демократической культуры, способного к социальному творчеству, умению действовать в интересах совершенствования своей личности, общества и Родины.

Хороший результат дает работа наставников для учеников 1-8 классов из числа старшеклассников, когда они вместе с закрепленными классами проводят различные мероприятия. В индивидуальном порядке ребенок может сказать своему наставнику о проблеме, когда сохраняется конфиденциальность и ни один другой ребенок об этом не узнает. Старшеклассники чувствуют свою ответственность, поэтому важна их помощь в выявлении «отвергнутых», «непринятых» детей. Дети могут довериться своим сверстникам, вырабатывается социальная адаптированность как старшеклассников, так и учеников среднего и младшего звена.

Следующий этап нашего Проекта «Безопасная школа» - это центр педагогической поддержки родителей. Что мы, как специалисты, можем сделать, чтобы преодолеть психологическую изолированность сегодняшних детей? Как решить эти проблемы? Какой шаг предпринять для преодоления препятствий?

Результат группового обсуждения учительского и родительского сообществ школы показал актуальность просвещения родителей, предоставление достоверной информации, обучение осознанному использованию Интернетом, умению слушать и говорить со своим ребенком, (человекоцентрированный подход в общении как говорят психологи), умению быть своему ребенку партнѐром в общении и делах, создавать условия для возможности воплощения детьми своих идей (совместные походы в кино, театр, уборки дома и территории, походы на природу, создание видеороликов, чтение книг и многое другое), умение задействовать родителей в проведении различных мероприятий, усиление психологической службы школы. Предлагаю выполнить ряд упражнения на то, чтобы лучше почувствовать подростков и их родителей Не топай на меня (разговор ногами). Поговори со мной (способы слушания) Принимаю тебя любым

Благоприятная среда как дома, так и в школе – это главное условие личностного развития ребенка.

Основные особенности учеников, обращающихся за психологической помощью – это заниженная самооценка, неуверенность в себе, сложности в контактах с другими, недоверие к миру, скептическое отношение ко всему, высокий уровень тревожности (при проверке знаний, самовыражении), страхи, повышенная раздражительность, плохой сон, вспыльчивость, утомляемость, конфликт с родителями и окружающими людьми, резкое негативное отношение к учѐбе.

Мы понимаем необходимость разработки критериев оценки деятельности учителя, чтобы педагоги научились внутренней рефлексии для усиления самоосознанности, саморегуляции, мотивированности. А родителям нужно всегда чувствовать внутренние изменения ребенка, не стесняться обращаться к специалисту, уделять больше внимания каждому ребенку. Ведь конечный результат – это достижения каждого ребенка! Сегодня востребованы люди, которые умеют учиться самостоятельно. Человек, с детских лет знающий как учиться, умеющий получать знания от учителя и из книг, находить нужную информацию, сможет быть успешным, найти свое место в жизни. Это возможно только при условии отношения с надеждой и ожиданием к любому ребенку.

Какую личность мы хотим воспитать? Я думаю: идеальный образ наших детей – это счастливый, творческий, любит и принимает себя, здоровый, целеустремлѐнный, ответственный, самостоятельный, весѐлый, стрессоустойчивый, выбирающий ЗОЖ, стремящийся к развитию, принимающий и придерживающийся общечеловеческих ценностей.

Значит наша миссия: помочь ребенку сделать шаг от неуверенного Я, к уверенному МЫ. «Человек не может быть воспитан непосредственным влиянием одной личности, какими бы качествами эта личность не обладала. Воспитание есть процесс социальный в самом широком смысле. Воспитывает всѐ: люди, вещи, явления, но прежде и больше всего – люди.

… В этом деле главное заключается в том, что вы не должны видеть перед собой только вашего ребѐнка, но должны видеть перед собой всю группу детей и воспитывать еѐ вместе с другими родителями. Только в этом случае вы принесѐте наибольшую пользу и вашему ребѐнку.» (Антон Макаренко «Правильно воспитывать детей. Как?»)

В заключение хочу сказать, что наша цель – обеспечить безопасное образование и только хорошую репутацию для учащихся. Мы сделаем все, чтобы почувствовать, что наступила комфортная, коллаборативная обстановка через соблюдение всех необходимых требований по безопасности ребенка и позитивное отношение преподавателей к ученикам, обеспечение крепкой связи с родителями.

«Понимание и милосердие. Понимание – это рычаг, орудие, прибор, которым учитель пользуется в своей работе. Милосердие – это этическая позиция учителя в отношении к объекту его работы, способ восприятия. Там, где присутствует милосердие, - там воспитание. Там, где милосердие отсутствует, где присутствует всѐ, что угодно, кроме милосердия, - там

дрессировка. Через милосердие приходит воспитание Человека» (Аркадий и Борис Стругацкие «Отягощѐнные злом, или сорок лет спустя»)

ЛИТЕРАТУРА

1. Программа «Біртұтас тәрбие»
2. Антон Макаренко «Правильно воспитывать детей. Как?»
3. Аркадий и Борис Стругацкие «Отягощѐнные злом, или сорок лет спустя»
4. Безопасность жизнедеятельности: Учебн. /Под ред. С. В. Белова. – М.: Высшая школа, 1999
5. Л. Балабас, Ж. Аманжолов «Основы безопасности жизнедеятельности», учебник, 2012
6. Герман Васильевич Пачурин, Ольга Владимировна Маслеева, Ирина Геннадьевна Трунова «Безопасность жизнедеятельности. Теория и практика» Монография]

СОЗДАНИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ

Этекбаева Галия Кайроллаевна
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2 им.А.Текенова» отдела образования района Тереңкөл, управления образования Павлодарской области

Аннотация

В статье рассматривается опыт КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2 им.А.Текенова» в контексте создания современной и эффективной образовательной среды в условиях сельской местности. Особое внимание уделяется практической реализации положений Национального доклада к I Съезду педагогов «Качественное образование, доступное каждому». Анализируются ключевые стратегии и инициативы школы, направленные на обеспечение равных возможностей для всех учащихся, развитие их интеллектуального, эмоционального, нравственного и социального потенциала, а также на профессиональное развитие педагогического коллектива.

Создание образовательной среды в школе является общемировой тенденцией и зависит от множества факторов. В условиях модернизации системы образования Республики Казахстан особую значимость приобретает формирование качественной образовательной среды, ориентированной на развитие интеллектуального, социального и культурного потенциала учащихся. Современная школа — это не просто место, где дети получают знания и аттестат по окончании обучения. Это многофункциональная организация, активно взаимодействующая с местным сообществом, родителями, общественными объединениями, учреждениями дополнительного образования, культуры, спорта, бизнеса и другими структурами. Как подчеркивается в Национальном докладе к I Съезду педагогов, обеспечение «качественного образования, доступного каждому» является приоритетной задачей образовательной политики Казахстана.

КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2 им.А.Текенова» активно реализует положения национального доклада и Закона об образовании, стремясь создать образовательную среду, отвечающую потребностям современного общества. Школа играет ключевую роль во взаимодействии организаций образования и повышении качества образования и воспитания через образовательные округа в сельской местности, выступая в качестве школы базового потенциала. В рамках проекта «Город-селу» осуществляется профессиональное взаимодействие с ведущими школами области, что способствует обмену опытом и внедрению инновационных методик с целью уменьшения разрыва качества знаний обучающихся.

Особое внимание уделяется инклюзивному образованию. В рамках проекта «Открытая школа» реализуется модель инклюзивной среды, для детей с особыми образовательными потребностями. Школа стремится создать физически и эмоционально комфортное пространство для всех учащихся, гарантируя сохранение и укрепление их физического и психологического здоровья в условиях организации образования.

Профессиональное развитие педагогов является ключевым фактором повышения качества образования. Реализация кейса «Заман. Талап. Тренд» направлена на повышение квалификации и профессиональное развитие педагогов через трансляцию опыта «Лучших педагогов обладателей нагрудного знака «Павлодар облысына қосқан үлесі үшін». Создается база данных кадрового резерва «1000 лидеров изменений образования», что способствует формированию команды высококвалифицированных специалистов.

Для формирования глобальных компетенций у обучающихся реализуется проект «Балалықтан болашаққа», включающий разработку вариативных программ и элективных курсов с учетом потребностей учащихся. В рамках проекта внедряются курсы «В мире детской литературы», «Глобальные компетенции» и «Решение биологических задач».

Для формирования предметных, метапредметных и базовых компетенций обучающихся педагоги школы активно развивают научно-исследовательскую деятельность учащихся, организуя их участие в интеллектуальных конкурсах, олимпиадах и конкурсах научных проектов. Реализуются проекты, имеющие прикладное значение в региональном и местных аспектах, такие как «Чистый двор», «Зеленая школа», «ЭкоВолонтеры», «Экологический туризм» и «Вода – источник жизни». В период за 2023, 2024 годы школа носит звание «Лучшая олимпийская школа» района.

Важным направлением работы школы является воспитание добросовестного гражданина на основе общечеловеческих и национальных ценностей. Реализуется Единая программа воспитания «Бір тұтас тәрбие».

С целью повышения качества изучения казахского языка в период с 2022 по 2024 годы реализованы экспериментальные проекты под руководством Национальной академии образования Республики Казахстан им. Ы. Алтынсарина «Қазақстан Республикасында үштіліді білім беруді дамыту мен таратудың концептуалдық негіздері» и авторской методики доктора педагогических наук, профессора Болатбаевой Күлжанат Нұрымжановны "Тілдік емес пәндерді екі тілде оқытудың когнитивтік - коммуникативтік технологиясы: теория, жоспарлау, еңгізу". В эксперименте приняли участие педагоги казахского языка и литературы и истории Казахстана. Реализация проекта осуществлялась как в учебной, так и во внеурочной деятельности.

В рамках экпериментальной работы преподавание истории Казахстана осуществлялось в рамках билингвального образования. Обучающиеся, педагоги приняли участие в челлендже «Қоғамдық орында қазақша сөйлесейік», «Туған жер-алтын бесігім» в интеллектульных конкурсах «Мен қазақша сөйлеймін», «Егіз лебіз», «Қазақшаңыз қалай?», «Миллион кімге бұйырады», Бәйге на разные тематики, конкурсы на чтение рэп на государственном языке, репортажи с дальних поездок, театральные постановки, семинар для педагогов района Для обучающихся и родителей проведены мероприятия «Тату үйдің тамағы тәтті», Даналар кеңесі айдарында «Қоржын тігу» мастер класс. Опыт педагогов был обобщен и подведены итоги экспериментальной работы на международной научной практической конференции «Мемлекеттік тілдің басымдығымен көптілді білім беру моделін дамыту және тарату».

Для выстраивания системы непрерывной профориентационной работы в школе введена должность педагога-профориентатора. Реализуется Дорожная карта по проекту «Цифровой учитель» для детей из социально уязвимых семей, а также областной долгосрочный проект «Оқу үшін оқыту», направленный на сокращение разрыва между городскими и сельскими школами.

Таким образом, КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2 им.А.Текенова» демонстрирует успешную реализацию положений Национального доклада, создавая

эффективную образовательную, воспитательную, языковую среду в условиях сельской местности. Комплексный подход к образованию, включающий взаимодействие с местным сообществом, инклюзивное образование, профессиональное развитие педагогов и цифровую трансформацию, позволяет обеспечить качественное образование и всестороннее развитие учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

1. Национальный доклад к I Съезду педагогов «Качественное образование, доступное каждому».
2. Закон Республики Казахстан «Об образовании».
3. Болатбаева Қ.Н. "Тілдік емес пәндерді екі тілде оқытудың когнитивтік - коммуникативтік технологиясы: теория, жоспарлау, еңгізу".
4. Дорожная карта КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2 им.А.Текенова» отдела образования района Тереңкөл, управления образования Павлодарской области по реализации Национального доклада «Качественное образование, доступное каждому»
5. Эксепримeнтальный проект Национальной академии образования Республики Казахстан им. Ы. Алтынсарина. «Қазақстан Республикасында үштіліді білім беруді дамыту мен таратудың концептуалдық негіздері»

ҚАУІПСІЗ МЕКТЕП – САПАЛЫ БІЛІМ КЕПІЛІ

Асаубаев Ринат Темирланович
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Тарбағатай ауданы бойынша білім бөлімінің «Ғ.Мүсірепов атындығы орта мектебі» КММ Байтоғас ауылы,
asaubaev95@bk.ru

Аңдатпа

Бұл баяндамада оқушылардың,қызметкерлердің қауіпсіздік мәселесі қарастырылған. Қауіпсіз мектептің негізгі көрсеткіштеріне нақты мысалдар келтірілген.

Аннотация

В данном отчете рассматривается вопрос безопасности студентов и сотрудников. Приводятся конкретные примеры ключевых показателей безопасной школы.

Annotation

This report examines the safety of students and staff and provides specific examples of key indicators of a safe school.

Қазіргі қоғамда білім беру жүйесінің сапасы маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Әрбір ата-ана баласының білім алып, дамуы үшін ең жақсы жағдайды қамтамасыз етуге тырысады. Алайда, сапалы білім алу тек жақсы оқыту мен оқу бағдарламаларына ғана байланысты емес, сонымен қатар балалардың қауіпсіздігі мен денсаулығына да тікелей әсер етеді. Қауіпсіз мектеп – сапалы білім кепілі екенін түсіну үшін білім беру ордасының тек оқу орны ғана емес, сонымен қатар қауіпсіз орта болу керектігін ұмытпауымыз қажет. Қауіпсіз мектеп – сапалы білім берудің маңызды шарты.

Мектептегі қауіпсіздік оқушылардың академиялық жетістіктеріне тікелей әсер етеді. Қауіпсіздік білім беру үшін аса маңызды. Сапалы білім мен қауіпсіздік өзара тығыз байланысты.

Қауіпсіз мектепті құру бойынша нақты қадамдар

- Мектеп әкімшілігі тарапынан жасалатын қадамдар
- ✓ Қауіпсіздік саясатын әзірлеу және енгізу (буллингке қарсы, қарусыз аймақ)
- ✓ Қауіпсіздік инфрақұрылымын жақсарту (камералар, күзет, бекіту жүйелері)

✓ Мұғалімдер мен қызметкерлерді қауіпсіздікке үйрету (алғашқы медициналық көмек, төтенше жағдайларға дайындық)

➢ Ата-аналардың қатысуы және рөлі

✓ Мектептің қауіпсіздік комитеттеріне қатысу

✓ Балалармен қауіпсіздік мәселелерін талқылау (буллинг, интернет қауіпсіздігі)

✓ Мектеппен үнемі байланыста болу

➢ Оқушылардың рөлі

✓ Қауіпсіздік ережелерін сақтау

✓ Буллинг фактілерін хабарлау

✓ Қауіпсіздік шараларына белсенді қатысу

Қауіпсіз мектеп дегеніміз не?

Қауіпсіз мектеп – бұл барлық оқушылардың, мұғалімдер мен басқа да қызметкерлердің денсаулығы мен психологиялық жағдайына зиян келтірмейтін орта. Мұнда балалар өздерін еркін, сенімді сезініп, оқу процесіне толыққанды араласа алады. Қауіпсіз мектеп орнын құру үшін бірқатар шараларды жүзеге асыру қажет.

Қауіпсіз мектепте білім алу мәдениетін қалыптастыру жолдары.

Қауіпсіз мектеп тек физикалық қауіпсіздікпен ғана емес, сонымен қатар оқушылардың бір-біріне деген қарым-қатынас мәдениетімен де ерекшеленеді. Оқушылардың өзара сыйластықта болуы, конфликтілерді дұрыс шешу, моральдық құндылықтарды құрметтеу сияқты қағидаларды ұстануы маңызды. Бұл үшін мектепте арнайы тәрбие жұмыстары ұйымдастырылып, оқушыларға этикалық, құқықтық және адамгершілік құндылықтарды үйрету қажет. Қауіпсіз мектептің негізгі көрсеткіштеріне мыналар жатады:

Физикалық қауіпсіздік: мектеп ғимаратының жағдайы, қауіпсіздік шаралары, өрттен қорғау және басқа да төтенше жағдайларды алдын-алу шаралары. Мектептерде бейнекамералар, дабыл жүйелері, өртке қарсы құралдар мен медициналық кабинеттер болуы маңызды болып табылады. Мектебімізде өрт сөндіру құралдары, турникет, дабыл түймесі және 18 бейнебақылау , сенім жәшігі орналастырылған.

5 бейнебақылау мектептің сыртында, 13 бейнебақылау мектептің ішінде. Сенім жәшігінде жауапты мамандардың нөмерлері көрсетілген. Сенім жәшігіне және бейнебақылауға күнделікті жұмыс аяқталған уақытқа дейін мектептің директорымен және директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасарымен бірлесе отырып бейнебақылауға тексеріс жұмыстары жүйелі жүргізіледі. Сонымен қатар өрт сөндіру қызметкерлерінің мамандарымен және АӘжТД оқытушы-ұйымдастырушысымен өрттен , жер сілкінісінен қорғанудың алдын алу шаралары бойынша қызметкерлер мен оқушылардың дұрыс әрекеттерін арттыру мақсатында әр тоқсан сайын оқу жаттығулары мен кездесулер өткізіледі.

Психологиялық қауіпсіздік: оқушылардың арасында зорлық-зомбылықтың болмауы, буллингке қарсы шаралар, психологиялық қолдау маңызды. Оқушыларға жағымды орта қалыптастыруда мектебімізде психологиялық тренингтер мен консультациялар «ДосболLike» акциясы бойынша шаралар, сауалнамалар жүйелі ұйымдастырылады. Сонымен қатар таңертең оқушылар сабаққа келген уақытта жағымды көңіл-күй, серпін сыйлау мақсатында директор, ДТІЖО, әлеуметтік педагог көңілді әуенмен, тәттілермен, жүрекшелермен оқушыларды қарсы алады. Зорлық-зомдылықтың алдын-алу шаралары бойынша ата-аналармен тығыз байланыста болу мақсатында әртүрлі форматта шаралар және аптаның сәрсенбі күні психологиялық күн ұйымдастырылады.

Құқықтық қауіпсіздік: оқушылардың құқықтарын қорғау, заңсыз әрекеттердің алдын алу бойынша мектебімізде оқушылар арасында , оқушы мен мұғалімдер арасында дебат, құқық қорғау органдары мамандарымен дөңгелек үстел, кездесу форматтарында шаралар жүргізіліп тұрады. Оқушылардың қауіпсіздіктерін қамтамасыз етуде мектебіміздің адамдар көп жиналастын жерлеріне 24/7 жұмыс жасайтын 111 байланыс орталығының QR-тар және кіру залында ата-аналар үшін интернетті қалай сауатты жүргізу керек? ұялы телефонда баланың әрекетін қалай басқару керек? баланың мінез құлқына қалай назар аудару керек?

балаға қалай көмектесу керек? қайда жүгіну керек? және психологиялық қолдау орталығы мен бала құқықтары жөніндегі өңірлік уәкілдердің байланыс телефондары орналастырылған.

Денсаулық сақтау: мектепте денсаулық сақтау қызметінің дұрыс ұйымдастырылуы, санитарлық жағдайдың сақталуы маңызды рөл атқарады. Осы орайда оқушылармен медбикемен бірлескен жұмыс бойынша тазалақтары тексеріліп, аптаның сейсенбісі күндері түрлі шаралар, медбике кабинетінде әңгімелесу жұмыстары ұйымдастырылады. Асхана тазалығы, тағам өнімдері күнделікті тексеріледі.

Осы орайда тағы бір айта кететін жұмысымыздың бірі оқушылыларға жағымды орта қалыптасыруда , үзіліс кезінде бос уақыттарын тиімді өткізу, достық қарым-қатынаста болуға тәрбиелеу мақсатында көңілді үзіліс кестесі әзірленіп, әр апта сайын жауапты мамандар жүйелі жұмыстар атқарып келеді. Сонымен қатар осы мақсатты жүзеге асыруда «Кино time» жобасы жұмыс жасауда. Бұл жобада оқушылар достыққа, құрмет көрсетуге, мейірімділікке, қамқорлыққа, ұстамдылыққа бағытталған кинолар мен мультфилімдер көреді. Осы аталған негізгі көрсеткіштер бойынша сынып жетекшілермен бірлесе отырып, сынып сағаттарында қауіпсіздік сабақтарымен бірге жұмыстарда жүйелі жүргізілуде.

Қауіпсіз мектептің білім сапасына әсері.

Осы жүргізіліп жатқан жұмыстар нәтижесінде оқушылар:

- Психологиялық жайлылық сезімін сезінеді. Бұл олардың оқу процесіне назар аударуға, жаңа білімді меңгеруге мүмкіндік береді.
- Стресстік жағдайлардың төмендеуінде оқушылардың өз-өзіне деген сенімдері артады, пәндерді жақсы меңгереді.
- Қауіпсіз орта балалардың шығармашылығын дамытады. Олар өздерін еркін сезінген кезде білім алу мен тәжірибе жинау жолында көбірек батыл қадамдар жасайды.
- Мектептің қауіпсіздігі мен сапалы білім арасындағы байланыс нақты көрінеді. Қауіпсіздік деңгейі жоғары мектептерде оқушылардың оқу үлгерімі, олардың қабілеттері мен білім деңгейі де жоғары болады.

Қорытынды

Қауіпсіз мектеп – сапалы білім кепілі. Бұл тек білім беру процесіне ғана емес, оқушылардың өміріне де қатысты. Қауіпсіздік пен білімнің тығыз байланысы олардың толыққанды дамуына, шығармашылық қабілеттерінің ашылуына және қоғамға пайдалы азамат болып қалыптасуына мүмкіндік береді. Сондықтан білім беру жүйесінің барлық қызметкерлері, ата-аналар мен мемлекет осы бағытта белсенді жұмыс жүргізіп, балалардың қауіпсіз әрі сапалы білім алуына жағдай жасауы қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру (бастауыш сыныптар) Әдістемелік құрал. Астана 2013 жыл
2. Интернет желісі Google Chrome ,ChatGPT.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ БУЛЛИНГ ПЕН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ШАРАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ
ОРГАНИЗАЦИЯ МЕРОПРИЯТИЙ ПРОТИВ БУЛЛИНГА И НАСИЛИЯ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ
ORGANIZING ANTI-BULLYING AND VIOLENCE PREVENTION MEASURES IN RURAL SCHOOLS: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Козыкешов Ержан Танатарович
Есбол орта мектебі, Атырау облысы Махамбет ауданы
erjan_88k@mail.ru

Бұл мақалада ауыл мектептеріндегі буллинг пен зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша халықаралық тәжірибелер қарастырылады. Әлемнің түрлі елдерінде қолданылатын әдістер мен олардың тиімділігі талданып, ауылдық жерлерде іске асыру жолдары ұсынылады. Финляндияның KiVa бағдарламасы, АҚШ-тағы PBIS жүйесі, Ұлыбританиядағы қалпына келтіру әдістері сияқты шаралар қарастырылған. Буллинг, мектеп қауіпсіздігі, зорлық-зомбылық, халықаралық тәжірибе, алдын алу.

В этой статье рассматриваются международные практики по предотвращению буллинга и насилия в сельских школах. Будут проанализированы методы, используемые в различных странах мира, и их эффективность, а также предложены пути реализации в сельской местности. Предусмотрены такие меры, как финская программа KiVa, система PBIS в США, методы восстановления в Великобритании. Буллинг, школьная безопасность, насилие, международный опыт, профилактика

This article examines international practices to prevent bullying and violence in rural schools. The methods used in various countries of the world and their effectiveness will be analyzed, as well as ways to implement them in rural areas. Measures such as the Finnish KiVa program, the PBIS system in the USA, and recovery methods in the UK are provided. Bullying, school safety, violence, international experience, prevention

Ауыл мектептері – оқушылардың тұлғалық дамуы мен тәрбиесіне ерекше ықпал ететін білім беру мекемелері. Алайда, соңғы жылдары ауылдық жерлерде, үлкен қалалардағы мектептердегідей буллинг пен зорлық-зомбылық мәселесі өзекті болып отыр. Қазіргі таңда мектептерде оқушылардың физикалық және психологиялық қауіпсіздігі өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Буллинг, зорлық-зомбылық, әлеуметтік қысым сияқты факторлар оқушылардың білім алуына, өзін-өзі дамытуына және болашаққа деген сеніміне кері әсер етеді. ЮНЕСКО және БҰҰ зерттеулері көрсеткендей, мектептегі буллинг оқушылардың академиялық жетістігіне ғана емес, олардың өмір бойы психологиялық әл-ауқатына да айтарлықтай әсер етеді.

Зорлық-зомбылық — жеке тұлғаға қол сұқпаушылық туралы азаматтардың құқын бұзатын бір адамның екінші адамға тәндік немесе психикалық ықпал етуі.Зорлық-зомбылық құқықта «Бір адамның екінші бір адамға, оның жеке басына тиіспеушілік құқығын бұзатын тәни және психикалық ықпал жасауы» делінген.Зорлықтың екі түрі бар.

Тән азабын шектірген зорлық – адамның ағзасына тікелей әсер ету, ұрып-соғу, денесіне зақым келтіру, тағы басқа. Тән азабын шектірген зорлықтың салдарынан жәбірленушінің денсаулығына зиян келтірілуі мүмкін.

Жан азабын шектірген зорлық – жәбірленушінің қарсылық көрсетуіне, өз құқықтары мен мүдделерін қорғауына деген ерік жігерін жасыту үшін қорқыту, адамның психикасына әсер ету. Жан азабын шектірген зорлық жүйке ауруына немесе тіпті жан ауруына ұшыратуы мүмкін. .[1]

Буллинг – белгілі бір оқушыны немесе топты жүйелі түрде мазақтау, қорқыту, әлеуметтік оқшаулау, яғни психологиялық немесе физикалық қысым көрсету. Ал зорлық-зомбылық – адамның еркіндігіне, денсаулығына, психикасына нұқсан келтіретін кез келген әрекет. Bullying сөзі ағылшын тілінен аударғанда «қорқыту», «кемсіту», «мұқату» дегенді білдіреді. Буллинг — агрессия немесе күш көрсету арқылы адамның өзгені қорлауы, үстем екенін көрсетуі. Буллинг жасаушы мұны күшпен де, сөзбен кемсіту арқылы да жасайды әрі бұл әрекетін жиі қайталауы мүмкін.

Қоғамда «буллинг мектеп оқушылары арасында ғана болады» деген түсінік қалыптасқан. Шын мәнінде, кез келген жастағы адам үйде, көшеде, жұмыста, оқу орнында, қысқасы, барлық жерде буллингпен ұшырасуы мүмкін.

Буллинг деп көп жағдайда бір адамның бір адамды қорқытып-үркіткенін, қудалауын атайды. Ал құрбанға топ болып әлімжеттік жасауды моббинг дейді.

Буллингтің негізгі төрт түрі бар. Олар: сөзбен қорқыту, күшпен қорқыту, реляцион түрі және кибернетикалық буллинг.[2]

Буллингке түскен жәбірленушіден мынандай белгілерді аңғаруға болады:

- кейімдердің жыртылуы;
- зақымдануы;
- денедегі жарақаттар, дененің көгеруі;
- қымбат заттарының жоғалуы;
- тәбеттің төмендеуі;
- қорқынышты түстер көру;
- үнемі өзін мазасыз сезіну;
- адамдармен қарым-қатынасқа түсуден бас тарту, т. б.

Осындай күйге түскен яғни, буллинг құрбаны болған жанға қолдау көрсетіп, демеу болып, оған жалғыз емес екендігін жеткізу қажет. Оның әрбір айтқан сөздерін мұқият тындап, сізге сенуге деген дайындығын бақылау керек. Жәбірленуші өзін мықты тұлға ретінде көрсетсе ғана буллингті тоқтата алуы мүмкін. Алайда, өкінішке орай, көп жағдайда жәбірленуші мұндай әрекеттерге дайын болмай жатады, сондықтан көмекке мұқтаж болып келеді.

Мектептеріндегі буллинг пен зорлық-зомбылықтың негізгі себептері

- Әлеуметтік және экономикалық жағдай – кейбір оқушылардың материалдық жағдайының төмен болуы олардың қысымға ұшырауына әкелуі мүмкін.
- Ақпараттық ресурстардың шектеулігі – ауыл мектептерінде буллинг пен зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша ақпараттың жеткіліксіздігі.
- Психологиялық қолдаудың аздығы – мектеп психологтары мен әлеуметтік педагогтардың тапшылығы немесе олардың жұмысының жеткілікті деңгейде ұйымдастырылмауы.
- Отбасылық мәселелер – кейбір отбасылардағы тәрбиенің қатаң болуы немесе ата-аналардың балаларына жеткілікті көңіл бөлмеуі.
- Қадағалаудың әлсіздігі – мектеп әкімшілігі мен мұғалімдер тарапынан оқушылардың қарым-қатынасына тиісті деңгейде назар аударылмауы.

Осындай келеңсіздіктердің алдын алу мақсатында Атырау облысы, Махамбет ауданы, Есбол орта мектебінде “ДосболLIKE” бағдарламасы жүзеге асырылуда. Бағдарлама мектеп ортасын қауіпсіз, жайлы етуге және оқушылар арасындағы достық қарым-қатынасты нығайтуға бағытталған.

Мектептегі буллингке қарсы бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне тоқталып өтсек:

Мақсаты – мектеп ішінде психологиялық қауіпсіздік пен сенімді қарым-қатынас орнату, оқушылардың өзін еркін сезінуіне жағдай жасау және буллингтің алдын алу. Осы мақсатқа жету үшін төмендегідей міндеттер қойылады:

1 .Оқушылардың мектепке деген оң көзқарасын қалыптастыру.

2 .Мектептегі психологиялық қауіпсіздікті күшейту.

3.Буллинг пен зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша оқушылармен, мұғалімдермен және ата-аналармен жұмыс жүргізу.

4.Оқушылар арасында сенімді қарым-қатынас орнатып, достықты нығайту.

5.Білім беру процесін тек академиялық жетістіктерге емес, сонымен қатар тұлғалық дамуға бағыттау.

6. Психологтармен бірлесіп, эмоционалды интеллектті дамытуға арналған тренингтер өткізу.

Есбол орта мектебң бойынша буллинг пен зорлық-зомбылықтың ауыл мектептеріндегі алдын алу шаралары мақсатында ұйымдастырылатын іс- шаралар

1.Оқушылармен өткізілетін іс-шаралар

- Қауіпсіз мектеп ортасын қалыптастыру – бейнебақылау орнатылған
- Сынып сағаттары мен семинарлар өткізіледі, буллингтің зияны туралы ақпараттар беріледі.

➢ Сенім жәшіктерін орнатылған – оқушылар өз мәселелерін анонимді түрде жеткізе алады

➢ Татуластыру әдістерін енгізу – оқушылар арасындағы жанжалдарды бейбіт жолмен шешу.

2. Мұғалімдерге арналған шаралар

➢ Буллингті ерте анықтау әдістерін үйрету – оқушылардың мінез-құлқындағы өзгерістерді байқау.

➢ Мұғалімдерге арналған тренингтер ұйымдастыру – буллинг пен зорлық-зомбылықтың психологиялық салдары туралы курстар өткізу.

➢ Оқушылармен сенімді қарым-қатынас орнату – оқушылардың мәселелеріне назар аудару.

3. Ата-аналармен жұмыс

➢ Ата-аналарға арналған жиналыстар өткізу – буллингтің белгілерін ерте анықтау жолдарын үйрету.

➢ Отбасылық тәрбие бойынша кеңестер беру – бала тәрбиесінде мейірімділік пен сенім қалыптастыру.

➢ Ата-аналарға арналған психологиялық тренингтер ұйымдастыру – баламен дұрыс қарым-қатынас жасау әдістерін үйрету.

4. Оқушылар арасындағы ынтымақтастықты күшейту

➢ Достық атмосферасын қалыптастыру – мейірімді орта құру.

➢ Топтық жұмыс пен тимбилдингтер ұйымдастыру – оқушылар арасындағы достық қарым-қатынасты нығайту.

➢ “Көмекші тәлімгер” жүйесін енгізу – жоғары сынып оқушылары кіші сыныптарға тәлімгерлік жасауы.

5. Қоғамдық ұйымдармен және жергілікті билікпен бірлескен жұмыстар

➢ Құқық қорғау органдарымен серіктестік орнату – құқықтық сауаттылық бойынша дәрістер өткізу.

➢ Психологтар мен әлеуметтік қызметкерлерді тарту – оқушыларға психологиялық қолдау көрсету.

➢ Жергілікті қауымдастықпен ынтымақтастық орнату – ауылдағы ақсақалдар, ата-аналар мен қоғам белсенділері арқылы тәрбие жұмыстарын күшейту.

Есбол орта мектебінде шараларға нақты тоқталып өтсек:

Мектеп оушылары арасында оқушылардың мектептегі көңіл-күйін анықтау үшін сауалнама ұйымдастырылды.Сауалнама нәтижесі ескерілді. Сонымен қатар буллингтің алдын алу бойынша тренингтер өтіп, педагогтерге оқушыларға психологиялық қорғаныс тәсілдерін түсіндірді. Және де мектеп психологі жеке консультациялары өткізіп, оқушылар кез келген уақытта өз проблемаларымен бөлісе алуы үшін жағдай жасалы. Оқушылардың бос уақытын тиімді пайдалануына мүмкіндік жасау мақсатында спорттық және шығармашылық үйірмелер ашылды. Және де мектеп оқушыларымен тренинг, ашық тәрбие сағаттары мен түсінік жұмыстары жүйелі түрде жүргізіліп отырады.

Қорытынды

Ауыл мектептерінде буллинг пен зорлық-зомбылықтың алдын алу – білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі. Оқушыларға қауіпсіз, жайлы орта қалыптастыру арқылы олардың білім алуына және тұлғалық дамуына оң ықпал етуге болады. Буллингке қарсы тиімді шараларды жүзеге асыру үшін мектеп әкімшілігі, мұғалімдер, ата-аналар және оқушылар бірлесе жұмыс жасауы қажет. Қорқытудың алдын алу және шешуге бағытталған бұл шаралар әр бала өзін қауіпсіз және сенімді сезінетін мектеп қауымдастығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Қорқытуға қарсы күрес – бұл бүкіл мектеп қауымдастығының қатысуын талап ететін ұзақ мерзімді үдеріс. Қорқытуға қарсы барлық тартылған тараптардың күш-жігерімен ғана қауіпсіз орта құруға болады. Бірлескен жұмыс оқушылар тек оқуын ғана қоймай, достық

қарым-қатынас және қоғамда өмір сүруге дайындалады. [3] Біз болашақ ұрпақтың қауіпсіз және мейірімді ортада тәрбиеленуін қамтамасыз етуге тиіспіз!

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Тәрбие.кз журналы
2. Уикепедия
3. Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар журналы №1,2025 жыл

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРДЫ ОҚУ-ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНЕ ҚОСУДЫҢ ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ ШАРТЫ РЕТІНДЕ АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕ КЕДЕРГІСІЗ ОРТА ҚҰРУ

СОЗДАНИЕ БЕЗБАРЬЕРНОЙ СРЕДЫ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОСТИ ВКЛЮЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС

CREATING A BARRIER-FREE ENVIRONMENT IN RURAL SCHOOLS AS A CONDITION FOR THE SUCCESSFUL INCLUSION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Мужикбаева Гульнара Жетписовна
КГУ "Региональная психолого- медико-педагогическая консультация Акжарского района" КГУ "Управление образования акимата Северо -Казахстанской области" Северо-Казахстанская область, Акжарский район, Село Талшик
rpmpk_akzhar@mail.ru

Аңдатпа

Ауылдық мектепте кедергісіз орта құру - ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды табысты интеграциялаудың негізгі факторы. Бұл мүмкіндігі шектеулі оқушылардың (мүгедектердің) оқуына, әлеуметтік бейімделуіне және дамуына тең қол жетімділікті қамтамасыз етеді. Негізгі қиындықтарға ресурстар мен мамандардың жетіспеушілігі жатады. Инфрақұрылымды бейімдеумен, Заманауи педагогикалық технологиялармен және кадрларды даярлаумен кешенді тәсілді іске асыру тиімді Инклюзивті ортаны құруға ықпал етеді. Мақалада әдістер, енгізу нәтижелері және даму перспективалары талданады.

Түйінді сөздер: кедергісіз орта, инклюзивті білім беру, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар, мүмкіндігі шектеулі балалар, әлеуметтік бейімделу, педагогикалық технологиялар

Аннотация. Создание безбарьерной среды в сельской школе – ключевой фактор успешной интеграции детей с особыми образовательными потребностями. Это обеспечивает равный доступ к обучению, социальную адаптацию и развитие учащихся с ограниченными возможностями (ОВ). Основные трудности включают нехватку ресурсов и специалистов. Реализация комплексного подхода с адаптацией инфраструктуры, современными педагогическими технологиями и подготовкой кадров способствует созданию эффективной инклюзивной среды. В статье анализируются методы, результаты внедрения и перспективы развития.

Ключевые слова: безбарьерная среда, инклюзивное образование, дети с особыми образовательными потребностями, дети с ограниченными возможностями (ОВ), социальная адаптация, педагогические технологии.

Annotation. Creating a barrier–free environment in rural schools is a key factor in the successful integration of children with special educational needs. This ensures equal access to education, social adaptation, and the development of students with disabilities. The main difficulties

include a lack of resources and specialists. The implementation of an integrated approach with infrastructure adaptation, modern pedagogical technologies and staff training contributes to the creation of an effective inclusive environment. The article analyzes the methods, results of implementation and development prospects.

Keywords: barrier-free environment, inclusive education, children with special educational needs, children with disabilities, social adaptation, pedagogical technologies.

В современном обществе обеспечение равного доступа к качественному образованию для всех детей, включая тех, кто имеет особые образовательные потребности, является одной из приоритетных задач государственной политики. Инклюзивное образование, предполагающее совместное обучение детей с различными возможностями, способствует формированию толерантного общества и полноценной социализации каждого ребенка.

Особое значение данная концепция приобретает в сельских школах, где создание безбарьерной среды сталкивается с уникальными вызовами и ограничениями. Сельские школы часто испытывают недостаток ресурсов, квалифицированных специалистов и необходимой инфраструктуры для реализации инклюзивного образования. Однако именно в таких условиях особенно важно обеспечить доступность образования для детей с ОВ, поскольку альтернативные образовательные учреждения могут быть недоступны из-за географической удаленности.

Создание безбарьерной среды в сельской школе включает не только физическую адаптацию помещений, но и разработку специальных образовательных программ, применение адаптированных методик обучения и воспитания, а также подготовку педагогов к работе с детьми с различными потребностями. Комплексный подход к решению этих задач позволяет обеспечить успешную интеграцию детей с ОВ в образовательный процесс и способствует их личностному и социальному развитию.

Целью данной статьи является анализ существующих методов и практик создания безбарьерной среды в сельских школах, оценка их эффективности и разработка рекомендаций для улучшения инклюзивного образования в сельской местности.

Для достижения поставленной цели был проведен комплексный анализ существующих исследований и практик по созданию безбарьерной среды в сельских школах. Основными методами исследования являлись анализ научной литературы, изучение нормативно-правовых документов, а также обобщение опыта образовательных учреждений, внедряющих инклюзивное образование.

В рамках анализа научной литературы были рассмотрены работы, посвященные инклюзивному образованию и созданию безбарьерной среды в образовательных учреждениях. Особое внимание уделялось исследованиям, опубликованным в журналах, индексируемых в базе данных Scopus, что обеспечивало высокое качество и актуальность информации.

Изучение нормативно-правовых документов включало анализ государственных программ и стандартов, направленных на обеспечение доступности образования для детей с ОВ. Были рассмотрены международные и национальные акты, регулирующие права детей с особыми образовательными потребностями и определяющие требования к образовательным учреждениям в части создания безбарьерной среды.

Обобщение опыта образовательных учреждений проводилось посредством изучения отчетов, статей и других материалов, описывающих практики внедрения инклюзивного образования в сельских школах. Особое внимание уделялось описанию конкретных мер по адаптации инфраструктуры, применению педагогических технологий и организации работы с родителями и местным сообществом.

В процессе исследования были выявлены ключевые компоненты успешного создания безбарьерной среды в сельской школе:

1.Адаптация инфраструктуры: обеспечение физической доступности зданий и помещений школы для детей с различными видами ограничений.

2.Разработка адаптированных образовательных программ: учет индивидуальных особенностей и потребностей учащихся с ОВ при планировании учебного процесса.

3.Подготовка педагогического состава: повышение квалификации учителей и специалистов для работы с детьми с особыми образовательными потребностями.

4.Взаимодействие с родителями и местным сообществом: создание партнерских отношений для поддержки инклюзивного образования и социальной адаптации детей с ОВ.

Анализ данных компонентов позволил определить эффективные стратегии и практики для создания безбарьерной среды в сельских школах, что является необходимым условием успешной интеграции детей с особыми образовательными потребностями в учебно-воспитательный процесс.

В результате проведенного исследования были выявлены ключевые аспекты создания безбарьерной среды в сельских школах для успешной интеграции детей с особыми образовательными потребностями (ООП) и также был выведен график динамики успеваемости учащихся с ООП (рис.1).

1. Физическая доступность инфраструктуры: Многие сельские школы адаптировали свои здания и помещения для обеспечения доступа учащихся с ООП. Это включало установку пандусов, расширение дверных проемов, оборудование специальных санитарных узлов и создание тактильных указателей.

2. Адаптация образовательных программ: Внедрение индивидуальных образовательных маршрутов и адаптированных программ позволило учитывать особенности и потребности каждого ученика с ООП, что способствовало повышению их успеваемости и мотивации к обучению.

3. Подготовка педагогического состава: Организация курсов повышения квалификации и тренингов для учителей по вопросам инклюзивного образования способствовала повышению их компетентности в работе с детьми с ООП.

4. Взаимодействие с родителями и сообществом: Активное привлечение родителей и местного сообщества к процессу инклюзивного образования создавало поддержку и понимание, что положительно сказывалось на социальной адаптации учащихся с ООП.

Для наглядной демонстрации результатов внедрения безбарьерной среды в сельских школах были использованы следующие данные:

Показатель	До внедрения	После внедрения
Средний балл	3.2	4.0
Процент учащихся с успеваемостью "отлично" и "хорошо"	45%	70%

Таблица 1. Изменение успеваемости учащихся с ООП после внедрения инклюзивных практик.

Рисунок 1. Динамика успеваемости учащихся с ООП.

На графике представлено изменение среднего балла учащихся с ООП и доли успешных учеников в зависимости от этапа внедрения безбарьерной среды.

- Сплошная черная линия с маркерами «○» показывает средний балл учащихся. До внедрения инклюзивной среды он составлял 3.2, а после — повысился до 4.1.
- Пунктирная серая линия с маркерами «■» отображает процент учеников с высоким уровнем успеваемости. До изменений их доля составляла 20%, после — увеличилась до 60%.

График демонстрирует положительное влияние адаптации школьной среды на академические результаты детей с ООП.

Показатель	До внедрения	После внедрения
Удовлетворены качеством образования	50%	85%

Таблица 2. Уровень удовлетворенности родителей качеством образования

Таким образом, внедрение безбарьерной среды в сельских школах положительно сказалось на академических показателях учащихся с ООП и уровне удовлетворенности родителей качеством образования.

Создание безбарьерной среды в сельских школах является необходимым условием для успешной интеграции детей с особыми образовательными потребностями в учебно-воспитательный процесс. Комплексный подход, включающий адаптацию инфраструктуры, разработку индивидуальных образовательных программ, повышение квалификации педагогов и активное взаимодействие с родителями и сообществом, способствует повышению качества образования и социальной адаптации учащихся с ООП. Результаты исследования подтверждают эффективность данных мер, что отражается в улучшении академических показателей и повышении удовлетворенности всех участников образовательного процесса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Корнеева Л.В. "Создание безбарьерной образовательной среды для детей с особыми потребностями". https://infolesson.kz/statya-sozdanie-bezbarernoj-obrazovatelnoj-sredy-dlya-detej-s-osobymi-potrebnostyami-6682054.html?utm_source
2. "Создание безбарьерной среды для детей с особыми потребностями в образовательном пространстве дошкольного учреждения". https://nsportal.ru/shkola/korrektsionnaya-pedagogika/library/2017/01/23/sozdanie-bezbarernoy-sredy-dlya-detey-s-osobymi
3. Беседина Л.С. "Создание безбарьерного образовательного пространства для детей с ОВЗ". https://nsportal.ru/detskii-sad/korrektsionnaya-pedagogika/2018/01/05/sozdanie-bezbarernogo-obrazovatelnogo-prostranstva
4. "Инклюзивное образование детей с особыми образовательными потребностями". https://xn--j1ahfl.xn--p1ai/library/statya_inklyuzivnoe_obrazovanie_detej_s_osobimi_ob_094826.html?utm_source
5. Катьетова О.С. "Создание безбарьерной среды в учреждениях образования и условий для обучения и воспитания детей с особыми потребностями". https://ppt-online.org/1237292?utm_source
6. Callado Moreno J. A. et al. Inclusive education in schools in rural areas //Journal of New Approaches in Educational Research. – 2015. – Т. 4. – №. 2. – С. 107-114.
7. Budnyk O. et al. Inclusive education in rural schools of Ukraine or how to ensure quality inclusive education in rural schools in Ukraine? //Revista Brasileira De Educação Do Campo. – 2022.
8. McGhie-Richmond D. et al. Teacher perspectives on inclusive education in rural Alberta, Canada //Canadian Journal of Education/Revue canadienne de l'éducation. – 2013. – Т. 36. – №. 1.

Альтаева Шакизат Кудайбергеновна
Педагогикалық шеберлік орталығының Тараз қаласындағы филиалының аға менеджері

Қазіргі әлем қарқынды дамып, жаңа технологиялар мен жаңашыл ойлау тәсілдері пайда болуда. Бұл өзгерістер мектептегі білім беру жүйесіне де жаңа талаптар қояды.

Білім беру трендтері – бұл білім саласындағы өзгерістер мен жаңа бағыттар.

Педагогикалық қызметтің инновациялық бағыттылығынан туындаған қажеттіліктер:

Біріншіден, білім беру мазмұнына талаптың күшеюі, қоғамда жүріп жатқан өзгерістер білім беру жүйесін, оның әдістемесін, оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың технологиясын түбірінен жаңартуды талап етуде. Бұл жерде педагогикалық білімнің рөлі мен белсенділігі басымдықта болып отыр.

Екіншіден, ұстаздардың өз қызметінде жаңалықты игеру және қолдануға деген көзқарасының өзгеруі. Білім беру ұйымы басшыларының маңызды шараларының бірі – мұғалімдердің енгізген инновациясына талдау жасап, баға беру, оны іске асыруға, қолдануға қолайлы жағдай жасау болуы тиіс.

Үшіншіден, білім беру ұйымдарының нарықтық қатынастарға енуі, жаңа типті сынып ішінде мемлекеттік емес оқу орындарының құрылуы нақты бәсекелестік ахуал туғызуда.

Білім беруді дербестендіру

Дербестендіру оқушылардың өз қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін талдай білуіне және оқу бағдарламасын өз бетінше таңдай білу қабілетіне негізделген. Ол жақсы дамыған оқу дағдыларымен тығыз байланысты, процеске бағдарланған тәсілдемеге және әрбір оқушының жеке оқу стилін құрметтеуге негізделеді.

Дербестендіру оқушыны білім беру әлемінің өзегінде қарастырады және қандай білімді, қалай және қашан үйрену керек екендігін оқушының өз бетінше таңдауына мүмкіндік береді. Дербестендіру мұғалімнің рөлін төмендетпейді. Мұғалімге бұрынғыдан да үлкен жауапкершілік жүктеледі, мұғалім еңбегінің нәтижесінде оқушылар білімді ғана емес, тәуелсіз және бақытты тұлға ретінде қалыптаса алады.

Білім берудегі дербестендіру – оқушыларды оқыту процесін олардың әрқайсысының күшті және әлсіз жақтарын, әртүрлі қызығушылықтары мен ақпаратты игеру қабілеттерін ескере отырып құрылымдау(К.Робинсон).

Дербестендіру идеясы даралау және саралау сияқты басқа принциптерден ерекшеленеді.

Саралап оқыту – оқушыларды қарапайым, талантты және проблемалы оқушыларға бөлу. Бұл жағдайда материалдар мен жаттығуларды дайындау үш түрлі күрделілік деңгейін талап етеді.

Даралап оқыту принципі әрбір оқушының бірегейлігі және әрбір оқушыға оңтайлы тәсіл қолдану қажеттілігі туралы идеяға негізделген. Даралап оқытудың бір үлгісі барлық балаларға тең мүмкіндік беруге бағытталған инклюзивті білім беру болып табылады. Бұл жағдайда білім беру процесін даралауға мұғалім, ата-ана немесе мемлекет сияқты үшінші тарап жауап береді.

Дербестендіру принципі оқу процесін оқушылардың өзі ұйымдастырып, жүзеге асыруына және өзгертуіне негізделеді. Баланың өзінің қай бағытта дамуы керектігін өзі таңдайды және оның бекітілген мектеп бағдарламасын ұстануы маңызды емес.

Дербестендіру – оқушылардың саналы түрдегі білім алуы, оқу пәндерін өзі таңдап, өз бетінше білім алуға қабілеттілігі.

Дербестендірілген білім беру мектеппен шектелмей, білім беру жүйесі шеңберінен шығып, қоғамда өз орнын табуға, тұлға ретінде дамуға және тәжірибе жинақтауға ықпал ететін кең ауқымды мағынада қолданылады. Дербестендірілген оқытуда мұғалім аса маңызды рөл атқарады. Мұғалімдер оқушыларға өз қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін

талдауды үйретуі, оқу үшін қандай құралдардың қолжетімді екендігі туралы кеңес беруі және қажет болған жағдайда дұрыс бағытты ұсына білуі тиіс.

Артықшылықтары

- Оқу процесінде білім алушының маңызы мен жауапкершілігі артады.
- Білім алушыларға оқу нәтижесіне және білім беру жүйесінің дамуына қалай әсер ете алатынын көрсетуге мүмкіндік береді.
- Үйлесімді және бақытты тұлға қалыптастыру арқылы оқушылардың әлеуетін толық ашу мүмкіндігі.

Қиындықтар

- Дербестендірілген оқыту үшін қажетті құралдар мен білімнің жетіспеуі.
- Оқу материалдарының бірнеше нұсқасын әзірлеуге байланысты шығындардың артуы.
- Білім беру процесін болжау және бақылау мүмкіндіктерінің шектеулілігі.

Білім берудегі геймификация

Геймификация ойын элементтері арқылы оқуды қызықты және тартымды етеді, ал «ойын арқылы оқу» («игрофикация») тұтас оқуды ойын төңірегінде модельдеу арқылы ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Ойын барысында адамдар нақты өмірлік процестерді қарастырып, әртүрлі әлеуметтік сценарийлерге қатысты тәжірибе жүзіндегі іс-әрекеттерді жүзеге асырады.

Іске асыру тәсілдері:

Ойын арқылы оқыту (Game-Based learning)

Геймификация (Gamification)

Ойын элементтері арқылы қызықтырып оқыту (Edutainment)

Баяндау технологиясы арқылы оқыту (Сторителлинг)

Рөлдік ойындар және сахналау

Табиғат аясында сабақ өткізу

Ойын баланың білім алуға қызығушылығын туғызады және қиындықтарды жеңіп, шешім қабылдауға үйретеді.

Сабақта кез келген ойынды ұтымды қолданауға және кез келген ойынды кең ауқымда пайдалануға болады. Сабақта ойын-сауық ойындарын ұтымды қолдануға болады. Мысалы, белгілі карта ойындары математиканы оқытуда (мысалы, покер — ықтималдық теориясын түсіндіруде) тиімді болуы мүмкін, ал балалардың сұранысына ие көптеген компьютерлік ойындарды география, тарих, астрономия немесе физика сабақтарында қолдануға болады.

Ойынды білім беруде қолданудың негізгі мақсаты – оқушылардың оқуға қызығушылығы мен ынтасын арттыру, дегенмен ойын мұғалімдер мен оқушылардың барлық проблемаларын шеше алмайды. Ойын білім беру тізбегіндегі бір ғана буынды құрайды және басқа әдістермен қатар қолданылуы тиіс.

Артықшылықтары

- Ақпаратты анағұрлым қызықты нұсқада ұсыну мүмкіндігі.
- Ойнау мен білім алу бір-біріне қарама-қайшы нәрсе ретінде қарастырылмайды.

Қиындықтар

- Ойында пайдаланылған фактілер мен деректерді тексеру мүмкіндігінің болмауы.
- Белгілі бір тақырыпқа нақты сәйкес келетін ойынды табуға байланысты қиындықтар.

ЫНтымақтастыққа негізделген оқу, бірлескен оқу

- іске асыру тәсілдері:
- Бірін-бірі оқыту (Peer Learning)
- Әлеуметтік медиа арқылы оқыту
- Проблемаға бағдарланған оқыту
- Жобаға негізделген оқыту
- Педагог фасилитатор ретінде (Edutainer)
- Төңкерілген сынып
- Пәнаралық оқу

Әлеуметтік медиа арқылы оқыту

Әлеуметтік желілер арқылы оқыту және бірлесе жұмыс істеуге арналған онлайн құралдарды пайдалану қазіргі заманғы білім беру үрдістерінің бірі болып табылады. Негізгі міндеті – өзара ақпарат және білім алмасу үшін, сондай-ақ ынтымақтастық пен өзара көмекті ұйымдастыру үшін интернетті пайдалану.

Әлеуметтік желілер мен ондағы әлеуметтік желіде қарым-қатынас жасауға арналған қосымшалар өзара пікір алысуға, ақпаратты талқылауға, сондай-ақ бірін-бірі оқытуға көмектеседі.

Интернет технологиялары ретінде блогтар, әлеуметтік желі сайттары (Facebook, Twitter, Pinterest, LinkedIn және т.б.), файл алмасу сайттары, оның ішінде презентациялар (мысалы, SlideShare) және бейнематериалдар (YouTube, Vimeo, Vine), сондай-ақ барлық Google ашық қосымшалары және т.б. қарастырылады. Олар блог және микроблог жүргізу, ортақ пайдалануға арналған файлдарды жариялау, көптеген қосымша опциялары бар форумдар мен жұмыс топтарын ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Артықшылықтары

✓ Блог дәстүрлі мектеп хабарландыруларын алмастыра алады, өйткені ол саясатқа, музыкаға, математикаға немесе спортқа қызығушылық танытқан оқушылардың әртүрлі талқылауларға қосылуына мүмкіндік береді, сондай-ақ оларды өздері айналысатын сүйікті істері туралы блог ашуға ынталандырады.

✓ Білім берудің негізгі мақсаты – өзара білім және тәжірибе алмасу болғандықтан, кез келген басқа қарым-қатынас құралдары сияқты әлеуметтік желілер оқытудың тиімділігін және білімді меңгеру деңгейін арттыра алады. Бұл оқу процесінің тиімділігін арттыру үшін әлеуметтік платформаларды пайдалануда шығармашылық көзқарас қажет екендігін білдіреді.

✓ Әлеуметтік желілер кез келген уақытта, кез келген жерде қолжетімді қарым-қатынас жасаудың қарапайым құралы болып табылады.

✓ Оқытуда әлеуметтік желілерді пайдалану оқушылардың оқуға ынтасын, қызығушылығы мен креативтілігін арттырады.

✓ Әлеуметтік желілер оқушы мен мұғалімнің арасында жағымды және сенімді қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

✓ Онлайн құралдар бір мезгілде бірнеше оқушыға бір тапсырманы орындауға мүмкіндік береді: олар бір-бірінің толықтыруларын, өзгерістерін, ескертпелерін, сондай-ақ пікірлерін көре алады және жобаның іске асырылу барысын бақылай алады.

Қиындықтар

✓ Тілді жеткіліксіз дәрежеде білу білім алмасу процесіне кедергі келтіруі мүмкін.

✓ Тақырыпқа қатысы жоқ веб-сайттарды қарауға немесе чаттарда отыруға

Процеске бағдарланған оқыту

Дербестендірілген оқыту жекелеген білім беру іс-әрекеттерінің жиынтығы емес, біртұтас процесс болып табылады. Осыған орай, әрбір оқушыны жаңа қырынан – оның өмір сүру жағдайларын, өмір тәжірибесін, оның білім алудағы ғана емес, эмоционалдық және психологиялық әлеуеті мен қажеттіліктерін ескере отырып қарастыру аса маңызды. Дегенмен бұл процесті түсіну және оны іс жүзінде қолдану үшін әрі аналитик, әрі стратег және нұсқаушы болуына тура келетін мұғалім тарапынан да, өзіне басқалардың көзімен қарай білуді, өз міндеттері мен оларға қол жеткізу жолдарын түсінуді үйренуі қажет балалар тарапынан да көп қосымша күш-жігерді қажет етеді. Нашар баға немесе сәтсіз күн оқудың жалпы нәтижелеріне әсер етпеуі тиіс. Бірақ қалыптасқан жағдайды түсініп, әрбір баланың жеке жағдайын сезінген кезде ғана табысқа жетуге болады, бұл айтарлықтай еңбек пен уақытты қажет етеді.

Процеске бағдарланған білім беруде нашар баға деген болмайды. Мұнда таңдаған шешімнің дұрыстығы туралы мәліметтер мен сындарлы кері байланыс бар, бұл алға ілгерілеу мен тұлға дамуының көрсеткіші және қозғаушы күші болып табылады.

Артықшылықтары

✓ Айыптау ретінде емес, кері байланыс ретінде қатемен жұмыс жүргізу.

✓ Стресс пен эмоциялық қысымды барынша азайту.
✓ Әрбір оқушы үшін қолайлы тәсілді қолдану.
✓ Білім беруді дербестендіру мен өз бетінше оқудың ең тиімді тәсілі.

Қиындықтар

✓ Оқу процесін талдауға арналған құралдардың болмауы.
✓ Тұтас кешенді оқу процесін түсінудегі қиындықтар.

Виртуалды және кеңейтілген шындық (VR&AR) – цифрлық құрылғылар мен бағдарламалардың көмегімен жасалған объектілер арқылы адам өмірінің физикалық кеңістігін кеңейту мақсатында қолданылатын заманауи және қарқынды дамып келе жатқан технологиялар.

Кеңейтілген шындық – қосымша ақпаратты жеткізетін құрылғы арқылы пайдаланушы үшін «көзге көрінетін» шындықтың кеңейтілуі. Құрылғы «мөлдір экранмен» немесе камерамен жабдықталуы керек, бұл ноутбук, планшет немесе смартфон болуы мүмкін. Графика, дыбыстар, анимациялар, GPS немесе сұраққа жауаптардың координаттары түріндегі қосымша ақпарат қоршаған әлемнің нақты кескіндері арқылы бейнеленеді. Кеңейтілген шындық бізді қоршаған әлемнің визуалды бейнесін кеңейтеді.

Кеңейтілген шындық қолданба бағдарламаларын қолданудың көптеген санаттары мен қолдану нұсқалары бар: кеңейтілген шындық браузерлері («үшінші көз» түрі), компьютерлік ойындар, криминалистикадағы интерактивті қылмыс карталары және басқа да көптеген оқу құралдары. Бағдарламалық жасақтама арқылы әзірленген виртуалды ақпаратты, шынайы суреттер мен бейнелерді пайдалану мүмкіндігі бұл технологияны әртүрлі нақты жағдайларда жедел оқуға арналған тамаша құрал ретінде ұсынады.

AR/VR технологиялары ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқытуда аса тиімді болып табылады. Мысалы, аутизм спектрі бұзылған оқушылар адам көп жиналатын жерлердегі қолайсыздықты сезінбей, кез келген экскурсияға виртуалды түрде қатыса алады.

Артықшылықтары

✓ Оқытуды дербестендіреді және оқушының жеке тәжірибесі арқылы оқудың мән-маңызын арттырады.
✓ Оқушылардың қызығушылығын арттырады, қажетті білім берудегі өзара әрекеттестік пен қолдауды қамтамасыз етеді.
✓ Оқушылардың үйреншікті оқу ортасында алатын білім мен ақпаратты жақсы ұғынуына көмектеседі.
✓ Оқушыларға шынайы әлемнің мәнмәтіндік үшөлшемді сипатын көрсете отырып, шынайы модельдер әзірлейді.
✓ Қиындықтар
✓ Технологияның жаңашылдығы мен тартымдылығына байланысты оны пайдалануда білім беру мақсаттары үшін басты маңызы бар сапасы мен мазмұнына жеткілікті көңіл бөлінбеу қаупі бар.
✓ Кеңейтілген шындықтың тиімділігі және орындылығы әлі ешбір зерттеу саласында тексерілмеген немесе дәлелденбеген..

STEAM-білім беру – әлемдік білім берудегі негізгі трендтердің бірі.

STEM – science («ғылым»), technology («технология»), engineering «инженерия» және mathematics («математика») деген ұғымдарды білдіретін аббревиатура. Бұл қазіргі кезде қолданылып жүрген және келешектегі технологиялық инновацияларды дамыту үшін қажет төрт негізгі сала болып табылады. Бұл термин алғаш рет АҚШ Ұлттық ғылыми қорының оқу бағдарламаларында қолданылған, көп жағдайда «ғылыми-техникалық білім беру» деген ұғымда қолданылады.

Қазіргі кезде технологиялар мен жоғары технологиялық өндіріспен және жаратылыстану ғылымдарымен сабақтаса байланысқан мамандықтарды дамыту өзекті болып табылады, әсіресе, биотехнология және нанотехнология мамандарына сұраныс жоғары. Мамандарға жан-жақты дайындық пен ғылымның әртүрлі салалары бойынша білім аса қажет болады.

STEAM білім беру пәнаралық және қолданбалы тәсілдерді қолдануға, сондай-ақ жаратылыстану ғылымдарын, технологияларды, инженерияны, шығармашылық пен математиканы біртұтас оқыту жүйесіне интеграциялауға негізделеді.

STEAM-білім беруді кеңінен енгізу ел экономикасын өзгертуге, оның барынша жаңашыл және бәсекеге қабілетті болуына, ал қазіргі оқушылардың болашақта табысты маман болуына оң ықпал етеді.

Артықшылықтары

✓ STEM-білім беру дағдылары бар қызметкерлер санының артуы.

✓ Қоғамдағы STEM-білім беру бойынша базалық білімнің жалпы деңгейінің артуы.

✓ Әйелдердің ғылыми-техникалық салаларға белсендірек қатысу перспективасы.

✓ Қоғамда нақты ғылымдарға оң көзқарастың дамуы.

✓ Оқушыларды өмір бойы білім алуға және үздіксіз біліктілігін арттыруға дайындау.

✓ Нақты ғылымдарды оқыту саласында жұмыс істейтін кадрлардың сапасын арттыру.

✓ STEAM-білім беру бірнеше пән саласын біріктіретін жаңа білім беру технологиясы ретінде сыни ойлауды, зерттеу құзыреттілігін және топпен жұмыс істеу дағдыларын дамытады.

Қиындықтар

✓ Ғылыми-техникалық пәндер бойынша біліктілігі жоғары кадрлар құрамын қалыптастырудағы қиындықтар.

✓ Жұмыспен қамту орталықтары, экономикалық даму ұйымдары, оқу орындары, университеттер мен колледждер, ғылыми және технологиялық орталықтары, бейресми білім беру қызметін ұсынатын ұйымдар сияқты ұйымдар арасындағы STEM-топтарының қызметін үйлестірудегі қиындықтар.

Қажетті мектеп инфрақұрылымын (компьютерлер, материалдар, зертханалар және т.б.) салуға елеулі шығындар жұмсалуы

ӘДЕБИЕТТЕР

1.«Қазіргі білім беру трендтері» - Алматы: «Bilim Media Group» ЖШС, 2017 жыл – 326 б.

2. Тренды современного образования (Заманауи білім беру трендтері) – Алматы: "Bilim Media Group" ЖШС, 2017-326 Б.

3. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1015153.pdf By Barbara Bray and Kathleen McClaskey A STEP-BY-STEP GUIDE TO PERSONALIZE LEARNING. 12 Learning & Leading with Technology | May 2013

СОВРЕМЕННЫЙ ПЕДАГОГ И ВЫЗОВЫ ВРЕМЕНИ

Смаилканова Алтын Агнасовна
КГП на ПХВ «Педагогический высший колледж имени Б.Ахметова, г. Павлодар
altynsmailkanova@mail.ru

Аннотация: Педагогическая мастерская — инновационная технология, позволяющая педагогам и студентам осваивать современные образовательные подходы. В колледже им. Б. Ахметова она реализуется с 2020 года в три этапа, включая исследование образовательных потребностей, разработку методик и внедрение практических решений. В результате созданы ресурсные центры, организованы семинары и тренинги, способствующие повышению профессиональной компетентности педагогов и качеству подготовки будущих специалистов.

Ключевые слова: педагогическая мастерская, инновации, образование, компетентность, методическая работа, профессиональное развитие.

Одним из приоритетов современного образования становится применение педагогами различных новых технологий обучения, которые несут в себе самостоятельную деятельность и способы организации этой деятельности обучающихся.

В перечне таких технологий встречается технология, называемая педагогической мастерской. Она разработана во Франции. Ее основы заложили известные психологи и общественные деятели Анри Валлон, Поль Ланжевен и Жан Пиаже. Они полагают, что прогрессивные трансформации в обществе стимулируются положительными изменениями в образовании.

В нашей стране данная технология стала известной только в начале 90-х благодаря публикациям педагогов, которым довелось участвовать в работе учительских семинаров во Франции: книг и статей А.А. Окунева, Н.И. Беловой и других педагогов, владеющих технологией педагогических мастерских

Педагогический колледж имени Б.Ахметова – это реальный центр профессиональной подготовки педагогических кадров с актуальной образовательной системой в соответствии с профессиональным стандартом «Педагог».

Основной целью является подготовка компетентных педагогов, обладающих комплексными знаниями, практической готовностью к организации процесса обучения в условиях обновленного содержания образования, лидерскими качествами, умеющих выстраивать конструктивный диалог в различных аудиториях и успешно функционировать в современном мире [1, с.2]. Трендами в работе является: обучение на результат, разработка маркетинговой стратегии, определение эффективных инструментов продвижения бренда, профессиональные исследования, педагогическая практика нового формата, корпоративный менеджмент [2, с. 53].

Актуальным становится создание такой системы методической работы, которая смогла бы обеспечить непрерывность повышения уровня профессиональной компетентности и педагогического мастерства преподавателей, которая смогла бы обеспечить необходимую «новому» педагогу научно-методическую поддержку. Научно-методическая деятельность является одним из определяющих факторов развития колледжа, обеспечивающим высокую степень подготовленности педагогического коллектива к инновационным процессам [3, с.104].

Мастерская предоставляет возможность действующим педагогам и студентам колледжа, региона получить дополнительный практический опыт и обновить свои профессиональные навыки. Путь развития педагогической мастерской – от определения содержания до презентации результатов проделанной работы – проходил поэтапно. Решение приоритетных направлений мастерской осуществлялось в три этапа:

I этап (2020-2021 гг.) – На первом этапе проводилось исследование, и выявлялись образовательные потребности студентов, педагогического сообщества колледжа и региона. SWOT-анализ позволил лучше понять положение на рынке образовательных услуг, выявить потенциальные возможности и угрозы, а также разработать стратегии по максимизации сильных сторон, устранению слабых точек и использованию возможностей для успешной реализации идеи через мастерскую.

Совместно с Инновационным центром развития образования мы смогли провести анкетирования всех педагогов ДО региона, выявить слабые, западающие вопросы. Так же проводилась работа и по другим предметным областям: начальное звено, дисциплины общеобразовательного цикла, методика преподавания, уровень и качество использования информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе и т.д.

На втором этапе (2021-2023 гг.), исходя из обозначенных потребностей, формулировались задачи, которые предстояло решить в рамках работы мастерской. Постановка задач конкретизировала дальнейшую деятельность, делая ее целесообразной.

Был запущен процесс подготовки - отбор материала, определение форм и методов работы, разработка стратегического плана работы мастерской, выбор стейкхолдеров и социальных партнеров, приглашение тренеров, спикеров, организация менторства и т.п.

Традиционными стали мероприятия по начальному образованию проводимом в формате лаборатории проактивных педагогов. Проводятся обучающие, практико-ориентированные семинары для коллектива и студентов 4-х курсов.

В век цифровизации не теряет актуальности сотрудничество с Центром информационных технологий, методисты которого проводят обучающие семинары для педагогов и студентов по использованию платформы Билим лэнд, Кунделик и др приложений и сайтов, необходимых в учебном процессе.

Например, День открытых дверей в филиале «Өрлеу» предоставил студентам колледжа возможность ознакомиться с центром повышения квалификации педагогов, его программами, структурой и преподавателями.

В рамках сотрудничества с Региональным учебно-практическим центром физической культуры области на базе колледжа ежегодно проведим областные семинары для преподавателей организаций ТиПО.

В рамках работы мастерской педагогическое волонтерство стало новым видом движения в колледже. В онлайн формате для студентов и работников Карасукского, Бурятского, Горно-Алтайского педагогических колледжей педагоги нашего колледжа проводят уроки казахского языка. В рамках STEM-подхода педагогическое волонтерство реализовано для воспитанников реабилитационного центра «Самал», школы-интернат №7, где преподаватели со студентами старших курсов проводят уроки английского, казахского языков. Преподаватели отделения «Дошкольное воспитание и обучение» совместно с городским отделом образования согласно меморандума о сотрудничестве проводят обучающие семинары с педагогами городских дошкольных организаций.

В 2023 году колледж вошел в Реестр учебных центров Национальной палаты предпринимателей РК «Атамекен» по профессиональной подготовке. На базе колледжа действуют краткосрочные курсы по подготовке рабочей профессии «Помощник воспитателя» для безработных граждан региона от 18 до пенсионного возраста.

Бенчмаркинг колледжа, т.е.сотрудничество с целью определения, понимания и адаптации имеющихся примеров эффективного функционирования образовательных организаций с целью улучшения собственной работы осуществляется за счет сотрудничества с организациями образования региона, республики, Российской Федерации, Беларусии.

С 2020 года на базе колледжа проводится региональный чемпионат «WorldSkills Pavlodar». С 2022 года организованы первые региональные чемпионаты «Baby Skills», «Junior Skills».

Ежегодно выпускники и студенты колледжда занимают 1 и 2 места в республиканском чемпионате WorldSkills Kazakhstan по компетенциям «Дошкольное воспитание», «Преподавание в младших классах».

В рамках мастерской в колледже функционирует сетевое сообщество выпускников колледжа «Көшбасшы», Школа наставничества.

На третем этапе (2023-2024 гг.) проводилась оценка полученных результатов, анализ проведенной работы.

На сегодняшний день колледжем реализовано:

1. Адаптация образовательных программ под современные вызовы. В 2024 году внедрены новые курсы по подготовке помощников воспитателей и программы дуального обучения, охватившие 98 студентов (8,37%).

2. Внедрение цифровых технологий. В колледже функционирует компьютерные классы, цифровые лаборатории и современные интерактивные панели.

3. Практико-ориентированное обучение. Заключены соглашения с ведущими образовательными организациями, обеспечивая трудоустройство выпускников на уровне 75% (по специальности) и 100% общего трудоустройства.

4. Развитие дополнительного образования. В колледже действуют центры «Ұлағат», «Мұрагер», «Үндестік» и «Гармония», предлагающие участие в научных, творческих и спортивных секциях.

5. Инклюзивное образование. В колледже созданы специальные условия для студентов с особыми образовательными потребностями, включая адаптированные программы и доступную инфраструктуру.

6. Создание специализированных образовательных центров. В функционируют:

✓ Ресурсный центр «Дана бала» по дошкольному воспитанию и обучению.

✓ Ресурсный центр BilimLAB для развития цифровых компетенций и инновационного обучения.

✓ Образовательный центр «Future», который работает с детьми дошкольного и школьного возраста по направлениям «Подготовка к школе» и «Английский язык».

7. Международное сотрудничество и инновационные проекты. Колледж участвует в международном проекте DARYA, в рамках которого внедряются карточки SCAFFOLD для развития критического мышления и самостоятельности студентов.

8. Республиканские инициативы. Колледж активно участвует в республиканском проекте «943 – развитие целевых школ страны», направленном на модернизацию образовательных учреждений и повышение качества педагогической подготовки.

Стратегия комплексного подхода к подготовке педагогов. Политика колледжа ориентирована на: повышение квалификации и имеют квалификационные категории «педагог-эксперт», «педагог-исследователь», «педагог-мастер».

✓ Активное участие в конкурсах и олимпиадах: колледж ежегодно занимает призовые места на региональных и республиканских соревнованиях, таких как WorldSkills Kazakhstan.

✓ Поддержку научно-исследовательской деятельности: в колледже ежегодно проводятся конференции, такие как Конференция на иностарнных языках, «Ахметовские чтения», способствующие обмену педагогическим опытом.

✓ Улучшение материально-технической базы: в 2024 году завершены работы по открытию нового студенческого дома на 200 мест, открыт кабинет «SKILLSBOOST CENTER».

Приоритеты колледжа – это высокое качество образования, внедрение инновационных технологий и подготовка педагогов, способных вдохновлять и обучать новое поколение.

В условиях быстро меняющейся внешней среды успешное развитие образовательного учреждения обеспечивается четкой стратегией, которая не только направляет его деятельность, но и формирует феномен стратегического лидерства в образовательной системе.

Ключевая задача колледжа – подготовка высококвалифицированных педагогов, обладающих гибкими навыками (soft и hard skills) для эффективного обучения и воспитания детей Альфа-поколения. Особое внимание уделяется интеграции медиаобразования в образовательный процесс, что позволяет педагогам адаптироваться к современным вызовам и потребностям общества.

ЛИТЕРАТУРА

1. Баширов Т.А., Нафикова А.И. Глобализационные процессы и кризис европейской цивилизации. Современные проблемы науки и образования. 2015. №22. с.14

2. Мужикбаева Б.К.. Формирование общекультурных компетенций студентов в процессе изучения общественных дисциплин. Техническое и профессиональное образование. 2019. №4

3. Мамырханова А.М., Утемуратова Б.К. Роль познавательной деятельности в самообразовании педагога. «Образование» научно-педагогический журнал. 2019. №1 (88).

ХИМИЯНЫ КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ ҚОЛДАНУ: ОҚЫТУДАҒЫ ПӘНАРАЛЫҚ ТӘСІЛДІҢ РӨЛІ
ПРИМЕНЕНИЕ ХИМИИ В ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ: РОЛЬ ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ
THE APPLICATION OF CHEMISTRY IN EVERYDAY LIFE: THE ROLE OF AN INTERDISCIPLINARY APPROACH IN TEACHING

Шарымбаева Жибек Жаслановна
КГУ «СОШ имени Камал Макпалеева» отдела образования г. Павлодара
zhibek_pavlodar@mail.ru

Аннотация

Химия играет ключевую роль в повседневной жизни, влияя на медицину, питание, экологию и бытовую химию. Эффективное обучение химии требует междисциплинарного подхода, интегрирующего знания из биологии, физики и экологии. Это способствует лучшему пониманию химических процессов, развивает аналитическое мышление и практические навыки. В работе рассматриваются примеры применения химии в быту и обосновывается значимость междисциплинарного обучения для повышения его эффективности.

Ключевые слова: химия, повседневная жизнь, междисциплинарный подход, обучение, наука, практическое применение.

Химия — одна из важнейших наук, которая играет ключевую роль в повседневной жизни каждого человека.

Химия окружает нас повсюду — в продуктах питания, бытовой химии, лекарствах, материалах, которые мы используем ежедневно. Однако часто у школьников возникает вопрос: «Зачем нам это знать?». Междисциплинарный подход позволяет наглядно показать применение химии в реальной жизни, связывая её с другими науками.От приготовления пищи до очистки воды, от производства лекарств до создания экологически чистых материалов — химические процессы окружают нас повсюду.

В современных образовательных программах все чаще применяется интердисциплинарный подход, объединяющий химию с биологией, физикой, медициной и другими науками.

Интердисциплинарный подход – это метод обучения и исследования, который объединяет знания и методы из разных научных дисциплин для решения сложных задач.

Междисциплинарное обучение характеризуется активным стимулированием познавательной и исследовательской деятельности ребёнка. Главная роль педагога — поддерживать природную любознательность и стремление к исследованию, присущие каждому здоровому ребёнку. Освоив умение самостоятельно добывать знания и применять их в различных, включая нестандартные, ситуациях, ребёнок становится более подготовленным к преодолению сложностей, возникающих в процессе обучения на среднем и старшем этапах.

Цели и задачи междисциплинарного обучения:

1. Создание условий для раскрытия и развития индивидуальных способностей ребёнка.
2. Стимулирование творческого потенциала.
3. Формирование целостного восприятия мира.
4. Развитие различных видов мышления и навыков решения проблем.
5. Формирование навыков самостоятельного исследования и работы в коллективе.

6. Развитие самопознания, укрепление положительной самооценки, а также осознание уникальности и ценности других людей.

Меня, как учителя химии интересует рассмотрение данного вопроса в контексте химии это означает интеграцию с физикой, биологией, экологией, медициной и другими науками. Такой подход помогает лучше понимать взаимосвязи между различными процессами, развивает системное мышление и делает обучение более практичным и полезным для реальной жизни. Также необходимо отметить, что такой подход позволяет учащимся глубже понимать взаимосвязи научных дисциплин и их влияние на реальный мир.

Интердисциплинарное обучение способствует комплексному восприятию химии и её связей с другими науками:

✓ Физика и химия: изучение термодинамики реакций, электролиза, спектроскопии.

✓ Биология и химия: понимание биохимических процессов, влияния лекарств, процессов фотосинтеза и клеточного дыхания.

✓ Математика и химия: расчёт концентраций, стехиометрия, уравнения химических реакций.

✓ Экология и химия: изучение процессов разложения, загрязнения окружающей среды, способов очистки.

✓ Инженерия и химия: использование химических знаний для создания новых материалов, катализаторов и технологических процессов.

Одним из наиболее очевидных примеров химии в повседневной жизни является приготовление пищи. Во время кулинарной обработки происходят разнообразные химические реакции, включая:

✓ Маиллардова реакция, отвечающая за золотистую корочку при жарке мяса и хлеба.

✓ Карамелизация, при которой сахара разлагаются, придавая блюдам характерный вкус.

✓ Денатурация белков, происходящая при варке яиц или мяса, изменяющая их структуру.

Кроме того, пищевая химия играет важную роль в производстве добавок, таких как консерванты, антиоксиданты, стабилизаторы и усилители вкуса.

На уроках учащиеся изучают химический состав продуктов питания и их влияние на организм. С учащимися определяем крахмала в продуктах. Ученики капают раствор йода на разные продукт.

С помощью универсального индикатора учащиеся сравнивают pH лимонада, чая, молока, воды, оценивая влияние

Благодаря таким практическим работам учащиеся понимают, как химические соединения в пище влияют на здоровье, и учатся осознанно выбирать продукты.

Понимание химии позволяет потребителям делать осознанный выбор продуктов и заботиться о своем здоровье. И нам, учителям химии важно донести это учащимся.

Фармакология — это область, тесно связанная с химией, так как большинство лекарств разрабатываются на основе химических соединений. Примеры химии в медицине включают:

✓ Анальгетики и антибиотики, действие которых основано на взаимодействии молекул с клетками организма.

✓ Вакцины, содержащие химически модифицированные антигены для стимуляции иммунной системы.

✓ Биохимия метаболизма, изучающая, как различные соединения влияют на обмен веществ в организме.

В качестве примера приведу пример лабораторного опыта:

✓ Растворимость таблеток. Ученики опускают разные таблетки (аспирин, витамин С, активированный уголь) в воду с разным уровнем pH (имитация кислотности желудка) и сравнивают скорость их растворения.

✓ Изготовление антисептика. Ученики смешивают спирт, глицерин и эфирное масло, изучая антимикробные свойства этих веществ.

Благодаря таким практическим работам учащиеся понимают, как химия связана с медициной и как работают лекарственные препараты.

Интердисциплинарный подход в медицинском образовании помогает учащимся понимать механизмы действия лекарств и их возможные побочные эффект.

Современная химия играет важную роль в решении экологических проблем. Среди ключевых направлений:

✓ Разработка биоразлагаемых материалов, заменяющих пластик и уменьшающих загрязнение.

✓ Очистка воды, включающая фильтрацию, коагуляцию и использование активированного угля.

✓ Катализаторы для снижения выбросов, применяемые в автомобильной промышленности.

Из данного направления пример:

✓ Изучение разложения пластика. Учащиеся помещают разные виды пластика (обычный полиэтилен и биоразлагаемые пакеты) в почву и наблюдают за изменениями в течение нескольких недель.

✓ Создание биопластика. Из смеси крахмала, глицерина и уксусной кислоты учащиеся изготавливают образцы биоразлагаемого пластика.

Вывод: ученики понимают химические процессы разложения материалов и важность экологичных альтернатив.

Понимание химических процессов помогает создавать экологически чистые технологии и внедрять устойчивые решения в различных сферах.

Многие повседневные продукты содержат химические соединения, улучшающие их свойства. Примеры:

✓ Поверхностно-активные вещества в шампунях и моющих средствах, способствующие удалению жира и грязи.

✓ Консерванты в кремах, предотвращающие рост бактерий.

✓ Парфюмерия, основанная на сложных ароматических соединениях.

Развитие химии в этой сфере позволяет улучшать качество жизни, обеспечивать безопасность продукции и разрабатывать новые формулы, соответствующие требованиям потребителей.

Важное применение химии — разработка источников энергии. Среди них:

✓ Батареи и аккумуляторы, используемые в смартфонах, автомобилях и бытовых приборах.

✓ Биотопливо, получаемое из растительных и органических отходов.

✓ Водородная энергетика, перспективное направление развития экологически чистого топлива.

Пример эксперимента:

✓ В две чашки с водой добавляют каплю растительного масла. В одну из них добавляют мыло и наблюдают, как оно разрушает жировую плёнку.

✓ Использование модели молекулы мыла: гидрофильная и гидрофобная части связываются с водой и жирами, способствуя очищению.

Вывод: школьники наглядно понимают, как физико-химические свойства мыла делают его эффективным средством для удаления жира и грязи.

Знания химии помогают разрабатывать новые способы получения энергии и уменьшать негативное воздействие на окружающую среду.

На практических уроках по химии учащихся интересует производство различных видов топлива (бензин, дизель, биотопливо, водородное топливо).

Разработка лёгких и прочных материалов для автомобилей и авиации (карбоновые композиты, алюминиевые сплавы).

Использование химических покрытий для защиты от коррозии и улучшения аэродинамических свойств.

Современное образование требует объединения химии с другими дисциплинами для лучшего понимания взаимосвязей между науками. Некоторые примеры такого подхода:

✓ Химия и биология: изучение биохимических процессов в организме.
✓ Химия и физика: понимание структуры атомов и молекул.
✓ Химия и математика: использование математических моделей для прогнозирования химических реакций.

Интердисциплинарные методы способствуют развитию критического мышления, позволяют учащимся применять знания на практике и готовят их к решению сложных проблем в реальном мире.

Химия пронизывает все аспекты нашей жизни, от еды до экологии, от медицины до энергетики.

Интердисциплинарный подход в обучении помогает глубже понять роль химии и ее влияние на окружающий мир. Развитие науки и технологий требует нового поколения специалистов, способных интегрировать знания различных дисциплин для решения актуальных проблем человечества.

Работая над данной темой акцентирую внимание на том, что

применение интердисциплинарного подхода в обучении химии позволяет решить следующие задачи:

✓ повысить уровень научности учебной информации;
✓ повысить мотивацию и активизировать учебно-познавательную деятельность студентов;
✓ сформировать целостную картину о взаимосвязи дисциплин;
✓ развить способность применять установленные междисциплинарные связи для решения смоделированных ситуаций из будущей профессиональной деятельности;
✓ сформировать научные убеждения.

Интердисциплинарный подход позволяет получить знания, умения и навыки, необходимые в производственно-технологической деятельности, а также некоторых жизненных ситуациях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреева Л. Л. Химия и жизнь: популярные очерки. — М.: Наука, 2018. — С. 45-67.
2. Кузнецов В. А. Общая и неорганическая химия. — СПб.: Питер, 2020. — С. 112-130.
3. Петров С. В. Химия и медицина: практическое руководство. — М.: Медицина, 2019. — С. 78-95.
4. Иванов Д. П. Химия и экология: учебное пособие. — Екатеринбург: Уральский университет, 2017. — С. 34-59.
5. Сидоров А. Н. Химия в промышленности: современные технологии. — Новосибирск: Сибирское научное издательство, 2021. — С. 203-220.
6. Громов И. М. Органическая химия: применение в повседневной жизни. — Казань: Казанский университет, 2020. — С. 98-123.
7. Федоров В. Л. Биохимия в жизни человека. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2016. — С. 56-72.

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА IELTS ӘДІСТЕМЕСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДИКИ IELTS В РАЗВИТИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

EFFECTIVENESS OF USING IELTS METHODOLOGY IN DEVELOPING FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS IN TEACHING ENGLISH

Арыстанбекова Гулнур Бекмахамбетовна
Жамбыл облысы Меркі ауданы Мұхтар Әуезов атындағы жалпы орта білім беретін мектеп-лицейі,
arystanbekova_g@inbox.ru

Аңдатпа

Елімізде білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарламаның негізінде жүзеге асырылады. Қазіргі таңда білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасында сыни тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді қолдану болып табылады.

Бұл мақалада ауыл мектебі жағдайында білім алушылардың халықаралық IELTS тестіне дайындықты жүргізуге арналған «IELTS-қа сәтті 5 қадам (IELTS_Pro Success)» атты жобаның тиімді әдістемесіне түсінік берілді. Емтихан форматы негізінде тиімді стратегиялық қадамдарды пайдалана отырып, оқушылардың тілдік дағды (оқылым, айтылым, тыңдалым, жазу) сауаттылықтарын арттыру және тәжірибелік дағдыларын дамытудың жолдары ұсынылды.

Қазіргі заманда мектеп білім алушыларының IELTS тестін тапсыру- болашақта мамандық таңдауда аса құнды болатын жаһандық ауқымда басымдық беретін және өз жоспарларына икемді қарауға мүмкіндік деп танылады. Білім алушылар мамандық таңдауда халықаралық деңгейдегі ең үздік лайық жолды таңдау еркіндігіне ие болуға көмектеседі.

Тірек сөздер: халықаралық емтихан, функционалдық сауаттылық, тілдік дағдылар, стратегиялық қадамдар, жоба, әдістеме.

Annotation

The education system in the country is implemented on the basis of programs focused on competence and quality. The importance of education at present lies in the conduct of critical thinking, research, experiment, the application of effective teaching methods necessary for the effective implementation of functional literacy, creativity in a harmonious educational environment of the student's personality.

This article explains the effective methodology of the project "5 successful steps to IELTS (IELTS_Pro Success)" for training students for the international IELTS test in rural schools. Ways to improve language literacy and develop students' practical skills (reading, speaking, listening, writing) using effective strategic steps based on the exam format are proposed.

Passing IELTS tests by schoolchildren in the modern world is a priority on a global scale, which will be most valuable in choosing a profession in the future.

Аннотация

Система образования в стране реализуется на основе программ, ориентированных на компетенции и качество. Важность образования в настоящее время заключается в проведении критического мышления, исследовательской работы, эксперимента, применении эффективных методов обучения, необходимых для эффективной реализации функциональной грамотности, творчества в гармоничной образовательной среде личности учащегося.

В данной статье разъяснена эффективная методика проекта «5 успешных шагов к IELTS (IELTS_Pro Success)» для проведения подготовки обучающихся к международному тесту IELTS в условиях сельской школы. Предложены пути повышения языковой грамотности и развития практических навыков учащихся (чтение, говорение, аудирование, письмо) с использованием эффективных стратегических шагов на основе формата экзамена.

Сдача тестов IELTS в современном мире - приоритет в глобальном масштабе, который будет наиболее ценен в выборе профессии в будущем для выпускников средних школ.

Бүгінгі өркениеттің даму деңгейі білімділік пен сауаттылық ұғымдарының мазмұнымен тығыз байланысты. Еліміздегі әлеуметтік жағдайдың дамуына бірден-бір септігін тигізетін сала - білім саласы [1].

Жеке тұлғаның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық салаларында белсене араласуы және өмір бойы білім алуына негіз салу, заман ағымына ілесе алатын, меңгерген білімін күнделікті тұрмыс тіршілікте өз керегіне жаратып, өмірге дайын болуға тәрбиелеп, білім беру педагогтердің алдындағы үлкен міндет болып табылады. Осы орайда өз педагогикалық іс-тәжірибемнен оқыту үрдісінде оқушылардың өзгермелі әлемде әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін, білім алудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру зияткерлік, рухани және дені сау дамыған азаматын қалыптастыру деп түсінемін.

Оқушының тақырыпты жетік әрі терең игеру қабілетін арттыру, бұл кезеңде алған білімін алдағы болашағына тиімді қолдануды, сыныптан өзге жақтарда еркін пайдаланып үйренуіне ықпал ету. Осындағы басты назарға алынатын негізгі бірліктер белсенділік, шығармашылық тұрғыдан ойлану, шешімді қабылдаудағы нақтылық, өз ісіне өзіне сай етіп таңдауы, барлық кезде де білімге деген құштарлығының болуы болып табылады.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту туралы тұжырымдама анық көрсетілген [2].Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның физикалық құбылмалы әлемде әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру.

Ағылшын тілін үйретудің басты нәтижесі болып ақпараттық, сонымен қатар, қатысымдық және осы тұрғыдан қандай да бір мәселелерді шешу міндеттерін қалыптастыруға бағыттаудың бірден-бір жолы – оқушының функционалдық сауаттылығын арттыру. Себебі функционалдық сауаттылық баланың қоғамдық ортада мәдени тұрғыда өмір сүруі үшін керек деп санайтын және әлеуметтік қоғамдағы қарым -қатынас жасауындағы әкелетін негізгі білім, кәсіби біліктілік және дағдыларының бірігуі болмақ. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру ағылшын тілін оқытудың тұлғалық-әрекеттік нысанын жетілдіру мақсатында жүзеге асады.

Оған себеп оқушы сауаттылығын әрекетінің негізгі субъект деңгейіне көтерілгенде нақты ие болады [3]. Демек, ағылшын тілі пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру дегенді біз қалай ұғамыз? Оқушының тақырыпты жетік әрі терең игеру қабілетін арттыру, бұл кезеңде алған білімін алдағы болашағына тиімді қолдануды, сыныптан өзге жақтарда еркін пайдаланып үйренуіне ықпал ету. Осындағы басты назарға алынатын негізгі бірліктер белсенділік, шығармашылық тұрғыдан ойлану, шешімді қабылдаудағы нақтылық, өзіне сай етіп таңдауы, барлық кезде де білімге деген құштарлығының болуы болып табылады.

Ағылшын тілін оқытуда білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында «IELTS-қа табысты 5 қадам» стратегиясын педагогикалық іс-тәжірибеде практикалық құндылығын ұсынамын. Аталған әдістемелік жұмысымның мақсаты- ауыл мектебі жағдайында білім алушылардың халықаралық IELTS тестіне дайындықты жүргізу. Емтихан форматы негізінде тиімді стратегиялық қадамдарды пайдалана отырып, оқушылардың тілдік дағды (оқылым, айтылым, тыңдалым, жазу) сауаттылықтарын арттыру және тәжірибелік дағдыларын дамыту болып табылады.

«IELTS-қа сәтті 5 қадам (IELTS_Pro Success)» жобасы бойынша тестке дайындықтың заманауи, тиімді әрі оңай тәсілдерін пайдалану арқылы тапсырмаларды сәтті орындауды үйретуде келесі заманауи озық әдістер мен техникаларды қолданамын:

- Listening Techniques (Тыңдалым): Podcast, TED talks;

- Reading Techniques (Оқылым): Debate club, Skimming and Scanning, Key WordsTransformation;
- Speaking Techniques (Айтылым): Studdy Buddy, Speaking Question Prompts;
- Writing Techniques (Жазылым): Review / Proposal, Opinion Essay.

Аталған стратегиялық әдіс-тәсілдер білім алушылардың тілдік дағдыларды оңай меңгерулеріне арналған. Сонымен қатар, жобада English grammar preparation for UNT and English language Olympiads (Ағылшын тілінен ҰБТ және Олимпиадаға) арналған оқу-әдістемелік құралы пайдаланамын.

Оқу құралы мазмұны ағылшын тілінің күрделі грамматикалық тақырыпты түсінуге QR код арқылы автордың «You tube» каналындағы цифрлық ресурс: бейне лекция арқылы негізгі білім дағдыларын қалыптастыруға арналған. Бейне сабақта тақырыптық жоспар мазмұнына сәйкес белгілі бір тақырып бойынша ағылшын тілінің грамматикасына түсіндірме көрсетілген. Әр тақырып бойынша деңгейлі, сараланған тапсырмалар берілген.

Білім алушылар IELTS тестіне тиімді дайындалудың принциптерін практикалық тапсырмалар арқылы меңгереді.Тілдік дағдыларды жетік меңгерудің маңыздылығын түсінеді және ұсынылған стратегиялық қадамдар арқылы өз бетінше тілді үйренуге дағдыланады. Жоба негізінде алған білімдерін болашақта халықаралық деңгейдегі басқа да олимпиада, конкурстарға қатысып, жетістіктерге жету мүмкіндігін үйренеді.

Сонымен қатар, педагогикалық -әдістемелік жұмысымның

- ✓ Білім алушылардың Еуропалық тілді меңгерудің B1 және B2 деңгейіне
- ✓ сәйкес дағдылары дамиды;
- ✓ Ағылшын тілін үйренуіне қызығушылығы артады;
- ✓ Теориялық білімді тәжірибемен ұштастырып, оқу материалын меңгере
- ✓ отырып тілдік дағдыларды терең әрі жетік меңгереді;
- ✓ стратегиялық қадамдар ақылы оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеті және топта жұмыс істеу дағдылары жақсарады;
- ✓ Білім алушылар IELTS тестін сәтті орындауға дайын болады;
- ✓ Білім сапасы артып, сонымен қатар оқушылардың ұлттық бірыңғай тестілеуге (ҰБТ) және қорытынды аттестацияға дайындығы күшейеді.

Атқарылған әдістемелік іс-тәжірибе білім алушылардың ағылшын тілін академиялық деңгейде меңгеруге қызығушылығы артып, түрлі форматтағы тапсырмалар арқылы зерттеушілік дағдылары дамиды және алған білімдерін сыни тұрғыдан талдай білуге, қажетті ақпаратты өз бетімен алуға жаупкершілігі қалыптасады.

Қазіргі заманда мектеп оқушыларының IELTS тестін тапсыру- болашақта мамандық таңдауда аса құнды болатын жаһандық ауқымда басымдық беретін және өз жоспарларына икемді қарауға мүмкіндік деп танылады. Білім алушылар мамандық таңдауда халықаралық деңгейдегі ең үздік лайық жолды таңдау еркіндігіне ие болады. Жобаның ең маңызды артықшылықтарының бірі — білім алушылардың қалауларына сай кең ауқымды таңдауларды ұсынады.

Оқушылар жоба аясында ағылшын тілінде түрлі саладағы термин сөздерді меңгереді, идиомалар мен фразеологиялық тіркестерді үйрену арқылы сөздік қоры көбейеді. Жазу дағдысын қалыптатсатыруда эссе жазу стилін және аналитикалық талдауды үйренеді, шығармашылық және зерттеушілік қабілеттері дамиды. Срндай ақ, тыңдалым тапсырмаларын орындау арқылы сөздерді дұрыс айтуға және ақпаратты дұрыс түсінуге дағдыланады. Мәтінге негізделген шығармашылық тапсырмалар арқылы функционалдық сауаттылықтары қалыптасады. Айтылым бойынша шағын жобаларды дамытуға негіз қаланады. Ауыл мектебінде шетел тілін (ағылшын тілі) оқытуда инновациялық оқыту әдістерін енгізуге мүмкіндік береді, бұл жалпы білім сапасының артуына әсер етеді. Білім алушыларға IELTS тестін сәтті тапсыру үшін негізделген. Стратегиялық қадамдарды үйрену арқылы оқушылар Еуропалық B1 және B2 деңгейіне сәйкес тілдік біліктілікті арттырады. Білім алушылар Soft Skills дағдыларын үйренуде коммуникативтілік біліктілікті меңгереді.

Podcast, TED talks және Studdy Buddy, Speaking Question Prompts сияқты озық әдіс-тәсілдер арқылы емтихан форматына дайындалады. Білімге қолжетімділікті арттыру – қашықтан оқыту платформалары арқылы кез келген уақытта білім алуға мүмкіндік береді.

Жоба негізінде оқушылар STEM тәсіліне сүйене отырып, басқа да пәндермен кіріктірілген түрде грамматиканы оқытуға мүмкіндік беретін шығармашылық тапсырмаларды орындайды. Сонымен қатар, оқу үдерісінде жобалық және практикалық оқыту әдістерін пайдалану білім сапасын арттырып, тілді үйренушілердің шығармашылық ойлау қабілетін дамытады.

Жобаның практикалық маңыздылығы бірізділікті жүйеленген, белгілі бір нәтижеге бағытталған бағдарламаны: «IELTS-қа сәтті 5 қадам (IELTS_Pro Success)» жобасын пайдалану арқылы оқытудағы тиімділікті арттыру. Бұл әдістемелік іс- тәжірибе білім алушыларға IELTS-қа дайындық жолдарын (әр тілдік дағдыға арналған нақты стратегиялық қадамдарын) көрсету арқылы емтиханды бағалау критерийлеріне сәйкес сәтті тапсыруға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, педагогикалық- практикалық құндылығы бар авторлық бағдарламам - «English grammar preparation for UNT and English language Olympiads (Ағылшын тілінен ҰБТ және Олимпиадаға) арналған оқу-әдістемелік оқу құралын пайдаланамын.

Қорыта келе, ағылшын тілін үйретуде оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға негізделген білім беру жүйесін меңгерген балалардың білімдері мен түсініктерін өмірдегі жағдаяттарда пайдалана білуді, ақпарат құралдарымен жұмыс жасай білуді және алған мәліметтерді сыни тұрғыдан саралай білуді, өзінің болжамдарын ұсыну және пікір білдіру, өзінің ойын ашық әрі еркін жеткізуді; іскерлігі мен әрекеттерін адами тұрғыдан бірнеше салаларда, сонымен қатар, тұлғааралық жағдайда, әлеуметтік қатынастарда өмірлік мәселелерді біржақты ету үшін қолдануды талап ететіндігі айқын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қ.Р. Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы мектеп және отбасының өзара іс-әрекетінің мазмұны мен түрлері.
3. Мектеп ұстаздары әлемі» педагогикалық журналы №6 (i4)2v015 ж
4. Мектеп ұстаздары әлемі» педагогикалық журналы №6 (i4)2v015 ж
5. Рождественская Л., Логвина И. функционалды оқу дағдыларын қалыптастыру.Мұғалімдерге арналған нұсқаулық.

МЕТАПРЕДМЕТНЫЙ ПОДХОД КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Муссина Асыл Каламтаевна
учитель биологии КГУ «Средняя общеобразовательная школа инновационного типа имени Ахмет Байтұрсынұлы города Павлодара»

Современное образование должно обеспечивать не только предметное обучение, но и развитие универсальных учебных умений, позволяющих формировать целостную картину мира.

Для этого необходимо интегрировать знания из различных дисциплин, устраняя их разобщенность и создавая межпредметные связи.

Одним из инструментов для достижения этой цели является метапредметный подход — образовательная технология, основанная на мыслетворческом принципе подготовки учебных материалов и интеграции традиционных школьных дисциплин.

Основы метапредметности лежат в трудах Л.С. Выготского, А.Н. Леонтьева, Д.Б. Эльконина и В.В. Давыдова. Эти ученые утверждали, что для развития мышления необходимо выходить за рамки отдельных предметов и устанавливать связи между различными областями знаний.

Ключевыми понятиями метапредметного подхода являются метапредметные категории, такие как "Знание", «Знак», «Проблема», «Задача» и универсальные учебные действия (УУД), включающие навыки анализа, синтеза, обобщения, классификации, установления причинно-следственных связей, решения проблем. Они позволяют ученикам:

- выражать понимание через схемы и модели;
- выстраивать логические связи между понятиями;
- развивать коммуникативные навыки, целеполагание, самоопределение;
- решать задачи различного уровня сложности.

Применение метапредметного подхода в биологии способствует развитию критического мышления, формированию аналитических способностей, навыков работы с информацией, что особенно важно в условиях цифровой среды. Полученные умения используются не только в школьных проверочных работах и экзаменах, но и в повседневной жизни и будущей профессиональной деятельности учащихся.

На уроках важно выявлять и применять межпредметные связи, например:

- В теме «Уровни организации живого» вводятся понятия из физики и химии: осмос, тургор, биолюминесценция, мембранный транспорт, катализаторы.
- В теме «Генетика» рассматриваются математические принципы: двойная система счисления, статистический анализ, биномиальная формула.
- При изучении эволюционной теории подчеркиваются связи с историей и экологией.

Для реализации метапредметного подхода применяются следующие методические приемы:

9 класс Раздел: «Молекулярная биология»

Метапредметный подход: рассмотрение модели строения ДНК, через принципы построения химических связей, проведение математических действий при вычислении длины молекулы ДНК.

9 класс Раздел «Закономерности наследственности изменчивости»

Метапредметный подход: рассматриваются математические принципы: двойная система счисления, статистический анализ, биномиальная формула.

9 класс Раздел: «Координация и регуляция»

Метапредметный подход: изучение электрических процессов, происходящих в живых организмах, объяснение процесса передачи нервного импульса, как физического явления.

8 класс Раздел: «Дыхание»

Метапредметный подход: биологический процесс газообмен осуществляется путем физического процесса диффузии через химические окислительно-восстановительные реакции.

8 класс Раздел: «Движение»

Метапредметный подход: изучение механики и динамики на примере работы различных видов суставов.

Для успешного внедрения метапредметного подхода в образовательный процесс рекомендуется:

- ✓ разрабатывать интегративные учебные программы;
- ✓ проводить курсы повышения квалификации для педагогов;
- ✓ создавать банк межпредметных задач;
- ✓ использовать проектное обучение и межпредметные недели.

Цитата Льва Выготского «То, что ребёнок умеет делать сегодня в сотрудничестве, он сумеет сделать завтра самостоятельно» подчеркивает важность обучения в контексте

взаимодействия и сотрудничества, что является ключевым аспектом метапредметного подхода.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУДІ ЦИФРЛАНДЫРУ

Нұрлыбек Орынбекұлы
Абай облысы білім басқармасының Абай ауданы білім бөлімінің «М.Әуезов атындағы орта мектебі» КММ, Қасқабұлақ ауылы
karakul77@mail.ru

Аңдатпа

Бұл баяндамада ауыл мектептерінің цифрлық трансформациясы, цифрландыру аясында біртұтас тәрбие бағдарламасындағы ұлттық құндылықтарды пән сабақтарына кіріктірудің маңыздылығы қарастырылады. Ұлттық құндылықтарды білім беру үдерісіне енгізудің негізгі бағыттары анықталып, педагогтардың әртүрлі пәндер бойынша практикада қолданылған тиімді әдістері мен мектептің тәжірибесі ұсынылады. Цифрлық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білім алу мүмкіндіктерін кеңейту жолдары талқыланады. Баяндаманың негізгі мақсаты – ұлттық рухани мұраны сақтай отырып, білім беру сапасын арттыру және цифрландыру аясында ұлттық құндылықтарды насихаттау.

Түйінді сөздер: білім беру саласын цифрландыру, ауыл мектебі, ұлттық құндылықтар, цифрлық трансформация, жасанды интеллект, цифрлық технологиялар.

XXI ғасырдың басында цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы адамзат дамуының жаһандық трендіне айналды. Жаңа буын технологияларын кеңінен енгізу, күн сайын ақпарат көлемінің бірнеше есе артуы, роботтандыру, қазіргі әлемде техника мен басқару жүйелерінің айтарлықтай күрделенуі білім берудің барлық буындары мен деңгейлеріне қойылатын талаптарды мүлдем жаңа сапалы деңгейге көтеруде [2].

Қазіргі кезеңдегі білім беру саласын цифрландыру – Қазақстан Республикасы экономикасының қарқындап дамуына әсер ете отырып, орта мерзімді перспективада сандық технологияларды қолдану арқылы халықтың өмір сүру сапасын жақсартумен қоса, еліміздің экономикалық дамуын түбегейлі жаңа жолға түсіру арқылы, болашақта цифрлық экономика құруды қамтамасыз етуге жағдай жасау болып табылады. Осыған байланысты білім беруді цифрландыру – елдің барлық азаматтарының білім алу деңгейіне жаңа серпілістер беріп, білім беру жүйесін технологиялық жаңғырту мен жақсартуға бағыттай отырып, оқытудың жаңа цифрлық мазмұнын жетілдіруге жағдайлар жасау болып табылады [3].

Осы үрдістен ауыл мектептері де тыс қалмауы тиіс. Алайда, білім беруді цифрландыру үдерісі ұлттық құндылықтарды ескермесе, рухани құндылықтардың әлсіреуіне алып келуі мүмкін. Сондықтан ауыл мектептерінде цифрлық білім беру ұлттық құндылықтармен ұштасып, оларды сақтау мен дамытуға бағытталуы керек. Себебі әрбір адамның тағдыры - жаңа ақпаратты дер кезінде табу, өзіне қажеттісін ғана алу, санада қабылдау, ой қорыту, сындарлы ойлау және оны практикада тиімді пайдалана алу қабілетіне байланысты.

1-сурет

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» атты үшінші отырысында сөйлеген сөзінде ұлттың жаңа келбетін айқындайтын негізгі құндылықтарды атап өткен болатын: «Бұл – Тәуелсіздік пен Отаншылдық, Бірлік пен Ынтымақ, Әділдік пен Жауапкершілік, Заң және Тәртіп, Еңбекқорлық пен Кәсіби біліктілік, Жасампаздық пен Жаңашылдық» (1-сурет). Бұл

құндылықтар мемлекеттік саясаттың ғана емес, білім беру жүйесінің де басты бағдары болып, ұлттық бірегейлікті нығайтуға және саналы, патриоттық рухтағы азаматтарды тәрбиелеуге ықпал етуі тиіс делінген [4].

Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес, орта білім беру мазмұнын жетілдіруде құндылыққа негізделген тәсілдерді қолдану жұмыстарын жалғастыру және күшейту өзекті болып табылады [5]. Биылғы оқу жылында «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы Мемлекет басшысы ұсынған құндылықтармен жетілдірілді. Білім беру жүйесінде осы құндылықтарды енгізу, жастарды ұлттық мәдениетіміз бен тарихымызға құрметпен қарауға, жеке жауапкершілікті сезінуге, адал еңбек етуге және үздіксіз даму мен жаңашылдыққа ұмтылуға бағытталған әдістемелік ұсынымдарды әзірлеуді қажет етеді [1].

Ауыл мектептерінің цифрлық трансформациясы – ауылдық білім беру сапасын арттыруға, оқушыларға жаңа мүмкіндіктер беруге және оқыту үдерісін тиімді ұйымдастыруға бағытталған маңызды қадам. Оның негізгі бағыттары:

Инфрақұрылымды дамыту. Ауыл мектептерінің цифрлық трансформациясы ең алдымен инфрақұрылымды жетілдірумен байланысты. Интернетке жоғары жылдамдықты қолжетімділікті қамтамасыз ету, заманауи компьютерлермен және интерактивті тақталармен жабдықтау – басты міндеттердің бірі.

Цифрлық білім беру ресурстары. Қашықтан оқыту платформалары, электронды оқулықтар, білім беру қосымшалары ауыл оқушыларына жаңа мүмкіндіктер ашады. «BilimLand», «Kundelik» және басқа да платформалар арқылы оқушыларға өздігінен білім алу мүмкіндігі беріледі.

Мұғалімдердің цифрлық сауаттылығын арттыру. Мұғалімдер цифрлық құралдарды тиімді пайдалана алуы үшін арнайы курстар мен семинарлар ұйымдастыру қажет. Бұл оларға инновациялық әдістерді енгізуге және оқыту сапасын жақсартуға көмектеседі.

STEM және робототехника. STEM (ғылым, технология, инженерия және математика) бағытындағы бағдарламалар ауыл оқушыларына XXI ғасырдың дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді. Робототехника және бағдарламалау сабақтарын енгізу арқылы оқушылардың шығармашылық және логикалық ойлау қабілеттері дамиды.

Оқушылардың цифрлық құзыреттілігін дамыту. Білім алушыларға цифрлық сауаттылық, деректерді өңдеу, онлайн қауіпсіздік және кибермәдениет негіздерін үйрету аса маңызды.

Әрбір білім мекемесінің басшысы ең алдымен осы аталған бағыттар бойынша мұғалімдер мен оқушыларға қолжетімді білім алуларына және қолайлы орта қалыптастыру бағытында тиімді жұмыстарды ұйымдастыруы керек. Осы орайда, мектебімізде атқарылған жұмыстарға тоқталсақ. Инфрақұрылымды дамыту бағытында мектебімізде:

✓ Интернет жүйесі Starlink желісі арқылы 200 mb/s жылдамдықпен іске қосылып, барлық пән кабинеттеріне қолжетімді түрде жұмыс істеуде;

✓ Заманауи ақпараттық коммуникациялық құралдармен жабдықтау бойынша мектеп 106 компьютер, 5 актив панель, 1 ледэкранмен қамтылған. Бір компьютерге шаққандағы оқушы саны – 1,8 бірлікте. Сонымен қатар жаңа модификациядағы химия кабинеті және кітапханамен жабдықталған.

✓ Мектептегі барлық мұғалімдер «Педагогтердің цифрлық құзырлығын дамыту» курстарынан толықтай өткен. Білім беруде АКТ-ны табысты енгізу үшін мұғалімдер, оқушылар және әкімшілік арасында ынтымақтастықтағы қарым-қатынас жақсы қалыптасқан.

✓ STEM және робототехника бағыты бойынша мектепте IT сынып, робототехника кабинеттері заман талабына сай толық құралдарымен жабықталған. Оқушыларымыз осы бағытта қалалық мектептерден қалыспай, облыстық, республикалық және халақаралық жарыстардың жүлдегерлері атануда.

✓ Оқушылардың цифрлық құзыреттілігін дамыту бойынша мектепте жоспарлы түрде «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының «Алдын алу шаралары» жобасы аясында оқушылардың цифрлық мәдениетін қалыптастыру бағытында жоспарлы түрде іс шаралар жүргізіліп,

мектептің әлеуметтік парақшаларында жарияланууда. Оқушыларымыз цифрлық технологияларды еркін меңгеріп, оқу үрдісінде тиімді пайдалануда.

Ұлттық құндылықтарды пәндерге кіріктіру білім мазмұнын байытып қана қоймай, оқушылардың тарихи санасын нығайтады, рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастырады. Қазақстандық білім беру жүйесінде ұлттық құндылықтар бес негізгі бағыттар бойынша беріледі. Пәндер бойынша ұлттық құндылықтарды кіріктіру әдістері келесі 2-суретте берілген.

3-сурет

«Біртұтас тәрбие» бағдарламасында: Оқу-тәрбие процесінде қолайлы жағдай жасауда білім беру ұйымдарының басшылары мен педагогтер басты рөл атқарады деп атап көрсетілген. Тәрбиенің мәні – ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде білім алушылардың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру үшін жағдай жасау. Сондықтан да осы бағдарламаның негізгі мақсаттарының бірі «Құндылыққа бағдарланған білім беруді оқу бағдарламасына кіріктіру» болып отыр (3-сурет). Ұсынылған құндылықтар жүйесін педагогтер сынып сағаттарын мақсатты түрде жоспарлауда және күнделікті сабақ мазмұнына кіріктіруде қолданулары керек деп нақты айтылған. Осы міндетке байланысты білім беру мазмұны арқылы оқушыларды құндылықтармен дарытуда цифрландырудың маңызы ерекше орын алады.

Цифрландыру аясында ұлттық құндылықтарды насихаттау үшін:

✓ Қазақ тілі, әдебиеті, тарихы және этнографиясына негізделген цифрлық оқулықтар мен платформалар пайдалану;

✓ Ұлттық өнер, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды қамтитын мультимедиялық материалдар әзірлеу;

✓ Атақты тұлғалар мен тарихи оқиғалар жайлы виртуалды экскурсиялар жасау;

✓ Оқушыларды ұлттық мәдениетке баулитын мобильді қосымшалар мен онлайн курстарды әзірлеу қазіргі заманның сұранысына айналып отыр.

Ұлттық құндылықтарды цифрлық форматта ұсыну мен тарату үшін келесі технологияларды қолдануға болады:

✓ Интерактивті платформалар – ұлттық ойындар, аңыздар мен ертегілерге негізделген білім беру ресурстары;

✓ Жасанды интеллект және big data – оқушылардың оқу үлгерімін талдау және ұлттық мазмұндағы ұсыныстар беру;

✓ AR/VR технологиялары – қазақ мәдениеті мен тарихын визуализациялау;

✓ Блокчейн технологиясы – қазақ фольклоры мен әдеби мұраларын сақтаудың заманауи әдісі.

Мектептегі оқу пәндерінің мазмұнына ұлттық құндылықтарды енгізу білім алушылардың Қазақстан мемлекеттілігін нығайтуға атсалысу, қоғам игілігі үшін қызмет ету, ұлттық мұраға ұқыпты қарау, адал еңбекті құрметтеу, сыни және креативті ойлау, уақыт пен қаржыны тиімді жоспарлау құзыреттіліктерін қалыптастырады [1]. Оқыту үдерісінде ұлттық құндылықтарды жүйелі түрде пайдалану оқушылардың бойында отансүйгіштік, адамгершілік қасиеттерді қалыптастырып, ұлттық мәдениетке деген құрметін арттырады. Сондықтан мұғалімдер мен білім беру ұйымдары осы бағытта жұмыс жүргізіп, инновациялық әдістерді қолдануы қажет.

Осы мақсатта мектебіміздің пән мұғалімдері сабақтарында ұлттық құндылықтарды кірістіре отырып шығармашылық тәсілдер, цифрлық технологиялар мен ойындарды тиімді қолдануда. Себебі қазіргі таңда сандық технологиялар мен ұлттық құндылықтар білім берудің жаңа кезеңін ашады.

Мектептегі мұғалімдердің ұлттық құндылықтарды пән сабақтарына енгізуі мен қолданылуы практикасына тоқталсақ. Мысалы, тарих пәнінің мұғалімі К.Ермекбаева «Тарих

сабақтарында жасанды интеллект пен ұлттық құндылықтарды кіріктіру негізінде оқушылардың шығармашылық ойлауындамыту арқылы отаншылдыққа тәрбиелеу» ізденіс тақырыбында жұмыс жасауда. Өзектілігі:

- ✓ заманауи білім беру технологиялары арқылы білім алушылардың креативті ойлауын дамыту;
- ✓ ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген озық білімді тұлғаны қалыптастыру;
- ✓ үлгерімі төмен оқушылардың оқуға қызығушылықтарын ояту.

Оқыту үдерісінде үлгерімі төмен оқушылардың қызығушылығын оятуда жасанды интеллект «Merge cube 3D» объектісін, “Голограмма” (үш өлшемді кескін), “Pixverse” бағдарламасын, “ChatGPT” объектісін, «Mozaik education» бағдарламасын және «Кіші Отанымыздың» тарихы насихатталған оқушының ғылыми-зерттеу жұмысында D-ID, Talkingco.de жасанды интеллект бағдарламасын өте тиімді қолдана білген. Ұлттық құндылықтарды цифрлық әдіс-тәсілдерімен тиімді ұштастыру арқылы сабақтарында «Алғағай», «Орамал тастау», «Жамбы ату» сияқты әдістерің айтуға болады.

Мұндағы «Алғадай» деген ертедегі батырлардың шайқас алдындағы жекелеме жекпе-жегі екен. Мұғалім осы құндылықты сабағында топ басшыларының жекпе-жегі деп кірістірген екен. «Жамбы ату» әдісін оқушылардың сабақты бекіту кезінде сұрақтарға жылдам жауап беру дағдыларын қалыптастыруда пайдаланған. Сыныпта Ежелгі дүние тарихы пәні бойынша «Ежелгі Египет» тақырыбындағы сабағында пирамидалар мен перғауындарға байланысты суреттерге «Pixverse» бағдарламасы көмегімен жан бітіріп, қозғалысқа келтіріп, оқушыларға сол баяғы заманға барғандай әсер қалдырта білді. «Talkingco.de» жасанды интеллект бағдарламасы арқылы оқушыларға тарихи тұлғалардың үшөлшемді кескіндегі бейнесін көрсете отырып, оларды көру және тыңдау арқылы тапсырмаларды орындатқызуы айтуға болады.

Бұл әдістің тиімділігі тарихи тұлғалардың бейнесінің оқушылардың естерінде жақсы сақталып қалуында. «Mozaik education» бағдарламасы қазақстандық цифрлық білім беруде ең танымал платформалардың бірі болып отыр. Бұл платформада жаратылыстану және гуманитарлық пәндері бойынша біршама үшөлшемдегі сабақ материалдары жинақталған. Тарих сабағында аталған мұғалім осы платформа арқылы ерте замандағы тас дәуіріндегі адамдардың тұрмыс тіршілігін үшөлшемдегі виртуалды саяхат арқылы көрсететіп, оқушылардың сабаққа деген мотивацияларын аттыра білді.

Сол сияқты география пәнінің мұғалімі Т.Мурсалимова өз сабақтарында ұлттық құндылықтарды топқа бөлу, бекіту сұрақтары, топтық жұмыстар бөлімдерінде тиімді қолданып жүр. Атап айсақ, сыныпты екі топқа бөлуде қазақ халқының ұлттық бірегейлігін бейнелейтін тарихи құндылықтарын дәріптейтін «Киіз үй» мен «Алаша» деп алу мақсаты бүгінгі күні олар этнотуризм мен ұлттық мәдениетті дамытуда маңызды орын алатындығын оқушыларға жеткізуінде. Сондай ақ, ауылдық жердің оқушылары мұхиттың ішкі әлемін шын мәнінде сезіне білуі үшін «Storis AR» қосымшасын виртуалды түрде таныстыру мақсатында тиімді қолданған.

Математика пәнінің мұғалімі Р.Түйебаева өзінің сабақтарында ұлттық құндылықтарды топқа бөлуде, есептер шығаруда тиімді қолданған. Мысалы, Жұптық жұмысты «Ұялы телефон» әдісін пайдаланған. Онда жұптарға үлестірме тапсырмалар беріледі. Мұнда оқушылар тек есептерді шешіп қана қоймайды, шешімінде шыққан сандарға қатысты мақал-мәтел айтулары қарастырылған. Бұл әдісті ұстаздың ұлттық құндылықты математика пәніне тиімді кіріктіруінің тамаша тәжірибесі деп айтуға болады.

Бастауыш мұғалімі С.Карменова сабақтарында қайталау сұрақтарын қоюда оқушыларға қазақ халқының ертедегі тұрғын үйі болып табылатын - киіз үйі туралы түсінік беріп, «Уық» әдісі деп аталатын киіз үй құрастыруды кіріктірген. Бұл балаларды киіз үй бөліктерін танып - білуіне, ұқыптылыққа, ынтымақтастыққа тәрбиелеуге негізделген. Сабақ арасындағы сергіту сәттерінде балаларға қазақ халқының мәдение мұрасы «Күй» екенін түсіндіре отырып, оның ырғағымен қимылдар келтіре билеуді, Ұлттық ойынымыз «Теңге

алуды» дәріптеу мақсатында оқушыларды ептілікке, шапшаңдыққа үйретуде «Теңге алу» ойынын да әр сабақтарында тиімді кіріктіріп өткізуде.

Жалпы алғанда мектептегі басқарушылық лауазымдағы қызметкерлер өздерінің жұмыстарында және барлық пән мұғалімдері сабақтарында ұлттық құндылықтарды өздерінің шығармашылық ойлаулары мен ақпараттық білімдерін пайдалана отырып білім беру мазмұнына белсенділікпен енгізуде. Оның айғағы ретінде таяуда ғана мектебімізде

- ✓ Сабақтарда Жасанды интеллект мен цифрлық технология шешімдерін пайдалану арқылы материалды тиімді меңгерту және сапалы білім беруді қамтамасыз ету;
- ✓ Құндылыққа негізделген тәсілдерді негізгі оқу пәндеріне кіріктіру;
- ✓ Ұлттық сана-сезімі қалыптасқан және жалпы адамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеу;
- ✓ Ұстаздардың іс-тәжірибелерін аудан көлемінде насихаттау мақсатында өткен «Білім беруді цифрландыру және ұлттық құндылық» тақырыбындағы аудандық семинар.

Бұл семинарда пән мұғалімдері ұлттық құндылықтарды кіріктірген ашық сабақтарын өткізсе, оқу тәрбие ісінің меңгерушілері үздік педагогтардың іс тәжірибелерін цифрлық форматта ұсынып, «Ұлттық құндылықтар -тәрбиенің негізгі өзегі» тәжірибе алмасу тренингін, пән бірлестігі жетекшілері өз бірлестіктерінің оқу жылындағы жетістіктерін QR әзірлемелер және жасанды интеллект арқылы ұсынды. Ғылыми жобалар бойынша оқушылар өздерінің зерттеу жұмыстарының презентацияларын, «Робототехника» бағыты бойынша мектептің құрама командасы өздерінің инженерлік және ғылыми техникалық бағыттағы жобаларын көрсетті.

«Шеберлік алаңы» бөлімінде семинарға келген аудан мектептерінің мұғалімдерімен семинардың қорытындысы бойынша кері байланыс пен рефлексия арқылы бағалау жасалынды. Жалпы осы семинар туралы мына QR-код арқылы көріңіз:

Біртұтас тәрбие бағдарламасы аясында ұлттық құндылықтарды пән сабақтарына кіріктіру – болашақ ұрпақтың ұлттық рухын қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады. Ауыл мектептеріндегі білім беруді цифрландыру ұлттық құндылықтарды дәріптеумен қатар жүруі тиіс. Цифрлық технологиялар оқушыларға ұлттық мәдениетті тереңірек танып-білуге мүмкіндік береді, ал ұлттық құндылықтар олардың тұлғалық дамуына негіз болады [4]. Сондықтан, білім беру жүйесін жетілдіруде инновация мен дәстүр сабақтастығын сақтау басты міндет болуы қажет.

ӘДИБИЕТТЕР

1. Қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы пәндерді оқытуда ұлттық құндылықтарды (Ұлттық мүдде, Ар-ұят, Талап) қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. - Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2024. – 400 б.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. – Астана, 2007. URL: https://work.salliance.group/kz/blog/development-of-leadership-skills-in-a-team
3. Білім беру кеңістігіндегі цифрлық педагогика / Цифровая педагогика в образовательном пространстве: Оқу құралы / Авторлық ұжым –Ж.К.Сағалиева, М.Д. Есекешова, Ғ.С. Ғұмаров, А.А. Жүсіпова, Э.Ш. Кочкорбаева, К.Ж. Нұрмұханова, Ш. Жақанқызы. – Алматы: «Бастау», 2020 – 388 бет.
4. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» атты үшінші отырысында сөйлеген сөзі // https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomarttokaevtyn-ulttyk-kuryltaydyn-adal-adam-adal-enbek-adal-tabys-atty-ushinshiotyrysynda-soylegen-sozi-1525727
5. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы. URL: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000249#z16

ӘЛЕУМЕТТІК ИНТЕЛЛЕКТ ПЕДАГОГТЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ
СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР САМОРЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГА
SOCIAL INTELLIGENCE AS A FACTOR IN THE SELF-REALIZATION OF A TEACHER

Гульнар Туяковна Топанова
руководитель школы, магистр гуманитарных наук
КГУ «Средняя общеобразовательная школа имени Мухтара Ауэзова города Павлодара», город Павлодар
timoneki@mail.ru

Аннотация

Мақалада педагогтың әлеуметтік интеллектісін қалыптастыру мәселесінің өзектілігі айқындалған, ол педагогикалық қызметтің субъект-субъектілік өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін когнитивті- тұлғалық қасиеттердің кешені ретінде түсіндіріледі, бұл өз кезегінде оның қажетті компетенттілік деңгейін және өз-өзін жүзеге асыру аясын анықтайды. Әлеуметтік интеллектіні қалыптастырудың жағдайлары педагогтардың өз-өзін жүзеге асыру факторы ретінде теориялық тұрғыдан негізделіп, айқындалған. Әлеуметтік интеллектіні қалыптастыру процесі мен педагогикалық ықпал ету қатысушыларының саны мен мазмұндық бағыттарының ерекшеліктеріне негізделген жаңа педагогикалық рөлдерге талдау жасалған.

Кілт сөздер: өз-өзін жүзеге асыру, әлеуметтік интеллект, қалыптастыру жағдайлары, педагогикалық рөлдер.

Аннотация

В статье определяется актуальность проблемы формирования социального интеллекта, понимаемого как комплекс когнитивно-личностных свойств педагога, которые обеспечивают эффективное взаимодействие в субъект-субъектной педагогической деятельности, тем самым обусловливая достижение в ней необходимой компетентности, определяющей уровень и диапазон самореализации. Выявлены и теоретически обоснованы условия формирования социального интеллекта как фактора самореализации педагогов. Представлен анализ процесса формирования социального интеллекта педагогов и особенности новых педагогических ролей на основе различий в численности участников педагогического влияния и его содержательной направленности.

Ключевые слова: самореализация, социальный интеллект, условия формирования, педагогические роли.

Abstract

This article highlights the relevance of developing social intelligence, viewed as an integral set of cognitive and personal characteristics of a teacher, which ensure effective interaction within subject-subject pedagogical activities. Such interaction determines the attainment of key competencies that shape both the level and scope of professional self-fulfillment. The study identifies and theoretically substantiates the conditions necessary for the development of social intelligence as a critical factor in teachers' self-realization. The article also provides an analysis of the process of social intelligence formation among teachers and explores the specifics of new pedagogical roles, taking into account variations in the number of participants involved in pedagogical interaction and the focus of its content.

Keywords: self-fulfillment, social intelligence, development conditions, pedagogical roles.

Модернизация казахстанской системы образования создает необходимые социальные условия для успешного решения поставленных перед педагогом важнейших задач и его самореализации, определяемой, прежде всего, продуктивной профессиональной

деятельностью. Вместе с тем актуализируется проблема формирования внутренних факторов самореализации – тех личностных и профессиональных свойств, которые способствуют приобретению педагогами компетентности, обусловливающей уровень и диапазон самореализации. В связи с этим особую значимость приобретает проблема изучения условий формирования необходимых для самореализации педагога качеств. Среди них ведущее место по праву занимает социальный интеллект (СИ), определяющий продуктивность не только социономических видов деятельности, но и развития личности в современном информационном обществе.

Цель исследования: изучить возможность развития социального интеллекта учителей посредством освоения ими разнообразных педагогических ролей.

В настоящее время роль учителя как человека, передающего знания и контролирующего их усвоение, изменилась, так как в цифровую эпоху получить знания можно из различных источников, а контроль их усвоения возложить на компьютер. Учитель требуется для раскрытия потенциала обучающихся, для актуализации их творческих и интеллектуальных способностей, для формирования их лучших человеческих качеств и готовности принести максимальную пользу своей стране. В таком случае появляется острая необходимость освоения учителями новых педагогических ролей, таких как ментор, наставник, тьютор, фасилитатор, бадди, эдвайзер, модератор, коуч.

Проблема формирования и развития социального интеллекта подвергнута к настоящему времени глубокому анализу в зарубежной и отечественной педагогике (Дж. Гилфорд, Р. Стернберг, А. Р. Бейсенбаев, В. Н. Куницына, Д. В. Ушаков и др.).

В большинстве исследований социальный интеллект рассматривается как фактор успешности деятельности, главным образом, – профессиональной деятельности человека, прежде всего, в сфере профессий типа «человек-человек» и готовности к ней (И. Ф. Башаров [2], Е. В. Беляева [3]).

Интеграция позиций разных ученых позволяет определить социальный интеллект как когнитивно-поведенческий конструкт, являющийся основой успешной адаптации в социуме, эффективных коммуникаций, регулирования и рефлексии собственного поведения.

Повышение значимости социального интеллекта в педагогическом процессе можно объяснить гуманизацией образования. В этой связи активно предлагаются новые педагогические роли, которые способствуют созданию атмосферы комфорта, поддержки и заботы, получению удовольствия от общения. Но слабо раскрыты различия между ними, что затрудняет само понимание сущности той или иной роли.

На учебных занятиях с классом учитель может выполнять роли фасилитатора и модератора. О.И. Райс, раскрывая особенности фасилитации, писала, что учитель, выполняя такую роль, вовлекает обущающихся в дискуссию, оставаясь в стороне от обсуждаемого вопроса; создает комфортную обстановку, корректирует (в случае необходимости) настроение участников, позволяя обсуждать смежные темы [4]. По сути, учитель в такой роли действует как психолог. Роль модератора в групповой работе с классом или с проектными командами достаточно точно описана О.М. Морозовой, которая раскрывает функции этой роли через функцию управления группой, формирования культуры командной работы обучающихся [5, с. 225].

Не осталась вне поля зрения и индивидуальная педагогическая роль, которую описывает Н.А. Асташова – роль «бадди», предполагающая оказание дружеской индивидуальной помощи или взаимопомощи. Это равноправные, дружественные отношения между двумя людьми, для которых характерны забота, поддержка и защита, честность и объективность в обмене информацией. При этом раскрывается и роль наставника как шефство над отстающим одним или несколькими обучающимися по определенному кругу вопросов [6].

В научной литературе часто описываются новые педагогические роли, которые успешно можно применять как в индивидуальной, так и в групповой работе. Например, Л.В. Попова раскрыла сущность роли ментора в образовании, через описание вариантов

возможного стратегического партнерства между учителем и обучающимся при выборе наиболее эффективного освоения знаний, умений и навыков. Ею отмечено, что менторство осуществляться в интеллектуальной (научный руководитель, научный консультант и др.) или эмоциональной сферах (мотивация, беспристрастное мнение в сложных ситуациях и др.), может быть двойным или спонтанным в зависимости от потребностей обучающихся [7].

Проведя глубокий терминологический анализ, Е.И. Соколова раскрыла сущность и показала особенности нескольких новых ролей учителя в современной школе. Роль тьютора она видит в персональном сопровождении обучающегося и обеспечении индивидуализации образования. С чем мы полностью солидарны, при этом следует отметить, что сопровождение может осуществляться в различных видах деятельности: учебной, проектной, методической, административной, исследовательской и т.п. Интересна для воплощения в педагогическую практику описанная ею роль эдвайзера, благодаря которой который учитель неформально советует, рекомендует и консультирует обучающихся, обогащая их знаниями, передавая свой собственный профессиональный опыт, предостерегает от неправильных поступков, помогает определять индивидуальную траекторию овладения профессией. Еще одна интересная роль – роль коуча, реализация которой обеспечивает психолого-педагогическое сопровождение подопечных, предоставляя им необходимые ресурсы, помогая принять решение и выбрать наиболее эффективные способы достижения поставленных целей [8].

Анализ научной литературы и педагогический опыт авторов позволили зафиксировать методы работы учителя при организации коммуникаций в соответствующей педагогической роли. За каждой педагогической ролью авторы предлагают закрепить набор мероприятий, реализация которых будет способствовать освоению педагогами соответствующей роли и характерными для нее методами работы.

Ментор - создает стратегическое партнерство через стимулирование самостоятельного поиска обучающимися ответа на вопросы, развивающе-поддерживающее взаимодействие, диалог, наводящие замечания, обучение на опыте своих ошибок.

Тьютор - осуществляет персональное психолого-педагогическое сопровождение через развитие критического мышления, учебный портфель (портфолио), дебаты, проектную деятельность, кейс-стади.

Наставник - оказывает шефскую помощь через постановку задач: вовлечение в процесс, интенсивный информационный обмен, деловые игры, мастер-классы и педагогические мастерские, посещение и анализ открытых занятий.

Коуч - умело ставит вопросы, помогающие принимать самостоятельные решения консультируемым, через активацию самообучения, метод глубинного слушания, партнерское сотрудничество, колесо жизненного баланса и линии времени, мозговой штурм WORLD CAFE.

Фасилитатор - помогает групповому взаимодействию через модерационные и ментальные карты, мировое кафе, технологии «Поляризация мнений», «Поиск будущего», «Мозговой штурм», «важное и желаемое», ранжирование с помощью меток, «в это же время, в следующем году».

Модератор - управляет работой группы через вопросно-ответные процедуры, техники проблематизации, метод карточного опроса, метод вызова, метод точечных вопросов, систематизацию ожиданий.

Бадди - оказывает дружескую помощь, через непрерывную двухстороннюю связь, информацию о точках роста и слабых сторонах, интерактивное общение, объяснение, демонстрацию техники выполнения задачи.

Эдвайзер - советует, контролирует через баскет-ситуации (например, проведение экскурсий), открытые вопросы, написание эссе, разбор ситуаций, демонстрацию техники работы.

Результаты и их обсуждение. Анализ научной литературы позволил зафиксировать особенности новых педагогических ролей на основе различий в численности участников педагогического влияния и его содержательной направленности.

Работа учителя с большим количеством обучающихся (например, с классом) может осуществляться с помощью ролей фасилитатора и модератора, индивидуальное взаимодействие – с помощью бадди. Остальные роли могут успешно использоваться как в групповой, так и индивидуальной работе. Содержательная направленность каждой роли детерминирована основным действием, который можно выразить в глагольной форме: фасилитатор – помогает, модератор – управляет, бадди – дружески поддерживает, тьютор – сопровождает, эдвайзер – советует, коуч – побуждает, ментор – предостерегает от ошибок, наставник – опекает.

Практические результаты работы заключаются в том, что предложенные методы освоения педагогических ролей апробировались на учителях нашей школы (42 человека). На протяжении года педагоги получали индивидуальные задания со стороны администрации школы. Отметим, что воплощение идеи активизировать внеаудиторную, волонтерскую, досуговую, спортивную и художественно-эстетическую деятельность учителей не нашло полного воплощения, в силу определенной инертности некоторой части. Поэтому результаты освоения предложенных ролей оказались разными (табл.1).

Таблица 1

Результаты освоения учителями новых педагогических ролей

Педагоги	Количество педагогов, освоивших новые педагогические роли (%)							
	ментор	тьютор	наставник	коуч	фасилитатор	модератор	бадди	эдвайзер
1 группа (21чел.)	47,4	63,1	73,7	100	57,9	100	100	57,9
2 группа (23 чел.)	47,8	60,9	69,6	100	65,2	100	100	56,5

Если индивидуально оценивать освоение учителями новых педагогических ролей, то очевидно, что все освоили по 3 роли: коуч, модератор и бадди. В остальных случаях освоение оказалось различным. В итоге, каждый учитель овладел 4–8 ролями, что повлекло изменения и в состоянии социального интеллекта, который оценивался дважды на протяжении года (табл. 2).

Таблица 2

Изменение социального интеллекта у педагогов после освоения новых педагогических ролей

Группа	Этап	Уровни						Ср.
		низкий		средний		высокий		
		кол-во	%	кол-во	%	кол-во	%	
1 группа	начало	5	26,3	10	52,6	4	21,1	1,78
	конец	0	0	9	47,4	10	52,6	2,39
2 группа	начало	6	26,1	11	47,8	6	26,1	1,88
	конец	0	0	12	52,2	11	47,8	2,12

Полученные в результате диагностики данные показывают произошедшие позитивные изменения в уровнях развития социального интеллекта педагогов. Особым

положительным моментом является отсутствие у педагогов с низким уровнем интересующего нас интеллекта, а также существенное увеличение студентов с высоким уровнем развития социального интеллекта.

Опыт годичной работы показывает, что необходимо повысить меры по мотивации и стимулированию педагогов к освоению новых педагогических ролей. Для этого необходимо усилить вовлечение педагогов в общественную деятельность, продумывать индивидуальные поручения, следить за тем, чтобы каждый учитель попробовал себя в новой роли. В настоящее время предлагается ввести в школе самооценку педагогов по освоенным педагогическим ролям, с целью повышения их ответственности и осознанности участия в данном процессе.

Заключение. В процессе исследования были зафиксированы изменения требований к педагогической деятельности учителей, особенно к воспитательной работе. Выполнение таких требований зависит от степени развития социального интеллекта учителя. На основе анализа различных позиций ученых предложено авторское определение понятия «социальный интеллект». Обнаружена прямая зависимость между владением учителями разными педагогическими ролями и уровнем развития их социального интеллекта. Авторы уверены, что подобная работа заслуживает внимания, а полученный опыт распространения среди педагогического сообщества.

ЛИТЕРАТУРА

1. Резанович И.В., Акимова А.М. Освоение новых педагогических ролей как условие развития социального интеллекта будущих учителей // Современные проблемы науки и образования. 2024. №1.
2. Беляева Е. В. Социальный интеллект и психологические качества личности руководителя. Самара, 2006. 207 с.
3. Бейсембаев А.Р. К социальному интеллекту учащихся через стратегическое планирование (из опыта общеобразовательной школы) // Научно-педагогический журнал «Білім». Астана: НАО И. Алтынсарина, 2023. № 3.133-142 с. Павлодар.
4. Куницына В.Н. Межличностное общение: учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2003.
5. Ушаков Д.В. Социальный интеллект как вид интеллекта//Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования. М., 2004.11-28 с.

ОҚУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА САРАЛАУ ТӘСІЛДЕРІН ТИМДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жолдасбек Нұрайлым Жаппасбекқызы
№202 З.Жарқынбаев атындағы орта мектебінің биология пәнінің мұғалімі
Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы

Андатпа

«Білімді ұрпақ - болашақтың кепілі»,- демекші, елдің болашақ азаматтарын қалыптастыру бағытындағы білім беру мәселесі - мемлекетіміздің басты саясатының бірі. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше жан-жақты сауатты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік және көптеген адами қабілеттің қалыптасуына игі әсерін тигізеді. Өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. “Сабақ беру үйреншікті жай шеберлік емес, ол үнемі жетілдіруді қажет ететін, үнемі жаңаны табатын өнер”,- деп Ж. Аймауытов айтқандай, сабақ беруді өнер деп бағалау тегін емес.Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін, әр мұғалім өзінің

алдындағы оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогтық мақсат-мүдесіне,өз шеберлігіне байланысты таңдап алады.

Соңғы уақытта табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет деген ойдың жақтастары көбейіп келеді. Бұл оқушылардың ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді.Білімді дәл осылай қолдану оқушыларға соңғы кезде XXI ғасыр дағдылары деп аталып жүрген кең ауқымды құзыреттіліктерді меңгеруге мүмкіндік береді. XXI ғасыр дағдылары деген ұғымның бірнеше анықтамасы бар. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы әзірлеген Құзыреттерді анықтау және іріктеу жобасының шеңберінде жасалған құрылымда құзырет «жай ғана білім мен дағдыдан анағұрлым күрделі. Ол белгілі бір жағдайларда психологиялық ресурстарды (оның ішінде дағдылар мен өмірлік ұстанымдарын) жұмылдыра және соған сүйене отырып, күрделі міндеттерді шеше білу қабілетін қамтиды.

Мысалы, тиімді қарым-қатынас құру қабілеті жеке адамның тіл білуіне, ақпараттық технологиялар саласындағы тәжірибелік дағдыларына және оның өзгелермен қарым-қатынас құра алуына сүйенетін құзырет болып табылады».

Бұдан білім беру саласына өзгерістің қажет екенін анық көрсетеді. Технология, коммуникация мен ғылым салалардағы мұндай елеулі өзгерістер әлемдік экономикаға айтарлықтай ықпал ете отырып, XXI ғасырда табысты болу үшін әрбір адамға қажетті білім мен дағдыларды алға тартады.

Ал, оқушылардың бойында осы кең ауқымды дағдыларды дамыту үш мұғалім не істеуі керек? Дағдыларды дамытуда, әрі әр оқушының қажеттілігін ашуға негіздей ала ма? деген сауалдардың бір жауабы оқыту үдерісі мен мазмұнды дұрыс саралау және олардың түрлерін тиімді таңдай алу .Үдерісті саралау – бұл жаңа материалды ұсыну жолдары, оқушылар орындайтын жаттығулар, қойылатын сұрақтар, оқыту әдістері мен оқушылардың бойында дамытылатын ойлау үдерісі. Әр оқушы үшін оқу үдерісі – оның өз ұғымын жетілдіру үшін білім беру бағдарламасының мазмұнын игеруі. Үдерісті оқушының өзара әрекеттесу барысында пайдаланатын ойлау үдерісі ретінде қарастыруға болады.

Саралау үдерісі анағұрлым жоғары деңгейлі ойлау үдерісін пайдалануды ынталандырады. Мұғалімдер білім беру бағдарламасын тиімді саралау үшін келесі өзгерістерді енгізе алады:

1. Жоғары деңгейлі ойлау дағдылары: Пайдаланылатын әдістер ақпаратты алуға емес, оны пайдалануға айрықша баса назар аудару керек; оқушылар мәліметтерді жаңа жағдайларда қолданып, оларды жаңа идеялар құру үшін пайдалануы, орындылығын бағамдауы және оны жаңа өнім жасау үшін пайдалануы керек.

2. Ашықтық: Жаттығулардың басым бөлігі ашық жаттығудан, яғни жалғыз дұрыс жауабы болмайтын, одан әрі ойланып, зерттеуге жетелейтін тапсырмалардан тұруы керек.

3. Жаңалық ашу: Жаттығулардың басым бөлігі оқушылардың заңдылықтарды, идеяларды және негізгі қағидаттарды аңғару үшін ойлау үдерісін пайдалана алатын түрлі жағдаяттардан тұруы керек.

4. Ой-пайымдарының дәлелі: Оқушыларға өз қорытындыларын ғана емес, осы қорытындыны жасауға негіз болған пайымдарын да айтуды ұсыну керек.

5. Таңдау еркіндігі: Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында мүмкіндігінше оларға таңдау еркіндігі берілуі керек.

6. Қарқын және әралуандылық: Жаңа материалды таныстыруда мүмкін болса қарқынды жылдамдату және оқушының қызығушылығын қолдайтын және әр түрлі оқу стильдерін қамтитын әдіс-тәсілдерді пайдаланған дұрыс.

Мазмұнды саралау.

1. Мазмұн – бұл идея: оқушыға түрлі нысанда ұсынылған тұжырымдамалар, сипаттамалық ақпарат және нақты деректер. Саралау үшін білім беру бағдарламасының мазмұнын түрлендірудің көптеген тәсілдері бар.

2. Абстрактілік: Пікірталастың, таныстырылымдардың, материалдар мен зерттеулердің негізгі бағыты пәндер арасында берілетін түсініктер мен қорытындыларға

негізделуі керек. Фактілер мен нақты ақпарат абстрактілі идеялардың үлгісі немесе бейнесі ретінде келтіріледі.

3. Күрделілік: Тұжырымдаманың күрделілігі мен көлемі, ұғымдар мен түсініктер арасындағы байланыс, сонымен қатар идеяны түсіну үшін оқытылатын пәннің көлемі мен әр түрлілігі бойынша анықталатын абстрактілі идеялар мүмкіндігіне қарай күрделі болуы керек.

4. Әралуандық: Ағымдағы білім беру бағдарламасында қозғалмаған иеяларды енгізу және оның мазмұнын байытуды білдіреді.

5. Әдістерді зерделеу: Дарынды оқушылар өзге балалар пайдаланатын зерттеу әдістерін зерделеуі керек, осы әдістерді және басқа да зерттеу әдістерін пайдалана отырып, тәжірибеде сынап көруі керек

6. Ұйымдастыру және экономика: Білім көлемі тез ұлғайып, тез өзгереді және мектептегі оқушылардың уақыты да шектеулі. Сол себепті, әр оқу тәжірибесі мүмкіндігінше өте құнды болуы керек. Экономика оқуды беруге арналған түйінді идеялар мен тұжырымдамалардың мазмұнын ұйымдастыруды, абстрактілі ұғымдар мен түсініктерді есте сақтауды әрі түсінуді қажет етеді.

7. Адамдарды зерделеу: Оқушылар өзінің таланты мен ықтимал табыстарын қарастыру үшін оқудағы әлеуетті арттыру мақсатында шығармашыл және табысқа жеткен тұлғаларды зерделеуі керек.

Кең ауқымды дағдылар негіздерін меңгерген білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуына қолайлы білім беру кеңістігін жасаудың бірден-бір жолы төменде берілген саралау түрлерін тиімді таңдай алу. Сыныптағы саралау жұмысының жалпы ортақ қабылданған жеті тәсілі бар:

Тапсырма: мұның құрамына білім деңгейі әртүрлі оқушыларға арналған тапсырмалар кіреді, оқушылардың қажеттіліктеріне қарай (көмек керек пе, әлде күрделі тапсырмалар беру керек пе) түрлі кестелерді немесе жаттығулар мен тапсырмаларды жасау, күрделілігіне қарай алға ілгерілеп отыратын тапсырмалары бар карточкаларды пайдаланыңыз.

Дереккөздер: кейбір оқушылар басқа сыныптастарына қарағанда анағұрлым күрделі дереккөздермен жұмыс істей алады, дереккөздердің ауқымы талқылауға негіз болатын мәтіндерден бастап, анағұрлым қиын сөздерді және күрделі идеяларды түсіндіретін мәтіндерге дейін ауытқып отырады, баспадан шыққан және электронды дереккөздер де пайдалануы мүмкін. Бұл материалды пайдаланудың анағұрлым ауқымды көлемін көрсетеді.

Қарқын:кейбір оқушылар басқаларына қарағанда жылдам жұмыс істейді, қосымша тапсырмаларды көп күш жұмсауды талап ететін оқушылар үшін қолдануға болады,негізгі тапсырмаларды түсіндіруде көмек қажет ететін оқушыларға біршама уақыт беріледі.

Қорытынды:барлық оқушылар бір тапсырманы орындаса да олардың нәтижелері әртүрлі болады, мұғалім тапсырма береді, бірақ жалғыз «дұрыс» жауаптың бағытында жұмыс істеуден гөрі оқушылар өздерінің мықты және әлсіз тұстарына қарай жауап береді, барлық оқушыларға бағытталған нұсқау бере отырып, олардың әрқайсысының өздерінен не күтетіндігін түсінгендеріне көз жеткізу керек.Диалог және қолдау көрсету: кейбір оқушыларға тапсырманы орындау барысында жан-жақты әрі нақты көмек қажет болады, мұғалім оқушыларды ойланту үшін және бірқатар жауаптар алу үшін алдын ала дайындалған сұрақтарды қоюына болады. Бұл әдісті қолдану барысында сөзбен қолдау көрсету және ынталандыру да маңызды рөл атқарады.

Бағалау: оқушылар үнемі бағаланып отырады, осылайша педагогикалық қызмет пен саралаудың басқа да түрлері оқушылардың қажеттіліктеріне қарай үнемі түзетіліп отырылуы мүмкін. Педагогикалық қызмет табыстылықты, жақсартуды, түзетуді қажет ететін салаларды анықтайтын әмбебап үдеріс болуы керек, сонда ғана біз пәнді оқытудан оқушыны оқытуға қарай жылжи аламыз.

Жіктеу: Оқытудың болжалды міндетіне қарай топ құруда пайдалы көптеген тәсілдер бар:мүдделері ұқасас оқушылар (мысалы, қиындық деңгейі немесе қолдау деңгейі), талаптары әртүрлі оқушылар, джигсо топтары, кәсіби дағдыларына қарай бөлінетін топтар немесе сарапшы топ, гендерлік топ, аралас гендерлік топ, ұйымшыл топ.

Саралау түрлерін тиімді қолдану әр оқушының қажеттілігін ашу мен қолдауға, оқыту процесін жетілдіруге, оқу бағдарламасының қойған мақсат, міндеттеріне жетуге және кең ауқымды дағдыларды игеруіне мүмкіндік береді.

Мұғалімдерге сабақты жоспарлауда дағдыларды дамытуға негізделген саралау тапсырмаларын анықтау, саралау түрлерін алдын-ала жоспарлау мен қолдауды қажет ететін оқушыларға бағыттау үшін әдіс-тәсілдерді қолдану қиындық тудырады. Жоғарыда көрсетілген саралау түрлері осы кездескен қиындықтарды шешуге көмек бола алды.

Қалыптасқан кең ауқымды дағдылар оқушылардың өз білімдерін кез-келген жағдайға қалай бейімдеу керек екенін біліп, болашақта кездесуі мүмкін кез-келген күрделі тапсырмаларды шешуге кепіл бола алады. Ал, бұл дағдыларды дамыту оқу бағдарламаларының жүйелі түрде жүзеге асуына байланысты болмақ.

СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАЗАХСТАНА: ВОПРОСЫ КАЧЕСТВА

Пивоварова Л.Г.
КГУ «Корнеевская гимназия», Есильский район, СКО

Аннотация: Бұл мақалада қазіргі Қазақстан мектептеріндегі білім сапасының өзекті мәселелері қарастырылады. Білім сапасының негізгі ұғымдары мен бағалау критерийлері, сондай-ақ оған әсер ететін факторлар талданады. Мақалада білім сапасын жақсартуға кешенді түрде қараудың маңыздылығы атап өтіледі, оған мемлекеттің, мектептердің, педагогтардың және ата-аналардың белсенді қатысуы кіреді.

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные вопросы качества образования в современных школах Казахстана. Анализируются ключевые понятия и критерии оценки качества образования, а также факторы, оказывающие на него влияние. Статья подчеркивает необходимость комплексного подхода к улучшению качества образования, включающего активное участие государства, школ, педагогов и родителей.

Annotation: The article examines current issues related to the quality of education in modern schools in Kazakhstan. It analyzes key concepts and criteria for assessing the quality of education, as well as the factors influencing it. The article emphasizes the need for a comprehensive approach to improving education quality, involving the active participation of the government, schools, teachers, and parents.

Ключевые слова: качество образования, важнейший фактор, комплексный подход, инновационные методы.

Качество образования в современной школе — одна из ключевых тем, волнующих педагогов, родителей, учеников, а также является важнейшим фактором развития общества и экономики.

В условиях быстро меняющегося мира и новых вызовов, с которыми сталкивается образовательная система, качество обучения становится важнейшим индикатором успешности школьного образования. Однако что же мы подразумеваем под качественным образованием, как его оценивать и какие факторы влияют на его формирование?

Качество образования представляет собой многогранное понятие, которое включает в себя несколько ключевых факторов: содержание образовательных программ, квалификацию педагогов, условия для учебы, а также результаты обучения. В Казахстане качество образования зависит от правильного использования инструментов управления, как на уровне образовательных учреждений, так и на уровне государственных органов. В условиях быстрого изменения технологий, новых подходов и требований со стороны общества, образовательный менеджмент требует постоянной адаптации и внедрения инновационных методов для улучшения качества образования.

Оценка качества образования определяется как степень соответствия образовательных услуг ожиданиям общества, стандартам, а также потребностям и интересам обучающихся. Это многоуровневый и многогранный процесс, который включает в себя несколько факторов:

- Качество учебного процесса: содержание образовательных программ, методы преподавания, профессиональная подготовка педагогов.
- Материально-техническая база учебных заведений: наличие современного оборудования, доступ к учебным материалам.
- Условия для развития личности: доступность дополнительных образовательных программ, поддержка творческих инициатив учащихся.
- Результаты обучения: насколько успешно учащиеся овладевают знаниями и навыками, которые необходимы для их дальнейшего развития и социализации.
- Удовлетворенность обучающихся и родителей: восприятие качества образования как учащимися, так и их родителями, включая как объективные, так и субъективные показатели.
- Оценка результатов обучения: как измеряется успех обучающихся, какие методы оценки используются.

Качество образования является многоуровневым процессом, в котором важны как общие критерии (например, соответствие образовательных стандартов), так и индивидуальные подходы, учитывающие особенности учеников.

Важнейшим документом, определяющим качество образования в Казахстане, является Государственный стандарт образования, который задает требования к уровню знаний, навыков и компетенций учащихся. Современные стандарты образования требуют от педагогов не только высокого уровня знаний, но и способности развивать у учащихся критическое мышление, креативность и практические навыки. Содержание образовательных программ и учебных материалов также оказывает большое влияние на качество образования. В последние годы в Казахстане активно обновляются программы, интегрируются новые дисциплины, такие как информационные технологии и иностранные языки, однако остаются проблемы, связанные с перегрузкой учеников и несоответствием учебных планов требованиям рынка труда. [Акимова, 2018]

Для того чтобы оценить качество образования в современной школе, необходимо учитывать ряд факторов, которые оказывают на него влияние. Рассмотрим основные из них:

- Квалификация педагогов: Образовательный процесс напрямую зависит от уровня подготовки учителей. Качественные педагоги не только обладают знаниями в своей области, но и умеют мотивировать, эффективно передавать знания, создавать атмосферу для творчества и критического мышления.
- Использование инновационных технологий: Современные образовательные технологии, такие как интерактивные доски, онлайн-курсы, виртуальные лаборатории и образовательные платформы, могут существенно улучшить качество учебного процесса, сделать его более интерактивным и доступным.
- Учебная программа и методы преподавания: Программы должны быть актуальными и разнообразными, чтобы учитывать интересы и способности учащихся. Это может включать в себя как углубленные знания по конкретным предметам, так и развитие креативных навыков, критического мышления и способности к самообразованию.
- Материально-техническая база: Наличие современных учебных материалов, компьютерных классов, спортивных и культурных объектов напрямую влияет на комфорт и эффективность учебного процесса. Недостаток ресурсов или устаревшая техника могут сдерживать прогресс в обучении.

Системы оценки и контроля: Эффективные методы оценки знаний и навыков помогают не только отслеживать успехи учеников, но и корректировать образовательный процесс. Это могут быть как традиционные экзамены, так и инновационные формы оценивания.

Несмотря на определенные успехи в реформировании образовательной системы, в Казахстане сохраняются проблемы, которые препятствуют достижению высокого уровня качества образования.

Одна из основных проблем — это неравенство в доступе к качественным образовательным услугам: В зависимости от региона, финансовых возможностей родителей, наличия современных технологий, качество образования может значительно варьироваться. В сельской местности или в менее обеспеченных районах часто сталкиваются с проблемой нехватки квалифицированных кадров и современных образовательных ресурсов. Это приводит к разрыву в качестве образования между городскими и сельскими школами.

- Низкая мотивация учеников: Одна из крупных проблем современной школы — это снижение интереса учащихся к учебе. Многое зависит от того, насколько актуальны и понятны школьные программы для детей. Одним из решений может стать более индивидуализированный подход в обучении, когда каждый ученик получает возможность развивать свои сильные стороны.
- Нехватка профессионального роста учителей, их способность внедрять инновационные методы и подходы в обучение. В свою очередь, это сдерживает развитие образовательного процесса и снижает его эффективность. [Ким, 2019]

Управление качеством образования требует активного вовлечения всех участников образовательного процесса, включая государственные органы, образовательные учреждения и самих учеников.

- Роль государства: Важно, чтобы на уровне государства были установлены стандарты образования, обеспечивающие минимальный уровень качества. Это включает в себя разработку и внедрение образовательных стандартов, создание эффективной системы мониторинга и оценки качества образования, а также внедрение современных технологий в учебный процесс.
- Роль школ и образовательных учреждений: Школы играют важнейшую роль в обеспечении качества образования, и их задача — не только следовать государственным стандартам, но и развивать образовательные программы с учетом потребностей учащихся. Важно создавать комфортную и продуктивную атмосферу для обучения.
- Роль родителей: Родители также играют не менее важную роль в поддержке качества образования, поскольку они могут участвовать в образовательном процессе, мотивировать детей, способствовать развитию их интересов и способностей.

Ситуация с качеством образования в Казахстане требует активных государственных инициатив. В последние годы были предприняты несколько шагов, направленных на повышение уровня образования.

Государственная программа «Рухани жаңғыру» (Духовное обновление), а также Национальный проект «Качество образования в Казахстане» ставят перед собой задачу реформировать систему образования и повысить ее доступность и качество. В рамках этих программ вводятся новые стандарты образования, обновляются учебные материалы, а также увеличиваются инвестиции в инфраструктуру школ. Важным шагом является развитие цифровых технологий в школах. Проект «Цифровизация образования» направлен на обеспечение школьников и преподавателей доступом к современным информационным технологиям. Введение электронных классов, онлайн-курсов и систем дистанционного обучения позволяет значительно повысить качество образовательного процесса, сделать его более доступным и индивидуализированным. [Ильясова, 2020]

Для эффективного управления образовательным процессом необходимо применять различные инструменты и методы. Вот некоторые из них:

- Анализ данных и мониторинг: Использование информационных технологий для сбора и анализа данных об успеваемости студентов, эффективности преподавателей и других параметров образовательного процесса позволяет принимать обоснованные решения. Это включает в себя регулярную оценку прогресса, как на уровне учеников, так и на уровне всего учебного заведения.

- Обратная связь и участие обучающихся: Опросы, интервью, анкеты и другие методы сбора обратной связи от студентов и преподавателей помогают управлять образовательным процессом более эффективно. Это позволяет корректировать программу обучения в зависимости от потребностей и ожиданий учащихся.
- Модульные и индивидуализированные образовательные программы: Применение модульных подходов в обучении позволяет гибко адаптировать курсы под потребности студентов, а индивидуальные программы позволяют учитывать уникальные интересы и способности каждого обучающегося.
- Инновационные методики преподавания: Введение новых технологий и методов обучения, таких как смешанное обучение, онлайн-курсы, цифровые инструменты для оценки, игры и симуляции, помогают сделать учебный процесс более интересным и эффективным.
- Управление качеством: Разработка и внедрение системы оценки качества образования на всех уровнях. Это могут быть внутренние и внешние аттестации, независимые рейтинговые агентства, а также участие в международных образовательных исследованиях, таких как PISA.

Для улучшения качества образования в Казахстане необходимо продолжить работу по нескольким направлениям. Будущее школьного образования связано с несколькими ключевыми направлениями, которые могут значительно повысить качество обучения: Педагоги должны иметь возможность не только повышать свою квалификацию, но и развивать профессиональные навыки в ходе всей своей карьеры. Важно создать систему постоянного повышения квалификации учителей, внедрять курсы по современным методикам и технологиям обучения.

Внедрение инклюзивного образования, которое учитывает потребности детей с особыми образовательными потребностями, поможет создать равные условия для всех учащихся. Это требует не только специальных образовательных программ, но и изменения в инфраструктуре школ. Инклюзивное образование: Образовательные учреждения должны стать более инклюзивными, учитывая разнообразие потребностей и возможностей учеников. Применение индивидуализированных подходов, интеграция детей с особыми потребностями и более гибкая организация учебного процесса помогут улучшить качество образования для всех.

- Цифровизация образования: Внедрение цифровых технологий в школьное обучение может улучшить доступ к образовательным ресурсам, сделать процесс обучения более гибким и индивидуализированным. Например, использование онлайн-платформ для обучения и обмена знаниями, внедрение искусственного интеллекта для оценки знаний и поддержания интереса учащихся.

Развитие компетенций 21 века: Важно, чтобы учебный процесс ориентировался не только на получение знаний, но и на развитие ключевых компетенций — критического мышления, креативности, коммуникабельности, цифровой грамотности. Это будет способствовать более успешной социализации учащихся и подготовит их к вызовам современной жизни.
Использование инновационных методов обучения, таких как проектное обучение, внедрение искусственного интеллекта для оценки знаний, поможет сделать процесс образования более интересным и актуальным для учащихся. Внедрение новых технологий также способствует развитию критического мышления и самостоятельности учеников. [Абдраманова, 2021]

Заключение

Качество образования в современной школе — это не только результат работы педагогов, но и комплексная система, включающая использование современных технологий, инновационных методик и системы поддержки. Для улучшения качества образования важно учитывать как объективные, так и субъективные факторы, создавать условия для профессионального роста учителей и активного вовлечения родителей и государства в образовательный процесс. В будущем качество образования будет зависеть от гибкости и

адаптивности системы, способности школы отвечать на вызовы времени и индивидуальные потребности учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

1. Акимова, Л. В. (2018). Качество образования в контексте реформирования образовательной системы Казахстана. Алматы: Издательство «Атамура».
2. Ким, С. М. (2019). Современные вызовы и проблемы образования в Казахстане: от реформ к результатам. Журнал «Образование и общество», 4(1), 12-18.
3. Ильясова, Н. Т. (2020). Цифровизация образования в Казахстане: достижения и проблемы. Казахстан в цифровом обществе, 7(2), 45-52.
4. Абдраманова, Г. М. (2021). Пути повышения качества образования в Казахстане: новые подходы и методики. Журнал «Современное образование», 3(4), 61-68.

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ МЕНЕДЖМЕНТІ
МЕНЕДЖМЕНТ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ
MANAGEMENT OF THE MODERN EDUCATION SYSTEM

М.К. Исмагулова
№2 Саумалкөл мектеп-гимназияның директоры
Саумалкөл селосы, Айыртау ауданы, Солтүстік Қазақстан облысы
mari.ismagulova@mail.ru

Аннотация

Білім беру ұйымының менеджменті - білім беру жүйесін ұйымдастыруды басқару процесі, оның шеңберінде менеджменттің негізгі функцияларын: жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, мотивация және көшбасшылықты қамтамасыз етуге бағытталған басқару шешімдерін қалыптастыру қажет.

Түйін сөздер: менеджмент, жүйе, басқару, тәжірибе, тәрбие, білім.

Аннотация

Менеджмент образовательной организации – это процесс управления организацией образовательной системы, в рамках которого необходимо формирование управленческих решений, направленных на обеспечение основных функций менеджмента: планирование, организация, контроль, мотивация и лидерство.

Ключевые слова: менеджмент, система, управление, опыт, воспитание, образование.

Annotation

Management of an educational organization is the process of managing the organization of an educational system, within which it is necessary to form management decisions aimed at ensuring the main functions of management: planning, organization, control, motivation and leadership.

Keywords: management, system, management, experience, upbringing, education.

Кез-келген білім беру мекемесі динамикалық педагогикалық жүйе болып табылады. Мектеп оқу-тәрбие мекемесі бола отырып, өскелең ұрпақты қоғамда және мемлекетте оқытуды және тәрбиелеуді қамтамасыз етеді. Бұл біртұтас жүйе, оның құрамына міндетті компоненттер кіреді: 1. мұғалімдер, оқушылар мен ата-аналар ұжымдары. 2. педагогикалық, білім беру, тәрбие процестері.

Мектепте әртүрлі тәртіптегі көптеген жүйелер бар. Мысалы, оқу процесі біртұтас педагогикалық процестің ішкі жүйесі, ал сабақ оқу процесінің ішкі жүйесі болып табылады.

Сонымен қатар, сабақтың өзі күрделі, біртұтас жүйе. Күрделі жүйелерді құрудың бұл иерархиясын мектеп басшысы мен әр мұғалім жақсы білуі керек. Кез-келген дәрежедегі

басшы басқарудың дұрыс әсер етуі үшін жүйені бөліктерге, ішкі жүйелерге және құрылымдық элементтерге бөле білуі керек. Білім беру мекемесін басқаруда барлық ішкі құрылымдардың, құбылыстар мен процестердің өзара байланысын ескеру қажет. Жүйелердің осы жалпы белгісіне сүйену оның көшбасшы ретіндегі барлық аналитикалық қызметінің негізінде жатыр.

Жүйеге кіретін әрбір компоненттің өзі жеке элементтерден тұрады. Бұл компонент жоспарланған нәтижені алуда қандай рөл атқаратындығы олардың жиынтығы мен байланысына байланысты.

Сонымен, егер мұғалім сабақтың оқу сәтінде оқу-тәрбие міндетін дұрыс тұжырымдаған болса, бірақ оған сәйкес мазмұндағы оқу материалын таңдай алмаса, онда ол қандай оқыту әдістері мен формаларын қолданса да, жоғары оң нәтиже алу мүмкін емес. Немесе осы тапсырма мен мазмұн үшін танымдық қызметті ұйымдастырудың жеткіліксіз әдістері мен формалары таңдалған кезде.

Сонда оқу сабағының басқа сәттері жүйесіндегі бұл оқу сәті оған берілген рөлді атқара алмайды және мұндай сабақтың нақты нәтижесі шамалы болады.

Осылайша, жүйенің тұтастық деңгейі оның мақсаттылығына, компоненттер жиынтығының толықтығына, әр компоненттің сапасына және компоненттер арасындағы және олардың әрқайсысы мен бүтін арасындағы қатынастардың тығыздығына байланысты. Мектепке әлеуметтік ұйым ретінде қазіргі көзқарас оған әлеуметтік жүйелер үшін ортақ басқару принциптерін қолдануды қамтиды.

Мектеп, кез-келген басқа білім беру мекемесі сияқты, біртұтас, ашық, сыртқы ортамен өзара әрекеттесетін жүйе. Мектеп кең білім беру жүйелеріне енеді және сонымен бірге бүкіл әлеуметтік жүйенің бөлігі болып табылады. Мектептердің сыртқы ортамен байланысы екі жақты.

Әрбір білім беру мекемесі Жалпы әлеуметтік климаттың, саяси, құқықтық, экономикалық, мәдени, экологиялық және басқа да әсерлердің әсерін сезінеді. Ол салыстырмалы түрде автономды жүйе ретінде пассивті түрде бейімделе алады, белгілі бір өзгерістерге немесе, керісінше, қоршаған ортаға белсенді әсер етеді.

Мектептің жүйе ретіндегі ерекшелігі - оның сыртқы ортамен тығыз байланысы. Негізгі алты сыртқы жүйе ерекшеленеді: қоғамдық-саяси, өндірістік-экономикалық, әлеуметтік-тұрмыстық, табиғи-экологиялық, мәдени, рухани-адамгершілік.

Кез-келген білім беру мекемесінің міндеті – жеке тұлғаны тәрбиелеу үшін осы сыртқы жүйелердің мүмкіндіктерін пайдалану. Мектеп жүйе ретінде өзінің ішкі ортасы бар, ол өзара әрекеттесу жүйелерімен ұсынылған: оқушылар - оқушылар, мұғалімдер - оқушылар, мұғалімдер - ата-аналар және т. б.

Сонымен қатар, бұл өзара әрекеттесу жүйесі бір жағынан оқыту, тәрбиелеу, дамыту мақсаттары мен міндеттерінің бағытымен, екінші жағынан білім берудің тиісті мазмұнымен, формаларымен, әдістерімен және құралдарымен анықталады.

Педагогикалық жүйелер ашық, өйткені олар мен қоршаған әлем арасында ақпараттық процестер жүреді. Бұл факторлар жүйенің ішкі күйінің өзгеруіне әкеледі.

Білім беру мекемелері жүйелік тәсілдің келесі аспектілерінде әрекет етеді: 1. Жүйелік-мақсатты аспект. 2. Жүйеліліктің құрылымдық аспектісі. 3. Жүйелік-функционалдық аспект. 4. Тарихи аспект. 5. Жүйеліліктің коммуникативті аспектісі. 6. Ақпараттық аспект. 7. Басқару аспектісі. Бұл аспектілер білім беру жүйесіндегі білім беру мекемелерін басқару процесін сипаттауда негіз болып табылады.

Елдегі үздіксіз білім берудің бірыңғай жүйесі базалық және қосымша білім беру болып табылады. Базалық білім балабақшадан бастап жоғары оқу орындарымен аяқталатын өзін-өзі басқаратын жүйелердің иерархиясымен ұсынылған, ал қосымша білім беру - мектептен тыс мекемелер жүйесімен, сондай-ақ қайта даярлау және біліктілікті арттыру бойынша оқу орындарымен және т. б. білім беру мекемелерін педагогикалық жүйе ретінде анықтау кезінде оның ерекшеліктері ескеріледі, олардың бастысы - олардың өнімі қалыптасып келе жатқан тұлға.

Сондықтан педагогикалық жүйе деп педагогикалық процестің белсенді өзара әрекеттесетін қатысушыларының әлеуметтік анықталған тұтастығы, сондай-ақ өзін-өзі дамытуға да, қоршаған шындықты дамытуға да қабілетті тұлғаны қалыптастыруға бағытталған рухани және материалдық факторлар түсініледі. Мектеп қызметінің жүйе ретіндегі тиімділігі барлық қатысушылардың міндеттерін түсінудің бірлігімен - педагогикалық процестің, ынтымақтастық идеясы негізінде олардың іс-әрекеттерінің бірлігімен қамтамасыз етіледі.

Білім берудегі жүйелі іс-әрекеттің нәтижесі, білім беру процесінде адамға қасиеттер беру білім беру мақсаттарымен белгіленеді. Олар әртүрлі және әртүрлі популяцияларға бағытталған.

Білім беру мақсаттарын іске асыру ауқымына қарай білім берудегі жаппай және жеке үрдістер ажыратылады. Бұл оны басқару жүйесін қиындатады және білім беру менеджерлерінің мақсаттардың ерекшелігін және олардың білім берудің әр секторына бағытталуын түсінудегі жауапкершілігін арттырады, оларды үйлестіру және жүйелеу қабілетін арттырады қазіргі кезеңде мәдениет, қоғам, адам, аксиология және т.б. кеңістіктерге әсер ететін бірнеше мақсаттар тобы бар. және олардың орындалуына белгілі бір жауапкершілік жүктеледі.

Білім беру жалпыәлемдік мәдениеттің білімін, нормаларын таратуға және игеруді қамтамасыз етуге тиіс; адамды қоғамдағы өмірге, мамандыққа дайындауға, өз қызметін құруға және үнемі дамуға тиіс; даралықтың дамуын қамтамасыз етуге, мәдени танымдық қажеттіліктерді қанағаттандыруға; адамды мәдениет әлемінде өзін-өзі анықтауға, принциптер бойынша өмір сүруге, рухани негіздерді басшылыққа алуға үйретуге тиіс.

Білім беру жүйесі алдыңғы ұрпақтың тәжірибесіне сүйене отырып, әр түрлі деңгейдегі білімнің берілуін қамтамасыз етуі және жастарды қоғам алдында тұрған түбегейлі жаңа мәселелерді шешуге дайындауы керек. Білім беру саласын дамытуды қамтамасыз ететін басқарма қайшылықтарды анықтауға және оларды шешу жолдарын іздеуге бағытталған. Ұлттық білім беру жүйесінің дамуы мынаны болжайды:

- білім еркін, рухани, интеллектуалды және физикалық дамыған тұлғаны қалыптастырудың шешуші факторына айналады;
- білім беру қоғам мен мемлекеттің тұрақты даму дәстүріне сүйене отырып, құқықтық демократиялық мемлекетті жетілдірудің маңызды факторына айналады;
- ғылыммен интеграцияға сүйене отырып, экономика тиімділігінің өсуінің айқындаушы факторына айналады.

Мақсатқа жету білім беру жүйесінің үздік қасиеттерін сақтау мен дамытуды; білім беру жүйесінің әлеуметтік-мәдени қайта құруларға озық қамтамасыз етуді; қоғам дамуының жаңа кезеңінің міндеттеріне жауап беретін оқыту мен тәрбиелеу жүйесін қалыптастыруды көздейді.

Қойылған міндеттерді іске асырудың маңызды шарты білім берудің беделін арттыру болып табылады. Бұл қоғамдық санада қоғам дамуының жетекші факторы ретінде білім туралы идеяны қалыптастыру, білім беруді мемлекеттік саясаттың басымдығы деп тану, білім беруге Инвестициялар зияткерлік және материалдық ресурстарды салудың ең перспективалы және тиімді тәсілдерінің бірі болып табылатындығын түсінуді қажет етеді. Білім беру алдында тұрған міндеттер кешенін шешу бағыттарды анықтауды және білім беру жүйесінің әрбір буынын дамыту бойынша келісілген іс-шараларды жүргізуді талап етеді.

Мектептегі білім беру жүйесінде жүргізіліп жатқан өзгерістер жас ұрпақты өзгермелі әлемде толыққанды өмір сүруге дайындау, тұлғаның үйлесімді дамуы, оны ұлттық және әлемдік мәдениеттің негіздерін игеру үшін жағдай жасауға бағытталған.

Бұл мақсатқа жету:

1. ел халқының жалпы білім деңгейін арттыру;
2. жалпы білім берудің құрылымы мен мазмұнын жетілдіру;
3. патриоттық, азаматтық, дене шынықтыру және рухани-адамгершілік тәрбиенің тиімді жүйесін құру.

Білім беру процесін жетілдіру бастауыш мектепте баланың нақты мүмкіндіктерін ескере отырып, оның оқу процесіне бейімделуін қамтамасыз ететін жағдайлар жасауға, аяқталған сипатқа қатысты базалық (негізгі) мектеп деңгейінде білім беру мазмұнын беруге, жалпы орта білім берудің соңғы кезеңінде бейіндік саралауды жүзеге асыруға бағытталған, бұл:

1. мазмұнын жаңарту;

2. оқытудың заманауи әдістемелері мен технологияларын енгізу;

3. оқушылардың жеке ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып оқытуды қамтамасыз ету;

4. ғылыми негізделген апталық жүктемені белгілеу, оқушылардың физикалық дамуы мен денсаулығын сақтау үшін оңтайлы жағдайлар жасау; 5. оқу процесін ұйымдастырудың вариативті формаларына көшу. Мәдени, экономикалық, экологиялық дайындықты кеңейту есебінен оқыту мазмұны жетілдірілуде. Білім беру стандарттарын, оқу бағдарламаларын, оқу құралдарын және басқа да оқу құралдарын мерзімді жаңарту жүзеге асырылады.

Мектептен тыс білім беру жүйесін жетілдіру жеке тұлғаны жан-жақты дамыту, оқушылардың мүдделерін, бейімділігі мен дарындарын қанағаттандыру, олардың өздігінен білім алуы, шығармашылық еңбегі, кәсіби өзін-өзі анықтау және денсаулығын нығайту үшін оңтайлы жағдайлар жасауға бағытталған. Ол үшін мектептен тыс білім беру мен тәрбиелеу желісін одан әрі дамыту; балалар мен жастар қозғалысын дамыту үшін жағдай жасау; мектептен тыс және мектептен тыс білім беру жүйелерінде оқу-тәрбие процесінің бірлігін қамтамасыз ету қажет. Аталған міндеттерді шешу мыналарды көздейді:

- жалпы білім беретін мектептің және мектептен тыс мекемелердің білім беру бағдарламаларын келісу;

- мектептен тыс білім беру мен тәрбиелеу сапасына қойылатын талаптарды айқындайтын өлшемшарттарды енгізу.

Тәрбие жұмысы жүйесін жетілдіру білім беру жүйесінің барлық буындарының рухани-адамгершілік құндылықтарды, салауатты өмір салтын қалыптастыру, патриотизмге, жауапкершілікке, еңбекқорлыққа тәрбиелеу, белсенді азаматтық ұстанымды, маманның кәсіби мәдениетін қалыптастыру жөніндегі қызметін жандандыруға бағытталған.

Осы мақсатты іске асыру мыналарды көздейді:

- оқу орындарында тәрбие жұмысын жетілдіру;

- балалар мен жастарды әлеуметтік маңызды қызметтің әртүрлі түрлеріне қосу үшін жағдай жасау;

- өзін-өзі басқарудың рөлін және оқу орнының өміріне қатысу дәрежесін арттыру;

- білім берудің барлық деңгейлерінде тәрбие бағдарламаларын келісу.

- оқу орындарында оқыту мен тәрбиелеудің үздіксіздігі мен бірлігі қағидаты негізінде тәрбие жұмысының кешенді жүйесін құруға бағытталған ұйымдастырушылық қайта құрулар жүргізу көздеу;

- жеке және ұжымдық, оқу және оқудан тыс жұмыс түрлерін пайдалану;

- оқу орындарының отбасымен және жастар ұйымдарымен өзара іс-қимылын жүйелеу.

Қорытынды: оқу пәндерінің тәрбиелік мүмкіндіктері кеңінен қолданылады. Оқу орындарының тәрбие жұмысының нәтижелері үшін жауапкершілігі артады. Осы міндеттердің барлығын келесі бағыттар бойынша іс-шаралар кешенін іске асыруды талап етеді: басқару жүйесін жетілдіру. Бұл білім беруді басқарудың республикалық және жергілікті органдарына қажетті құрылымдық өзгерістер енгізуді, олардың қызметін Инновациялық процестерді дамытуды басқару режиміне қайта бағдарлауды, білім беру мекемелерін басқару жүйесін жетілдіруді көздейді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Құсайынов А. Қ. Әлемдегі және Қазақстандағы білім берудің сапасы. Алматы, 2013 ж.

2. Булатов А. Р. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Педагогикалық қоғамдастықтағы мұғалім көшбасшылығы» ҚР педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, педагогикалық шеберлік орталығы. 2015 ж.
3. Құлыбаева Д. Халықаралық типтегі мектептердің білім беру жүйесін басқарудың әдіснамалық негіздері. Алматы, 2010 ж.
4. Әлқожаева Н. Педагогикалық менеджмент: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2009 ж.
5. Құрманалина Ш.Х., Ғалымова Ә.Ө. Педагогика. Оқу - әдістемелік құрал. Астана, 2008 ж.

БІЛІМ САПАСЫН БАСҚАРУ ҚҰРАЛДАРЫ
ИНСТРУМЕНТЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ
EDUCATION QUALITY MANAGEMENT TOOLS

Жукушева Культай Амангельдиновна
«Лобанов орта мектебі» КММ, Солтүстік Қазақстан облысы
Айыртау ауданы, Лобанов селосы
aitzhanova_kultai@mail.ru

Аннотация: Бүгінгі таңда білім беру мекемесі үшін өзекті мәселе болып табылатын, көпті мазалайтын сұрақ – білім беру ұйымындағы менеджмент, «Білім сапасын арттыру» мәселесін шешу үшін жан-жақты қамтитын табысты менеджмент құралдары. Осы сұрақтардың шешу жолдары берілген мақалада ұсынылды. Сапа менеджменті жүйесі (СМЖ) — бұл мектептің, оның ішінде білім беру сапасын басқару саласындағы тиімді жұмысын қамтамасыз ететін жүйе болып табылады. Сонымен қатар өз білім беру ұйымымызда құрылған, елеулі нәтиже берген жоспар да ұсынылып отыр.

Тірек сөздер: менеджмент, сапа, басқару, жоспар, нәтиже.

Білім беру мекемесі жалпыға бірдей білімнің, дағдылардың, дағдылардың жаңа жүйесін, сондай-ақ білім алушылардың өзіндік іс-әрекеті мен жеке жауапкершілігінің тәжірибесін, яғни білім берудің заманауи мазмұнын айқындайтын негізгі құзыреттерді қалыптастыруы тиіс. Білім беру сапасын басқару мектебіміздің дамуының негізгі парадигмасы болып табылады.

Сонымен бірге "білім сапасы" терминін түсіну - білім берудегі ең күрделі және өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Біз білім беру сапасын оқушы мен мұғалімнің жеке басын дамыту мақсатында білім беру мекемесі қызметінің тиімділігін сипаттайтын көрсеткіштер жиынтығы ретінде қарастырамыз.

"Білім беру үдерісінің сапасын басқару – бұл оның жұмыс істеу параметрлері мен нәтижелерінің талаптарға, нормалар мен стандарттарға барынша сәйкес келуіне қол жеткізу үшін тұтастай алғанда осы процеске де, оның негізгі элементтеріне де мақсатты, жан-жақты, үйлестірілген әсер ету.", - деп атап өтті В.П. Панасюк.[1]

М.М. Поташник білім беру сапасын басқару "бұл кез–келген, кездейсоқ емес, бұрынғыдан гөрі жақсыларға қол жеткізу үшін ұйымдастырылған арнайы менеджмент" деп атап көрсетеді. өздері білім беру нәтижелерінің мүмкін болатын дәлдік дәрежесімен алдын ала болжанған және әбден анықталған нәтижелерге қол жеткіземіз, ал мақсаттар (нәтижелер) оқушының (түлектің) әлеуетті даму аймағында операциялық түрде болжануы тиіс, яғни біз әрқашан ең жоғары, белгілі бір оқушы үшін мүмкін болатын, оңтайлы нәтижелер туралы "[2].

Менеджмент тәжірибесінде "білім сапасының" құрылымдық компоненттерін талдау білім беру сапасын басқару үдерісін құру мен жүзеге асырудың түйінді аспектілерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.

Білім сапасының негізгі факторлары болып табылады:

- білім беру мазмұнының сапасы;
- оқу үдерісін әдістемелік және материалдық-техникалық қамтамасыз етудің сапасы;
- мұғалімнің кәсіби деңгейі;
- білім алушылардың жағымды уәждемесі;
- білім алушылардың білім, білік, дағды және өз бетінше әрекет ету әдістерінің сапасы;
- мектепте құрылған білім алушыларды ағымдағы, аралық, қорытынды аттестаттау жүйесінің сапасы;
- мектептегі білім беру сапасын бақылау жүйесінің тиімділігі.

Білім беру мекемесі мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру бойынша жүйелі жұмысты ұйымдастырусыз шешу мүмкін емес. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі оның педагогикалық іс-әрекетінің негізгі функцияларынан көрінеді: қалыптастырушы, диагностикалық, болжамдық, конструктивті, ұйымдастырушылық, коммуникативтік, аналитикалық, зерттеушілік.

Негізгі ретінде мақсаттар СМЖ(Сапа менеджменті жүйесі) құру барысында келесі мәселе анықталды – мектеп түлектерінің білім беру қызметтері нарығында жоғары сапалы білім беру үдерісі мен білім, білік және құзыреттілік деңгейі жоғары, азаматтық ұстанымы мен жоғары адамгершілік қасиеттері бар тұлғаны даярлау есебінен жоғары бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету.

Осы мақсатқа сүйене отырып, біз келесілерді анықтадық міндеттері:

1. Басқарудың ішкі жүйесі деңгейінде білім беру сапасын басқарудың тиімді жүйесін құру.

2. Басқарылатын ішкі жүйе деңгейінде білім беру сапасын басқарудың тиімді жүйесін құру.

Сапа менеджменті жүйесі (СМЖ) — бұл мектептің, оның ішінде білім беру сапасын басқару саласындағы тиімді жұмысын қамтамасыз ететін жүйе. СМЖ құру кезінде белгіленген талаптар қабылданды.

СМЖ қалыптастыру кезінде ескетуді қажет ететін сапа менеджментінің негізгі жеті қағидасы:

1. Тұтынушыға бағдарлану: мектеп өзінің оқушыдарына, жалпы қоғамға, мемлекетке, жұмыс берушілерге, университеттерге, студенттерге және олардың отбасыларына және басқа да мүдделі тараптарға тәуелді. Сондықтан олардың қазіргі және болашақтағы қажеттіліктерін түсініп, талаптарын орындап, үміттерін қанағаттандыру қажет.

2.Көшбасшылық (басқарудың ішкі жүйесі). Басшылық мектеп қызметінің мақсаттары мен бағыттарының бірлігін қамтамасыз етеді. Ол ішкі ортаны құруы және қолдауы керек, онда мектеп ұжымы қойылған мақсаттарға жетуге және сапа саласындағы мәселелерін шешуге толықтай қатыса алады.

3. Қызметкерлерді тарту. Мектептің негізін барлық деңгейдегі қызметкерлер құрайды. Олардың позитивті мотивациясы, мектептің қызметін жетілдіруге толық қатысуы және әлеуетін ұтымды пайдалануы қажетті нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

4.Процеске бағытталған тәсіл. Қажетті нәтижеге әр түрлі іс-шаралар мен тиісті ресурстар процесс ретінде басқарылатын болса, тиімдірек қол жеткізіледі. Бұл мектептің барлық өмірлік процестерін түгендеу, осындай процестерге жауаптыларды анықтау және соңғыларын құжаттық реттеу қажеттілігіне алып келеді.

5.Менеджментке жүйелі көзқарас. мектептің мақсатына жетудегі тиімділігі мен тиімділігіне ықпал ететін жүйе ретінде өзара байланысты процестерді анықтау, түсіну және басқару.

6. Мектептің қызметін үнемі жетілдіріп отыру. Жалпы мектептің қызметін ұдайы жетілдіруді оның өзгермейтін мақсаты ретінде қарастырған жөн.

7. Деректер мен деректерге негізделген шешім қабылдау. Тиімді шешімдер фактілерді, мәліметтер мен ақпараттарды талдауға негізделеді, бұл мектеп ішіндегі мектеп қызметінің барлық аспектілері мен оның "сыртқы ортамен" қарым-қатынасы туралы білім сапасын бақылаудың тиімді жүйесін құруды көздейді. Мұндай ақпарат білім беру мекемесі қызметінің барлық процестері мен нәтижелерінің барлық белгіленген және "өлшенген" сапа көрсеткіштерін қамтуы және оны дамытудың стратегиялық жоспарында айқындалған мақсаттарға жету дәрежесіне қарай талдануы тиіс.

Сапа менеджменті жүйесін құру кезеңдері

1 кезең. Басшылықтың шешімі

Басшы жобаны бастау туралы шешім қабылдауы, педагогикалық ұжымды хабардар етуі, сондай-ақ барлық басқа кезеңдерді жылдам жүзеге асыру үшін алғышарттар жасауы керек. Сондай-ақ, СМЖ құрудың мақсаттары тұжырымдалуы керек, ОЖ-нің басқарушы және басқарылатын ішкі жүйелерінің деңгейлерінде бақылануы қажет СМЖ процестері, олардың сапасын бағалау критерийлері анықталуы керек. Мектепте білім беру сапасын басқару жүйесін құру тұжырымдамасын әзірлеу.

2 кезең. Педагогикалық ұжымды оқыту

СМЖ-ның одан әрі табысты жұмыс істеуі үшін мұғалімдер сапа менеджменті теориясын, Стандарттарды зерделеуі, оқу үдерісін жүйелі-әрекеттік негізде жобалау және ұйымдастыру теориясын меңгеруі, оқушылардың білім сапасын бақылау мен бағалаудың түбегейлі жаңа жүйесін құруы тиіс.

3 кезең. СМЖ енгізу бағдарламасын қалыптастыру

СМЖ енгізу күрделі және ұзақ мерзімді жоба ретінде қарастырылуы керек. Сондықтан СМЖ енгізу бағдарламасын құрастыру қажет, оған мыналар кіруі керек:

- іске асыру кезеңдерінің сипаттамасы;
- жобаның әр кезеңіне жауаптылардың тізімі;
- СМЖ ішкі процедурасы. Жобаның басында қойылған мақсаттарға қол жеткізілгенін басшылық анықтай алатын критерийлер көрсетілген.

Бағдарламаны құрастырғаннан кейін СМЖ-ны тікелей құруға кірісуге болады.

4 кезең. Білім беру сапасын басқару процестерін сипаттау және оңтайландыру

Сапа менеджменті жүйесінің негізі процестік тәсіл болып табылады. Ең алдымен, менеджмент СМЖ үшін ең маңызды деп санайтын процестерді сипаттау қажет. Сипатталған процестерді оңтайландыру қажет, яғни Стандарт талаптарына сәйкес келмейтін және қайталанатын процестердің барлығын жою, сонымен қатар Стандарт талаптарына сәйкес жаңа процестерді әзірлеу қажет.

Мектепте білім беру сапасын басқару жүйесін құру үшін іс-әрекеттің мазмұнын басқарушылық және басқарылатын ішкі жүйелер деңгейінде анықтау қажет.

Мектептің сапа жүйесін құру бойынша басқарушы және басқарылатын ішкі жүйелер деңгейіндегі іс-шаралардың мазмұны 1-кестеде келтірілген.

Кесте №1

Құру бойынша іс-шаралардың мазмұны

басқарылатын және басқарылатын ішкі жүйелер деңгейіндегі сапа жүйелері

№	Қызмет бағыты	Мақсаты	Менеджменттің ішкі жүйесі деңгейіндегі іс-әрекеттің мазмұны	Басқарылатын ішкі жүйе деңгейіндегі іс-әрекеттің мазмұны
1.	Сапаны жоспарлау	Білім беру сапасын арттыру стратегиясын қалыптастыру	Стратегиялық құжаттарды әзірлеу: Даму бағдарламалары, Білім беру бағдарламалары, Білім беру сапасын басқару бағдарламалары,	Әзірлеу:мемлекеттік стандартқа сәйкес оқу жоспарының пәндері бойынша жұмыс бағдарламалары, оқу-әдістемелік кешендер; таңдау бойынша арнайы курстардың

				бағдарламалары мен ОӘК; қосымша білім беру бағдарламалары; оқу кабинеттерін дамыту жоспарлары; мұғалімдердің кәсіби өсу жоспарлары.
2.	Сапаны басқару	Тактикалық және оперативті сипаттағы іс-әрекеттің әдістері мен формаларының жүйесін құру	Әзірлеу: мектептің жұмыс жоспары; құрылымдық бөлімшелердің жұмыс жоспарлары; мұғалімдердің ӘБ жұмыс жоспарлары; басқару тобы мүшелерінің іс-әрекетінің операциялық жоспарлары.	Пән бойынша оқытудың мазмұны мен технологияларын, оқушылардың білімін диагностикалау және бақылау жүйесін жаңарту бойынша мұғалімдер әзірлейтін нақты материалдарды көрсете отырып, мұғалімдердің оқу жылына кәсіби өсу жоспарларын әзірлеу
3.	Сапаны қамтамасыз ету	Білім беру сапасының жоспарланған көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін қажетті жағдайларды жасау	Мектептің қызметін нормативтік, кадрлық, ғылыми-әдістемелік, материалдық-техникалық, ақпараттық қамтамасыз ету	Тұлғаға бағытталған оқыту мазмұны; оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың оңтайлы формаларын таңдау; оқытудың, тәрбиелеудің және дамытудың оңтайлы рефлексивті әдістерін таңдау; білім алушылардың білімін, іскерлігін, дағдыларын және іс-әрекет тәсілдерін диагностикалау және бақылау жүйесі; оқушыларды қолдаудың әр түрлі түрлерін қолдану.
4.	Сапаны бағалау	Білім беру сапасын бақылау және бағалау жүйесін құру	Түпкілікті нәтижелерге және оларға қол жеткізу шарттарына сәйкес	Оқу мен дайындық деңгейін анықтау, алынған нәтижелерді талдау, олардың негізгі жалпы, орта (толық) жалпы білім берудің мемлекеттік стандартының талаптарына сәйкестігі.
5.	Сапаны жақсарту	Білім беру сапасын жақсартуға бағытталған іс-әрекет түрлерін анықтау.	Түпкілікті нәтижелердің әрбір көрсеткіші және оларға қол жеткізу шарттары бойынша	Әрбір оқу пәні мен сыныбы үшін, мектептің әрбір деңгейіндегі әрбір мұғалім үшін

6.	Білім беру қызметтері нарығына шығу	Лицейдің жағымды имиджін және бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету.	Менеджмент жүйесінің тиімділігін арттыру арқылы мектептің қорытынды нәтижелерін таныстыру	Оқушылардың, түлектердің және мектеп мұғалімдерінің нәтижелерімен таныстыру

5 кезең. Мектептің қол жеткізген нәтижелері туралы қоғамды ақпараттандыру:

Мектептің қол жеткізген нәтижелері туралы қоғамды ақпараттандырудың ең тиімді нысаны - мектептің жағдайы мен нәтижелері туралы жыл сайынғы есеп беру. Жыл сайынғы баяндама оқу орнын жұртшылық үшін ашық етуге мүмкіндік береді. Бұл білім беру мекемесі көрсететін білім беру қызметтерінің сапасын барабар бағалауға мүмкіндік береді.

Жыл сайынғы баяндамалардың жариялануы мектепті басқарудың бірқатар стратегиялық және тактикалық мәселелерін шешуге ықпал етеді:

- мектептің ашықтығын арттыру;
- мектептің даму бағыттары бойынша диалогқа әр түрлі әлеуметтік және кәсіби топтарды тарту;
- мектепті дамыту бойынша қабылданған шешімдерге қоғамдық сараптама жүргізу;
- мектепте жүргізіліп жатқан өзгерістердің мақсаттары, міндеттері және күтілетін нәтижелері туралы қоғамның хабардарлығын арттыру;
- әр түрлі пайдаланушылар топтарының (мемлекеттік органдар, мұғалімдер, ата-аналар, балалар, бұқаралық ақпарат құралдары) ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру;
- білім беру қызметтері нарығын ақпараттық қамтамасыз етуді құру.

Мектептің жылдық есебі – бұл білім беру мекемесінің қазіргі жағдайының, оның есепті (жылдық) кезеңдегі қызметінің мазмұны мен негізгі даму динамикасының жан-жақты сипаттамаларын қамтитын аналитикалық басылым. көрсеткіштер.

Мектеп баяндамасының негізгі мақсаты:

- қосымша әлеуметтік ресурстарды тарту – сенім мен қолдау ресурсы (бұл қосымша материалдық ресурстарды тартуға мүмкіндік береді);
- білім беру сапасын арттыру (тұтынушының талаптарын ескере отырып);
- мектептің даму мақсаттарына қатысты қоғаммен келісімге қол жеткізу (үйлестіру механизмі);
- баланың тағдыры үшін жауапкершілікті ата-аналар мен білім беру мекемесі арасында бөлу;
- мектептің өмір салтын реттейтін ережелер мен рәсімдердің ашықтығын арттыру;
- мектептің жаңа оқу жылына арналған жұмыс жоспарын әзірлеу және түзету – өзгерістер мен даму бағдарламалары;
- мектептің ағымдағы жылы қабылдаған қоғам алдындағы міндеттемелерінің орындалуы туралы есеп.

Көпшілік алдында баяндама дайындалатын негізгі мақсатты топтар: ата-аналар, мұғалімдер, оқушылар.

Баяндама мектеп қызметкерлері үшін пайдалы, олар мекеменің қызметі туралы әрдайым толық ақпарат ала бермейді.

Баяндамамен танысу, ең дұрысы, оны талқылау үдерісіне енгізу мектеп оқушылары үшін маңызды, олардың өздерін мектептің қоғамдық өмірінің белсенді және тең құқылы қатысушылары ретінде сезінуіне мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Бабанский Ю.К. Педагогика. Ред. Ю.К. Бабанский, "Ағарту".Мәскеу, 1983
2. Гальперин П.Я. Ойлау психологиясы және ақыл-ой әрекеттерін кезең-кезеңімен қалыптастыру ілімі.- Кеңестік психологиядағы ойлауды зерттеу.М., 1966 // Психологияға кіріспе.М., 1976.
3. Маркова А.К. Мектеп жасындағы оқуға деген ынтаны қалыптастыру.

Мұғалімге арналған оқу құралы М .: 1981
4. Петровская Л.А. Қарым-қатынас құзыреттілігі. М .: ММУ баспасы, 1989
5. Репкина Г.В., Заика Е.В. Оқу іс-әрекетінің қалыптасу деңгейін бағалау.- Томск, Пеленг,1993
6. Третьяков П.И., Митин С.Н., Бояринцева Н.Н. Педагогикалық жүйелерді адаптивті басқару. Академия, 2003
7. Усова А.В., Бобров А.А. Физика сабақтарында оқушылардың оқу дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру.- М .: Ағарту, 1988.-112б.
8. Шамова Т.И., Давыденко Т.М. Адаптивті мектептегі білім беру үдерісін басқару М.: "Педагогикалық ізденіс" орталығы, 2011.

БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ БАСҚАРУ ҚҰРАЛДАРЫ
КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА
QUALITY OF EDUCATION: TOOLS FOR SUCCESSFUL MANAGEMENT

З.Н.Баянова
КГУ «Буденновская средняя школа» Северо-Казахстанская область
budsh@mail.ru

Аннотация.

Білім берудегі менеджмент білім беру қызметтерінің сапасына әсер ететін процестерді басқаруда шешуші рөл атқарады. Ол ұйымдастыру мен жоспарлауды, білім беру стандарттарының орындалуын бақылауды, педагогикалық ұжымның жұмысын үйлестіруді, сондай-ақ оқу процесінің тиімділігін бағалауды қамтиды.

Менеджмент в образовании играет ключевую роль в управлении процессами, которые влияют на качество образовательных услуг. Он включает в себя организацию и планирование, контроль за выполнением образовательных стандартов, координацию работы педагогического коллектива, а также оценку эффективности учебного процесса.

Management in education plays a key role in managing the processes that affect the quality of educational services. It includes the organization and planning, monitoring the implementation of educational standards, coordinating the work of the teaching staff, as well as evaluating the effectiveness of the educational process.

Ключевые слова: менеджмент, сапа, білім, талдау, қажеттіліктер менеджмент, качество, образование, анализ, потребности

management, quality, education, analysis, needs

В современной системе образования происходят глобальные изменения, связанные, в первую очередь, с тем, что традиционное представление результатов обучения в виде знаний, умений и навыков отходит на второй план, тогда как главным становится формирование умения самостоятельно учиться, развитие значимых для этого компетенций, достижение заявленных образовательных результатов, то есть формирование функциональной грамотности. В такой образовательной парадигме ученик из объекта учебной деятельности превращается в его субъекта, ему необходимо научиться самостоятельно ориентироваться в деятельности учения и выбирать собственные способы усвоения учебного материала, формировать и отстаивать свою точку зрения. При таком подходе изменяется и роль учителя, он становится наставником, проводником, тьютором, роль которого заключается в коррекции зоны ближайшего развития ученика и уровня его продвижения в теме. И, соответственно, изменяется роль руководителя, которому необходимо знание не только основ управления, но и основ менеджмента [1].

Прежде чем говорить об инструментах успешного менеджмента, необходимо разобраться, что мы понимаем под качеством образования. Качество образования можно рассматривать через несколько ключевых аспектов:

- Содержание образования — это учебные программы, их соответствие современным требованиям и потребностям рынка труда.
- Методы обучения — использование инновационных технологий, методов и подходов в обучении, которые способствуют более глубокому и продуктивному освоению материала.
- Квалификация педагогов — высокий уровень подготовки и профессионализма учителей, их способность адаптироваться к изменениям и внедрять современные методики.
- Ресурсное обеспечение — наличие современного оборудования, учебных материалов и комфортных условий для обучающихся.
- Результаты обучения — успешность учащихся в освоении программ, их развитие и подготовленность к дальнейшему обучению или профессиональной деятельности.

Таким образом, повышение качества образования требует системного подхода и использования различных инструментов, направленных на улучшение всех перечисленных факторов

Менеджмент в образовании является специфической отраслью управленческих наук, которая образует совокупность маркетинга, социологии управления, психологии, педагогики, менеджмента, но не сводится исключительно к ней, а имеет свои закономерности и свою специфику [2]. Менеджеру в сфере образования необходимо осознанно использовать три основных инструмента управления:

1. Иерархия управления, то есть четкое понимание всей структуры системы управления образованием, при этом позволяющее воздействовать на подчиненного сверху с помощью стимулирования, мотивации, планирования и контроля и т.д.
2. Культура управления, то есть осознание и использование ценностных установок, особенностей поведения и социальных норм, признаваемых коллективом и обществом в целом.

Новые требования к качеству и эффективности образования требуют от руководителя специализированной деятельности по управлению, включающей принятие таких сложных, неординарных, инновационных управленческих решений, от которых зависит успешное функционирование учебного заведения. Модернизация системы образования в целом постепенно приводит к тому, что ведущими становятся три направления в подготовке менеджеров в образовании:

- во-первых, увеличение степени ответственности руководителя за результат обучения,
- во-вторых, своеобразная «демократия» на уровне образовательного учреждения, когда в процесс принятия решения вовлекается большее количество участников,
- в-третьих, совершенствование управленческих навыков на всех этапах профессиональной деятельности [3].

Примером этому положению может служить то, что директор современной школы, в первую очередь, не столько руководитель, сколько грамотный предприниматель, занимающийся поиском средств для повышения материально-технического уровня учебного заведения; юрист, разбирающийся в тонкостях как трудовых отношений своих подчиненных, так и в целом разбирающийся в обширной нормативно-правовой базе современного образования; психолог, умеющий мотивировать своих подчиненных на выполнение задачи, являющейся частью целого стратегического плана развития образовательной организации; бухгалтер, ориентирующийся в финансовых потоках, связанных с деятельностью его организации.

Деятельность менеджера сводится к выполнению четырех основных функций, на которых основывается принятие любого управленческого решения: планирование, организация, мотивация, контроль [4].

Основополагающей является функция планирования, то есть определение как стратегических, так и текущих целей и вытекающих из них задач. Целеполагание основывается на всестороннем анализе существующего положения и, образно говоря, определяет «чего мы хотим добиться и что для этого нужно сделать». Планирование не является единовременным, это непрерывный процесс формулирования новых целей в связи с достижением уже поставленных и изменившимися обстоятельствами, а также поиск наиболее эффективных методов и форм достижения поставленной цели.

Вторая функция - организационная, которая подразумевает реализацию разработанных планов и программ, то есть создание таких реальных условий, в которых возможно добиться результатов, описанных при планировании. Эта функция предполагает принятие множества управленческих решений, в результате осуществления, которых главная цель дробится на подцели, являющиеся элементарными единицами, достижение которых минимально отсрочено и максимально конкретизировано, и распределение кадровых и экономических ресурсов. Таким образом, каждый член коллектива получает свое направление работы, в соответствии с которым должен предоставить результат своей деятельности. Менеджер-руководитель осуществляет контроль над выполнением отдельных задач и всю ответственность за результат выполнения плана берет на себя. В школе это распределение учебной и внеурочной нагрузки, а также других, сопровождающих учебный процесс, функций между педагогами.

Третья функция, которая выполняется менеджером – мотивационная. Хороший работник – тот, который выполняет свою работу заинтересованно. Он нацелен на результат, активен. Создать такое отношение к труду призвана мотивация, которая, по сути, сводится к выявлению потребностей сотрудников и удовлетворению таких потребностей. Таким образом, мотивация строится на системе поощрений за достижение поставленной цели и наказаний за нарушение производственной или технологической дисциплины.

Четвертая функция менеджера – контроль. Общеизвестно, что выполняется только то, что будет проверяться, поэтому контроль со стороны менеджера позволяет в первую очередь оценить степень выполнения работы в целом, степень достижения цели. При положительном результате такой оценки следует анализ соответствия существующим стандартам с целью корректировки дальнейшей деятельности в случае необходимости. Главная задача контроля состоит в определении характера и причин возможных ошибок для того, чтобы не допустить их повторения в дальнейшей работе.

Важным элементом современных систем управления является образовательный процесс как социальная сфера и процесс управления, который с ним связан. Образование как социальная сфера в современном мире занимает одну из важнейших социальных позиций. Развитие современной системы образования ориентировано на подготовку конкурентоспособных совокупных работников, управленцев, педагогов и др. Объектом педагогической действительности является педагогическое содержание, развивающаяся система научных понятий, что требует иной формы управления. Такой формой управления является педагогический менеджмент [5].

ЛИТЕРАТУРЫ

1. Марусанич С. А. Менеджмент в образовании [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Просвещение». – 2015. – URL: http://agartu.com/index.php?newsid=644 (дата обращения: 17.06.2017).

2. Сивак О. Г. Методология современного образовательного менеджмента [Электронный ресурс] // Современные научные исследования и инновации. – 2016. – №

3. Шипилина Л. А. Качество управления образовательным учреждением и необходимость профессионализации менеджмента в образовании. // Сибирский педагогический журнал. – 2016. – № 10

4. Зеленцова Е. В. Влияние функций контроля на эффективность управления образовательного учреждения [Электронный ресурс]. – URL: http://www.bmstu.ru/content/bmstu2msk2011/5151595662009.doc.
5. Назмутдинов В. Я., Яруллин И. Ф. Управленческая деятельность и менеджмент в системе образования личности. – Казань: ТРИ «Школа», 2014. – 360 с.

МЕНЕДЖМЕНТ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА НОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ

Малыхина Л.В.
Липецкая область, город Лебедянь, Россия

Федеральные государственные образовательные стандарты нового поколения координально меняют представления о профессиональной подготовке в педагогических образовательных организациях среднего профессионального образования.

Педагогический колледж ощущает огромную ответственность за подготовку профессиональных кадров, так как на нем лежит двойная задача – не только самим педагогам освоить новые стандарты в изменившихся условиях образовательной российской среды, но и сформировать необходимый уровень компетентности будущих специалистов. Необходим такой уровень компетентности, который позволит в условиях реализации ФГОС выпускникам быть востребованными на рынке труда и поднимет престиж образовательной организации на рынке образовательных услуг.

В условиях рынка каждое образовательная организация вынуждена обратиться к поиску “своего лица” и соответствующей структуры управления.[3] На современном этапе вопрос об управлении качеством образования является центральным. Традиционные функции управления – планирование, организация, мотивация и контроль, дополняются новым пониманием, обеспечивающим организованность совместной деятельности студентов и преподавателей. [1,9]

Управление должно своевременно реагировать на изменения в управляемых объектах, должно иметь о них информацию. Должна быть обратная связь, реализуемая в форме контроля. Более того, как отмечают М.М. Поташник и А.М. Моисеев, управление должно адаптироваться к изменениям образовательной ситуации, к ее новым требованиям в условиях реализации ФГОС. [1,6]

Понятие качество образования не тождественно понятию качество знаний обучащихся. Качество образования – это качество образования в конкретной образовательной организации. Ориентация на качество знаний обучащихся давно себя пережила и даже вредна, так как сужает представление о личности обучающегося, которая должна рассматриваться в трех аспектах:

- уровень воспитанности личности;
- уровень развития личности;
- уровень знаний личности.

Сложность определения качества воспитанности личности заключается в нестабильности этого результата, так как формирующее личность - явление динамичное, поэтому воспитательный результат определяется по тенденции формирования и развития: в каком направлении идет развитие стержневых качеств личности. [2]

Проблема качества развития личности - это отношение обучащегося к тем или иным аспектам действительности, а так же развитие его мышления, речи (обогащение и усложнение ее словарного запаса, усложнение ее смысловой функции, усиление ее коммуникативных качеств), развитие двигательной сферы (двигательной сноровки,

соразмерности движений, управление двигательными действиями), развитие сенсорной сферы (глазомер, точность и тонкость в распознании цвета, света и тени, звуков, оттенков речи, ориентировка во времени и пространстве).

Уровень знаний личности – это набор знаний, которыми владеет личность по определенной теме, разделу, предмету.

Модель менеджмента качества образования в Лебедянском педагогическом колледже состоит из трех составляющих:

· качество условий образования;

· качество реализации образования;

· качество результатов образования.

Качество условий образования рассматривается в контексте с социальным портретом обучающихся (семья, профессия родителей, место жительства и т.д.), его индивидуальными особенностями (физическое здоровье, эмоционально – волевая сфера, интеллект), материально – технической базой (оснащение кабинетов и лабораторий, обеспечение социальных потребностей: столовая, спортивный комплекс, общежитие, аудио, видео, техническое оснащение), финансовым обеспечением (бюджетное и внебюджетное).

Качество реализации образования просматривается через нормативно -правовую базу (ФГОС, учебный план, программы учебных дисциплин и профессиональных модулей, практик, календарный график учебного процесса, расписание занятий), педагогические технологии (использование современных образовательных технологий и методик, открытые уроки, посещение и взаимопосещение уроков, выступления, публикации), практику (учебная, производственная, преддипломная).

Качество результатов образования выявляются через промежуточную аттестацию (успеваемость, качество знаний),Государственную (итоговую) аттестацию (дипломное проектирование, выпускная квалификационная работа), удовлетворение образовательного заказа (трудоустройство, продолжение обучения в вузе). [4]

Таким образом, модель менеджмента качества образования в Лебедянском педагогическом колледже направлена на развитие компетентности педагога в условиях перехода на новые образовательные стандарты

ЛИТЕРАТУРА

1. Управление качеством образования [Текст] : практикоориентир. моногр. и метод. пособие / М.М. Поташник, Е.А. Ямбург, Д.Ш. Матрос и др ; Под ред. М.М. Поташника. - М. : Пед. о-во России, 2009. - 439 с.
2. http://www.twirpx.com/file/911022/
3. Менеджмент-образования в России mamok.mesi
4. Менеджмент образовательного учреждения в условиях финансовой самостоятельности hse.spb/addedu/educational/qualif/management.phtml

ЛИДЕРСТВО КАК ВАЖНЕЙШИЙ ФАКТОР В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ УЧИТЕЛЯ
КӨШБАСШЫЛЫҚ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ
LEADERSHIP AS A KEY FACTOR IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS

Г.М.Сапарова
КГУ «Ленинградская СШ № 2»,СКО, Акжарский район, с. Ленинградское, saparovagulnar1@gmail.com

Менеджмент в образовательной среде зависит от руководителя и педагогов, которые проявляют лидерские качества в процессе развития школы. Проектное управление помогает решать управленческие задачи через инновационные проекты. Учащиеся решают проблемы, как уже решенные, так и новые, что способствует развитию творческих способностей. Учитель направляет учащихся в самостоятельном исследовании, помогая им делать открытия на основе личного опыта, что способствует формированию творческой личности.

менеджмент, качество образования, развитие школы, проектное обучение
management, quality of education, school development, project-based learning
менеджмент, білім сапасы, мектепті дамыту, жобалық оқыту

В системе образования Республики Казахстан происходят значительные изменения, направленные на целенаправленное развитие и совершенствование. Ускоренные темпы глобализации и модернизации требуют оперативного реагирования на все изменения, происходящие в мире. В условиях сегодняшнего дня тема лидерства становится особенно актуальной для различных сфер жизни: образования, бизнеса, политики, спорта. Если рассматривать различные определения, то лидерство можно охарактеризовать как способ влияния и управления. Одним из ключевых качеств современного образования является способность слышать потребности времени и оперативно на них реагировать. Усовершенствование системы образования – это необходимость, продиктованная временем. Слушая выступления нашего президента о необходимых реформах, я понимаю, что нам предстоит еще многое изучить и освоить. Программа для развития лидерских качеств руководителей «... требует, чтобы руководители не только эффективно управляли, но и контролировали развитие образовательных учреждений. Основной задачей является формирование ключевых компетенций в области лидерства, управления, стратегического планирования, менеджмента и прогнозирования» [6, с. 4, с. 13]. Таким образом, одной из важнейших задач руководителя образовательного учреждения становится создание команды единомышленников и поддерживающей среды для профессионального роста всей команды и каждого учителя.

Лидер — это личность, за которой группа признает право принимать самые ответственные решения, направленные на развитие единого мнения и формирование приверженности к работе, принимая на себя риски инноваций. Я считаю, что одно из ключевых условий лидерства — это способность получать максимальную информацию в минимальные сроки. Как руководитель образовательной организации, я прошла обучение по программе «Лидерство и управление», и благодаря стратегическому планированию в нашей школе внедряются изменения, направленные на улучшение практики учебно-воспитательного процесса. Для модернизации школы в первую очередь проводится анализ учебно-воспитательного процесса, выявляются его сильные стороны и слабые, над которыми далее работает команда развития школы. Вопрос «Как формирование лидерства участников образовательного процесса повлияет на качество обучения и воспитания?» стал ключевым в исследовании, исходя из анализа текущего состояния процесса и задач программы лидерства. Для эффективного внедрения плана развития были внесены изменения и дополнения, проработанные на совместных собраниях. Коучеры и менторы, ознакомленные с планом развития школы и ориентированные на приоритеты, внесли коррективы в процессы коучинга и менторинга, а также в исследование уроков.

Управление образовательного учреждения заключается в сплочении участников и направлении их деятельности. Несомненно требуется активно взаимодействовать с ближайшим окружением, устанавливая тесные личные связи. Важную роль в этом процессе играют личные качества лидера: способность контролировать ситуацию, принимать решения, брать на себя ответственность и делать правильный выбор. Благодаря развитию лидерских качеств и раскрытию потенциала коллектива была сформирована команда активных, творческих и инициативных педагогов. Процесс внедрения плана развития и практическое применение полученных знаний помогает объективно проанализировать

состояние образовательного процесса в школе и оценить эффективность взаимодействия всех участников – педагогов, родителей и учеников.

Менеджмент в образовательной среде зависит не только от руководителя, но и от педагогов школы, которые проявляют свои лидерские качества в процессе развития школы. Я убеждена, что лидерскими качествами обладают все учителя, но некоторых из них необходимо поддержать, направить и помочь найти пути для саморазвития и совершенствования.

Проектное управление в школе также позволяет решать управленческие задачи школы посредством реализации инновационных проектов, для которых предварительно определяются проблемы и формируются задачи для их решения. Хотелось бы поделиться успешными практиками эффективного использования проектной деятельности школы для ее развития и повышения качества образования.

«Учащиеся решают проблемы, уже решенные обществом, наукой и новые только для школьников... Учитель предъявляет ту или иную проблему для самостоятельного исследования, знает ее результаты, ход решения и те черты творческой деятельности, которые требуется проявить в ходе решения, постепенно приводящую к формированию необходимых черт творческой личности» (И.Я.Лернер). Таким образом, ученики совершают не как готовый результат, а как итог своих собственных наблюдений и решений. Открытия, сделанные учащимися, должны вытекать из их личного опыта, и выводы, к которым они придут, не могут быть прочитаны в учебной литературе. Что же может стать содержанием исследования по литературе?

Например исследовательская работа на тему «Трудности употребления русских местоимений в казахской школе». В данной работе рассматривается проблема типичных речевых и грамматических ошибок в употреблении русских местоимений учащимися казахской школы. Путем сравнительного анализа и практического исследования автор делает собственные выводы и находит пути решения данной проблемы. Выход: справочник для учащихся, которым могут пользоваться многие учителя в работе, а также сами учащиеся школы.

Также хотелось бы отметить еще одну исследовательскую работу на тему «Будущее искусственного интеллекта и его влияние на общество». Данный проект исследует, как ИИ влияет на общество и на изучение английского языка. В результате проект помогает понять, как ИИ может улучшить изучение английского языка, а также подчеркивает важность сбалансированного подхода, сочетающего технологии с традиционными методами обучения.

Этот проект отличается продуманностью каждого этапа, возможностью использования литературного материала и источников Интернета. Искусственный интеллект доказывает, что способен обрабатывать большие объемы данных быстрее и эффективнее, чем люди, повышая производительность в различных отраслях. Учащиеся 6 класса, используя искусственный интеллект в своем проекте, выделили его преимущества и недостатки. С помощью искусственного интеллекта было показано, как проводить работу над ошибками, повторение программы, написание нового набора песен и как правильно его использовать.

Совместно выявленные приоритеты для развития школы включают: обучение учителей применению личностно-ориентированного подхода на уроках, создание обучающей среды, ориентированной на индивидуальные особенности учащихся, а также развитие лидерских качеств всех участников образовательного процесса. Проведение международного исследования TALIS также сыграло важную роль в определении ключевых направлений для дальнейшего развития школы. Это исследование было проведено среди педагогов школы, а его анализ позволил нам выявить основные приоритеты для дальнейшей работы. Исследование TALIS предоставляет директору и администрации школы возможность отслеживать: необходимость изменения подходов в учебно-воспитательном процессе, влияние внешней оценки и отзывов со стороны администрации и коллег на

практику учителей, а также степень влияния сетевого сообщества на профессиональный рост педагогов.

При разработке стратегических направлений развития я выделила следующие приоритеты для успешного формирования менеджмента в школе:

- продолжить внедрение новых подходов в обучении и преподавании, используя эффективные формы взаимодействи;
- повышение уровня владения лидерскими позициями, развитие самовыражения и поддержка процесса саморазвития;
- постоянное совершенствование навыков в области информационно-коммуникационных технологий, изучение и освоение инноваций в этой сфере.

Анкетирование, исследование и практика в школе позволили выделить основную цель плана развития, которая заключается в обеспечении качества образования через развитие лидерства среди учителей, учеников и родителей. Развитие лидерства является ключевым для эффективного управления учебно-воспитательным процессом в школе. Педагогическая практика показывает, что основным сдерживающим фактором роста качества образования является низкий уровень лидерской позиции как у учителей, так и у учеников и родителей. Под качеством образования мы понимаем как качество процесса, так и качество результатов в виде сформированных жизненных компетенций личности. Лидерство же рассматривается нами как фактор эффективного развития образовательной системы, которое необходимо развивать в педагогической, ученической и родительской среде.

Для успешной реализации выбранных приоритетов крайне важным является эффективное профессиональное развитие, которое достигается через взаимодействие и сотрудничество всех участников образовательного процесса. Таким образом, развитие лидерских позиций будет осуществляться через коучинг-сессии, методику Lesson Study, Action Research, а также совместное взаимодействие с родителями и учениками. Успех внедрения плана развития зависит от совместной работы менти, команды развития, включая координаторов, новаторов и исполнителей. Объективная рефлексия и обратная связь помогут анализировать внесенные изменения и корректировать их для дальнейшего улучшения практики развития школы.

Таким образом, лидерство возможно на всех уровнях при определенных условиях. Лидер должен не только стремиться вести людей за собой, но и обладать необходимыми качествами для этого. Педагоги школы должны быть готовы следовать за ним и выполнять намеченную программу.

На любом этапе жизненного и профессионального пути учитель не может считать свое образование завершенным, а свою профессиональную концепцию окончательно сформированной. Те мероприятия, которые мы проводим, тщательно анализируются как организаторами, так и участниками, а рефлексия и эффективная обратная связь направляют нас на улучшение качества и результатов. В реализации плана развития наша школа ориентируется на мнение ученика, родителя и учителя.

В современной школе необходимо быть лидером, и главное достоинство нового типа лидера — это открытость, мобильность, динамичность и коммуникабельность. Уже давно не секрет, что лидеры оказывают не прямое, но мощное воздействие на эффективность школы и уровень усвоения знаний учащимися [5, с. 165].

Успешное управление образовательным процессом, позволяет повысить качество образования. Это доказывает свою эффективность на практике, так как оно не только повышает потенциал педагогического и ученического коллективов, но и способствует созданию в школе культуры, ориентированной на развитие и совершенствование как отдельной личности, так и коллектива в целом.

ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бабанский Ю.К.. Педагогика. М.: Просвещение, 1988

2. Жизнь и философия. «Пришел, увидел, победил» http://rithelp.ru/2011/10/prishel-uvidel-pobedil/ (онлайн 26.08.2014)
3. Максвелл Д.Воспитай в себе лидера. http://ruforbes.narod.ru/maxwell-vospitai_lidera.htm#136(онлайн 11.09.2014)
4. Полякова А. Стать лидером среди лучших. http://www.osvita.com.ua/articles/215/
5. Руководство для учителя I уровня. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012
6. Руководство для руководителей «Лидерство и управление в малокомплектной школе». АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2019

СТРАТЕГИЯЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ – МЕКТЕПТІҢ SMART ДАМУ ЖОСПАРЫНДА
СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ- SMART ПЕРСПЕКТИВНОМ ПЛАНЕ ШКОЛЫ
STRATEGIC MANAGEMENT - IN A SMART PERSPECTIVE

Нурмаганбетова А М
директордың оқу ісі орынбасары СҚО Шал ақын ауданы «Кеңес орта мектебі» КММ
aknur.1967@ mail.ru

Аңдатпа

Мақалада стратегиялық менеджмент негізінде мектептің даму жоспарын жүзеге асыру жолдары көрсетілген.Мақаланың мақсаты: дұрыс ұйымдастырылған көшбасшылық негізінде кәсібилігі жоғары педұжым қалыптастырып,сапалы білімге жетісу. Мектептің мықты,әлсіз жақтарын анықтау мақсатында үштік одақтан үнемі сауалнама алу,кері байланыс жасау, SWOT талдау, қателіктерді жою мақсатында шешімдер қабылдау. Мектепішілік, желілік қоғамдастықтар мұғалімнің өсуіне ықпал етуде екені айтпаса да түсінікті. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру орталықтарында іс-тәжірибемен бөлісу, жинақтарға енгізу, әдістемелік құрал, авторлық бағдарламалар, облыс көлемінде іс-тәжірибесін бөлісу әдетке айналған. Аудан көлемінде «Нысаналы мектепке » тәлімгер ретінде және «Ауыл мектебі мен қала мектебі-сапа алаңы» жобасын жүзеге асырамыз. ЖОО- мен, ПШО, магниттік мектептермен тығыз байланыс орнаған. Осындай жұмыстың арқасында ұжымның 75% жаңа форматтағы аттестаттаудан өтті.

Мониторинг нәтижелеріне қарап МДЖ мектептің болашақта дамуына тигізер әсері зор деп есептеймін. Ең негізгісі мектеп ұжымы жаңаша жұмыс жасау жолына тұрғаны анық. Басымдылыққа сай әр жұмысқа үштік одақ атынан тиімді кері байланыс жасауды үйрендік. Жұмысымызда үштік одақ үнін тыңдап, келісіп, жетілдіруді ұстанып жасаудамыз. Осындай жұмыстың нәтижесінде былтырғы жылы аудандық тамыз конференциясында оқу-тәрбие жұмысы бойынша 1-орын иеленгеніміз бұның дәлелі іспеттес деп ойлаймын. Республикалық пән олимпиадасынан жылда оқушыларымыз облыстық,республикалық деңгейде орындар алуда. Барлық тоғыз түлек ЖОО грантқа түсті. МДЖ-ның негізгі мақсаты оқушылардың білім сапасын арттыру болса, қазіргі таңда мектептің білім сапасы 73 % көтерілді. Жеткен жетістіктеріміз бен болашақ мақсаттарымыз айқындалды.

Аннотация

В статье отражены пути реализации плана развития школы на основе стратегического менеджмента. Цель статьи: формирование высокопрофессионального педагога на основе правильно организованного лидерства и получение качественного образования. Регулярный опрос тройного союза с целью выявления сильных, слабых сторон школы, обратная связь, SWOT анализ, принятие решений с целью устранения ошибок. Определены наши достижения и цели на будущее. Понятно, что внутришкольное, сетевое сообщество

способствует росту учителя. В Өрлеу центрах повышения квалификации учителей делимся опытом по области ,издаем методические пособия, авторские программы. На районном уровне как наставники работаем над проектам «Целевая школа» и ведем проект «Сельская школа и городская школа- площадка качественного образования». Налажена тесная связь с вузами, магнитными школами. Благодаря такой работе 75% педколлектива прошли аттестацию в новом формате.

По результатам мониторинга считаю, что ПРШ имеет большое влияние на дальнейшее развитие школы. Самое главное, что коллектив школы встал на новый путь работы. В приоритетном порядке мы научились эффективно реагировать на совместную работу школы, родителей и учеников. В результате этой работы в прошлом году на августовской конференции мы заняли 1 место по учебно-воспитательной работе. Ежегодно учащиеся школы занимают песта в предметных олимпиадах на областном и республиканском уровнях. Все девять выпускников получили государственные гранты.Качество знаний повысилось на 73 %.

Түйінді сөздер: стротегиялық менеджмент, мектептің даму жоспары,кәсіби құзыреттіліек, soft skills,үштік одақ,қоғамдастық,ұжымдық жұмыс.

Мектептің даму жоспары- бұл мектепті дамытуға бағытталған болашақ әрекеттер қарастырылатын құжат. Ғылым мен техниканың қарқынды дамыған заманында ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту — заманның басты талабы болып отыр. Осы жайттардың барлығын жүзеге асыратын адам — мұғалім. Жақсы мұғалім — бұл қай кезде де ең алдымен кәсіби деңгейі жоғары, интеллектуалдық, шығармашылық әлеуеті мол тұлға . Ол оқытудың жаңа технологияларын өмірге ендіруге дайын, оқу-тәрбие ісіне шынайы жанашырлық танытатын қоғамның ең озық бөлігінің бірі деп есептеледі. Шындығында мұғалімнің алдында оқушыларға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім керек. Жаңа заман тез өзгермелі, білімді де білікті, тың серпіліске, қоғамды өзгеруге дайын және жаңа талап межесінен көріне алатын шығармашыл да кәсіби шебер мұғалімдерді қажет етіп отырғанына көзіміз жетті. Оқушылардың мектепте табысты оқуы ғана емес, өмірде де табысты болуы мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік. Мұғалім оқушылар үшін қандай да бір пән бойынша білім беретін адам ғана емес, сондай-ақ олардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алатын, оларға үлгі болатын ерекше тұлға болуы керек. Жаңа заман мұғалімнен күнделікті оқушылармен қарым-қатынас барысында әрбір жағдаят үстінде ерекше білім деңгейін көрсетуді және шығармашыл шешім қабылдай алуын талап етіп отыр. Оны қанағаттандыру үшін қазіргі заманның мұғалімі жаңашыл, икемді, өзгерісті тез қабылдай алатын, жан-жақты, жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгерген болуы керек.Табысты мұғалім-табысты мектеп кепілі.

Мектепті өзгерту – стратегиялық менеджменттен басталады. Бәрі басшыға байланысты: үздіксіз кәсіби даму мәдениетін қалыптастыра алу, оқушылардың үлгерімін жоғарлату мақсатында қызметкерлерді басқарып, кәсіби дамуына қолдау көрсету ,мектепте бөлінген көшбасшылықты іске асыру және жетістікті жақсартатын жағымды жұмыс ортасын орната білуі қажет. Ал мектеп көшбасшылары педагогикаға өзгеріс енгізу үшін жаңаша оқыту тәжірибесін жүргізуге мүмкіндік алу мақсатында педагогиканың жаңа нысандарын игеру жолында зор еңбек етуі тиіс. Мектеп әкімшілігін,өзінің көмекші командасын дұрыс жасақтауы керек деп ойлаймын. Мектеп әкімшілігі қатарына –қызмет этикасы жоғары, кошбасшылық имиджі бар, құзыреттілігі жоғары, soft skills сынды икемді машыққа ие педагогтар қабылдану керек, сонда ғана білім ордасы толағай табысқа ие болары сөзсіз екенін көп жылдық тәжірибемнен білемін.

Мектептің ахуалын білу мақсатымен аудиттер мұғалімдер, оқушылар, ата-аналар , демек үштік одақтан алынды. Аудиттер көрсеткен нәтижесі мектепті дамытуға қажетті басымдылықтар анықтауға жол ашты. Сауалнама нәтижелерін талдау барысында, негізгі

бақылау - мектеп жұмысын жақсарту үшін, жаңартылған бағдарламаға сай оқу сапасын арттыру керек екені анықталды. Ол үшін мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамытпай, оқытудың жаңа әдіс–тәсілдерін меңгертпей, өзгеріс енгізу мүмкін емес. Сол себепті мектептің даму жоспарының басымдылығын: Тиімді кері байланыс оқушылардың мотивациясын арттыруға қалай ықпал етеді?- деп алдық, себебі сауалнамаларда мектептің мықты және әлсіз жақтарын талдау барысында осы мәселені өзекті деп алған болатынмын. Үштік одақ өзінің жұмысына тиімді кері байланыс жасай алмаса жұмыста ілгерлеушілік болмайды деп ойлаймын. Сәйкесінше МДЖ жоспары жасалынды. Мектептің даму жоспары – бұл мектепті дамытуға бағытталған болашақ әрекеттер қарастырылатын құжат. МДЖ директор стандартына негізделіп жасалған, үш бөлімнен тұрады, табыс критерийлары нақтыланған. Өзгеріс енгізу кезеңінде мұғалімдердің кәсіби дамуына , үздіксіз оқуына тиімді кері байланыс беру арқылы жетісемін. Сол себепті мұғалімдер, оқушыларға, ата-аналарға жоспарланған жұмыстың барлығы басымдық тақырыбына негізделген. Басшы ретінде педұжымның құзыреттілігі сараланып, әр іс-шараға тиімді, шынайы кері байланыс және үздіксіз кәсіби әңгіме жүргізіліп отырылса, еңбек бағаланып жұмысымыз нәтижелі болады. Үнемі желілік қоғамдастықтармен байланыста боламын, себебі мықты әріптестік қарым-қатынас кәсіби дамудың негізі. Даму жоспарының орындалуына менің тәліпімнің, мектеп көшбасшыларының, мектеп тренерлерінің көмегі зор болады. Жоспарланған коучингтер, ықшам сабақтар, шебер-сыныптар, қоғамдастықтардағы жұмыс, іс-әрекеттегі зерттеулердің нәтижесі мұғалімдердің кәсіби дамуына үлесін қосады. Мектеп миссиясындағы үштік одақ бірлесе жұмыс жасап оқушы әлеуетін арттырады. Өткізілетін әр шараның нәтижесі бойынша өзгеріс тобының отырыстарын өткізіп, талдап, ұсыныс, кері байланыс жасап, дәлелдеме жинап, бағамдаудың түйінді нәтижелері енгізілген өзгерістерді бағалаймыз. Оқу жылының соңында марапаттаймыз. Сонымен қатар Чикаго мектеп басшысының айтуы бойынша мұғалімдердің кері байланысы арқылы оқушы білім сапасының артқаны айтылған. Бұның өзі алған басымдылығымыздың өзектілігін дәлелдей түседі .

Жоспар мақсатына сай осы уақыт аралығында көптеген жұмыстар атқарылды: педагогикалық ұжым, ата-ана, оқушы жиналыстарын өткізіп, сауалнамалардың қорытындысы бойынша таныстырылым жасадық. Мен мектепке қандай өзгерістер енгізе аламын?- деген сауал үнемі назарда болды. Әкімшілікпен келісіп көшбасшы мұғалімдерден, жаңа форматтағы курстан өткен әріптестер, мектеп тренерлерінен тұратын өзгеріс тобын құрдық. Көшбасшылардың міндеттерін бөліп, коуч, менторларды анықтап, құрылған сабақты зерттеу топтарының жұмыстарына өзгеріс енгіздік. Мектептің даму жоспарына сай сауалнамалар, сабақты зерттеудің бірнеше циклын жасадық. Мектепішілік және желілік қоғамдастық жұмысын жандандырдық. Тізбектелген сабақтарды 5-8 сыныптарда өткізіп, ата-аналарға «Ашық есік» күнін ұйымдастыру әдетке айналды. Сабақтарға қатынасқан соң ата-ана, оқушының үнін тыңдап, кері байланысын алып, талдап отырдық. Оқушылардың ерекшелігі мен қызығушылығын түсініп, олардың қарым-қатынасы мен эмоцияларына көңіл аударып, оқушы үнін назарда ұстадық. Жоспарланған жұмыстардан күтілетін нәтижелерін күнделікке жазып отырдық. Берілген кері байланыс, тиімді әдіс-тәсілдерді қолдануға мүмкіндік берді. Әр жұмысты қағаз бетіне түсіріп, фото, видео, хаттамалар, оқушы, ата-ана пікірлері т.б. материалдар дайындадық, демек диагностика жүргізілді. Жоспарланған жұмыстардың барлығы мектептің әлсіз жағы мен басымдығына сай құрастырылды. Мектеп миссиясына сай ата-аналарды оқу үдерісіне енгізуді жолға қойдық. МДЖ-ның орындалуы барлық әріптестердің бірлескен жұмысына байланысты екені ескертілді. Жауапкершілігі үлкен жұмысты орындауда әріптестеріме үлкен сенім арттым, себебі бірінші МДЖ-ны атқаруда көрсеткен іскерліктері менің ойымнан шықты. Дегенімен жіберген қателігімізді де талқыға салып, жұмыстың мейлінше нәтижелі болуына тоқталдық.

Заманауи басшының стратегиялық менеджмент құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында :

• Көшбасшы ретінде әріптестерімнің жұмысына тиімді кері байланыс беру арқылы кәсіби өсуіне ықпал етуге тырыстым. Мен бағыттаушы, бақылаушы, ұйымдастырушы ролін

атқардым. Жоспарланған жұмысты жоғары деңгейде өткізсек, мектепке түбегейлі өзгеріс енгізіп, үштік одақтың ынтымақтастығының арқасында әр оқушы сапалы білім алатынына сенімдімін. Жинаған деректерде байланыс бар екендігі байқалады. Жоспарланған жұмыстардың да көп әсер бергенін, сол арқылы мұғалімдер кәсіби жағынан жетілгенін де байқауға болады. Алайда, мектебімізде әлі де зерттеу жұмыстары мен бақылау жұмыстарын күшейту қажет деп ойлаймын. Мұғалімдердің пікірінше барлық ұстаздардың қажетті курстарына бармаулары да кері әсерін беруде. Мен олармен келісемін, себебі, тәжірибе алмасу жұмысын жетілдіру үшін мектебіміздің мұғалімдері қазіргі талаптарға сай біліктілілігін арттыру курстарынан өтуі тиіс. Жүргізіліп жатқан жұмыстарымызды зерделей, келе ұжымымызда тиімді кері байланыс жасау дағдыларының дами бастағанын байқауға болады.

Осыған орай, мектепті дамыту жоспарын әзірлеуде ең маңызды мәселенің бірі тағы да мұғалімдердің кәсіби шеберлігіне негізделеді деген ойдың өміршеңдігіне көз жеткіздім.

Мұғалім қаншалықты шығармашыл, білікті, білімді болса, оның құзыреттілік аясы да соғұрлым кең болады. Құзіреттілік талаптарына сәйкес мұғалім оқыту мен оқу үдерісіне кез – келген оқушыны тартуға арнайы амал қолдану керек. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін және мектепте шынында да өзгерістің болғанын анықтау мақсатында мамыр айында екінші рет сауалнама алынды. Сауалнамаға барлығы 15 мұғалім қатысты.

Оқушының оқуға деген уәжін ынталандыратын әдістерді қазіргі кезеңде жұмыс жасап жатқан мұғалімдер жақсы қолданады және де оқыту барысында оқушыны дамытушылық сипаттағы әдістер мен басымдықтарды да тиімді қолданады. Жас мамандармен тығыз байланыс орнаған. Оқытуда кездесетін қиындықтарда өздерінің іс-тәжірибелерімен бөлісіп, қолдау көрсетіп отырады. Өз бетінше оқуға үйрету, рефлексия жасай білуін дамытуға жұмыс жасайды. Оқыту барысында оқушыны дамытушылық сипаттағы әдістер мен басымдықтарды қолдана біледі. Оқушылардың оқудағы қиындықтарының себебін анықтап, жою, реттеу процесінде жүйелілік қалыптастыра алады.

Бірінші рет мұғалімдердің құзіреттілігін анықтаған мониторинг нәтижесімен салыстырғанда осы сандық және пайыздық көрсеткіштерге қарасақ мұғалімдердің құзіреттілік талаптарының өскендігі байқалады. Тиімді оқыту курсынан өткен мұғалімдер көптеген коучингтер, тізбектелген сабақтар өткізіп, қоғамдастық аясында жаңа әдіс – тәсілдермен тәжірибелерімен бөлісулерінің арқасында мектептің қалған мұғалімдері бағдарламаның мазмұнын меңгере бастағанын байқатады. Жас мамандар сындарлы оқыту теориясының негізгі идеяларына назар аударып, әріптестерімен тәжірибе алмасып, желілік қоғамдастық аясында құзіреттіліктері көтеріле бастағаны анықталды. Мұғалімдер арасында ұжымдық жұмыс пен ынтымақтастық қарым–қатынас деңгейі арта түсті. Мұғалімдердің іс –тәжірибелерінде тиімді оқытумен жаңа әдіс–тәсілдерді қолдану үрдісінің дамуы байқалды. Мектеп мәдениеті қалыптасты.

Мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігінің даму деңгейін анықтау нәтижесіне сүйене отырып коучтар анықталған болатын. Коучтармен кәсіби кездесу ұйымдастырылып, әр коуч жоспарланған коучингтерді өткізіп отырды. Өткен коучингтерге мұғалімдердің берген кері байланыстарынан әр коучингтің мұғалімдердің кәсіби білімін жетілдіруге және өз ұстанымдарын өзгертуге тигізетін үлесі зор екендігін байқадым. Әр коучинг өткеннен кейін алған білімдерін мұғалімдердің сабақтарында қаншалықты тиімді қолданатындықтарын байқау мақсатында сабақтарына қатысып отырдым.

«Мұғалім мен мұғалім арасындағы кері байланыстың нәтижесі» тақырыбындағы коучингте мұғалімдер қазіргі заман талабына сай әр сабаққа тиімді кері байланыс жасауды қалай қолданатындықтарын және ол не үшін қажет екендігі жайлы пікірлерімен бөлісті. МДЖ басымдылығына сай бұрын мұғалімдер кері байланыс бере алмай, сынды көтере алмай, кері байланысқа біржақты ғана қараған болатын. Қазір өз жұмысының дұрыс ілгері басуына тиімді кері байланыстың қажеттілігін түсініп , қолдап отыр.

Мұғалімдердің 100% қоғамдықтарда желі арқылы үнемі байланыста болуда. Мектепішілік, желілік қоғамдастықтар мұғалімнің өсуіне ықпал етуде екені айтпаса да

түсінікті. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру орталықтарында іс-тәжірибемен бөлісу, жинақтарға енгізу, әдістемелік құрал, авторлық бағдарламалар, облыс көлемінде іс-тәжірибесін бөлісу әдетке айналған. ЖОО-мен, ПШО, магниттік мектептермен тығыз байланыс орнаған. Осындай жұмыстың арқасында ұжымның 75% жаңа форматтағы аттестаттаудан өтті.

Мониторинг нәтижелеріне қарап МДЖ мектептің болашақта дамуына тигізер әсері зор деп есептеймін. Ең негізгісі мектеп ұжымы жаңаша жұмыс жасау жолына тұрғаны анық. Басымдылыққа сай әр жұмысқа үштік одақ атынан тиімді кері байланыс жасауды үйрендік. Жұмысымызда үштік одақ үнін тыңдап, келісіп, жетілдіруді ұстанып жасаудамыз. Осындай жұмыстың нәтижесінде былтырғы жылы аудандық тамыз конференциясында оқу-тәрбие жұмысы бойынша 1-орын иеленгеніміз бұның дәлелі іспеттес деп ойлаймын. Барлық тоғыз түлек ЖОО грантқа түсті. МДЖ-ның негізгі мақсаты оқушылардың білім сапасын арттыру болса, қазіргі таңда мектептің білім сапасы 73 % көтерілді. Бұл біз үшін үлкен жетістік деп білемін.

Мұғалімнің кәсіби біліктілігін арттырудың тиімді құралы – бірлесе әрекеттесу . Не жасасақ та бірге жасау қажет. Ақыл айтпай- ақылдасайық. Сонда ғана біз табысқа жетеміз!

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту, орта, арнайы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру педагогтері үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы»
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 28 тамыздағы № 273 бұйрығы «Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарын дамыту бағдарламасының құрылымын және оны әзірлеу қағидаларын бекіту.
3. Педагогикалық менеджмент. Е.А.Искакова, Ж.А.Баукенова БСӘЖАТО Петропавл 2020ж
4. Мектепті басқарудағы менеджмент:терминдаер мен ұғымдардың қысқаша сөздігі М.А.Абдуллина Уфа 2004ж
5. soft skills –педагогтардың тиімділігі және нәтижелігі.Берекполова Г.О..Өскемен 2021ж

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДАҒЫ «ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ» АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Жусупова Марал Амангельдиновна
Павлодар облысының білім беру басқармасы,тАқтоғай ауданы білім беру бөлімінің «Балтасап негізгі мектебі» КММ

Аңдатпа: «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» атты авторлық бағдарлама білім алушылардың алған білімдерін күнделікті өмірде тиімді пайдалануына, ақпаратты қабылдап, өңдеу қабілеттерін жетілдіруге бағытталған. Бағдарлама заманауи педагогикалық әдістер мен ақпараттық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың логикалық ойлауын, сыни тұрғыдан талдау және шығармашылық дағдыларын дамытуға негізделген. Функционалдық сауаттылықты арттыру мақсатында жобалық жұмыстар, топтық тапсырмалар мен тәжірибелік сабақтар қарастырылған. Оқу үдерісін тиімді ұйымдастырып, оқушылардың практикалық білімін нығайтуға және өмірде туындайтын қиындықтарды еңсеруге дайындауға арналған.

Түйінді сөздер: функционалдық сауаттылық, сыни ойлау, ақпараттық технологиялар

Кіріспе. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту. Функционалдық сауаттылық – бұл білім алушылардың алған білімдерін өмірлік жағдайларда тиімді қолдана білуі, ақпаратты дұрыс қабылдап, оны өңдей алуы және практикалық міндеттерді шешу қабілеті. Осы мақсатта әзірленген «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» атты авторлық бағдарлама оқушылардың сыни ойлауын, шығармашылық дағдыларын жетілдіруге және олардың өз білімін шынайы өмірде қолдана білуіне бағытталған. Бағдарлама заманауи педагогикалық әдістер мен ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану арқылы оқыту үдерісін жандандырып, оқушылардың белсенді танымдық әрекетін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл мақалада аталмыш бағдарламаның тиімділігі талданып, оның оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудағы рөлі қарастырылады.

Бағдарламаның негізгі мақсаты – оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, оларды күнделікті өмірде кездесетін түрлі мәселелерді шешуге, ақпаратты дұрыс қабылдауға және қолдануға қабілетті ету. Бұл мақсатқа жету үшін оқушылардың логикалық ойлау, шығармашылық, талдау және сыни ойлау дағдыларын арттыру көзделеді.

Міндеттері:

1. Оқушыларды функционалдық сауаттылыққа үйрету: Оқушыларды өз білімдерін тек қана теориялық тұрғыда емес, практикалық тұрғыда да тиімді қолдануға үйрету.

2. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар мен әдіс-тәсілдерді қолдану: Оқушыларды заманауи ақпараттық технологияларды пайдаланып, өз білімдерін кеңейтуге, ізденуге және шығармашылық тапсырмаларды орындауға ынталандыру.

3. Күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуге дағдыландыру: Оқушылардың ақыл-ойын дамыту және әртүрлі әлеуметтік жағдайларда логикалық шешімдер қабылдай білуін қамтамасыз ету.

4. Жобалық жұмыстар мен топтық тапсырмаларды ұйымдастыру: Оқушылардың өзіндік пікірін қалыптастыру, топта жұмыс істеу қабілеттерін дамыту, коммуникативтік дағдыларын арттыру.

5. Оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту: Оқушыларға сыни ойлау мен шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы өз ойларын еркін және тиімді жеткізуге мүмкіндік беру.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мәселесі әлемдік және отандық ғылымда кеңінен зерттелген. Бұл бағытта көптеген ғалымдар зерттеу жүргізіп, білім беру жүйесін жетілдіруге үлес қосты. Халықаралық деңгейдегі зерттеулерде алдымен Джон Дьюи (John Dewey) еңбегінің зор екенін айта кетуіміз керек. Джон Дьюи (John Dewey) – білім беру процесінде тәжірибелік оқытудың маңыздылығын атап көрсеткен. Оның еңбектерінде білімді тәжірибемен ұштастыру арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту қажеттілігі қарастырылған. Бұл мәселені өз еңбектерінде арқау еткен Л. Выготский. Лев Выготский – оқыту мен дамудың өзара байланысын зерттеп, оқушылардың когнитивтік дағдыларын дамытуда әлеуметтік орта мен практикалық әрекеттің рөлін айқындаған. PISA зерттеулері (OECD) – оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалаудың халықаралық деңгейдегі негізгі құралы болып табылады. PISA оқушылардың оқу, математикалық және жаратылыстану сауаттылығын бағалай отырып, олардың алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана білу қабілетін сараптайды.

Қазақстандық зерттеулер:

– Жанпейісова М.А. – модульдік оқыту технологиясы арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мәселесін зерттеген.

– Құдайбергенова К.С. – оқушылардың шығармашылық қабілеттері мен сын тұрғысынан ойлауын дамытуға бағытталған инновациялық оқыту әдістерін қарастырған.

– Қарсыбаева Ш.Қ. – функционалдық сауаттылықты дамытуда жаңа технологиялардың рөлін зерттеп, білім беру процесіне заманауи әдістерді енгізу бойынша ғылыми ұсыныстар жасаған.

Бұл еңбектер функционалдық сауаттылықты дамытуда тәжірибелік оқытудың, инновациялық технологиялардың және оқушылардың өзіндік танымдық белсенділігін арттырудың маңыздылығын көрсетеді.

Әдістеме.

«Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» авторлық бағдарламасы Қазақ хандығының құрылуы мен даму тарихын жан-жақты қарастыруға бағытталған. Бағдарлама оқушылардың тарихи танымын кеңейтіп, тарихи оқиғаларды сыни тұрғыдан бағалай білуіне, өз көзқарастарын дәлелдеуге және тарихи фактілерді талдауға үйретеді.

Авторлық бағдарламада дәстүрлі және инновациялық оқыту әдістері қатар қолданылады:

Дәрістік оқыту әдісі – Қазақ хандығының құрылу кезеңдері, саяси оқиғалары және тарихи тұлғалары туралы ақпарат беру.

Сұрақ-жауап әдісі – оқушылардың түсінігін тексеріп, тарихи оқиғаларға сыни тұрғыдан баға беруіне жағдай жасау.

Топтық жұмыс – оқушыларды бірнеше топқа бөліп, тарихи мәселелер бойынша пікірталас ұйымдастыру.

Жобалық жұмыс – оқушылар белгілі бір тақырып бойынша зерттеу жасап, презентация немесе постер арқылы қорғау.

Ойын әдістері – рөлдік ойындар (мысалы, хан сайлау, тарихи шешімдер қабылдау), «тарихи сот» әдісі (тарихи тұлғалардың әрекеттеріне баға беру).

Дебат әдісі – әр түрлі көзқарастарды қорғап, тарихи оқиғаларға түрлі тұрғыдан баға беру.

Кейс-стади әдісі – нақты тарихи оқиғаларды талдап, себеп-салдарын анықтау.

Бұл бағдарлама оқушылардың келесі дағдыларын дамытуға бағытталған:

1. Ақпаратпен жұмыс істеу дағдылары

- Тарихи деректерді талдау – Оқушылар тарихи құжаттар, карталар, дереккөздермен жұмыс істеп, олардан қажетті ақпаратты ажырата біледі.
- Факт пен пікірді ажырату – Тарихи оқиғаларға объективті көзқарас қалыптастыру үшін фактілерді талдап, субъективті пікірлерден ажыратады.
- Деректерді салыстыру және жүйелеу – Бір оқиға туралы түрлі дереккөздердегі ақпараттарды салыстырып, қорытынды жасайды.

2. Ойлау және зерттеу дағдылары

- Сыни ойлау – Тарихи оқиғаларға әртүрлі көзқарастармен қарап, олардың себептері мен салдарын сараптайды.
- Логикалық ойлау – Тарихи үдерістер арасындағы байланысты анықтап, оқиғалардың даму реттілігін түсінеді.
- Проблеманы шешу – Тарихи мәселелерді зерттеп, олардың ықтимал шешімдерін ұсыну арқылы ойлау қабілетін дамытады.

3. Коммуникативті дағдылар

- Пікірін дәлелдеу – Дебаттар мен пікірталастар барысында өз ойын нақты фактілермен дәлелдеуге үйренеді.
- Топтық жұмыс – Оқушылар топ ішінде бірлесіп жұмыс істеп, өзара пікір алмасуды үйренеді.
- Көшбасшылық – Топтық жобаларда жауапкершілікті бөлісіп, белсенділік танытады.

4. Ұлттық сана және патриотизм

- Қазақ халқының тарихына құрмет – Қазақ хандығының тарихи маңызын түсініп, ұлттық құндылықтарды бағалауды үйренеді.
- Өз елінің болашағына жауапкершілік – Қазақстанның қазіргі дамуын өткен тарихымен байланыстырып, ұлттық сананы қалыптастырады.

Бұл дағдылар оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырып, олардың тарихи материалды түсінуіне және оны күнделікті өмірде қолдануына көмектеседі.

Бағдарламаның практикада қолдану барысы. Авторлық бағдарлама оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында әртүрлі белсенді оқыту әдістерін қолданады. Оқушылар тарихи деректерді зерттеп, талдау жасап, тәжірибелік тапсырмалар арқылы білімдерін бекітеді.

Бағдарламаны жүзеге асыру барысында оқушылармен келесдей жұмыстар жүргізілді:

1.1. Жобалық жұмыс

Мақсаты: Оқушыларды зерттеушілікке баулу, тарихи оқиғаларды тереңірек зерделеу.

Іс-әрекет: Оқушылар «Қазақ хандығының құрылуы» немесе «Абылай ханның саясаты» тақырыптарында шағын зерттеу жүргізді. Топтық зерттеулер жасап, тарихи дереккөздермен жұмыс істеді. Жоба нәтижесін презентация немесе видео форматында ұсыады.

1.2. Тарихи рөлдік ойындар

Мақсаты: Оқушылардың сыни ойлауын, шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Іс-әрекет: «Қазақ хандарының кеңесі» ойыны ұйымдастырылады. Әр оқушы белгілі бір тарихи тұлғаның рөлін ойнап, сол кезеңдегі мәселелер бойынша шешім қабылдады. Басқа топ мүшелері олардың шешімдерін талдап, тарихи шындыққа сәйкестігін бағалады.

1.3. Дебат және пікірталас сабақтары

Мақсаты: Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіру, тарихи мәселелерге сыни тұрғыдан қарау.

Іс-әрекет: «Қасым ханның реформалары Қазақ мемлекеттілігін күшейтті ме?» деген тақырыпта дебат ұйымдастырылды. Оқушылар екі топқа бөлініп, бір тобы реформалардың жағымды тұстарын, екінші тобы әлсіз тұстарын талдады. Әр топ нақты дәлелдер келтіріп, өз көзқарастарын қорғады.

1.4. Интерактивті карталармен жұмыс

Мақсаты: Тарихи оқиғалардың географиялық байланысын түсіну.

Іс-әрекет: Қазақ хандығының аумағының кеңеюін карта арқылы талдады. Картаны пайдаланып, Қазақ хандығының көрші мемлекеттермен шекаралық қатынастарын зерттеді. Жоңғар шапқыншылығы немесе Ресеймен қарым-қатынастарды картада көрсетті.

Бағдарлама аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында келесідей тапсырмалар қарастырылды.

ТАҚЫРЫП: Қазақ хандығының ішкі – сыртқы жағдайына сипаттама беру

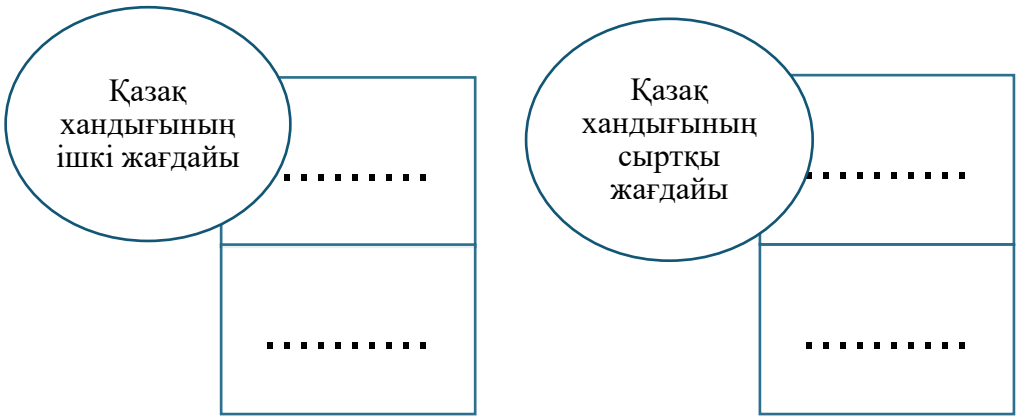

Қорытынды: _____

_____

_____

ТАҚЫРЫП: Қасым хан тұсындағы қазақ хандығы

1. Сызбаны толтыр

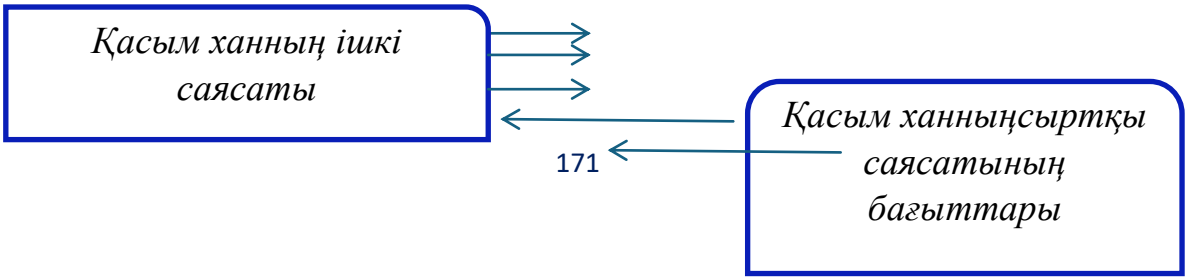

2. Тұлғаны тани біл

(1445—1518) — қазақтың ұлы хандарынын бірі, Қазақ хандығының негізін қалаушылардың бірі — Әз-Жәнібек ханның ортаншы баласы. Шешесі Жаған-бегім Шайбани әулетінің атақты ханы Мұхаммед Шайбанидің інісі Махмұд сұлтанның шешесінің туған сіңілісі.

Ханның есімі Қазақ хандығының күшеюі және нығаюымен тікелей байланысты. Жазба деректерде ____ хан 15 ғасырдың 70 – 90 жылдары Қазақ хандығының Сыр бойындағы қалалар мен өңірлер үшін жүргізген күрестерге белсене қатысады, басшылық етеді. Бұл кезде қазақ ханы Керейдің ұлы Бұрындық, қазақ әскерінің қолбасшысы _____- хан болды. Осы кезеңдегі оқиғаларды баяндайтын деректер _____ ханды «белгілі сұлтан және атақты баһадүр» деп атайды.

ТАҚЫРЫП: Хақназар ханның сыртқы саясаты. Кестені толтыру

	Моғолстанмен қарым - қатынасы	Ноғай Ордасымен қарым -қатынасы	Өзбек хандықтарымен қарым -қатынасы	Ресеймен қарым - қатынасы
Хақназар хан				
Тәуекел хан				

Бағдарламаны бағалау және нәтижелерді өлшеу келесі қадамдар арқылы жүзеге асты:

- Диагностикалық тесттер: Әр тарау соңында оқушылардың түсінігін тексеру үшін тесттер жүргізіледі.Рефлексия: Оқушылар әр сабақ соңында өздері үшін қандай жаңа білім алғанын, қандай сұрақтары қалғанын жазады.
- Портфолио жинау: Әр оқушы өзінің жобалары, зерттеу жұмыстары, шығармашылық эсселері жинақталған портфолио жасайды.

Тәжірибе 6-сынып оқушылары арасында өткізілді. Қатысушылар саны – 15 оқушы. Бастапқы кезеңде олардың тарихи материалды талдау, карта бойынша жұмыс істеу және өз ойын дәлелдеу дағдылары орта деңгейде болды. Жоғарыда айтылған жұмыс жүйелі түрде жүргізілу нәтижесінде қорытынды төмендегідей болды.

Сандық көрсеткіштер:

- Қорытынды тест нәтижелері бастапқы тестпен салыстырғанда 20%-ға жақсарды.
- Сабаққа белсенді қатысқан оқушылар саны 55%-дан 85%-ға дейін артты.
- Оқушылардың басым бөлігі тарихи материалдарды талдау қабілетін жақсартқанын көрсетті.

Авторлық бағдарламаның мақсатына қол жеткізу үшін жүйелі жұмыс нәтижесінде тәжірибе жүргізілген сыныптың Қазақстан тарихы пәнінен білім сапасы да артты.

Зерттеудің қорытынды кезеңінде оқушылардың соңғы нәтижелерін бағалау мақсатында шығу тесті жүргізілді. Функционалдық сауаттылық деңгейін анықтауға бағытталған бұл тест тапсырмаларының нәтижелері бастапқы бақылаумен салыстырғанда оқушылардың білім сапасының едәуір жақсарғанын көрсетті. Оқу жылы бойы жүргізілген жүйелі жұмыстардың нәтижесінде зерттеу тобындағы оқушылардың білім сапасы 54%-дан 79%-ға дейін көтерілді. Осылайша, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» атты авторлық бағдарламасының тиімділігі дәлелденді деген қорытынды жасауға болады.

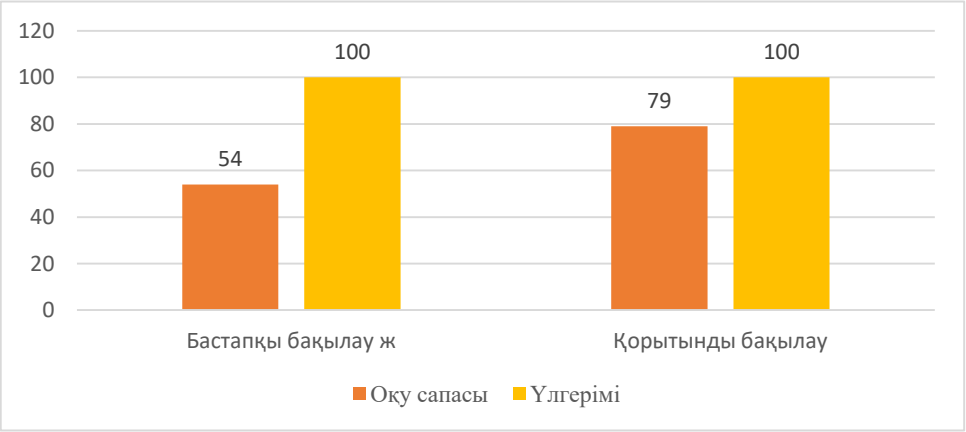

Жүргізілген тәжірибе нәтижесінде авторлық бағдарламаның оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда тиімділігі дәлелденді. Практикалық әдістерді қолдану олардың зерттеушілік дағдыларын арттырып, тарихи материалдарды талдау мүмкіндіктерін кеңейтті.

Ұсыныстар:

Рөлдік ойындар мен дебаттарды көбірек қолдану, өйткені олар оқушылардың тарихи оқиғаларға деген қызығушылығын арттырады.

Интерактивті карталармен жұмысты жетілдіру үшін сандық технологияларды пайдалану.

Бағалау жүйесін жетілдіру үшін әртүрлі тест түрлерін (ашық сұрақтар, эссе, аналитикалық тапсырмалар) енгізу.

Жалпы, тәжірибе оқушылардың тарихи материалды тек жаттап қана қоймай, оны талдап, өмірде қолдана білуіне мүмкіндік берді.

Қорытынды. Жүргізілген зерттеу нәтижесінде «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» тақырыбы бойынша авторлық бағдарламаның оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда тиімділігі анықталды. Бағдарлама аясында қолданылған белсенді оқыту әдістері – жобалық жұмыстар, рөлдік ойындар, дебаттар, картамен жұмыс, зерттеу тапсырмалары – оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, тарихи материалды терең түсінуге ықпал етті.

Зерттеудің қорытынды кезеңінде алынған деректер оқушылардың білім сапасының айтарлықтай артқанын көрсетті. Шығу тестінің нәтижесі бойынша, оқу жылының басындағы 54% білім сапасы жыл соңында 79%-ға дейін көтерілді. Бұл көрсеткіш бағдарламаның тиімділігін дәлелдейді және оқушылардың тарихи деректермен жұмыс істеу, ақпаратты талдау, өз ойын дәлелдей білу сияқты дағдыларының дамығанын айғақтайды.

Жалпы, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда дәстүрлі оқыту әдістерін заманауи педагогикалық технологиялармен ұштастырудың маңызы зор. Осы зерттеу барысында кейс-стади, проблемалық оқыту, интерактивті әдістер секілді тәсілдердің тиімділігі байқалды. Осылайша, оқушылардың тарихи білімін өмірлік жағдаяттарда қолдану қабілеті күшейіп, олардың сыни ойлау, зерттеушілік және коммуникативтік дағдылары қалыптасты.

Осыған байланысты, болашақта функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған осындай әдістемелік тәсілдерді оқу үрдісіне кеңінен енгізу ұсынылады. Бұл оқушылардың тек білім алып қана қоймай, оны тиімді пайдалануына және өз бетінше ой қорытынды жасауына мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбілғазы, А. Қазақ хандығы тарихы. // Жинақ, «Ғылым» баспасы, 2019. – 320 б.
2. Байғабылова, Г. Ж. Қазақ хандығының әлеуметтік құрылымы. // Оқу құралы, «Қазақ университеті» баспасы, 2018. – 260 б.

3. Көбесов, Ә. Қазақ хандығының сыртқы саясаты. // Тарихи зерттеулер, «Алматы кітап» баспасы, 2017. – 280 б.
4. Нұрмаханов, Т. Ә. Қасым хан мен оның реформалары. // Тарихи ғылымдар, «Алаш» баспасы, 2020. – 150 б.
5. Омаров, Б. Т. Тәуке хан және Жеті жарғы. // Қазақ тарихы: Тәуке ханның кезеңі, «Мектеп» баспасы, 2016. – 210 б.
6. Мұхамедиев, Ә. Қ. Абылай хан және Қазақ хандығының қайта өрлеуі. // Оқу құралы, «ҚазҰУ» баспасы, 2021. – 180 б.
7. Жұмағұлов, Қ. Қазақ хандығының құрылуы: тарихи шолу. // Тарихи зерттеулер, «Ұлағат» баспасы, 2022. – 300 б.
8. Султанов, Е. Қ. Жоңғар шапқыншылығы және Қазақ хандығының қарсы әрекеттері. // Тарихи шежіре, «Атамұра» баспасы, 2015. – 250 б.
9. Рахметова, Н. А. Қазақ хандығының экономикалық жағдайы. // Қазақ экономикасы: дәуірлер мен кезеңдер, «Жібек жолы» баспасы, 2019. – 180 б.
10.Айтжанов, Д. Қазақ хандығының құлауы және оның себептері. // Қазақ тарихы: өзгерістер мен қақтығыстар, «Қазақ энциклопедиясы» баспасы, 2020. – 220 б.

БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ АРҚЫЛЫ ЗАМАНАУИ АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ДАМЫТУ ЖӘНЕ БІЛІМДЕГІ АЛШАҚТЫҚТЫ ҚЫСҚАРТУ

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ СЕЛЬСКИХ ШКОЛ И СОКРАЩЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО РАЗРЫВА ПОСРЕДСТВОМ УСПЕШНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ УПРАВЛЕНИЯ

QUALITY OF EDUCATION: DEVELOPING MODERN RURAL SCHOOLS AND REDUCING THE EDUCATIONAL GAP THROUGH SUCCESSFUL MANAGEMENT TOOLS

Абраимова Еркежан Муратковна
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Ұлан ауданы бойынша білім бөлімінің «М.Ломоносов атындағы орта мектебі» КММ директоры.
Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы, Мамай батыр ауылы.
erkezhan.abraimova@mail.ru

Аңдатпа:
Бұл мақалада Қазақстандағы заманауи ауыл мектептерін дамыту, білім сапасын арттыру және ауыл мен қала мектептері арасындағы білімдегі алшақтықты қысқарту мәселелері қарастырылады. Мақалада табысты менеджмент құралдарын қолдану арқылы ауыл мектептерінде білім сапасын көтеру үшін қажетті нақты қадамдар мен стратегиялар ұсынылады. Сонымен қатар, ауыл мектептеріндегі басқарудың тиімділігін арттыруға және білім беру процесінің инклюзивтілігін қамтамасыз етуге бағытталған практикалық ұсыныстар берілген.

Аннотация

В данной статье речь идет о развитии современных сельских школ Казахстана, повышении качества образования и сокращении образовательного разрыва между сельскими и городскими школами. В статье представлены конкретные шаги и стратегии, необходимые для повышения качества образования в сельских школах путем использования успешных инструментов управления. Кроме того, даны практические рекомендации, направленные на повышение эффективности управления в сельских школах и обеспечение инклюзивности образовательного процесса.

Annotation

This article discusses the development of modern rural schools in Kazakhstan, improving the quality of education and reducing the educational gap between rural and urban schools. The article presents concrete steps and strategies needed to improve the quality of education in rural schools through the use of successful management tools. In addition, practical recommendations are given to improve the efficiency of management in rural schools and ensure the inclusiveness of the educational process.

Тірек сөздер:

Ауыл мектептері, білімдегі алшақтық, басқару тиімділігі, стратегиялық жоспарлау, инновациялық әдістер, цифрландыру, мұғалімдер біліктілігі, әлеуметтік қолдау.

Ключевые слова:

Сельские школы, образовательный разрыв, эффективность управления, стратегическое планирование, инновационные методы, цифровизация, квалификация учителей, социальная поддержка.

Key words: Rural schools, educational gap, management efficiency, strategic planning, innovative methods, digitalization, teacher qualifications, social support.

Қазақстандағы ауыл мектептерінің білім сапасы, қала мектептерімен салыстырғанда, бірқатар қиындықтарға тап болады. Әлеуметтік және экономикалық тұрғыда қала мен ауыл арасындағы алшақтық білім сапасына да әсер етеді. Ауыл мектептері көбінесе материалдық базасының әлсіздігі, мұғалімдердің біліктілігі мен мотивациясының төмендігі, оқушылардың төмен әлеуеті сияқты проблемаларға тап болады. Бұл жағдайлар ауыл мектептерінде білім беру сапасын жақсарту үшін жаңа басқару әдістері мен тиімді менеджмент құралдарын қолдануды талап етеді.

Заманауи білім беру жүйесінде басқару тиімділігі жоғары деңгейге көтерілуі үшін мектеп басшыларына стратегиялық жоспарлау, инновациялық әдістерді енгізу және мұғалімдер мен оқушылардың ынтасын арттыру бағытында нақты қадамдар қабылдау қажет. Бұл мақалада табысты менеджмент құралдары мен олардың ауыл мектептеріндегі білім сапасын арттырудағы рөлі қарастырылады.

1. Ауыл мектептерінің жағдайы және білім сапасының мәселелері:

Ауыл мектептерінде білім сапасының төмендігі бірнеше факторлармен түсіндіріледі. Олардың ішінде:

Әлеуметтік жағдай: Ауыл тұрғындарының экономикалық жағдайы көп жағдайда білім сапасына әсер етеді. Ата-аналар мен оқушылардың білім алуға деген ынтасы төмен болуы мүмкін, себебі ауылдық жерлерде білімге деген сұраныс пен маңыздылық қалаға қарағанда әлдеқайда төмен [1] .

Мұғалімдердің біліктілігі мен тапшылығы: Ауылдық мектептерде жоғары білікті мұғалімдердің жетіспеушілігі байқалады, ал бар мұғалімдер көбінесе қазіргі заманғы оқыту әдістерін меңгермеген немесе олардың педагогикалық тәжірибесі жеткіліксіз [1].

Инфрақұрылымның әлсіздігі: Заманауи оқыту құралдары мен технологияларының болмауы ауыл мектептерінде оқу үдерісін тежейді [2].

Мәселелерді шешудің практикалық қадамдары:

Ауыл мектептерінде мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру мақсатында арнайы курстар мен семинарлар өткізеді. Мысалы, Қазақстанның жетекші жоғары оқу орындары мен білім беру ұйымдары ауыл мектептері үшін мобильді тренингтер ұйымдастырылады;

Ауыл мектептеріне қаржылық қолдау көрсету арқылы олардың материалдық базасын нығайту. Бұл үшін жергілікті билік пен мемлекет тарапынан арнайы қаржы бөлу керек.

2. Менеджмент құралдарын қолдану арқылы білім сапасын арттыру

Білім сапасын арттыру үшін ауыл мектептеріндегі басқару жүйесі тиімді болуы қажет. Осы мақсатта келесі менеджмент құралдары ұсынылады:

Стратегиялық жоспарлау: Әрбір мектептің өзінің даму жоспары болуы тиіс. Бұл жоспар білім сапасын арттыруға бағытталған нақты мақсаттар мен қадамдарды қамтиды.

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Мектеп басшылығы жергілікті әкімшілікпен бірігіп, стратегиялық даму жоспарын жасайды. Бұл жоспарға мұғалімдер мен оқушыларды тұрақты түрде қолдау, инновациялық әдістер енгізу, цифрландыру және ғылыми зерттеулерге негізделген оқыту әдісін енгізу кіреді.

Цифрландыру және технологиялар: Цифрландыру білім беру процесін жақсартудың негізгі құралдарының бірі болып табылады. Заманауи білім беру платформалары мен ресурстар ауыл мектептеріне қолжетімді болуы керек [3].

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Ауыл мектептеріне қажетті цифрлық жабдықтар мен оқыту құралдарын жеткізу, мұғалімдер мен оқушыларға интернет арқылы онлайн оқу мүмкіндіктерін ұсыну.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту: Оқушылардың әрқайсысының жеке қабілеттерін ескере отырып, олардың білім деңгейін көтеру үшін персоналды оқыту бағдарламаларын енгізу.

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Оқушыларды топтарға бөліп, олардың оқу үдерісін жеке қажеттіліктеріне қарай бейімдеу үшін әртүрлі әдістемелер мен бағдарламаларды пайдалану.

3. Ауыл мектептеріндегі білімдегі алшақтықты қысқарту

Қазақстанның ауыл және қала мектептері арасындағы білім сапасындағы айырмашылықты қысқарту үшін жүйелі түрде келесі шаралар қажет:

Әлеуметтік қолдау: Оқушылар мен олардың отбасыларына әлеуметтік қолдау көрсету. Әсіресе, ауылдық жерлерде әлеуметтік жағдайы төмен отбасылар үшін мемлекет тарапынан стипендиялар мен тегін оқу бағдарламаларын ұсыну.

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Ауыл мектептерінде мемлекеттік және жеке серіктестікті дамыту арқылы әлеуметтік әлсіз топтарға арналған білім беру бағдарламаларын енгізу. Осы арқылы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету.

Мұғалімдердің мотивациясы: Ауыл мектептерінде жұмыс істейтін мұғалімдерге арнайы ынталандыру жүйелерін енгізу [4].

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Мектептерде мұғалімдердің біліктілігін арттыруға арналған квота санын көбейту. Мұғалімдер үшін кәсіби даму курстары мен тренингтер өткізу.

Жергілікті білім беру жүйесін қолдау: Ауыл мектептерінің қажеттіліктерін ескере отырып, жергілікті білім беру жүйесін қолдау.

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Ауылдық жерлерде білім беру жүйесін жаңарту үшін жергілікті әкімшілік пен мектеп басшыларын біріктіріп, нақты жоспарлар құру.

4. Білім беру процесінің инновациялық әдістері

Білім беру процесінде инновациялық әдістерді қолдану ауыл мектептерінде білім сапасын арттырудың тиімді жолы болып табылады. Бұл әдістер оқушыларды шығармашылық ойлауға ынталандырып, олардың әлеуетін ашуға көмектеседі.

Жобалық оқыту: Оқушылардың теориялық білімдерін практикамен ұштастыру үшін жобалық оқыту әдісін енгізу [5].

Мәселені шешудің практикалық қадамы: Ауыл мектептерінде оқушылардың қатысуымен ғылыми жобалар мен зерттеу жұмыстары жүргізілсін. Оқушыларды білім алуға ынталандыру үшін түрлі ғылыми-көпшілік шаралар ұйымдастырылсын.

Қорытынды

Ауыл мектептерінде білім сапасын арттыру және білімдегі алшақтықты қысқарту үшін жүйелі әрі кешенді шаралар қажет. Бұл үшін ауыл мектептерінде табысты менеджмент құралдарын қолдану, стратегиялық жоспарлау, цифрландыру және мұғалімдер мен оқушыларды мотивациялау маңызды. Сонымен қатар, ауыл мектептеріндегі білім беру процесін дамыту үшін инновациялық әдістерді енгізу және әлеуметтік қолдау жүйелерін күшейту қажет. Әрбір мектептің өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру жүйесінде теңдік орнатуға мүмкіндік беретін нақты қадамдарды жүзеге асыру қажет.

Ауыл мен қала мектептері арасындағы білім алшақтықты қысқарту тек теориялық тұрғыдан ғана емес, нақты іс-шаралар арқылы жүзеге асуы тиіс. Тек осылайша біз ауыл мектептерінде білім сапасын арттырып, болашақ ұрпаққа тең дәрежеде сапалы білім беру мүмкіндігін қамтамасыз ете аламыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ә. Сайланов (2019 ж.) Қазақстандағы ауыл мектептерінің даму мәселелері. Алматы: «Білім» баспасы.
2. Г. Есенова (2020ж.) Мұғалімдердің біліктілігін арттыру жүйесі: мәселелер мен шешімдер. Қарағанды: Қарағанды университеті.
3. М. Сағынов (2018 ж.). Ауыл мектептерінде цифрландыруды енгізу жолдары. Астана: Назарбаев Университеті.
4. А. Әбдікәрімова (2017 ж.). Ауыл мектептерінің инфрақұрылымдық жағдайы және оны жақсарту жолдары. Астана: ҚР Үкіметі.
5. Т. Жұмабеков (2020 ж.). Цифрлық білім беру жүйелері мен ауыл мектептеріндегі мүмкіндіктер. Астана: Білім Академиясы.

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА «РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ В СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ»

З.Б.Алимова
КГУ «Общеобразовательная школа села Жибек Жолы отдела образования по Аршалынскому району управления образования Акмолинской области»
zaida_alimova@mail.ru

Аннотация:

Данный доклад посвящён важности развития функциональной грамотности как способ повышения качества знаний учащихся в сельских школах. В сельских школах присутствуют как структурные, так и социальные трудности, связанные с состоянием материально-технической базы, кадровым обеспечением, также с уровнем социальной мобильности учащихся.

В условиях ограниченных ресурсов, характерных для сельских образовательных учреждений, функциональная грамотность становится ключевым компонентом успешного образовательного процесса. Существует ряд эффективных мер и подходов, направленных на улучшение качества образования в сельской местности.

Ключевые слова:

функциональная грамотность, качество знаний, сельские школы.

Проблемы сельских школ многообразны и требуют комплексного подхода для их решения. Несмотря на все усилия педагогов, сельские школьники часто отстают от своих городских сверстников по уровню знаний. Это связано как с более низким качеством образовательных ресурсов, так и с недостатком доступа к дополнительному обучению и инновационным методам преподавания. В городских школах развиты программы дополнительного образования, которые помогают ученикам развивать нестандартные навыки и углублять знания по конкретным предметам. Существуют конкретные шаги, которые могут существенно улучшить образовательную ситуацию в сельской местности. Это развитие функциональной грамотности.

Функциональная грамотность является неотъемлемой частью современного образования, её развитие играет ключевую роль в подготовке учащихся к жизни и

профессиональной деятельности. Основной целью является обеспечение учащихся навыками, которые позволят им не только успешно учиться, но и эффективно применять полученные знания в реальной жизни. Рассмотрим важнейшие аспекты функциональной грамотности, а также способы её развития в условиях сельской школы.

Что такое функциональная грамотность? Функциональная грамотность — это способность человека эффективно использовать свои знания, навыки и умения в реальной жизни для решения практических задач в разных сферах деятельности. Она включает в себя не только базовые навыки, такие как чтение, письмо и счёт, но и умение анализировать, интерпретировать, применять информацию для решения повседневных проблем, а также способность к критическому мышлению и принятию обоснованных решений. Развитие функциональной грамотности напрямую связано с улучшением качества знаний учащихся. Это способствует более глубокому пониманию учебного материала и развивает у детей умение применять полученные знания в реальных ситуациях. Казахстан активно участвует в программе международной оценки образовательных достижений школьников PISA, также задания по функциональной грамотности используются и в МОДО, и в ЕНТ, что дает возможность учащимся стать обладателями образовательных грантов и поступить в высшие учебные заведения. Для сельских школ на основе функциональной грамотности стали проводиться сельские предметные олимпиады «Ауыл олимпиадасы», «Мың бала», «Президентская олимпиада», что стало доступным достигать высоких баллов и быть победителями. Поэтому уже в начальном звене необходимо внедрять во все предметы выполнение заданий такого характера. Именно развитие функциональной грамотности позволяет детям более осознанно и эффективно решать повседневные задачи и принимать обоснованные решения. Выполняя задания по функциональной грамотности на различных предметах можно учащихся подготовить для успешной адаптации в обществе, профессиональной деятельности и личной жизни. Ведь современное поколение выросло в условиях быстро меняющегося мира, насыщенного информационными технологиями, глобализацией и новыми социальными вызовами. Выпускники сельских школ, обладая полученными навыками смогут выбрать необходимую профессию, более выгодную и хорошо оплачиваемую работу и эффективно решать повседневные задачи. Так же обучаясь функциональной грамотности учащиеся сельских школ смогут активно участвовать в социальных и экологических движениях, у детей развивается сознание важности защиты окружающей среды. Они активно смогут поддерживать инициативы по борьбе с изменением климата, защите природы, устойчивому потреблению и экологичному образу жизни. Выполняя такие задания на уроках языковых дисциплин и информатики школьники смогут знакомиться с культурами разных стран, говорить на нескольких языках и использовать международные платформы для общения и обмена опытом.

Вот это небольшие примеры эффективности развития функциональной грамотности в сельских школах, включающие в себя способности к анализу, критическому мышлению и использованию знаний в практических ситуациях.

ЛИТЕРАТУРА

1.Программы и исследования Министерства образования и науки Республики Казахстан
2.Жуматаева М.М. "Развитие функциональной грамотности учащихся в условиях современной школы"
3.Шаймерденова С.К."Функциональная грамотность как ключевая компетенция в системе образования Казахстана"

«PISA ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУІН» ЖҮРГІЗУ АЯСЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМЫТУ – БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУҒА МҮМКІНДІК

РАЗВИТИЕФУНКЦИОНАЛЬНОЙГРАМОТНОСТИВ РАМКАХ ПРОВЕДЕНИЯ «МЕЖДУНАРОДНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ PISA» - ВОЗМОЖНОСТЬПОВЫШЕНИЯКАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

"DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY WITHIN THE FRAMEWORK OF THE INTERNATIONAL PISA STUDY - ANOPPORTUNITY TO IMPROVE THEQUALITY OF EDUCATION

М.К.Жантокена
«Жалтыр негізгі мектебі» КММ,СҚО, Шал ақын ауданы
m.zhantokena@mail.ru

Аннотация

«PISA халықаралық зерттеуін» жүргізу аясында функционалдық сауаттылықты дамыту – білім сапасын арттыруға мүмкіндік» атты мақалада білім беру жүйесінің тиімділігін бағалауда қолданылатын PISA зерттеуінің маңызы талданады. Бұл бағдарлама білім сапасын басқарудағы маңызды құрал болып табылады және әрбір елге білім беру жүйесін жақсарту үшін нақты бағыттар мен стратегияларды ұсынуға көмектеседі. Мақалада PISA зерттеуінің нәтижелерін қолдана отырып, білім беру саясатын оңтайландыру жолдары мен оны басқару әдістері қарастырылған.

Статья «Развитие функциональной грамотности в рамках проведения «Международного исследования PISA - возможность повышения качества образования» посвящена анализу роли исследования PISA в оценке эффективности образовательных систем. Эта программа является важным инструментом управления качеством образования, который помогает каждому государству разработать конкретные направления и стратегии для улучшения образовательных систем. В статье рассматриваются способы оптимизации образовательной политики и методы управления, основанные на результатах исследования PISA.

The article "Development of functional literacy within the framework of the International PISA Study - an opportunity to improve the quality of education " analyzes the significance of the PISA study in evaluating the effectiveness of educational systems. This program serves as an essential tool for managing education quality, helping each country develop specific directions and strategies to enhance their educational systems. The article explores ways to optimize educational policies and management methods based on the results of the PISA study.

Тірек сөздер: функционалдық сауаттылық, білім сапасы, PISA, халықаралық зерттеу, дамыту; функциональная грамотность, качество знаний, PISA, международное исследование, развитие; functional literacy, quality of education, PISA, international assessment/study, development

Білім сапасы – қоғамның дамуында шешуші рөл атқаратын маңызды факторлардың бірі. Әрбір мемлекет үшін білім беру жүйесінің тиімділігі мен сапасын үздіксіз жетілдіру маңызды міндет болып табылады. Әсіресе, қазіргі заманда әлемнің көптеген елдерінде білім беру жүйесін үздіксіз жетілдіру мақсатында түрлі зерттеулер мен бағалау бағдарламалары жүзеге асырылуда. Осы бағытта ерекше маңызға ие болып отырған халықаралық зерттеу бағдарламаларының бірі – PISA (Programme for International Student Assessment) болып табылады.PISA бағдарламасы 15 жастағы оқушылардың оқу жетістіктерін, өмірлік дағдыларын және әлеуметтік қатынастарын бағалау мақсатында жүзеге асырылатын зерттеу болып табылады.

Қазіргі кезде PISA нәтижелері тек қана білім беру жүйесін бағалап қана қоймай, сондай-ақ әрбір мемлекеттің экономикасы мен әлеуметтік дамуына әсер ететін фактор ретінде қарастырылады. Өйткені, білім сапасы мен тиімділігі білім алушылардың болашақтағы еңбек нарығына бейімделуін, жеке дағдылары мен қабілеттерін дамытуын, сондай-ақ қоғамда белсенді азамат ретінде қалыптасуын қамтамасыз етеді. Бұл зерттеу бағдарламасы білім сапасын басқарудың тиімді құралы болып табылады және білім беру саясатын басқаруда табысты жетістіктерге жету үшін маңызды әрі қажетті механизм болып саналады,

Пиза (PISA — Programme for International Student Assessment) – бұл әлемнің түрлі елдеріндегі оқушылардың білім деңгейін бағалау мақсатында ұйымдастырылған халықаралық зерттеу. 15 жасар оқушылардың оқу, математикалық сауаттылық және ғылыми білім деңгейлерін салыстыра отырып, білім сапасын анықтайтын маңызды құрал болып табылады. Пиза зерттеуі тек оқушылардың білімін ғана емес, сонымен қатар білім беру жүйесінің тиімділігін, оқу процесінің қалай ұйымдастырылғанын және ол жүйенің қоғам мен экономикаға қаншалықты әсер ететінін бағалайды.

Пиза зерттеуінің нәтижелері білім беру жүйесін жетілдіруге бағытталған дұрыс стратегиялық қадамдарды анықтауға мүмкіндік береді. Сонымен қата бұл зерттеу білім беру саласында халықаралық ынтымақтастықты нығайтады, сонымен қатар білім сапасын бағалаудың және оны басқарудың негізгі құралы ретінде қызмет етеді. PISA (Programme for International Student Assessment) зерттеуі білім сапасын бағалау мен дамытуда маңызды құралға айналды. Ол оқушылардың оқу, математикалық, жаратылыстану сауаттылығын және ғылыми білімін тексеріп қана қоймай, олардың шешім қабылдау дағдылары мен сыни ойлау қабілеттерін де бағалайды. Бұл зерттеу нақты тапсырмаларды орындау арқылы білім сапасын жақсартудың бірнеше негізгі аспектілерін анықтауға мүмкіндік береді.

Үш негізгі бағытты –оқу сауаттылығы, математикалық және жаратылыстану сауаттылығын қамтитын тапсырмалармәтіндерді түсіну, оларды талдау және интерпретациялау, нақты өмірде қолданылатын математикалық есептерді шешу дағдылары,ғылыми мәліметтерді түсіну, оларды өмірде қолдану және ғылыми тәсілмен мәселені шешу жолдарын қарастырады.

PISA тапсырмаларының басты мақсаты – функционалдық сауаттылықты арттыру болса, ерекшелігі олардың өмірмен және нақты жағдайлармен байланысты болуында.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – тұлғаныг әлеуметтік, мәдени, саяси және және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай, ілесіп отыруы, мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы. Бұл оқушыларға тек теориялық білімді емес, сол білімді практикалық жағдайда қолдануды үйретеді. Мысалы, математикалық сауаттылық бойынша тапсырмаларда оқушыларға нақты өмірдегі есептер ұсынылып, олардан математикалық модельдер құру немесе есептеулерді шешу талап етіледі. Бұл тәсіл оқушылардың білімді тек қана теориялық деңгейде емес, сонымен қатар практикалық тұрғыда да игергенін көрсетеді, мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдана алуға үйретеді.

Оның үстіне, PISA тапсырмаларының қиындық деңгейі әртүрлі болып келеді, бұл білім деңгейіне қарай әртүрлі нәтижелердің алынуына мүмкіндік береді. Бұл бағдарлама бойынша оқушының жеке тұлға және әлеуметтік нысан ретіндегі келешегі басты назарға алынады. Дәстүрлі оқудағы оқытушы мен оқушы арасындағы қалыптасқан заңдылықтар ұстаз бен шәкірт арасындағы серіктестік қарым-қатынасқа ауысады.

Білім сапасын арттыру үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер мен стратегияларды қолдануға болады.Белсенді оқыту стратегиялары арқылы оқушыға қалай оқу керектігін үйрету, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сыни ойлайтын, көзқарасы жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын тұлға қалыптастыру ұстаздың басты міндеті болып табылады.

Мектепте PISA зерттеуі негізінде өткізген сабақтарда осыған көз жеткіздім.

Математика сабақтарында мұғалім «Математикалық шығармашылық - қиял мен логика көрмесі» жобасын қолданады. Математика оқулығында кейбір тақырыптарды оқу кезінде пәннің тікелей табиғатпен, өмірмен, тіпті өлкетанумен байланысын байқаймыз. Мысалы, 5-сыныптағы «Симметрия» тақырыбы бойынша «Табиғаттағы симметрия», «Көркем өнердегі симметрия», «Архитектурадағы симметрия» деп бөліп, суреттер салып келуді ұсынған. Көрме атауы - «Симметрия әлемі: өнер мен табиғаттағы үйлесім». Оқушылардың шығармашылық жұмыстарынан симметрияны дұрыс қолданғандарын, яғни жаңа идеялары мен қиялын, жұмыстың көркемдік сапасын, үйлесімділігі мен тартымдылығын көріп таң қалмасқа болмайды, ал «Кеңістік фигураларының жазбалары» бөлімінде фигураларды қиюға, құрастыруға арналған шығармашылық есептер беріледі, осыған орай «Геометрияның сиқырлы әлемі» көрмесі ұйымдастырылады, оқушылар фигуралардың макеттерін жасауда пропорция және дәлдікті, көрнектілік пен эстетиканы, функционалдылық және беріктікті, өлшеу құралдарын қолданғанын көреміз. 6- сыныптағы «Координаталық жазықтық» тақырыбы бойыншы «Координаталық кеңістіктегі көркем сызықтар» көрмесіндегі шығармашылық жұмыстарынан оқушылардың суреттерінің математикалық дәлдігін, логикалық және шығармашылық қабілетін, ұқыптылығын және математика мен өнерді үйлестіруін байқадым.

Сабақ тақырыбын ашу үшін оқушылардың құрастырған «сөзжұмбақ», «басқатырғыштарынан» логикалық ойлауды, жады және есте сақтауды, тілдік дағдыларды, зейіннің шоғырлануын, шешім қабылдауды, төзімділік пен сабырлылықты үйренгенін көреміз. «Ойлау лабиринті» көрмесінде көптеген шығармашылық жұмыстарды орналастырып, талдау жасайды, нәтижесін қорытындылайды

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында постер жасау арқылы өз пікірін, ойын қорғап, түйінді ой түюге үйренсе, «Буриме» тәсілі, яғни өлең жолдарының белгілі соңғы сөзі арқылы өлең құрастыру ұшқыр ойлауға, тақырыфпты терең меңгеруге, ой жүйелілігіне дағдыландырады. Мысалы,

... қарымды, Ой-білімі қарымды,
... зарымды. Жеткізе алады зарымды.
... халықтың, Данасы атанып халықтың,
... дарынды. Мен боламын дарынды немесе
Абайдың әр сөзі біздерге қарымды,
Айтпаймын ақынға өзімнің зарымды.
Тұрмысын көрсеткен біздерге халықтың,
Айтамын тағы да Абайды дарынды

деп құрастырған өлеңдер, әрине, қуантады. «Оқу компоненттері» стратегиясы мәтін бойынша сұрақ дайындап, оған мәтіннен жауап, өз пікірін қоса отырып жауап дайындап, қорытынды ойды да өзі табуға, «ББҮстратегиясы» білімдерін тексеріп,қажеттіліктерін анықтауға көмектеседі.

Жаратылыстану сауаттылығын арттыру үшін мұғалім сабақта оқу сапасын жақсартатын формативті бағалаудың алуан түрін қолданады. Бағалау – өмір талабы. Бағалау дегеніміз – алдымызға жүйелі түрде бір мақсат қойып, оған жету жолында өз қабілетімізді дамыта отырып, кездескен қиыншылықтарды жеңу, демек, адамның өмір толқынында өзін-өзі тәрбиелеуі болып табылады. Бұл үдерістің балалық шақтан бастау алып, болашаққа жол сілтері сөзсіз. Алдымыздағы оқушыны өзін-өзі бағалауға үйрете отырып, оның тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру арқылы өмірге икемдеу ұстаз атаулының негізгі міндеттерінің бірі деп түсінемін.«Бағалау» термині жақын отыру дегенді білдіреді, себебі бір адам басқа адамның не айтып, не істегенін немесе өзін-өзі бақылау жағдайында өзінің дербес ойлауын, түсінігін бақылауы болып табылады.

Қалыптастырушы бағалау – оқу үдерісінде маңызды рөл атқаратын құрал. Ол мұғалімдер мен оқушыларға білімді нақты бағалау мен түсіну деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Сабақта қалыптастырушы бағалауды қолдану оқушылардың білімін тереңірек және жан-жақты бағалауға, олардың күшті және әлсіз тұстарын анықтауға көмектеседі. Бұл әдіс

оқушылардың өзін-өзі бағалау қабілетін арттырып, өз оқуына жауапкершілікпен қарауға ынталандырады. Қалыптастырушы бағалау барысында мұғалімдер оқушылардың білімін тұрақты түрде қадағалап, кері байланыс береді, бұл өз кезегінде оқу үдерісінің тиімділігін арттырады. Оқушылардың жеке қажеттіліктерін ескере отырып, сабақтарды икемдеу мүмкіндігі қалыптасады, бұл оқудың сапасын жақсартады.

Қалыптастырушы бағалаудың мынадай түрлерін пайдалана отырып, барлық деңгейдегіоқушылардың жұмысы жандана түскенін, талқылаулар мен бағалауларға, пікірталастарға және ізденістерге қатысқанда тиімді оқығанын, сыныптастарымен араласуға, оларға көмектесуге, өз ойларын қорғауға, түсіндіруге, дәлелдеуге мүмкіндік алғанын көреміз. Мысалы, «Ақша арқылы бағалау» мақсаты оқушыларды сабақта белсенді болуға баулу, бәсекелестік арқылы сабаққа дайындығын арттыру. Әрбір ақша бірұпай көлемінде болады. Оқушылар сабақта алған ақшаларын ұпайға айырбастайды. Қалыптастырушы бағалау оқушылардың оқу процесін жақсартуға бағытталған, оқытудың тиімділігі мен нәтижелігін арттыратын маңызды тәсіл болып табылатынына тағы да куә болдым. «Инстаграм бағалауы» әлеуметтік желілерді басқа қырынан пайдалану арқылы оқушыларды сабаққа белсенді қатысуға ынталандырады. Оқушыларға лайктар беріледі, дұрыс жауап берген сұрақтарға оқушылар өздерінің фотолары бар ұяшыққа лайктарын салып қояды. Сабақ соңында қанша лайк жиналғанын санап, сабаққа сондай ұпай қойылады. «Сертификат бағалауы». Қиын тапсырмаларда оқушылардың жасаған еңбектерін қолпаштау үшін 10 балл көлеміндегі сертификат беріледі. Оны оқушы алып, кез келген уақытта қолдана алады.

Қазіргі таңда енгізіліп жатқан түрлі бағдарламалардың оқушы бойына дұрыс таралуы ізденімпаз, шығармашыл ұстаздың қолынан келетін іс деп білемін.

Ойымды қорыта келе, функционалдық сауаттылықтың білім сапасын арттырудағы маңыздылығын және оның PISA зерттеулерімен тікелей байланысын анық түсіндік.

PISA зерттеулерінің нәтижелеріндегі оқушылардың білімдерін нақты өмірлік жағдайларда қолдана білу қабілеттерінің жеткілікті деңгейде еместігібілім беру жүйесінде басты бағыты функционалдық сауаттылықты дамыту болуы керектігін айқын көрсетті, сондықтаноқыту әдістерін және бағалау жүйелерін функционалдық сауаттылықты дамытуға бағыттау керек, оқушыларды белсенді оқуға тарту, шығармашылық қабілеттерін ашу және сыни ойлауын дамыту үшін жағдай жасау қажет, мұғалімдердің біліктілігін арттыру, оларды заманауи оқыту әдістерімен таныстыру және PISA зерттеулерінің нәтижелерін оқу процесіне енгізу, ата-аналармен тығыз ынтымақтастық орнатып, оларды балаларының функционалдық сауаттылығын дамытуға белсенді түрде тарту өте маңызды деп ойлаймын.

Тек осылай ғана біз білім сапасын арттырып, білім беру жүйесін халықаралық деңгейге көтере аламыз. PISA зерттеулері - біздің алға қойған мақсаттарға жетуімізге көмектесетін бағдаршам іспеттес. Бүгінгі талқылауымыздың нәтижесінде “PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында функционалдық сауаттылықты дамыту – білім сапасын арттыруға мүмкіндік” тақырыбының маңыздылығына тағы да көз жеткіздік. PISA зерттеулері - біздің білім беру жүйеміздің күшті және әлсіз тұстарын анықтап, білім сапасын жақсарту жолдарын айқындауға мүмкіндік беретін тиімді құрал.Функционалдық сауаттылықты дамыту – білім сапасын арттырудың негізгі факторы. Функционалдық сауаттылық жоғары болған сайын, білім сапасы да артады.Білім сапасын арттыру үшіноқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған оқыту әдістері мен технологияларын енгізу керек,оқу бағдарламаларын нақты өмірлік жағдайлармен байланыстыра отырып, практикалық дағдыларды қалыптастыруға баса назар аудару қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.Ұлттық білім беру академиясы. (2020). PISA халықаралықзерттеуініңнәтижелері мен Қазақстанүшінмаңызы. Алматы: Ұлттықбілім беру академиясы.

2.Шаймарданова, Н. (2018). PISA халықаралық зерттеуі және оның білім сапасын басқарудағы рөлі. Астана: Қазақ университеті.

МЕКТЕП КЕСТЕСІН ҚҰУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ЕНГІЗУ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ (1.БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ (БАСҚАРУ) ҚҰРАЛДАРЫ)

ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ ПРИ СОСТАВЛЕНИИ ШКОЛЬНОГО РАСПИСАНИЯ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ (1.КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА)

IMPLEMENTATION OF DIGITAL RESOURCES IN SCHOOL SCHEDULING: CURRENT STATE AND PROSPECTS (1. QUALITY OF EDUCATION: TOOLS FOR SUCCESSFUL MANAGEMENT)

Т.И.Марюха
КГУ «СОШ с гимназическими классами» отдела образования Щербактинского района, управления образования Павлодарской области, с.Шарбакты
Tatiana_maruha@mail.ru

Аннотация. Мақалада заманауи цифрлық шешімдерді ескере отырып, мектеп кестесін тиімді жасау мәселелері қарастырылады. Оқу жүктемесін теңестіру қағидалары, кестені оңтайландыру әдістері және білім беру процесін жақсартуға көмектесетін инновациялық шешімдер талданады. Сонымен қатар, aSc Timetables сияқты автоматтандырылған жүйелерді пайдалану қарастырылады. Оқушылар мен мұғалімдердің шамадан тыс жүктемесінің алдын алу жолдары және мектеп кестесін одан әрі цифрландыру перспективалары талқыланады.

Аннотация. Статья посвящена вопросам эффективного составления школьного расписания с учетом современных цифровых решений. Рассматриваются ключевые принципы балансировки учебной нагрузки, методы оптимизации расписания и инновационные решения, способствующие оптимизации учебного процесса, а также использование автоматизированных систем, например, aSc Timetables. Анализируются способы предотвращения перегрузки учащихся и педагогов и перспективы дальнейшей цифровизации расписания в школах.

Abstract. This article explores the issues of effective school scheduling, considering modern digital solutions. It examines key principles of workload balancing, schedule optimization methods, and innovative solutions that enhance the educational process. Additionally, the use of automated systems such as aSc Timetables is discussed. The article analyzes ways to prevent excessive workload for students and teachers, as well as prospects for further digitalization of school scheduling.

Түйінді сөздер: цифрландыру, кестені оңтайландыру, автоматтандыру, жоспарлау алгоритмдері, білім беруді басқару.

Ключевые слова: цифровизация, оптимизация расписания, автоматизация, алгоритмы планирования, управление образованием.

Keywords: digitalization, schedule optimization, automation, planning algorithms, education management.

Организация учебного процесса требует тщательного планирования, а составление школьного расписания играет ключевую роль в обеспечении его эффективности. Грамотно составленное расписание позволяет сбалансировать учебную нагрузку, избежать перегрузки учащихся и учителей, а также повысить продуктивность образовательного процесса. В условиях цифровизации управление расписанием становится более технологичным, что позволяет учитывать широкий спектр факторов: от возрастных и физиологических особенностей обучающихся до логистики перемещений по школе.

Согласно Санитарным правилам и нормам Республики Казахстан, «обучение в организациях образования должно быть организовано с учетом психофизиологических

особенностей детей, возрастных норм учебной нагрузки и гигиенических требований к образовательному процессу» [6, с.12]. Предлагаю рассмотреть ключевые принципы составления расписания, методы его оптимизации, а также цифровые инструменты, используемые в современных образовательных учреждениях.

Традиционный подход к составлению расписания предполагает ручное распределение учебных предметов и нагрузки между классами, учителями и кабинетами. Такой метод требует высокой концентрации внимания, опыта и временных затрат, так как необходимо учитывать множество факторов, таких как количество уроков по каждому предмету, занятость педагогов, особенности учебных программ и даже санитарные нормы. Например, согласно СанПиН Республики Казахстан, сложные предметы, такие как математика, физика и химия, должны проводиться в первую половину дня, так как в этот период когнитивная активность учащихся максимальна. Гуманитарные дисциплины, такие как история, литература или творческие - ИЗО, музыка, могут размещаться во второй части учебного расписания, так как они требуют меньшего уровня концентрации внимания. Помимо этого, есть требования к составлению расписания инвариантной и вариативной частей. Однако при ручном составлении расписания часто возникают ошибки, такие как наложение занятий одного учителя в нескольких классах или недостаточно равномерное распределение учебной нагрузки.

Для повышения эффективности традиционного метода в некоторых школах используются комбинированные стратегии, включающие элементы автоматизации. Например, педагогический состав совместно с администрацией школы заранее распределяет ключевые дисциплины, а затем использует компьютерные программы для финальной корректировки расписания. Такой подход позволяет уменьшить вероятность ошибок и ускорить процесс составления расписания. Однако при этом все еще сохраняются значительные трудозатраты, особенно если школа большая и включает несколько потоков учащихся.

При разработке расписания необходимо учитывать несколько важных аспектов, влияющих на физическое и эмоциональное состояние учащихся, а также на эффективность образовательного процесса.

Во-первых, важным принципом является равномерное распределение учебной нагрузки. Чередование сложных и легких предметов способствует снижению когнитивной нагрузки.

Во-вторых, необходимо учитывать биоритмы учеников. Исследования показывают, что продуктивность школьников снижается после третьего-четвертого урока. Поэтому важно избегать «тяжелых дней», когда у учащихся подряд идут только сложные дисциплины. Санитарные нормы предписывают, что «длительность непрерывных учебных занятий не должна превышать 45 минут…», а продолжительность перемен между уроками должна составлять не менее 10 минут.

Третьим важным аспектом является оптимизация нагрузки для учителей. Составление расписания должно учитывать не только часы преподавания, но и время на подготовку к урокам, проверку работ и внеурочную деятельность. Максимальная недельная нагрузка педагогических работников должна соответствовать установленным нормам рабочего времени и учитывать временные затраты на методическую деятельность.

Одним из ключевых методов является балансировка сложных и легких предметов. Это позволяет снизить стрессовую нагрузку на учеников и повысить их мотивацию к обучению. Например, если в один день идут физика, математика и химия, желательно включить в расписание такие предметы, как физкультура, музыка или ИЗО.

Другим важным методом является группировка предметов по блокам, что особенно актуально при профильном обучении. В отдельных школах внедряется модульная система, при которой ученики изучают один предмет в течение определенного периода, а затем переходят к следующему. Это снижает объем одновременно изучаемых дисциплин и повышает концентрацию внимания.

Также эффективным подходом является учет индивидуальных маршрутов учащихся. В старших классах, где предусмотрена элективная система, ученики могут выбирать дополнительные курсы. В этом случае расписание формируется с учетом персонализированных траекторий обучения.

Важную роль в современных условиях играет автоматизация составления расписания. Современные технологии позволяют учитывать сразу несколько параметров: санитарные нормы, занятость кабинетов, нагрузку учителей и другие факторы.

Цифровые инструменты для составления расписания

Инновационные решения позволяют значительно облегчить процесс составления расписания. Одним из наиболее эффективных методов является алгоритмическое составление расписания, основанное на математических моделях и искусственном интеллекте. Такие системы, как aSc Timetables, Тетрада, АСУ РСО, используют алгоритмы, позволяющие учитывать сотни параметров, включая занятость кабинетов, нормативы СанПиН, предпочтения учителей и даже анализ усталости учащихся в разное время дня. Эти алгоритмы работают по разным принципам, включая жадные алгоритмы, генетические алгоритмы и методы оптимизации на основе графов. Например, наиболее популярными цифровыми инструментами являются:

aSc Timetables – программное обеспечение, автоматически создающее расписание на основе введенных параметров. Позволяет учитывать нагрузку учителей, доступность кабинетов и временные ограничения.

Тетрада – российская разработка, применяемая в образовательных учреждениях Казахстана. Позволяет гибко адаптировать расписание в режиме реального времени.

АСУ РСО – государственная система управления образовательными процессами, включающая функционал по составлению расписания.

Несколько лет назад я начала использовать aSc Timetables, и теперь не представляю, как раньше справлялась без него.

Как aSc Timetables помогает в моей работе?

Раньше я тратила несколько недель, чтобы вручную распределить предметы и учителей по дням недели. Теперь программа делает это за считанные минуты, причем без ошибок и конфликтов.

В нашей школе работают учителя на полставки, есть профильные, гимназические классы, специализированные кабинеты, и все это нужно учитывать. В aSc Timetables можно задать любые ограничения: например, чтобы учитель не работал в определенные дни или чтобы химия проводилась только в кабинете химии.

Если кто-то из учителей заболел или нужно поменять аудиторию, программа пересчитывает расписание за пару кликов. Раньше такие корректировки занимали часы.

Программа автоматически распределяет сложные и легкие предметы, не допуская, чтобы в один день у класса шли подряд, например, физика, математика и химия. Это делает нагрузку более равномерной.

Можно распечатать готовое расписание в Word, Excel и PDF для учителей. Удобно, что все изменения сразу отображаются в цифровых системах.

Какие плюсы я вижу в aSc Timetables?

Экономия времени – раньше расписание составлялось неделями, теперь это занимает считаные часы.

Гибкость – можно настроить под любые условия школы.

Простота в использовании – интуитивный интерфейс, понятный даже тем, кто не силен в компьютерах.

Облачная версия – расписание доступно из любого места, можно работать удаленно.

Есть и минусы – платная лицензия, но затраты окупаются за счет экономии времени и удобства, требуется время на обучение, но освоить программу можно за 1-2 дня.

Сейчас я не представляю свою работу без aSc Timetables. Эта программа сделала процесс составления расписание более сбалансированным и удобным. Если в вашей школе еще составляют расписание вручную – очень рекомендую попробовать!

Конечно, несмотря на очевидные преимущества, автоматизированные системы имеют и ряд ограничений. Во-первых, их внедрение требует определенных финансовых затрат, особенно если речь идет о коммерческих решениях с расширенными возможностями. Во-вторых, использование таких программ требует обучения персонала, так как не все педагоги и администраторы обладают достаточными цифровыми навыками для работы с подобными инструментами. В-третьих, автоматизированные системы не всегда могут учесть субъективные факторы, такие как индивидуальные предпочтения учителей или пожелания учеников при формировании элективных курсов.

Тем не менее, внедрение автоматизированных систем значительно упрощает процесс составления расписания. Автоматизированные системы позволяют учитывать индивидуальные образовательные траектории учащихся и гибко адаптировать расписание под их потребности [2, с.134]

Помимо традиционных программ, в образовательный процесс внедряются Big Data и искусственный интеллект. Они открывают новые возможности для персонализации обучения и адаптации учебного расписания в режиме реального времени. Некоторые школы уже используют системы, которые анализируют данные о посещаемости, успеваемости и предпочтениях учеников, чтобы предлагать наиболее эффективные варианты расписания. Использование алгоритмов на основе искусственного интеллекта позволяет минимизировать временные затраты на составление расписания и снизить перегрузку учащихся [5, с89]

Кроме того, развитие облачных технологий позволяет школам использовать платформы, работающие в режиме реального времени. Это особенно актуально для образовательных учреждений с несколькими корпусами или филиалами, где необходимо синхронизировать расписания разных подразделений. Использование облачных решений также облегчает работу с расписанием в случае перехода на дистанционное обучение или смешанные формы образования.

Как избежать перегрузки учащихся и учителей?

Перегрузка учащихся является одной из ключевых проблем современной школы. В этом контексте необходимо:

Соблюдать нормы СанПиН по максимальному количеству учебных часов в неделю. Разгружать учебные дни, распределяя сложные дисциплины равномерно. Обеспечивать равномерную физическую активность учащихся. Использовать гибкие модели расписания, такие как проектное обучение и модули. Использование методов оптимизации и внедрение современных цифровых инструментов позволяют значительно упростить сложный процесс составления расписания и повысить эффективность образовательного процесса.

В будущем, с развитием искусственного интеллекта и анализа данных, школы смогут более гибко адаптировать расписание к индивидуальным особенностям учащихся и учителей. Оптимизация учебного процесса за счет автоматизации расписания позволяет не только повысить качество образования, но и создать комфортные условия для всех участников образовательного процесса. Автоматизация образовательных процессов обеспечит прозрачность управления учебными заведениями и оптимизацию учебного расписания.

Таким образом, эволюция стратегий составления расписания идет в сторону полной цифровизации и автоматизации. Хотя традиционные методы по-прежнему используются в ряде школ, их эффективность значительно ниже по сравнению с инновационными подходами, включающими алгоритмическое планирование и искусственный интеллект.

Внедрение передовых технологий в образовательные учреждения требует определенных ресурсов, однако долгосрочные выгоды от их использования значительно

превышают первоначальные затраты. В ближайшие годы можно ожидать, что алгоритмы, анализирующие успеваемость учеников, их биоритмы и даже уровень стресса, станут неотъемлемой частью формирования индивидуального расписания, что приведет к новому этапу в развитии образования.

ЛИТЕРАТУРА

1.Алибеков Д. «Искусственный интеллект в управлении образовательными процессами». – Нур-Султан: Евразийский национальный университет, 2022.

2.Ахметов Ж. К. «Цифровизация в образовании Казахстана: проблемы и перспективы». – Алматы: КазНПУ им. Абая, 2020.

3.aSc Timetables – программное обеспечение для автоматизации составления расписания. – [Электронный ресурс]. Доступ: https://www.asctimetables.com/

4. Государственная программа «Цифровой Казахстан». – Астана, 2017. – [Электронный ресурс]. Доступ: https://digitalkazakhstan.kz

5.Иванов С. В., Петрова Л. А. «Современные подходы к автоматизации школьного расписания». – Москва: Просвещение, 2021.

6.Санитарные правила и нормы Республики Казахстан. СанПиН РК № DSM-97 от 2021 г. – [Электронный ресурс]. Доступ: https://adilet.zan.kz/

7.Смирнов А. «Big Data в образовании: анализ учебной нагрузки и оптимизация расписания». – Санкт-Петербург: Лань, 2021.

8.Токаев, К. «Послание народу Казахстана: Справедливый Казахстан – стабильность, развитие, модернизация». – Астана, 2022.

БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ
ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ: ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА
IMPROVING EDUCATION QUALITY: TOOLS FOR SUCCESSFUL MANAGEMENT

Калиева Гаухар Картаевна
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Ұлан ауданы бойынша білім бөлімінің «М.Ломоносов атындағы орта мектебі» КММ директорының оқу ісі жөніндегі орынбасары.
Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы, Мамай батыр ауылы.
G-k-71@mail.ru

Аңдатпа

Қазіргі білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырап, жаңа заман талаптарына сай бейімделуде. Білім сапасын арттыру – басты міндеттердің бірі. Осыған байланысты, білім беру ұйымдарында тиімді басқару әдістерін қолдану қажеттілігі туындайды. Бұл баяндамада білім сапасын жақсартуға көмектесетін заманауи менеджмент құралдары, соның ішінде Канбан, Сарқырама (Waterfall), Agile әдістері және әртүрлі құралдар қарастырылады.

Аннотация

Современная система образования претерпевает стремительные изменения и адаптируется к требованиям современности. Повышение качества образования является одной из главных задач. В связи с этим возникает необходимость использования эффективных методов управления в образовательных организациях. В этом отчете рассматриваются современные инструменты управления, помогающие улучшить качество образования, включая методы Kanban, Waterfall, Agile и различные инструменты.

Abstract

The modern education system is undergoing rapid changes and adapting to modern requirements. Improving the quality of education is one of the main tasks. In this regard, there is a need to use effective management methods in educational organizations. This report examines modern management tools that help improve the quality of education, including Kanban, Waterfall, Agile and various tools.

Тірек сөздер:

Білім сапасы, менеджмент, тиімді басқару, білім беру жүйесі, инновациялар, оқыту әдістері, стратегия, даму, реформалар, бағалау жүйесі.

Ключевые слова:

Качество образования, менеджмент, эффективное управление, система образования, инновации, методы обучения, стратегия, развитие, реформы, система оценки.

Key words:

Education quality, management, effective governance, education system, innovations, teaching methods, strategy, development, reforms, assessment system.

Табысты менеджмент – ұйымның, кәсіпорынның немесе білім беру мекемесінің мақсаттарына жетуіне көмектесетін басқару жүйесі. Ол тиімді жоспарлау, ұйымдастыру, мотивация, бақылау және инновация енгізу арқылы жүзеге асады. Табысты менеджменттің басты мақсаттары:

- ресурстарды тиімді пайдалану;
- стратегиялық мақсаттарға жету;
- ұйымның тұрақты дамуын қамтамасыз ету;
- жаңашылдық пен үздіксіз жетілдіруді қолдау.

Білім беру ұйымдарын тиімді басқару – оқыту сапасын жетілдірудің басты факторларының бірі. Менеджмент құралдарын пайдалану:

- оқу процесін ұйымдастыруды жақсартады;
- мұғалімдер мен оқушылар арасындағы байланысты күшейтеді;
- білім алушылардың үлгерімін бақылауға көмектеседі;
- оқу бағдарламаларының тиімділігін арттырады;
- оқушылардың мотивациясын жоғарылатып, оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді.

Білім беру менеджменті тек оқу жоспарын құру ғана емес, сонымен қатар, оқытушылардың кәсіби дамуын, оқушылардың жеке қабілеттерін дамыту және озық технологияларды енгізуді қамтиды. Білім беру саласындағы табысты менеджмент оқыту сапасын арттыруға, мұғалімдер мен оқушылардың тиімді жұмыс істеуіне жағдай жасауға бағытталған. Бұл салада Канбан, Сарқырама, Agile сияқты әдістерді қолдану білім беру процесін жүйелі және нәтижелі етуге көмектеседі.

Канбан әдісі және оның білім беру жүйесіне ықпалы

Канбан – жапондық өндірістен шыққан басқару жүйесі, бірақ ол білім саласында да табысты қолданылады. Бұл әдіс негізінен визуалды басқару тақталарын пайдалану арқылы жұмыс процесін жеңілдетуге бағытталған.

Канбанның білім беруге пайдасы:

- оқу тапсырмаларын ұйымдастыруды жеңілдетеді;
- оқытушылар мен студенттер үшін нақты мақсаттар қояды;
- уақытты тиімді басқаруға көмектеседі;
- процестерді мөлдір және ашық етеді;
- жұмыс жүктемесін теңестіруге ықпал етеді.

Мектепте тапсырмаларды жоспарлау үшін Канбан тақтасын қолдану үшін «Жоспарланған», «Орындау үстінде», «Аяқталған» секілді бағандарға бөлінеді. Бұл мектеп әкімшілігіне немесе мұғалімдерге тапсырмалардың орындалу барысын бақылауға мүмкіндік береді.

Мектепті басқарудағы Канбан тақтасын қолданудың мысалдары:

- Оқу жоспарларын басқару: Мұғалімдер Канбан тақтасын оқу бағдарламаларының кезеңдерін бақылау үшін қолдана алады. Мысалы, әр пән бойынша тақырыптар «Жоспарланған», «Оқытылуда», «Қайталау», «Аяқталған» деп бөлінеді.
- Үй тапсырмаларын ұйымдастыру: Оқушылар мен мұғалімдер тапсырмаларды бақылау үшін Канбан тақтасын пайдалана алады. Оқушылар өз тапсырмаларының орындалу статусын көріп, уақытылы тапсыруға ынталанады.
- Мұғалімдер арасындағы жұмыс ұйымдастыру: Мұғалімдер топтық жұмыс кезінде Канбан тақтасын пайдаланып, әр адамның жауапкершілігін анықтап, орындалған тапсырмаларды белгілей алады.
- Әдістемелік жұмысты бақылау: Мектеп басшылығы әдістемелік жұмыстар мен кәсіби даму жоспарларын басқару үшін Канбан тақтасын қолдана алады. Әр бөлімнің жұмыс процесін кезең-кезеңімен бақылау арқылы жетілдіруге болады.

Сарқырама әдісі (Waterfall) және оның артықшылықтары

Сарқырама әдісі – дәстүрлі басқару тәсілдерінің бірі, онда процесс бірнеше кезеңге бөлініп, ретімен орындалады. Бұл әдіс негізінен нақты құрылымдалған оқу бағдарламалары мен жобаларды іске асыруға ыңғайлы.

Сарқырама әдісінің білім берудегі артықшылықтары:

- оқу бағдарламасын кезең-кезеңімен жоспарлауға мүмкіндік береді;
- әр кезеңде нақты талаптар анықталады;
- жүйелілік пен тәртіпті қамтамасыз етеді;
- күрделі жобалар мен курстар үшін тиімді;
- оқу процесінің нәтижелілігін бағалауға көмектеседі.

Мысалы мектепте сабақты зерттеу немесе іс-әрекеттегі зерттеуді жүзеге асыру үшін өте тиімді. Сонымен қатар келесі жағдайларда қолдануға болады:

- Жаңа оқу бағдарламасын енгізу:

1-кезең: Зерттеу – оқу бағдарламасының қажеттіліктерін талдау.

2-кезең: Жоспарлау – оқу мазмұнын, әдістемелік құралдарды және бағалау жүйесін анықтау.

3-кезең: Әзірлеу – оқу материалдарын дайындау және мұғалімдерді оқыту.

4-кезең: Қолдану – жаңа бағдарламаны тәжірибеге енгізу.

5-кезең: Бағалау – нәтижелерді сараптап, қажет болған жағдайда түзету енгізу.

- Мектептің цифрлық платформасын әзірлеу:

1-кезең: Платформаның қажеттіліктерін анықтау.

2-кезең: Функционалдық талаптарды жоспарлау.

3-кезең: Бағдарламалық жасақтаманы әзірлеу.

4-кезең: Оны мұғалімдер мен оқушылар үшін енгізу.

5-кезең: Қолдану нәтижелерін бағалау және жетілдіру.

- Мұғалімдерге арналған кәсіби дамыту бағдарламасын жүзеге асыру:

1-кезең: Қажеттіліктерді зерттеу.

2-кезең: Оқу жоспарын әзірлеу.

3-кезең: Дәрістер мен тренингтер ұйымдастыру.

4-кезең: Практикалық қолдану.

5-кезең: Бағалау және жетілдіру.

Agile әдісі және икемді оқыту жүйесі

Agile – икемді басқару әдісі, ол үздіксіз жетілдіру мен бейімделуге негізделген. Білім беру жүйесінде Agile әдісін қолдану оқушылардың қажеттіліктеріне жылдам жауап беруге және оқыту процесін бейімдеуге мүмкіндік береді.

Agile әдісінің артықшылықтары:

- оқытудың икемділігін арттырады;
- кері байланыстың маңыздылығын күшейтеді;
- оқушылар мен мұғалімдер арасында белсенді қарым-қатынас орнатады;

- тәжірибелік оқытуды ынталандырады;
- оқу материалдарын оқушылардың қажеттіліктеріне сай бейімдеуге мүмкіндік береді.

Agile әдісі әсіресе жобалық оқытуда, командалық жұмыстарда және инновациялық курстарды әзірлеуде тиімді қолданылады. Мысалы:

- Икемді оқу бағдарламаларын жасау: Оқу жоспары қысқа циклдармен жасалып, әр тоқсан сайын жетілдіріліп отырады.
- Оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімделу: Мұғалімдер кері байланыс арқылы әр оқушының деңгейіне сай әдістерді қолданып, оқыту процесін өзгерте алады.
- Жобалық оқыту жүйесі: Agile принциптері бойынша оқушылар шағын топтарда жұмыс істеп, әр кезеңде нәтижелерін бағалап, жетілдіру енгізеді.
- Мұғалімдер мен әкімшіліктің ынтымақтастығы: Agile әдісі арқылы мұғалімдер мен мектеп әкімшілігі үнемі кездесіп, оқыту сапасын жақсарту үшін жоспарларды өзгертіп отырады.

Lean және PDCA тәсілдерінің білім беру сапасын жақсартудағы рөлі

Lean әдісі – ресурстарды тиімді пайдалануға бағытталған. Бұл әдіс оқыту сапасын жақсарту үшін қажетсіз әрекеттерді қысқартып, өнімділікті арттыруға көмектеседі.

PDCA (Plan-Do-Check-Act) циклі – үздіксіз жетілдіруге арналған басқару әдісі. Бұл әдісті қолдану білім беру жүйесінде сапаны тұрақты түрде жақсартуға ықпал етеді.

OKR (Objectives and Key Results) – мақсаттарды анықтау және нәтижелерді өлшеу тәсілі. Білім беру мекемелерінде OKR қолдану студенттер мен оқытушылар үшін айқын мақсаттар қоюға және олардың орындалуын бақылауға мүмкіндік береді.

Білім сапасын арттыруда технологияларды қолдану

Қазіргі таңда білім беру процесінде цифрлық технологияларды енгізу маңызды рөл атқарады. Оқыту сапасын жақсарту үшін қолданылатын технологиялар:

- LMS (Learning Management System) платформалары;
- Виртуалды және толықтырылған шынайылық технологиялары;
- Адаптивті оқыту жүйелері;
- Big Data және аналитикалық құралдар арқылы білім сапасын бағалау.

Бұл технологиялар оқушылардың үлгерімін бақылауға, олардың қажеттіліктеріне сай оқыту әдістерін бейімдеуге мүмкіндік береді.

Білім сапасын арттыру үшін заманауи менеджмент құралдарын тиімді пайдалану қажет. Канбан, Сарқырама, Agile сияқты әдістер оқу процесін жүйелеп, оқушылардың білімін жетілдіруге ықпал етеді. Сонымен қатар, Lean, PDCA, OKR секілді тәсілдер білім сапасын үнемі жақсартып отыруға көмектеседі. Осы әдістерді дұрыс қолдану мұғалімдердің жұмысын жеңілдетіп қана қоймай, оқушылардың оқу үлгерімін арттырып, білім беру процесін барынша тиімді етуге мүмкіндік береді. Заманауи менеджмент құралдарын енгізу арқылы білім беру ұйымдары XXI ғасыр талаптарына сай сапалы білім беру жүйесін қалыптастыра алады. Сондықтан, бұл тәсілдерді жан-жақты қарастырып, оқу жүйесіне бейімдеу – болашақтың білім беру саласындағы негізгі басымдықтардың бірі болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Деминг Э. «Выход из кризиса: новая парадигма управления». Москва, 2007.
2. Левинсон У. «Kanban: визуальное управление в Lean производстве». Санкт-Петербург, 2018.
3. Project Management Institute. «A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide)». 7th Edition, 2021.
4. Scaled Agile Inc. «SAFe for Lean Enterprises». 2022.
5. John Kotter. «Leading Change». Harvard Business Review Press, 2012.
6. Womack J., Jones D. «Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation». Free Press, 2003.
7. Osterwalder A., Pigneur Y. «Business Model Generation». Wiley, 2010.

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ СОТРУДНИЧЕСТВА И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ХОДЕ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ

Фоменко Наталья Васильевна
Сш им Н.Алдабергенова, Алматинская область, Ескельдинский район, п. Карабулак
natalya.fomenko.1973@mail.ru

Аннотация

Цель статьи заключается в рассмотрении важности развития навыков сотрудничества и критического мышления в ходе групповой работы. Благодаря данному методу обучения ученики являются активными участниками процесса обучения, учатся самостоятельно воспроизводить и формировать идеи. Развитие навыков сотрудничества и критического мышления через групповую работу помогает не только достигать поставленных целей, но и формирует умение работать в команде и мыслить критически, что так необходимо для достижения успеха в любой области в быстро меняющемся мире.

Ключевые слова: топтық жұмыс групповая работа group work; сыни тұрғыдан ойлау критическое мышление critical thinking; ынтымақтастық дағдылары навыки сотрудничества collaboration skills; тіимді өзара эффективное взаимодействие effective interaction; командалық дағдылар командные навыки team skills.

В современном мире, где информация и технологии развиваются с неимоверной скоростью, навыки сотрудничества и критического мышления становятся неотъемлемой частью успешной профессиональной деятельности. Групповая работа предоставляет уникальную возможность для развития этих навыков, позволяя участникам взаимодействовать, обмениваться идеями и решать сложные задачи совместно.

Групповая работа является важным элементом образовательного процесса, способствующим развитию различных навыков у учащихся. Одними из самых важных умений, которые можно развить в рамках командного взаимодействия, являются навыки сотрудничества и критического мышления. Эти способности становятся неотъемлемой частью успешного функционирования в учебной среде.

«Навыки сотрудничества» — это способность эффективно взаимодействовать с другими людьми, с целью достижения общих целей. В ходе групповой работы каждый участник привносит свой опыт, знания и идеи, что позволяет коллективу работать как единое целое. Сотрудничество помогает развивать такие качества, как коммуникабельность, способность слушать других, а также уважение к чужому мнению. Важно, что сотрудничество не ограничивается простым разделением задач, но включает в себя активное взаимодействие, поддержку и помощь между участниками.

Очень важным является создание атмосферы открытого общения, в которой участники могут свободно выражать свои мысли и идеи,что способствует критическому мышлению и улучшает сотрудничество.

Это способствует созданию атмосферы доверия и взаимопонимания, что в свою очередь повышает продуктивность команды.

Однако, несмотря на важность сотрудничества, в процессе совместной работы немаловажным является развитие критического мышления. Критическое мышление — это способность анализировать информацию, оценивать аргументы и делать обоснованные выводы. В групповой работе участники сталкиваются с различными точками зрения и подходами к решению задач. Это создает идеальные условия для развития критического

мышления, так как каждый член группы должен уметь обосновать свою позицию и оценить идеи других. Обсуждения и дебаты, возникающие в ходе работы, способствуют углублению анализа и формированию более взвешенных решений.

Особое значение критическое мышление приобретает в ситуации, когда команда сталкивается с проблемами или сложными задачами. Здесь важно не только выявить и проанализировать проблему, но и предложить возможные решения, взвешивая плюсы и минусы каждого подхода. В группе участники могут подвергать сомнению различные точки зрения, что помогает выработать более эффективные решения.

Один из ключевых аспектов развития этих навыков в ходе групповой работы заключается в умении балансировать сотрудничество и независимость. Когда каждый участник активно участвует в обсуждениях и вносит свой вклад в принятие решений, происходит синергия знаний и опыта, что значительно улучшает качество работы. При этом важно, чтобы критическое мышление не переходило в излишнюю критику, а способствовало конструктивному анализу и улучшению общих идей.

На уроке для развития критического мышления я использую работу в группах и в парах, т. к. «Критическое мышление учащихся представлено способностью к синтезированию информации и идей, способностью к достоверности и относительной важности информации и идей. Благодаря данному методу обучения ученики являются активными участниками процесса обучения, учатся «самостоятельно воспроизводить и формировать идеи. Подобная ситуация не есть передача уже готовых знаний или идей, а построение учениками этих знаний и идей, что является принципиальным.

Ученый Александер через несколько подходов в общении с учащимися определил важные факторы обучения. Это обсуждение, диалог и аргументация. Диалогическое обучение является коллективным (ученики и учителя совместно обращаются к изучению задач), способствующим взаимообучению (учащиеся и учитель слушают друг друга, разделяют точки зрения друг друга, рассматривают альтернативные варианты) и поддерживающим (ученики свободно формулируют идеи, могут говорить без страха, смущения из-за «неправильного» ответа и помогают друг другу достигнуть сотрудничества, взаимопонимания.).

Постоянно необходимо правильно направлять, координировать ребят. Зато сколько услышишь интересных мнений, суждений! С каким удовольствием группы обсуждают, задают друг другу вопросы! Полученные ранее знания выводятся на новый уровень осмысления и становятся теперь базой для усвоения новых знаний. Ребята учатся критически подходить к пониманию новой информации. Положительный момент в обсуждениях в группе, когда ученики сталкиваются с многообразием мнений, когда выслушивают различные точки зрения, другие подходы. Это дает им толчок двигаться, искать, стремление найти более приемлемый вариант.

В процессе работы в группах использую задания дифференцированного характера, т.к. данный подход предполагает установление потребностей учеников и выбор дифференцированной стратегии преподавания и обучения, способствующей удовлетворению потребностей всех учащихся»

Групповая работа также учит навыкам «проектирования решений» в условиях неопределенности, что является важным аспектом для развития креативного подхода и способности работать в условиях давления. Элементы нестандартного мышления, возникающие в ходе обсуждения разных точек зрения, часто приводят к появлению оригинальных решений, которые могли бы не возникнуть при индивидуальной работе.

В результате, развитие навыков сотрудничества и критического мышления через групповую работу помогает не только достигать поставленных целей, но и формирует важные личные качества. Такие навыки становятся незаменимыми в любом коллективе, где требуется обмен мнениями, совместное решение проблем и принятие коллективных решений. В условиях быстро меняющегося мира, умение работать в команде и мыслить критически становится необходимым для достижения успеха в любой области.

БӨЛІНГЕН КӨШБАСШЫЛЫҚ МЕКТЕПТІ БАСҚАРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ
РАСПРЕДЕЛЕННОЕ ЛИДЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ШКОЛОЙ
DISTRIBUTED LEADERSHIP AS A SCHOOL MANAGEMENT TOOL

Л.А. Малышева
КГУ «Имантауская средняя школа», село Имантау
malyshka_v_87@mail.ru

Мақала «бөлінген көшбасшылық» идеясына негізделген мектепте таңдалған басқару моделін негіздеуге арналған, ол өкілеттіктерді беру арқылы басқару сапасын арттыруды қамтамасыз етті.

Статья посвящена обоснованию выбранной в школе модели управления, основанной на идее «распределенного лидерства», которая обеспечила повышение качества управления за счет делегирования полномочий.

The article is devoted to the justification of the management model chosen at the school, based on the idea of “distributed leadership”, which ensured an increase in the quality of management through the delegation of authority.

Түйін сөздер: бөлінген көшбасшылық, басқару мәдениетінің принциптері, бөлінген көшбасшылық ерекшеліктері.

Ключевые слова: распределенное лидерство, принципы управленческой культуры, черты распределенного лидерства.

Key words: distributed leadership, principles of management culture, features of distributed leadership.

Современные образовательные учреждения сталкиваются с необходимостью адаптации к быстрым изменениям в обществе и технологиях. В этом контексте традиционные модели управления, основанные на единоличном лидерстве, уступают место более гибким и коллективным подходам. Одним из таких является распределенное лидерство, которое предполагает совместное участие различных участников образовательного процесса в управлении школой.

В соответствии с политикой модернизации системы образования основой модели управления образовательной системой нашей школы является согласование личных и профессиональных ценностей субъектов школьного сообщества. Ориентация на удовлетворение потребностей личности, общества и государства в получении доступного и качественного образования требует создания новых условий: заключение общественного договора, усиление открытости школы, полисубъектность воспитания, организация социального партнерства. Для реализации этих условий необходимы новые профессиональные компетенции руководителя и педагогов, необходима готовность адекватно реагировать на происходящие в образовательной системе изменения и участвовать в развитии образовательной организации.

Распределенное лидерство (Distributed Leadership) – это управленческий подход, при котором лидерские функции и ответственность разделяются между разными членами команды, включая администрацию, учителей, родителей и учеников [4].

Этот подход позволяет не только повысить управляемость школой, но и создать условия для профессионального роста педагогов, активного участия учеников и родителей в жизни школы, а также формирования атмосферы сотрудничества.

В качестве основных принципов управленческой модели школы определены:

1. Управленческая целесообразность каждого конкретного действия и принимаемого решения;

2. Взаимность, доверие, партнерство;

3. Согласование, соуправление, самоуправление;.

4. Личностная культура – условие диалога;

5. Культура равноправного сообщества взрослых и учащихся как условие социального творчества [2].

Указанные принципы легли в основу построения модели управления школой – «Модель распределенного лидерства» (рисунок 1). Построение такой модели предполагает создание коллегиальных структур управления для совместной разработки и принятия управленческих решений. Модель направлена на развитие высокой степени субъектности всех членов педагогического коллектива, обеспечивающей самостоятельное определение индивидуальных профессионально-личностных задач развития и самосовершенствования, и как следствие, повышение качества образования.

«Модель распределённого лидерства» строится на согласовании, взаимной поддержке, признании субъектности и профессиональной ответственности каждого члена коллектива за достижение поставленных целей, изменяет уклад школьной жизни, где каждый: учитель, ученик, родитель обретает свое достойное место в постоянном саморазвитии. Директор как лидер выполняет важную роль посредника между внутренними и внешними сторонами школьной жизни, влияющими на развитие образовательного учреждения. Его задача – создать творческие группы, объединенные общими интересами и подходами к достижению целей, и не ошибиться в выборе лидера-руководителя этих групп.

Лидерство руководителей школьных методических объединений – это опережающее освоение всех инновационных процессов: идей, технологий, внутрифирменных форм повышения квалификации и способность внедрять их в школьную практику вместе с учителями.

Лидеры педагоги–инициаторы - это добровольные участники творческих групп, осуществляющие реализацию инновационных проектов программы развития школы, участвующие в разработке локальных нормативных актов, в подготовке к различным мероприятиям, в том числе педагогическим советам [3].

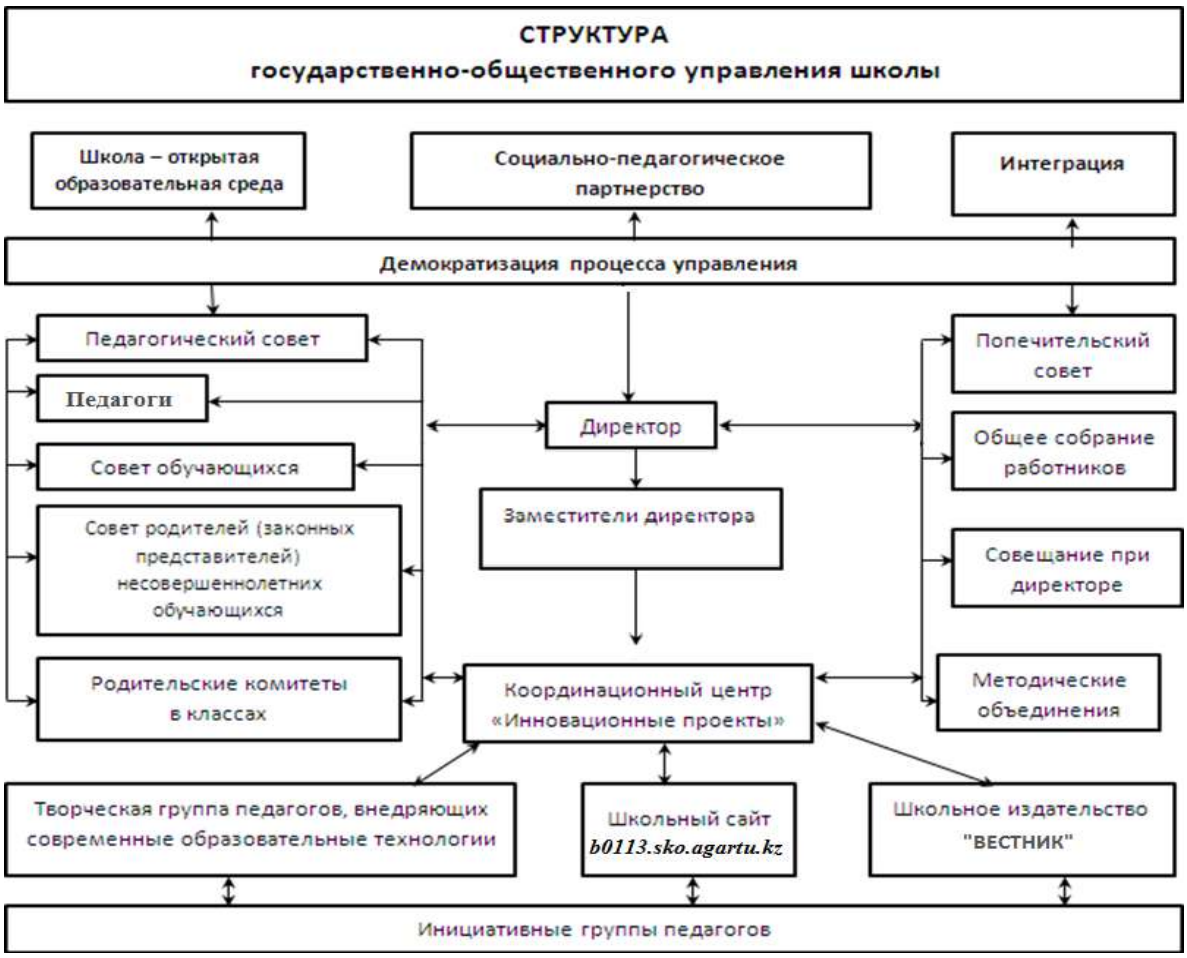

Рисунок 1. Модель распределённого лидерства школы

Для эффективного взаимодействия всех участников инновационного процесса в школе помимо традиционных управленческих и совещательных органов (педагогический совет, общее собрание работников, совещание при директоре) созданы следующие организационно-управленческие структуры:

- координационный совет развития школы;
- творческая группа педагогов, внедряющих современные образовательные технологии;
- инициативные группы педагогов, реализующих инновационные проекты новой Программы развития школы;
- Совет родителей (законных представителей) несовершеннолетних обучающихся;
- Совет обучающихся.

Координационный совет развития школы осуществляет оценку выполнения Программы развития и разработку рекомендаций, направленных на содействие успешной ее реализации.

Инициативные группы из числа педагогов создаются для подготовки к интерактивным педагогическим советам, для решения актуальных вопросов реализации программы развития школы. При обсуждении поставленных вопросов выявляются лидеры, которые становятся основными проводниками возникающих идей, их дальнейшей реализации и определяют сценарий педагогического совета.

Педагоги из состава творческой группы составляют «ядро» команды лидеров, они внедряют новые методы в практику работы учителей: коучинг, менторинг, серия последовательных уроков, «рефлексия в действии» и т.д.. Рассмотрим некоторые из них. Коучинг помогает решать конкретные задачи профессионального роста, управления своим временем и делегирования полномочий, выстраивание эффективной межличностной коммуникации; развитие умений самопрезентации и публичного выступления; лидерство и

построение своей команды. Коучинг в нашем случае - это взаимообучение опытных и молодых педагогов. Целью его является раскрытие личного и профессионального потенциала каждого участника процесса взаимодействия, осознание своих возможностей, нахождение своих точек роста.

Менторинг (наставничество) понимается как взаимное партнерство обучения, в котором педагоги оказывают содействие друг другу в профессиональном и личном развитии, моделирование ролей, консультирование, совместное использование знания и обеспечение эмоциональной поддержки. Менторинг означает отношение, а не просто процедуру или деятельность, где один человек профессионально оказывает содействие в развитии другого [1]. То есть менторинг позволяет создавать доверительные, личностно-заинтересованные взаимоотношения между коллегами, особенно с молодыми специалистами. Он направлен на достижения существенной динамики в совершенствовании знаний, эффективности практических действий педагога, с целью его профессионального становления как целостной личности.

Совет родителей является органом самоуправления школы и создан в целях учета мнения родителей по вопросам управления образовательной организацией, принятия локальных нормативных актов, затрагивающих права и законные интересы обучающихся. Безусловно, роль родителей в учебно-воспитательном процессе велика. Родители формируют социальный заказ, помогают школе его выполнять, и благодаря упорной и умелой совместной работе педагогов и родителей решаются многие вопросы в жизнедеятельности школы. Совет родителей в школе как орган государственно-общественного управления укрепляет связи между руководством школы и классными родительскими активами. Главной задачей Советов обучающихся каждого класса становится реализация управленческих решений, касающихся всех участников образовательного процесса, через своевременное доведение принятых решений до каждого родителя и личное участие в их реализации.

Совет обучающихся, как орган воспитания у детей навыков самоуправления и соуправления, способствует развитию социальной активности, самостоятельности и ответственности. Все предложения Совета обучающихся серьезным образом анализируются руководством школы и становятся отправной точкой для принятия управленческих решений. Так, например, основные идеи проекта будущей школы, разработанного самими ребятами, были использованы при формировании перспективного плана развития школы на ближайшие 10 лет. Регулярные встречи руководства школы с Советом обучающихся позволяют не только услышать школьников, изучить их предложения, но и по результатам встречи принимать управленческие решения, направленные на создание более комфортных условий для организации образовательного процесса и развития образовательной организации. Так, благодаря предложениям Совета, изменены условия деятельности школьной столовой, расширены возможности для самореализации детей за счет учета их инициатив по организации школьной газеты, школьного театра и кружка игры на музыкальных инструментах, регулярных музыкальных и танцевальных перемен, организован Wi-Fi в школе и т.д.

На совещании при директоре, которое проводится еженедельно по понедельникам, уточняются задачи руководителей всех уровней на краткосрочный период (на неделю), анализируется готовность к проведению намеченных мероприятий, заслушиваются в соответствии с графиком реализации школьных проектов их руководители. Все члены администрации являются участниками школьных проектов наравне с педагогами и выполняют свои проектные обязанности.

Реализация двусторонних решений руководителями одного уровня на основе индивидуального взаимодействия осуществляется без согласования с директором. Здесь реализуется горизонтальный способ координации в принятии решений, их реализации в рамках утвержденных правил и планов.

Для координации всех направлений образовательного процесса в школе участвуют все органы государственно-общественного управления. Функции координатора выполняет

руководитель проекта, отвечающий за осуществление конкретного комплекса решаемых задач и имеющий полномочия принятия соответствующих решений. Довольно часто в качестве координаторов для реализации управленческих решений назначаются руководители, отвечающие за определенное направление. Чаще всего это относится к реализации новых локальных нормативных актов, внедрению новых образовательных технологий, которые рождаются, например, в творческой группе педагогов. В таких случаях координатор выполняет функции руководителя, отвечающего за конкретный результат, и имеет право принимать решения по вопросам технологии, организации деятельности. Координатор-руководитель имеет право обсуждать проекты принимаемых решений с руководителем школы и (или) его заместителями, курирующими данное направление, но он не имеет административной власти, какую получают линейные руководители.

Отмечено, что учителя-лидеры обладают такими качествами как: умение предвидеть, осмысливать ситуацию, изобретательность, умение устанавливать отношения.

Задача директора школы - распределение руководства, развитие лидерства на всех уровнях. Практика показывает, как возрастает компетентность педагогов в лидерской позиции, повышается их самооценка, появляется потребность в сотрудничестве, а не в соперничестве, в поиске новых путей развития, в объективной оценке результатов деятельности.

Представленная модель управления реализуется в школе более трех лет, что привело к ряду положительных педагогических эффектов. За последние три года увеличивались средние баллы ЕНТ не только по обязательным предметам на государственной итоговой аттестации по образовательным программам среднего общего образования, но и по предметам по выбору. 100% процентов выпускников в 2024 году поступили в высшие учебные заведения на грантовой основе. Процент качества обучения увеличился с 42 до 64. За три последних учебных года отсутствуют второгодники. Увеличилось количество педагогов, получивших квалификационные категории нового формата: «педагог-исследователь», «педагог-эксперт». Таким образом, можно сказать, что выбранная в школе модель управления, основанная на идее «распределенного лидерства», обеспечивает повышение качества образования.

Распределенное лидерство – это не просто управленческий инструмент, а стратегический подход, позволяющий школе стать более гибкой, эффективной и современной. Этот метод способствует развитию потенциала всех участников образовательного процесса, повышает качество образования и улучшает школьный климат.

Для успешного внедрения важно учитывать специфику школы, работать над развитием лидерских компетенций и использовать современные технологии для оптимизации взаимодействия.

Распределенное лидерство – это будущее управления школой, где каждый участник образовательного процесса играет значимую роль.

Таким образом, распределённое лидерство становится важным инструментом управления школой в Казахстане, способствуя профессиональному развитию педагогов и улучшению качества образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Адаир Д. Эффективное лидерство. Как развивать и применять лидерские навыки / Д. Адаир Д. - М. : Эксмо , 2003. - 318 с.

2. Петров В. Е. Распределенное лидерство в контексте педагогики общей заботы как модель управления курируемой учебной группой // Образование и воспитание. — 2016. — №1. — С. 85-88.

3. Пинский А. Общественное участие в управлении школой: на пути к школьным управляющим советам // Вопросы образования. 2019. № 2. С. 12–45.

4. Катаев Е.С.Методические рекомендации по подготовке тренингов на темы «Лидерство и менеджмент», «Школьная культура». – Астана: Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы»,2014. – 42с.

НӘТИЖЕГЕ БАҒЫТТАЛҒАН САБАҚ

Шырылдакова Шолпан Негметовна
тарих және құқық негіздері пән мұғалімі
Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы КММ
«№2 Чкалов орта мектебі»
Sholpan.negmetovna.76@mail.ru

Аңдатпа: Нәтижеге бағытталған оқыту үдерісінде сабақты жүйелі жүргізу маңызды. Тарих және құқық негіздері пәндерін оқытуда оқу мақсатына сәйкес педагогикалық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру жолдары жайлы баяндалған.Бүгінгі таңдағы педагогикалық менеджмент тиімді құралдары мен ортасын құра білу - білім сапасын арттырудағы тиімді құрал екендігі айтылады.

Түйін сөздер: стратегия, тиімді ахуал, сыншы дос, танымдық процесс, саралау, зерттеушілік қызмет, сыни ойлау.

Педагогикалық менеджмент - мектеп жұмысын басқарудың мазмұны мен әдістері, оқу – тәрбие жұмысын тиімді ұйымдастыру туралы педагогика ғылымының бір бағыты ретінде, білім берудің жаңа парадигмасы мен басқару теориясының дамуына байланысты қайта жаңғыртылуда. Білім беру жүйесін дамытудың Мемлекеттік бағдарламалар, білім берудің ұлттық моделі, білім сапасы мен оны бағалау өлшемдері, нәтижеге бағытталған басқарудың индикаторлары, критериалдық бағалау - әлемнің үздік тәжірибесі ғана емес. Бұл ең басты сапалы, нәтижеге бағытталған оқытудың бірден бір үлгісін дәлелдейді және білім нәтижелері мен оқу үдерісінің мақсатын айқындайды. М.Фулланның айтуынша «Білім берудің нәтижеге бағытталған мақсатын нақты белгілеу арқылы оқыту мен бағалау үрдістеріне мақсатқа қол жеткізетін өзгерістер енгізуге болады». XXI ғасырдың басынан бастап білім нәтижелерінің әлеуметтендіріле бастағаны байқалады. Егер, әлеуметтендіру үрдісін адамның өмірде кездесетін сан алуан проблемаларды шешуге қабілеттілігін дамыту деп қарастырсақ, бұл жағдайда білім беру мәні білім алушылардың әлеуметтік тәжірибесін, өз мүмкіндіктерін пайдалану негізінде проблемаларды шешуге қабілеттілігін арнайы дамыту болып табылады.

Білім сапасын арттыру –бүгінгі күннің басты талады. Ал сапалы сабақ ол біріншіден нәтижеге бағытталуы тиіс. Сапалы тарих сабақтарын жасау үшін әр сабақтың мақсаты мен тақырыбына сай, қазіргі қоғам үшін маңызды аспектілерді таңдаңыз. Оқушыларды қызықтыратын және өмірмен байланыстыратын тақырыптарды ұсыну оларды ынталандырады. Мысалы, тарихи оқиғалардың бүгінгі күнге әсері туралы түсінік қалыптастыру. Сондай-ақ, тарих сабағында оқулықтардан бөлек, басқа да дереккөздер мен материалдарды (құжаттар, архивтер, бейнемазмұн, тарихи фильмдер, мұражайлар мен интернет ресурстары) пайдалану сабақтың қызықты әрі терең болуына көмектеседі. Оқушыларға сұрақтар қою, пікірталастар ұйымдастыру, топтық жұмыс жүргізу – оларды сабаққа тартудың тиімді әдісі. Оқушыларды өз көзқарастарын білдіруге, тарихтың әртүрлі қырларын зерттеуге ынталандырады. Әр сабақтағы тарихи оқиғаларды тек жеке оқиғалар ретінде емес, сол кездегі қоғамның, мәдениеттің, экономика мен саясаттың контекстінде қарастырған дұрыс. Бұл оқушыларға оқиғалардың себептері мен салдарын жақсырақ түсінуге көмектеседі.Тарихи оқиғалар мен тұлғаларды көрсету үшін суреттер, карталар, инфографика, диаграммалар мен бейнемазмұнды қолдану оқушылардың қабылдауын

жеңілдетеді. Әсіресе күрделі ұғымдар мен кезеңдерді түсіндіруде мультимедиалық ресурстар тиімді. Бүгінгі таңдағы жасанды интеллект технологияны қолдану, сонымен қатар онлайн платформаларда тарих бойынша тесттер, тапсырмалар немесе тарихи карта арқылы жұмыс жасау – оқушылардың қызығушылығын арттырады. Әр сабақтың жоспары логикалық тұрғыда құрылуы керек. Әр тақырыптың негізгі бөліктерін бөліп көрсету (кезеңдер, маңызды тұлғалар, оқиғалар) сабақты жақсы түсінуге көмектеседі.Оқушыларға тарихи оқиғаларды салыстырып, талдау жасауды үйретіңіз. Бұл олардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытады. Мысалы, әртүрлі мемлекеттерде болған ұқсас оқиғаларды салыстыру. Тарих сабақтары тек өткенді ғана емес, бүгінгі күні маңызды болып жатқан мәселелер мен келешекті де қамтуы керек. Оқушыларға тарихқа қатысты зерттеу жұмыстарын тапсырма ретінде беру, олардың шығармашылық қабілеттерін арттырады. Бұл әрі білімін кеңейтуге, әрі өзіндік ой қорытындысын жасауға мүмкіндік береді. Егер сабақтар қызықты, білімді әрі терең талданған болса, оқушылардың тарихқа деген қызығушылығы артады және ол ғылым ретінде терең түсінік береді.Нәтижеге бағытталған тарих сабағы – бұл оқушылардың белгілі бір білім және дағдыларды меңгеруі үшін ұйымдастырылған оқу процесі. Мұндай сабақтар оқушылардың ойлау қабілеттерін, зерттеу дағдыларын және тарихи оқиғаларды талдау және түсіну деңгейін көтеруге бағытталады. Оқу мақсаттары мен нәтижелері алдын ала анықталады, ал оқыту тәсілдері мен әдістері осы мақсаттарға жетуге мүмкіндік береді. [2] Яғни нәтижеге бағытталған тарих сабағын өткізу үшін ең маңызды келесі қадамдарды қарастыруға болады:

1. Мақсатты анықтау: Сабақтың басында нақты нәтижелерді белгілеу қажет. Мысалы, оқушы белгілі бір тарихи кезеңнің себеп-салдарын түсінуге, оқиғаларға талдау жасап, оларды салыстыруға немесе тарихи дереккөздермен жұмыс істеу дағдыларын меңгеруге тиіс.
2. Құрылым мен әдіс-тәсілдер: Сабақтың құрылымы оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етуге негізделген болуы керек. Мысалы: Топтық жұмыс немесе пікірталас; Тарихи фактілерді талдау немесе тарихшылардың көзқарастарын салыстыру; Проблемалық сұрақтар қою, оның жауаптарын іздеу.

4.Оқу құралдары мен материалдар: Тарих пәні бойынша түрлі дереккөздерді қолдану маңызды. Мысалы, тарихи карталар, архивтік құжаттар, деректі фильмдер және басқа ресурстар.

5.Бағалау және кері байланыс: Оқушылардың сабақ барысында қол жеткізген нәтижелері мен дағдыларын бағалау қажет. Бұл үшін тесттер, шығармашылық жұмыстар, топтық жобалар немесе эссе жазу сияқты әдістер қолданылуы мүмкін.

6.Тұрақты жетілдіру: Сабақ барысында оқушылардың көрсеткіштеріне қарап, сабақтың әдіс-тәсілдерін қайта қарастыру немесе жетілдіру маңызды.

Аталған сапалы жұмысқа қол жеткізу үшін мектепте табысты менеджмент жасай алу керек. Мектептегі жұмыс барысында табысты менеджмент үшін бірнеше құралдар мен әдіс-тәсілдер қолданылады. Бұл құралдар білім беру процесін тиімді ұйымдастыруға, оқушылардың білім сапасын арттыруға, мұғалімдер мен мектеп әкімшілігі арасындағы үйлесімді жұмысқа жағдай жасауға бағытталған. Табысты менеджментті қамтамасыз ету үшін ең алдымен әр мұғалім ұзақ мерзімді дамуын қамтамасыз ету үшін стратегиялық жоспарлау қажет. Бұл жоспар білім беру мақсаттарын, ресурстарды тиімді пайдалану жолдарын және сабақтардың нәтижеге бағытталған іс-шараларды анықтайды, жылдағы мақсаттарын белгілейді және ортақ яғни қоғаммен де жұмыс бағытына жол сілтейді.Сондай ақ, үнемі даму мен өз білімін жетілдіру мақсатында жаңа озық педагогикалық технологияларды пайдаланып қана қоймай, әріптестермен тығыз байланыста болу, өзара бірлесіп сабақ жоспарлау мен Lesson stydu тобына мүше болу, «сыншы дос» таба білу - бұл ең басты оқу үдерісін жақсартатын құрал екендігін соңғы 4-5 жылда өзін мықты дәлелдеп келеді. Мұғалімдер өздерінің кәсіби деңгейін үнемі көтеріп отыру қажет. Осы үшін мектепте түрлі тренингтер мен курстар ұйымдастыру, жаңашыл әдістерді үйрету маңызды. Мұғалімдер үшін үнемі даму мен жаңалықтарға үйрету оларды жігерлендіре түседі әрі оқыту сапасын жақсартады. Сонымен қатар ата-аналармен тығыз байланыс орнату мектептің

табысты менеджментінің маңызды бөлігі болып табылады. Ата-аналармен, қоғам белсенділерімен, ауыл ақсақалдары мен әжелерін шақырып тұрақты түрде кездесулер , ұрпақтар сабақтастығы аясындағы кештер өткізу, оқушылардың жетістіктері мен қиындықтары туралы ақпарат беру, олардың мектеп өміріне араласуына мүмкіндік жасау — бұл оқушылардың білім алудағы табысын арттырады. Ең басты мектепте оқу процесі үшін қолайлы орта жасау маңызды. Бұл — материалдық жағдайларды (сыныптар, оқу құралдары, спорт алаңдары), психологиялық ахуалды (позитивті және ынталандырушы орта) және әлеуметтік қатынастарды (оқушылар арасында жақсы қарым-қатынас, мұғалімдермен құрметті қарым-қатынас) қамтиды. Осы аталғандардың бәрі тиімді менеджмент ортасын құра білу –табысты оқытудың жолы деп санаймын. [3]

Әр оқушыға терең білім беру, сонымен қатар олардың ойлау қабілеттілігін арттыру мақсатын іске асыру үшін көптеген ғалымдар ұзақ уақыт талмай еңбек етуде. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Оқушылардың оқу материалын қайта жаңғырту деңгейін, қарапайым білік пен дағдыларды және білімін іс жүзінде бірнеше рет қайта қолдануы сөйлесу бөлімі сабақтарында жүзеге асырылады. Тақырып мазмұнына (тұтас тақырып немесе тарау бойынша) «өсу» бағытымен – қарапайымнан қиынға, репродуктивтік тапсырмалардан шығармашылық сипаттағы тапсырмаларға, зерттеушілік қызмет элементтеріне қарай бірнеше мәрте қайта оралып отыру әр тілді үйренушіге оқу материалымен жұмыс істей отырып, өз қабілеттерін, жадын, ынтасын, ойлауын, ауызша және жазбаша тілін дамытуға мүмкіндік береді. Сыни ойлау қабілеті дамыған, ұғынғанын тәжірибемен ұштастыра білетін белсенді тұлға қалыптастыру оқыту үрдісінде жүргізілетін барлық жұмыстың негізі болып табылады. Тарихи оқиғаларды оқытып үйрету барысында көзделетін басты мақсаттардың бірі – сыни тұрғыда ойлай білуге үйрету, нәтижелі білімге қол жеткізу. Оқушылардың сыни ойлау мүмкіндігінің жетілуімен бірге оқыту ісінде де өзгерістер жүреді. Сыни ойлауды дамытуға негізделген әдістер оқушының өз ойын жеткізуге мүмкіндік жасайтындай дәрежеде болуы керек. Оқушылардың сыни ойлауын дамытуда сабақ үрдісін үш кезеңнен құруға болады: 1) ізденіс; 2) жаңа білімді игеру; 3) тәжірибелік дағды қалыптастыру; 4) алған білімін өмірде тиімді қолдану. Бірінші кезеңде - белсенді оқу әрекеттеріне оқушылардың ынта-ықыласын туғызу, қызығушылығын ояту, өткен материалды қайталау; жаңа тақырып төңірегіндегі бастапқы білім деңгейлерін анықтап, өзара ұштастыру; белсенді ойлау әрекетін ұйымдастырып, жаңа білім жөнінде болжау жасау; Екінші кезеңде – тарихи оқиға бойынша тақырыптың өзіндік белгілері мен ерекшеліктерін талдау арқылы көп деңгейлі ойлауға қол жеткізу; салыстыру, зерттеу, бақылау арқылы гипотезаны дәлелдеу; ой түйін жасап, белгісіз сұрақтарға жауап табу, анықтаманы айқындау; Үшінші кезеңде жаңа білімді қолдану, өнімді ойлау әрекеттеріне, нәтижеге қол жеткізу; термин мен хронологияға байланысты тапсырмалар, өзіндік жұмыстар орындау арқылы ой алмасу, ой түйістіру; танылған жаңа түсінік, қорытындыларының нәтижесін байқау мақсаттары белгіленеді. Мысалы: «Түркілердің әскери өнері» тақырыбын оқыту үрдісінде жоғарыда аталған әдісті қолдана отырып, оқушылардың сыни ойлауын дамыту барысында, сабақты төмендегі тәртіппен өткізуге болады. Сабақты ұйымдастыру барысында топ оқушылары «Ұран санамақ» ретімен төрт топқа бөлінеді, топтарға «Күш», «Батыр», «Жүздіктер», «Стратег» деп ат қойылады. Бірінші – ізденіс кезеңінде үйге берілген тапсырманы тексеру мақсатында 4 топқа да материалдар таратылады, тақырыпқа байланысты әр топқа мәтіндер беріледі: «Күш» тобына - «Ерлік сабақтары», «Батыр» тобына – «Батыр қасиеті», «Жүздіктер» тобына – «Қару түрлері», «Стратег» тобына «Соғыс әдістері» ұсынылған мәтіндер бойынша келесі тапсырмалар орындалады:1.Берілген мәтіндегі тақырып бойынша ең басты түйін ерекшеліктерін тауып, оларды өздері тарихи уақытқа сай оқиғамен байланыстырып жазып алып, талдау, дәлелдеу. 2.Мәтіндегі тарихи терминдер мен оқиға желісін түсіндіру. 3.Мәтін бойынша өз ойларыңызды қысқаша баяндаңыздар, түркілердің әскери өнер мен қарулардың жасалу жолын талдаңыздар. Тапсырмалар орындалған соң, оқушылар жалпы оқулық бойынша түркілердің соғыс өнері, аң аулау,

ғибадатхана, жауынгерлік қасиеттері бойынша шағын талдау жасайды. Әр топ өз ойын қорытынды жасап және қорғайды. Оқушылар өз болжамдарын айтып, пікір алысады. Тәжірибелік дағды қалыптастыру кезеңінде оқушылар ауызша және жазбаша тапсырмаларды орындайды. Сабақ қорытындыланып, белсенділік танытып, жақсы қатысқан оқушылар балдық жүйемен бағаланады. Мысалда көрсетілген сабақ жоспарлаудың тиімді түрі оқушы жасына сай ерекшеленген, себебі 7 сынып оқушылары 12-13 жастағы қиялы мен тұрақты өмірге деген өзіндік көзқарасы қалыптасуда, тез ойлау мен шешім шығара алу мінез ерекшелігін ескере отырып жасадым.

Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына игі әсерін тигізеді, сондай-ақ тілді оқыту үрдісінде оқушылардың білім қорын молайтуға, белсенділіктерін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге көмектеседі. Оқушылар өз тәжірибелерін бір - бірімен, мұғаліммен қарым - қатынас жасау арқылы толықтырады. Халқымыздың рухани көсемі Ахмет Байтұрсынұлы «Мұғалім әдісті көп білуге тырысу керек, оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдану керек», - дегені әр мұғалімнің жадында болуға тиіс.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Беспалько В.П. Слагаемое педагогической технологии. - М.: «Педагогика», 1989.
2. Выготский Л. Образование. – Москва, 2000.
3.«Қазақстан тарихы: әдістемелік көмек» журналы, 2021ж №8 21-24бб

САБАҚТЫ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛ РЕТІНДЕ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ӨСУІ: МАҚСАТТАР, ӘДІСТЕР ЖӘНЕ ТИІМДІ СТРАТЕГИЯ
НАБЛЮДЕНИЕ ЗА УРОКАМИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА ПЕДАГОГОВ: ЦЕЛИ, МЕТОДЫ И ДЕЙСТВЕННАЯ СТРАТЕГИЯ
LESSON OBSERVATION AS A TOOL FOR TEACHER PROFESSIONAL GROWTH: GOALS, METHODS AND AN EFFECTIVE STRATEGY

Н.Р.Чередниченко
КГУ «Отдел образования Есильского района» КГУ «Управление образования акимата Северо-Казахстанской области», село Явленка,
nata.cherednichenko.1977@mail.ru

Аннотация: Мақалада сабақты бақылау мұғалімдердің кәсіби өсуінің негізгі құралдарының бірі ретінде қарастырылады. Оқыту сапасын арттыру және кәсіби құзіреттілікті дамыту үшін тиімді бақылаудың мақсаттары, әдістері мен стратегиялары анықталған. Әртүрлі бақылау әдістері, олардың артықшылықтары мен қолдану мүмкіндіктері сипатталған. Дайындық кезеңін, бақылауларды жүргізуді, деректерді талдауды, кері байланысты қамтамасыз етуді және өзгерістерді бақылауды қамтитын тиімді стратегия ұсынылады. Кәсіби даму процесінде рефлексия мен кері байланыстың рөлі ерекше атап өтіледі.

Аннотация: В статье рассматривается наблюдение за уроками как один из ключевых инструментов профессионального роста педагогов. Определяются цели, методы и стратегии эффективного наблюдения, направленные на повышение качества преподавания и развитие профессиональных компетенций. Описываются различные методы наблюдения, их преимущества и возможности применения. Предложена действенная стратегия, включающая подготовительный этап, проведение наблюдения, анализ данных, предоставление обратной связи и мониторинг изменений. Подчёркивается роль рефлексии и обратной связи в процессе профессионального развития.

Annotation: The article examines lesson observation as one of the key tools for teachers' professional growth. It defines the goals, methods, and strategies of effective observation aimed at improving the quality of teaching and developing professional competencies. It describes various observation methods, their advantages, and the possibilities of their application. An effective strategy is proposed that includes a preparatory stage, observation, data analysis, feedback, and change monitoring. The role of reflection and feedback in the professional development process is emphasized.

Негізгі сөздер: сабақты бақылау, кәсіби өсу, мұғалім құзыреттілігі, бақылау әдістері, рефлексия, білім сапасы, даму стратегиясы

Ключевые слова: наблюдение за уроками, профессиональный рост, компетентность педагогов, методы наблюдения, рефлексия, качество образования, стратегия развития

Key words: lesson observation, professional growth, teacher competence, observation methods, reflection, quality of education, development strategy

В современном быстро меняющемся мире меняются цели и содержание образования, появляются новые средства и технологии обучения, но какие бы не свершались реформы и модернизации, урок был и остается основной формой обучения.

Урок – основа учебно-воспитательного процесса, который в свою очередь является элементом образовательного процесса в целом.

Понимание значения урока как основного звена образовательного процесса подчеркивает необходимость постоянного анализа и совершенствования его проведения. Именно в рамках урока формируются ключевые навыки и знания учащихся, а также закладываются основы их образовательного успеха.

В этом контексте наблюдение за уроком играет важную роль, выступая инструментом, который позволяет объективно оценивать его качество, выявлять эффективные практики и области для развития.

Для организации эффективного наблюдения за уроками, рассмотрим инструменты и техники, которые помогут нам не только грамотно анализировать уроки, но и давать учителям конструктивную обратную связь, способствующую развитию их практики, а следовательно и улучшению образовательных достижений учащихся.

С целью обеспечения глубины понимания эффективности наблюдения за уроком важно перейти к формулировке ключевых вопросов.

Зачем нужно наблюдение за уроками?

Наблюдение — это не просто метод оценки, это способ создать условия для профессионального диалога и совместного роста. Оно позволяет:

- ✓ Выявить сильные стороны учителя и зоны роста.
- ✓ Определить области, требующие внимания и улучшения.
- ✓ Сформировать культуру профессиональной рефлексии и обмена опытом.
- ✓ Оценить применяемые методики с точки зрения их эффективности.

Но главное – это процесс, который способствует не контролю, а сотрудничеству и поддержке.

Как?

Инструменты наблюдения за уроками:

✓ Чек-листы: детализированные списки элементов урока для оценки (структура урока, использование методов и технологий).

✓ Картирование урока: создание схем и карт, отображающих ключевые этапы урока.

✓ Шкалы оценок: использование рейтингов для конкретных аспектов урока (например, вовлечённость учеников, управление временем).

✓ Видеонаблюдение: запись уроков для последующего анализа.

Наблюдение за уроками преследует несколько ключевых целей. Основными целями наблюдения за уроками являются:

1. Оценка профессиональной деятельности педагога. Анализ методики преподавания, организации учебного процесса и взаимодействия с учениками.
2. Выявление сильных сторон и зон роста. Определение успешных практик и направлений, требующих доработки.
3. Повышение качества обучения. Корректировка методических подходов с учётом реальных потребностей и особенностей учащихся.
4. Стимулирование рефлексии. Развитие способности педагога анализировать собственную деятельность и формировать планы по её улучшению.

Для достижения максимальной эффективности наблюдение за уроками должно быть систематизировано и включать несколько этапов:

1. Подготовка.

- Определение целей наблюдения: например, реализация целей урока, организация работы по ликвидации пробелов в знаниях учащихся, организация самостоятельной работы на уроке или использование методов и приемов формирования умений работы с учебной информацией.
- Уточнение критериев оценки: что именно мы будем наблюдать и каким образом фиксировать результаты.

2. Наблюдение.

- Использование четких инструментов: чек-листов, шаблонов для записи.
- Максимальная объективность: акцент на действиях, а не на личностях.

3. Рефлексия и обсуждение.

- Организация конструктивной обратной связи.
- Обсуждение не только того, что можно улучшить, но и того, что уже работает хорошо.

4. Выработка рекомендаций.

- Предложения по развитию методик или устранению проблемных моментов.
- Планирование дальнейших шагов для профессионального роста.

5. Мониторинг изменений.

- Повторное наблюдение для оценки внедрённых корректировок и их влияния на качество преподавания.

Для эффективного наблюдения могут использоваться различные методы:

✓ Прямое наблюдение. Личное присутствие на уроке с фиксацией основных моментов и особенностей процесса.

✓ Видеоанализ. Запись уроков с последующим анализом позволяет более детально рассмотреть отдельные аспекты преподавания.

✓ Коллегиальное наблюдение. Взаимное посещение уроков педагогами с последующим обсуждением и обменом мнениями.

✓ Анализ учебной документации. Изучение конспектов, планов уроков, учебных материалов для комплексной оценки подготовки и реализации учебного процесса.

После выбора и освоения методов анализа уроков важно перейти к разработке стратегий эффективного наблюдения. Эти стратегии позволяют не только систематизировать процесс наблюдения, но и обеспечить его целенаправленность, результативность и практическую пользу.

Стратегии помогают определить ключевые аспекты урока, которые требуют особого внимания, и выстроить последовательность действий для предоставления конструктивной обратной связи, направленной на профессиональный рост учителя и повышение качества обучения.

Наблюдение с фокусом на конкретные аспекты: выбор одной области для улучшения (например, использование технологий или вовлечение учеников в процесс).

Фокус на обучении, а не на контроле. Наблюдение должно восприниматься как помощь, а не проверка.

Объективность и открытость. Обсуждение результатов строится на фактах и наблюдениях, а не на предположениях.

Акцент на профессиональное развитие. Подчеркните, что основная цель – это рост педагога, а не выявление его ошибок.

Регулярность и системность. Единичные наблюдения не дадут такого эффекта, как постоянная работа.

Рефлексивные практики: обсуждение уроков, выделение ключевых моментов и возможностей для развития.

Реализация стратегий эффективного наблюдения требует перехода к выбору и использованию методов обратной связи. Эти методы позволяют не только передать учителю результаты наблюдения, но и сделать это так, чтобы информация была полезной, мотивирующей и направленной на развитие. Грамотно подобранные методы обратной связи обеспечивают конструктивный диалог, способствуют осмыслению учителем своей практики и стимулируют внедрение изменений, повышающих качество обучения.

✓ Положительная обратная связь: акцент на сильных сторонах урока, поддержка уверенности.

✓ Конструктивная обратная связь: обсуждение возможных улучшений и предложений по оптимизации.

✓ Обратная связь через вопросы: стимулирует самоанализ педагога (например, «Что вы бы изменили в уроке?»).

✓ Шкала и анкетирование: использование структурированных инструментов для оценки и самооценки.

Для обеспечения конструктивности обратной связи необходимо придерживаться следующих принципов:

✓ Конкретность: избегать размытых формулировок, делать замечания по конкретным моментам. Например, вместо «урок был скучным» скажите «введение было длинным и не вовлекало детей в процесс».

✓ Положительный акцент: Начинайте с того, что учитель делает хорошо, чтобы создать атмосферу доверия

✓ Двусторонний процесс: важно выслушать мнение педагога и предложить рекомендации в диалоге.

✓ Практические рекомендации: Обратная связь должна быть не только оценочной, но и ориентированной на решение. Например: «Используйте больше практических заданий, чтобы развить навыки критического мышления у учеников».

✓ Использование «я-высказываний»: избегать обвинений, фокусироваться на действиях, а не на личности учителя.

Профессиональное развитие педагога является одним из ключевых факторов, определяющих качество образования в школах. Наблюдение за уроками и качественная обратная связь — ключевые элементы профессионального роста учителей.

Эффективная стратегия наблюдения за уроками позволяет выявить лучшие практики и создавать условия для непрерывного совершенствования педагогической деятельности.

При правильной организации оно способствует повышению качества образования, стимулирует профессиональное саморазвитие и формирует культуру сотрудничества в педагогическом сообществе.

Наблюдение помогает не только развиваться каждому учителю, но и улучшать образовательный процесс в целом.

ЛИТЕРАТУРА

1.Теоретические основы профессионального развития педагогов. Методические рекомендации. – Астана: Национальная академия образования имени И. Алтынсарина, 2023. – 125 с.
2. Караев, Ж. А., Чокушева, А. И., Сагиндиков, И. У. Профессиональное развитие педагога как условие повышения качества обучения в школах // Научно-педагогический журнал «Білім». – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2023. – №2. – С. 155-165.
3. Методические рекомендации по развитию профессиональной компетенции педагогов. – город Астана: Национальная академия образования имени И. Алтынсарина, 2024. – 201 стр.

ВНЕДРЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА ДЛЯ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ В МАЛОКОМПЛЕКТНОЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ
ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМІН БАҒАЛАУ ҮШІН ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІ ЕНГІЗУ
IMPLEMENTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR ASSESSING STUDENTS' KNOWLEDGE IN A SMALL RURAL SCHOOL

Ильясов Талгат Маратович
КГУ «Искровская неполная средняя школа» КГУ «Отдел образования Мамлютского района» КГУ «Управление образования акимата СКО»
Italgat_maratov@mail.ru

Аннотация:
Программа внедрения ИИ в малокомплектной сельской школе направлена на автоматизацию оценки знаний учеников по предметам ЕМЦ. ИИ анализирует ошибки, выявляет пробелы и генерирует персонализированные рекомендации. Это способствует объективной оценке, улучшению успеваемости и снижению нагрузки на учителей. Система адаптирует обучение под каждого ученика, повышая качество образования в условиях ограниченных ресурсов.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, оценка знаний, ошибки, персонализированные рекомендации, образование, сельская школа.

Аннотация:
ЖИ енгізу бағдарламасы шағын комплектілі ауылдық мектептерде ЖМЦ пәндері бойынша оқушылардың білімін бағалауды автоматтандыруға бағытталған. ЖИ қателерді талдайды, білімдегі олқылықтарды анықтайды және жеке ұсыныстар береді. Бұл әділ бағалауды қамтамасыз етеді, оқу үлгерімін жақсартады және мұғалімдерге жүктемені жеңілдетеді. Жүйе әр оқушыға бейімделіп, шектеулі ресурстары бар білім беру сапасын арттырады.

Ключевые слова: Жасанды интеллект, білім бағалауы, қателер, жеке ұсыныстар, білім беру, ауыл мектебі.

Annotation:
The AI implementation program aims to automate the assessment of students' knowledge in EMC subjects at small rural schools. AI analyzes errors, identifies gaps in knowledge, and provides personalized recommendations. This ensures fair evaluation, improves academic performance, and reduces the workload for teachers. The system adapts to each student, enhancing the quality of education in resource-limited settings.

Keywords: Artificial Intelligence, knowledge assessment, errors, personalized recommendations, education, rural school.

Для успешного внедрения искусственного интеллекта (ИИ) в оценку знаний по предметам естественно-математического цикла (ЕМЦ) в малокомплектной сельской школе можно предложить следующую программу:

1. Цели и задачи

- Автоматизация и объективизация оценки знаний.
- Персонализация обучения на основе анализа пробелов в знаниях.
- Оптимизация работы учителей, снижение нагрузки на проверку работ.

2. Основные этапы внедрения

I. Подготовительный этап (1-3 месяца)

1. Анализ текущего уровня цифровой инфраструктуры школы (наличие компьютеров, интернет-соединения, программного обеспечения).
2. Выбор платформы ИИ:
   - Готовые решения (Яндекс.Учебник, Сферум с автоматической проверкой и анализом ошибок).
   - Разработка собственного чат-бота или системы тестирования с ИИ.
3. Подготовка педагогов: обучение основам работы с ИИ, анализу результатов.

II. Техническое внедрение (3-6 месяцев)

1. Разработка банка тестовых заданий для автоматизированной проверки по каждому предмету ЕМЦ.
2. Настройка ИИ для анализа ошибок (например, выявление типичных затруднений у учеников).
3. Тестирование системы на небольшой группе учеников, корректировка алгоритмов.

III. Основной этап (6-12 месяцев)

1. Пилотное внедрение в 7-9 классах с анализом первых результатов.
2. Корректировка подходов на основе обратной связи от учителей и учеников.
3. Дополнение системы функциями адаптивного обучения (ИИ рекомендует темы и задания на основе ошибок учеников).

IV. Оценка эффективности (12+ месяцев)

1. Сравнительный анализ успеваемости (до и после внедрения ИИ).
2. Обратная связь от учителей, учеников, родителей.
3. Корректировка стратегии, масштабирование успешных решений.

3. Ожидаемые результаты

- Улучшение объективности оценки знаний.
- Снижение времени на проверку работ.
- Индивидуальный подход к каждому ученику.
- Повышение мотивации учащихся через интерактивные цифровые инструменты.

Остановимся подробнее на том, как настроить ИИ для анализа ошибок

Чтобы искусственный интеллект мог анализировать ошибки учащихся и давать персонализированные рекомендации, необходимо настроить его на обработку данных, выявление закономерностей и адаптацию под каждого ученика.

1. Источники данных для анализа ошибок

ИИ будет анализировать результаты учеников на основе:

- Тестов и контрольных работ (многовариантные задания, открытые вопросы).
- Домашних заданий (особенно если они выполняются в цифровом формате).
- Ответов учеников на уроках (при использовании интерактивных платформ или голосового анализа).

2. Типы ошибок, которые анализирует ИИ

ИИ должен уметь определять:

1. Фактические ошибки – неправильный ответ на вопрос.

2. Системные ошибки – повторяющиеся ошибки, указывающие на пробел в теме.

3. Логические ошибки – неправильные умозаключения (например, неверное применение формулы).

4. Ошибки невнимательности – пропущенные знаки, единицы измерения, неверные вычисления.

ИИ сможет распознавать не только сам факт ошибки, но и ее причину, например:

- Ученик путает законы Ома и Джоуля-Ленца → требуется повторение основных формул.
- Ошибки в решении уравнений → вероятный пробел в математике.
- Частые описки → возможно, нужна тренировка внимательности.

3. Настройка алгоритмов анализа ошибок

I. Обучение ИИ на исторических данных

1. Сбор данных: загрузка результатов тестов, контрольных, пробных экзаменов прошлых лет.
2. Разметка ошибок: учителя отмечают, какие типичные ошибки встречаются.
3. Обучение модели: ИИ анализирует закономерности в ошибках учеников.

II. Реализация в реальном времени

1. Автоматическая проверка заданий – ИИ анализирует ответы и фиксирует ошибки.
2. Классификация ошибок – система определяет, какая именно ошибка допущена.
3. Генерация отчета для ученика и учителя:

- Личные рекомендации для ученика (какие темы повторить, какие задания выполнить).
- Аналитика для учителя (какие темы вызывают сложности у класса).

III. Адаптивная коррекция обучения

- Если ученик делает одни и те же ошибки → ИИ предлагает дополнительные задания.
- Если несколько учеников в классе делают одинаковые ошибки → учителю дается сигнал о необходимости объяснения темы.
- Если у ученика есть успехи в определенной теме → система предлагает усложненные задания.

4. Инструменты для настройки ИИ

Для настройки системы можно использовать:

- Готовые платформы с анализом ошибок: Google Forms + автопроверка, LearningApps, SkySmart.
- Разработка ИИ на базе Python с библиотеками машинного обучения (например, scikit-learn, TensorFlow).
- Облачные сервисы ИИ (Microsoft Azure, Google AI, Яндекс DataSphere) для анализа данных.

5. Итог

Благодаря анализу ошибок ИИ сможет не только оценивать знания, но и подсказывать ученикам, какие темы им нужно подтянуть. Учителя получат аналитику по классу, а ученики – персонализированные рекомендации.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ли С. И. (2020). Искусственный интеллект в образовании: тенденции и перспективы. М.: Издательство "Наука".
2. Шишкин М. В. (2018). Автоматизация образовательного процесса с использованием ИИ: теория и практика. СПб.: Питер.
3. Калинина О. Н. (2019). Методы машинного обучения в образовательных технологиях. М.: Высшая школа.
4. Глушков В. М., & Коровкин Д. М. (2017). Интеллектуальные системы для оценки знаний: обзор современных технологий. Санкт-Петербург: Издательский дом СПбГУ.

5. Курбатов А. А. (2021). Искусственный интеллект в школьном обучении: теория, практика, перспективы. М.: Эксмо.
6. Гросс С. (2016). The age of AI: How Artificial Intelligence is Transforming the Education System. Harvard University Press.
7. Яковлев В. В. (2022). Автоматизация педагогического процесса: роль ИИ в малокомплектных школах. М.: РАН.
8. Егорова И. В. (2021). Анализ данных для образовательных целей с использованием ИИ. М.: Ломоносов.
9. Куликов Н. В. (2018). Адаптивные системы обучения с использованием искусственного интеллекта. Новосибирск: СО РАН.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ӘДІСТЕРІ МЕН ҚҰРАЛДАРЫН ҚОЛДАНУ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ И ИНСТРУМЕНТОВ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ
USING METHODS AND TOOLS OF SUCCESSFUL MANAGEMENT IN RURAL SCHOOLS

А.А.Ахметова
КГУ «Шалкарская средняя школа» с.Шалкар Айыртауский район Северо-Казахстанская область
asiya.ahmetova.84@mail.ru

Аннотация. Мақала ауыл мектептерінің білім беру ортасында менеджменттің әдістері мен құралдарын қолдану мәселесіне арналған. Оларды білім беру қызмет көрсету сапасын арттыру құралы ретінде ауыл мектебінің мысалында білім беру ортасында пайдаланудың тиімділігі көрсетілген. Құралдар мен әдістер ұсынылған таратылған көшбасшылық, Деминг циклі,мектептің даму әлеуетін SWOT талдау, Парето диаграммасы және мектепті оқыту мен білім беру мекемесін басқаруда қолдану қажеттілігі туралы оқыту сапасы. Мектеп басшысы ұжымды басқаруда кәсіби педагогикалық құзыреттілікті дамытуға бағытталған түрлі тетіктерді қолдануы қажет, алайда ауыл мектебінде жұмыс істейтін басқарудың қандай да бір әдісі мен құралын қолдану қажеттілігі туындайды.

Аннотация. Статья посвящена вопросу использование методов и инструментов менеджмента в среде образования сельских школ. Показана эффективность их использования в образовательной среде на примере сельской школы в качестве средства повышения качества предоставления образовательных услуг. Представлены инструменты и методы такие как распределенное лидерство, цикл Деминга, SWOT-анализ потенциала развития школы, диаграмма Парето и о необходимости применения в школьном обучении и управлении образовательным учреждением с целью повышения качество обучения. Руководителю школ необходимо в управлении коллективом использовать различные механизмы, направленные на развитие профессиональных педагогических компетенций, однако возникает необходимость в применение того или иного метода и инструмента управления, которые действительно будут работать в сельской школе.

Annotation. The article is devoted to the use of management methods and tools in the educational environment of rural schools. The effectiveness of their use in the educational environment is shown using the example of rural schools as a means of improving the quality of educational services. Tools and methods such as distributed leadership, Deming cycle, SWOT analysis of school development potential, Pareto diagram and the need for application in school teaching and management of an educational institution in order to improve the quality of education are presented. The head of schools needs to use various mechanisms in the management of the team

aimed at developing professional pedagogical competencies, however, there is a need to apply one or another management method and tool that will actually work in rural schools.

Түйінді сөздер: басқару әдістері, құралдары, стратегия, ауыл мектебі, оқыту сапасы.

Ключевые слова: методы, инструменты управления, стратегия, сельская школа, качество обучения.

Keywords: methods, management tools, strategy, rural school, quality of education.

В современных образовательных учреждениях, в том числе сельских школах, понятие «качество образования» в первую очередь связано с их конкурентоспособностью в сфере образовательных услуг. Это понятие рассматривается как совокупность характеристик образовательной услуги, которые позволяют удовлетворять внутренние потребности в развитии личности учащегося. В связи с этим, необходимость управления качеством образования на уровне школы становится все более осознанной и актуальной, так как данная проблема является одной из ключевых для каждой школы, а также для каждого руководителя и учителя. Управление качеством образования представляет собой организованную систему стратегических и оперативных мероприятий, направленных на обеспечение, повышение, мониторинг и оценку уровня образования.

В последнее время в управлении сельскими школами наблюдаются значительные изменения. Для успешной адаптации к современному информационному обществу всем участникам образовательного процесса необходимо активно вовлекаться в более интенсивные формы активного и конструктивного обучения, способствующего развитию понимания и независимости.

Руководители сельских школ должны овладеть новыми педагогическими методами и инструментами управления, чтобы направлять и оценивать работу педагогов, обучающихся. Лидеры школ, в лице руководителей образовательного процесса на сегодняшний день могут создавать большой арсенал эффективных методов работы и инструментов для совершенствования непрерывного профессионального развития и внедрения его в ежедневную работу. Таким образом, руководители сельских школ должны расставлять приоритеты, акцентироваться на условиях и ресурсах, укреплении действий, ориентировать педагогический коллектив на достижение общих целей, вырабатывают консенсус вокруг намеченных результатов, итогов и оценок, а также корректировать направление организации в соответствии с изменениями происходящими в мире.

Исходя из проведенного анализа зарубежной и отечественной научной литературы по актуальным проблемам и направлениям современного образовательного менеджмента можно сделать вывод, что слабость управления состоит именно в неумении владеть и внедрять современные инструменты и методы управления сельскими школами. Многие руководители в своей практике сталкиваются с такими проблемами:

1) применяют инструменты менеджмента и методы управления, которые в основном носят информационный или даже описательный характер;

2) в отдельных случаях применение одновременно множество методов управления;

3) методы и инструменты не систематизированы;

4) не могут быть адаптированы именно в сельской школе. Однако, исходя из практики в самом менеджменте нет определенной классификации методов и инструментов управления.[1]

Сельские школы находятся под огромным давлением преобразований, и имеющие множество проблем, к примеру, в оснащенности материально-технической базы, обеспечение кадрами, правильном комплектовании классов, расположением в периферии и др. и школьные лидеры должны предоставлять педагогам и обучающимся возможность эффективно справляться с процессом изменений, поддерживать взаимный контакт с родителями, стремиться повысить достижения и благополучие детей и молодых людей, привлекая общественные объединения, ассоциации различных направлений и спортивные клубы.

Руководители сельских школ все больше сотрудничают с лидерами больших школ и районов для обмена ресурсами и навыками, необходимыми для обеспечения ряда учебных возможностей и служб поддержки.

Один из методов стратегического управления является внедрение распределенного лидерства, которое заключается в распределении обязанностей, например, между заместителями руководителя или педагогическим персоналом школы. Это может повысить эффективность работы школ, создавая потенциал для постоянного совершенствования, осуществления изменений внутри школы и планирования преемственности. Для этого потребуется создание системы стимулирования и возможностей роста для поощрения участия и результатов работы в коллективах с распределенными обязанностями по руководству. Однако эффективное распределение обязанностей по руководству основано на компетентности, а не на формальной должности или многолетнем опыте. Коллективы могут создаваться в ответ на контекстуальные или текущие проблемы, или возможности. Поддерживая распределение ответственности за руководство можно также развивать потенциал лидеров среди возможных руководителей, обеспечивая, таким образом, преемственность. Распределенное лидерство работает и развивается наиболее эффективно в атмосфере доверия и взаимной поддержки.

Развитие школьного лидерства охватывает следующие направления:

1) Руководство преподаванием и учением: улучшение учения учеников, улучшение преподавания, лидерство в обучении.

2) Саморазвитие и развитие других через профессиональное развитие: самостоятельная работа и работа в команде, исследования учителя.

3) Руководство усовершенствованием, инновациями и поддержка изменений: распределенное лидерство, профессиональные сообщества, эвалюация развития школы.

4) Взаимодействие в рамках сети школ и общества в целом: знание о внешних движущих факторах, социальное и профессиональное партнерство, фокус на будущее.

Структура управления образовательным учреждением, порядок и устройство взаимодействия его отдельных компонентов должны быть построены так, чтобы обеспечить выработку и реализацию стратегии успеха в конкуренции при изменяющихся условиях внешней среды и создать управляющий инструментарий для превращения этой стратегии в образовательные планы.

Метод стратегического управления при таком восприятии и понимании сочетает стратегический подход к постановке к их реализации. Поэтому каждый руководитель школ предлагает свой собственный комплекс таких инструментов, который способен помочь образовательному учреждению в оценке его эффективности.[2]

Применение методов и инструментов должно основываться на предварительном анализе позиции своего образовательного учреждения, в нашем случае это сельская школа: где, на какой стадии развития она находится; к чему стремиться дальше; какими она видит свои перспективы. Многие руководители систематически транслируют персоналу свое видение будущего, внедряя новые идеи и планы.

Однако, возникают множество вопросов и проблем, связанных с внедрением инструментов управления, к примеру, как сделать первые шаги, что представляет собой совершенствование процесса управления? В первую очередь это должен быть системный цикл непрерывных улучшений. В управление часто используется цикл Деминга, который представляет собой алгоритм действий руководителя по управлению процессом и достижению его целей. И как показывают результаты практического применения он действительно подходит именно в образовательных учреждениях. Основными этапами управления качеством образования по циклу Деминга являются:

1)Этап планирования (P) включает в себя четкое формулирование текущей проблемы или возможности для улучшения. Важно собрать и проанализировать данные для оценки начального состояния процесса. На основании проведенного анализа устанавливаются

конкретные измеримые цели и задачи, выбираются инструменты для их достижения, а также разрабатываются различные варианты решения выявленной проблемы.

2) Этап действие (D) включает в себя реализацию решений, разработанных на предыдущем этапе. Ключевым моментом является проведение тестирования и внедрение решений в ограниченном объеме, чтобы снизить риски для основных процессов организации. Также необходимо собирать данные и отслеживать показатели в соответствии с установленными целями.

3) На этапе проверки (C) осуществляется анализ и оценка результатов, полученных в ходе тестирования. Сравниваются реальные данные по измеряемым показателям с установленными целевыми значениями. Оценивается эффективность выбранного решения, а также выявляются отклонения и неожиданные проблемы.

4) Корректируй (A) - на основе результатов проверки, выполненной на предыдущем этапе, принимается решение о том, внедрять ли улучшение в полном объёме, внести изменения в исходный план, вернуться к этапу планирования или завершить цикл PDCA, признав проект неуспешным или завершенным. Эффективное решение становится стандартным и включается в общий процесс. После внедрения улучшений устанавливается новое текущее состояние процесса. Затем цикл повторяется для устранения следующей проблемы или задачи по оптимизации. [3]

Цель метода Диаграмма Парето – выявление проблем, подлежащих первоочередному решению. Диаграмма Парето – инструмент, позволяющий выявить и отобразить проблемы, установить основные факторы, с которых нужно начинать действовать, и распределить усилия с целью эффективного разрешения этих проблем.

Диаграмма Парето в школьном управлении может использоваться для определения наиболее значительных факторов, способствующих возникновению проблем. Это помогает установить приоритеты для действий, необходимых для их решения. Кроме того, диаграмма позволяет отделить ключевые факторы от менее значимых. Например, диаграмму можно создать на основе данных анкетирования, в котором ученики отвечают на вопросы о различных аспектах учебного процесса. Результаты такого анкетирования помогут выявить области, требующие улучшения, такие как оснащение учебным и лабораторным оборудованием, использование современных технических средств и другие. Анализ диаграммы Парето может служить основой для планирования работы школьных методических объединений, учебно-методического совета или педагогического совета.

Повышать качество образования это не только систематически внедрять какие-то нововведения, а именно подготавливать прочный фундамент для внедрения. Изучив основные научные труды и литературу, в современной практике менеджмента качества в управлении в сфере образования можно выделить наиболее эффективные и соответствующие школе следующие методы. Первым эффективным шагом для выработки системы управления качеством может стать разработка SWOT-анализ потенциала развития школы.

SWOT-анализ для школ является инструментом, который может снабдить инструкциями школьных лидеров и персонал, вовлеченный в анализ того, что эффективно и менее эффективно в школьной структуре и техниках. Целью SWOT-анализа было выявление сильных и слабых сторон школы, выделить потенциал и возможности педагогического коллектива, обучающихся, а также риски школы, которые может иметь влияние для дальнейшего определения стратегий, приоритетов школы и управленческие решения.

Для проведения SWOT-анализа исследуют факторы внешней и внутренней среды, оказывающие влияние на деятельность сельской школы. Факторов может быть огромное количество, но из них необходимо выбрать лишь те, которые оказывают наибольшее влияние на образовательный процесс школы и качество образования. Однако, необходимо провести детальный анализ и выявить все составляющие, чтобы реализовать весь план развития школы. К примеру, даже высококвалифицированный педагогический состав при отсутствии четкого последовательного управления не сможет достичь запланированных результатов, а

слабая материально-техническая база будет огромным препятствием для реализации даже самых продуманных программ.

На основании проведенного SWOT–анализа, диагностирования и тестирования учителей необходимо выявить темы, наиболее волнующие коллектив школы, актуальные для всего педагогического коллектива. Для изучения проблемы и путей её решения составляется план дальнейшей работы, принимаются решения о том, как нивелировать недостатки либо превратить их в достоинства. Например, организуется постоянно действующий семинар, который будет функционировать через следующие формы работы: конференции, лекции, практикумы, круглые столы, творческие отчеты, открытые уроки, панорамы, конкурсы. К работе постоянно действующего семинара могут привлекаться методисты, специалисты управления образования и др. [4]

Таким образом, в результате в результате такого анализа получается список решений, которые и определят дальнейшие действия руководителя и педагогического коллектива, так как полученные в ходе SWOT-анализа данные станут основой для выработки стратегии развития образовательной организации в целом, ее подразделений и отдельных направлений деятельности.

Проведенный SWOT-анализ позволит определить возможные направления деятельности школы, и на их основе разработать Программу развития школы, определяя цели, задачи, план и результаты работы. Все эти компоненты и будут являться определяющими направлениями в совершенствовании управлением школы.

Рекомендуется, чтобы методы управления, используемые в образовательных учреждениях, обладали следующими ключевыми характеристиками: многофункциональность, разнообразие, способность быстро адаптироваться к конкретным целям; «камерность» – возможность использования даже одним человеком; легкость освоения и внедрения. Все вышеизложенные и многие другие аргументы подтверждают, что для успешного долгосрочного существования в сложном образовательном пространстве необходимо проводить анализ и уточнение миссии и целей, осваивать новые компетенции и инструменты, а также быстро и эффективно внедрять их в практическую деятельность.

Можно заключить, что освоение новых навыков и инструментов, а также быстрое и эффективное их применение в практической деятельности сельской школы способствует положительным изменениям в образовательном процессе. Это выражается в улучшении качества образования и в отношениях между всеми участниками образовательного процесса.

Следовательно, каждый руководитель образовательного учреждения, принимая стратегические решения, должен провести тщательный анализ текущей ситуации. В дальнейшем планировании и управлении школой важно опираться на приоритеты, выявленные в ходе исследований мнений всех участников образовательного процесса: учащихся, педагогов, родителей и внешней среды.

ЛИТЕРАТУРА

1. Современные инструменты эффективного бизнеса : справочное руководство для топ-менеджеров малых и средних производственных предприятий. – М., 2006, - С. 11-14.
2. Управление качеством образования: практи-коориентированная монография и методическое пособие / под ред. М.М. Поташника. – М., 2004, с. 236.
3. Варченко, Е. И. Управление качеством образования в образовательном учреждении // Молодой ученый. - 2013. - № 3. - С. 471-474.
4. Дербишир Н. С., Пинская М. А. Управленческие стратегии директоров эффективных школ //Вопросы образования. – 2016. - № 3. - С 9-13

ШАҒЫН ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕПТЕРДІҢ ТАҒДЫРЫ: ОЛАРДЫҢ ЖОЙЫЛУ СЕБЕПТЕРІ ЖӘНЕ ПРОБЛЕМАЛАРДЫҢ ШЕШІМІН ТАБУ

СУДЬБА МАЛОКОМПЛЕКТНЫХ ШКОЛ: ПРИЧИНЫ ИХ ИСЧЕЗНОВЕНИЯ И ПОИСКИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ
THE FATE OF SMALL SCHOOLS: THE REASONS FOR THEIR DISAPPEARANCE AND THE SEARCH FOR SOLUTIONS TO PROBLEMS

Овчинникова К.Н.
КГУ «Советская средняя школа»
kral.xeniya@mail.ru

Аннотация: Мақалада білікті кадрлардың жетіспеушілігі, материалдық-техникалық базаның төмен деңгейі, оқушылардың аздығы, көлік қиындықтары және қаржы ресурстарының тапшылығы сияқты ауыл мектептерінің проблемалары қарастырылады. Мамандарды тарту, еңбек жағдайларын жақсарту, білім беруді цифрландыру, шағын жинақты мектептерді оңтайландыру және қаржыландыруды ұлғайтуды қоса алғанда, осы проблемаларды шешу жолдары ұсынылады. Мақала ауылдық жерлерде білім беру сапасын арттыру және барлық оқушылар үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету үшін кешенді тәсілдің қажеттілігін көрсетеді.

Аннотация: Статья рассматривает проблемы сельских школ, такие как нехватка квалифицированных кадров, низкий уровень материально-технической базы, малое количество учеников, транспортные трудности и дефицит финансовых ресурсов. Предлагаются пути решения этих проблем, включая привлечение специалистов, улучшение условий труда, цифровизацию образования, оптимизацию малокомплектных школ и увеличение финансирования. Статья подчеркивает необходимость комплексного подхода для повышения качества образования в сельской местности и обеспечения равных возможностей для всех учащихся.

Annotation: The article examines the problems of rural schools, such as a shortage of qualified personnel, a low level of material and technical base, a small number of students, transport difficulties and a shortage of financial resources. Ways to solve these problems are proposed, including attracting specialists, improving working conditions, digitalizing education, optimizing small-scale schools, and increasing funding. The article highlights the need for an integrated approach to improve the quality of education in rural areas and ensure equal opportunities for all students.

Түйінді сөздер: ауыл мектебі, білім беру мәселелері, білікті кадрлар, білім беруді цифрландыру, мектептерді қаржыландыру.

Сельская школа, проблемы образования, квалифицированные кадры, цифровизация образования, финансирование школ.

Keywords: Rural school, education problems, qualified personnel, digitalization of education, school financing

Сельские школы, несмотря на свою важность в системе образования, сталкиваются с множеством вызовов, которые оказывают негативное влияние на качество образовательного процесса. В данной статье рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются сельские образовательные учреждения, а также пути их решения, направленные на улучшение качества образования в сельской местности. Одна из главных целей — обратить внимание на необходимость комплексного подхода к решению проблем сельской школы, который бы учитывал как социальные, так и экономические факторы.

1. Проблемы сельских школ

1.1 Нехватка квалифицированных педагогов

Сельские школы страдают от нехватки квалифицированных кадров, особенно в таких дисциплинах, как математика, физика, химия, иностранные языки и другие важные предметы. Это связано с тем, что молодые специалисты не желают работать в сельской местности, предпочитая более высокооплачиваемую работу в городах, где условия труда и

жизнь значительно лучше. Помимо этого, сельские школы зачастую не могут предложить привлекательные условия для профессионального роста и развития, что также способствует снижению интереса у педагогов.

Кроме того, даже если учителя соглашаются работать в сельской школе, им может не хватать ресурсов и условий для качественного проведения занятий. Например, отсутствие современных учебных материалов, оборудования и педагогической поддержки ограничивает возможности учителей и затрудняет образовательный процесс.

1.2 Низкий уровень материально-технической базы

Многие сельские школы сталкиваются с проблемой устаревшего оборудования, нехватки учебных материалов и современных технологий. Это является серьезной преградой для внедрения инновационных методов обучения и повышения качества образовательного процесса. В таких школах часто отсутствуют интерактивные доски, компьютеры, проекторы, что значительно ограничивает возможности для применения современных образовательных технологий. Дети не могут в полной мере пользоваться интернет-ресурсами, что снижает их уровень образования в условиях цифровой эпохи.

1.3 Малое количество учеников

Снижение численности населения в сельской местности приводит к тому, что многие школы становятся малокомплектными. Это означает, что количество учеников в классе значительно сокращается, а образовательный процесс становится менее эффективным из-за ограниченных возможностей для организации полноценных занятий. В таких школах часто объединяются несколько классов, что затрудняет индивидуальный подход к обучению и снижает качество образовательных услуг.

Кроме того, многие семьи предпочитают отправлять своих детей в города на учебу, что также снижает численность учеников в сельских школах.

1.4 Удаленность и транспортные проблемы

В сельской местности школы часто находятся на большом расстоянии от домов учеников, что создает дополнительные трудности для детей, особенно в условиях плохих дорог и отсутствия надежного общественного транспорта. Путь в школу может занимать несколько часов, что делает обучение более сложным и утомительным. Это также может привести к пропускам занятий и снижению уровня усвоения материала.

1.5 Недостаток финансовых ресурсов

Сельские школы сталкиваются с проблемой дефицита финансовых средств. В условиях ограниченного бюджета они не могут обновить свою материально-техническую базу, провести ремонт зданий, купить необходимые учебные материалы или обеспечить достойную зарплату учителям. Это приводит к снижению качества образовательного процесса, а также снижению мотивации педагогов и учеников.

Кроме того, низкий уровень финансирования сказывается на безопасности учащихся, так как в некоторых сельских школах отсутствуют современные системы безопасности, что может стать причиной несчастных случаев.[1] [2]

2. Поиски решений

2.1 Привлечение квалифицированных кадров в сельскую школу

Для решения проблемы нехватки квалифицированных педагогов необходимо создать более привлекательные условия для работы в сельских школах. Это может включать:

- Финансовые стимулы — повышение заработной платы учителей, предоставление субсидий на жилье, дополнительные выплаты для педагогов, работающих в сельской местности.
- Профессиональное развитие — создание условий для повышения квалификации и карьерного роста педагогов. Организация тренингов, семинаров и конференций, которые помогут сельским учителям развивать свои профессиональные навыки.
- Мотивационные программы — предложения для молодых специалистов, которые только начали карьеру в образовании, включая программы стажировок, оплачиваемые курсы и другие привилегии для работы в сельской школе.

Кроме того, важно создать позитивное имиджевое восприятие работы в сельских школах, чтобы привлекать специалистов, заинтересованных в работе с детьми и готовых к жизненным трудностям сельской местности.[3]

2.2 Улучшение материально-технической базы

Для улучшения материально-технической базы сельских школ необходимо в первую очередь обратить внимание на:

- Цифровизацию образования — внедрение онлайн-курсов и дистанционного обучения. Это позволит учителям проводить уроки с использованием современных технологий, а ученикам — получать доступ к информации, необходимой для успешного обучения.
- Закупка современного оборудования — приобретение компьютеров, интерактивных досок, проекторов и других технологий, которые помогут сделать процесс обучения более эффективным и увлекательным.
- Обновление учебных материалов — обеспечение школ современными учебниками, методическими пособиями и другими ресурсами, которые помогут повысить уровень образования.

Также важно активно работать с местными властями и бизнесом для привлечения дополнительных средств на улучшение состояния школ.

2.3 Оптимизация и поддержка малокомплектных школ

Малокомплектные школы могут быть сохранены путем оптимизации образовательного процесса и использования современных технологий. В таких школах возможно:

- Использование дистанционных технологий — внедрение систем видеоконференций для совместных занятий с учениками из других школ, проведение онлайн-уроков с участием педагогов из других образовательных учреждений.
- Мобильное обучение — организация мобильных образовательных комплексов, которые могут обучать детей в удаленных районах с использованием новейших технологий.
- Объединение школ — создание образовательных комплексов, которые объединяют несколько малокомплектных школ, что позволит обеспечить более качественное образование и обмен опытом между педагогами.

2.4 Решение транспортных проблем

Для решения проблемы транспортировки учеников можно:

- Развить школьные автобусные маршруты — организовать регулярное транспортное сообщение между отдаленными деревнями и школами.
- Использование современных транспортных средств — создание безопасных и удобных маршрутов для перевозки детей в школы.

Помимо этого, можно использовать возможности цифрового обучения для снижения потребности в частом посещении школы и дать возможность детям учиться онлайн.

2.5 Увеличение финансирования сельских школ

Для повышения качества образования в сельских школах необходимо увеличить финансирование. Это может быть достигнуто за счет:

- Государственного бюджета — увеличение государственного финансирования сельских образовательных учреждений для обеспечения их нормальной работы.
- Привлечение частных инвестиций — развитие партнерств с частным сектором, включая крупные компании и благотворительные организации, которые могут финансировать проекты, направленные на улучшение образования в сельских школах.[4]

3. Заключение

Сельские школы — это важный элемент образовательной системы, и их развитие требует комплексного подхода. Проблемы, с которыми сталкиваются эти школы, такие как нехватка кадров, плохая материально-техническая база, малое количество учеников, транспортные сложности и недостаток финансирования, требуют не только внимания со

стороны государства, но и активного участия местных властей, образовательных учреждений и всего общества.

Для решения этих проблем необходима системная работа, направленная на улучшение условий для учащихся и педагогов, внедрение современных технологий и повышение уровня финансирования. Только в таком случае можно обеспечить достойное образование для детей в сельской местности и дать им равные возможности с городскими школьниками.

ЛИТЕРАТУРА

1. Николаева, Н. В. Сельская школа: проблемы и перспективы развития. – СПб.: Издательство "Питер", 2020.
2. Петров, В. В. Цифровизация образования в сельских школах: вызовы и возможности. – Екатеринбург: УрФУ, 2019.
3. Михайлова, О. Н. Образовательные проблемы малых школ: опыт и решение. – Казань: Казанский университет, 2021.
4. Ковальчук, И. А. Роль государственного и частного сектора в модернизации сельского образования. – М.: Научный мир, 2021.

ИНСТРУМЕНТЫ УСПЕШНОГО МЕНЕДЖМЕНТА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ: ОПЫТ ОПОРНЫХ ШКОЛ
ТАБЫСТЫ БАСҚАРУ ҚҰРАЛДАРЫ АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕГІ БІЛІМ САПАСЫН ЖОҚАРТУ ҮШІН: БИЗНЕС МЕКТЕПТЕРІНІҢ ТӘЖІРИБЕСІ
INSTRUMENTS OF SUCCESSFUL MANAGEMENT FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN RURAL SCHOOLS: THE EXPERIENCE OF FOLLOWING SCHOOLS

С.В.Кун
КГУ «Общеобразовательная школа №21» город Темиртау
kun.svetlana@bk.ru

Аннотация: Статья посвящена проблеме повышения качества образования в сельских школах Казахстана через сотрудничество с городскими опорными школами. В исследовании рассматривается существующий разрыв в образовательных достижениях между городскими и сельскими учащимися. Особое внимание уделено роли профессионально-педагогических компетенций учителей и их влиянию на качество обучения. Описаны механизмы взаимодействия опорной и магнитных школ, включая программы профессионального развития, использование современных технологий и развитие коллаборативной среды. Предложены дальнейшие направления работы для сокращения образовательного неравенства.

Ключевые слова: менеджмент, профессиональные компетенции, функциональная грамотность, компетентностный центр.

Аннотация: Мақала негізгі қалалық мектептермен ынтымақтастық арқылы Қазақстанның ауыл мектептеріндегі білім сапасын арттыру мәселесіне арналған. Зерттеу қала және ауыл оқушыларының оқу жетістіктеріндегі бар алшақтықты зерттейді. Мұғалімдердің кәсіби-педагогикалық құзыреттілігінің рөлі мен олардың білім сапасына ықпалына ерекше назар аударылады. Негізгі және магниттік мектептердің өзара әрекеттесу механизмдері сипатталған, оның ішінде кәсіби даму бағдарламалары, заманауи

технологияларды пайдалану және бірлескен ортаны дамыту. Білім берудегі теңсіздікті төмендету бойынша жұмыстың одан әрі бағыттары ұсынылады.

Түйін сөздер: менеджмент, кәсіби құзыреттіліктер, функционалдық сауаттылық, құзыреттілік орталығы.

Abstract: The article is devoted to the problem of improving the quality of education in rural schools of Kazakhstan through cooperation with urban support schools. The study examines the existing gap in educational achievements between urban and rural students. Particular attention is paid to the role of professional and pedagogical competencies of teachers and their impact on the quality of education. The mechanisms of interaction between the flagship and magnet schools are described, including professional development programs, the use of modern technologies and the development of a collaborative environment. Further directions of work to reduce educational inequality are proposed.

Key words: management, professional competencies, functional literacy, competence center.

Сегодня ключевым фактором конкурентоспособности на рынках устойчивого развития для всех участников социально-экономических процессов государства выступает человеческий капитал. Процесс создания условий для развития человеческого капитала – это система образования.

43 % казахстанцев получают образование в сельских школах. Совпадение ли это или закономерность, но, согласно докладу Всемирного банка по образованию, в Казахстане (по данным на 2020 год) 64 % школьников в возрасте 10 лет были функционально неграмотными. Грамотные учащиеся вполне могут запомнить большинство столиц мира или выучить наизусть периодическую таблицу Менделеева. Однако они не могут применить полученные знания по математике, естественным наукам и чтению в повседневной жизни, чтобы реализоваться как сотрудники и граждане. Говоря простым языком, говорить и писать функционально неграмотные ученики могут, но анализировать, понимать смыслы, делать выводы – с трудом. [1]

Согласно аналитического отчета «Комплексный анализ результатов Мониторинга образовательных достижений обучающихся организаций среднего образования», представленный НАО имени И. Алтынсарина по итогам исследования 2024 года, «по территориальной принадлежности численность участников МОДО из сельской местности превышает городских как в 4-х классах, так и в 9-х. Особенно существенное преобладание сельских учеников, принявших участие в тестировании, наблюдается в Алматинской (в 6 раз), Туркестанской (в 5 раз) и Кызылординской (в 2,8 раза) областях… Разрыв в показателях городских и сельских четвероклассников значительно варьируется в зависимости от языка их обучения. Так, обучающиеся на казахском языке показали практически одинаковые результаты вне зависимости от месторасположения их школ. Среди четвероклассников с русским языком обучения наблюдается более значимый разрыв в показателях: средний балл городских школьников на 18 баллов выше, чем у их сельских сверстников» [2]

По результатам отчета МОДО-2024, представленного Национальным центром исследований и оценки образования «Taldau» для КГУ «Общеобразовательная школа №21» подтверждаются выводы, сделанные НАО имени И. Алтынсарина.

КРАТКИЙ ОБЗОР РЕЗУЛЬТАТОВ ВАШЕЙ ШКОЛЫ

Таблица 1. Результаты учащихся 4 класса

	Средний балл школы	Средний балл по Карагандинской области	Средний балл по РК
Математика	487	474	500
Чтение (среди обучающихся на русском языке)	467	484	500
Естествознание	468	475	500

Что касается обучающихся на русском языке, выявлено, что в большинстве регионов городские четвероклассники опережают своих сельских сверстников. Важно отметить, что схожая тенденция наблюдается и в исследованиях PIRLS, где городские школьники также демонстрируют более высокие результаты по сравнению с сельскими. [3]

На основании полученных данных, городским отделом образования города Темиртау, во исполнении Приказа Управления образования по Карагандинской области, КГУ «ОШ №21» была определена как Опорная школа для магнитной школы поселка Актау, с целью повышения эффективности развития сельских школ в тесном партнерстве с успешными школами города, а также оказания содействия сокращению разрыва качества образования по территориальному и социально-экономическому признакам.

Как заместитель директора по профильному обучению перед коллективом школы поставила задачу: оказать содействие по совершенствованию профессиональной компетентности учителей сельской школы. В кратчайшие сроки было проведено Исследование в действии: «Как профессионально-педагогические компетенции учителя влияют на качество обучения и какие существуют пути его улучшения?» в рамках преподавания педагогами КГУ «ОШ №21». Исследование было проведено в несколько этапов: анализ существующих исследований учительским составом школы по заданной проблеме; корреляции между уровнем компетенций учителя и показателями качества обучения (успеваемостью, мотивацией учеников, результаты международных исследований и т.п.); сделаны выводы о степени влияния различных компетенций на качество обучения и разработаны конкретные шаги по улучшению профессионально-педагогической практики учителя.

На базе КГУ «ОШ №21» был создан Компетентностный центр "Школа Роста", цель которого - содействие профессиональному развитию учителей магнитной школы путем расширения условий для освоения и внедрения современных педагогических практик, технологий и методик. Центр направлен на формирование и поддержание высокого уровня профессионализма педагогов, способствующего улучшению качества обучения сельских школьников и достижению ими высоких результатов.

В рамках работы Центра осуществляется взаимодействие педагогов Опорной и магнитной школы посредством вебинаров, что дает ряд преимуществ по сравнению с традиционными формами обучения и встреч:

- Доступность - участники могут присоединиться к вебинару из отдаленного сельского региона;
- Гибкость расписания - записи вебинаров сохраняются, что позволяет участникам просматривать их в удобное время;
- Интерактивность - современные платформы поддерживают интерес аудитории и обеспечивают обратную связь в режиме реального времени, предлагая различные инструменты для взаимодействия: чаты, опросы, голосования, демонстрация экрана;

- Масштабность - онлайн-вебинар может собрать большое количество педагогов одновременно, что сложно реализовать в офлайне-формате, не нарушая расписание учебного процесса;
- Удобство для спикеров - возможность проводить вебинары за экраном, что сокращает стресс от публичных выступлений и повышает комфортность ведения мероприятия;
- Анализ эффективности - платформы для вебинаров обычно предоставляют статистику посещений, активности участников, времени просмотра и других метрик. Это помогает оценивать эффективность мероприятия и корректировать будущие сессии.

Реализация «Плана мероприятий сопровождения повышения качества подготовки учащихся магнитной школы» осуществляется по трем направлениям:

- Учебно-методическая деятельность «Вызовы современности – обеспечение глобальной конкурентоспособности»
- Работа с педагогическим коллективом – «Учим измерять то, что важно, а не то, что легко измерить»
- Работа с учащимися - «Через непрерывное наблюдение качества преподавания - к новым результатам обучающихся».

Опытом практики преподавания с коллегами из сельской местности делятся педагоги школы, которые применяют эффективные подходы и инновационные технологии обучения, транслирующие передовой опыт преподавания выше городского уровня:

- Дипломант 1 степени республиканского семинара "Инструменты оценки функциональной грамотности" (НЦПК «Орлеу», Актобе);
- Спикер областного форума «Ценностное воспитание и образование»);
- Сертифицированный участник НПК "Исследование в действии": опыт реализации в организациях образования с международным участием (ЦПМ "НИШ" СКО);
- Сертифицированный участник мастер-класса «Применение STEM-технологии на уроках физики» (НЦПК «Орлеу», Караганда);
- Сертифицированный спикер областного форума Ведущих школ Карагандинской области "Ведущая школа как обучающаяся организация" и т.п.

Коллаборативная среда, созданная при совместном сотрудничестве педагогов Опорной школы города и магнитной школы поселка, становится эффективным инструментом для повышения качества образования в сельской местности. Компетентностный центр предоставляет взаимообучающее пространство, где сельские педагоги могут получать доступ к современным методикам обучения, обучающим материалам, программному обеспечению и другим ресурсам, которые помогут им улучшить практику преподавания.

К сожалению, сельская школа часто оказывается единственным доступным образовательным учреждением. Ученикам приходится учиться именно там, где они проживают, что ставит их развитие в зависимость от текущих условий, зачастую лишая их доступа к дополнительным образовательным возможностям. Поэтому, в рамках Компетентностного центра открываются не только педагогические, но и ученические Инициативы «Равный обучает равного», в которых учащиеся Опорной школы, используя интернет-ресурсы, взаимодействуют с учениками села:

- совместно разрабатывают проекты и участвуют в НПК;
- создают виртуальные ассоциации по интересам;
- организуют интерактивные квесты, развивающие командный дух и взаимопонимание;
- участвуют в совместных олимпиадах и конкурсах, мотивирующих интерес к обучению и развитию;
- обмениваются видеороликами, показывающие различия и сходства между городскими и сельскими реалиями и т.п.

Специфика сельской школы требует постоянного реагирования на разнообразные социальные вызовы, что превращает её в многофункциональный институт. Опорная школа активно занимается социально-педагогической и социокультурной интеграцией, направленной на укрепление связи между городом и селом. Как Опорная школа, администрация инициирует педагогическое содружество с учительским коллективом магнитной школы, с детьми, осознавая реальные проблемы современной сельской школы и находится в постоянном поиске путей поддержки. Двигателем познавательной активности и формированием устойчивой образовательной среды в современном учебном процессе выступает мотивация. Поэтому, используя инструменты современного менеджмента, в магнитной школе было инициировано Исследование в действии «Существует ли связь между уровнем мотивации и академическими достижениями школьников?». Со стороны педагогов Опорной школы осуществляется менторинг исследовательской деятельности, по завершении ИвД планируется off-line конференция «Лицом к лицу».

Таким образом, проблема обеспечения качественного образования в условиях сельских школ является одной из ключевых задач для Казахстана, особенно с учетом значительной доли населения, проживающего в сельской местности. Данные мониторинга показывают значительный разрыв в уровне подготовки учащихся городских и сельских школ, что свидетельствует о необходимости целенаправленных мер по поддержке и модернизации образовательного процесса в сельских регионах. Одним из эффективных инструментов решения этой проблемы стало создание Опорных школ, которые играют роль центров профессионального роста для сельских педагогов. Через внедрение современных методов обучения, использование информационных технологий и организацию коллаборативной среды удается существенно повысить уровень профессиональных компетенций учителей и, как следствие, улучшить результаты учащихся. Важно подчеркнуть, что работа над повышением качества образования должна вестись комплексно, включая повышение квалификации педагогов, адаптацию инновационных подходов и усиление социальной интеграции. Таким образом, предложенная модель сотрудничества между городскими и сельскими школами открывает новые перспективы для выравнивания образовательных возможностей и укрепления системы образования в целом.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аналитический отчёт «Комплексный анализ результатов мониторинга образовательных достижений обучающихся организаций среднего образования» / Министерство просвещения Республики Казахстан, Национальная академия образования имени И. Алтынсарина, Астана: 2024. – 253 стр.
2. Отчет по итогам МОДО – 2024 «Общеобразовательная школа №21» г.Темиртау Карагандинской области/Национальный центр исследований и оценки образования, Taldau
3. Участь сельских школ в Казахстане: что нужно менять в системе образования? https://orda.kz/uchast-selskih-shkol-v-kazahstane-chto-nuzhno-menjat-v-sisteme-obrazovanija-379157/

ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕПТЕ ОҚУ САПАСЫН АРТТЫРУ: МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Г.Н.Насыритдинова
Ұлытау облысы, Ұлытау ауданы, Байқоңыр ауылы, №17 орта мектеп директорының оқу ісі жөніндегі орынбасары
gulsim-22.81@mail.ru

Аңдатпа: Шағын жинақты мектептердің өзіне тән мәселелері бар. Мақалада автор шағын жинақты мектептегі мәселелерді шешуге қатысты өзі жұмыс жасайтын мектепте жүргізілетін жұмыстармен бөліседі.

Түйінді сөздер: шағын жинақты мектеп, жетекші мектеп, педагогикалық қызмет саласындағы ынтымақтастық, білім сапасын арттыру, музей-сабақ

Аннотация: малокомплектные школы имеют свои проблемы. В статье автор делится работой, проводимой в школе, касающейся решения проблем в малокомплектной школе.

Ключевые слова: малокомплектная школа, ведущая школа, сотрудничество в области педагогической деятельности, повышение качества образования, музей-урок.

Abstract: small schools have their own problems. In the article, the author shares the work carried out at the school regarding solving problems in a small school.

Keywords: small-scale school, leading school, cooperation in the field of pedagogical activity, improving the quality of education, museum lesson.

Қазіргі таңда республикамыздың түпкір-түпкірінде орналасқан шағын елді-мекендердегі мектептердің басым көпшілігі – шағын жинақты мектептер. Мұндай мектептер саны тәуелсіздік алған жылдардан кейін жыл сайын өсіп келе жатқаны белгілі. Себебі ауыл халқының тіршілік қамымен қалаға қоныс аударуы көбейген сайын, елді-мекендерде тұрғындардың саны азаюымен, оқушы саны да кеміп келе жатыр.

Шағын жинақты мектеп дегеніміз – тұрғындардың саны аз аймақтарда жұмыс істейтіндіктен, оқушыларының саны аз, біріктірілген сыныптардан, толық емес сыныптардан тұратын, оқу үдерісін жоспарлау мен ұйымдастыруда өзіндік ерекшеліктері бар жалпы білім беру мекемесі. Қазіргі таңда шағын жинақты мектеп:

- біріктірілген сыныптармен;
- біріктірілген сыныптармен және толық емес сыныппен жұмыс жасайды.

Мектеп құрылымы бұлай өзгеше аталғанымен, мұндағы білім мен тәрбие сапасына қойылатын талап барлық білім беру мекемелеріне қойылатын талаппен бірдей болып қала береді. Сондықтан да шағын жинақты мектеп жұмысын ұйымдастыруға ерекше көңіл бөлу керек.

Шағын жинақты мектептің үш түрі болады, олар:

1) бастауыш шағын жинақты мектеп;
2) Негізгі шағын жинақты мектеп;
3) орта шағын жинақты мектеп.

Білім беру мекемесінің бұлай ерекшеленуінің басты критерийі – ондағы оқушы санының аздығы, ал қалған ерекшеліктер осы критерий негізінде туындайды. Шағын жинақты мектептің жоғарыда келтірілген түрлерге жіктелуі нормативтік құжаттарға сай жүзеге асырылады: «тұрғындарының саны аз әрбір елді мекенде:

1) бастауыш шағын жинақты мектеп – білім алушылардың саны 5-тен 40 адамға дейін;
2) негізгі шағын жинақты мектеп – білім алушылардың саны 41-ден 80 адамға дейін;
3) орта шағын жинақты мектеп – білім алушылардың саны 81-ден 180 адамға дейін болған жағдайда жұмыс істейді» [1].

Ұлытау облысы, Ұлытау ауданы Байқоңыр ауылындағы №17 мектеп орта шағын жинақты мектеп болып табылады. Мектеп жұмысында барлық шағын жинақты мектептерге тән мәселелер кездеседі:

- Оқушы санының аздығы;
- Кадрлардың кәсіби біліктілігін арттыру, пәндік мұғалімдердің өзара тәжірибе алмасу мүмкіндігінің жоқтығы;

- Заманауи технологиялармен толыққанды жабдықталмауы;
- Оқушылардың бос уақытын тиімді ұйымдастыру мүмкіндігінің аздығы;
- Бітіруші оқушыларға кәсіби бағдар беру жұмысының қанағатсыз деңгейде жүргізілуі.

Аталған мәселелерді шешу жолдары мемлекеттік деңгейде қарастырылады. Осындай шаралардың бірі – еліміздегі шағын мектептердің өзара серіктестігін дамытатын «Жетекші мектеп» желісінің құрылуы. Еліміздегі «Жетекші мектеп» желісі «Назарбаев зияткерлік мектебінің» педагогикалық шеберлік орталығының бастамасымен құрылған. Соңғы 3 жылдан бері мен жұмыс жасайтын білім мекемесі жетекші мектепке қойылатын талапқа сай деп танылып, Ұлытау облысы, Ұлытау ауданы Қарақұм ауылындағы №11 мектеп үшін жетекші мектеп функциясын атқаруда.

«Жетекші мектептердің негізгі атқаратын рөлі – өздеріне бекітілген серіктес мектептерге қолдау көрсету» [2].

Жетекші мектептер қызметінің мақсаты:

- білім бағдарламасын жүзеге асырудың сапасын арттыру, серіктес мектеп мұғалімдерінің білімін жетілдіруге бағыт-бағдар беру, әдістемелік қолдау көрсету.

Жетекші мектеп жұмысында аталған мақсаттарға жету үшін мынадай міндеттер қойылады:

- білім беру мазмұнын жаңартудың мониторингін жүргізу;
- оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдерді тәжірибеге енгізу барысына бақылау жасау;
- педагогикалық тәжірибемен бөлісу, оқытудағы жаңа тиімді технологияларды насихаттау үшін қолайлы алаң құру;
- Шығармашылық топтар жұмысын жандандыру;
- Оқытуда инновациялық әдістерді қолдануда кездесетін кедергілер мен мәселелерді анықтау, оларды шешуде іс-шаралардың тиімділігін мониторингілеу [3].

Жетекші мектеп жұмысы облыстық Білім басқармасының Әдістемелік орталығымен басқарылады. Әр айда өткізілетін жұмыстардың жоспары аталған орталық басшысымен бекітіліп ұсынылады. Соның негізінде жетекші мектеп өзінің жұмыс жоспарын құрып, ай сайын сессиялық іс-шаралар жүргізіледі. Төменде үлгі ретінде қаңтар айында өткізілген сессияның жоспары ұсынылады.

1-кесте. Өңірдің әлеуметтік-экономикалық даму бағытына қажетті мамандарды қалай дайындаймыз?

Педагогикалық шеберхана: №4 сессия

№	Бағыты	тақырыбы	Өткізілу форматы	Күтілетін нәтиже	күні	жауапты
1	Ашық есік күндері	Сабақ – даму ортасы	сабақ	Ата-аналар сабақтарға қатыса отырып, балаларының танымдық әрекетін бақылайды.	22.01 -26.01	Жетекші және серіктес мектеп директорлары Е.Б.Касымов А.С. Бралин Сынып жетекшілері пән мұғалімдері
2	Баланың дамуына бағыттал-ған серіктестік	Support сағаты	Дамыту шы диа+ лог	Пән мұғалімдерінің ата-ана мен оқушыға жеке кері байланысы ұйымдастырыла ды.	29.01 -31.01	Жетекші және серіктес мектеп директорлары Е.Б.Касымов А.С. Бралин ӘО жетекшілері
3	Оқушылар-	Ата-	Сыныпта	Ата-анасының	16.01	5-сынып, 10-

	мен жұмыс	анамның жұмысын-дағы бір күн	н тыс іс-шара	жұмысы туралы баяндайды	-31.01	сынып жетекшілері
4	Педагогтер-ді қолдау	Озық тәжірибе – көпке ортақ	Семинар практикум	Педагогтердің кәсіби құзыреттілікте-рін дамыту	31.01.	«Бірлік» ӘО
5	Оқушылар-мен жұмыс	Мамандық таңдау – өмірдің бір кірпішін дұрыс қалау	Тәрбие сағаттары	Мамандық таңдауда кеңес беру	29.01.	К.Магауова А.Жантурина

Кестеде қаңтар айында өткізілген педагогикалық шеберхананың жұмысы көрсетілген. Бұл бағыттағы жұмыстар ай сайын ұйымдастырылады. Аталған жұмыстардың барлығы да серіктес мектептегі әріптестерімізбен бірлесе атқарылды. Яғни, жетекші мектеп ретінде серіктес мектеп оқушыларымен, ата-аналармен, педагогтерімен тәрбие, оқу саласы бойынша жұмыс жасалады. Екі мектеп арасында өзара байқаулар, семинарлар өткізіледі. Мәселен, желтоқсан айында мектебімізде «Бастауыш сыныпта ойлау тапсырмаларын үйретудің тиімді жолдары» атты семинар ұйымдастырылды. Семинар мақсаты – жетекші мектеп пен серіктес мектеп арасында әдіс алмасы арқылы бастауыш сынып педагогтарының құзыретін дамыту. Семинарда мұғалімдерге арналған тренинг, 1-сынып оқушыларымен сайыс сабақ, «Дара сынып» жобасы бойынша сыныптан тыс шара өткізілді. Семинар барысында екі мектептің педагогтері тәжірибе алмасып, сабақта табысқа жетуге, жағдай туғызуға арналған әдіс-тәсілдермен бөлісті. Семинар барысын төмендегі суреттерден көруге болады.

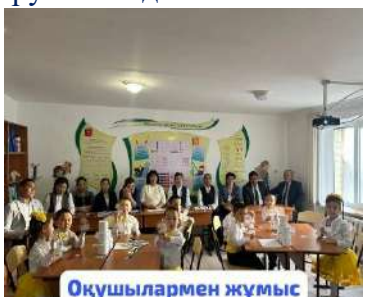

1-сурет. Жетекші және серіктес 2-сурет. Топтық жұмыс 3-сурет. Оқушылармен жұмыс мектеп педагогтері

Аталған жұмыстардың барлығы да жетекші мектеп пен серіктес мектеп арасындағы байланысты нығайтумен қатар, мұғалімдердің тәжірибе алмасу арқылы жаңалыққа ұмтылуына, белсенділік танытуына, құзыреттілігін арттыруға ықпал етеді. Ал педагогтер өз кезегінде әріптестерінен үйренгенін сабақ процесінде қолданып, оқу сапасын, оқушылардың білім деңгейін көтеруге, мектеп пен ата-ана арасындағы ынтымақтастықты жақсартуға жұмыс жасайды. Себебі оқыту мен тәрбиедегі жаңаша әдіс-тәсілдер оқушылардың ғана емес, ата-аналардың тарапынан да қызығушылықтарын тудырып отырғаны байқалады.

Сонымен қатар шағын жинақты мектептің білім сапасын арттыру жолында біз ұсынатын тағы бір тиімді серіктестік – ауыл мектебінің ЖОО-мен ынтымақтастығы. Бұл ретте мектебіміз Еуразия Ұлттық университетімен, «Есіл» университетімен білім, тәрбие, ғылым саласында ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойған. Меморандум аясында қазіргі таңда бірқатар жұмыстар атқарылды. Бұл бағыттағы жұмыстар:

1. Оқу сапасын арттыру, ғылыми-зерттеу және кәсіптік бағдар беру саласында тиімді ынтымақтастық орнату;

2. Қабілетті оқушыларды пән олимпиадасына дайындау, ғылыми жұмыстарға тарту арқылы оларға кәсіптік бағдар беру бағытындағы жұмыстарды бірлесіп жүргізу;

3. Конференциялар мен семинарларға қатысу арқылы пән мұғалімдерінің тәжірибе алмасуына, кәсіби біліктілігін арттыруға мүмкіндік беру;

4. Университет ғалымдарының онлайн сабақ жүргізуіне, мектеп мұғалімдерінің шығармашылық, ізденушілік жұмыстарына жетекшілік етуге тарту.

Аталған ынтымақтастық аясында 2023-2024 оқу жылында мектебіміздің 11-сынып оқушысы Т.Санақ аталған университет қабырғасында өзінің таңдап отырған болашақ мамандығына түсу емтиханына дайындық курстарын өтті. Оқушымыз дизайн, сәулет өнері мамандықтарына түсуге мүмкіндік беретін шығармашылық емтиханға дайындалды. Нәтижесінде аталған мектеп бітіруші Еуразия ұлттық университетінің сәулет өнері факультетіне грантқа түсті.

Көрсетілген оқу жылында 8-сынып оқушысы Е.Е.Болат информатика пәнінен олимпиадалық есептер шығарудан пән мұғалімі А.М.Аяпбергенова мен аталмыш университет оқытушысынан дәріс алды.

Еліміздегі ауыл мектептеріндегі басты мәселелердің бірі – жас мамандармен тәлімгерлік жұмысы. Себебі шағын мектепте көбінесе бір пәннен бір ғана маман болғандықтан, жас маманға тәлімгерлік жасайтын тәжірибелі мұғалімнің тапшылығы байқалады. Сондықтан да меморандум барысында жас маманға тәлімгерлік жасау жұмысы да қолға алынады. Мәселен, мектебімізде физика пәні мұғалімі – Дастан Жадыра жас маман ретінде сабақ барысында университет маманынан тәлімгерлік кеңес алады. Бұл мақсатта физика пәнінен зертханалық жұмыстар университет мұғалімінің онлайн өтуімен ұйымдастырылады. Бұл жас маманның тәжірибелі ұстазбен тікелей жұмыс жасауына, тәжірибесін қабылдауына, сабақ өткізу барысында кездесетін қиындықтарды еңсеруіне көмектеседі.

Меморандумның мақсатына жету үшін көзделген алдағы уақытта жасалатын жұмыс жоспары өте ауқымды. Мәселен, университеттің тарих пәні мұғалімдерімен бірлесіп, тарихи жерлерге экскурсия, осы тақырыпта семинар жүргізу сияқты мәселелер талқыланып жатыр. Аталған жұмыстардың барлығы педагогтің кәсіби дамуы мен білім сапасын арттыруға бағытталған.

Қазіргі заманда ғылым мен техника қарқынды дамуда. Дегенмен ауыл мектебінің заманауи инновациялық технологиямен жабдықталуы сын көтермейтіні белгілі. Сөйте тұра Байқоңыр ауылындағы орта мектепте бұл бағытты біршама жұмыстар атқарылуда. Мектеп музейі облыс көлемінде үздік музей номинациясын иеленіп, қазіргі таңда музейді одан әрі жабдықтау, музей-сабақтарының сапасын арттыру жолында жұмыстар жүргізілуде. Музей-сабақтар туған өлке тарихын, танымал тұлғалар туралы мәліметтерді білуге ықпал етеді. Сонымен қатар, оқушылар музей-сабақтар нәтижесінде ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізеді. Бұл олардың ізденушілік қабілеттерін дамытып, білім деңгейін арттырады.

Шағын жинақты мектепте оқушылар санының аздығына байланысты оларды бәсекеге қабілеттілігін арттыруға, жоғары жетістіктерге ұмтылуға, қатарластарының ғана емес, аудан, облыс, республика көлемінде тиісті білім деңгейін көрсетуге ынталандырып отыру маңызды. Осы орайда, мектептегі «үздік оқушы» шәкіртақысы жобасы жақсы нәтиже береді. Жыл сайын оқу жылы қорытындысы бойынша оқушыларға арнайы бірреттік шәкіртақы тағайындау жолға қойылған. Нақтырақ айтсақ, оқу жылы соңында оқушылардың жеке жетістіктері таразыға салынып, үздік деп танылғанына шәкіртақы беріледі. Бұл оқушылардың арасында салауатты бәсекелестікті қалыптастырады. Сәйкесінше, білім сапасын арттырады.

Сонымен шағын жинақты мектеп – еліміздегі білім беру жүйесіне кіретін, ҚР Білім туралы заңына, стандарттарына сай жұмыс жасайтын білім беру мекемесі. Шағын жинақты мектептің өзіне тән мәселері бар және ол мәселелерді шешу – тиімді менеджментті, педагогикалық қызмет саласындағы ынтымақтастықты, оқушыларды ынталандыру сияқты біздің ұсынып отырған тәжірибеміз іске асқанда мүмкін болмақ.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Баймолдаев Т.М. және т.б. Шағын жинақталған мектептерде пәндерді оқытуда жаңа педагогикалық әдістерді пайдалану жолдары. (Әдістемелік нұсқау). – Алматы, 2002.
2. Атақұлова Г. Жетекші мектептердегі тиімді ұйымдастырылған қызмет – серіктес мектептердің дамуының кепілі // «Білім айнасы» журналы. 06.07.2021 ж.
3. Уәли Ж. Қазақстандағы жетекші мектептердің рөлі қандай?/ «Жетісу» желілік басылымы, 8 тамыз 2020 жыл.

АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕ ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Алмурзина Гулмира Жолдибаевна
Батыс Қазақстан облысы, Бөкей ордасы ауданы, Хан ордасы ауылы
Жәңгір хан атындағы жалпы орта білім беретін мектебінің
педагог-зерттеуші, тарих пәнінің мұғалімі
gummi_81@mail.ru

Аннотация

Бұл баяндамада ауыл мектептерінде тарих пәнін оқыту барысында шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың маңызы мен ерекшеліктері қарастырылады. Тарих пәнін оқытуда шығармашылық жобалар оқушылардың сын тұрғысынан ойлау, зерттеу және фунционалдық сауаттылық дағдыларын дамытуға, өз көзқарастарын еркін жеткізе білуге ықпал етеді.

Жобалық жұмыс оқушылардың жеке және топтық жұмыста ынтымақтастықты арттырады, оларды өздерінің білімін тереңдетіп, тарихқа деген қызығушылықтарын қалыптастырады. Баяндамада жобалық оқыту әдісінің тиімділігі, оның ауыл мектептеріндегі қолдану мүмкіндіктері мен нақты мысалдары келтіріледі.

Сонымен қатар, мұғалімдердің шығармашылық жобаларды ұйымдастырудағы рөлі және оларды іске асыру барысында кездесетін қиындықтар мен шешу жолдары ұсынылады

Негізгі сөздер:
1. Ауыл мектебі
2. Тарих пәні
3. Шығармашылық жобалар
4. Оқушылардың дамуы
5. Жобалық оқыту әдісі
6. Зерттеу дағдылары

Сәлеметсіздер ме, құрметті бүгінгі «Ауыл мектебінің қазіргі жағдайы: мәселелері мен шешу жолдары» атты халықаралық ғылыми-тәжірбиелік конференция қатысушы отандық ғалымдар, әріптестер, ізденуші жастар!

Менің бүгінгі баяндамамның тақырыбы – «Ауыл мектебінде тарих пәнін оқытуда шығармашылық жобаларды ұйымдастыру». Бұл мәселе қазіргі білім беру жүйесінде ерекше маңызды болып табылады, өйткені шығармашылық жобалар оқушылардың жеке қабілеттерін дамытудың тиімді әдісі болып табылады.

Шығармашылық жобалар – бұл оқушылардың өз бетінше жұмыс істеп, зерттеулер жүргізіп, түрлі тақырыптарды тереңірек зерделеуге мүмкіндік беретін білім беру әдісі. Олар оқушылардың тарихи білімін тереңдетуге, сыни ойлау дағдыларын дамытуға, коммуникативтік қабілеттерін жетілдіруге бағытталған, функционалдық сауаттылықтарын дамытуға арналған.

Тарих пәні – бұл өткенді зерттеудің пәні ғана емес, өткеннің бүгінгі өмірмен байланысын түсіну, ұлт тарихының құндылықтарын бағалау, елдің және қоғамның дамуына

ықпал ету арқылы шығармашылық ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Осы себепті шығармашылық жобалар тарих сабағында маңызды рөл атқарады.

Ауыл мектебінде шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың маңызыдылығына тоқтала кетсем. Ауыл мектептеріндегі оқушылар үшін тарих пәні тек өткенді оқып үйрену ғана емес, оларды болашақта елдің тарихын құрметтей білетін, саналы әрі белсенді азамат етіп тәрбиелеудің құралына айналуы тиіс. Бұл үшін оқушыларға шығармашылық жобалар арқылы тарихи тақырыптарды тереңірек меңгеруге мүмкіндік беру қажет. Ауылдық мектептерде шығармашылық жобалар өткізу оқушылардың ғылыми зерттеулерге қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, бұл оларды бірлескен жұмысқа үйретіп, топтық жұмысты дамытуға ықпал етеді.

Шығармашылық жобалар түрлі әдіс-тәсілдермен жүзеге асырылуы мүмкін. Олардың кейбір түрлерін қарастырайық:

- Тарихи зерттеу жобасы

Оқушыларға ауылдың немесе ауданның тарихын зерттеу тапсырмасы беріледі. Олар осы тақырып бойынша деректер жинап, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізеді. Мысалы, оқушылар ауылдағы тарихи ескерткіштер мен тарихи тұлғалар туралы зерттеу жұмысын жүргізіп, нәтижелерін баяндамалар немесе презентациялар түрінде ұсынады.

Мысалы: 8-сынып оқушыларын қазақ халқының Ұлы Отан соғысындағы ерлік тарихын зерттеуге тапсырма беру. Әр оқушы өз ауылындағы соғыс ардагерлері туралы деректер жинап, олармен сұхбаттасып, арнайы жоба әзірлейді. Бұл жоба олардың зерттеу дағдыларын дамытып, сол кезеңдегі оқиғаларға тереңірек үңілуге мүмкіндік береді.

- Тарихи көркем фильм немесе театралдық қойылым жасау

Бұл жоба түрі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар, тарихи оқиғаларды сахналық көрініс түрінде бейнелеу арқылы тарихты түсінуге мүмкіндік береді. Тарихи тұлғалардың өмірін сахнада көрсету арқылы оқушылар өз елінің тарихын таниды. Мысалы: 9-сынып оқушыларымен қазақтың ұлы хандары туралы пьеса немесе қысқаметражды фильм жасау. Олар өз кезегінде хандардың батырлығы мен ел басқару тәсілдерін сахналық түрде көрсетіп, тарихи оқиғаларды шығармашылық тұрғыдан бейнелейді.

- Тарихи экскурсиялар мен көрмелер ұйымдастыру

Оқушылар ауылдық мұражайлар мен тарихи орындарға экскурсиялар ұйымдастырып, сол жерлердің тарихын зерттейді. Олар экскурсия барысында алған мәліметтерін көрме немесе ғылыми жоба түрінде ұсына алады. Мысалы: 7-сынып оқушыларын өз ауылдарындағы тарихи орындарға экскурсия жасауға бағыттау. Оқушылар экскурсия кезінде алған мәліметтерін жинақтап, ауылдың тарихи мұраларын көрсететін көрме ұйымдастырады.

Бұл жоба олардың тарихқа деген қызығушылығын арттырып, зерттеу жұмысына ынталандырады.

Шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдеріне келер болсақ:

- Оқушыларды зерттеу жұмысымен таныстыру: Шығармашылық жобалардың алғашқы кезеңі оқушыларды зерттеу жұмыстарының негізгі принциптерімен таныстыру болуы тиіс. Оларға тарихи деректерді жинау, талдау және қолдану әдістері түсіндіріліп, зерттеу дағдыларын дамытуға көмектесу қажет.
- Оқушыларды топтарға бөліп, біріктіру: Жобаларды жүзеге асыру кезінде оқушыларды топтарға бөліп, олардың өзара ынтымақтастықта жұмыс істеуіне жағдай жасау керек. Әр топ өздерінің жобасын бірге жасау барысында бір-бірімен тәжірибе алмасып, дағдыларын жақсартады.
- Нәтижелерді ұсыну мен бағалау: Шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың соңғы кезеңі – оқушылардың жұмыстарын бағалау және нәтижелерін көрсету. Оқушылар өз жобаларын сынып алдында немесе мектепте ұйымдастырылатын арнайы іс-шаралар барысында қорғап, нәтижелерін көпшілікке ұсына алады.

Қорытындылай келе, ауыл мектебінде тарих пәнін оқытуда шығармашылық жобаларды ұйымдастыру оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытумен қатар, олардың

тарихи білімдерін тереңдетуге көмектеседі. Сонымен қатар, бұл әдіс оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға, функционалдық сауаттылыққа және шығармашылық қабілеттерін дамытуға, олардың өз туған жерінің тарихын бағалауға үйретеді. Шығармашылық жобалар арқылы оқушыларды тарихқа деген сүйіспеншілік пен құрметке тәрбиелей отырып, оларды болашақта еліміздің тарихын білетін және мақтан тұтатын азаматтар етіп өсіруге болатынына сенімдімін.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Баязитова, Г.Қ. «Тарихты оқыту әдістемесі». Алматы: Мектеп, 2011.
2. Мұғалімдерге арналған тарих пәнін оқыту әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2015.
3. Бүркітбай, М. «Тарихты шығармашылық тұрғыдан оқыту әдістері». Алматы: Қазақ университеті, 2014.
4. Қалиев, М.С. «Тарих пәні бойынша шығармашылық жұмыстарды ұйымдастыру». – Астана: ҚазҰПУ, 2012.
5. Тәжібаев, Т. «Тарих пәні бойынша оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту». – Шымкент, 2013.
6. Қазақстан Республикасындағы жалпы білім беру мектептерінде тарих пәнін оқытудың инновациялық әдістері. – Алматы: Қазақ университеті, 2017.
7. Ахметова, З.Ә. «Жаңартылған білім беру бағдарламасында шығармашылық жобалар». – Алматы, 2020.
8. Әбдірахманова, С. «Оқушылардың тарихи ойлауын дамытуда шығармашылық жобалардың рөлі». – Астана, 2018.
9. Мұқашева, С.А. «Тарих пәнін оқытуда жобалау әдісін қолдану». – Алматы, 2019.
10. Жұмабаев, Қ. «Ауыл мектебінде білім беру: мәселелері мен шешу жолдары». – Астана, 2016.
11. Қалиева, Ш.М. «Шығармашылық жобаларды ұйымдастыру және олардың тарих пәнінде тиімділігі». – Алматы, 2021.
12. Тарихты оқытудағы инновациялық әдістер мен технологиялар. – Алматы: Мектеп, 2020.

ПЕДАГОГТЕРДІҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ МЕТАПӘНДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЕНГІЗУІ АРҚЫЛЫ АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ ПЕДАГОГАМИ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ

IMPROVING THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN RURAL SCHOOLS THROUGH THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES BY TEACHERS AS A MEANS OF FORMING STUDENTS' META-SUBJECT COMPETENCIES

Н.В.Торохова
КГУ «Меновновская средняя школа» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования Восточно-Казахстанской области
г. Усть-Каменогорск
E-mail: Nadegda_vl@mail.ru

Аннотация: Жоба инновациялық технологияларды енгізу арқылы ауылдық мектептерде білім беру процесін дамытуға бағытталған. Жоба аясында оқытудың интерактивті әдістері, цифрлық платформалар мен ресурстар белсенді енгізілді, бұл ауыл оқушылары үшін неғұрлым икемді, қолжетімді және сапалы білім беруге мүмкіндік берді, оқытуды неғұрлым жекелендірілген және қазіргі қоғамның қажеттіліктеріне бейімделген етуге көмектесті. Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау, оқудағы дербестік, ақпаратпен жұмыс істеу дағдылары және пәнаралық талдау қабілеті сияқты негізгі мета-пәндік құзыреттіліктерін қалыптастыруға ерекше назар аударылады.

Аннотация: Проект направлен на развитие образовательного процесса в сельских школах посредством внедрения инновационных технологий. В рамках проекта активно внедрялись интерактивные методы обучения, цифровые платформы и ресурсы, что позволило обеспечить более гибкое, доступное и качественное образование для сельских школьников, помогло сделать обучение более персонализированным и адаптированным к нуждам современного общества. Особое внимание уделяется формированию у учащихся ключевых метапредметных компетенций, таких как критическое мышление, самостоятельность в обучении, навыки работы с информацией и способность к междисциплинарному анализу.

Abstract: The project is aimed at developing the educational process in rural schools through the introduction of innovative technologies. The project actively implemented interactive teaching methods, digital platforms and resources, which made it possible to provide more flexible, affordable and high-quality education for rural schoolchildren, helped to make learning more personalized and adapted to the needs of modern society. Special attention is paid to the formation of key meta-subject competencies in students, such as critical thinking, learning independence, information processing skills and the ability to interdisciplinary analysis.

Түйінді сөздер: метанабіліктер, метапәндік құзыреттіліктер, инновациялық білім беру технологиялары.

Ключевые слова: метанавыки, метапредметные компетенции, инновационные образовательные технологии.

Keywords: meta-skills, meta-subject competencies, innovative educational technologies.

Сегодня общество как никогда нуждается в образованных мобильных людях, способных подвергать анализу свои действия и общую ситуацию, быстро адаптироваться к новым условиям, самостоятельно принимать решения и работать в команде, готовых самостоятельно принимать решения и прогнозировать возможные последствия, желающих сотрудничать друг с другом. Стандарт современного поколения, помимо предметных, ориентирует на достижение личностных и метапредметных результатов.

Актуальность проекта обусловлена необходимостью повышения качества образования и подготовки учащихся к жизни в условиях быстро меняющегося мира. Формирование этих качеств возможно через развитие метапредметных компетенций, которые обеспечивают универсальность знаний и умений учащихся. Актуальность работы подтверждена потребностью разработки комплекса мер по внедрению инновационных образовательных технологий в образовательный процесс педагогами школы в рамках деятельности школьных методических комиссий педагогов – предметников. Вышесказанное побудило нас к проведению опытно-экспериментальной работы в ракурсе теоретико-методологического исследования метадеятельности как средства развития ключевых качеств современной личности.

Проблема: недостаточная методологическая компетентность педагогов сельской школы, как следствие недостаточное качество образования.

Цель проекта:

Повышение качества образовательного процесса сельской школы за счет формирования методологической компетентности педагогов через внедрение инновационных образовательных технологий.

Задачи проекта:

1. Изучить теоретические основы инновационных образовательных технологий и их роль в формировании метапредметных компетенций, выбрать наиболее эффективные технологии для их формирования.
2. Разработать комплекс мероприятий по внедрению педагогами школы инновационных образовательных технологий в образовательный процесс;
3. Разработать методические рекомендации по внедрению выбранных технологий в образовательный процесс;
4. Создать условия для повышения квалификации педагогов в области инновационных образовательных технологий;
5. Организовать сотрудничество с другими образовательными учреждениями для обмена опытом и внедрения передовых практик;
6. Отследить внедрение педагогами разработанного комплекса в учебный процесс и оценить его эффективность.
7. Проанализировать результаты внедрения и определить пути дальнейшего развития проекта.

Целевая аудитория: педагоги и учащиеся сельской школы.

Ожидаемые результаты:

1. Создание условий для самореализации и профессионального роста педагогов;
2. Повышение уровня профессиональной компетентности педагогов в области инновационных образовательных технологий;
3. Развитие творческого потенциала учащихся и педагогов, и способности к самообразованию;
4. Формирование метапредметных компетенций у учащихся, что позволит им успешно адаптироваться к изменяющимся условиям жизни и профессиональной деятельности;
5. Улучшение качества образовательного процесса за счёт внедрения инновационных технологий.

Проект может стать основой для долгосрочного улучшения образовательного процесса в сельской школе, повысив не только результаты обучения, но и подготовив учащихся к вызовам будущего.

Объект исследования: образовательный процесс в школе.

Предмет исследования: внедрение инновационных образовательных технологий педагогами

Методы реализации проекта:

1. Анализ педагогической и психологической литературы по теме проекта;

2. Релиз и ретроспективный опыт педагогического коллектива школы;
3. Наблюдение за учебным процессом;
4. Анализ результатов мониторинга качества знаний учащихся.
5. Анкетирование учащихся и педагогов.

Гипотеза: качество образовательного процесса повысится, если педагоги сельской школы будут внедрять новые технологии обучения, способствующие формированию и развитию метасодержащих (надпредметных) умений и навыков.

Новизна и оригинальность идеи заключается в разработке и внедрении комплекса инновационных образовательных технологий, направленных на формирование метапредметных компетенций у школьников.

Этапы реализации проекта:

Исследование проводилось в четыре этапа. На первом поисково-аналитическом (2020 -2021г.г.) этапе создавались условия для проведения исследования по проблеме внедрения метадеятельностного подхода в образовательный подход, критериальный анализ работы педагогического коллектива над реализацией поисковой темы. На втором экспериментальном (2021–2023 г.г.) – разработка комплекса инновационных образовательных технологий с учётом специфики учебного процесса, разработка методических рекомендаций по внедрению выбранных технологий в образовательный процесс, диагностический анализ инновационного потенциала педагогического коллектива школы, проведение семинаров (https://www.instagram.com/reel/DEfN0EHsJ2V/?igsh=Y2dwdWpxZ3U5amVl, https://www.instagram.com/reel/DFKJFC_sdtk/?igsh=cG95YmNmOWhidDZ2, https://www.instagram.com/reel/DFpxzQfymtd/?igsh=dzZlbm9ua2s2ZWt5) и мастер-классов для педагогов по вопросам внедрения новых технологий, организация работы экспериментальных групп. На третьем практическом (2023–2024 г.г.) - осуществлялось внедрение новой модели навыков через современные образовательные технологии в экспериментальную деятельность педагогов- предметников и учащихся. На четвертом завершающем этапе (2024-2025г.г.)- осуществляется систематизация исследования, выводы по изысканиям, обобщение результатов исследования, определяются перспективы дальнейшего развития. Диссеминация исследования представлена на методическом совете школы (2023г.), педагогическом совете – практикуме (2022г), педагогическом совете (2025г).

Для оценки результативности проекта разработаны критерии и индикаторы, соответствующие целям и задачам исследования.

Таблица 1 – Критерии и индикаторы, позволяющие отследить результативность деятельности.

Критерий	Индикаторы
Повышение качества образовательного процесса	Увеличение количества учащихся, успешно осваивающих образовательные программы.
	Рост числа педагогов, использующих инновационные технологии в образовательном процессе.
	Повышение уровня удовлетворённости учащихся образовательным процессом.
Формирование метапредметных компетенций	Рост числа учащихся, демонстрирующих высокий уровень сформированности метапредметных компетенций через конкурсы, олимпиады различного уровня
	Увеличение количества проектов, выполненных учащимися с использованием метапредметных умений.
Развитие творческого потенциала	Рост числа учащихся, участвующих в творческих конкурсах и проектах.
	Повышение уровня креативности и нестандартного мышления у учащихся.
Создание условий для	Увеличение числа педагогов, прошедших курсы повышения

профессионального роста	квалификации по инновационным технологиям.
	Рост количества методических разработок, созданных педагогами с использованием инновационных технологий.
	Рост количества педагогов, обобщивших свой педагогический опыт на различных уровнях

Практическая значимость данного проекта заключается в том, что она направлена на совершенствование образовательного пространства школы в контексте ценностного содержания.

Результаты исследования могут быть использованы:

- администрацией школы для разработки стратегии развития образовательного учреждения;
- педагогами для повышения квалификации и профессионального роста;
- учащимися для успешного освоения образовательных программ и подготовки к будущей профессиональной деятельности.

В рамках школьной поисковой темы «Повышение качества образовательного процесса через внедрение инновационных образовательных технологий как средства формирования метапредметных компетенций учащихся» педагоги школы используют эффективные инструменты метадеятельности. В проекте учитываются педагогические и психологические идеи, связанные с развитием личности учащегося и формированием его компетенций.

Теоретические основы материала базируются на идеях системно-деятельностного подхода, который предполагает активное участие учащихся в образовательном процессе. Также используются концепции метапредметного обучения, направленные на формирование универсальных учебных действий. «Метапредметный подход обеспечивает переход от практики дробления знаний на предметы к целостному образному восприятию мира, к метадеятельности. Понятия, символы, схемы, знаки, формулы, мифы, стереотипы — всё это работает в целостном видении мира, в каждом учебном предмете» [2] «Формирование метапредметных умений и навыков — это важный шаг на пути к повышению качества образования, так как они позволяют учащимся применять полученные знания и навыки в различных областях и ситуациях»[1].Анализируя работу личности над организацией собственного внутреннего мира, ученые к сфере надпредметной деятельности относят действия человека по определению своих социальных ролей и статуса, функций в социуме; оценивание им своих достижений; выдвижение и апробацию собственных ценностных ориентиров; рефлексию собственной деятельности [4].

Итоги реализации проекта:

1. Повышение уровня профессиональной компетентности педагогов в области инновационных образовательных технологий. Уровень профессиональной компетентности педагогов повысился благодаря участию в проекте. Педагоги освоили новые методы и приёмы работы, научились применять их на практике. Этому способствовали проведенные методические советы «Управление развитием метапредметных умений в рамках реализации образовательной программы школы» (2022 год), «Современные тренды образования» (2023 год), педагогические советы на тему «Об информационно - образовательном пространстве школы и непрерывном профессиональном развитии педагогов» (2022 год), «Метапредметные результаты обучения –важнейшее средство достижения качества образования в свете реализации программы ОЭР школы» (2025 год), повышение курсовой переподготовки педагогов, сотрудничество с другими учебными заведениями города, области, республики. Эффективность реализации проекта проявляется результативностью участия педагогов в конкурсах педагогического мастерства. Ежегодно по итогам каждой четверти, а также по итогам года подводится рейтинг и мониторинг результативности участия членов педколлектива. Подводя рейтинг педагогов по итогам предыдущих лет,

можно констатировать успешное обобщение опыта педагогов школы в олимпиадах, конкурсах профессионального мастерства по всем направлениям.

2. Повышение качества образовательного процесса. Повышается мотивация учителей на использование современных методов и форм обучения, актуальных педагогических практик, обновление профессиональных компетенций. Внедрение инновационных технологий позволило сделать уроки более интересными и эффективными, что способствовало лучшему усвоению материала учащимися. Это отражается в качестве знаний по итогам четверти, года.

3. Обобщение и распространение ППО учителей. В школе ведется планомерная работа по обобщению и распространению педагогического опыта посредством участия в научно-практических конференциях, диалоговых площадках различного уровня, а также через публикации. Свой педагогический опыт педагоги школы распространяют через публикации в изданиях различного уровня. Ежегодно учителя делятся своим опытом как внутри школы на «Фестивале педагогических идей» в формате TEDx, так и за пределами образовательного учреждения через участие в научно-практических конференциях, смотрах и профессиональных конкурсах.

4. Формирование метапредметных компетенций учащихся. Метапредметные компетенции учащихся развивались в процессе работы над проектами, выполнения исследовательских работ, участия в конкурсах и олимпиадах. У учащихся развились навыки критического мышления, анализа информации и решения проблем, навыки командной работы, что является важным аспектом современного образования и отражается в повышении результативности участия школьников в конкурсах и олимпиадах различного уровня.

5. Развитие творческого мышления, способности к самообразованию и улучшению мотивации к обучению Учащиеся стали более креативными и самостоятельными в процессе обучения, научились искать новые знания и применять их на практике. Благодаря интересным урокам и возможности проявить свои творческие способности, учащиеся стали более мотивированными к учёбе. Это показывает результативность учащихся в творческих конкурсах.

https://www.instagram.com/reel/DDfCUGjAV0s/?igsh=MWh2M3hpYXVyYmJ6Mw==, https://www.instagram.com/p/C7Wru7jqS1P/?igsh=Mndmb3drOXBpNjB4, https://www.instagram.com/p/Cyn9wtwKqQp/?igsh=Zmw0bXg3cHd3dTJl

6. Анализ эффективности внедрения технологий. В ходе оценки результатов было выявлено, что внедрение инновационных технологий действительно способствует формированию метапредметных компетенций. Педагогами-психологами школы был проведен диагностический мониторинг уровня развития метапредметных универсальных учебных действий, учащихся школы.

7. Оценка общей эффективности проекта.

В ходе реализации проекта можно выделить несколько ключевых результатов и выводов, которые подчеркивают важность внедрения инновационных технологий в образовательный процесс. Внедрение инновационных технологий позволило существенно улучшить качество обучения. Учителя стали использовать более разнообразные и эффективные методы, такие как проектное обучение, цифровые ресурсы, геймификация, что привело к более активному вовлечению учащихся в образовательный процесс. Это способствовало развитию критического мышления, креативности и других метапредметных компетенций. Благодаря использованию новых технологий, учащиеся смогли развивать навыки, которые важны для успешного освоения любых предметов: сотрудничество, самостоятельность, решение проблем, коммуникация и критическое восприятие информации. Формирование этих компетенций значительно улучшило способность учеников применять знания в реальных ситуациях. процессе внедрения инновационных технологий учителя прошли значительное повышение квалификации. Это позволило им освоить новые методы работы, расширить свои педагогические горизонты и повысить

профессиональную компетентность. Учителя стали более уверенно работать с ИКТ, что открыло новые возможности для организации образовательного процесса. Введение новых методов оценки и мониторинга, основанных на комплексной оценке метапредметных компетенций, позволило более точно отслеживать прогресс учащихся и выявлять зоны для улучшения. Это также способствовало лучшему пониманию учащимися своих сильных и слабых сторон. Несмотря на достигнутые результаты, для максимальной эффективности проекта необходимо продолжать развивать и совершенствовать внедряемые технологии. Важно также продолжать обучать педагогов и адаптировать образовательные материалы под новые требования. Таким образом современные образовательные технологии предлагают огромные возможности для улучшения качества обучения. Однако, чтобы их эффективное внедрение стало возможным, важно, чтобы педагоги не только использовали технологические инструменты, но и развивали педагогические подходы, которые способствуют формированию у учащихся необходимых метапредметных компетенций.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс. — Казань: Издательство Казанского университета, 1996.
2. Асмолов А. Г. Системно-деятельностный подход к разработке стандартов нового поколения // Педагогика. — 2009. — № 4. — С. 18–22.
3. Громыко Ю. В. Мыследеятельностная педагогика. — М.: Институт учебника Paideia, 2017.
4. Гузеев В. В. Планирование результатов образования и образовательная технология. — М.: Народное образование, 2000.
5. Загвязинский В. И., Поташник М. М. Как учителю подготовить и провести эксперимент. Методическое пособие. — М.: Педагогическое общество России, 2005.

ЖАС МҰҒАЛІМДЕРДІҢ БІЛІМДІЛІГІН ДАМЫТУ: РЕФЛЕКСИЯ, ТӘЛІМГЕРЛІЛ ЖӘНЕ ЦИФРЫЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА: РОЛЬ РЕФЛЕКСИИ, НАСТАВНИЧЕСТВА И ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
DEVELOPING THE SKILLS OF YOUNG TEACHERS: THE ROLE OF REFLECTION, MENTORING AND DIGITAL TECHNOLOGIES

Фельбуш О. С.
КГУ «Кызыласкерская средняя школа имени В.М. Скачкова»,
СКО, Мамлютский район, с. Кызыласкер
oxanafelbusch_81@mail.ru

Аннотация:
Бұл мақалада жас педагогтың soft skills және өзін-өзі басқару дағдыларын дамытудағы рефлексия, тәлімгерлік және цифрлық технологиялардың рөлі қарастырылады. Авторлар бұл әдістердің кәсіби және жеке дамуға әсерін талдайды.
Кілт сөздер:
soft skills, өзін-өзі басқару, рефлексия, тәлімгерлік, цифрлық технологиялар
Аннотация:
В статье рассматривается роль рефлексии, наставничества и цифровых технологий в развитии soft skills и навыков самоменеджмента молодого педагога. Анализируются их влияние на профессиональный и личностный рост.
Ключевые слова:
soft skills, самоменеджмент, рефлексия, наставничество, цифровые технологии
Abstract:

The article explores the role of reflection, mentoring, and digital technologies in developing soft skills and self-management abilities in young teachers. Their impact on professional and personal growth is analyzed.
Keywords:
soft skills, self-management, reflection, mentoring, digital technologies

Статья посвящена исследованию значимости гибких навыков (soft skills) и навыков самоменеджмента в процессе профессионального становления молодых педагогов. В работе рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования данных компетенций, их влияние на профессиональную устойчивость и успешность педагогической деятельности. Особое внимание уделено разработке методических рекомендаций, направленных на развитие указанных навыков в условиях современной образовательной среды.

Актуальность темы подтверждается результатами международных исследований и стратегических документов. Так, в программе TALIS (OECD, 2023) подчеркивается, что педагоги, обладающие развитыми soft skills и навыками управления временем, демонстрируют более высокую профессиональную устойчивость и меньшую подверженность выгоранию. Закон Республики Казахстан «Об образовании» [1] акцентирует внимание на необходимости постоянного профессионального роста педагогов, включая развитие компетенций, направленных на эффективное управление образовательным процессом.

Целью исследования является анализ теоретических и практических аспектов развития гибких навыков и самоменеджмента у молодых педагогов, а также разработка рекомендаций по их эффективному формированию.

В рамках наставничества молодых педагогов осуществляется комплексная работа по их профессиональной адаптации, а также оказывается методическая поддержка в организации учебно-воспитательного процесса.

Для формирования гибких навыков и самоменеджмента молодого педагога были использованы следующие методики:

1. Тренинги и мастер-классы.

Практические занятия, направленные на развитие коммуникативных способностей, эмоционального интеллекта и навыков тайм-менеджмента. Пример: тренинг «Управление временем в условиях многозадачности», где используются техники Pomodoro и матрица Эйзенхауэра.

2. Коучинг и наставничество.

Закрепление за молодым педагогом опытного наставника позволяет создать условия для профессионального роста. Наставник помогает осваивать эффективные методы работы, делится опытом решения сложных педагогических ситуаций и развивает уверенность молодого специалиста.

3. Работа с педагогическими кейсами.

Решение реальных и смоделированных педагогических ситуаций развивает критическое мышление, способность к анализу и принятию решений. Например, разбор кейса «Разрешение конфликта между учеником и родителем».

4. Дневники саморефлексии.

Использование письменных практик для анализа своей профессиональной деятельности. Молодым педагогам предлагается фиксировать успехи, трудности и планы по саморазвитию, что позволяет отслеживать собственный прогресс.

5. Информационные технологии.

Применение цифровых инструментов для планирования и управления задачами, таких как Trello, Notion или Google Workspace. Это способствует оптимизации рабочего времени и снижению нагрузки.

Рассмотрим методику тренингов и мастер-классов на примере занятия «Управление временем в условиях многозадачности», направленного на развитие самоменеджмента молодого педагога.

Форма: интерактивный тренинг (2 часа)

Цель: познакомить педагогов с техниками управления временем и помочь интегрировать их в повседневную деятельность.

Структура занятия:

1. Введение (15 мин)

Дискуссия: «С какими трудностями во времени сталкивается молодой педагог?»

•Краткий обзор техник тайм-менеджмента.

2. Основная часть (60 мин)

Техника Pomodoro (работа по 25 минут с короткими перерывами) – участники пробуют распределить учебные и административные задачи по этой системе.

Матрица Эйзенхауэра (разделение задач на важные/срочные) – педагоги заполняют собственную матрицу, классифицируя повседневные дела.

Групповая работа: анализ педагогических ситуаций с позиции тайм-менеджмента.

3. Практика и обсуждение (30 мин)

Участники разрабатывают персональные стратегии управления временем.

Обсуждение сложностей внедрения техник в реальной работе.

4. Рефлексия (15 мин)

Заполнение дневников наблюдений: что понравилось, какие трудности испытывали, что можно изменить.

Представим ответы респондентов.

Так, были отмечены трудности, с которыми столкнулись:

Высокая загруженность: многим педагогам сложно выделять четкие промежутки времени на планирование.

Непредсказуемость рабочего дня: неожиданно возникающие задачи нарушают запланированный график.

Сопротивление новым методам: привычка работать в режиме «здесь и сейчас» мешает внедрению долгосрочного планирования.

Были разработаны рекомендации по внедрению техник управления временем:

1. Начинать с малого – применять Pomodoro хотя бы для одной задачи в день.

2. Гибкость в планировании – закладывать буферное время на внеплановые дела.

3. Цифровые инструменты – использовать планировщики (Trello, Google Calendar) для контроля задач.

4. Саморефлексия – вести дневник успехов и корректировать стратегии управления временем.

Таким образом, тренинг показал эффективность, но для устойчивых изменений требуется регулярное внедрение техник и поддержка со стороны наставников. Акцент был сделан на планирование и организацию времени. Самоменеджмент. Разработка системы планирования рабочего дня, недели и месяца помогает учителю эффективно распределять задачи и избегать переработки.

В рамках развития навыков самоменеджмента было проведено исследование, в котором приняли участие три молодых педагога. Участники имели схожий уровень профессиональной подготовки и опыта работы (от 1 до 3 лет), но испытывали трудности в управлении рабочими задачами и временем. В качестве инструментов были использованы матрица Эйзенхауэра, доска канбан и дедлайны.

Исследование проходило в три этапа:

1. Диагностика исходного уровня самоменеджмента

2. Применение инструментов самоменеджмента

3. Оценка результатов и анализ изменений

Для оценки уровня самоменеджмента участников на начальном этапе использовалась анкета самооценки, включавшая следующие критерии: умение расставлять приоритеты; соблюдение сроков выполнения задач; способность к планированию; организованность рабочего процесса.

Результаты диагностики показали, что молодые педагоги сталкивались с проблемами в управлении временем. Основные трудности включали:

- Перегруженность незначительными задачами
- Отсутствие четкости в приоритетах
- Потеря времени при выполнении сложных задач
- Пропуск дедлайнов

Педагоги в течение двух месяцев использовали 4 инструмента:

1. Дедлайны

Ставьте четкие сроки сдачи работы — дедлайны. Понятные сроки стимулируют работать быстрее и помогают справиться с прокрастинацией. Исследователи Массачусетского технологического института выяснили, что даже самостоятельно установленные дедлайны помогают сдвинуть дела с мертвой точки.

2. Методы фиксированного времени

Сюда относят методы работы по таймеру. Если завести привычку работать по таймеру, вы будете знать цену своему времени, работать продуктивнее, научитесь управлять ожиданиями, натренируете силу воли и предотвратите выгорание. Техника Pomodoro. Метод помидора — это «система 25 минут» Франческо Чирилло. «Помидором» называют отрезок времени в 30 минут — 25 минут на работу и пять минут на отдых. Нужно работать 25 минут, сделать пятиминутный перерыв, затем снова уходить в работу. Через каждые четыре повтора — перерыв 30 минут. Таймер называется «помидорным» потому, что Франческо Чирилло вначале использовал небольшой кухонный таймер в виде помидора.

3. Матрица Эйзенхауэра

Рисунок 1. Матрица Эйзенхауэра

Система ведения дел и приоритизации, которую придумал 34-й президент США Дуайт Эйзенхауэр в середине XX века. Все текущие и будущие дела распределяют по четырем категориям матрицы в зависимости от их срочности и важности. Матрицей сложно пользоваться постоянно, но можно периодически к ней возвращаться.

4. Kanban

Kanban - это эффективный инструмент управления проектами, который может быть успешно применен и в сфере образования. Это метод организации работы, чтобы распределять нагрузку и делать работу точно в срок. Метод помогает видеть нарастающий темп работы и ничего не забывать. Классический Kanban — это таблица с тремя столбцами «Надосделать», «В работе» и «Выполнено». Все дела по умолчанию заносятся в первый столбец отдельной строкой или на отдельном стикере, карточке.

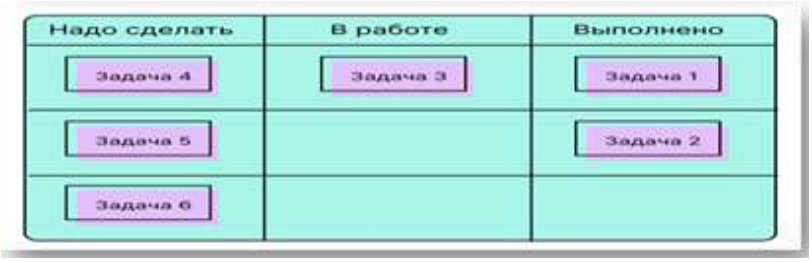

Рисунок 2. Kanban Kanban

Потом они перетаскиваются из одного в другой, пока, не попадут в последний столбец. Благодаря такому «перетаскиванию» можно легко отследить прогресс отдельного человека и всей команды.

Графическое представление результатов анкетирования позволяет наглядно продемонстрировать изменения уровня самоменеджмента у молодых педагогов **до** и **после** применения выбранных методов. На графике красная область отражает исходный уровень, а зелёная — показатели после использования инструментов. Видно, что после исследования уровень самоменеджмента значительно повысился, особенно в аспектах соблюдения сроков и организованности. Также заметно снижение уровня стресса, что свидетельствует об эффективности применённых методик.

Рисунок 3. Изменение уровня самоменеджмента у педагогов

После применения перечисленных методов по развитию гибких навыков и навыков самоменеджмента был проведен анализ их эффективности. Результаты показали, что применение принципов самоменеджмента молодыми педагогами позволило значительно улучшить организацию рабочего дня, повысить продуктивность и снизить уровень профессиональной нагрузки. Педагоги проводили рефлексию профессиональной деятельности и вносили корректировки в процесс преподавания и взаимодействия с родителями, подготовки и участию в профессиональных конкурсах. Это подтверждается результатами анализа посещенных уроков, проведением родительских собраний и положительными отзывами участников образовательного процесса.

Таблица 1. Анализ результатов применения методик

Метод	Результат	Пример доказательства
Тайм-менеджмент (Pomodoro, доска канбан)	Эффективная организация рабочего дня	Положительные отзывы педагогов
Корректировка методов работы	Улучшение взаимодействия с родителями	Анализ родительских собраний
Рефлексия и планирование	Снижение нагрузки	Сравнительный анализ

		нагрузки

Развитие гибких навыков и навыков самоменеджмента является одним из ключевых направлений профессионального становления молодого педагога. Эти компетенции обеспечивают повышение устойчивости к профессиональным вызовам, способствуют предотвращению выгорания и улучшают качество образовательного процесса.

Для успешного формирования указанных навыков необходим системный подход, включающий теоретическую подготовку и практическую реализацию. Методические мероприятия, такие как тренинги, наставничество и использование информационных технологий, демонстрируют свою эффективность в создании благоприятных условий для профессионального роста молодых специалистов.

Таким образом, внедрение комплексных программ по развитию гибких навыков и самоменеджмента способствует созданию профессионально компетентного педагогического сообщества, способного эффективно отвечать на вызовы современного образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 11.01.2025 г.), статья 51. https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319_
2. Перов А.Г. Развитие «Soft Skills» на занятиях по информатике // Вестник педагогических наук. — 2023. — №1. — С. 11–14.
3. Пасешник «Самоменеджмент» — Челябинск: ЮУТУ, 2022. Пособие посвящено основам самоменеджмента и включает рекомендации по организации рабочего времени и повышению личной эффективности.
4. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. — 2023. — С. 45–67.
5. Уварина Н.В., Савченков А.В., Корнеева Н.Ю., Пахтусова Н.А. Исследования сформированности гибких навыков молодежи региона. — Москва: Первое экономическое издательство, 2022. — С. 34–56.

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ В МАЛОКОМПЛЕКТНОЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЕ

Кабиденова Динара Аспандияровна
Заведующая методическим кабинетом Щербактинского района

Аннотация. Малокомплектные сельские школы – это особая категория образовательных учреждений, в которых обучение ведётся в условиях малой численности учащихся. Эти школы играют ключевую роль в обеспечении доступности образования в отдалённых регионах и являются важным элементом системы образования. Однако работа в таких школах требует от педагогов высокой гибкости, профессионализма и умения находить индивидуальный подход к каждому ученику.

Основные особенности работы в малокомплектной школе

1. Малое количество учащихся в классе

Одной из ключевых особенностей малокомплектных школ является небольшая наполняемость классов. Это позволяет учителю уделять больше внимания каждому ученику, учитывать его индивидуальные особенности и темп усвоения материала. Однако это также накладывает определённые трудности: при разном уровне подготовки учащихся сложнее организовать коллективную работу, и требуется постоянная дифференциация заданий.

2. Обучение в разновозрастных классах

В малокомплектных школах нередко встречается объединение учащихся разных классов в одну учебную группу. Это требует от учителя особого мастерства в организации учебного процесса, поскольку приходится одновременно работать с несколькими

возрастными категориями, используя методы индивидуализации и разноуровневого обучения.

3. Разнопредметная нагрузка педагогов

Часто учителя в малокомплектных школах ведут сразу несколько предметов, что требует от них широкой эрудиции, гибкости и способности быстро перестраиваться с одной дисциплины на другую. Кроме того, преподавателям приходится осваивать методы межпредметной интеграции, чтобы сделать обучение более логичным и целостным.

4. Особая роль учителя

В малокомплектной школе педагог выполняет не только роль учителя, но и наставника, воспитателя, организатора внеурочной деятельности, а иногда и социального работника. Учителю важно не только обучать, но и воспитывать детей, прививая им ценности, необходимые для жизни в сельской местности.

5. Тесный контакт с родителями и местным сообществом

В отличие от городских школ, где родители и учителя могут взаимодействовать преимущественно в рамках родительских собраний, в малокомплектной школе отношения между педагогами и семьями учащихся носят более личный характер. Учителя знают не только детей, но и их семьи, что способствует индивидуальному подходу к каждому ученику и возможности оперативно решать возникающие проблемы.

6. Ограниченные материальные и технические ресурсы

Многие малокомплектные школы сталкиваются с нехваткой учебных материалов, современного оборудования и кадровых ресурсов. Это требует от педагогов креативности в поиске решений и использования доступных методик для эффективного обучения.

Опыт малокомплектных школ Щербактинского района

Организацуий образования Щербактинского района, Павлодарской области, активно работает над совершенствованием образовательного процесса. В малокомплектных школах успешно реализуется, различные методы обучения например Lesson Study который позволяет учителям систематически анализировать и улучшать учебные практики.

Lesson Study помогает педагогам разрабатывать эффективные методики обучения, адаптированные к особенностям учащихся, проводить наблюдения за процессом освоения знаний и совместно рефлексировать над результатами. Благодаря этому подходу в школах удалось повысить уровень мотивации учащихся, создать благоприятную образовательную среду и укрепить профессиональное взаимодействие среди учителей.

Кроме того, школы активно внедряет новые технологии в образовательный процесс, используя цифровые ресурсы и индивидуальные образовательные маршруты. Несмотря на небольшую численность учащихся, педагогический коллектив стремится обеспечить высокое качество образования, ориентированное на успех каждого ребёнка.

Особенности совмещения классов

В организациях образования Щербактинского района 17 малокомплектных школ, где есть совмещеные классы, что является вынужденной мерой в условиях малокомплектности. Данное совмещение имеет как положительные стороны, так и определённые трудности.

Плюсы совмещения классов:

- Индивидуальный подход – небольшое количество учащихся позволяет учителю более тщательно отслеживать прогресс каждого ученика.
- Развитие самостоятельности – учащиеся 11 класса могут помогать десятиклассникам, что способствует закреплению знаний и развитию наставничества.
- Гибкость в образовательном процессе – возможность индивидуального и проектного обучения с учётом уровня подготовки учащихся.
- Эффективное использование кадровых ресурсов – при ограниченном количестве педагогов упрощается организация учебного процесса.

Минусы совмещения классов:

- Разный уровень подготовки учащихся – 10-классники только начинают углублённое изучение предметов, тогда как 11-классники готовятся к экзаменам и ЕНТ.

• Сложности в расписании – требуется тщательно продуманная организация занятий, чтобы учитывать особенности обоих классов.

• Повышенная нагрузка на учителей – педагогам приходится одновременно работать с двумя программами и обеспечивать дифференцированный подход.

• Ограниченные возможности для групповой работы – сложнее организовать совместные практические занятия, так как учащиеся осваивают разные темы.

Преимущества работы в малокомплектной школе

• Возможность глубже узнать каждого ученика, помочь ему раскрыть свой потенциал.

• Семейная атмосфера в школе, где учителя и ученики тесно взаимодействуют.

• Гибкость в организации учебного процесса, возможность внедрения нестандартных методик и индивидуальных образовательных траекторий.

• Близкое сотрудничество с родителями, что способствует лучшему пониманию особенностей детей.

Заключение

Работа в малокомплектной сельской школе – это вызов и одновременно большая возможность для педагогов. Несмотря на сложности, такие школы остаются важной частью образовательной системы, обеспечивая доступ к знаниям для детей, живущих в сельской местности. Педагоги, работающие в таких школах, обладают высоким уровнем самоотдачи, педагогического мастерства и любви к своему делу. Именно они помогают детям не только осваивать школьные дисциплины, но и развивать личностные качества, которые пригодятся им в будущем.

«NATURAL SCIENCE: ОТ ПРИРОДЫ К ТЕХНОЛОГИИ» ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД В ИЗУЧЕНИИ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ

Ф.М. Енсебаев
учитель естествознания и биологии
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №39 инновационного типа с гимназическими классами города Павлодара» отдела образования города Павлодара, управления образования Павлодарской области
Ensebaev.1988@mail.ru

Аннотация: статья посвящена внедрению факультативного курса по естествознанию в школьное образование, раскрывает его практическую значимость, влияние на развитие учащихся и актуальность в контексте современных образовательных тенденций. Оценены результаты внедрения программы, а также предложены перспективы ее дальнейшего распространения. Освещены ключевые аспекты курса, направленные на улучшение научной грамотности школьников и подготовку их к решению экологических и научных проблем.

Ключевые слова: естествознание, школьное образование, инновационные методы, проектная деятельность, экологическое образование, практическая значимость, междисциплинарные связи.

Современное образование требует интеграции различных областей знаний, способствующих развитию у школьников комплексного подхода к изучению окружающего мира. В этом контексте факультативный курс по естествознанию играет ключевую роль в школьной системе, обеспечивая учащимся не только углубленные знания, но и формируя практические навыки, необходимые для решения реальных экологических и научных проблем.

Факультативный курс «NATURAL SCIENCE: ОТ ПРИРОДЫ К ТЕХНОЛОГИИ» способствует углубленному освоению основ биологии, химии, физики и экологии. В отличие от стандартных школьных программ, данный курс позволяет ученикам выходить за рамки

традиционных учебников, осваивая дополнительные аспекты науки через экспериментальную деятельность, проектную работу и исследовательские задания. Это даёт учащимся уникальную возможность связать теоретические знания с реальной практикой. Такой подход активизирует познавательную деятельность и развивает критическое мышление, что является важной частью компетентностного подхода в образовании [1].

Одной из задач факультативного курса является развитие функциональной грамотности учащихся. Это включает в себя способность применять знания для решения проблем в реальной жизни, анализировать и интерпретировать информацию, работать с научными и техническими текстами. Согласно исследованиям, функциональная грамотность учащихся является ключевым индикатором успешности в обучении и будущей профессиональной деятельности [2]. Применение активных методов обучения, таких как игровые формы, групповые обсуждения и проектная работа, помогает ученикам развивать эти навыки, улучшая их способность к принятию решений в сложных ситуациях.

Современные вызовы, такие как глобальные экологические проблемы, изменение климата и загрязнение окружающей среды, требуют от учеников не только знаний, но и умения применять эти знания для улучшения состояния природы. В рамках курса по естествознанию большое внимание уделяется экологии и устойчивому развитию, что способствует формированию у учащихся ответственности за будущее планеты. Изучение таких тем, как устойчивое развитие, экологическое сознание, сохранение биоразнообразия, закладывает основы для формирования экологически грамотных граждан [3]. Применение знаний для решения реальных экологических проблем, например, проведение экологических исследований или участие в проектах по защите природы, помогает учащимся осознавать важность их действий для окружающей среды.

Одним из важнейших аспектов факультативного курса является интеграция различных научных дисциплин – биологии, химии, физики и экологии. Такой междисциплинарный подход способствует системному восприятию знаний и позволяет ученикам лучше понять взаимосвязь различных явлений в природе. Например, изучение процесса фотосинтеза требует знаний как из области биологии (основные процессы жизнедеятельности растений), так и из области химии (реакции, происходящие в процессе). Этот подход помогает ученикам выстраивать логические связи между различными областями знаний и развивает способность решать комплексные задачи, требующие объединения нескольких научных областей [4].

Факультативный курс по естествознанию активно включает проектную и исследовательскую деятельность, что является важным элементом современного образования. Разработка и защита научных проектов позволяет ученикам проявить свою инициативу и творческий подход, а также применить научные методы на практике. Проектная деятельность способствует развитию не только аналитических и исследовательских навыков, но и командной работы, организации работы над долгосрочными проектами и публичным выступлениям. Это, в свою очередь, помогает подготовить школьников к реальной жизни, где они будут сталкиваться с задачами, требующими комплексного подхода и применения междисциплинарных знаний [5].

Использование современных информационных технологий, включая мультимедийные ресурсы, образовательные платформы и виртуальные лаборатории, значительно обогащает процесс обучения. Это дает учащимся доступ к актуальной информации, позволяет проводить виртуальные эксперименты и анализировать результаты. Инновационные подходы, такие как использование онлайн-ресурсов для моделирования природных процессов, позволяют более эффективно и наглядно изучать сложные научные явления. Применение таких технологий значительно повышает мотивацию учащихся, облегчает усвоение материала и помогает развивать у них цифровую грамотность, что актуально в условиях современного образования [6].

Несмотря на очевидные преимущества, существует ряд проблем, связанных с внедрением факультативных курсов в массовую школьную практику. Одной из основных

проблем является нехватка ресурсов – как материальных, так и кадровых. Чтобы курс был действительно эффективным, необходимо обеспечить наличие соответствующих учебных материалов, лабораторного оборудования, а также подготовленных педагогов, обладающих как научными знаниями, так и методическими навыками для проведения нестандартных и междисциплинарных уроков. Однако, несмотря на эти трудности, перспективы дальнейшего внедрения такого рода курсов остаются позитивными, особенно с учетом того, что они обеспечивают развитие учащихся в направлениях, востребованных на рынке труда [7].

Факультативный курс по естествознанию представляет собой не только углубленное изучение различных областей науки, но и эффективный способ формирования у школьников ключевых компетенций, таких как функциональная грамотность, исследовательские навыки, способность решать экологические проблемы. Включение проектной деятельности, использование инновационных технологий и междисциплинарный подход создают условия для успешного и интересного обучения, которое будет полезно ученикам в их дальнейшей жизни и карьере.

ЛИТЕРАТУРА

1. Верховцева, Л. А., Костюченко, О. А., Ушакова, М. В. Естествознание: учебник для 5-6 классов. – Алматы: ЖШС «Издательство», 2021 г.;
2. Назарбаева, А. А. Экология и устойчивое развитие. – Алматы: «Қазақстан», 2018 г.;
3. Михайлов, И. П. Экологическое образование школьников. – Алматы: «Қазақ университеті», 2020 г.;
4. Ушаков, А. В. Основы экологии и охраны природы. – Алматы: «Издательство КазГЮУ», 2017 г.;
5. Грэй, Д. Основы экологии: пути устойчивого развития. – М.: Прогресс, 2020 г.;
6. Кулешова, Е. Г. Методика преподавания естествознания в школе. – Алматы: «Ғылым», 2019;
7. Тарасова, А. В. Этика и экология: философия природы и науки. – Алматы: «Ұлттық кітапхана», 2021 г.

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Ибраева Асель Ертулеувна
КГУ «Екиашинская средняя школа», государственного учреждения «Отдел образования по Сарканскому району Управления образования области Жетісу»
ekiasha_omkmm@mail.ru

Аннотация: Новый урок, новый материал, новые учителя – принцип новизны уже лежит в основе интереса. Проведение эксперимента подразумевает методом проб и ошибок найти оптимальный ответ проблемного вопроса.

Ключевые слова: эксперимент, успех, триада, проблемный вопрос.

«Эффективность метода «триады» в учебном процессе»

“Оглянись вокруг, узнай что-то новое
и расскажи кому-нибудь об этом”

Проблемный вопрос:«Можно ли повысить активность учащихся, используя метод обучения с участием трех учителей?»

Достижение положительных результатов невозможно без заинтересованности и активности ребят. Поэтому движущей силой любого урока является противоречие между задачами, которые мы ставим перед учениками и тем, что они уже знают и умеют. Это

противоречие заставляет ребят включаться в работу на уроке. Другими словами, учитель должен заинтересовать ребят, или с точки дидактики, активизировать познавательную деятельность учеников. Новый урок, новый материал, новые учителя – принцип новизны уже лежит в основе интереса. Однако не редко, поставив цель перед учениками, мы можем и не увидеть той самой заинтересованности. Поэтому часто я вынуждена прибегнуть к какой-то «интриге». В методике это близко к понятию «проблемный вопрос» или к понятию «поисковый метод». «Интрига» может быть использована в начале урока, когда учитель формулирует цели предстоящего урока, иногда она просто необходима при изучении определенного блока урока, либо при закреплении изученной темы при рефлексии, когда нам необходимо убедиться в достижении поставленных целей.

Главный смысл деятельности учителя состоит в том, чтобы создать каждому ученику ситуацию успеха. Здесь важно разделить понятия: «успех» и «ситуация успеха». Ситуация – это сочетание условий, которые обеспечивает успех, а сам успех - результат подобной ситуации. Задача учителя состоит в том, чтобы дать каждому пережить радость достижения, осознать свои возможности, поверить в себя [1].

В нашей школе мы решили провести следующий эксперимент: введение урока с помощью трёх учителей, начало урока предоставляется первому педагогу, середина урока второму и завершает урок третий педагог. Была запланирована работа:

1шаг – школьный этап: проведение триады по 9 основным предметам;

2шаг–проведение семинара”Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер” для партнерских школ по предметами общественно – гуманитарного цикла;

3 шаг – проведение районного семинара “Бастауыш сыныпта пәндерді оқытуда саралау тәсілдерін тиімді қолдану” ;

4шаг–проведение семинара с партнерскими школами по предметам естественно-математического цикла.

Рис.1

Предмет	Класс	Тема	Проблема	Учителя
Қазақ тілі	6 “А”	“Қазақ балуандары”	“Можно ли применяя активные методы обучения улучшить форму развернутых ответов?”	1.Шарова Ж. 2.Калкеева Н. 3.Габдулина Л.

Начали мы с урока казахского языка с постановкой проблемного вопроса, характерный для данного класса. Разбивка урока на три части с преподаванием трех учителей позволило тщательно подготовиться к своей части урока, начало урока предоставляли новому учителю с партнерской школы, это и вызвало «интригу» среди учащихся, которые не ожидали такого подхода. Анализируя результаты урока, где были

были плюсы и минусы, мы наблюдали следующую картину: новый учитель задаёт любопытство учащихся, учителю тоже необычно работать с новой аудиторией. Середина урока у более опытного педагога, который старается выйти на проблемный вопрос. Первый и третий учитель наблюдают за ходом урока, делает «заметки на полях». Завершающий урок учитель старается вернуться к цели урока и провести критериальное оценивание с помощью учащихся.

С другой стороны, это наша учительская оценка урока - «успешный» или «неуспешный». А для учеников он – «интересный» или «неинтересный». В их понятие интересного урока входит ученическое субъективное мнение о каждом из нас: о том, как мы говорим, какова наша манера держаться на уроке, какова наша заинтересованность своим предметом, какова наша учительская добросовестность и даже как мы одеваемся.

Рис.2

Предмет	**Класс**	**Тема**	**Проблема**	**Учителя**
Биология	9 “А”	“Моногибридті және дигибридті будандастыруға генетикалық есептер шығару”	“Позволит ли применение мнемоники улучшить процесс обучения ?”	1.Байганышева А. 2.Есимханова Г. 3.Ибраева А.

Подготовка к уроку биологии с участием трёх учителей позволило приготовить разнообразный наглядный материал, который позволил заинтересовать учащихся и выступить каждому ученику. Анализируя обратную связь учащихся, можно сказать, что данный эксперимент положительно отразился на результатах учеников. Если мы сможем заинтересовать своих учеников, тогда на основе их вопросов, сомнений, открытий и озарений мы добьемся тех результатов, о которых говорилось вначале. Ведь интерес к биологии, желание познать жизнь во всем ее многообразии, научиться самостоятельно, учиться – это главное в обучении. Наша учительская задача создать для этого условия.

Рис.3

Предмет	Класс	Тема	Проблема	Учителя
Математика	7 “А”	“Решение задач”	“Можно ли повысить качество знаний учащихся, используя короткий путь решения задач?”	1.Дуанова А. 2.Касенова Н. 3.Баликенова С.

Желание учиться возникает тогда, когда всё или почти всё получается. Появляется личная заинтересованность ученика в получении знаний. Доказано, что в основе успеха лежит вера в собственные силы. Утверждение этой веры невозможно без приобретения опыта достижения и переживания успеха. Уже давно ни для кого не секрет, что ребенок никогда не познавший радости достижения результата, не переживший гордости от того, что трудности преодолены, теряет интерес и желание учиться. Задача учителя состоит в том, чтобы готовить такие уроки, на которых бы каждому ученику была предоставлена эта возможность пережить радость достижения результата, осознать свои возможности и поверить в себя.

Рис.4

Предмет	Класс	Тема	Проблема	Учителя
Физика	9 “А”	“Математикалық және серіппелі маятниктердің тербелестері”	“Можно ли с помощью групповой работы улучшить сотрудничество в классе?”	1.Сибаева Г. 2.Акимжанова А. 3.Тургунбаева Ф.

На уроке физике применение метода «триады» помогло ученикам лучше работать в групповой работе в духе сотрудничества, нежели чем в духе соперничества. Всего в эксперименте участвовало 27 учителей на 9 уроках, каждый из которых старался удивить интересным методом или приёмом. Выработались навыки тайм-менеджмента, так как никто не хотел подвести по времени, ведь на каждый этап урока было распределены временные промежутки.

Сильные стороны данного проекта: совместное сотрудничество с партнерскими школами; создание коллаборативной среды, распространение передового опыта; открытость и принятие нового со стороны учащихся, достижение цели в решении проблемных вопросов. Слабые стороны: несоблюдение тайм-менеджмента, чувство стеснения некоторых учащихся перед новыми учителями.

В заключение хочется сказать следующее: результаты успешности и неуспешности нашей деятельности не всегда отражает аттестация учащихся, да и наша учительская аттестация тоже. Понятие успеха все же очень субъективно. Но пока есть интерес у ребят к

нашему предмету, тем больше вероятность того, что каждый следующий урок мы будем пытаться сделать его более успешным.

ЛИТЕРАТУРА

1.Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект. – М.,1982.

АУЫЛДЫҚ ЖЕРЛЕРДЕ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН КӨТЕРУ

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ С ПРИМЕНЕНИЕМ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА И КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ

IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION THROUGH THE USE OF NEW TECHNOLOGIES IN KAZAKH LANGUAGE AND KAZAKH LITERATURE CLASSES IN RURAL AREAS

Жанет Кырымовна Шокаева
Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қаласы
«№4 орта мектеп» КММ
shokaeva83@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада ауылдық мектептерде қазақ тілі мен қазақ әдебиет сабақтарында жаңа технологияларды қолдану арқылы білім сапасын арттыру мәселесі қарастырылады. Цифрлық технологиялардың оқу үдерісіне оң әсері, білім алушылардың қызығушылығын арттырудағы рөлі және инновациялық әдістердің тиімділігі талданады. Сонымен қатар, ауылдық мектептердің инфрақұрылымдық ерекшеліктері мен шешу жолдары қарастырылады.

Түйінді сөздер: жаңа технологиялар, қазақ тілі, қазақ әдебиеті, ауыл мектебі, білім сапасы, цифрлық білім беру.

Аннотация

В данной статье рассматривается повышения качества образования в сельских школах посредством использования новых технологий на уроках казахского языка и казахской литературы. Анализируется положительное влияние цифровых технологии на учебный процесс, их роль в повышении интереса обучащихся и эффективность инновационных методов. Кроме того, обсуждаются инфраструктурные особенности сельских школ и возможные пути их решения.

Ключевые слова: новые технологии, казахский язык, казахская литература, сельская школа, качество образования, цифровое обучение.

Annotation

This article examines the issue of improving the quality of education in rural schools by using new technologies in Kazakh language and literature lessons. It analyzes the positive impact of digital technologies on the learning process, their role in increasing students' interest, and the effectiveness of innovative methods. Additionally, the article discusses the infrastructural challenges of rural schools and possible solutions to these issues.

Keywords: new technologies, Kazakh language, Kazakh literature, rural school, education quality, digital learning.

Қазіргі таңда білім беру саласында жаңа технологияларды енгізу өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Әсіресе, ауылдық мектептерде білім сапасын көтеру үшін заманауи технологияларды тиімді пайдалану маңызды. Қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәндері білім алушылардың тілдік, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталғандықтан, оқытуда жаңа әдістер мен технологиялардың рөлі ерекше.

Жаңа технологияларды енгізу келесі негізгі мақсаттарға жетуге көмектеседі:

- Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру және оқу материалын жеңіл меңгеруі;
- Көру, есту, әрекет ету арқылы білімді жақсы игеру:
- Білім беру сапасын жақсарту және оны заманауи талаптарға сай бейімдеу;
- Білім алушылардың белсенділігін арттыру және олардың өз бетінше іздену және шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- Мұғалімнің жұмысын жеңілдету және оқыту процесін тиімді ету.

Қазақ тілі мен қазақ әдебиет сабақтарында қолданылатын жаңа технологиялар:

1. Ақпараттық –коммуникациялық технологиялар (АКТ) – интербелсенді тақталар, мультимедиялық бағдарламалар және онлайн ресурстар сабақтарды қызықты, әрі мазмұнды етуге мүмкіндік береді. Мысалы: интербелсенді тақтаны қолдану арқылы өз басым көрнекі материалдарды ұсынамын, ал электронды оқулықтар мен бейнесабақтар оқу процесін жетілдетеді. Көрнекілік пен динамикалық оқытуды қамтамасыз етеді. Тыңдау, көру арқылы тілдік дағдыларды жетілдіреді.
2. Электрондық оқыту платформалары – мұғалімдер мен білім алушылар BilimLand, Kundelik.kz, Moodle сияқты онлайн –платформаларды пайдалана отырып, оқу материалдарын цифрлық форматта меңгере алады. Бұл білім алушылардың қосымша ақпарат іздеп, өзін-өзі дамытуларына көп септігін тигізеді.
3. Виртуалды және толықтырылған шындық технологиялары – қазақ әдебиеті сабақтарында виртуалды экскурссиялар өткізу арқылы білім алушыларды тарихи-мәдени орындармен таныстыруға болады. Мысалы, Абай Құнанбайұлының туған жеріне виртуалды саяхат жасап, оның шығармашылығымен жақын танысу немесе «Ұлы Жібек жолына» саяхат жасауда осы жолдың бойында орналасқан қалалар, тағы басқа ғимараттар, оқушылардың танымдық қызығушылығын және ізденушілік қабілеттерін арттырады.
4. Мобильді қосымшалар-қазақ тілі мен қазақ әдебиеті бойынша әзірленген Balapan, Soyle.kz, Sozdik.kz сияқты мобильді қосымшалар арқылы білім алушылар қосымша тапсырмалар орындап, білімдерін жетілдіре алады.
5. Геймификация (ойын элементтерін) қолдану – сабақтарды қызықты ету үшін Quizizz, Woordvall, Kahoot! Сияқты платформаларды пайдалану білім алушылардың оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Осы атап кеткен жаңа технологияларды ауыл мектерінде білім сапасын көтеруде енгізсе, ауылдық мектептің білім сапасы көтеріледі.

Ауылдық мектептердегі білім сапасын көтеру жолдары:

1. Мұғалімдерді ауылға тарту және біліктілігін арттыру:

– Жас мамандарға арналған қолдау бағдарламаларын (тұрғын үймен қамту, жалақыны көтеру, әлеуметтік жеңілдіктер) дамыту.

- Мұғалімдердің біліктілігін арттыру қажеттілігі – жаңа технологияларды тиімді қолдану үшін мұғалімдерге арнайы курстар қажет.
- Ауыл мұғалімдеріне тәжірибелі педагогтерден менторлық қолдау көрсету.

2. Материалдық –техникалық базаны жақсарту:

- Барлық ауыл мектептерін ғаламтормен және компьютерлермен қамтамасыз ету.
- Интербелсенді тақталар, зертханалық құрал-жабдықтар сатып алу.
- Мектеп ғимараттарын жөндеу және жаңарту.

3. Оқу бағдарламасын ауылдық жағдайға бейімдеу:

- Оқулықтарды ауылдық өмірге жақындату, мысалы, ауыл шаруашылығы, экология сияқты тақырыптарды кеңінен енгізу.
- Практикалық сабақтарды көбейту, ауылдық жерлердегі нақты жағдайларға негізделген жобалар жасау.

4. Қашықтықтан оқыту мүмкіндіктерін кеңейту:
- Үздік мұғалімдермен онлайн сабақтар ұйымдастыру.
- Білім алушыларға цифрлық білім беру ресурстарына тегін қол жеткізу мүмкіндігін беру.

5. Білім алушылардың мотивациясын арттыру:
- Ауылдық мектептердегі білім алушыларға арналған стипендиялық бағдарламалар мен байқаулар ұйымдастыру.
- Университеттер мен колледждермен серіктестік орнатып, ауылдық мектептік білім алушыларға гранттар бөлу.
- Кәсіби бағдар беру жұмыстарын күшейту, табысты ауыл түлектерін үлгі ретінде көрсету.

Заманауи әдіс-тәсілдер мен тиімді педагогикалық технологияларын қолдану – бұл әр білім алушының жүрегіндегі сезім талшықтарын, қиялындағы ойды ояту, шығару, қабілетін ашу. Логикалық ойлау қабілетін дамыту, шығармашылығын жетілдіру. Баланың тапқан жаңалығын сыртқа шығару, талдау. Қай технологияны сабақта қолдансақ та, осы тұжырымды басшылыққа алу керек. Сонда ғана білім алушылардың білім сапасын көтеруге қол жеткізуге болады.

Инновациялық технология – бұл мұғалімнің әдістемелік жүйесі. Яғни, әр мұғалімнің оқыту технологиясы бойынша жылдар бойы жинақтаған іс-тәжірибесінің нәтижесі. Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін әр мұғалім алдында отырған білім алушының жас ерекшелігін ескеріп, өзінің шеберлігіне орай таңдап алады. 7 модульді қолдана отырып, сабақ өткізуде білім алушылардың танымдық қабілетіне баса назар аударамын. Себебі «оқу бар және сонымен қатар оқуды үйрету де бар» [Мұғалімге арналған нұсқаулық, 32 бет]

Білім беру материалдарын электрондық нысанда алатын виртуалды кеңістікте жұмыс істеу білім алушылар үшін даусыз артықшылық береді. Оқыту әлдеқайда тиімді болады, әсіресе кез-келген мәтіндік материалдарға презентациялар, суреттер, аудио және видео материалдар қосылса, олар білім алушы жадында қалмауы мүмкін емес. Бұл жағдайда балама түрде виртуалды тақталарды пайдалануға болады. Қашықтықтан, сондай-ақ білім алушылардың жобалық іс-әрекеті жағдайында жеке және бірлесіп оқытуды табысты жүзеге асыру үшін Padlet, Miro, Google Jamboard онлайн-тақталарын пайдаланамын, тестілерді жылдам тексеру үшін Online Test Pad, Kahoot, Google test онлайн тестілерін пайдаланамын, бұл дидактиканың маңызды қағидаттарының бірі – көрнекілік принципін іске асыруға мүмкіндік береді. Виртуалды кеңістікте жұмыс істеу ұсынылған материалды игерудің жоғары деңгейін, шығармашылық белсенділікті дамытуды, сабаққа деген құштарлықты, сабақ кезінде зейіннің тұрақтылығын, қызығушылықпен оқу мотивациясын, сайып келгенде, материалды игерудің тиімділігін қамтамасыз етуді білдіреді.

Қазақ тілі мен қазақ әдебиетін оқытуда пәнаралық байланыстың маңызы өте зор. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні «Қазақстан тарихы», «Орыс тілі», «Мәдениеттану» т.б. пәндермен байланысты. Пәнаралық байланыс білім алушыларға тереңірек білім алуға мүмкіндік береді, көптеген дағдыларды қалыптастырады, түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады, оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі, оқуға деген уәжді арттыра алады.

Қазақ тілін оқытуда техникалық құралдарды пайдалану сабақ беру сапасын және білім алушылардың осы материалды игеруінің тиімділігін арттырады. Тәжірибе көрсеткендей, заманауи технологияларды, мультимедиялық жабдықтарды пайдалану және енгізу білім беру процесінің мазмұнын байытады, қазақ тілін үйренуге деген ынтаны арттырады, оқытушы мен білім алушылар арасында тығыз ынтымақтастық байқалады.

Интербелсенді тақтаны қолдана отырып оқыту, әдеттегі оқыту әдістерінен айтарлықтай ерекшеленеді, дегенмен сабақты сәтті өткізудің негіздері бірдей. Біріншіден, кез-келген кәсіп, оның ішінде интерактивті технологияларды қолдану нақты жоспар мен құрылымға ие болуы керек, белгілі бір мақсаттар мен нәтижелерге қол жеткізуі керек. Мұның бәрі білім алушыларға материалды жақсы меңгеруге және оны бұрыннан білетін нәрселермен байланыстыруға көмектеседі. Оқытушы мен білім алушылардың интерактивті шығармашылығы шексіз.

Осылайша, қазақ тілі сабақтарында жаңа технологияларды қолдану пәнге қызығушылық тудырады, танымдық және ақыл-ой белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін белсендіреді, байқағыштықты дамытады.

Білім алушылардың алған білім деңгейін сараптау мақсатында өздік жұмыстарын жүргізіп отырамын.

- білімді меңгеру үшін: мәтінді оқу (оқулық, бастапқы көз, қосымша әдебиет); мәтін бойынша жоспар құру; мәтін құрылымының графикалық бейнесі; мәтінді конспектілеу; сөздіктермен және анықтамалықтармен жұмыс;

оқу - зерттеу жұмысы; аудио және бейнежазбаларды пайдалану; компьютерлік техника, ғаламтор және т. б.;

- білімді бекіту және жүйелеу үшін: конспектімен жұмыс (мәтінді өңдеу); жауап жоспары мен тезистерін жасау; оқу материалын жүйелеу үшін кестелер құру (ментальды карта, семантикалық карта, кластер, венн диаграммасы); бақылау сұрақтарына жауаптар; рефераттар, баяндамалар дайындау; библиография; тестілеу және т. б.

Ауылдық жерлерде жаңа технологияларды қазақ тілі мен қазақ әдебит сабақтарында тиімді қолдану білім сапасын жақсартудың бірден-бір жолы. Бұл мақсатқа жету үшін мектептерді қажетті құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету мұғалімдерді технологиялық тұрғыдан дайындау және білім алушылардың цифрлық сауаттылығын арттыру қажет. Бұл бағытта мемлекеттік бағдарламаларды тиімді пайдаланып, білім беру процесіне инновациялық тәсілдерді енгізу – ауыл мектептерінің білім сапасын жаңа деңгейге көтереді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. ҚР Әділет министрлігі, 2007 (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген нұсқасы)
2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. ҚР Білім және ғылым министрлігі, 2019.
3. Ахметов С.А. «Ауыл мектептеріндегі білім сапасын арттыру жолдары: ғылыми-әдістемелік негіздер». Алматы Қазақ университеті, 2021.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК, ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ
РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
DEVELOPMENT OF RESEARCH ABILITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Чукуева Лаззат Толегеновна
ШҚО, Ұлан ауданы, Мамай батыр ауылы, «М. Ломоносов атындағы орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі
laco9999@mail.ru

Аннотация

Бұл жұмыста бастауыш сынып оқушыларының ізденушілік, зерттеушілік қабілеттерін сабақтарда және сыныптан тыс уақыттарда дамытудың жағдайлары қарастырылған.

Ізденушілік, зерттеушілік қабілеттің жетілуі алған білімді өмірде пайдалана білуге, шығармашыл болуға мүмкіндік береді. Оқушының танымдық өзгертушілік әрекеті зерттеушілік деп аталатын әдістің көмегімен жүзеге асырылады. Шығармашылық қабілетті дамытудың құралдары мен түрлі жолдарының арасында оқушының өзіндік зерттеу тәжірибесі өте тиімді болып табылады. Зерттеушілік білігі мен дағдылары бүгінгі күні ғылыммен айналысатын адамдарға ғана тән емес, түрлі саладағы әрбір адамның әрекетіне қажет.

Аннотация

В данной работе рассматриваются условия развития исследовательских способностей учащихся начальных классов на уроках и во внеурочное время. Развитие исследовательской способности позволяет использовать полученные знания в жизни, заниматься творчеством. Познавательно-изменяющая деятельность учащегося осуществляется с помощью так называемого исследовательского метода. Среди средств и различных способов развития творческих способностей очень эффективен собственный исследовательский опыт ученика. Исследовательские знания и навыки не являются уникальными для людей, занимающихся наукой сегодня, они необходимы всем в различных областях.

Annotation

This paper examines the conditions for developing primary school students' research abilities in class and outside of class time. Developing research abilities allows one to use the acquired knowledge in life and engage in creativity. The student's cognitively changing activity is carried out using the so-called research method. Among the means and various ways of developing creative abilities, the student's own research experience is very effective. Research knowledge and skills are not unique to people engaged in science today; they are necessary for everyone in various fields.

Тірек сөздер: зерттеушілік оқыту, зерттеу әдістері, ғылыми ізденіс, тәжірибе, зерттеу жұмыстары, жоба

Ключевые слова: исследовательское преподавание, методы исследования, исследование, опыт, исследовательская работа, проект.

Key words: research-based teaching, research methods, research, experience, research work, project.

Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады. Абай атамыз айтқандай, көрсем екен, білсем екен, ізденсем екен деген баланың біліктілігін ғана қалыптастырып қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сонымен қатар оны ұтымды пайдалана білетін, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі күнге лайықты өмір сүріп,қызмет етуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру болып отыр. Бәсекеге қабілеті жетілген тұлғаны қалыптастыру үшін оқушыны ізденушілікке, өз бетінше жұмыс жасауға, бақылау мен зерттеуге, зерттеу нәтижелерін жинақтап,қорытынды жасай білуге үйрету бастауыш сыныптан басталуы қажет. Шығармашылық қабілетті дамытудың құралдары мен түрлі жолдарының арасында оқушының өзіндік зерттеу тәжірибесі өте тиімді болып табылады. Зерттеушілік білігі мен дағдылары бүгінгі күні ғылыммен айналысатын адамдарға ғана тән емес, түрлі саладағы әрбір адамның әрекетіне қажет. Зерттеушілік әдісін қолдану қажеттілігі оқушының білім алу процесінде қоршаған ортасына қызығушылығымен, сүйіспеншілікпен қарауымен түсіндіріледі. Оқушының өз бетінше зерттеу жүргізуі оның жеке талабын қанағаттандыруға, көкейінде жүрген сұрақтарға жауап табуға үлкен ықпал етеді. Одан басқа зерттеу жүргізу интеллектуалдық және шығармашылық қабілеті мен ойлау, зерттеу білігінің дамуына мүмкіндік туғызады. Оқушы өз бетінше зерттеу жүргізу арқылы қоршаған ортасын тани алады, жаңа білімді дайын күйінде емес, өзі үшін жаңа білім ашады. Зерттеушілік оқыту- баланың қоршаған ортасын өз бетінше танып білуге деген табиғи ынтасы негізінде құралған оқытудың негізгі тәсілі. Зерттеу әдістері: бақылау және эксперимент. Оқу бақылауы (оқу эксперименті сияқты) оқушыларға жаратылыстану ғылымын меңгертудің

практикалық әдістеріне жатады, олар білім дереккөздері бойынша оқыту әдістерін жіктеуге сәйкес, сондай-ақ осыған байланысты мұғалімнің оқу іс-әрекеті мен оқушылардың оқу-танымдық әрекетінің ерекшеліктеріне сәйкес оларды қолдану барысында практикалық дағдыларды қалыптастыруға бағытталған практикалық іс-әрекет түрлеріне араласуымен сипатталады, сонымен қатар белсенді ақыл-ой әрекетімен үйлескенде жаңа білімді меңгеруге мүмкіндік береді. Оқу бақылауы барысында оқушылар табиғаттағы заттардың көзбен көруге болатын сыртқы белгілерінің өзгерістерін, сондай-ақ табиғи процестерде, құбылыстарда болатын өзгерістерді анықтайды, байқалған өзгерістердің қарапайым себептерін, заңдылықтарын анықтайды және соған сүйене отырып қорытынды жасайды. Кез келген практикалық тапсырманы орындау кезінде мұғалім оқушылардың алдына міндеттер қойып, оны орындау жолдарын түсіндіреді, оны шешу барысында оқушылар бұрын меңгерген білімін пайдаланып, практикалық және ойлау дағдыларын іске қосуы керек. Бастауыш сынып оқушыларына бақылау әдістерін үйретуден бастау керек, яғни ең алдымен табиғатта болып жатқан сапалық және сандық өзгерістерді байқауды үйрету, белгілі бір өзгерісті тудыратын немесе оған ықпал ететін қарапайым себептер мен жағдайларды, осы өзгерістердегі қарапайым заңдылықтарды анықтап, соған сүйене отырып қорытынды жасату қажет. Бұл жұмыс мынадай кезеңдер арқылы біртіндеп жүзеге асырылады: сабақта мұғалімнің басшылығымен қысқа мерзімді бақылау (1-сурет); сабақтан тыс уақытта мұғалімнің жанама қысқа мерзімді бақылаулар (2-сурет); мұғалімнің тапсырмасы бойынша ұзақ мерзімді жүйелі бақылаулар (3-сурет). Оқу бақылауларын мұғалім 2 кезеңде ұйымдастырады: 1) мұғалімнің оқу бақылауын жүргізуге дайындалуы; 2) оқушылардың оқу бақылауына басшылық жасау.

Мұғалімнің оқу бақылауын жүргізуге дайындық барысы:

1) оқу бақылауының мақсаттары туралы ойлану;

2) әдістемелік және қажет болған жағдайда арнайы (ботаникалық, зоологиялық, географиялық және т. б.) әдебиеттерді зерделеу;

3) бақылау үшін объектілерді, қажет болғанжағдайда тікелей табиғатта, бақылаушылардың орналасатын жерін таңдау;

4) оқушылардың оқу бақылауын жүргізу барысын, оларды өткізуді ұйымдастыру нысанын ескере отырып ойластыру және жазу, оның ішінде:

• оқушыларды қауіпсіздік техникасы ережелерін қадағалауға дайындау, зерделеу немесе өзектендіру;

• байқау мақсаттарын нақты белгілеу және оқушылардың олар туралы хабардар болуы;

Бастауыш сынып оқушылары жүргізген оқу эксперименттері барысында олар эксперимент жүргізу дағдыларын, сондай-ақ басқа да қабілет-дағдыларын қалыптастырады және дамытады: зертханалық ыдыстарды пайдалану дағдылары, оқу экспериментінің нәтижелерін дәптерге жазу қабілеті, оқу эксперименттерінің нәтижелерін жинақтап қорыту, қорытынды жасау қабілеті және т.б. Дұрыс ұйымдастырылған оқу эксперименттері балалардың бойында еңбексүйгіштікті, жұмыста ұқыптылық пен тәртіпті, жауапкершілік сезімін, ерік-жігерді, табандылықты және т.б. тәрбиелеуге көмектеседі.

1999 жылдан бастап, оқушылардың зерттеушілік, ізденушілік, жобалау әрекеті біртұтас жүйе ретінде құрылды. Ал бүгінгі күні бұл әдістеме оқытудың құзіреттік тәсілі жағдайында ерекше қажеттілікке ие. Жоба- латын тілінен аударғанда «алдын ала» деген ұғымды береді

Оқушыларға әр түрлі тақырыпты беруге болады .Тәжірибе зерттеу мәселелер мәнісін түсіндіретін немесе оны шешуге мүмкіндік беретін ғылыми әдістерді пайдалануды болжайды. Зерттеу жұмыстарының бұл кезеңі маңызды болып табылады, бұл кезеңде жоба авторы өзінің шығармашылық мүмкіндігін көрсете алады. Бұл кезеңде эксперименттер,байқау, сауалнама, әңгімелесу, сұрақ қою, интервью алу т.б. зерттеу әдістері пайдаланылады. Ғылыми зерттеуді жүргізу кезінде дұрыс ақпарат алу үшін бір емес, бірнеше әдістер жиынтығы қолданылады. Тәжірибе жасау мен зерттеу жұмыстары оқушылардың

өзіндік әрекетіне бағдарланған (дербес, топтық, жұптық),оны арнайы бөлінген уақыт аралығында (сабақтың бірнеше минуттарынан бастап бірнеше апталар мен тіпті айлар аралығында) орындайды.

Тәжірибе жасау мен зерттеудің тиімділігі:

-оқушының танымдық білігі мен дағдысын дамыту;

-ақпараттық кеңістікте бағдарлай алу білігі;

-өз білімін өздігінен құрастыра алуы;

– ғалымның әр саласының білімдерін кіріктіре алу білігі;

-сын тұрғысынан ойлай алуы;

Тәжірибе жүргізу кезінде дұрыс ақпарат алу үшін бір емес, бірнеше әдістер жиынтығы қолданылады. Жаратылыстану пәнінен судағы еритін және ерімейтін заттарға, тұқымның өсуі, топырақтың қасиеттері, ауаның қасиеттерін сабақта, сабақтан тыс оқушылар өздері тәжірибе жасай отырып, қорытынды жасап, кейбір қабілеті жоғары оқушылар шығармашылықпен сыныптастарына таныстырылым дайындады. Ғылыми зерттеу табыстылығының маңызды шарты - тақырыпты дұрыс таңдау.Тақырыпты таңдау –біржолғы процесс емес және қиын өзіндік ізденістің нәтижесі болып табылады. Тақырып оқушыларға қызықты, оларды тартатындай болу керек. Тақырып орындалатын, шешімі зерттеуге қатысушыларға пайдасы тиетіндей болу керек. Оқушылардың қызығушылығын ескере отырып, жетекші өзі жақсы білетін тақырып аясын таңдау керек. Тақырып шынайы болу керек, онда жаңа дүниелер, күтпеген жаңалық, ерекшелік элементтері болу керек.Мысалы, оқушым Қадырхан Ш. Жылқы туралы жобаның тақырыбын «Жылқының пайдас», т.б. қарапайым қылып алса, тақырып қызықты болмай, ашылмай тұрғандай көрінетін еді, сондықтан да тақырыпты «Қазақы жылқы - ұлттық құндылығымыз»деп алып, өзіміздің қазақы жылқыны зерттей отырып, басқа жылқылармен салыстыра отырып, құндылығын, пайдасын зерттеп білді. Зерттеу жұмысының басты шарты – оның жаңалығы және өзектілігі. Жұмыстың сәтті болуы үшін оның мақсаты мен міндеттерін ұғыну қажет.

Мақсат–бұл зерттеушінің ізденіс нәтижесі.Зерттеу мақсаты нақты және қол жетерлік болсын.

Міндеттер–қадамдарды, мақсатқа жету кезеңдерін көрсету болып саналады.

Жұмыстың өзектілігі –яғни бұл жұмыстың қазіргі кезеңіндегі проблемасы.

Болжам-логикалық дәлелденбеген, тәжірибемен нақтыланбаған алдын ала ойластырылмаған білім

Қорытындыда болжамды дәлелдейтін жобаның негізгі нәтижелері мен тұжырымдары мазмұндалады, ұсыныстар беріледі.

Оқушыларды ғылыми ізденіске баулу мақсатында әр пәндерден шағын жоба дайындауға тапсырма беремін. Бастауыш сыныптан бастап ізденушілікке баулыса, бала кішкентай кезінен өздігінен ой түйіп, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренеді. Әдебиеттік оқу пәнінде төрт түлік тақырыбында оқушылар жылқы, түйе, қойдың пайдасы туралы, үй түрлері, Қажымұқан, Абай, Жамбыл, Қасым Қайсенов сынды тұлғалар туралы, математика пәнінен өрнектер тақырыбында, қазақ тілі пәнінен сөз таптары тақырыптарында шағын жобалар жасады. Осы шағын жобалардан, оқушым Қадырхан Ш. «Қазақы жылқы - ұлттық құндылығымыз» тақырыбында, Жеңісбек Ы. «Ойсыраған Ойсылқара» тақырыбында жобалар қорғап, аудан көлемінде I орын иеленсе, облыстан II, III орын және республикалық сайысқа қашықтықтан қатысып III орын иеленді. «Сиыр тезегінің құпиясы» тақырыбында Құрманбекұлы Нұрасыл аудандық кезеңде II, облыстық кезеңде III орын иеленді. Сонымен қатар мектепішілік презентациялар қорғаудан оқушыларым Тұрғанбаев А., Жутаев М., Қадырхан Е., Асқарова А., Құрманбекұлы Н. үнемі I орын иеленіп отырды.

Ғылыми-зерттеу жұмыстары оқушының:

Ой-өрісі мен рухани жан дүниесінің дамуына ықпал етеді,

Өз бетінше жұмыс жасауға үйреніп,зерттеулер жүргізуге бейімделеді;

• Ой жүйелілігі мен шешендік өнері қалыптасады;

• Танып-білу, талдау-жинақтау, салыстыру, бастысын бөліп шығару, өмірде қолдану әдістерін меңгереді;

• Оқыту мен тәрбиелеудің тиімділігін арттырып, оқушылардың жоғары шығармашылық деңгейін қамтамасыз етеді.

«Әрбір бала бір жұлдыз, жарқырауына жәрдем бер» деп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет. Жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігі болу керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әлімқұлова А.Б. Бастауыш сынып оқушыларының жобалық-зерттеу әрекетін ұйымдастыру [Мәтін]: Республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал /… Әлімқұлова А.Б. // Бастауыш мектеп: ҚР МАжБКМ- Алматы, 2014- №7-8- Б.6- ISSN 0207-5474
2. Айтқалиева Г. Мектепке дейінгі ересек бүлдіршіндердің зерттеушілік, жобалаушылық дағдыларын дамыту [Мәтін]: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал / Г. Айтқалиева // Білім кілті- ҚР БжАМ.- Алматы, 2014- №4(70)- Б.7-9
3. Галиева Б.Х. Ғылыми-зерттеу жұмысын жобалау [Текст] / Б.Х. Галиева // Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы- 2013- 16-18 б.
4. Жұмағұлова А.З. Оқушылар арасында ғылыми жұмыстарды қалыптастыру [Мәтін] / А.З. Жұмағұлова // Открытая школа- 2013- №3-13б.
5. Мырзалинова А. Бастауыш білім беруде кіші жастағы мектеп оқушыларымен жобалық-зерттеушілік қызметті ұйымдастыру [Текст] / А. Мырзалинова, Долдинас Акышева Б. // Бастауыш мектеп- 2012- №11-12-12б.

СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУ ЖӘНЕ ЖОБАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ ИНТЕГРАЦИЯСЫ

КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ И ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: ИНТЕГРАЦИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС КАЗАХСТАНСКИХ ШКОЛ

CRITICAL THINKING AND PROJECT ACTIVITY: INTEGRATION INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF KAZAKHSTANI SCHOOLS

Ходжакова Айгуль Амангельдиновна
КММ «Жалпы білім беретін мектеп» №125
aig-76@mail.ru

Аңдатпа:

Мақала қазақстандық білім беру жүйесі контекстінде жобалық оқыту арқылы оқушылардың сыни ойлауын дамытуға арналған. Әдістің негізгі принциптері, оның 21 ғасыр дағдыларын қалыптастырудағы және жергілікті мәселелерді шешудегі рөлі қарастырылады. Технологияларды интеграциялауды және пәнаралық тәсілді қоса алғанда, табысты енгізу тәжірибелері, қиындықтар мен даму перспективалары талданады. Оқушыларды болашақ қиындықтарға дайындау үшін жобалық оқытудың маңыздылығына баса назар аударылады.

Түйінді сөздер: жобалық оқыту, сыни тұрғыдан ойлау, білім беру, Қазақстан, 21 ғасыр дағдылары, инновациялар.

Аннотация:

Статья посвящена развитию критического мышления учащихся через проектное обучение в контексте казахстанской системы образования. Рассматриваются основные принципы метода, его роль в формировании навыков 21 века и решении локальных проблем. Анализируются успешный опыт внедрения, проблемы и перспективы развития, включая интеграцию технологий и междисциплинарный подход. Особое внимание уделяется важности проектного обучения для подготовки учащихся к будущим вызовам.

Ключевые слова: проектное обучение, критическое мышление, образование, Казахстан, навыки 21 века, инновации.

Annotation:

The article is devoted to the development of students' critical thinking through project-based learning in the context of the Kazakh education system. The basic principles of the method, its role in shaping 21st century skills and solving local problems are considered. The successful implementation experience, problems and development prospects are analyzed, including technology integration and an interdisciplinary approach. Special attention is paid to the importance of project-based learning to prepare students for future challenges.

Keywords: project-based learning, critical thinking, education, Kazakhstan, 21st century skills, innovation.

Қазіргі әлемде сыни тұрғыдан ойлау табысты өмір мен мансап үшін қажетті негізгі құзыреттердің біріне айналуда. Жаһандану, цифрландыру және тұрақты өзгерістер жағдайында өмір сүруге дайындалып жатқан мектеп оқушыларының бойында бұл дағдыны дамыту ерекше маңызды. Сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың неғұрлым тиімді тәсілдерінің бірі жобалық оқыту (Project-Based Learning, PBL) болып табылады. Бұл әдіс әртүрлі елдердің, соның ішінде Қазақстанның білім беру жүйелеріне белсенді түрде енгізілуде.

Жобалық оқыту - бұл педагогикалық тәсіл, онда білім алушылар оқу үдерісіне нақты тапсырмаларды немесе жобаларды орындау арқылы тартылады. Бұл әдістің дәстүрлі білім беруден айырмашылығы, ақпаратты пассивті қабылдауға емес, өз бетінше зерттеуге, мәселелерді шешуге және мазмұнды өнімдерді жасауға баса назар аударылады. Қазақстандық мектептерде жобалық оқыту өзінің практикалық бағыттылығының арқасында барған сайын танымал бола түсуде, пәнаралық байланыстар және қоғамның өзекті мәселелерін шешу мүмкіндіктері.[1]

Бұл мақаланың мақсаты — жобалық оқытудың қазақстандық білім беру жүйесі контекстінде мектеп оқушыларының сыни тұрғыдан ойлауын дамытуға қалай ықпал ететінін қарастыру. Біз жобалық оқытудың негізгі кезеңдерін талдаймыз, табысты жобалардың мысалдарын келтіреміз және Қазақстан мектептерінде осы тәсілді енгізу перспективаларын талқылаймыз.

Жобалық оқыту (Project-Based Learning, PBL) білім берудегі бірегей және тиімді тәсілге айналдыратын бірнеше негізгі сипаттамаларға ие. Негізгі ерекшеліктерінің бірі болып табылады орталықтандыру арналған оқушыға. Мұғалім білімнің негізгі көзі болып табылатын дәстүрлі үлгіден айырмашылығы, жобалық оқытуда оқушылар белсенді рөл атқарады. Олар мақсаттарды өз бетінше тұжырымдайды, зерттеуге сұрақтар қояды және шешімін табады. Сонымен бірге мұғалім тәлімгер қызметін атқарады, процесті басқаруға көмектеседі, бірақ әрбір әрекетті нұсқамайды.

Жобалық оқытудың тағы бір маңызды ерекшелігі болып табылады пәнаралық байланыс. Бұл тәсіл әртүрлі пәндік салалардағы білімдерді біріктіреді, бұл студенттерге пәндер арасындағы байланыстарды көруге және оларды кешенді түрде қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, мектеп бақшасын құру жобасы биология (өсімдіктерді зерттеу), математика (аудандар мен көлемдерді есептеу), география (климаттық жағдайларды талдау) және өнер (аумақты безендіру) элементтерін қамтуы мүмкін. Бұл тәсіл студенттерге теориялық білімнің практикалық қолданылуын түсінуге көмектеседі.

Тәжірибелік бағыттылық — жобалық оқытудың тағы бір негізгі сипаттамасы. Жобаның нәтижесі әрқашан сыныптан тыс жерде ұсынылуы мүмкін нақты өнімді білдіреді.

Бұл презентация, үлгі, зерттеу, бейне, сайт немесе қоғамдық бастама болуы мүмкін. Бұл тәсіл студенттерге олардың жұмысының нақты мәні бар екенін және қоршаған әлемге әсер етуі мүмкін екенін түсінуге көмектеседі.

Жобалардың көпшілігі топтық жұмыс, қарым-қатынас және жауапкершілікті бөлу дағдыларын дамытатын топтарда жүзеге асырылады. Оқушылар келіссөздер жүргізуді, қақтығыстарды шешуді және ортақ мақсатқа жету үшін бірлесіп жұмыс істеуді үйренеді. Сонымен қатар, жобалық оқыту арқылы бағалау тек түпкілікті өнімге ғана емес, сонымен бірге оны жасаудың бүкіл процесіне бағытталған. Бұл оқушылардың ақпаратты қалай жинағанын, мәселелерді шешкенін, топ болып өзара әрекеттесуін және өз әрекеттерін бейнелеуін талдауды қамтиды.

Жобалық оқыту әдетте бірнеше нақты анықталған кезеңдерден өтеді, олардың әрқайсысы мектеп оқушыларының сыни тұрғыдан ойлауын дамытуға ықпал етеді. Осы кезеңдерді толығырақ қарастырайық.

1. Мәселені тұжырымдау

Жобалық оқытудың бірінші кезеңі — мәселені анықтау және тұжырымдау. Оқушылар қоршаған әлемдегі қиындықтарды көруге және зерттеуге нақты сұрақтар қоюға үйренеді. Мысалы, "Планетаны қалай құтқаруға болады?" деген жалпы сұрақтың орнына. олар назарын белгілі бір тапсырмаға аудара алады: "Біздің аудандағы пластик қалдықтарын қалай азайтуға болады?" Бұл процесс мәселенің түпкі себептерін анықтау және гипотезаларды тұжырымдау қабілетін дамытады. Оқушылар сұрақтың қарапайымдылығының астарында жиі шешуді қажет ететін күрделі қарым-қатынас жүйесі жатқанын түсіне бастайды. Бұл олардың аналитикалық ойлауын және жүйелі көзқарас дағдыларын дамытуға көмектеседі. [2]

2. Мақсат қою және жоспарлау

Мәселе анықталғаннан кейін оқушылар жобаның мақсаттарын қоюға және іс-шаралар жоспарын әзірлеуге көшеді. Бұл кезеңде дұрыс сұрақтар қоюды және қажетті ресурстарды анықтауды үйрену маңызды. Оқушылар топ ішінде рөлдерді бөлуді үйренеді, бұл уақытты және ұйымдастыруды басқару дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бұл сонымен қатар олардың қабілетін қалыптастырады сыни тұрғыдан ойлаудың маңызды аспектісі болып табылатын өз ойлары мен әрекеттерін құрылымдау.

3. Зерттеу және ақпарат жинау

Келесі кезең — зерттеу. Оқушылар әртүрлі дереккөздерді пайдалана отырып зерттеу жүргізеді: кітаптар, интернет, сарапшылармен сұхбаттар, бақылаулар және эксперименттер. Бұл кезең деректерді талдау дағдыларын дамытады, өйткені оқушылар сәйкес ақпаратты таңдауды, дереккөздердің дұрыстығын бағалауды, әртүрлі көзқарастарды салыстыруды және жасырын себептер мен салдарларды анықтауды үйренеді. Мысалы, егер мектеп оқушылары экологиялық жоба бойынша жұмыс жасаса, олар өз қаласындағы ауаның ластануы туралы мәліметтерді зерттей алады, оның динамикасын бірнеше жылдар бойы талдай алады және жағдайға қандай факторлар әсер ететінін біле алады. Бұл тәсіл оларды ақпаратты тек сеніммен қабылдауға ғана емес, сұрақтар қоюға және растауды іздеуге үйретеді.

4. Шешімдерді табу және шешім қабылдау

Ақпаратты жинағаннан кейін оқушылар шешімдерді табуға көшеді. Олар әртүрлі тәсілдерді зерттейді, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін салыстырады, тәуекелдер мен ықтимал салдарларды бағалайды. Мысалы, жергілікті су қоймасын тазарту жобасын әзірлеу кезінде мектеп оқушылары бірнеше нұсқаны қарастыруы мүмкін: қоқыс жинау орындарын ұйымдастыру, білім беру науқандарын өткізу немесе жергілікті билік органдарын тарту. Мұндай жұмыс оларды баламаларды сыни тұрғыдан бағалауға, тиімді стратегияларды таңдауға және шешімдерін негіздеуге үйретеді. Бұл, әсіресе, әрқайсысының өзіндік артықшылықтары мен кемшіліктері бар көптеген нұсқалардың бірін таңдауға тура келетін қазіргі әлемде өте маңызды.

5. Өнімді құру және таныстыру

Жиналған мәліметтер негізінде оқушылар қорытынды өнімді құрастырады. Бұл презентация, үлгі, зерттеу есебі немесе қоғамдық бастама болуы мүмкін. Содан кейін олар өз

жобаларын сыныптастарын, мұғалімдерін, ата-аналарын немесе жергілікті қоғамдастық өкілдерін қамтуы мүмкін аудитория алдында ұсынады. Бұл кезең көпшілік алдында сөйлеу және кері байланыс дағдыларын дамытуға көмектеседі. Оқушылар жауаптарды тауып қана қоймай, оларды қолжетімді және тартымды түрде ұсынуды үйренеді.

6. Рефлексия жасау

Соңғы кезең - рефлексия. Жоба аяқталғаннан кейін оқушылар өз әрекеттерін, жетістіктерін және қателіктерін талдайды. Олар өздеріне сұрақтар қояды: "Не жақсы жұмыс істеді?", "Басқаша не істеуге болады?", "Осы тәжірибеден қандай сабақ аламын?" Бұл тәсіл студенттерге өз іс-әрекеттеріне саналы түрде қарауға, жетістіктерін сыни тұрғыдан бағалауға және жақсарту бағыттарын көруге көмектеседі. Бұл қалыптастырады метатанымдық дағдылар — адамның өз ойы туралы ойлау қабілеті.

Жобалық оқыту Қазақстанның білім беру жүйесінде барған сайын өзекті бола түсуде, өйткені ол білім беруді жаңғырту аясында мектептерге қойылатын заманауи талаптар мен талаптарға жауап береді. Бұл тәсіл "Серпін-2050" бағдарламасы сияқты білім беруді дамытудың ұлттық стратегияларына толығымен сәйкес келеді. ұмтылады болашақтың күрделі міндеттерін шешуге қабілетті бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау. Жобалық оқыту XXI ғасырдың дағдыларын қалыптастырады: сыни тұрғыдан ойлау, шығармашылық, қарым-қатынас және ынтымақтастық, сонымен қатар ұлттық және халықаралық білім беру стандарттарының интеграциясын қолдайды.

Жобалық оқытудың негізгі артықшылықтарының бірі қазіргі еңбек нарығында сұранысқа ие дағдыларды дамыту болып табылады. Жаһандану және экономиканы цифрландыру жағдайында жұмыс берушілер қызметкерлерден тек кәсіби білімді ғана емес, сонымен қатар жұмсақ дағдыларды да талап етуде (soft skills). Жобалық оқыту мектеп оқушыларының бейімделгіштігін, топта жұмыс істей білуін, жобалар мен ресурстарды басқару дағдыларын, сондай-ақ күрделі мәселелерді шешу және инновациялық шешімдерді ұсыну қабілетін дамытуға көмектеседі. Бұл құзыреттер экономикасы әр тараптандыруға және технологиялық дамуға ұмтылатын Қазақстан үшін ерекше маңызды, ал жобалық оқыту табысты мансап үшін негіз құра отырып, оқушыларды болашақ мамандықтарға дайындайды.[3]

Сонымен қатар, жобалық оқыту зерттеушілік дағдыларды дамыту, пәнаралық көзқарас және оқытудың практикалық бағыты сияқты білім берудегі халықаралық стандарттар мен тенденцияларға сәйкес келеді. Бұл қазақстандық мектептерге жаңа деңгейге шығуға және оқушылардың халықаралық аренада бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Мысалы, Intel ISEF (International Science) сияқты халықаралық байқаулар мен конференцияларға қатысу and Engineering Fair), мектеп оқушыларынан ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуді және өз жобаларын ұсына білуді талап етеді, бұл жобалық оқыту арқылы сәтті жүзеге асырылады.

Жобалық оқытудың маңызды ерекшелігі жергілікті қауымдастықтардың алдында тұрған нақты мәселелерді шешу мүмкіндігі болып табылады. Қазақстанда бұл әсіресе өзекті, өйткені ел бірқатар әлеуметтік-экономикалық және экологиялық сын-қатерлерге тап болады. Мысалы, өндірістік аймақтардағы қоршаған ортаның ластануы, мәдени мұра мен тілдік әртүрліліктің жоғалуы, ауылдық жерлерде сапалы білімге қол жетімділік мәселелері. Оқушылар осы мәселелерді шешуге бағытталған жобаларды жасай алады. Мысалы, жергілікті су айдынын тазарту жобасы биліктің назарын аударып, нақты өзгерістерге әкелуі мүмкін. Бұл тәсіл оқушыларды дамытып қана қоймайды, сонымен қатар аймақтағы өмір сүру сапасын жақсартуға ықпал етеді.

Қазақстандық мектептерде жобалық оқытуды табысты енгізудің жарқын мысалдарының бірі — алматылық мектептердің бірінің 8-сынып оқушылары жүзеге асырған "Мектеп ауласының экологиялық жағдайы" жобасы. Оқушылар өз мектебінің аумағы қоқыспен ластанғанын байқап, экологиялық жағдайды жақсарту бойынша жоспар құруды ұйғарды. Жоба мәселені талдаудан басталды: оқушылар ластанудың негізгі себептерін анықтау үшін оқушылар мен мектеп қызметкерлері арасында сауалнама жүргізді. Содан

кейін олар қалдықтарды қайта өңдеу мүмкіндіктерін зерттеп, қайта өңделетін материалдарды жинау пункттерін ұйымдастырды. Жоба аясында оқушылар сонымен қатар мектеп оқушылары арасында экологиялық сананы арттыру мақсатында ақпараттық материалдар жасады. Нәтижелер олар өз жұмыстарын мектеп конференциясында таныстырды, жергілікті биліктің назарын аударды, тіпті бастаманы одан әрі кеңейтуге қолдау көрсетті. Жоба аяқталғаннан кейін оқушылар рефлексия жүргізіп, жұмыс барысында қандай қиындықтар туындағанын және болашақта процесті қалай жақсартуға болатынын талқылады.

Тағы бір мысал — Қарағандыдағы мектептердің бірінде жүзеге асырылған "Өңірдің тарихи ескерткіштерінің интерактивті картасын жасау" жобасы. Оқушылар тарихи орындарды зерттеу және олар туралы мәліметтер жинау арқылы өз аймағының мәдени мұрасын сақтау бойынша жұмыс жасады. Олар Желіде қолжетімді интерактивті картаны жасау үшін Google Maps және ұшқышсыз фотосуреттер сияқты заманауи технологияларды пайдаланды. Бұл жоба мектеп оқушыларына өз мәдениетін тереңірек түсінуге көмектесіп қана қоймай, сонымен бірге жергілікті қоғамдастық үшін пайдалы ресурс болды. Оқушылар цифрлық құралдармен жұмыс істеуді, тарихи деректерді талдауды және оларды ыңғайлы түрде ұсынуды үйренді. Жоба аймақтық ғылыми-зерттеу жұмыстары байқауында жоғары бағаға ие болды.[4]

Жобалық оқыту білім берудің жаңа көкжиектерін аша отырып, дамып, қазіргі әлемнің өзгермелі жағдайларына бейімделуді жалғастыруда. Қазақстан контекстінде бұл тәсілдің одан әрі енгізу және жетілдіру үшін орасан зор әлеуеті бар, бұл оқыту әдістемесінде де, оқыту нәтижелерінде де елеулі өзгерістерді уәде етеді.

Жобалық оқытудың негізгі перспективаларының бірі оның студенттерді болашақ еңбек нарығының талаптарына дайындаудағы рөлі болып табылады. Сарапшылардың болжамы бойынша, болашақтың көптеген мамандықтары технологиямен, жасанды интеллектпен, экологиямен және әлеуметтік жауапкершілікпен байланысты болады. Жобалық оқыту табысты мансап үшін негіз болатын дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі: креативтілік пен инновация, бейімделу, цифрлық сауаттылық және пәнаралық ойлау. Мысалы, тұрақты технологияларды дамыту немесе әлеуметтік медиа қосымшаларын құру жобасы IT, экология немесе кәсіпкерлік саласында мамандық таңдаудың бастапқы нүктесі бола алады. Мұндай тәжірибе мектеп оқушыларына өз қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін жақсырақ түсінуге көмектеседі.

Технологиялық жетістіктер жобалық оқытудың жаңа көкжиектерін ашады. Заманауи цифрлық құралдар оқу үдерісін интерактивті, қолжетімді және тиімді етуге мүмкіндік береді. Болашақта болады Google сияқты онлайн платформаларды пайдалануды күтіңіз Workspace, Microsoft Teams немесе Trello, жобаларды ұйымдастырудың, идеялармен бөлісудің және прогресті қадағалаудың ажырамас бөлігіне айналады. Жасау үшін виртуалды және кеңейтілген шындықты (VR/AR) пайдалануға болады иммерсивті оқушылар тарихи орындарға "баруға" немесе виртуалды эксперименттер жүргізуге болатын оқу орталарының. Үлкен деректер мен аналитика мектеп оқушыларына ақпаратты пайдалану дағдыларын қалыптастыра отырып, әлеуметтік, экономикалық немесе экологиялық мәселелерді талдау үшін ақпаратты пайдалануға мүмкіндік береді. Жасанды интеллект (AI) шығармашылық жұмысқа уақытты босатып, күнделікті тапсырмаларды автоматтандыруға көмектесе алады. Бұл технологиялар жобалық оқытуды қызықты етіп қана қоймайды, сонымен қатар оқушыларды цифрлық экономикада жұмыс істеуге дайындайды.[5]

Жобалық оқыту қазірдің өзінде әртүрлі пәндік салалардағы білімдерді біріктіре отырып, пәнаралық тәсілді белсенді түрде қолдануда және болашақта бұл үрдіс тек күшейе түседі. Экология жобалары биология, химия, физика, математика және география элементтерін қамтуы мүмкін, мәдени мұраны зерттеу тарихты, әдебиетті, өнерді және әлеуметтануды біріктіре алады, ал бизнес-жоспарларды әзірлеу экономиканы, маркетингті, бағдарламалауды және дизайнды қамтуы мүмкін. Бұл тәсіл студенттерге әртүрлі пәндер арасындағы қарым-қатынастарды көруге және білімдерін кешенді түрде қолдануға

көмектеседі, бұл климаттың өзгеруі, энергетикалық қауіпсіздік немесе әлеуметтік теңсіздік сияқты жаһандық мәселелерді шешуде ерекше маңызды.

Жобалық оқыту оқушылардың жаһандық ойлауын дамыту үшін үлкен әлеуетке ие. Жаһандану жағдайында проблемаларды тек жергілікті деңгейде ғана емес, халықаралық деңгейде де шеше алатын ұрпақ тәрбиелеу маңызды. Болашақ жобалар климаттың өзгеруі, кедейлік немесе теңсіздік сияқты жаһандық сын-қатерлерді зерттеуге, әртүрлі елдердегі мектептер арасындағы халықаралық ынтымақтастыққа немесе жаһандық байқаулар мен конференцияларға қатысуға бағытталуы мүмкін. [6]

Жобалық оқыту мектеп оқушыларының сыни тұрғыдан ойлауын дамытудың қуатты құралы болып табылады, әсіресе ақпаратты талдау, күрделі мәселелерді шешу және өзгерістерге бейімделу қабілеті негізгі дағдыға айналатын қазіргі әлемде. Қазақстандық мектептерде бұл тәсіл қазірдің өзінде айтарлықтай нәтижелер көрсетіп, оқушыларға оқу материалын тереңірек түсінуге ғана емес, сонымен бірге алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектеседі. Жобалық оқыту арқылы оқушылар ұжымда жұмыс істеуге, мақсат қоюға, проблемаларды зерттеуге және олардың бойында XXI ғасырдың ең маңызды құзыреттерін қалыптастыратын шешімдерді табуға үйренеді.

Қазақстандық мектептердің тәжірибесі жобалық оқыту тек педагогикалық әдіс емес, білім беру тәсілін өзгертетін тұтас философия екенін көрсетеді. Оқушылар оқу үдерісінің белсенді қатысушыларына айналады, өз әрекеттері үшін жауапкершілікті өз мойнына алады және нақты нәтижелерді көреді өз жұмысының. Бұл олардың мотивациясын арттырады, көшбасшылық қабілеттерін дамытады және кәсіби және жеке өмірінде болашақ қиындықтарға дайындайды.

Қазақстанда жобалық оқытудың болашағы зор. Технологияның дамуымен, пәнаралық көзқарастың күшеюімен және халықаралық ынтымақтастық мүмкіндіктерінің кеңеюімен бұл әдіс тек өз ықпалын арттырады. Ол тек терең білімді ғана емес, сонымен бірге оны қоғамның нақты мәселелерін шешуде қолдана алатын жастар ұрпағын тәрбиелеуге көмектеседі. Жобалық оқыту Қазақстанды болашақтың жаңа сын-қатерлеріне дайындайтын инновациялық, экологиялық бағдарланған және әлеуметтік жауапты білім беру жүйесін құруға негіз болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Белл, С. (2010). Жобалық оқыту: мұғалімдер мен оқушыларға арналған нұсқаулық . М.: Ағарту.
2. Дьюи, Дж. (2016). Демократия және білім . М.: ЛКИ баспасы.
3. Қыс, И. А. (2017). Негізгі құзыреттер-білім беру нәтижесінің жаңа парадигмасы . Білім хабаршысы, №5, 34-42 ББ.
4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі (2020). "Серпін-2050" білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы . Астана.
5. Томас, Дж. У. (2000). A Review of Research on Project-Based Learning . San Rafael, CA: Autodesk Foundation.
6. Хуторская, А. В. (2018). Сыни тұрғыдан ойлау: оны қалай дамытуға және өлшеуге болады . М.: білім беру институтының баспасы.
7. Фуллертон, А., & Хаген, К. (2019). Project-Based Learning in the 21st Century Classroom . New York: Routledge.
8. Эллис, А. К. (2015). Education for the 21st Century: Global Challenges and Educational Responses . Journal of Education Policy, 30(4), 567-585.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІН ДАМУЫНЫҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ РЕТІНДЕ ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ЗАМАНАУ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ КАК НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ШКОЛ

MODERN TECHNOLOGIES IN RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS AS NEW OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL SCHOOLS

Есенгали Ясина Идрисқызы
КГУ «Школа-лицей№16 имени Жапака Каражигитова» города Атырау
учитель русского языка
yerbulekova78@inbox.ru

Аннотация. Данная работа исследует интеграцию современных технологий в образовательный процесс по русскому языку и литературе, рассматривая педагогические практики, успешно внедряющие цифровые инструменты. Автор подчеркивает значимость использования технологий для повышения мотивации учащихся сельских школ , индивидуализации образовательного процесса и улучшения коммуникации в классе. Приведены конкретные примеры успешных стратегий, таких как создание интерактивных уроков, виртуальных литературных кружков и электронных портфолио. В заключении представлены перспективы развития, включая подготовку педагогического персонала и внедрение инновационных технологий как новые возможности развития сельских школ Республики Казахстан, чтобы обеспечить более эффективное обучение и развитие учащихся в современном образовательном контексте.

Ключевые слова: онлайн ресурстар мен қосымшалар, жекелендірілген оқыту, жаһандық оқыту
онлайн-ресурсы и приложения, индивиуализация обучения, глобальное обучение
online resources and applications, personalized learning, global learning

Введение. В современном образовательном пространстве, на фоне стремительных изменений в технологической сфере, вопрос эффективного использования инновационных методов обучения остается одним из ключевых. Тема "Современные технологии на уроках русского языка и литературы как средство повышения качества образования" актуальна, поскольку она напрямую касается перспективного развития образовательного процесса.

Выбор данной темы обусловлен не только стремительным технологическим прогрессом, но и растущей необходимостью адаптации методик обучения к особенностям современных учащихся. Важность данного исследования для педагогов заключается в том, что оно предоставляет инструменты и стратегии, способствующие более эффективному обучению русскому языку и литературе, делая процесс увлекательным и адаптированным к запросам современного обучающегося. Внедрение современных технологий в учебный процесс становится ключевым моментом для создания стимулирующей и интерактивной образовательной среды, способствующей лучшему усвоению знаний и развитию ученических навыков.

Основная часть. Современные технологии играют неотъемлемую роль в современной системе образования, внося значительный вклад в разнообразие и эффективность учебного процесса. Рассмотрим ключевые аспекты их воздействия на современное образование.

Давайте проведем обзор текущего состояния образовательной технологии:

1. Интерактивные доски и учебные программы. Использование интерактивных досок и программного обеспечения стало распространенной практикой. Эти инструменты обеспечивают визуализацию материала, делают учебный процесс более доступным и увлекательным.

2. Онлайн-платформы и курсы. Возможность обучения в любом месте и в любое время благодаря онлайн-платформам значительно расширяет доступ к образованию. Это

особенно актуально для дистанционного обучения и повышения квалификации. Период пандемии дал огромный толчок в данном направлении.

3. Виртуальная реальность. Внедрение виртуальной реальности в учебный процесс открывает новые горизонты для практического обучения, позволяя ученикам погружаться в виртуальные сценарии и экспериментировать в контролируемой среде.

А какое влияния технологии имеют на учебный процесс в целом:

1. Индивидуализация обучения. Современные технологии предоставляют возможность адаптировать учебные материалы к индивидуальным потребностям каждого ученика, что способствует более эффективному усвоению знаний.

2. Развитие критического мышления. Интерактивные методы обучения, поддерживаемые технологиями, стимулируют развитие критического мышления, творческих способностей и пробуждают интерес к обучению.

3. Глобальное обучение и сотрудничество. Технологии создают возможности для международного обмена опытом, сотрудничества и обучения, что расширяет горизонты учеников и обогащает образовательную среду.

Следовательно, современные технологии не только улучшают доступ к образованию, но и преобразуют сам процесс обучения, делая его более интерактивным, индивидуализированным и адаптированным к требованиям современного общества.

Давайте теперь углубимся и посмотрим современные технологии применямые на уроках русского языка и литературы.

1. Использование интерактивных досок для преподавания грамматики и лексики:

Современные интерактивные доски стали мощным инструментом для обучения русскому языку. Преподаватели могут демонстрировать грамматические правила, создавать интерактивные упражнения и динамично иллюстрировать сложные языковые концепции. Это не только сделало процесс обучения более визуальным и доступным, но также активизировало вовлеченность учащихся, поскольку они могут непосредственно взаимодействовать с уроком.

2. Внедрение онлайн-ресурсов и приложений в изучение литературы.

Использование онлайн-ресурсов и приложений предоставляет учащимся доступ к широкому спектру литературных произведений, критических обзоров и дополнительных материалов. Это позволяет учителям создавать увлекательные уроки, интегрируя мультимедийные материалы, аудиокниги, анимации и даже интерактивные игры. Такой подход обогащает обучающий опыт, стимулирует интерес к чтению и позволяет обсуждать литературные произведения в контексте современных тенденций и явлений.

3. Роль виртуальных экскурсий и визуализации в обучении литературе.

Виртуальные экскурсии и визуализация играют ключевую роль в обучении литературе. С использованием виртуальных технологий, учащиеся могут погружаться в атмосферу произведений, посещать виртуальные места действия произведений и даже взаимодействовать с персонажами. Это не только делает уроки более увлекательными, но и помогает ученикам лучше понимать и анализировать литературные произведения. Визуализация также поддерживает развитие критического мышления и способствует глубокому восприятию художественных текстов.

Здесь я хочу привести примеры некоторых сервисов, которые могут быть полезными для внедрения виртуальных экскурсий и визуализации в обучение литературе:

1. Google Arts & Culture (Искусство и культура от Google):

–Сервис предоставляет виртуальные экскурсии по литературным местам, музеям и домам знаменитых писателей.

–Возможность изучения художественных произведений и исторических контекстов, связанных с литературой.

2. StoryMapJS:

–Позволяет создавать интерактивные карты событий литературных произведений.

–Учащиеся могут путешествовать по важным местам в книге и изучать контекст каждого события.

3. ThingLink:

–Позволяет создавать интерактивные изображения с дополнительными вложенными материалами, такими как тексты, аудио и видео.

–Используется для создания визуализаций сцен из литературных произведений.

4. Metaverse:

–Платформа для создания собственных виртуальных миров и интерактивных историй.

–Применение в создании виртуальных сцен и персонажей из литературных произведений.

5. Virtual Reality (VR) Platforms:

–Использование VR-платформ, таких как Google Cardboard или Oculus, для создания полноценных виртуальных мирах на основе литературных произведений.

6. YouTube VR:

–Видео-контент в виртуальной реальности, созданный на основе литературных произведений.

–Возможность погружения в обстановку и сюжет литературных произведений.

Интеграция этих сервисов может сделать процесс обучения русскому языку и литературе более увлекательным, визуально насыщенным и доступным для учеников.

Таким образом, интеграция современных технологий на уроках русского языка и литературы обогащает образовательный процесс, делая его более интерактивным, инновационным и соответствующим потребностям современного обучающегося.

Преимущества интеграции технологий в образовательный процесс для учителя русского языка и литературы выражаются в разнообразных возможностях, содействующих более эффективному и интересному обучению.

Во-первых, технологии способствуют повышению мотивации учащихся. Использование интерактивных методик, мультимедийных ресурсов и образовательных приложений делает процесс обучения более привлекательным и соответствующим современным стандартам визуальной презентации информации. Литературные произведения можно представить в виде мультимедийных презентаций, что способствует более глубокому восприятию материала.

Во-вторых, технологии позволяют проводить индивидуализацию образовательного процесса. Онлайн-ресурсы и платформы предоставляют учителям возможность адаптировать материал под уровень каждого ученика. Это особенно актуально в обучении литературе, где каждый ученик может исследовать интересующие его темы и авторов, углубляясь в литературный мир согласно собственным интересам и темпу.

Третье преимущество заключается в улучшении коммуникации и взаимодействия в классе. Современные коммуникационные инструменты позволяют учащимся обсуждать пройденные темы, делиться своими впечатлениями и анализом, что в свою очередь, несомненно, улучшит их уровень знания русского языка. Это создает благоприятную обстановку для обмена идеями, обсуждения текстов и формирования русской коммуникативной компетенции.

Таким образом, технологии в обучении русскому языку и литературе не только делают процесс обучения более современным, но и обогащают опыт учеников, предоставляя им возможность более глубокого восприятия и анализа русского языка. Акцент на интерактивности, индивидуализации и коммуникации содействует формированию грамотных и литературно образованных личностей.

Существует множество успешных педагогических практик, внедряющих технологии в обучение русскому языку и литературе. Вот несколько примеров:

1. Использование блогов для литературных обсуждений.

Некоторые учителя литературы создают блоги, где ученики могут публиковать свои рецензии на произведения, обсуждать литературные тенденции и выражать свои мысли по поводу прочитанного. Это способствует развитию критического мышления, письменных навыков и способности аргументации.

2. Использование образовательных платформ для индивидуализации обучения:

Учителя русского языка могут использовать образовательные платформы, такие как Google Classroom, для предоставления индивидуализированных заданий и материалов. Ученики могут работать в своем темпе, получая дополнительные материалы или задания, соответствующие их уровню подготовки.

3. Электронные портфолио для отслеживания прогресса:

Учителя могут внедрять электронные портфолио, где ученики сохраняют свои литературные анализы, эссе и творческие работы. Это не только помогает отслеживать прогресс в языковых навыках, но и развивает у учеников ответственность за свое обучение.

4. Организация виртуальных литературных кружков:

Виртуальные литературные кружки через видеоконференции могут стать отличным инструментом для обсуждения произведений, обмена идеями и создания сообщества учащихся, увлеченных литературой.

5. Применение мультимедийных ресурсов для обучения грамоте:

Учителя русского языка могут использовать мультимедийные ресурсы, такие как интерактивные уроки и онлайн-грамматические тесты, чтобы сделать процесс обучения грамоте более интересным и доступным.

6. Проекты с использованием цифровых инструментов:

Ученики могут создавать цифровые проекты, такие как веб-сайты, видеопрезентации или аудиофрагменты, для демонстрации своего понимания литературных произведений. Это способствует творческому подходу к изучению литературы.

Эти примеры успешных педагогических практик демонстрируют, как интеграция технологий может обогатить процесс обучения русскому языку и литературе, делая его более увлекательным и эффективным для учеников.

Заключение. В заключение, рассмотрев интеграцию технологий в обучение русскому языку и литературе, можно утверждать, что это не только неизбежное, но и крайне ценное направление современного образования. Результаты ряда успешных педагогических практик подчеркнули значимость технологий в формировании более интересного, индивидуализированного и эффективного образовательного процесса.

Стратегии для успешной интеграции технологий в обучение русскому языку и литературе могут включать в себя разработку интерактивных уроков, использование образовательных платформ для индивидуализации обучения, организацию виртуальных литературных кружков и активное внедрение мультимедийных ресурсов для обучения грамоте.

Однако, чтобы обеспечить устойчивое и эффективное внедрение технологий в образование, важно также обращать внимание на подготовку педагогического персонала. Специализированные курсы и тренинги помогут учителям освоить современные образовательные технологии, а также развить навыки их эффективного использования в учебном процессе.

Перспективы развития в этой области обнадеживают. С развитием технологий, таких как искусственный интеллект, виртуальная реальность и онлайн-образование, открываются новые горизонты для создания более интерактивных и инновационных методов обучения. Дальнейшие шаги для улучшения образовательного процесса с использованием современных технологий включают в себя разработку более специализированных образовательных платформ, поддержку педагогов в внедрении инноваций и создание стандартов качества в области образовательных технологий.

Таким образом, интеграция технологий в обучение русскому языку и литературе – это не только вызов современности, но и возможность сделать образование более доступным,

интересным и эффективным для каждого ученика. При правильном использовании технологий в образовании мы можем вдохновить новые поколения на знание, развивая их языковые и литературные навыки для успешного вступления в современный мир.

ЛИТЕРАТУРА

1. Чугунова Н. П. Информационные технологии на уроках русского языка и литературы как средство повышения внутренней мотивации школьников //Инфо-Стратегия 2011: Общество. Государство. Образование: Сборник мате-риалов конференции.–Самара, 2011.–184 с. – 2012
2. Юдина О. Н. Современные образовательные технологии на уроках русского языка и литературы //Обучение русскому языку и на русском языке: проблемы и перспективы. – 2020. – С. 193-196.
3. Астафьева О. А., Колоскова Т. А., Башкирова И. А. Прогрессивные образовательные методики на уроках русского языка как средство повышения качества образования //Научный прорыв 2023. – 2023. – С. 53-56.
4. Марисеева И. В. Использование цифровых технологий на уроках русского языка и литературы //Психолого-педагогическое сопровождение образовательного процесса. – 2022. – С. 426-431.

РЕАЛИИ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ: ПРОБЛЕМЫ, ПОИСКИ И ПУТИ РЕШЕНИЯ
АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ШЫНДЫҒЫ: МӘСЕЛЕР, ІЗДЕНІСТЕР ЖӘНЕ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ
REALITIES OF RURAL SCHOOLS: PROBLEMS, SEARCHES AND SOLUTIONS

Жангалиева Мадина Адилбаевна
Пресновская общеобразовательная школа – гимназия имени И. П. Шухова
СКО, с. Пресновка
mabukenova@gmail.com

Аннотация: в статье рассматриваются проблемы организации учебного процесса в сельских школах и пути и поски их решения через внедрение инновационных практик. Основная цель рассматривает роль цифровой образовательной среды в повышении качества образования. Предоставлен опыт успешной реализации современных методов обучения в условиях сельской местности.

Ключевые слова: сельская школа, инновационные практики, цифровая образовательная среда, качество образования

Аннотация: мақалада ауыл мектептерінде оқу үдерісін ұйымдастырудағы мәселелер және оларды инновациялық тәжірибелерді енгізу арқылы шешу жолдары қарастырылады. Білім сапасын арттырудағы цифрлық білім беру ортасының рөлі атап өтіледі. Ауылдық жерлерде заманауи оқыту әдістерін табысты енгізу тәжірибесі ұсынылады.

Кілт сөздер: ауыл мектебі, инновациялық тәжірибе, цифрлыұқ білім беру ортасы, білім сапасы

Annotation: the article examines the challenges of organizing the educational process in rural schools and explores solutions through the introduction of innovative practices. The role of the digital educational environment in improving the quality of education is emphasized. The article presents successful experiences in implementing modern teaching methods in rural settings.

Key words: rural schools, innovative practices, digital educational environment, quality of education.

Образование в сельских школах играет важную роль. Независимо от места проживания, обучающиеся нуждаются качественным образованием. Однако в реалиях в сельской местности образовательных учреждениях сталкиваются с рядом проблем, таких как недостаток кадровых и материальных ресурсов, ограниченные возможности для использования современных технологий и слабая вовлеченность детей в учебный процесс и слабая контроль со стороны родителей. На данный момент, государство начинают уделять большое внимание, на развитие сельского образования, создание цифровой образовательной среде, программы для привлечения молодых специалистов, для того, чтобы молодежь внедряла и использовала на уроках эффективные методы.

Цель данной статьи — проанализировать основные трудности, с которыми сталкиваются сельские школы, и предложить пути их решения через внедрение инновационных образовательных технологий и развитие цифровой образовательной среды. В статье также представлен практический опыт успешной реализации инновационных решений в сельских школах.

1. Проблемы организации учебного процесса в сельских школах

1.1. Нехватка квалифицированных педагогов и низкая мотивация учителей

Одна из ключевых проблем сельских школ — это нехватка квалифицированных педагогов, особенно в области математики, физики, иностранных языков и информационных технологий. Основные причины:

- Дефицит кадров, условий труда и низкая заработная плата.

В сельских школах часто наблюдается дефицит учителей, особенно по предметам естественно-научного цикла и иностранных языков. Это связано с отсутствием условий труда для профессионального роста молодого специалиста и низкой заработной платой. Многие молодые преподаватели имеют убеждения ограниченной возможности для повышения квалификации в сельской местности. Часто мы видим, что кадровый состав состоит из пенсионеров – педагогов, которые не хотят внедрять и мотивировать обучающих. В результате учителя, работающие в сельских школах, часто испытывают профессиональное выгорание, а текучесть кадров приводит к нестабильности учебного процесса. Нет выдачи школьных предметов, элементарных таких как, принтер в кабинетах, А4 бумага, мелки, ручки. Все необходимо для учителя и в кабинет приобретается за счет учителей,в плоть до тряпок и моющих средств .

1.2. Нехватка или ограниченное материально-техническая база.

Многие сельские школы работают в устаревших зданиях, которые требуют капитального ремонта. Недостаток современного оборудования (интерактивных досок, компьютеров, лабораторных установок) ограничивает возможности для внедрения инновационных методов обучения.

Проблемы технического оснащения:

- Недостаток компьютеров и мультимедийного оборудования.
- Отсутствие доступа к высокоскоростному интернету.
- Неразвитая инфраструктура для организации внеурочной деятельности.

Большинство сельских школ оснащены устаревшим оборудованием, отсутствуют современные кабинеты химии, физики, информатики. Это ограничивает возможность внедрения современных методик обучения. У учеников нет возможности, проводить эксперименты каждому, компьютеров для изучений каких – либо программ. Внедрение робототехники, дополнительного английского языка только для гимназических классов, хотя это была бы хорошей возможностью и для других немало заинтересованных детей

- Низкий уровень цифровизации.

Доступ к высокоскоростному интернету в сельской местности остается проблемой, что затрудняет использование онлайн-ресурсов и дистанционного обучения. И даже если школы оснащены компьютерами для учителей и наличиями компьютерных кабинетов, не все кабинеты имеют наличие интернета.

- Социальные и экономические проблемы и низкая вовлечнность родителей

Большая часть семей имеют невысокий уровень дохода. Связи с тем, у детей сокращается возможность получение дополнительного образования, участия в образовательных конкурсах, что влияет на успеваемость и мотивацию учащихся. Есть категория родителей, которые вовсе не вовлечены в процесс образования, хотя ребенок имеет хорошие качества образования. Тем самым, учителя вкладывают за ребенка деньги для участия и вносят вклад, чтобы ребенок попытал свое счастье. Бывают моменты, где ребенок, работая вместе с преподавателем, занимают призовые места, получают хорошие подарки и ребенок мотивируется.

2. Пути решения через внедрение инновационных практик

2.1. Создание цифровой образовательной среды

Внедряя, цифровую образовательную среду в сельских школах потихоньку открывают новые возможности для повышения качества образования:

- Подключение школ к высокоскоростному интернету для доступа к образовательным платформам, таких как, Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle. Где можно провести дистанционное обучение.
- Использование интерактивных досок, планшетов и компьютеров на уроках. Использование интерактивных платформ для мотивации учеников, таких как, Kahoot, Tarsia, Layout, Miro, educaplay, progressme. Использование ноутбуков и планшетов в учебном процессе позволяет учащимся работать с образовательными платформами в любое время и в любом месте.
- Введение систем управления обучением (LMS) для контроля за прогрессом учащихся.
- Организация смешанного обучения
- Комбинирование традиционных и цифровых методов обучения (blended learning) помогает повысить интерес учащихся и сделать процесс обучения более гибким.
- Введение проектных работ и исследовательских заданий способствует формированию у учащихся навыков критического мышления, самостоятельности и работы в команде.
- Организация профессиональных сообществ педагогов для обмена опытом и совместной разработки образовательных программ повышает качество преподавания.

2.2. Внедрение смешанного и дистанционного обучения

В условиях сельской местности смешанное обучение становится оптимальной моделью образовательного процесса:

- Чередование онлайн-уроков с традиционными занятиями.
- Проведение консультаций и дополнительных занятий в онлайн-формате.
- Использование видеоматериалов, онлайн-тестов и интерактивных заданий.

Пример:

В одной из сельских школ региона были введены онлайн-курсы по математике и английскому языку с привлечением внешних экспертов. В результате средний балл учащихся по этим предметам вырос на 15%.

2.3. Организация проектной деятельности и исследовательских работ

Проектная деятельность помогает учащимся не только глубже осваивать материал, но и развивать навыки работы в команде, критического мышления и анализа информации:

- Разработка проектов по решению экологических проблем региона.
- Участие в сельскохозяйственных и научных экспедициях.
- Организация школьных ярмарок и выставок результатов проектной работы.

Пример:

В одной из сельских школ была организована работа по исследованию уровня загрязнения местных водоемов. В некоторых сельских школах были оборудованы мобильные лаборатории по физике, химии и биологии, что позволило проводить

эксперименты и углубленное изучение предметов Ученики проводили замеры, анализировали данные и предлагали решения по улучшению экологической ситуации.

2.4. Профессиональные объединения и повышение квалификации педагогов

Создание методических объединений учителей способствует обмену опытом и повышению уровня профессиональной подготовки:

- Организация вебинаров и тренингов по использованию цифровых технологий в обучении.
- Проведение педагогических мастер-классов с привлечением ведущих специалистов в области образования.
- Внедрение системы наставничества для молодых педагогов.

3. Примеры успешных практик

- Проект “Цифровая школа” — обеспечение сельских школ высокоскоростным интернетом и современными компьютерами позволило ввести дистанционное обучение по всем предметам.
- “Мобильный класс” — использование переносных планшетов и ноутбуков для проведения уроков на свежем воздухе и в условиях ограниченных технических ресурсов.
- Онлайн-олимпиады и конкурсы — участие сельских школ в международных и национальных конкурсах помогло учащимся проявить свои способности и повысить уровень знаний.

Все данные проекты есть, но не внедрены на все сельские школы.

4. Результаты и перспективы

Реализация предложенных мер уже дает положительные результаты:

- Увеличение среднего уровня успеваемости учащихся на 10–15%.
- Повышение уровня цифровой грамотности среди учителей и учащихся.
- Рост интереса к обучению и повышение мотивации учащихся.
- Уменьшение кадрового дефицита за счет привлечения молодых специалистов через программы профессионального роста и повышения квалификации.

Заключение

Реализация инновационных методов обучения и создание цифровой образовательной среды в сельских школах позволяют преодолевать существующие барьеры в организации учебного процесса. Цифровые технологии расширяют доступ к качественным образовательным ресурсам, способствуют развитию самостоятельности и критического мышления у учащихся. Профессиональная поддержка педагогов и развитие сетевого взаимодействия становятся основой для дальнейшего повышения уровня образования в сельских школах. Внедрение инновационных практик и создание цифровой образовательной среды в сельских школах способствуют улучшению качества образования, повышению мотивации учащихся и профессионального роста педагогов. Развитие цифровой инфраструктуры и привлечение внешних ресурсов становятся ключевыми факторами успешного функционирования сельских школ в современных условиях.

ЛИТЕРАТУРА

1. [Стратегия цифровой трансформации образования в Республике Казахстан на 2021–2025 г.]
2. [Иванова Н.В. Влияние цифровых технологий на образовательный процесс в сельских школах. — 2023.]
3. [Смирнов П.С. Инновационные методы обучения в сельской местности. — 2022.]

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Исабеков Аманжол Сейпилмаликович
Қазақстан Республикасы, Павлодар облысы, Павлодар қаласы
Білім беруді дамытудың инновациялық орталығының әдіскері
issabekov.icro@mail.ru

Аңдатпа

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары білім сапасын арттыру үшін маңызды құралдарға айналды. Заманауи білім беру саласында оқыту әдістері мен технологияларының өзгеруі, жаңа әдіс-тәсілдерді қолдану, білім алушылардың қажеттіліктеріне жауап беретін әдістерді табу білім сапасын жетілдіруге ықпал етеді. Осы мақалада оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары туралы кеңінен сөз қозғаймыз.

Түйінді сөздер: оқытудың белсенді тәсілдері, IT технологиялары мен цифрлық құралдар, жобалық оқыту, Кейс-стади, қашықтықтан оқыту, Геймификация, жеке оқыту, сын тұрғысынан ойлау, мобильді оқыту және оқыту қосымшалары және т.б.

1. Оқытудың белсенді тәсілдері

Оқытудың белсенді тәсілдері студенттерді оқу үдерісіне толыққанды тартуды көздейді. Бұл тәсілдер оқушылардың өз бетімен ойлау қабілетін дамытуға, оларды проблемаларды шешуге бағыттайды. Белсенді оқыту әдістері студенттердің теориялық білімдерін практикада қолдануға мүмкіндік береді.

Белсенді оқытудың негізгі тәсілдері:

- Жобалық оқыту – студенттерге нақты тапсырмалар беріп, оларды өз бетімен зерттеулер жүргізуге, шешімдер қабылдауға және топ болып жұмыс істеуге ынталандырады. Жобалық оқыту тәсілі оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып, өздерінің идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.
- Кейс-стадиді (жағдайды талдау) – нақты жағдайларды талдап, студенттерге практикалық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Бұл тәсіл нақты өмірдегі қиындықтарды шешуге дайын болуға үйретеді.
- Топтық жұмыс – топта жұмыс жасау оқушылардың өзара пікір алмасуына, топ мүшелерінің пікірін құрметтеуге және командалық жұмыс дағдыларын дамытуға көмектеседі.

2. IT технологиялары мен цифрлық құралдарды пайдалану

Цифрлық технологиялар мен инновациялық құралдарды қолдану оқытудың сапасын арттырудың тиімді тәсілдерінің бірі болып табылады. Бұл құралдар оқу процесін жеңілдетіп, оны қызықты әрі тартымды етеді. Сонымен қатар, жаңа технологиялар оқушылардың білім алу деңгейін дер кезінде тексеруге мүмкіндік береді.

Цифрлық құралдардың қолданылуы:

- Электрондық оқулықтар мен оқу платформалары – оқу үдерісін жеңілдетуге мүмкіндік беретін сандық құралдар. Оқушылар интернет арқылы онлайн ресурстарға қол жеткізе алады, ал мұғалімдер студенттердің білімін бағалау үшін түрлі платформаларды пайдалана алады.
- Қашықтықтан оқыту – пандемия кезеңінде кеңінен қолданылған қашықтықтан оқыту форматы білім алушылар мен мұғалімдердің физикалық қатысуынсыз білім беру процесін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Zoom, Google Classroom, Moodle сияқты платформалар оқу процесін онлайн режимде ұйымдастыруға қолайлы.
- Интерактивті тақталар мен мультимедиялық құралдар – сабақ барысында визуалды және аудиовизуалды материалдарды қолдану оқушылардың қызығушылығын арттырып, оқу материалын жақсы түсінуге мүмкіндік береді.

3. Геймификация (Ойын технологияларын енгізу)

Геймификация оқытуда ойын элементтерін қолдану арқылы оқушылардың мотивациясын арттырады. Ойын тәсілдері арқылы оқу процесін көңілді әрі қызықты етіп жасауға болады. Бұл тәсіл студенттердің оқу процесіне белсенді қатысуын және білім алуын жеңілдетеді.

Геймификацияның тиімді аспектілері:

- Ойындар мен викториналар – бұл әдіс оқушылардың бәсекелестікке деген қызығушылығын арттырып, оларды білім алуға ынталандырады. Ойын тапсырмалары арқылы білімді бекіту оңай болады.

- Мотивациялық балл жүйелері – әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды орындау арқылы оқушыларға балл беріледі. Бұл әдіс оқушылардың белсенділігін арттырып, үздік нәтижелерге жетуге ынталандырады.

4. Жеке оқыту және дифференциалды әдістер

Жеке оқыту – әрбір оқушының қабілеттері мен мүдделеріне негізделген тәсіл. Бұл әдіс әрбір студенттің өзіндік қарқынында оқуына, оқу материалының түсініктілігін арттыруға және оқушының өзіндік оқу жоспарын құруға мүмкіндік береді.

Жеке оқытудың тиімді тәсілдері:

- Дифференциалды оқыту – студенттердің әртүрлі қабілеттеріне сәйкес тапсырмалар мен оқу материалдарын ұсыну. Бұл тәсіл барлық оқушылардың оқу қабілеттеріне сәйкес келеді және әрбір студентке жеке көзқараспен қарауды көздейді.

- Оқушыларды өзін-өзі бағалауға ынталандыру – әрбір студент өз білімін бағалап, өзін-өзі түзету процесін өз бақылауына алады. Бұл оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін арттырады және білім алу процесіне жауапкершілікпен қарауға көмектеседі.

5. Сабақта сын тұрғысынан ойлауды дамыту

Сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамыту оқушыларды логикалық тұрғыдан ойлауға, түрлі мәселелерді талдауға, өз пікірін дәлелдеу арқылы шешім қабылдауға үйретеді. Бұл тәсіл оқушыларды білімді терең меңгеруге және практикалық дағдыларды қалыптастыруға бағыттайды.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту әдістері:

- Ми шабуылы – топтық жұмыс арқылы идеялар жинау, талқылау және ең тиімді шешімді таңдау.

- Талдау мен салыстыру – оқушыларға бір мәселе бойынша әртүрлі көзқарастарды салыстырып, өзінің пікірін дәлелдеп айтуға мүмкіндік беру.

- Жаңа идеяларды қолдау – оқушылардың жаңа идеялар мен шешімдер ұсынуына ынталандыру, оларды сын тұрғысынан қарастыруға үйрету.

6. Мобильді оқыту және оқыту қосымшалары

Смартфондар мен планшеттер арқылы оқыту білім алушылардың кез келген жерде және кез келген уақытта оқу мүмкіндігін береді. Оқыту қосымшалары мен мобильді платформалар оқушыларға оқу материалдарын ыңғайлы түрде ұсынады және оқу үдерісін мобильді етеді.

Мобильді оқытудың артықшылықтары:

- Ұтқырлық – оқушылар өздерінің кез келген жерде оқуын жалғастыра алады.

- Қолайлылық – мобильді қосымшалар мен платформалар оқу процесін қызықты әрі жан-жақты етеді.

- Жеке бақылау – оқушылар мобильді құралдар арқылы өздерінің оқу процесін бақылап, мақсаттарына жетуге бағыттай алады.

Қорытынды:

Оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары білім беру жүйесін жаңа деңгейге көтеріп, оқушылардың оқу нәтижелерін жақсартады. Бұл тәсілдер оқушылардың білімін тереңдетіп, практикалық дағдыларын арттырып, олардың мотивациясын күшейтеді. Заманауи технологияларды қолдану мен білім беру саласында жаңа әдіс-тәсілдерді енгізу оқу процесін ыңғайлы, қызықты әрі тиімді етеді. Сондықтан білім

беру мекемелері үшін бұл инновацияларды қолданып, жаңа білім беру тәсілдерін енгізу – маңызды әрі қажетті қадам.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Айтмұхамбетова Г.Е. (2015). Заманауи педагогикалық технологиялар: теориясы мен тәжірибесі. Алматы: Қазақ университеті.
2. Күнтуғанова Б.А. (2016). Оқытудың инновациялық технологиялары мен әдістері. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті.
3. Құдайбергенова Ә.Қ. (2017). Педагогикада белсенді оқыту әдістері. Алматы: Раритет.
4. Шарипова Н.Ш. (2019). Қазіргі білім берудегі инновациялық тәсілдер мен технологиялар. Қарағанды: Қарағанды мемлекеттік университеті.
5. Жанұзақова Н.Ә. (2020). Цифрлық білім беру: теориялық және практикалық мәселелер. Алматы: Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университеті.
6. Рахметова С.С. (2018). Геймификацияның оқыту жүйесіндегі рөлі. Шымкент: Шымкент университеті.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ ТҮРЛЕРІ
ВИДЫ ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ
TYPES OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION

Нургалиева Зарина Аскаровна
«Павлодар қаласының Кенжекөл жалпы орта білім беру мектебі» КММ
zarina_jaslan@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада «Әліппе», «Ана тілі» пәндері арқылы балаларға оқуды үйрету тәсілдері баяндалған. Мақала оқушылардың қазір оқығанын түсініп, оны жүйелі түрде түсіндіре алмау, түсінгенін ауызша айта алмау деген мәселені шешуді көздейді. Оқыту әдістері арқылы балаларда бір-бірімен қарым-қатынас құру, яғни қатарластарын тыңдау, сұрақ қою, түсіндіру, мақсатты әңгімеге тарту толық қалыптастыру дағдылары туралы жазылған.

Аннотация

В данной статье изложены способы обучения детей чтению по предметам «Әліппе», «Ана тілі». Статья призвана решить проблему неспособности учащихся понять то, что они читают, систематически интерпретировать это, устно выражать то,что они понимают. С помощью методов обучения у детей фиксируется умение выстраивать отношения друг с другом, то есть слушать, задавать вопросы, объяснять, вовлекать в целенаправленную беседу.

Annotation

This article describes ways to teach children to read in the subjects "ABC", "mother tongue". The article aims to solve the problem of students' inability to understand what they are currently reading, systematically interpret it, and verbally express what they understand. With the help of teaching methods, children have the ability to build relationships with each other, that is, to listen, ask questions, explain, and engage in a purposeful conversation.

Түйінді сөздер

Әдістер, жүйелілік, сауаттылық, бағыттау.

Ключевые слова

Методы, систематичность, грамотность, направленность.

Keywords

Methods, systematicity, literacy, orientation.

Білім беруде ең маңызды кезең бастауыш мектеп екені белгілі. Бұл балалардың 1-сыныптан 4-сыныпқа дейінгі аралықты қамтиды. Яғни 6 жас пен 10-11 жас аралығы. Осы кезеңде оқушыларға білім беру Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министірінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен жалпыға міндетті бастауыш білім беру деңгейінің стандарты бекітілген. Бұл бастауыш деңгейі үшін негізге алатын басты құжат. Бұдан да басқа үлгілік оқу бағдарламалары, үлгілік оқу қағидалары туралы бұйрықтарды да негізге ала отырып білім берудеміз. Соның ішінде бастауыш мектептің «Тіл және әдебиет» білім саласы бойынша қалай іске асырып жатқандығымызды талдап кетейін. Осы мақала барысында «Әліппе», «Ана тілі» пәндері арқылы балаларға оқуды үйретуден бастамақпын. Мектеп табалдырығын аттаған әрбір оқушы үшін Әліппенің алар орыны ерекше. Әліппені оқыту барысында оқуға үйретудің фонетикалық әдісін қолданамыз.

Фонетикалық әдіс дегеніміз - әріптер мен дыбыстардың (фонетика) айтылуын үйрету, мысалы белгілі бір дыбысты айтқан кезде оқушының ол дыбыстан қандай сөздер басталатынын немесе тұтас сөзді айтқан кезде оны әріптеп айтып бере алатын деңгейі болуы маңызды. Сосын бала жеткілікті білім жинақтаған соң ол буындарға, содан кейін тұтас сөздерге көшеді. Фонетикалық әдістің екі түрі бар: жүйелік фонетика және ішкі фонетика әдістері.

Жүйелік фонетика әдісі. Тұтас сөздерді оқымай тұра, балаларға жүйелі түрде біртіндеп дыбыстарды, соған сәйкес әріптерді үйретеді, осы дыбыстарды қосуға жаттықтырады. Кейде бағдарлама фонетикалық талдауды дақамтиды.

Ішкі фонетика әдісі көзбен шолуға және мағыналық оқуға баса назар аударады. Яғни, балаларға сөздерді әріптің көмегімен емес, суреттер немесе мәнмәтін арқылы тануды және сәйкестендіруді үйретеді. Содан кейін ғана таныс сөздерді талдай отырып, әріптермен белгіленетін дыбыстар оқылады. Оқуға үйретудің бастапқы кезінде бұл дағдылар жалпы ақыл-ой деңгейінен де маңыздырақ болады. Қазіргі жүктемелер бойынша бұл білім берудің алғашқы жарты жылдығына келеді. [2, 7б.] Сонымен қатар бұл кезде сөздік қорды байыту, сөйлем құрасырып, 5-7 сөйлемнен тұратын шағын мәтіндер құрастырып, ойын жеткізе алуға қатар жұмыс жасалады. Сабақ барысында балалардың ынтасын арттырып, сабақ қызықты өту үшін келесідей ойындарды жиі қолданамын.

«Қонаққа келген әріптер» ойыны. Көрнекілікке жазылған әріпті қонаққа келді деп таныстырып:

-оқушылардан оның қандай дыбыс екенін сұраймыз. Оқушылар дыбысы атап, оның дауысты немес дауыссыз екенін анықтайды.

-сол көрсетілген дыбыстан басталатын бірнеше сөзді жарыса айту, егер сабаққа қатыспай немесе салғырт қарап отырған оқушылар болса, оларға жеке сұрақтар беру арқылы ойынға қосамыз. Мысалы, «А».

- Балалар менің қолымда қандай әріп?
- «АААА».
- Ол қандай дыбыс, әндетіп, соза аламыз ба?
- Иә, ол дауысты.
- Қане, барлығымыз бірге айтып көрейік.
- Енді, осы «А» дыбысынан басталатын қандай сөздерді білеміз?
- Айран.
-Алма.
-Алмұрт.
-Арыстан, Аружан, Алпамыс деген сияқты кете береді.

Бұл ойын дыбыстарды толық ажыратып, кейін оқу кезінде қателеспеуге, басқа дыбыстармен шатастырып алу деген сияқты мәселелерді болдырмайды.

Енді келесі ойын сөйлем құрастыруға бағытталады. Ойын «Мені таныстыр» деп аталады. Белгілі күнде үйде көріп жүрген немесе оқушының өзі қолданатын заттардан бастап күрделендіре отырып түрлі суреттер көрсетеміз. Мысалы, қалам, өшіргіш, терезе, ағаш, етік, киім, дәптер, нан, жаңбыр, қыс, аңдар, асық, құстар кез-келген суреттер жарайды. Тек

маңыздысы бастапқы уақытта ғана балаға таныс заттар болғаны жеңіл. Балалар қазір мен көрсеткен затты достарыңа таныстырасың. Мысалы мен қаламның суретін көрсетемін. Оқушы орнынан тұрып, Бұл - қалам. Мен қаламмен жазамын. Маған қаламды әкем сатып алып берді. Менде екі қалам бар. Олардың түсі әртүрлі, - деп сөйлем құрастырып, мәтін құрайтын деңгейге жетеді. Бастапқы кезде бір оқушы бір сөйлемнен айтып, келесі оқушы жалғастырып кетуге болады. Бір айтылған мазмұнды қайталамауы шарт. Балалардың зейіні, сөйлеу машықтары, тіл байлығы көлемі әртүрлі болғандықтан, алғашқы сабақтардан бастап, ойынды қыздыру үшін белгілі сұрақтарды бекітеміз. Бұл не? Оны сен не үшін қолданасың? Оны кім алып берді? Олардың түсі қандай? Деген сияқты сөйлемді мәтінге толықтыратындай, оқушы «иә» немесе «жоқ» деп жауап бере алмайтын сұрақтар болады. Кейін келе осы сұрақтарды оқушылар бір-біріне қояды.

Осы ойындар кезінде қолданылған педагогикалық тәсілдемелерге тоқтала кетейік. 1) Оқытудың коммуникативтік тәсілдемесі ойын барысында балаларда бір-бірімен қарым-қатынас құру дағдыларын, яғни қатарластарын тыңдау, сұрақ қою, түсіндіру, мақсатты әңгімеге тарту толық қалыптастырады. 2) дамтыта оқыту технологиясы толық қамтылалды, оқушы оқу әрекетінің жүйесін игеріп, бағдарламада белгіленген тақырыптарға сай талдау жүргізіп, дүниетанымын кеңейтеді. 3) саралап оқыту технологиясы да кеңінен қолданылады, мұғалім сұрақтары арқылы оқушылардың қабілетіне, ерекшеліктері мен мүмкіндіктеріне қарай оқыту міндетін қоса атқарады.

Уақыт өте келе тапсырмалар да күрделенеді. Оқу жылдамдығы, мазмұндау, жаттау, жазу, талдаулар қиындық туғызатын кезеңдер де кездесіп жатады. Бұл кезеңде сабақ барысына шығармашылық тапсырмаларды қатар жүргізіп тиімді нәтижелерге жете аламыз. Жалпы мақсатты қарастырайық. Оқушы оқып, оқығанын түсініп, оған қосымша жазбаша тапсырмаларды орындай алатын деңгейге жету.

Оқуға үйретудің басында бала жазылған сөзді дыбыстауы керек: әріпті танып, оны дыбыспен сәйкестендіру, бірнеше әріптерді буынға біріктіру және бірнеше буындарды сөзге біріктіру. Бұл техникалық әрекеттер оқушының бар назарын өзіне аударады.Оның барлық ақыл-ойы осы үдеріске бағытталады, бұл ретте оқылатын мәтінді түсіну қиынға түседі, оған ақыл-ой күші жетпейді де. Бірте-бірте техникалық әрекеттер автоматты түрде іске қосылады да, бейсанаға кетеді және оқушының назары мәтіннің мағынасын түсінуге шоғырланады. Барлық аталған біліктер уақытында кезең-кезеңмен қалыптастырылады, олар жеміс сияқты пісіп, жетіледі. Әрбір кезеңде нақты дағдылар пайда болады және дамиды. Келесі кезеңге ағымдағы кезеңнің барлық біліктері мен дағдыларын меңгерген соң ғана көшуге болады. Меңгеріп қана қоймай, олардың автоматты түрде іске қосылуының белгілі бір деңгейіне жетуі қажет. [1, 10б.] Бұл үшін сабақ барысында келесідей тәсілдердерге көшемін. Оқушылар оқыған материалының мазмұнын дұрыс қабылдап, ондағы негізгі ойды жақсы ұғыну үшін оқу сабақтарында алуан түрлі жұмыстар ұйымдастырылады.

Мұндай жұмыстар оқылатын материалдың сипатына, оқушылардың жасына, дайындықтарына, білімі мен дағдылану дөрежесіне байланысты іріктеледі. Оқушылар әңгімені дұрыс қабылдау үшін негізінен, мынандай жұмыстар жүргізіледі.

1. Әңгімені қабылдауға оқушыларды психологиялық дайындау;
2. Әңгімеге байланысты сөздік жұмысын жүргізу;
3. Әңгімені оқу;
4. Оқыған әңгіменің мазмұнын айту;
5. Әңгіменің жоспарын жасау;
6. Әңгіменің мазмұны бойынша жүргізілетін шығармашылық жұмыстар.

Әңгімені қабылдауға оқушыларды психологиялық дайындау. Көркем шығарма жазушының сөзі арқылы жасаған көркем бейнесі, суреті арқылы қабылданады.

Әңгімені оқыған кезде оқушыда елес (адамдардың портреті, табиғат көрінісі, т.б) туады. Бұл оқушының сезімін қозғайды. Есінде сол өзі елестеткен елестер бойынша сақталады. Мәтінде кездесетін жаңа сөздер мен қиын ұғымдарды түсіндіруді ұмытпағаны жөн. Әңгіменің ішіндегі түсініксіз сөздердің мән-мағынасын біліп алмайынша, оның

мазмұнын ұғу балаларға өте қиынға соғады. Сондықтан мәтінде кездесетін түсініксіз, көнерген сөздер, қала баласы үшін таныс емес сөздер кездесетін болса, олардың алдын ала мағынасын түсіндіріп, мүмкін кездерде суретін көрсету арқылы түсінік қалыптастырып алған жөн. [1, 83 б.]

Әңгіменің мазмұнын айту, мазмұндау.

Қазір оқығанын түсініп, оны жүйелі түрде түсіндіре алмау, түсінгенін ауызша айта алмау деген мәселе жиі кездеседі. Оны оқушылардың цифрлық жаңаруда гаджеттерді пайдалануымен жиі байланыстырып жатамыз. Сондықтан бастауыш мектепте түсініп айтуға, оқыған әңгімені мазмұндай алуға үйретудің маңызы зор.Оқушы мазмұндау, әңгімелеу арқылы не түсінгенін, нені саралап алғанын, өзі үшін қандай тәрбиелік ұғым алғанын дауыс ырғағы, бет әлпеті, көңіл- күйі арқылы білдіреді. Ойлау, есте сақтау деңгейіне де әсері мол. Оқылған әңгімені қаншалықты терең қабылдағанын байқауға да болады. Жақсы түсінген әңгімені баяндау кезінде сөйлемді грамматикалық жағынан дұрыс құрастыру, сөздерді ретімен пайдалана алуы, ашық ойын білдіріп көпшілік алдында сөйлеуге жаттығады. Баяндаудың тіл дамыту үшін маңызы зор. Әңгіменің мазмұнын айтқызу екі түрлі жолмен іске асады: толық және ішінара. Көлемі шағын әңгімелерді дайындық барысында толық баяндаттыру қажет. Ішінара мазмұндау көлемі үлкен әңгімелер бойынша және бөлімге бөліп оқу, жоспар жасау барысында, көбіне қорытынды әңгіме кезінде іске асады. Саралап оқыту әдісін осы мазмұндау кезінде жеке шығармашылық тапсырмалар бере отырып жүзеге асыруға көп мүмкіндік береді. Шығармашылық жұмыстар біріншіден, оқылған материалды тереңірек меңгеруге мүмкіндік туғызса, екіншіден, балаларды өз беттерімен ойланып жұмыс істеуге талаптандырады. Оқушының басым қабілетін анықтап алдағы уақытта оны дамытуға мүмкіндік туғызады.

ЛИТЕРАТУРА

1.Тұрдалиева Г.Ж. Бастауыш сыныптарда қазақ тілін оқыту әдістемесі: - Астана: Фолиант, 2007 ж. – 292 б.

2. Жалпы орта, негізгі орта және бастауыш мектептердің оқыту тілі деңгейлері бойынша оқу нормативтері туралы әдістемелік ұсынымдама.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017

3. 2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: әдістемелік нұсқау хат. – Нұр-Сұлтан қ.: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020.-422 б.

ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

А. Ж. Куанышева
«Айыртау орта мектебі» КММ Айыртау ауданы Айыртау селосы
Солтүстік Қазақстан облысы
almira70599@mail.ru.

Аңдатпа

Мақалада білім беру сапасын арттырудағы педагогтің рөліне талдау жасалған. Мұғалімдердің XXI ғасыр оқушыларын дайындауда кездесетін қиындықтары мен педагогтің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру ізденісі сараланады.

Жас ұрпақтың терең білімін, жоғары интеллектуалдық деңгейін арттыру – педагог біліктілігі шеберлігінің еншісінде екендігі сөз етіледі. Тіл сабақтарында тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдыларын қамти отыра, коммуникативтік дағдыларын тиімді әдіс-тәсілдермен үйлестіруге болады. Заманауи ұстаз оқытуда инновациялық және интерактивті

технологияларды тиімді пайдаланады, оқушылардың білім деңгейін көтеру жолында сараптама жасайды.

Кілт сөздер: білім сапасы, педагог рөлі, заманауи ұстаз, технология, оқушы

Аннотация

В статье анализируется роль учителя в повышении качества образования. Рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются педагоги при подготовке учащихся к XXI веку и поиске формирования профессиональной компетентности педагогов.

Совершенствование глубоких знаний и высокого интеллектуального уровня подрастающего поколения находится в руках педагогического мастерства. Уроки языка охватывают навыки аудирования, говорения, чтения, письма и могут эффективно интегрировать коммуникативные навыки. Современный учитель эффективно использует инновационные и интерактивные технологии в обучении, анализирует, как достичь уровень образования обучающихся.

Ключевые слова: качество образования, роль педагога, современный учитель, технологий, ученик

Annotation

The article analyzes the role of teachers in improving the quality of education. The difficulties encountered by teachers in the preparation of students for the XXI century and the search for the formation of professional competencies of teachers are analyzed.

It is said that the deepening of knowledge and high intellectual level of the younger generation is the responsibility of teachers. Language lessons cover listening, speaking, reading, and writing skills, and can effectively integrate communication skills. A modern teacher effectively uses innovative and interactive technologies in teaching, analyzes how to achieve the level of education of students.

Keywords: quality of education, role of the teacher, modern teacher, technology,learner

Ұстаз – оқу сапасын көтерудің негізгі тұтқасы болғандықтан оның теориялық білімі, кәсіби шеберлігі де басты рөл атқарады. Сондықтан ұстаз алдында тұрған басты міндет – егеменді еліміздің жас ұрпағына сапалы білім мен саналы тәрбие беру, өмірге бейім жеткіншек жастарды даярлау болып табылады.

«Елімізді 2030 жылы барысқа айналдыратын күш – мектеп партасында отырған оқушылар мен 15-20 жас аралығындағы жастар» деп тұңғыш Елбасы Н.Ә. Назарбаев айтқандай, Қазақстанның болашағы жас ұрпақтың еншісінде. Ал жас ұрпақтың терең білімін, жоғары интеллектуалдық деңгейін бірден бір арттыру жолы – оқушы бойында қалай оқу керектігін үйренуді қалыптастыруға мән беру, оның тұлға ретінде дамуына қолдау көрсету.

Қарқынды өзгеріп жатқан әлемде жалпы мектептер үшін де, соның ішінде – мұғалімдер үшін де «XXI ғасырда нені оқыту керек?» және маңыздылығы жағынан одан кейінгі екінші мәселе – «Мұғалімдер оқушыларды XXI ғасырға қалай дайындайды?» – деген сұрақ бүгінгі күннің өзекті тақырыбы болып отыр [1.4-бет].

Бұл ретте мұғалімнің жоғары біліктілігі, олқылықтарды жоюмен жұмыс жасауы басты рөл атқаратынын атауға болады. Біліктілік – бұл білімдегі, тәжірибедегі берілген білімді меңгертудегі бейімділік, құндылықты бейнелейтін жалпы қабілеттілік. Біліктілік негізі**:** белгілі бір тәжірибені пайдалана білу, технологиялар мен жаңа ақпараттарды қолдана білу, замнауи өзгерістерге дайын болу секілді кезеңдерден өтуді талап етеді.

Білім алушылардың біліміндегі олқылықтарды толықтыру жұмыстарында педагогке:

- білім алушының артта қалу себептерін, оның оқу жетістіктерінің деңгейін және біліміндегі олқылықтарды анықтау;
- жеке тапсырмаларды таңдай отырып, оқытудың жеке жоспарын әзірлеу;
- жеке қолдау көрсету үшін білім алушының қажеттіліктерін зерделеу;
- жүйелі кері байланысты ұйымдастыру ұсынылады [2.15-бет].

Жүйелі жоспар құру – ұстаз еңбегінің нәтижесін өлшеу біліктілігі мен қызметінде сапалы көрсеткішке жетуге жетелейді әрі өз қызметіне, оның нәтижесіне талдау жасай білу біліктілігін көрсетеді.

Әрине, ұстаз жүгі – ауыр жүк. Ұстаз алдынан әрқайсысының өзіндік ерекшелігі бар бірнеше шәкірт өтеді. Алдында отырған әр оқушының жеке ерекшелігін ескере отырып ізденімпаздығын ұштай білу – басты міндет.

Қазіргі уақытта ерекше идеялар табатын, сын тұрғысынан ойлайтын ұрпақ өсіп келеді. Осындай тұлғаны дамыту үшін балаға бағдар беріп, талабын шыңдауды жүзеге асыратын кәсіби шеберлік қажет емес пе? Осы жолда мұғалімдер кәсіби шеберлігін қалай шыңдауда? – деген сұрақ туындауы мүмкін. Ақпарат жылдам тарап, тез жететін уақытта пән мұғалімі ғана болып қалу аз. Жаңашыл ұстаз үнемі өзін-өзі жетілдіру, педагогикалық шеберлігін шыңдау,үздіксіз даму үстінде. Бүгінгі күні заман талабына сай, өмірге бейім, бәсекеге қабілетті, құзыретті мамандар қажет.

XXI ғасыр – ақпараттық технологиялар дамыған кезең болып саналады. Білім мен техниканың даму деңгейі әрбір оқытушыға сапалы және терең білім беруіне жағдай жасап отыр. Сондай-ақ оқыту әдісін дұрыс таңдау – ұстаз үшін ең басты мәселе. Қазіргі білім беру үрдісінде ұстаздар жаңа технологияларды үйлесімді қолданып жүр. Соның бірі – ақпараттық коммуникативтік технологиялар. АКТ-ны оқу үрдісінде белсенді қолданған мұғалімнің оқушыға жан-жақты білім беруіне көп мүмкіндік бар. Берілген ақпаратты түрлі ресурстар көмегі арқылы түсіндіру – сабақты жеңілдетеді әрі тиімділігін арттырады. Сабақ кезінде интерактивті тақтаны, компьютерді, электронды оқулықты қолданған оқушының қызығушылығы да арта түсері анық.

Қазақтың көрнекті жазушысы, педагог-ұстаз Жүсіпбек Аймауытов: «Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер», – деген екен. Демек, оқушы бойындағы ынта-жігерін оятып, ынталандыру жолындағы ұсыныстарды оңтайлы қолдану – оқу мақсатына жетудің негізі жолы деп санаймын.

Сондай-ақ, биыл педагогикалық біліктілік арттыру курсынан өтудің маңызы зор болды. Біз осы курс аясында қажетті, тиімді оқыту әдіс-тәсілдерін қарастырып, қысқа мерзімді жоспарлау, оқу мақсаттарын дұрыс пайдалануды, критерий құруды, бағалаудың тиімді стратегияларын үйреніп, топта өз құрған сабағымызды қорғап, талқыладық.Өзім де сабақтарымда инновациялық технологияларды жиі қолданамын.Оқушыларға курста танысқан технологиялар арқылы сабақты түрлендіріп, топқа, жұпқа бөліп өткізуге көңіл бөлемін. Сабақ барысында оқушылардың сабаққа деген көңіл - күйлерін психологиялық ахуал туғызу арқылы анықтап, сабақ басталар алдындағы жағымды тілектер мен сабақ соңындағы өзіндік пікір, рефлексия алуға мән берудемін. Осы тұста мысал ретінде, өзімнің қазақ тілі сабағы барысында оқушыларды шеңбер бойымен тұрғызып «Микрофон» әдісі арқылы алдыңғы білімге қатысты сұрақтар қоюдан бастадым. Алдымен микрофонды өзім алып, өткен тақырыпқа қатысты бір сұрақ қойдым. Жауап берген оқушы келесі оқушыға бір сұрақ қояды. Осылай ойын жалғасады. Бұл алдыңғы білімді жаңа біліммен ұштастыру мақсатында жүргізіліп, оқушылардың ұшқыр ойлауын және белсенділігін дамытты.

Бүгінгі мұғалім сабақты жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша құрып, оқушылардың алған білімдерін өмірде тиімді қолдануға үйретуде. Табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағдыларды дарыту да сондай қажет екені жаңартылған оқу бағдарламасында да айтылған. Оқушылардың функционалдық сауатты тұлға болып қалыптасуына тілдік дағдылардың да тигізер ықпалы мол. Бұл – оқушылардың алған ақпаратты есте сақтап, білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуіне ықпал етеді.Тілдік пәндерде оқушылардың бойында тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдыларын қамти отыра, коммуникативтік дағдыларын төмендегідей интербелсенді әдіс-тәсілдермен үйлестіруге болады:

(Сызба 1).

Дағдылар	Әдіс-тәсілдер	Сипаттама
Тыңдалым	«Ассоциация», Аяқталмаған сөйлем, «Тыңдайтын үшбұрыштар», «Төрт сөйлем», SWOT – талдау, «Есте сақтау» әдісі т.б.	- тыңдалым дағдысы қалыптасады; - негізгі ойды түсінеді; - ақпаратты анықтайды; - аудиожазбаның мазмұнын түсінеді; - түсінгенін практикада қолданады.
Айтылым	ПОПС формуласы»,«Ой қозғау», «Автор орындығы», Ашық микрофон», «Арқаға жазылған комплименттер»,«Блум түймедағы» т.б.	-берілген ақпаратты түсінеді; -сөйлеу мәдениеті дамиды; -қорытынды пікір жасайды.
Оқылым	«БББ»,«Жуан-жіңішке сұрақтар», «Кластер», «Венн диаграммасы», «Фишбоун», «Дауыстап айтылатын ой», «Стоп кадр»әдісі т.б.	- түсініп оқиды; - мәселені сын тұрғысынан бағалайды; - негізгі аргументті анықтайды.
Жазылым	«5 минуттық эссе», «Пікір қалдыр», «Ойды түйінде», «Екі жақты күнделік», «Кейіпкерге хат», «Эссе» немесе «Еркін әңгіме», «Аяқталмаған сөйлем», «Дербес пікір жазу» әдісі т.б.	- тақырыпты аша біледі, - ойын сын тұрғысынан дәлелдейді; - өз көзқарасын дәлелді жазады; - қорытынды шешім шығарады; - сауатты жазады.

Аталған әдіс-тәсілдерді тиімді қолданысқа енгізсе, оқушы белсенділігі артып, сабақтың қызықты әрі жеңіл өтетіндігін байқауға болады. Бүгінгі күні білімді дайын қалпында қабылдамай, оны өздігімен құрастырудың тұлғаны дамытатындығы, есте ұзақ сақталатыны дәлелденген. Бұл мақсатқа интербелсенді әдістемені қолдану арқылы жетуге болады [3.137-146-бет].

Жаңашыл ұстаз әрдайым ізденіс үстінде. Бүгіні ұстаз қоғам талабына сай жеке тұлға қалыптастыруды дамытумен қатар білім жетілдіру, біліктілік арттыру, деңгейлік оқу, жаңартылған білім беру бағдарламасы курстарынан өтті. Бұл курстарды оқу – мұғалімнің кәсіби дамуына қолдау көрсетіп, оң нәтижесін беруде. Атап айтқанда, ұстаздар бағдарламаны қамтитын стратегиялар мен әдіс-тәсілдер бойынша берілген теориялық білімді іс-тәжірибеде қолдану арқылы оқу процесін жаңаша тұрғыдан ұйымдастыруды өз тәжірибесінде қолданып отыр. Шынында да, орынды мақсаттар ғана жетістікке жетелейді.

Ұлы педагог Константин Ушинский сөзімен айтқанда: «Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады» деген қағиданы ұстаз жадында ұстау қажет. Білім атты сара жолда адастырмайтұғын – ақыл, тіл, жүректі тыңдап, жаңашылдыққа бейім, білігі мен білімі жоғары, ұлағатты ұстаз деген атқа лайық болғаны абзал.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.Мұғалімге арналған нұсқаулық.«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Педагогикалық шеберлік орталығы». Астана, 2016. – 127 бет.
2. Әдістемелік нұсқау хат. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2021. – 320 бет.
3.Әлімов А.Қ.Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. Астана, 2014.

Джанкенова Меруерт Сериковна
«Абай атындағы орта мектебі»КММ Ақжар ауылы
zhankenova81@mail.ru

Аңдатпа

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологиялары меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Қазіргі педагогика жаңалықтарын пән ерекшеліктеріне қарай қолдана білу-оқыту мақатына жетудің бірден-бір жолы. Осы жолда педагогикалық технология оқыту мақсатында жетудің тиімді, нақты жолдарын көрсетеді.

Аннотация

Стать грамотным, разносторонним специалистом невозможно без овладения передовыми технологиями обучения в современной сфере образования. Освоение новых технологий благотворно влияет на формирование интеллектуального, профессионального, нравственного, духовного, гражданского и многих других человеческого облика личности, способствует саморазвитию и эффективной организации учебно-воспитательного процесса. Умение применять новшества современной педагогики в зависимости от особенностей предмета-единственный путь к обучению. На этом пути педагогическая технология показывает эффективные, конкретные пути достижения целей обучения.

Annotation

It is impossible to become a competent, versatile specialist without mastering the advanced technologies of training in the field of modern education. Mastering new technologies has a beneficial effect on the formation of an intellectual, professional, moral, spiritual, civil and many other human appearance of a person, helps to develop oneself and effectively organize the educational process. The ability to apply the innovations of modern pedagogy to the specifics of the subject is the only way to achieve the goal of teaching. Along the way, pedagogical technology shows effective, concrete ways to achieve the purpose of teaching.

Тірек сөздер: Оқыту тәсілдері, инновация, озық технологиялар, тиімді тәсілдері

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырап, оқытудың жаңа әдістері мен инновациялық технологиялары кеңінен енгізілуде. Бұл өзгерістер оқушылардың білім алуына тиімді әсер етіп, олардың ойлау, зерттеу және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Осы мақалада оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары қарастырылады.

Оқутыдың жаңа технологиясы іс-әрекеттің жоспарланған нәтижесіне жетудің шартты тәсілі реттінде қарастырылатын жаңа әдістердін жиынтығынан тұрады. Оның дәстүрлі оқыту технологияларынан ерекшелігі мынада:-Білім алушы тулғаның интеллектуалды дамуы аз уақыт ішінде қабылдау дәрежесінің жоғары мөлшеріне жетуіне бағытталғандығы; -Білім алушы мен мұғалімнің белсенділігін сәйкес болуы; -Мұғалім мен білім алушының өзара қарым-қатынасында жауапкершіліктің міндеттілігі. Оқытудың даму функциясы білім алушы тұлғасы жетілдігуге бағытталған арнайы дайындалған кейбір оқыту технологиясында, әдістемелік жүйелері мен әдістерде жүзеге асырылады оларға бүгінгі өркендеп келе жатқан жаңа сипаттағы жаңа технологияларды жатқызуға болады. Олар: «Дамыта оқыту технологиясы», «Модульдік оқыту технологиясы», «Сын турғасынан ойлауды дамыту тенологиясы» т.б жатады. Осы технологияларды сабақта қолдана отырып оқушының ойлау тәсілдерін бақылауға болады. Берілген материалдан оқушы ең маңыздысын, ең бастысын бөліп алады, басқа нәрселермен салыстырады, оны жүйелеп, қорытындылайды, нақтылайды, анықтайды және ұғымға түсінік береді, оны дәлелдейді немесе жоққа шығарады, модельдейді. Жаңағы тәсілдерді қолданғанын оқушының сөзінен тұжырымынан байқауға

болады. Өз тәжірибемдегі оқушының ойлау қабілет арттыру үшін қолайлы деп санайтын әдістерім: ойын, жарыс, сайыс, оқушының қиялын, бақылауын қолдану, танымдық ойын және шығармашылықпен орындауға арналған тапсырма. Қорыта келгенде, инновациялық технологиялардың қай түрін алсақ та, оларды тиімділігі тек қана мұғалімнің шеберлігімен және осы шеберлікті шындай түскендігімен ғана шын күшіне ие бола алады. Сондықтан білім алушылардың ынтасын арттыруға арналған әдістемелік құралдарды жүйесі мен амалдары әр мұғалімнен оларды терең игеруін, іске асыруы және оған сай болатын іскерлікті талап етеді. XXI ғасыр компьютерлік ақпараттар заманы. Сондықтан да жер бетінде болып жатқан жаңалықтар мен өзгерістер туралы спутник, интернет арқылы мағлұматтар оқушыларға жеткізіліп, айтылады.

Оқытудың тиімді тәсілдері

Білім беру сапасын арттыру үшін дәстүрлі әдістерден бөлек, заманауи оқыту тәсілдері қолданылуда. Солардың ішінде ең тиімділері:

1. Белсенді оқыту әдістері

• Проблемалық оқыту – оқушыларға нақты мәселені шешуге бағытталған тапсырмалар беру арқылы олардың сыни ойлауын және талдау қабілетін арттыру.

• Диалогтық оқыту – пікір алмасу, топтық жұмыс және пікірталас арқылы оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіру.

• Жобалық оқыту – білім алушылар өз бетімен зерттеу жүргізіп, практикалық дағдыларын дамытады.

• Ойын технологиясы – білім беру процесін қызықты әрі есте қаларлықтай етіп өткізу үшін қолданылатын әдіс.

2. Деңгейлік және сараланған оқыту

• Әр оқушының қабілеті мен білім деңгейіне қарай жеке немесе топтық тапсырмалар беру.

• Дарынды балалармен арнайы жұмыс жүргізу және қосымша тапсырмалар беру.

3. Кейс-стади (нақты жағдайларды талдау)

• Оқушыларды шынайы өмірдегі мәселелермен таныстырып, оларды шешу жолдарын табуға үйрету.

• Бизнес, құқық, медицина сияқты салаларда жиі қолданылады.

Инновациялық технологиялар

Қазіргі білім беру үрдісінде технологияның маңызы артып келеді. Инновациялық технологиялар оқытудың тиімділігін арттырып, білімді игеруді жеңілдетеді.

1. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ)

• Компьютерлер, интерактивті тақталар, планшеттер және басқа да сандық құралдар арқылы оқыту.

• Электрондық оқулықтар мен онлайн платформаларды пайдалану (Coursera, Khan Academy, Moodle).

2. Онлайн және қашықтықтан оқыту

• Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom сияқты платформалар арқылы білім беру.

• Дәрістерді видео форматта өткізу және электронды бағалау жүйелерін қолдану.

3. Арттырушы және виртуалды шындық (AR/VR)

• Виртуалды зертханалар мен тренажерлер арқылы тәжірибелік дағдыларды меңгеру.

• 3D модельдеу және интерактивті симуляциялар.

4. Геймификация (ойын элементтерін қолдану)

• Оқу процесін ойын түрінде ұйымдастыру арқылы мотивацияны арттыру.

• Бағдарламалау, тіл үйрену және математика сабақтарында жиі қолданылады.

5. Машиналық оқыту және жасанды интеллект

• Білім алушылардың қажеттіліктеріне бейімделген оқыту жүйелерін дамыту.

• Автоматтандырылған бағалау жүйелері және деректерді талдау арқылы оқыту процесін оңтайландыру.

Оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологияларын қолдану білім сапасын арттырып қана қоймай, оқушылардың қызығушылығын оятады және олардың дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Цифрлық дәуірдегі білім беру жүйесі үздіксіз дамып, жаңа әдістермен толықтырылады. Сондықтан мұғалімдер мен оқушылар заман талабына сай технологияларды меңгеріп, оларды тиімді қолдана білуі қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Н. Назарбаев Қазақтан халқына жолдауынан. Астана,2011ж
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана, 2000ж
3. Сарбасова Қ.А Инновациялық технологиялар. Алматы, 2006
4. Сынып жетекшісінің анықтамалығы журнал №11- 2013
5. Г.Ақпанбетов, Сабақта жаңа технологияны қолдану.
6. Б. Жолдасов. Инновациялық технологияларды білім беруде қолдану. Білім. №5, 2007ж.

«ЛИВО» (ЛАБОРАТОРИЯ ИННОВАЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ)
БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР ЗЕРТХАНАСЫ
LABORATORY OF INNOVATIONS IN EDUCATION

Суюнгалиева Нурганым Амангельдиевна
КГУ "Школа-лицей" отдела образования Сырымского района управления образования акимата Западно-Казахстанской области" село Жымпиты Сырымского района ЗКО, улица Казахстанская 4.
sknur1983@gmail.com

Аннотация.

В докладе раскрываются проблемы работы с одаренными учениками и показываются пути их решения.

Как в современной ситуации сельских школ грамотно использовать инновационные технологии для развития позитивного обучения?

Опираясь на свой опыт учителя-исследователя и школьного тренера автор на примере стимулирования одаренных учеников показывает использование предмета «Русский язык и литература» как инструмент достижения поставленных учебных задач.

В рамках проведенной работы показан нестандартный подход к реализации национального проектов и проектной деятельности в школе.

Ключевые слова: одаренные ученики, инновационные технологии, нестандартный подход, сельская школа.

Аннотация.

Бұл баяндамада дарынды оқушылармен жұмыс істеу мәселелері қарастырылып, оларды шешу жолдары ұсынылады. Ауыл мектептерінде инновациялық технологияларды тиімді пайдалану арқылы жағымды оқыту ортасын дамытуға баса назар аударылады.

Автор өз тәжірибесіне сүйене отырып, «Орыс тілі мен әдебиеті» пәнін оқу мақсаттарына жетудің құралы ретінде пайдалану жолдарын көрсетеді. Зерттеу ұлттық жобаларды жүзеге асыру мен мектептегі жобалық қызметті ұйымдастырудың стандартты емес тәсілін ұсынады.

Тірек сөздер: қабілетті оқушылар, инновациялық технологиялар, ерекше тәсіл, ауыл мектебі

Annotation

The report examines the challenges of working with gifted students and proposes solutions. Special attention is given to the use of innovative technologies to foster positive learning in rural schools.

The author demonstrates how subject-based learning can serve as a tool for achieving educational goals, particularly by stimulating gifted students.

The study presents a non-standard approach to the implementation of national projects and project-based learning in schools.

Keywords: gifted students, innovative technologies, unconventional approach, rural school.

«Учитывая современные тенденции, необходимо перейти от подхода «образование – обучение» к «образование – становление и развитие личности» из Проекта Национального доклада к I Съезду педагогов «КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ, ДОСТУПНОЕ КАЖДОМУ»

Поверите ли вы, если узнаете, что у 90% одаренных учеников есть проблемы в школе? Почему так происходит и как это исправить? Надо всегда помнить: «Одаренный ученик ≠ удобный ученик»

Одаренного ребенка сложно давить авторитетом. Не скажешь «я старше, я знаю лучше».

Это вызов для учителя. Одаренного ребенка развивать по максимуму сложно. Не факт, что есть программа, которая ему подойдет. Это реальный вызов и печаль для учителя, который честно хочет помочь, но не знает как. Потому что его подготовка на это не рассчитана. Вдобавок, неизбежны ситуации, в которых одаренный ребенок указывает на ошибки учителю. И это не та ситуация, в которой хочется оказаться. Надо признать ошибку и не потерять уважение в глазах остальных. Не всякий сможет.

Для успешного обучения талантливых учеников недостаточно освоения школьной программы, пусть даже продвинутого уровня. Неумение вызвать интерес, невозможность реализовать свои идеи накладываются на проблему оснащенности сельских школ и отсутствие качественного интернета. Альтернативой всему этому ученикам видится поступление в платные школы. Так в сельских школах систематизируется постоянная «утечка мозгов».

«Сохраняется разрыв в качестве знаний между городскими и сельскими обучающимися. Исследованием PISA циклично подтверждается разница между городскими и сельскими школами. К примеру, разница по читательской грамотности PISA-2018 составила 37 баллов в пользу городских. Материальная инфраструктура школьных зданий в сельской местности существенно ограничивает возможности сельских школьников по сравнению с городскими. Ограничен доступ обучающихся школ к цифровым образовательным ресурсам в связи с отсутствием широкополосного Интернета, только 39 % школ имеют высокоскоростной Интернет (от 20 мбит/с и выше). [2]

Из всего вышесказанного мы можем заключить: надо грамотно подобрать современные технологии обучения, применяя которые мы сможем реализовываться в нескольких направлениях одновременно. В процессе анализа работы успешных школ Казахстана было выделено несколько ключевых принципов, на которых зиждется их работа: удовлетворение запросов, освоение новых технологий, реализация лидерских качеств, развитие нестандартного мышления.

Как учитель русского языка и литературы я поставила задачей моей работы с одаренными учениками становление развитой личности, умеющей применять свои знания русского языка и литературы для достижения поставленных целей.

Программа «ЛИВО» (Лаборатория инноваций в образовании) является хорошей возможностью воспользоваться и поделиться опытом апробирования инновационных технологий в сельской школе для развития данных принципов. В ней показано, как на практике ученики реализуют свои идеи, анализируя произведения мировой литературы, подробно изучают построение предложений и их грамотное оформление при освоении ИИ, предлагают нестандартные пути решения административных проблем.

Учителю русского языка и литературы надо научить ребят использовать свои знания по предмету как хороший инструмент для достижения поставленных целей. Авторские права

данной идеи принадлежит, конечно же, Абаю, и её постоянная актуальность является ещё одним из многих доказательств его гениальности. Вы все согласитесь, наверное, с тем, что лучше предложить помощь в достижении цели, чем навязывать обучение.

В данный момент программой реализуются 4 инновационные технологии:

1. Обучение, основанное на запросах.

2. Работа с ИИ. Чат GPT, как вы знаете, работает на русском. Учащиеся создают и оформляют свои запросы так, чтобы получить нужный им ответ.

3. Проектная деятельность находится на этапе внедрения в процесс урока. Большим подспорьем может стать уровневое обучение, в частности работа со среднесрочным планированием. Результатом работы по данному направлению можно считать школьный клуб «П&П» (Публика и подросток), в котором действующие спикеры-дебатёры проводят практические занятия по публичному выступлению.

4. Дизайн-мышление поэтапно показано в процессе создания, проведения и оценки проекта «Хорор-квест». При работе с проектом ученики прочитали 10 книг по данной тематике. Обсудив их, выбрали 4 для реализации.

Ребята освоили практические навыки профессий режиссера, сценариста, актера, визажиста, стилиста, мобилографа. А кое-кто выбрал будущую специальность – продюссера, сказав, что разобрался с принципами работы!

Рисунок 1 «Хоррор-квест» Рисунок 2 «Создание образов»

https://www.instagram.com/horror_syrym?igsh=YWNhOTFrenNrZHJ6

Ещё одной возможностью представлять свои идеи, формировать образовательное сообщество и развивать функциональную грамотность стало создание своего подкаста, продвигающего идеи грамотной интеграции традиционных ценностей и современных инноваций. Данный формат был выбран не случайно: согласно данным исследования «Лайфхакера» и «Яндекс. Музыки», 92% опрошенных слушателей подкастов младше 30 лет. [3]

Название «TүсінGen» отражает суть подкаста – это игра слов: «түсін» (понимай) и «Gen» (поколение). Ученики хотели создать пространство для обсуждений, где подростки и взрослые лучше понимают друг друга через литературу.

В первом сезоне была выбрана повесть Бердибека Сокпакбаева «Меня зовут Кожа». Вместе с молодыми учителями ведущие разобрали темы дружбы, воспитания, ошибок и взросления. Подкаст помог не только глубже понять книгу, но и увидеть, что ценности Кожи актуальны и сегодня.

Рисунок 2 «Подкаст «TүсінGen »»

https://youtu.be/SsseJR_cFzw?si=WTMuWJ_xY1ocQLMW

«TүcінGen» вдохновил школьников, и теперь они готовят новые выпуски о книгах, которые волнуют подростков.

Результат работы «ЛИВО» наблюдается в увеличении читающей аудитории школьников, активизации общественной деятельности учеников и сплоченности школьного коллектива.

Наша лаборатория открыта для обсуждения и развития педагогических идей смельчаков-новаторов и готова помочь практическими советами по их применению!

ЛИТЕРАТУРА

1. https://dtcenter.ru/dteens/design_thinking_teens
2. Концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы
3. https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/article/details/135521?lang=ru
4. https://www.instagram.com/horror_syrym?igsh=YWNhOTFrenNrZHJ6
5. https://youtu.be/SsseJR_cFzw?si=WTMuWJ_xY1ocQLMW

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫСЫ

Акильжанова Майра Каирбаевна
«Павлодар Қаласының Кенжекөл Жалпы Орта Білім Беру Мектебі» КММ
akilzhanovam@mail.ru

Аннотация:

Мақалада қазақ тілін оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялар қарастырылады. Авторлар заманауи әдістердің, оның ішінде коммуникативті, проблемалық және жобалық оқыту әдістерінің қазақ тілі сабағында қалай тиімді қолданылатынын сипаттайды. Сонымен қатар, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен виртуалды шындық сияқты инновациялық құралдарды қолдану арқылы оқушылардың тіл үйрену мотивациясы мен білім сапасын арттыру жолдары ұсынылады.

Annotation:

This article discusses effective methods and innovative technologies in teaching the Kazakh language. The authors describe how modern approaches, including communicative, problem-based, and project-based teaching methods, can be applied effectively in Kazakh language classes. Additionally, the use of Information and Communication Technologies (ICT) and Virtual Reality (VR) tools to enhance student motivation and improve the quality of learning is presented.

Аннотация:

Статья рассматривает эффективные методы и инновационные технологии преподавания казахского языка. Описываются способы эффективного применения современных методов обучения, таких как коммуникативный, проблемный и проектный подходы в уроках казахского языка. Также рассматривается использование информационно-

коммуникационных технологий и виртуальной реальности для повышения мотивации учащихся и улучшения качества обучения.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологияларды қолдану өте маңызды рөл атқарады. Әсіресе қазақ тілін оқыту барысында заманауи әдістерді қолдану , білімалушылардың қызығушылығын арттырып, білім сапасын жоғарылатуға мүмкіндік береді. Қазақстанның білім беру жүйесінің дамуы мен жаңғыруы барысында оқытудың дәстүрлі әдістерінен бөлек, инновациялық тәсілдерді енгізу қажеттілігі туындап отыр.

Бұл мақалада қазақ тілін оқытудағы тиімді тәсілдер мен инновациялық технологиялар, олардың артықшылықтары мен тиімді қолдану жолдары қарастырылады. Сонымен қатар, қазақ тілін оқытуда қолданылатын заманауи әдістердің тәжірибелік мысалдары келтіріледі.

Қазақ тілін оқытудағы қазіргі мәселелер

Қазақ тілін оқыту процесінде бірқатар мәселелер кездеседі:

1. Оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылықтың төмендігі
2. Дәстүрлі оқыту әдістерінің заман талабына сай еместігі
3. Тілдік ортаның жеткіліксіздігі
4. Оқыту материалдарының заманауи талаптарға сәйкес еместігі
5. Оқыту процесінде интерактивті технологиялардың аз қолданылуы

Осы мәселелерді шешу үшін қазақ тілін оқытудың инновациялық тәсілдері мен технологияларын енгізу қажет. Олар оқушылардың тілді үйренуге деген мотивациясын арттырып, білім алу процесін тиімді етеді.

Оқытудың тиімді тәсілдері

1. Коммуникативті оқыту әдісі

Коммуникативті оқыту әдісі – тілді шынайы қарым-қатынас құралы ретінде қолдануға бағытталған тәсіл. Бұл әдіс білімалушылардың сөйлеу, тыңдау, оқу және жазу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Коммуникативті әдістің негізгі принциптері:

- Тілді нақты жағдайларда қолдану
- Диалогтық оқыту
- Топтық жұмыстар
- Рөлдік ойындар
- Жобалық жұмыстар

Мысалы, қазақ тілін оқыту барысында оқушыларға күнделікті өмірде кездесетін жағдайларды модельдеуге болады: дүкенде, ауруханада, мейрамханада, т.б. Бұл жағдайларда оқушылар өздерін еркін сезініп, тілді практикалық түрде қолдануға мүмкіндік алады.

2. Проблемалық оқыту әдісі

Проблемалық оқыту әдісі – білімалушылардың өз бетінше білім алуына, сыни ойлау қабілетін дамытуға бағытталған тәсіл. Бұл әдіс арқылы оқушылар белгілі бір проблеманы шешу барысында тілдік дағдыларын дамытады.

Проблемалық оқыту әдісінің кезеңдері:

1. Проблемалық жағдайды құру
2. Проблеманы анықтау
3. Болжамдарды ұсыну
4. Болжамдарды тексеру
5. Қорытынды жасау

Мысалы, "Қазақ тілінің мәртебесін қалай көтеруге болады?"деген проблемалық сұрақ қойып, оқушыларға осы мәселені шешу жолдарын ұсынуға тапсырма беруге болады. Бұл оқушылардың қазақ тілінде ойлау, сөйлеу және жазу дағдыларын дамытады.

3. Жобалық оқыту әдісі

Жобалық оқыту әдісі – оқушылардың белгілі бір тақырып бойынша жоба дайындауына негізделген тәсіл. Бұл әдіс арқылы оқушылар тілдік дағдыларын дамытып қана қоймай, зерттеу жүргізу, ақпарат іздеу және талдау, презентация жасау сияқты дағдыларын да дамытады.

Жобалық жұмыстың кезеңдері:

1. Тақырыпты таңдау
2. Жоспар құру
3. Материал жинау
4. Жобаны орындау
5. Презентация жасау
6. Қорытынды шығару

Мысалы, "Қазақстанның мәдени мұрасы"тақырыбында жоба дайындау барысында оқушылар қазақ тілінде ақпарат іздеп, мәтіндер жазып, презентация дайындайды. Бұл олардың тілдік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Инновациялық технологиялар

1. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ)

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар қазақ тілін оқыту процесін тиімді етуге көмектеседі. АКТ құралдары арқылы оқушылар аудио және видео материалдарды қолдана отырып, тілдік дағдыларын дамыта алады.

АКТ құралдарының түрлері:

- Электрондық оқулықтар
- Білім беру порталдары мен сайттар
- Онлайн сөздіктер мен аудармашылар
- Мобильді қосымшалар
- Интерактивті тақталар

Мысалы, "Soyle.kz", "Tilqural.kz"сияқты онлайн платформалар қазақ тілін меңгеруге көмектеседі. Бұл платформаларда грамматикалық материалдар, жаттығулар, аудио және видео материалдар бар.

2. Гейміфікация

Гейміфікация – оқыту процесіне ойын элементтерін енгізу арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру тәсілі. Ойын арқылы оқыту оқушылардың мотивациясын арттырып, білім алу процесін қызықты етеді.

Гейміфікация элементтері:

- Ұпай жинау жүйесі
- Жарыстар мен байқаулар
- Деңгейлер жүйесі
- Виртуалды марапаттар
- Рөлдік ойындар

Мысалы, "Kahoot!", "Quizlet"сияқты онлайн платформаларды қолдану арқылы қазақ тілінен викториналар өткізуге болады. Бұл оқушылардың білімін тексеріп қана қоймай, олардың қызығушылығын да арттырады.

3. Аралас оқыту (Blended Learning)

Аралас оқыту – дәстүрлі оқыту мен онлайн оқытуды біріктіретін тәсіл. Бұл тәсіл арқылы оқушылар сабақта мұғаліммен бірге жұмыс істеп, үйде онлайн ресурстарды қолдана алады.

Аралас оқытудың моделдері:

- "Flipped Classroom" (Төңкерілген сынып) – теориялық материалды үйде оқып, практикалық жұмыстарды сабақта орындау
- "Station Rotation" (Станциялар бойынша айналу) – оқушылар әртүрлі станцияларда әртүрлі тапсырмаларды орындау
- "Flex Model" (Икемді модель) – оқушылар өз қарқынымен жұмыс істеу

Мысалы, қазақ тілін оқыту барысында "Төңкерілген сынып"моделін қолдану арқылы оқушыларға грамматикалық материалды үйде видео арқылы оқып, сабақта практикалық жаттығуларды орындауға тапсырма беруге болады.

4. Виртуалды және кеңейтілген шындық (VR/AR)

Виртуалды және кеңейтілген шындық технологиялары қазақ тілін оқыту процесін интерактивті етуге көмектеседі. Бұл технологиялар арқылы оқушылар виртуалды ортада тілді қолдана алады.

VR/AR технологияларының артықшылықтары:

- Шынайы тілдік ортаны модельдеу
- Визуалды және аудиалды материалдарды біріктіру
- Оқушылардың қызығушылығын арттыру
- Тілдік дағдыларды практикалық түрде дамыту

Мысалы, "Қазақстан бойынша виртуалды саяхат"қосымшасы арқылы оқушылар Қазақстанның әртүрлі өңірлерімен таныса алады, жергілікті тұрғындармен виртуалды сұхбаттар жүргізе алады.

Тиімді тәсілдер мен инновациялық технологияларды енгізу жолдары

Қазақ тілін оқытуда тиімді тәсілдер мен инновациялық технологияларды енгізу үшін келесі қадамдарды жасау қажет:

1. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру – мұғалімдер заманауи тәсілдер мен технологияларды қолдана білуі керек
2. Материалдық-техникалық базаны жақсарту – мектептер мен оқу орындарын қажетті құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету
3. Оқу-әдістемелік материалдарды жаңарту – заманауи талаптарға сай оқулықтар мен оқу құралдарын дайындау
4. Тәжірибе алмасу – мұғалімдер арасында тәжірибе алмасу жүйесін құру
5. Мониторинг жүргізу – енгізілген тәсілдер мен технологиялардың тиімділігін бағалау

Қорытынды

Қазақ тілін оқытуда тиімді тәсілдер мен инновациялық технологияларды қолдану білім беру процесінің сапасын арттырады. Коммуникативті, проблемалық және жобалық оқыту әдістері, сондай-ақ АКТ, гейміфікация, аралас оқыту және VR/AR технологиялары қазақ тілін оқыту процесін тиімді етуге көмектеседі.

Заманауи тәсілдер мен технологияларды қолдану арқылы оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылығын арттырып, олардың тілдік дағдыларын дамытуға болады. Бұл қазақ тілінің мәртебесін көтеріп, оның қолданыс аясын кеңейтуге ықпал етеді.

Қазақ тілін оқытуда тиімді тәсілдер мен инновациялық технологияларды қолдану – бұл заман талабы. Сондықтан мұғалімдер мен білім беру мамандары осы бағытта жұмыс істеуі қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбдіғалиев С.Қ. Қазақ тілін оқытудың инновациялық әдістері. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 245 б.
2. Жұмабаева Ә.Е. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Білім, 2021. – 198 б.
3. Қадашева Қ. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Астана: Фолиант, 2020. – 176 б.
4. Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас негіздері. – Алматы: Print-S, 2019. – 220 б.
5. Рахметова С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Өлке, 2018. – 287 б.
6. Балтабаева Ж.Қ. Қазақ тілін оқытудағы инновациялық технологиялар // Педагогика және психология. – 2022. – №2. – Б. 35-42.
7. Қожахметова К.Ж., Нұрғалиева Г.К. Білім берудегі инновациялық технологиялар. – Алматы: Мектеп, 2020. – 256 б.
8. Қапалбек Б.С. Қазақ тілін электронды оқыту әдістемесі. – Алматы: Кітап, 2021. – 187 б.

ҚОЛДАНБАЛЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ БАСТАУЫШ БІЛІМДЕ: ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУҒА ӘСЕРІ. ПРИКЛАДНОЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ: ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ УЧЕБНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ.

Кайсенова Аяулым Нурмолдиновна
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№14 негізгі орта мектебі» КММ
ayaulym.kaysenova@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада қолданбалы жасанды интеллектінің бастауыш білімдегі рөлі қарастырылады. Ауыл мектептерін дамыту және білімдегі алшақтықты қысқарту мақсатында қолданбалы жасанды интеллекті құралдарын пайдалану оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді. Зерттеуде қолданбалы жасанды интеллекті негізінде жасалған оқыту әдістерінің тиімділігі, оның оқушылардың оқу, жазу, есептеу дағдыларына әсері және мұғалімдерге әдістемелік қолдау көрсету мүмкіндіктері талданады. Сонымен қатар, бастауыш сынып мұғалімдеріне қолданбалы жасанды интеллекті құралдарын пайдаланудың практикалық тәсілдері ұсынылады.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль прикладного искусственного интеллекта в начальном образовании. В целях развития сельских школ и сокращения разрыва в образовании использование прикладных инструментов искусственного интеллекта способствует улучшению навыков обучения учащихся. В исследовании анализируется эффективность методов обучения на основе прикладного искусственного интеллекта, его влияние на навыки чтения, письма, работы на компьютере и возможности оказания методической поддержки преподавателям. Кроме того, учителям начальных классов предлагаются практические способы использования прикладных инструментов искусственного интеллекта.

Abstract. This article examines the role of applied artificial intelligence in primary education. The use of applied artificial intelligence tools to develop rural schools and reduce the educational gap can help improve students' reading skills. The study analyzes the effectiveness of teaching methods based on applied artificial intelligence, their impact on students' reading, writing, and arithmetic skills, and the possibilities of providing methodological support to teachers. In addition, practical approaches to using applied artificial intelligence tools for primary school teachers are proposed.

Түйін сөздер: жасанды интеллект, бастауыш білім, ауыл мектептері, оқу дағдылары, білімдегі алшақтық, педагогикалық инновациялар.

Кіріспе. Білім беру технологияларының қарқынды дамуы білім берудің барлық деңгейінде оқыту әдістерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Соның ішінде, қолданбалы жасанды интеллектінің (ҚЖИ) оқыту процесіне енуі ерекше орын алады. Бастауыш білім беру кезеңінде оқу дағдыларын қалыптастыру маңызды рөл атқарады, өйткені бұл кезеңде балалардың оқу, жазу және математикалық дағдылары қалыптасады. Ауыл мектептерінде білім беру сапасын арттыру мақсатында инновациялық технологияларды, соның ішінде қолданбалы жасанды интеллектіні қолдану қажеттілігі туындап отыр. Қолданбалы жасанды интеллектінің білім беру процесіне әсерін зерттеу арқылы оның ауыл мектептеріндегі білімдегі алшақтықты қысқартудағы рөлі айқындалады. Бұл мақалада қолданбалы жасанды интеллектінің бастауыш сынып оқушыларына әсері, оны қолданудың тиімді әдістері, сонымен қатар мұғалімдерге арналған құралдар қарастырылады.

Теориялық бөлім. Бастауыш білім беру саласында қолданбалы жасанды интеллект құралдарының енгізілуі оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіруге, жеке оқыту жолдарын

дамытуға және білім беру процесін жаңа деңгейге көтеруге зор мүмкіндік береді. Қазіргі таңда жасанды интеллект технологиялары білім беру жүйесінде кеңінен қолданылады және олардың әлеуеті ауыл мектептеріндегі білімдегі алшақтықты қысқартуға, оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыруға, сондай-ақ мұғалімдердің кәсіби біліктілігін жоғарылатуға септігін тигізеді. [1]

Қолданбалы жасанды интеллект – бұл компьютерлік жүйелердің адамға ұқсас ақыл-ой процестерін жүзеге асыруға қабілеттілігі. Оның ішінде, деректерді талдау, оқыту алгоритмдерін қолдану және жеке оқушылардың қажеттіліктеріне бейімделген оқыту әдістерін жасау маңызды рөл атқарады. Бастауыш сыныптардағы оқушылардың оқу дағдыларының негізі – оқуды, жазуды, есептеуді және логикалық ойлауды меңгеруде жатыр. Қолданбалы жасанды интеллект құралдары бұл процестерді жекелендіруге, әр оқушының жеке мүмкіндіктеріне сәйкес тапсырмалар ұсынуға мүмкіндік береді.

Әсіресе ауыл мектептерінде, мұғалімдердің қол жетімді педагогикалық ресурстары шектеулі болған жағдайда, қолданбалы жасанды интеллект құралдары білім сапасын арттыруда маңызды рөл атқарады. Бұл технологиялар арқылы оқушылардың оқу үрдісін автоматтандыру, бағалау процесін оңтайландыру және оқушылардың жетістіктерін нақты деректер негізінде талдау мүмкіндігі пайда болады. Нәтижесінде, әр оқушы өзіне тән оқу жолын табуға және өз қабілеттерін толық ашуға жағдай жасалады.

Қолданбалы жасанды интеллектінің бастауыш білім беру процесіне енгізілуі оқушылардың сандық және логикалық ойлау қабілеттерін дамыта отырып, олардың шығармашылық әлеуетін арттырады. Мысалы, оқыту бағдарламаларына жасанды интеллект негізінде әзірленген интерактивті қосымшалар енгізілген кезде, оқушылар ойын арқылы математика, тілді дамыту және жалпы танымдық пәндерді меңгереді. Мұндай тәсіл оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады және олардың білімді игеруіне жағымды әсер етеді. [2]

Осы технологияның тағы бір артықшылығы – оқушылардың оқу үрдісін жекелендіру мүмкіндігі. ҚЖИ алгоритмдері әр оқушының білім деңгейін, оқу жылдамдығын және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, арнайы тапсырмалар мен жаттығулар ұсына алады. Бұл әдіс арқылы оқушылардың әлсіз тұстарын анықтап, оларға сәйкес коррекция жасау мүмкіндігі пайда болады. Мұғалімдер де осы деректерді пайдалана отырып, өз сабақтарын икемді түрде жоспарлап, оқушыларға көбірек назар аударып, топтық жұмысқа қолдау көрсете алады. Сонымен қатар, қолданбалы жасанды интеллект құралдары мектептегі бағалау жүйесін де өзгертуге ықпал етеді. Оқушылардың нәтижелерін автоматты түрде есептеп, деректерді талдау арқылы мұғалімдер нақты ұсыныстар жасай алады. Бұл әдіс арқылы оқушылардың жетістіктері мен қиындықтары туралы толық ақпарат алынып, әр оқушыға жеке қолдау көрсетуге мүмкіндік туады. Білім беру саласында осы технологияларды қолдану оқушылардың білімі мен дағдыларының сапасын жоғарылатып, жалпы білім беру процесінің тиімділігін арттырады. [3]

Жасанды интеллекттің педагогикалық аспектілері де ерекше назар аударуды талап етеді. Бұл технологияларды сабаққа енгізу кезінде мұғалімдердің өздері де жаңа білім мен дағдыларды меңгеруі қажет. Қолданбалы жасанды интеллект құралдарын пайдалану мұғалімдерге оқыту процесін оңтайландыруға, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламасын жекелендіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл әдіс мұғалімдер мен оқушылар арасындағы интерактивті қарым-қатынасты нығайтып, оқушылардың сабаққа белсенді қатысуына жағдай жасайды. Зерттеу көрсеткендей, қолданбалы жасанды интеллект құралдары мектептерде, әсіресе ауыл мектептерінде, білім сапасын арттыруда айтарлықтай тиімді. Қолданбалы жасанды интеллект негізіндегі оқыту платформалары оқушылардың оқу үрдісін жекелендіруге, оларды дербес бағалауға және сабақтың әрбір кезеңінде нақты кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Бұл педагогикалық әдістердің бірі ретінде заманауи технологиялардың білім беру жүйесіне интеграциясы оқушылардың білім деңгейін арттыруда, олардың логикалық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуда маңызды құрал болып табылады. [4]

Бастауыш сыныптағы оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіру барысында қолданбалы жасанды интеллект құралдары тек есеп шығару дағдыларын ғана емес, жалпы танымдық қабілеттерін дамытады. Оқушылар өздерінің қателіктерінен сабақ алып, жаңа әдістерді қолданып, өз бетімен мәселелерді шешуді үйренеді. Мұндай үдеріс олардың болашақтағы оқу жетістіктеріне негіз болады және математикалық сауаттылығын арттыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, қолданбалы жасанды интеллект құралдарын пайдалану мұғалімдерге сабақтың тиімділігін арттыруға, оқушылардың білімін тереңдетуге және әртүрлі білім беру әдістерін үйлестіруге мүмкіндік береді. Осылайша, қолданбалы жасанды интеллекттің бастауыш білім берудегі рөлі – оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіру, білім сапасын арттыру және оқыту процесін жекелендіру болып табылады. Қолданбалы жасанды интеллект құралдарын енгізу ауыл мектептеріндегі білімдегі алшақтықты қысқартуға, мұғалімдердің кәсіби дамуына және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға зор үлес қосады. Тиімді оқыту әдістерін біріктіре отырып, заманауи технологияларды қолдану арқылы біз болашақ ұрпақтың білім деңгейін жоғарылатып, олардың ойлау қабілетін дамыта аламыз. Бұл әдістемелік құрал – оқушылардың жеке тұлғалық қасиеттерін ескере отырып, заманауи білім беру процесіне жаңа серпін беретін, өзекті және тиімді ресурс болып табылады. [5]

Практикалық бөлім. Бұл бөлімде ауыл мектептерінде қолданбалы жасанды интеллект құралдарының бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларына әсерін бағалау мақсатында жүргізілген тәжірибелік жұмыстар мен эксперименттік зерттеулер сипатталады. Зерттеу барысында заманауи интерактивті платформалар, мобильді қосымшалар және дербестендірілген оқыту әдістері қолданылды, олардың көмегімен оқушылардың оқу үрдісі жекелендіріліп, әр бала өз деңгейінде тапсырмалар орындау мүмкіндігіне ие болды. Практикалық сынақтарда эксперименттік топ ретінде ауыл мектептеріндегі 1-4 сынып оқушылары таңдалып, оларға қолданбалы жасанды интеллект негізіндегі оқыту платформалары арқылы арнайы тапсырмалар берілді. Мысалы, математика пәнінде сандық есептер, логикалық жұмбақтар және интерактивті жаттығулар ұсынылды. Оқушылар тапсырмаларды орындау барысында жүйелі түрде кері байланыс алып, өз қателіктерін түзетуге мүмкіндік алды. Мұғалімдер онлайн бақылау жүйесі арқылы әр оқушының оқу нәтижелерін нақты уақыт режимінде талдап, жекелендірілген оқу бағдарламаларын дайындады.

Практикалық эксперименттің нәтижелері көрсеткендей, қолданбалы жасанды интеллект құралдарын қолданған топта оқушылардың орташа бағалары 15–20 пайызға артты, сонымен қатар есеп шығару, логикалық ойлау және мәтінді түсіну дағдылары елеулі түрде жақсарды. Мысалы, математика есептерін шешуде оқушылар өз бетімен ойлап, шешімдерін дәлелдеп айтып шықты, бұл олардың аналитикалық қабілеттерін дамытуға үлкен септігін тигізді. Оқушылардың тапсырмаларды орындау жылдамдығы артты, қателік мөлшері азайды, нәтижесінде оқу процесі әлдеқайда тиімдірек өтті. Сонымен қатар, қолданбалы жасанды интеллект құралдарын қолдану барысында мұғалімдер мен оқушылар арасындағы интерактивті қарым-қатынас нығайды. Сабаққа ойын элементтерін енгізу, онлайн тесттер мен викториналар ұйымдастыру арқылы оқушылардың сабақты белсенді меңгеруі қамтамасыз етілді. Бұл әдістер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқу процесін қызықты әрі тиімді етті. Мұғалімдер өздерінің кәсіби біліктілігін арттырып, заманауи технологияларды қолдану арқылы оқушылардың оқу нәтижелерін жақсартуға бағытталған жаңа әдіс-тәсілдерді меңгерді.

Эксперименттік зерттеу барысында қолданбалы жасанды интеллект құралдарының ауыл мектептерінде білім сапасын арттыруға зор ықпал ететіні дәлелденді. Әр оқушының жеке оқу деңгейін ескере отырып, арнайы тапсырмалар мен жаттығулар ұсынылуы білімдегі алшақтықты азайтуға және оқушылардың шығармашылық әлеуетін ашуға мүмкіндік берді. Мұғалімдер қолданбалы жасанды интеллект платформаларын пайдалана отырып, оқушылардың прогресін нақты деректер негізінде бағалап, олардың жетістіктерін жүйелі түрде бақылады. Практикалық жұмыстардың тағы бір маңызды аспектісі – оқушылардың өз

бетімен шешім қабылдау, өз қателіктерінен сабақ алу және алынған нәтижелерді талдау дағдыларының қалыптасуы. Әдістемелік эксперимент барысында әрбір оқушы өз тапсырмасын орындап болған соң, мұғалімнің жетекшілігімен топтық талқылау жүргізілді. Бұл үрдіс оқушылардың логикалық ойлауын, креативтілігін арттырып, оларды мәселені жан-жақты қарастыруға үйретті.

Қолданбалы жасанды интеллект құралдарын енгізу бастауыш білім беруде оқушылардың оқу дағдыларының, әсіресе математика мен логикалық ойлаудың дамуына оң әсер етті. Ауыл мектептерінде білім сапасын арттыру және оқушылардың оқу ынтасын жоғарылату мақсатында қолданбалы жасанды интеллект платформаларын қолданудың тиімділігі айқын байқалды. Бұл тәжірибелік жұмыстар оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру процесін жекелендіру арқылы, алдағы уақытта да заманауи оқыту әдістерін жетілдіруге негіз болмақ. [6]

Қорытынды. Қолданбалы жасанды интеллект бастауыш білім беруде жаңа парадигманы қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Зерттеу барысында ауыл мектептеріндегі 1-4 сынып оқушыларының оқу дағдылары мен логикалық ойлау қабілеттерінің қолданбалы жасанды интеллект құралдарын қолдану арқылы айтарлықтай жақсартылғаны анықталды. Қолданбалы жасанды интеллект негізіндегі интерактивті платформалар, мобильді қосымшалар және дербестендірілген оқыту әдістері оқушыларға жеке оқу траекториясын қалыптастыруға, олардың оқу жетістіктерін нақты деректер негізінде бағалауға мүмкіндік береді. Бұл технологиялар оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттырып, сабақтың тиімділігін жоғарылатады.

Сонымен қатар, қолданбалы жасанды интеллект құралдарын қолдану мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыруда және оқу процесін жекелендіруде зор әлеуетке ие. Мұғалімдер арнайы платформалар арқылы оқушылардың деңгейін бақылап, жеке қажеттіліктеріне сәйкес тапсырмалар ұсына алады, бұл білімдегі алшақтықты азайтуға септігін тигізеді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, ауыл мектептерінде ҚЖИ негізіндегі оқыту әдістерін енгізу оқу сапасын арттыруға және оқушылардың математика, тіл, логика және басқа да пәндер бойынша білімін тереңдетуге ықпал етеді. Осылайша, қолданбалы жасанды интеллект оқыту процесіне енгізу – білім беру жүйесінде инновациялық шешімдерді қолданудың нәтижелі үлгісі болып табылады. Әдістемелік құрал мұғалімдерге оқушылардың білімін жекелендіруге, оқыту әдістерін жетілдіруге және оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған тиімді ресурс ретінде өз орнын тапты. Болашақта осы технологияларды одан әрі жетілдіру және кеңінен қолдану арқылы ауыл мектептеріндегі білім сапасын арттыру мүмкіндігі зор деп сенеміз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. «Бастауыш білім беру бағдарламасы мен инновациялық технологияларды қолдану нұсқаулықтары», 2018–2021 ж.
2. Әбдіқадыров, Ж.М. «Қолданбалы жасанды интеллект негіздері және оның білім берудегі қолданылуы», Алматы, 2019.
3. Сафиуллин, Ә.Қ. «Бастауыш сыныптарда жасанды интеллект технологиялары: әдістемелік ұсыныстар», 2020, ҚР Білім және ғылым министрлігі басылымы.
4. Қожанов, А.Ө. «Математика және тіл пәндерінде ҚЖИ қолдану тәжірибесі», 1-4 сыныптарға арналған оқу-әдістемелік құрал, 2020.
5. Ермеков, Б.Ж. «Ауыл мектептеріндегі заманауи технологиялар: ҚЖИ-дің оқушылардың оқу дағдыларына әсері», 2021, Қазақстан, баспасы.
6. «Жасанды интеллект және білім беру инновациялары», Педагогика және әдістемелік журнал, 2020, №3, 34–42 бет.

АУЫЛДЫҚ МЕКТЕПТЕРДЕ ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚ ТАРЫНДА СЫНИ ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ

USING CRITICAL THINKING TECHNOLOGY IN RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS IN RURAL SCHOOLS

Раиса Раисовна Жумагульдинова
КГУ «Средняя школа №42» г. Петропавловск, Казахстан
zhumaguldinova@bk.ru

Аннотация

Мақалада білім алушылар оқу үдерісінің маңызды бөлігі болып табылатын сыни тұрғыдан ойлауды бағалаудың әдістері мен тәсілдері қарастырылады. Сыни тұрғыдан ойлау оқушының ақпаратты талдау, түсіндіру, бағалау және негізді қорытынды жасау қабілеті. Бұл дағдыларды дамыту маңызды,өйткені олар білім алушылар басқа да негізгі құзыреттіліктерін дамыту үшін негіз болады. Мақалада мұғалімнің сыни тұрғыдан ойлауды бағалау үшін қолдана алатын әдістері талқыланады, сонымен қатар оларды оқу процесіне енгізу бойынша ұсыныстар беріледі.

Түйінді сөздер: сыни тұрғыдан ойлау, ауыл муктептері, оқыту әдістері, талдау дағдылары, оқыту тәжірибесі.

Аннотация

В статье рассматриваются методы и подходы к оценке критического мышления у обучающихся, которые являются важной частью их образовательного процесса. Критическое мышление представляет собой способность ученика анализировать, интерпретировать, оценивать информацию и делать обоснованные выводы. Развитие этих навыков важно, так как они становятся основой для формирования других ключевых компетенций учащихся. В статье обсуждаются методы, которые педагог может использовать для оценки критического мышления, а также предлагаются рекомендации по их внедрению в образовательный процесс.

Ключевые слова: критическое мышление, сельские школы, методы обучения, аналитические навыки, педагогическая практика.

Annotation

The article discusses methods and approaches to assessing critical thinking in students, which is an important part of their educational process. Critical thinking is the ability of a children to analyze, interpret, evaluate information and make reasonable conclusions.

Developing these skills is important, as they become the basis for the formation jf other key competencies of children. The article discusses methods that educators can use to assess critical thinking and offers recommendations for implementing them in the educational process.

Keywords: critical thinking, rural school, teaching methoods, analytical skills ,teaching practice.

Сельские школы часто сталкиваются с определёнными проблемами: ограниченными образовательными ресурсами, меньшими возможностями для культурного и научного развития, а также с недостаточной мотивацией учащихся к углубленному изучению предмета. Однако, несмотря на это, сельские школы могут эффективно использовать различные инновационные педагогические подходы для повышения качества образования. Одним из таких методов является технология критического мышления. Внедрение ТКМ на уроках русского языка и литературы может значительно повысить уровень восприятия учащимися текста, развить аналитические и аргументативные способности, а также помочь в формировании самостоятельных мыслей.

Что включает в себя формирование критического мышления у учащихся? Чтобы успешно развить критическое мышление, необходимо определить основные технологии и приемы критического мышления, а также правильно применять их в процессе обучения. Критическое мышление – это способность свободно и познавательно выражать свои мысли, повышая интерес учащихся. То есть, независимая и совместная творческая работа, целью которой является прекращение мышления и предоставление ученику возможности

критически рассматривать, анализировать, сравнивать, организовывать, систематизировать, изучать, демонстрировать и интерпретировать мысли других, извлекая то, чего он не знал. [1]. Таким образом, критическое мышление является программой развития чтения и письма. Программа, побуждающая ученика свободно общаться с учителем и одноклассниками, спорить, прислушиваться к мыслям друг друга, проявлять уважение, преодолевать трудности и искать пути решения текущей проблемы. Критическое мышление развивается в первую очередь посредством обсуждения, письма и активного взаимодействия с текстами. Чтение и письмо являются фундаментальными процессами получения и передачи информации. Поэтому обучающихся следует научить эффективно читать и писать. Что в свою очередь можно успешно реализовать на уроках русского языка и литературы [3].

На уроках русского языка и литературы технология развития критического мышления предполагает вовлечение учащихся к различным методам и приемам оценочной деятельности (самоуважение, взаимное уважение). Такой подход соответствует особой философии технологического критического мышления, одним из принципов которого является концепция «индивидуального процесса обретения свободы», а одним из синонимов критического мышления является свободное, независимое и открытое мышление, отвергающее все догмы, которые развиваются через внедрение новой информации в личный жизненный опыт. Следовательно, критическое мышление — это не навык сам по себе, а скорее совокупность многих навыков и способностей, которые постепенно развиваются по мере развития и обучения ребенка. Эти дети появляются быстрее, когда в классе нет пассивных слушателей, а они постоянно активно ищут информацию, связывают изученное со своим практическим опытом, сравнивают свои знания с другими работами в этой и других областях знаний. Кроме того, учащиеся должны научиться подвергать сомнению достоверность и авторитетность информации, проверять логику доказательств, делать выводы, создавать новые примеры применения теоретических знаний, принимать решения, определять причины и следствия различных исследуемых явлений (а преподаватели должны им помогать). Систематическое включение критического мышления в учебный процесс призвано создать уникальный образ мышления и познавательной деятельности.

На уроках русского языка и литературы необходимо использовать различные методы и приемы развития критического мышления. Давайте рассмотрим самые основные из них:

Кластеры. Это способ графической организации материала, позволяющий визуализировать мыслительные процессы, происходящие при погружении в определенную тему. Кластер — это отражение нелинейного образа мышления. Этот метод иногда называют «визуальным мозговым штурмом».

Тематическая область технологии не ограничена, использование кластеров возможно при изучении самых разнообразных тем.

2.«Корзина» идей, понятий, имен. Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальном этапе урока, когда актуализируются имеющиеся у них опыт и знания. Он позволяет узнать все, что знают или думают учащиеся по обсуждаемой на уроке теме. На доске можно нарисовать символ корзины, в которой обычно содержится все, что все учащиеся коллективно знают по изучаемой теме.

3.Синквейн. Синквейн – это пустой (нерифмованный) стих, помогающий синтезировать и обобщать информацию. Может предлагаться как самостоятельное, самостоятельное задание; работать в парах; как коллективное творчество. Обычно синквейн используется на этапе размышления, хотя на этапе вызова его можно давать и в нетрадиционной форме.

4.Мозговой штурм служит для активации имеющихся знаний на этапе «вызова» при работе с фактологическим материалом. Возможны индивидуальная, парная и групповая форма работы. Как правило, они проводятся последовательно, хотя каждый может представлять собой самостоятельный способ организации деятельности.

5.Эссе. Жанр критики и публицистики, свободная интерпретация любой литературной, философской, эстетической, нравственной и социальной проблемы.

Рекомендуется использовать его как небольшую письменную работу на этапе рефлексии. Есть эссе на 5 минут, эссе на 10 минут и более длинные и трудоемкие эссе. Очень часто его можно использовать на уроках литературы.

6.«Взаимоопрос». Способ работать в паре. Используется на этапе осмысления и рефлексии. Технология применения: двое учащихся читают текст, останавливаясь после каждого абзаца, и задают себе вопросы разного уровня по содержанию прочитанного. Этот модуль способствует развитию коммуникативных навыков.

7.Групповая дискуссия. Групповая дискуссию можно использовать как на этапе вызова, так и на этапе рефлексии. Причём в первом случае ее задача – обмен первичной информацией, выявление противоречий, а во втором – возможность переосмыслить полученную информацию, сравнить собственное видение проблемы с другими взглядами и позициями. Форма группового обсуждения способствует развитию диалогического общения и формированию самостоятельного мышления.

Техника «Шесть шляп мышления». Метод шести шляп — один из наиболее эффективных приемов организации мышления, разработанный английским писателем, психологом и специалистом в области творческого мышления Эдвардом де Боно. Метод шести шляп мышления позволяет развивать гибкость ума и креативность, прекрасно помогает преодолеть творческий кризис, помогает принимать правильные решения и точнее соотносить свой образ мышления со своими целями и задачами. Он помогает обучающимся анализировать произведения с разных точек зрения. Каждая «шляпа» представляет собой определённую стратегию мышления:

Белая шляпа - объективный анализ, факты.

Красная шляпа – эмоции, чувства.

Черная шляпа - критическое, пессимистическое восприятие.

Жёлтая шляпа - оптимистический взгляд

Зелёная шляпа - креативность, новые идеи

Синяя шляпа - контроль и организация процесса.

Обучающиеся могут надеть разные «шляпы» и анализировать произведения через эти различные перспективы.

Метод «Кубик Блума», основанный на таксономии Блума. Он позволяет задавать обучающимся вопросы разной сложности, от простого воспроизведения фактов до глубокого анализа. Вопросы могут быть следующими:

-Знание: Что происходит в произведении?

-Понимание: Почему персонаж поступает именно так?

-Применение: Как бы вы поступили на месте героя?

-Анализ: Какие причины и следствия приводят к развязке произведения?

-Синтез: Какое другое окончание вы могли бы предложить?

-Оценка: Согласны ли вы с действиями персонажей? Почему?

Эффективным на уроке является метод «Дебаты и дискуссии», который помогает обучающимся развивать навыки аргументации и убедительности, а также учит уважению к чужому мнению. Например, можно организовать дебаты, где одна группа будет защищать поведение одного из героев, а другая – наоборот, опровергать его действия. [4].

Также стоит отметить не менее эффективные приемы и методы, такие как: «Джигсо»; «Инсерт»; «Письмо по кругу»; «Покопаемся в памяти» или «Вспомни»;

«Таблица аргументов»; «Перекрестная дискуссия»;

«Правило 3 П» (познакомиться, понять, применять);

«Я знаю»; ««Рассказ-предположение по ключевым словам»; «Как вы думаете?»; «Перепутанные логические цепочки»; «Двухчастный дневник»;

«Чтение с остановками»; «Мудрые совы»; «Толстые» и «тонкие» вопросы; Ромашка Блума; «Фишбоун» (рыбный скелет); «Горячий стул»; «Метод углов»; Метод «Ключи мудреца» (Thinker’s Keys).

Таким образом, в сельских школах, где ограничены возможности для разнообразного

культурного развития, критическое мышление может служить тем инструментом, который восполнит пробелы в формировании у обучающихся способности к самовыражению и к самостоятельному анализу. Уроки литературы, в частности, становятся не только пространством для изучения произведений, но и местом для развития важных личностных качеств, таких как:

*умение работать с текстом, выделять главные идеи;

*развивать самостоятельность мышления;

*аргументировать свою точку зрения и доказывать свою позицию. Использование технологии развития критического мышления, ее приемов и методов дает хорошие результаты [5].

Критическое мышление является важной основой для того, чтобы обучающиеся, выйдя из школы, были способны ориентироваться в сложном мире и принимать самостоятельные решения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Скоморовская Н.Б. Развитие критического мышления учащихся // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2013. –№12
(59). – С. 283-288
2. Технология развития критического мышления через чтение и письмо - всем учителям, прочее (kop- ilkaurokov.ru)
3. Перевощикова М. Г. Инновационные технологии на уроках литературы // Perevoshhikova. pdf (goruno-dubna.ru)
4. Технология развития критического мышления (1sept.ru)
5. Возможности технологии развития критического мышления в активизации речевой деятельности на уроках русского языка и литературы (1sept.ru)

ҰЛЫЛАР ӨНЕГЕСІ-ҰРПАҚҚА АМАНАТ
НАСЛЕДИЕ ВЕЛИКИХ- НАКАЗ ДЛЯ ПОТОМКОВ
THE LEGACY OF THE GREAT - A MANDATE FOR POSTERITY

А.О.Жакупова
«Әдістемелік орталық» Петропавл қаласы
Akmaral.04.11.1967@mail.ru

Аннотация. В статье рассказывается о том, как можно оптимально и рационально использовать в учебном процессе ценные произведения одного из великих личностей - просветителя, педагога-методиста, поэта Магжана Жумабаева, основоположника национальной педагогики казахского народа, внесшего значительный вклад в учебно-просветительское и воспитательное дело нации. Педагогическое наследие основоположника казахской этнопедагогики четко отражено в том, как автор использует в своей педагогической деятельности сочетание, интеграцию в содержание современного образования. На основе народной педагогики учит учащихся уважать национальные ценности и рассматривает пути их применения. В данной статье автор в виде анализа элементов этнопедагогики и путей рационального использования произведений просветителя в учебно-воспитательном деле.

В современном мире, когда инновационные технологии стремительно развиваются, человеческому капиталу не хватает ценности. Поэтому государство уделяет особое внимание инвестициям в молодежь, образование. Теперь мы должны развивать экономику, основанную на знаниях и науке, полезное производство. В соответствии с современными требованиями, одним из особых требований к содержанию образования является обучение

подрастающего поколения через казахский язык национальной педагогике и духовной культуре казахского народа, традициям и обычаям казахского народа, этикету чистого языка, владению передовыми образцами казахской литературы и правильному использованию полученных знаний в сложившихся ситуациях современной жизни.

Abstract. The article tells about how you can optimally and rationally use the valuable works of one of the great personalities in the educational process - the enlightener, teacher-methodologist, poet Magzhan Zhumabayev, the founder of the national pedagogy of the Kazakh people, who made a significant contribution to the educational and educational and educational work of the nation. The pedagogical heritage of the founder of Kazakh ethnopedagogy is clearly reflected in how the author uses a combination, integration into the content of modern education in his pedagogical activity. On the basis of folk pedagogy teaches students to respect national values and considers ways to apply them. In this article, the author in the form of an analysis of the elements of ethnopedagogy and the ways of rational use of the works of the enlightener in educational affairs. In today's world, when innovative technologies are rapidly developing, human capital lacks value. Therefore, the state pays special attention to investments in youth, education. Now we must develop an economy based on knowledge and science, useful production.

In accordance with modern requirements, one of the special requirements for the content of education is the education of the younger generation through the Kazakh language to the national pedagogy and spiritual culture of the Kazakh people, the traditions and customs of the Kazakh people, the etiquette of the pure language, the possession of advanced samples of Kazakh literature and the correct use of the knowledge gained in the current situations of modern life.

Кілт сөздер:құндылықтар, ұлттық,тәрбие, педагогика,тұлғатану.

Ключевые слова: ценности, национальные, воспитательные, педагогические, личностные.

Key words: values, national, educational, pedagogical, personal.

Жиырмасыншы ғасырдың басындағы әдебиет – Алаш арыстарының шығармашылық туындылары жарыққа шыққан, артынан Кеңес үкіметі күшіне енгенде қапаста қалып тұншықтырылған, бірақ өміршеңдігімен тәуелсіздік жылдары қайта халқымен қауышқан өміршең әдебиет.Кеңес үкіметі тұсында ұлттық рухани мұраны-Алаш арыстарының шығармаларынан тұратын ұлттық әдебиетіміз, яғни алаш қайраткерлерінің әдеби мұрасы «байлар дәуірінің әдебиеті», «байлар әдебиеті», «ұлтшыл әдебиет» деген жаламен солақай саясат идеологиясы салдарынан өздерінің лайықты бағаларын ала алмады. Кеңес үкіметі кезіндегі қазақ әдебиетінде Алаш әдебиеті оқытылмады.[1]

Еліміз тәуелсіздігін алған жылдары «Мәдени мұра», «Мәңгілік Ел» «Рухани жаңғыру», «Құндылықтарға негізделген білім беру» ұлттық бағдарламаларын іске асыру аясында жас ұрпаққа рухани-адамгершілік, патриоттық, эстетикалық тәрбие беруде Алаш ардақтыларының, соның ішінде Мағжан Жұмабаевтың ғылыми-педагогикалық, поэтикалық мұрасын пайдаланудың жаңа мүмкіндіктері ашылды.

Қазақстандық білім беру жүйесінде Мағжан Жұмабаевтың педагогикалық және әдеби мұрасын зерделеу және оның идеяларын қазіргі білім беру жүйесінде жүзеге асыру бойынша тәжірибе алмасу шаралары халықаралық, республикалық және өңірлік деңгейлерде дәстүрлі түрде ұйымдастырылады. Үкімет тарапынан қолдау тапқан ғылыми-практикалық маңызды іс-шараларға түркітілдес мемлекеттер мен көрші елдер делегациялары дәстүрлі түрде қатысады. Халықаралық дәрежеде ұйымдастырылатын ауқымды ғылыми-практикалық іс-шаралар барысында,соңғы жылдары Алаш арысы –М.Жұмабаев туралы талай ақтаңдақтардың беті ашылып, тың деректер мен ақынның құнды дүниелері халқымен, ұлтымен қауышты.[3]

Солтүстік Қазақстан облысында, ақиық ақын, педагог, ағартушының туған жерінде ұлы тұлғаның 130-жылдығына орай,тағылымы мол ғылыми-практикалық іс-шаралар халықаралық деңгейде, жоспарлы түрде ұйымдастырылып, «Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы» КММ және «Білім саласындағы әдістемелік жұмыс және

ақпараттық технологиялар орталығы» КММ қолдауымен өткізілді. Конференция жұмысы бес секциядан тұратын, бес бағытты қамтыды. Осы халықаралық ғылыми конференция қорытындысы бойынша, Солтүстік Қазақстан облысының тумасы, тарихи тұлға М.Жұмабаевтың педагогикалық мұрасын өңірлік білім беру бағдарламасының мазмұнына қосымша тұлғатану курсы ретінде «Мағжантану» пәнін енгізу мәселелері көтерілген болатын. Сол өзекті мәселенің шешімі ретінде өзімнің авторлық туындымды жарыққа шығарып, «Ұлылыр өнегесі –ұрпаққа аманат» атты элективтік курс бағдарламасын әзірледім. Авторлық бағдарламаның бағыты-тұлғатану, тұлғаны жан-жақты, сан қырынан таныту болды. Педагогикалық практика мен іс-тәжірибе барысында жиналған құнды,тың мәліметтерді өңірлік білім беру мазмұнына ықпалдастыру көзделді және курс бағдарламасы облыстық орта білім беру мекемелеріне қосымша білім беру курсы ретінде енгізілді. Авторлық бағдарлама облыстық Сараптамалық кеңесте және Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім Академиясы жанындағы кеңесте сәтті қорғалды және курс бағдарламасын республикалық көлемде таратуға, жалпылауға ұсыныс берілді. Түркі әлемі түгел танып, ағартушылық, ақындық өнеріне тәнті болған құдіретті өнер иесі, жыр пайғамбары атанған, қасиетті Қызылжар өңірінің тумасы М.Жұмабаевты, оның шығармашылығын тану, оқып-үйрену- ұлтын сүйген әр қазақстандық азамат үшін игі іс болмақ.

«Мағжантану» элективтік курс бағдарламасының тақырыптық жоспары

Кесте 1

№	Тақырып	Сағат саны	Мерзімі
1	Курсқа кіріспе. Шолу сабағы	1	
2	М.Жұмабаевтың өмірі мен шығармашылығы. Дәріс сабақ	1	
3	М.Жұмабаевтың оқу-ағартушылық қызметі	1	
4	«Сауатты бол», «Бастауыш мектептегі ана тілі». Зерттеушілік сабақ	1	
5	М.Жұмабаевтың педагогикалық идеясы. «Педагогика» оқу құралы. Ғылыми-ізденіс сабағы	1	
6	М.Жұмабаев -қазақ этнопедагогикасы негізін қалаушы. «Бесік жыры». Этнопедагогикалық сабақ	1	
7	Балалар әдебиеті. «Өтірік ертегі». Дәріс-презентация	1	
8	М.Жұмабаев. «Шолпы» өлеңі. Дәріс сабақ	1	
9	«Ұлтттық тәрбие-тал бесіктен». Эссе жазу	1	
10	М.Жұмабаевтың тарихи шығармалары. «Батыр Баян» поэмасы. Шығармашылық сабақ	1	
11	«Оқжетпестің қиясында» поэмасы. Зерттеу сабағы	1	
12	Ақын шығармашылығындағы эпикалық жанр. «Қойлыбайдың қобызы». Ізденіс сабағы	1	
13-14	Аңыз –өлең, мифология жанры. «Қорқыт ата» дастаны	2	
15	Ойталқы. «Мен таныған Мағжан» Шығармашылық сабақ	1	
16	М.Жұмабаевтың рухты поэзиясы. «Қазағым». Поэзия сабағы	1	
17	«Мен жастарға сенемін!».	1	
18	«Өнер-білім қайтсе табылар». Зерттеу сабағы	1	
19	Мағжан –символист ақын. «От» өлеңі. Сабақ-презентация	1	
20	М.Жұмабаев «Мен кім?», «Толқын» өлеңдері	1	
21	Абай мен Мағжан үндестігі. «Алтын хәкім Абайға»	1	
22	Ақын поэтикасындағы гендерлік бейне (әйел, ана бейнесі) «Сүйемін», «Ана» өлеңдері. Ізденіс сабағы	1	

23	Нәтиже сабақ.Сынақ жұмысы. Тест.	1	
24	М.Жұмабаев –лирик ақын. Махаббат лирикасы. «Бәрінен де сен сұлу». Музыкалық сабақ	1	
25	Табиғат лирикасы. «Туған жер», «Жазғы таң»	1	
26	Азаматтық лирика. «М.Д.абақтыдан шыққанда» өлеңі	1	
27-28	«Жырымен жұртты оятқан» Ғылыми-практикалық сабақ (мақала, эссе,реферат, жоба)	1	
29	М.Жұмабаев –публицист. Аудармалары мен прозасы. Кітапханалық экскурсия сабағы	1	
30	Мағжан және «Алаш» қозғалысы. Шығармашылық сабақ. Қойылым, сахналық көріністер.	1	
31	Түркология-ақын поэзиясының өзекті арнасы. «Түркістан», «Орал тауы» . Сабақ-презентация	1	
32	Мағжан шығармаларындағы экология мәселесі. «Туған жерім – Сасыққөл». Кіріктірілген сабақ	1	
33	«Шойын жол» өлеңі. Саяхат сабақ	1	
34	Қорытынды сабақ. «Мағжан тағылымы өміршең»	1	

Мағжан Жұмабаев ұлттық педагогика ғылымының іргетесын қалауға көп еңбек сіңірді, ол баланы оқыту-тәрбиелеуді халық, яғни қазақ педагогикасы негізінде жүргізуді ұсынып, насихаттады. «Әр тәрбиешінің қолданатын жолы-ұлт тәрбиесі» деген тұжырымды ұстанды. Тәрбие берудің басты ұстанымдары-адами тұлғаны қалыптастыру және өзінің ана тілін, мәдениеті мен әдебиетін,салт –дәстүрін сүйдірте отырып,өзгелердің де ұлттық құндылықтарын құрметтеуге үйрету екенін атап өтеді. Ол өзінің әдістемелік оқу құралында: «Біздің дағдарып тұрған мектебімізді бастап алып кететін даңғыл жол жоқ...Сондықтан оқу құралын жазып жатқан азаматтар бұл құрал қандай мінезді мектепке арналады,сол туралы ой жүгіртсе игі болар еді... Кең қазақ мектебіне негіз іздегенде,таза,пәк кезінен,яғни мектеп құрылысының қазақ жанына қабысуы жағынан келуі дұрыс болар еді»,-деп жазады. Өкінішке орай,бұл мәселе қазіргі күнде де маңызын жоғалтқан жоқ. Мағжан Жұмабаев көрегендігінің бір айғағы: «Мектебімізге негіз саламыз дегенде ескертетін іс- соңғы кезде соқыр еліктеу ауруы біздің жанымызға сіңіп барады. Міне, осыдан сақтану керек», деген еді. [4]

Мағжан Жұмабаев халықты қараңғылық бұғауынан босату жолында тың жол салып, «Алаш» партиясының құрамына өтіп, оқу-ағарту ісіне берілген жылдар еді. Саналы ғұмырын қараңғы халықты оқу-білімге шақыру,ұстаздық етуге арнады. Осы мақсаттарына жету үшін барлық мүмкіншіліктерін пайдаланып, «Қазақ», «Айқап» баспаларының беттерінде оқу-ағарту туралы мақалалар жариялап, оқулықтар мен әдістемелік құралдар шығарды. Мағжан Жұмабаев өзінің шығармаларын ұлттық-этнологиялық нақышта жазып,халыққа патриоттық-ұлтжандылық идеяны әсерлі жеткізе білді. Осы қасіретті жылдарда қазақ халқының білімге,сауат ашуға ынтасы артып, көзқарастары өзгере бастады. Бастауын орта ғасырдан алған Мәңгі Ел даласының ағартушылары Әбу Насыр әл Фараби, Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұнның, Абайдың, Шоқан Уәлиханов,Ыбырай Алтынсариндерің ісін жалғастырушылардың бірі болды. [5]

Мағжан Жұмабаев әрі лирик ақын, әрі аудармашы, әрі ұстаз-ғалым. Мағжан Жұмабаев ондаған поэма, жүздеген лирикалық өлеңдерін жазумен бірге, оқытушылық қызметті атқара жүріп, тұңғыш педагогикалық оқулықтар жазып қалдырды. Ол жазған “Бастауыш мектепте ана тілі” (1925), “Сауатты бол” (1926), “Педагогика” (1922) атты оқулықтары педагогика және әдістеме ғылымдарына қосқан тың үлес болып саналады. М.Жұмабаев орыс, батыс педагог-психолог ғалымдар еңбектерін оқи отырып, сонымен бірге тәрбиенің ұлттық ерекшеліктерін ескере өзінің “Педагогика” атты оқулығын жазудағы ұстанымын былайша сипаттайды: “Тәрбие ғалымдарының пікірлерін (орыс, батыс ғалымдары) таңдап алуға ұмтылдым. Шамам келгенше қазақ жанына қабыстыруға

тырыстым… Бізде бұрын пән тілі болмағандықтан түрлі терминдерге тап басқанда қазақша сөз табу көп күшке тиді. Қалайда курстарда оқыған мұғалімдердің жәрдемімен таза орыс сөздері қазақшаға айналдырылды. Ал енді жиһан тілі (интернацианалдық терминдер) болып кеткен сөздері қазақшаға аударам деп азаптануды тиіс таппадым”.

Шынында да ол кезде қазақша педагогикалық терминдар жоқтың қасы еді. М.Жұмабаев жүздеген педагогикалық жаңа терминдерді ойлап тауып, тілімізге енгізген.[6]

Тәрбиенің бұдан басқа да бірнеше түрлері бар. Автордың төрт тәрбиеге баса көңіл бөлуі сол заманның талабынан туған көзқараспен астасып жатыр. Бүгінгідей экономикалық, экологиялық және құқықтық тәрбие ол жылдарды (1930) онша актуальды мәселе болмаса керек.Автор осы тәрбиенің төрт түрін тәптіштеп түсіндіре келіп, былай дейді: «Егер де адам баласына осы төрт тәрбие тегіс берілсе, оның тәрбиесі түгел болғаны. Бала берік денелі болса, түзік ойлайтын, дұрыс шешетін, дәл табатын ақылды болса, сұлу сөз, сиқырлы әуен, әдемі түрден ләззат алып, жан толқындырарлық болса, жамандықтан жаны жиреніп, жақсылықты жаны тілеп тұратын құлықты болса ғана адам баласының дұрыс тәрбие алып, шын адам болғандығы… Балам адам болсын деген ата-ана осы төрт тәрбиені дұрыс орындасын…»– деу арқылы Мағжан Жұмабаев тәрбие мақсатын айқындап береді.[7]

Педагогика пәнін Мағжан Жұмабаев беске бөледі:

- Жалпы педагогика. Адамның дене һәм жан күштерін тәрбие қылу жолдары;
- Дидактика. Оқытудың негізгі жолдары
- Методика. Оқытудың негізгі жолдарына негіздеп, белгілі бір пәнді қалай оқыту жолдарын көрстеді.
- Мектепті басқару. Бұл пән мектеп қалай салынуға, қалай басқарылуға тиісті, сынақтарға шәкірттерді қалай бөлу керек, оқу уақытын қалай белгілеу керек. Міне осылар сықылды мектеп құрылысы жолдарын көрсетеді;
- Педагогика тарихы. Түрлі заманда түрлі тәрбиеге адамзат қалай қараған, қандай жолдармен жүрген, тәрбие дүниесінде қандай білімпаздар өткен, олар қандай жаңа жолдар тапқан. Педагогика тарихы осыларды баяндайды. [2]

Төмендегі кестеден ақын шығармашылығының ғылыми тұрғыдағы бағыт-бағдарын айқындауға болады.

Кесте 2.

Пәндік бағыт	Шығарма
МЖЦ, ономастика, экология	**Сасыққөл, Жердің жұмырлығы, Алатау, Түркістан**
Тарих, түркология, баталия, тәңіршілдік, мифология, аңыз	**Қойлыбайдың қобызы, Батыр Баян, Еділде, Қызыл жалау, Орал, Оқжетпес**
Сатира, сарказм, ирония, пародия (оппозициялық, русификация)	**Эпиграммалар, Бір биге, Қазақ қызына**
Гендерлік саясат (әйел, ана), шежіре тарқату (иденетика)	**Жас келін, Шолпанның күнәсі, Жәмила, Түн еді, Нағашыларға**
Фольклор(бесік жыры, санамақ, жұмбақ, бата беру, көңіл айту, қарғыс). Бастауыш оқу-тәрбиесі.	**Сал білек, Ата-бата, Бөбек тілегі, Өтірік ертек**
Теология, тәңіршілдік, философия(өмір мен өлім)	**Мешіт һәм абақты, Дін үйреткенге,**
Афоризмдері, аударма, толғау	**Көлі кетіп, шөлге айналса-жер жетім...**

Қорыта келгенде айтарым, Мағжан Жұмабаев - ғасырлар белесінде әр заманда бір қылаң беріп қоятын көркемдік ойлау әлеміндегі Абайдан кейінгі үлкен бір құбылыс. Оған ақынның тарихи, философиялық, басқа да ірі-ірі шығармалары куә. Сол құбылыстың сырын ашып, жас ұрпақты шынайы суреттер арқылы поэзия бұлағынан сусындата білу, асыл менен жасыл, жақсы менен жаман, қатыгездік пен ізгілік, бір күндік пен мәңгілік секілді өмірлік мәселелерге қатысты көзқарас қалыптастыруда ақын мұрасын шебер пайдалана білу - әр

ұстаздың асыл мұраты болуы керек. Әсіресе, жас ұрпақты ұлтжандылық пен отансүйгіштікке тәрбиелеуде Мағжан Жұмабаевтың өмірі мен шығармашылығын оқып үйрену, одан нәр алу – ұлы парызымыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.Қалиев Қ. Этнопедагогика. Астана. 2003
2.Жұмабаев М. Педагогика. Алматы. 1992
3.С.Сеңкібаев. М.Жұмабаевтың тәрбиелік ілімі – ғасырлар тоғысында. 2023ж.
4.Б.Байменова. М.Жұмабаевтың педагогикалық мұрасы // Ұлт тағылымы.2018ж
5.М.Бағыбаева. М.Жұмабаев және ұлттық тәлім-тәрбие // Ұлағат. 2019ж.
6.«Мағжан» журналы. Петропавл қ., 2017 ж.
7.М.Жұмабаев «Туған жер» Петропавл қ., 2008 ж.

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Бигалиева Гульмира Бигалиқызы
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы
Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
«№46 орта мектебі» КММ-нің
бастауыш сынып мұғалімі

Аңдатпа. Жаңаша оқыту – заман талабы. Бүгінгі таңда білім беру жүйесіндегі негізгі мәселе, негізгі талап - Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтқанындай, « Бәсекеге сай білімді де, өркениетті елдің ұрпағын дайындау»

Сондықтан біздің мақсатымыз - білім сапасын жақсарту, Баланың кейінгі және болшақтағы білімі бастауыш буындағы білімінің сапалығына тікелей байланысты. Кіші мектеп жасындағы оқушылардың негізгі ерекшелігі- білімді қызығушылықпен алуы. Ол үшін оқу үрдісін бала талпынатындай және қызығатындай ұйымдастыру керек.

Түйінді сөздер: белсенді оқу, оқу диалогтері, жаңа технологиялар

"Білім-біліктілікке жеткізер баспалдақ,ал, біліктілік сол білімді іске
Асыра білу дағдысы“ А.Байтұрсынов

Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы — заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама.

Тәуелсіз еліміздің білім беру жүйесінде болып жатқан көптеген оң өзгерістер қоғамның жас ұрпақ тәрбиесі үшін жауапкершілігі терең сезіліп отырған айқын.

Жаңаша оқыту – заман талабы. Бүгінгі таңда білім беру жүйесіндегі негізгі мәселе, негізгі талап - Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтқанындай, « Бәсекеге сай білімді де, өркениетті елдің ұрпағын дайындау»

Қазіргі кезеңде оқушының өз бетімен білімге ие болу барысында оның белсенді іс-әрекетін ұйымдастыру оқу үдерісіне қойылатын негізгі талаптардың бірі болып табылады. Бұл тәсілдеме пәндік білімді, әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды ғана емес, сонымен бірге өзінің жеке мүдделері мен болашағын сезінуге,сындарлы шешімдер қабылдауына мүмкіндік беретін тұлғалық қасиеттерді де меңгеруге ықпал етеді.

Мұғаліммен бірлесіп шығармашылықпен айналысу және серіктес,кеңесші ретінде мұғалімнің қолдауы кезінде оқушының белсенді танымдық қабілеті тұрақты сипатқа ие болады деп бағдарламада көрсетілген.

«Адамзат үшін XXI ғасыр – жаңа технологиялар ғасыры болмақ, ал осы жаңа технологияларды жүзеге асырып, қоғамға енгізу, игеру және жетілдіру – бүгінгі жас

ұрпақтың еншісінде. Ал, жас ұрпақтың тағдыры – білім берушінің қолында» демекші, ұстаздарымызға үйрету барысында, бағалауды ұйымдастыруда тиімді ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалануды ұсынамыз. Қазіргі таңда әрбір ұстаз АКТ қолданудың маңызын түсінеді және өзіндік тәжірибеге ие. Ұстаздармен тәжірибе бөлісу мақсатында интербелсенді тақта, компьютер және интернет желісін қолдану арқылыжүзеге асатын; бағалауға арналған бірнеше интернет ресурстарды қолданудың артықшылықтарына тоқталып өткен жөн.

PLICKERS.

Бұл интернет ресурсы егер интерактивті тақтамен компьютер қолжетімсіз болған жағдайда, педагогтың ұялы телефоны арқылы сыныпта бағалауды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл бағалау бағдарламасының негізгі артықшылықтарының бірі QR кодтардың карталарын пайдалану және білім алушылардың үлгерімі туралы статистикалық ақпаратты жинау есебінен педагогтің уақытын үнемдеу болып табылады. Білім алушылар басқалардың жауаптарын көре алмайды, өйткені олар сұрақтарға QR коды бар карталардың көмегімен жауап береді.Тест сұрақтарын интерактивті тақтада көрсетуге немесе білім алушылар арасында таратуға болады.Тестілеу мен қатар осы бағдарламада «trueorfalse» белсенділігін ұйымдастыруға болады.

SOCRATIVE.

Бұл бағалау бағдарламасын қолдану үшін интернет желісіне қосылуға мүмкіндігі бар кез келген электронды құрылғыларды (ноутбук, планшет, смартфон және т.б.) пайдалануға болады. Бағдарлама білім алушылардыңбілім жетістігін бағалау үшін «trueorfalse» сұрақтарын, бір және бірнеше жауабы бар тест сұрақтарын, толық жауап беруді талап ететін сұрақтарды құрастырып қолдануға,әрібағалау үрдісін викторина түрінде ұйымдастырып,белсенді оқыту әдісі ретінде пайдалануға мүмкіндік береді. Қолдану мақсатына қарай топтық, жұптық және жеке жұмыстар кезінде пайдалануға болады.

KAHOOT.

Интерактивті тапсырмаларды жасау үшін қажетті айқын,қарапайым,тегін сервис. Бұл сервисті сыныпта түрлі викториналар, пікірталастар, тесттер мен сауалнамалар жүргізу үшін және білім алушылардың білімін жылдам тексеру мақсатында қашықтықтан оқыту кезінде пайдалануға болады. Kahoot бағдарламасында жасалған тапсырмалар ұсынылғандардың ішінен дұрыс жауапты таңдауды көздейді. Тапсырмаларға фотосуреттерді, тіпті бейнефрагменттерді де қосуға болады.

CLASSROOMSCREEN

Интернетте оқу процесіне арналған цифрлық ресурстардың саны күн сайын артып келеді.Тегін,ақылы,тіркелетін және тіркеусіз кіретін ресурстар бар. Көбін игеріп,

оларда жұмыс істеуді үйрену керек. Әрбір педагог жұмыста бір ресурсты ұзақ уақыт пайдалануы мүмкін емес екенін біледі, өйткені ондай жағдай тез «жалықтырады», білім алушыларға қызықсыз болып қалады. Заманауи педагог үнемі алға жылжуы керек, қоржынына жаңа қызықты цифрлық ресурстар қосып отыру керек.

WORDWALL

Электронды оқулықпен жұмыс жасауда білім алушының қызығушылығы мен сабақ уақытын тиімді пайдалану үшін білім берушілерге арналған WORDWALL интернет сервисін қолдану арқылы жасалатын тапсырматүрлері.

Тірек сөздер: интерактивті тапсырмалар, электронды оқулық, Wordwall сервисі.

Кез келген пән бойынша сабақтарды тиімді ұйымдастыру үшін Wordwall онлайн сервисін пайдалануға кеңес береміз.

Wordwallсервисі-білім алушылардың танымдық деңгейін дамытып, көру, есте сақтау қабілетін дамытуға арналған оқу ресурсы.

Wordwall-интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы құрал.

WordWall онлайн сервисін пайдалану кезінде 8 түрлі қызметін қарастыруға болады.

1. қызметі.Интерактивті және баспа жаттығулары.

Интерактивті жаттығулар Интернетке қол жетімді кез келген құрылғыда (компьютерде, планшетте, телефонда немесе интерактивті тақтада) ашылады.

Нұсқаларды басып шығаруға және оларды жеке-дара оқу тапсырмалары ретінде пайдалануға болады.

Осы ресурстың көмегімен әр білім алушының мүмкіндіктерін ескере отырып,интерактивті немесе баспа жаттығуларын жасау арқылы оқуды саралау жұмыстарын ұйымдастыруға болады.

2. қызметі.Шаблондар көмегімен жаттығулар құрастыру. Сервисте сабақтар шаблондар жүйесі арқылы жасалады.

Бұл үлгілерге Викторина және Кроссворд сияқты таныс классика кіреді.Сондай-ақ,басқа да ойындары бар;мысалы,лабиринт пен ұшақты қуыпжетут.б.Жаңа сабақ жасау үшін алдымен үлгіні таңдап,содан кейін мазмұнды енгізу керек. Бұл қарапайым және бірнеше минут ішінде толық интерактивті

Бастауыш білім беру мақсаты—келесі негізгі кең ауқымды дағдыларға: білімдерді функционалдық және шығармашылық қолдану; сыни ойлау; зерттеу жұмыстарын жүргізу;

ақпараттық-коммуникативтік дағдыларды пайдалану; әр түрлі коммуникация тәсілдерін пайдалану; топта және жеке жұмыс істеу ептілігі;

проблемаларды шешу және шешімдер қабылдауға ие оқушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуымен дамуы үшін қолайлы білім беру кеңістігін құру.

Педагогикалық әдіс-тәсілдер құндылықты-бағдарланған; әрекетті; тұлғалық-бағдарланған;

кіріктірілмелі; коммуникативті әдіс-тәсілдер пән бойынша оқу бағдарламаларының құрылымымен мазмұнын құрудағы негізгі бағдарлар болып табылады.

Оқу бағдарламаларында оқу мақсаттарының жүйесі түрінде берілген күтілетін нәтижелер тұжырымдалған. Күнделікті білім беру үдерісі оқу мақсаттарына жетуге және оқушыларда алынған білім мен дағдыларды кез келген оқу және өмір жағдайында шығармашылық пайдалануға дайындығын қалыптастыруға бағдарланған.

Оқытуәдіс-тәсілдері:

Құндылықты-бағдарланған тәсіл-оқушының құндылықтар жүйесін қалыптастырушы оқу-тәрбиелік үдерістің сәйкесінше формалары арқылы тұлғаның өзін-өзі танытуы үшін алғышарттар құруды көздейді.

Орта білім беру құндылықтары: қазақстандық отансүйгіштік және азаматтық жауапкершілік; құрмет; ынтымақтастық; еңбек және шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім алу.

Тұлғалық-бағдарланған тәсіл— педагогтің назарын оқушы тұлғасының тұтастығына, оның тек ақыл-ойы, азаматтық жауапкершілік сезімінің ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық, эстетикалық, шығармашылық нышандары мен даму мүмкіндіктерімен қоса рухани дамуы туралы қамқорлыққа шоғырландыруды көздейді.

Жүйелік-әрекетті тәсіл— оқу-тәрбие үдерісінде оқушының өз бетінше білім алуына бағытталып, осы мақсатта мұғалімнің тиімді іс-әрекеттің түрлі формаларын қолдануын көздейді.

Коммуникативтік тәсіл-бірінші кезекте оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, қарастырып отырған мәтін, қатысып отырған әңгіме мазмұнын түсініп, туындаған жағдаятқа сәйкес тілді қолданып үйренуге бағытталған.

Интегративтік тәсіл-оқуүдерісін жобалаужәне өткізукезінде әр түрлі оқу пәндерінің мазмұнын өзара кіріктіруесебінен оқушыда әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға жәрдемдеседі.

Бастауыш білім беру мазмұнына ортақ тақырыптарды енгізу әр түрлі пәндік салалардан білімдерді кіріктіруге және сол арқылы алынатын білімдердің функционалдығына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Зерттеу тәсілі — зерттеушілік әрекет дағдыларын дамытуға, ғылыми таным әдістерімен танысуға жәрдемдеседі, оқушыларда танымдық қызығушылық қалыптастырады.

Интербелсенді әдіс– үйретуші мен үйренушілердің өзара әрекеттесуін оқытудыңнегізідептанитынжәнесондайқатынасқажағдайжасайтынәдістер. (inter – аралық, бірнеше, action- әрекет дегенді білдіреді). Өзара әрекеттестік әдетте, белгілі бір мәселені шешу, ол шешімнің тиімділігі.

Интербелсенді оқыту- әрекетпен және әрекет арқылы оқыту, бұл ұстаным үлкен нәтижелерге жеткізетін тиімді жүйе деп есептелінеді, себебі адам санасында бірінші кезекте өзінің әрекеттерімен өз қолымен жасаған істер. қалады. Кезінде көне қытай ғұламасы Конфуций (Күн-цзы) былай деген екен:

«Маған айтып берсең–ұмытып қаламын, көрсетсең –есте сақтармын, ал өзіме жасатсаң – үйренемін!» деген пікірі дәлел бола алады. Сондықтан интербелсенді оқыту оқушылардың оқу үдерісіндегі белсенді әрекеттерін үйренудің негізгі құралдары ән тәсілдері ретінде танылады.

Интерактивті әдістерді қолдануда кейбір ережелерді есте сақтау қажет:

Бірінші ереже. Жұмысқа балалар толығымен қатысуы керек.

Екінші ереже. Балаларды психологиялық тұрғыдан дайындау, сабақ барысында сергіту сәті, балаларды белсенділігі үшін марапаттау,баланың өзін-өзі көрсетуіне жол беру.

Үшінші ереже. Кабинет талапқа сай болуы қажет.

Төртінші ереже. Жұмыс орнына назар аудару қажет. Оқу орны ыңғайлы және жайлы болуы қажет. Бала өз пікірін, көзқарасын білдіріп, дәлелдеп беруге мүмкіндік жасалуы қажет.

Бесінші ереже. Оқу барысында процедураға және регламентке назар аудару қажет. Мысалы,белгіленген уақыттан асып кетпеу,бөгде кісінің пікірін сыйлау, сөзді бөлмеу, оның ар-ожданын сыйлау.

Алтыншы ереже. Оқушыларды проблема шешу барысында топқа бөлуге мұқият қарау.

Интерактивтік әдістеме өзара қарым – қатынастың мол ауқымынқамтиды. Дегенмен, әдістемелік амал қандай болса да, оқушылардың өздерінің өмірлік

тәжірибелерін білім берудің негізгі көзі саналады. Оқу процесінің барысында мынадай қарым-қатынасқа түседі:

- ❖ мұғаліммен (оқушылар мұғалімнің сұрағына жауап берген кезде);
- ❖ өзге балалармен (қосақталып жұмыс істеу барысында)
- ❖ шағын топтармен (3-5баламен);
- ❖ балалардың үлкен тобымен (көбіне пікірталас, сынып болып әлдебір мәселені талқылау барысында);
- ❖ балалардың тобымен және халықпен (топ әлеуметтік сауалнама жүргізеді);
- ❖ кейбір техника түрлерімен (мысалға,компьютермен);

Оқыту мен оқудың бұл тәсілі оқытудың сындарлы тәсілімен тығыз байланысты, себебі оқушылар бірлесіп жұмыс істей отырып, пәндердің аралығындағы мәселелерді талқылайды, зерттейді. Оған дәлел: Ми неғұрлым белсенді жұмыс істеген сайын, оқу үдерісі соғұрлым қарқынды жүзеге асады деген Хәтти (2014).

Оқушылар тек тыңдаумен айналыспай, білім алуда белсенді әрекет етуі керек екенін көрсетеді. Белсенді оқу аясында көңілді білім алады. Жаңарту және критериалды бағалау жүйесін енгізу тұрғысынан мұғалімдер өз шеберлігін көрсетеді. Мұғалімдер әр сабақ соңында оқушыдан күтілетін нәтижелерін анықтайды, яғни бүгінгі тақырыпқа деген жаңаша түсінік пайда болды ма, немесе жоспар іске асты ма деген сияқты ……т.б.

Интербелсенді әдістер қолданылған сабақтарда сыныпты екі немесе үш, төрт ұялы топтарға бөліп, барлығына бірдей бір тапсырма не әр ұялы топқа бөлек-бөлек тапсырма беруге болады.

Оқыту тәжірибесі барысы пікірталасқа негізделген және оқыту үдерісінде қолданылатын дидактикалық ойындар сияқты интербелсенді әдістерді пайдалану тиімді екенін көрсетеді. Соның ішінде дидактикалық ойындар оқушылардың білім алуға деген ынтасын, белсенділігін арттырып, алған білімдерін тәжірибеде дұрыс қолдануына

көмектеседі. Ойын барысында оқушылардың бойында жағдаятты (ситуацияны) бағдарлау, яғни жағдайға талдау жасай білу, жағдаят (ситуация) кезінде өзінің атқаратын рөлін сезіну, әңгімеге қатысушы әріптестері арасында байланыс орнату, қарым-қатынас жасауда тілдік ұғымдарды дұрыс пайдалана білу сияқты қабілеттері жетілетіндігі байқалады.

«Маршрут»ойыны.

Бұл ойын чайнворд ұстанымы бойынша жүреді. Чайнворд (ағыл. chain – шыңжыр және word – сөз) бас қатыру есебі – ойланып табылған сөздің әріптерін, алдыңғы сөздің соңғы әрпі, кейінгі сөздің алдыңғы әрпі болып табылатындай етіп, бірінің соңына бірі тізбектеле орналасқан торкөздерге сөздер толтырады.

Мысалы,Алматы-ыдыс-сабын-нар-рахмет-тарақ,-қарбызт.б.

«Екі әріп» ойыны. Бірінші қатысушы бір сөз, зат есімді айтады. Келесі қатысушы

сол сөздің соңғы екі әрпінен келетін сөзді ойлап табады, бірақ дауыстап айтпайды,

тек өз сөзімен түсіндіреді, үшінші қатысушы мұның не туралы айтып жатқанын түсінеді де, сол сөздің соңғы екі әрпіне сөз ойлап табады. Бір қызығы балалар сөзді жасырушының не туралы айтып жатқанын біледі, бірақ ешкім оны дауыстап айтуына болмайды.

«Еске түсіру» ойыны. Қатар отырған оқушылар бір-біріне теріс қарап отырадыда, парталасының аты кім, көзінің түсі қандай, киімі қандай,аяқ киімі қандай, егер қыз бала болса юбкасының түсі қандай, құлағында сырғасы бар ма,осы сияқты белгілерді айтып шығады. Бұл ойын балалардың бір-бірін жақсытануға, қарым-қатынасынреттеуге көмектеседі. Балалардың есте сақтау қабілеті, бақылағыштығы жақсарады.

«Екі ассоциация» ойыны. Екі баған сызады да, оған төрт сөзден жазады. Бағанға кез келген адам, жануар, заттардың атын жазады. Осы екі жақтағы сөздібайланыстырып, ерекше бірассоциация ойлаптабуыкерек. Мысалыегер бірінші бағанға мысық,екіншісіне жарық деп жазылса,екі сөзді қосып

«жарыққа жылынған мысық»,«лампочка спиралы мысық мұртына ұқсайды»,

«лампочка сияқты» мысық томпақ және жылы», «мысықтың басы лампочка сияқты» т.б. ерекше ұқсастықтар табады. Орындауға 5 минут уақыт беріледі. Жазғандардың ішінен ең қызықты ассоциация таңдалады.

«Қара жәшік» ойыны. Оқушылар екі топқа бөлінеді. Стол үстіне екі жәшікқойып, ішіне көзілдірік, түйме, гүл, желпуіш, айна т.б. заттардысалады. Ойыншының міндеті жәшік ішіндегі затты өмірде қай кезде, қалай қолданатынын сипаттап айтуы керек. Қарсы топ оларды жасырып отырған затын айтқан сөздеріне қарап табуы керек.

«Дұрыс-дұрыс емес» ойыны. Ойынға қатысушыларды екі топқа бөледі. Оларды бір-біріне қарама-қарсы отырғызған дұрыс. Ортаға бос екі орындық қояды. Бір орындық «дұрыс» дегенді білдірсе, екінші орындық «дұрыс емес» дегендібілдіреді. Мұғалім немесе бір оқушы қағазда жазылған ой-тұжырымды оқиды: Ы.Алтынсарин – алғаш мектеп ашушылардың бірі». Бұл тұжырымды дұрыс деп санаса, олар тез барып «дұрыс» орындығына отыруы тиіс. «Дұрыс емес» деп санаса, соған сәйкес белгіленген орындыққа отырады. Қайсысы бірінші барып отырса және жауапты дұрыс тапса, сол жеңімпаз болады.

«Жолға шығу» ойыны. Ойын айналадағы заттарға талдау жасауға мүмкіндік береді. Жолға шыққан жолаушы қандай заттарды алады? деген сұрақ қойылады.Бір топ керекті заттар тізімін айтады, екінші топ ол заттар не үшін қажет екенін айтып беруі керек.

«Кемпірқосақ» ойыны. Бір минут ішінде түстері әртүрлі бес түсті затты ретімен тез айтып шығуға тапсырма береді. Мысалы: қарбыз (қызыл), лимон (сары),аспан(көк),жапырақ(жасыл),топырақ(қоңыр).Кімде-кімтүскесәйкес заттың атын таппай қалса, ойыннан шығады

«Еске түсіру» ойыны. Қатар отырған оқушылар бір-біріне теріс қарап отырадыда, парталасыныңатыкім, көзініңтүсіқандай,киіміқандай,аяққиімі қандай, егер қыз бала болса юбкасының түсі қандай, құлағында сырғасы бар ма,осы сияқты белгілерді айтып шығады. Бұл ойын балалардың бір-бірін жақсытануға, қарым-қатынасын реттеуге көмектеседі. Балалардың есте сақтау қабілеті, бақылағыштығы жақсарады.

Бүгінгі оқушы - ертеңгі азамат - қоғам иесі. Балғындарға ең алғаш жол көрсетуші, бағыт беруші - бастауыш мектеп мұғалімдері. Өйткені білім мен тәрбие негізі, баланың жеке басын қалыптастыру негізі – бастауыш тақаланады. Оқушының бойында қалыптасуға тиісті дағды мен шеберлік мемлекеттік стандарт талабына сәйкес болу үшін мұғалім оқу-білім үрдісінде қиындықтарды жоюға бағытталған жүйелі жұмыс жүргізу арқылы білім сапасын арттыруға болатынына көз жеткіздік.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. С.Ахметов «Бастауыш сыныптарда білім берудің тиімділігін арттыру жолдары.» Алматы «Рауан» 2004ж. Бастауыш мектеп журналы.
2. Н.Оралбаева, Қ.Жақсылықова. Орыс тіліндегі мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі «Қазақ тілі сабағында қолданылатын ойындар және оларды ұйымдастыру жолдары». Алматы 2006ж.
3. С.Баялиева. Сабақта ойын түрлерін қолдану. Қазақ тілімен әдебиеті орыс мектебінде. 2014.
4. А.Әбішева «Ойын элементтерін пайдаланудың педагогикалық ерекшеліктері». Бастауыш мектеп № 3., 2009ж.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІК ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бегалина Рита Шерияздановна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Солтүстік Қазақстан облысы,Жамбыл ауданы,
«Баян жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

Аннотация

В статье будет раскрыто содержание методов «Думай, в паре, делись», «Диаграмма Венн», «SWOT», используемых для развития разговорных навыков учащихся на уроках казахского языка и литературы.

Цель статьи: выяснить значение и эффективность показанных методов в развитии навыков говорения.

В статье рассматривается значение «Диалога» для формирования речевых навыков учащихся.

В ходе работы будут подробно отражены действий и результаты.

Annotation

The article will explore the methods “Think-Pair-Share,” “Venn Diagram,” and “SWOT Analysis” used to develop students’ speaking skills in Kazakh language and literature lessons. The aim of the article is to determine the significance and effectiveness of the presented methods in developing speaking skills. The article examines the importance of Dialogue in shaping students’ speech abilities. The study will provide a detailed analysis of actions and results.

Кілт сөздер: жаңартылған бағдарлама, сыни ойлау, тіл сауаттылығы

Бүгінгі күні жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында оқытудың басты ерекшелігі – оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру, оқушылардың оқудағы іс – әрекеті арқылы ойлау, сөйлеу, өз ойын еркін жеткізу, шығармашылық қабілетін жетілдіру, өз бетінше білім алу үдерісінде бірлесе әрекет ету. Қазақ тілін оқыту барысында қазақ тілінің қыр- сырын, табиғатын таныта отырып, болашақта өмірден өз орнын таба алатын, көзқарасы түзу, ойы озық, өзіне сенімді, нағыз ұлтжанды, парасатты ұрпақ тәрбиелеу үшін педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен пайдаланып, тәжірибені байыта түсу – бүгінгі білім беру ісінің

басты мәселесі. Жаңартылған оқу бағдарламасы қазақ тілін функционалдық – коммуникативтік тұрғыдан оқытуға назар аударылып, төрт дағдыға (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) негізделген.

Қазіргі заман талабы – жан – жақты дамыған, функционалды сауатты тұлға тәрбиелеу. Ол үшін оқыту әдістеріне өзгерістер енгізіліп жатыр. Алдымен, тілді үйреніп, сол тілде ойлап, сол тілде сөйлейтін азамат даярлау – басты мақсат. Қазіргідей үздіксіз өзгерістер мен жаңа технологиялар заманында оқушыларымыз үшін түрлі ғылым саласын жай ғана білуі жеткіліксіз. Жаһандану заманында білімді болумен бірге сол біліміңді өмірде тиімді қолдану, кездесетін қиындықтарды анықтап, оларды шешудің жолдарын таба білу – аса маңызды іс. Осыған байланысты елімізде оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр. Яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету. Оқушылардың функционалдық оқу сауаттылығын дамытуда мәтінмен жұмыстың маңызы зор.[1] Мәтін – тілді оқытудағы негізгі құрал. Ол оқу, жазу, тыңдау, сөйлеу арқылы жүзеге асады. Мәтінмен жұмыс тіл үйренушінің сөздік қорын байыту мен еркін сөйлеуге үйрету немесе өз ойын ашық, анық жеткізе білу дағдысын қалыптастыру мақсаттарын көздейтіндіктен, тілді оқытуда мәтінмен жұмыс жүргізуде ұтарымыз мол болмақ. Мәтін - қазақ тілін оқыту барысында үлкен орын алатын оқыту нысаны. Мәтіннің қызметін таныту – оқушыға тіл бірліктерін функционалдық тұрғыдан танып – білуіне, сол арқылы логикалық ойлауының бірізді қалыптасуына мүмкіндік береді. Болашақ есігін еркін ашып кіретін, рухани жан дүниесі бай, қоғамдық құбылыстарға сыни көзқараспен баға бере білетін, ана тілі заңдылықтарын терең меңгерген, айналасына сөзімен ізгілік нұрын шашып, шешен тілмен жүректі баурап алатын, мәдениетті, сауатты, белсенді ұрпақ тәрбиелеу – басты міндет. Көкейдегі айтпақшы ойын тыңдаушыға, оқырманға шебер жеткізу, олардың ойына, сезіміне әсер ете білу – өнер. Сабақта жаңа технология әдіс – тәсілдерін шебер қолдану арқылы өз ойын ауызша және жазбаша мәнді де шебер жеткізе білуге дағдыландыру, көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын меңгерту жатады.

Қазіргі таңда оқушы тек білім тұтынушы емес, білімді өз бетімен оқып, меңгере алатындай жаңа инновациялық технологиялар мен әдістерді қолдануы қажет. Оқушыларға терең білім беру үшін мұғалім әдістердің тақырыпқа сай, оқу материалын тиімді меңгеруге ықпал тигізетіндей түрін таңдау керек және осы әдісті қолдану жолын өзі жақсы білуі керек. Сондай әдістердің бірі: интербелсенді әдістің тиімділігі. Ақпараттық технологияларды қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастырады, тілін дамытады, шығармашылықпен жұмыс істеуге ықпал етеді. Еліміздің білім беру үрдісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама болды. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Білім беру парадигмасының ауысуы, оның тұжырымдамалық негіздерін қайта бағалауды, білім беру мақсаттарын, мазмұнын қайта пайымдауды қажет етеді. [2] «Білім туралы Қазақстан Республикасының Заңында», «Жеке адамның шығармашылық рухани және дене мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, жеке басының дамуы үшін жағдай жасау арқылы интеллектін байыту»-дейтін тұжырымдар бүгінгі білім берудің мақсаттары мен міндеттерін ғана емес, тіл дамытудың өзекті мәселелерін де айқындайды. «Мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылатын мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін жүргізу және іс қағаздарын жүргізу тілі. Қазақстан халқын топтастырудың аса маңызды факторы болып табылатын мемлекеттік тілді меңгеру – Қазақстан Республикасының әрбір азаматының парызы» [3]

Қазақ тілін оқытуда бірден – бір тиімді әдіс – коммуникативтік әдіс деп ойлаймын. Коммуникативтік әдіс білім алушылардың ауызекі сөйлеуін, сұрақ – жауап жүргізуін, әңгімелесуін, сөйлеу қабілетін қалыптастырып, сөздік қорын молайтады, тілді дамытады. Сөйлеу – адамның тілдік амалдар арқылы пікір, ой білдіру әрекеті. Қазақ тілі сабағында оқушыларды монолог түрінде сөйлетудің де маңыздылығы өте зор.Себебі, тілдік тіректер

және берілген жуан – жіңішке сұрақтар көмегімен оқушыларды монолог түрінде сөйлетуге үйретсе, олар ана тілінде еркін сөйлеуге машықтанады.

Қазақ тілі сабағында жиі қолданылатын технологиялардың бірі ойын технологиясы. Оқушылардың тілдік дағдысын қалыптастыру барысында грамматикалық ойындар қолданылады. Ойын технологиясы оқушының іскерлік қасиетін қалыптастырады. Әр түрлі грамматикалық тапсырмалар арқылы ойын сюжеті құрылады. Ойын оқушының тез ойлай білу дағдысын қалыптастырады. Ойын шарты алдын – ала белгілі болғанмен, ойын барысындағы күтпеген жағдайларда оқушы тез шешім қабылдай білуге жаттығады. Қазақ тілін оқыту барысында оқушылардың пікір айту, ауызша, жазбаша сауатты сөйлеу, қоғамның өзге өкілдерімен дұрыс қарым – қатынас жасау, яғни әрбір адамға керекті коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру мәселелерін шешу маңызды. «Тіл дамыту дегеніміз – тілдік норманың жетілу, ширау, даму дәрежесі», дейді ғалым М. Балақаев.

Тіл үйренуде ең басты міндет- оқушылардың сөйлеу тілін дамыту.

Тіл дамытудың шарттары:

1. Сөзік қорын дамыту.
2. Сөйлеудің грамматикалық жағын ескере отырып қалыптастыру.
3. Ауызекі сөйлеу тілін дамыту.
4. Әңгімелеуге үйрету.
5. Қазақ тілі сабақтарында бұл мәселені шешу жолдарының бірі – әр түрлі әдіс – тәсілдерді тиімді қолдана білу. Сабақта оқушылардың тілін мәтін түрлерімен жұмыс жасау, диалог, монолог арқылы дамытуға болады.

Оқушыларды өмір ағымына бейімдеу бағыттары тілдің қарым – қатынас құралы және экспрессивті қызметіне орай саналы әрекет түрінде жүзеге асырылады. Осыған байланысты педагогика ғылымының докторы И. Нұғыманов: «Оқушының жеке тұлға болып дамуы мен алған білімін іске асыруда сөйлеу тілін, әрекетін, сөйлеу мәдениетін, әдебін қалыптастыру педагогиканың қазіргі кездегі көкейтесті мәселелерінің бірі болып табылады»,- деген. Әлемдік деңгейдегі білім берудің қазіргі мақсаты оқытудың нәтижеге бағдарлануы, оқушының жеке тұлғасына бағытталуы, ал оқыту әдістерін тұлға аралық қарым – қатынастарға бейімдеу болып отыр. Демек, оқушы білімді дайын күйінде мұғалімнен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы жаңалық ашуы, шығармашылық тапсырманы орындау кезінде әртүрлі өнімдер жасауы тиіс. Нәтижесінде оқушының дүниетанымы кеңейіп, өзіндік пікірі мен көзқарасы қалыптасуы керек. Осы өлшемдер білім беру процесінің негізгі белгісі болып табылады.

Бүгінгі таңда өзекті мәселенің бірі – заман талабына сай тіл мәдениеті жоғары, функционалдық сауаттылығы дамыған, өз ойын айқын жеткізе алатын, қазіргі заманда табысты өмір сүруге дайын тұлға қалыптастыру. Тіл сауаттылығын арттыру процесінде қазақ тілі пәнінің орны ерекше, себебі жас ұрпақты өзінің ана тілінде сауатты, еркін сөйлетіп үйрету үшін оқыту әдістемесін жетілдіру және қолдану - бүгінгі күннің талабы. Оқытудың жаңаша әдіс – тәсілдерін қолданып, мектеп пен оқушы жетістіктерін өрістетудегі тұлға: ол – мұғалім. «Сыни тұрғыдан ойлау ақпаратты талдау, бағалау, қорытынды жасау және өз көқарасына дәлел келтіру қабілетін дамытады» Оқушыларды өмір ағымына бейімдеу бағыттары тілдің қарым – қатынас құралы және экспрессивті қызметіне орай саналы әрекет түрінде жүзеге асырылады. Белгілі Қазақстандық ғалым Т.А.Аяпова «Сөйлеу әрекеті – үздіксіз үрдіс және ол сөйлеу үрдісі мен тыңдаудан тұрады» деп атап көрсеткендей, қазақ тілін оқытуда коммуникативтік мақсатқа жетуде ауызекі сөйлеудің маңызы өте зор. Себебі адамдар ауызша сөйлеу арқылы бір – бірімен сөйлеседі, пікірлеседі, қоршаған орта жөніндегі өз ойларын ортаға салады, эмоциялық көңіл – күйлерін білдіреді.

Қазіргі мектептің басты мақсаты- әр оқушының қабілетін ашу, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны өмірге дайындау, заманауи білім, дағдылар мен қасиеттерді дамыту, оқушының ауызекі сөйлеу дағдысын қалыптастыру. Оқушылардың сөйлеу дағдысын қалыптастыруда әртүрлі тапсырмалар орындатып, осы мәселені шешу жолдарын қарастырып,нәтижесінде тиімді әдістерді қолдану арқылы оңтайлы көрсеткіш байқадым. Қазақ тілі сабағында

оқушылардың ауызекі сөйлеу дағдысын мәтінмен жұмыс жасау арқылы дамытуға болады. Сабақ өткізу, оқыту барысында өткізілетін ең күрделі жұмыс түрлерінің бірі - сабақта мәтінмен жұмысты ұтымды ұйымдастыру. Мәтінмен жұмыс барысында оқушылардың ауызша сөйлеу дағдысы қалыптасады. Ауызекі сөйлеуде қазақ тілінің грамматикасын білу маңызды. Мәтінмен жұмыс істегенде оқушыларды жаңа сөздермен, сөз тіркестерімен таныстыру қажет. Мәтінмен жұмыс істеу барысында бірнеше жаңа белсенді әдістерді қолдануға болады. Миға шабуыл әдісін қолдану арқылы оқушылар мәтіндегі негізгі мәселелерді анықтайды және оның шешімін іздестіреді. Сонымен қатар миға шабуыл әдісі оқушылардың ауызекі сөйлеу дағдысын қалыптастырады. Себебі, оқушылар проблемалық сұрақтарға жауап айтады. Осы мәселенің нақты шешімін табу үшін ақпараттар іздейді, электронды ресурстар мен контенттер негізінде тақырыптың идеясын анықтайды. Мысалы: қазақ тілі сабағында «Бос уақыт және хобби» мәтінін өткен кезде оқушыларға мынандай проблемалық сұрақтар қоя отырып, олардың ауызекі сөйлеу дағдысын дамытуға болады. Олар өздерінің ойларын ауызша айтады.

1. Уақыт алтыннан да қымбат – деген сөзді қалай түсінесіздер?
2. Уақыттың адам үшін маңызы қандай?
3. Бос уақытты адамға қалай жоспарлауға болады?
4. Өз уақытын пайдалана білген адам нені үйренеді?

«Суретті сөйлет»әдісін қолдану арқылы оқушыларға суретті таратып беруге болады. Суретке қарап, оқушылар уақыт сөзін қолдана отырып, сөйлем құрастырады. Сонымен қатар оқушылар өздерінің уақыттарын қалай тиімді жоспарлауға болатыны туралы шағын хабарлама дайындайды. Уақыт тақырыбына байланысты халық ауыз әдебиетінен мысалдар келтіреді және ақындардың өлеңдерін, яғни лирикалық шығармашылықпен байланыс жасайды. Бұл оқушылардың сөйлеу мәдениетін, әдеби тілін қалыптастырады. Қазақ тілін әдебиетпен байланыстыру арқылы интеграциялық үрдіс жүзеге асады. Қазақ тілі сабағында оқушылардың ауызекі сөйлеу дағдысын қалыптастыруда жиі қолданылатын ойын технологиясы. Оқушылардың тілдік дағдысын қалыптастыру барысында грамматикалық ойындар қолдану сабаққа тиімділігін көрсетті. Ойын технологиясы оқушының іскерлік қасиетін, тапқырлығын, сөйлеу дағдысын қалыптастырады. Әртүрлі грамматикалық тапсырмалар арқылы ойын сюжетін құруға болады. Ертегі кейіпкерлерін персонаждарға бөлу арқылы оқушылардың диалогтық, рөлдік, актерлық шеберлігін дамыту мүмкіндігі туады. Рөлдік ойындардың тиімділігі – оқушы өзіне бекітілген рөлге жауапкершілікпен қарайды. Оқушы талаптанады, жинақталады, рөлдік кейіпкер түріне еніп, өз басынан өткереді. Нәтижесі – шәкірттердің есте сақтау қабілеттерін арттырады, зейінін шоғырландыруға көмектеседі, шығармашылық қабілеттерінің ашылуына негіз болады. Оқушылардың ауызша сөйлеу сауаттылығын дамытуда сабақтарымда сәтті өткен кезеңдері: оқытудағы жаңа әдіс – тәсілдерді сабаққа пайдалану өз тиімділігін көрсетті. Яғни, жаңа бағдарлама аясында жұмыстануға болатынын аңғардым. Осындай инновациялық әдіс түрлері оқушының сөздік қорын молайтады, сөйлеу әдебін дамытады, ана тілінде таза сөйлеуге негіз болады.

Оқушының тіл байлығын арттырып, сөйлеу үрдісін жетілдіруде шығармашылық тапсырмаларды тиімді тәсілдермен қолдану аса маңызды.Инновациялық әдіс – тәсілдер: «Ойлан, жұптас, бөліс», «Венн диаграммасы», «SWOT», «Серпілген сауал», постер,т.б. арқылы өткізген әрбір сабақ оқушылардың қиялы мен ойына негізделіп келеді. Баланың ой – өрісін кеңейтіп, ойын жүйелі жеткізуге, еркін сөйлетуге , пікірін айтып, оны дәлелдей алуға үйретеді. Осы бағыт негізінде оқушылардың сөйлеу дағдыларын қалай жетілдіремін деген алдыма мақсат қоя отырып, интербелсенді әдістер көмегімен табысты нәтижеге жетуді жоспарладым. Мысалы, 5- сыныпта «Қазақ халқының салт - дәстүрлері» тақырыбы бойынша «Ойлан, жұптас, бөліс» әдісін қолдандым. Әр топ берілген суреттерге қарап, оқиғаларды әңгімеледі. Бұл әдісті қолдануда оқушылардың өз түсініктерін талдау арқылы бір тұжырым жасауға негіздедім. Яғни, олар ой – пікірлерін ортаға салып талқылады. Тапсырманы орындау барысында әр топтың өзара сөйлесу, пікірлесу әрекеттері жүзеге асқанын байқадым.

Бұл әдістің тиімділігі – оқушылардың ойлау дағдылары дамиды, өзіндік пікірі қалыптасады, сөйлеу тілі жетіледі. Сондай – ақ, «Венн диаграммасы» әдісі шығармадағы кейіпкерлер бейнесін ашып, ерекшеліктері мен ортақ қасиеттерін табуға, салыстыруға, сипаттауға зор үлесін тигізеді. Оқушылар өз пікірлерін еркін білдіреді және сөйлеу арқылы ойлануды ынталандырады. «SWOT» талдау әдісі арқылы күшті, әлсіз,мүмкіндік, қауіп жақтарын табу арқылы оқушылардың ойлау қабілеті дамиды, сөздік қоры артады. «Жануарлар әлемі» тақырыбының 2- айтылым тапсырмасында «Серпілген сауал» әдісін пайдаландым. Осы тәсілді қолдануда оқушыларды тапсырмадағы сұрақтарға толық жауап беруге, өз ойларын анық, дәлелді білдіруге бағыттадым. Оқушылар оқылым мәтіні бойынша сұрақтарға жоғары деңгейде жауап беруге талпынды. Нәтижесінде өз жауаптарын нақты, дәйекті жеткізуде біршама дұрысталғанын байқадым. Бұл тәсілдің тиімділігі - оқушының түсіну деңгейін арттыруға, талқылау дағдыларын дамытуға, пікірлерін еркін жеткізуге мүмкіндік туғызады.

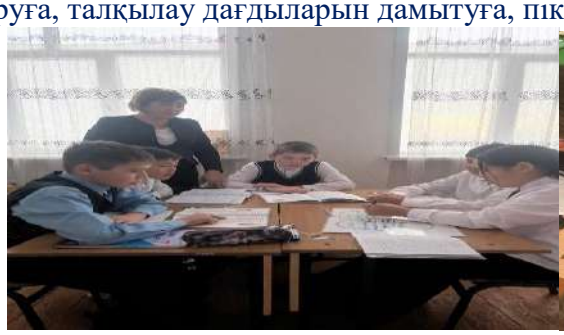

«Венн диаграммасы» әдісі «SWOT» әдісі

Ауызекі сөйлеу әдісінің бірі – диалог арқылы дамыту.Оқу сапасын жақсартуда диалогтық оқытудың тиімділігі зор. Оқушылар диалог әдісін қолдана отырып, мысалы: талқылау, білімді бірлесіп құру, түсіну мен дағдыларды қалыптастыру арқылы білім алады. Диалогқа түсудегі мақсат: баланың қабілетін ашу, шығармашылығын шыңдау, іздендіру, пәнге деген қызығушылығын арттыру. Ортақ проблемаларды бірге шешіп, екі оқушының бірге қорытындылауы. Диалог барысында оқушылар күтілген нәтижеге жету үшін ынталанады, ойларын бөліседі, пікірлеседі, білімді бірлесіп алады, өз білімін толықтырады. Оқушылар осы әдіс арқылы сабаққа қызығушылықпен қатысатын болады. Выготскийдің айтуы бойынша, білім алушыларды диалогқа, бірлескен әңгімелесуге тарту нәтижесінде пайда болды. Білім алушылардың сабақта бірігіп сөйлесуі үлкен пайда әкеледі, себебі білім алушыларға тақырыпты түсінуге, әр адамның жеке көзқарасы мен идеясының бар екендігіне көз жеткізуге, топ ішінде өздерінің идеяларын талқылауға, балалардың танымдық даму жолында, мұғалім білім алушылардың қандай сатысында оқып жатқанын түсінуге көмектеседі. [4] Бұл әдістің ішінде ерекше орын алатыны – диалог. Диалог білім алушылардың сөйлесу әрекетін, сұрақты дұрыс қоя білуде, ақпарат алмасуда таптырмас жұмыс түрі. Диалог құру үшін белгілі бір тақырыпта оқуға байланысты оқушының сөздік қорын дамыту, сөйлем құрауға үйрету, ауызша ойларын жүйелі айтуға , әңгімелеуге жаттықтыру керек. Мұғалім оқушымен әртүрлі тақырыпта диалог құру арқылы пікір алмасып, әр тараптың көзқарасы тыңдалып, кері байланыс жүргізілген уақытта, оқушының сыни ойлау және баға беру әрекеті жемісті бола түседі. Бұл дарынды балалармен жұмыс барысында көп көмегін тигізеді. Берілген тақырып бойынша диалог жүргізер алдында екі тарап та алдын – ала дайындалады. Осы диалогты жүргізу арқылы оқушыларымның жадында ақпараттар мен бағалау жақсы сақталып, таным көкжиектері кеңейіп, ойлау деңгейлері жоғарылай түсті. Жоғарыда айтылған және тағы да басқа әдіс – тәсілдерді пайдалану арқылы оқушылардың сөйлеу дағдылары дамып, өз нәтижесімен қуантып жатыр. Оқушылардың ауызша сөйлеу сауаттылығын дамытуда сабақтарымда сәтті өткен кезеңдері: оқытудағы жаңа әдіс – тәсілдерді сабаққа пайдалану өз тиімділігін көрсетті. Яғни, жаңа бағдарлама аясында жұмыстануға болатынын аңғардым. Осындай инновациялық әдіс түрлері оқушының сөздік қорын молайтады, сөйлеу әдебін дамытады, ана тілінде таза сөйлеуге негіз болады. [5]

Қорыта келе, қазіргі білім беру жүйесі мұғалімдердің әр кез ізденісте, жаңару мен даму процесінде болуын талап етеді. «Педагог» кәсіби стандартында кез – келген біліктілік санатына ие педагог оқудың инновациялық нысандарын, әдіс – тәсілдерін қолдануға, сабаққа немесе іс – әрекетке зерттеу жүргізуге міндетті екенін айқын көрсетілген.Дәл осы міндеттерімізді толыққанды орындауға жоғарыда келтірілген бірнеше жұмыстар тізбегі толықтай сәйкес келеді деген сенімдемін. Лингвист – ғалым

М. Балақаевтың «Ана тілін жақсы білу – әркімнің азаматтық борышы. Егер әрбір сөзді орнымен жұмсай біліп, айтқан ойды мазмұнды, нысанаға дәл тиетіндей ұғымды шығып, тыңдаушысын баурап алардай әсерлі болса, ана тілінің құдіреті сонда ғана сезілер еді. Ал мұндай шеберлік тек тіл мәдениеті жоғары адамдардың қолынан ғана келер жайт» - деген пікірімен келісе отырып, ана тілін құрметтеп мақтан ететін, өмірге бейім, ізденімпаз, ойы айқын, жан – жақты дамыған тұлға қалыптастырып шығару. Жаңартылған оқу бағдарламасы тек педагог емес, сәйкесінше білім алушының да әркез ізденісте болуына негізделген.[6] Өз ойын дәлелдеуге,растауға барын салатын жас ұрпақ бәсекеге қабілетті болады. Бәсекеге қабілетті, сауатты жастар – ел болашағының жарқын кепілі болмақ.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс – қимыл жоспары – Астана: 2012.1-2б.
2. Ахметова М. Мәтін лингвистикасы: оқу әдістемелік құрал. – Орал: «Ағартушы», 2008.-148б.
3. Қазақстан Республикасының тіл туралы заңы (4- бап)
4. Қ. Сарбасова «Инновациялық педагогикалық технологиялар. 2006ж»
5. З. Айдосова. «Дамыта оқыту технологиясының мәселелері»(қазақ тілі мен әдебиеті). - 2004;
6. Әдістемелік нұсқау хат 2024-2025ж.

АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: ІЗДЕНІСТЕР, МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Агибаева Сандугаш Амантаевна
Педогог-мадератор, «Жезді мектеп-интернаты» КММ
agibaeva.sandugash@mail.ru

Аңдатпа

Бұл баяндамада білім беру саласындағы оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялардың маңыздылығы жан-жақты қарастырылады. Қазіргі заманғы білім беру үрдісінде дәстүрлі оқыту әдістері мен инновациялық технологиялардың үйлесуі маңызды рөл атқарады. Геймификация, проблемалық оқыту, цифрлық платформаларды пайдалану – оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді жолдары. Сондай-ақ, жасанды интеллект пен онлайн оқыту жүйелері білім сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Білім берудегі инновацияларды тиімді қолдану – білім сапасын арттырудың негізгі шарты.

Түйін сөздер: Оқыту, инновация, технология, тиімділік, әдіс.

Кіріспе

Қазіргі заманда білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырап, жаңа технологиялар мен инновациялық әдістерді талап етеді. Ғылыми-техникалық прогрестің дамуы білім беру процесін жетілдіру қажеттілігін туындатып, дәстүрлі оқыту тәсілдерін жаңартуды қажет етеді. Оқушылардың оқу мотивациясын арттыру, олардың жеке

қабілеттерін дамыту және білімді меңгерудің тиімділігін арттыру үшін жаңа педагогикалық әдістер мен цифрлық технологияларды қолдану маңызды.

Ауыл мектебінде тиімді тәсілдері мен инновациялық технологияларды қолдану

Инновациялық оқыту технологиялары оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, сыни ойлау дағдыларын қалыптастырады. Әсіресе, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) кеңінен қолданылуы білім алушыларға қажетті ақпаратты жылдам меңгеруге және оны тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Білім беру жүйесінде цифрлық платформалар, онлайн курстар, интерактивті оқыту әдістері мен жасанды интеллект негізіндегі құралдарды пайдалану оқытудың жаңа деңгейін қалыптастырады.

Осы баяндамада оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялардың маңыздылығы талданып, олардың білім беру сапасына әсері қарастырылады. Инновациялық оқыту әдістерін дұрыс қолдану – оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды факторлардың бірі.

Білім беру жүйесіндегі инновациялар оқыту үдерісін жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Инновациялық әдістер мен технологиялар оқушылардың оқу үлгерімін арттырумен қатар, олардың танымдық белсенділігін күшейтіп, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Қазіргі уақытта оқытудың тиімді тәсілдері ретінде келесі әдістер кеңінен қолданылуда:

Проблемалық оқыту – оқушылардың белсенді ойлау қабілетін дамытуға бағытталған инновациялық әдістердің бірі. Бұл әдіс білім алушыларды белгілі бір мәселені өз бетінше зерттеуге, талдауға және шешімін табуға итермелейді. Проблемалық оқыту барысында мұғалім дайын білім бермейді, керісінше, оқушыларды сұрақтар мен тапсырмалар арқылы ойлануға, логикалық шешімдер қабылдауға және дәлелді пікір айтуға үйретеді.

Проблемалық оқыту әдісі білім алушылардың оқу процесіне белсенді араласуын қамтамасыз етеді. Бұл әдіс тек теориялық білім беріп қана қоймай, практикалық дағдыларды қалыптастыруға, жеке ізденіске, шығармашылық шешімдер қабылдауға үйретеді. Сондықтан қазіргі заманғы білім беру жүйесінде проблемалық оқытудың маңызы зор.

Проблемалық оқытудың мынадай артықшылықтары бар:

Оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады;

Шығармашылық және сыни ойлау қабілетін дамытады;

Теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруға мүмкіндік береді;

Өзіндік шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады;

Топтық жұмысты ынталандырады, оқушылар арасындағы қарым-қатынасты нығайтады.

Мысал сабақ келтірсек:

Тақырыбы: «Су қайда жоғалады?»

Мақсаты: Оқушыларға судың булануы және айналымы туралы түсінік беру. Қолдану әдісі:

- Мұғалім оқушыларға: «Жазда көшеде су төгілсе, неге біраз уақыттан кейін ол жоғалып кетеді?» деген сұрақ қояды.
- Оқушылар өз болжамдарын айтып, оларды дәлелдеуге тырысады.
- Мұғалім булану процесін тәжірибе арқылы көрсетеді (мысалы, стакан суға мақта салып, біраз уақыттан кейін оның кебуін бақылау).
- Оқушылардан қорытынды жасатып, нәтижесін дәптерге жаздыртады.

Жобалық оқыту – білім алушылардың өз бетімен зерттеу жүргізіп, шығармашылық жұмыс жасауына бағытталған оқыту әдісі. Бұл әдіс оқушылардың теориялық білімдерін тәжірибеде қолдану қабілетін дамытып, зерттеу, жоспарлау, талдау және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Жобалық оқыту – оқушылардың өздігінен білім алуына мүмкіндік беретін тиімді әдістердің бірі. Бұл тәсіл олардың жауапкершілігін арттырып, нақты өмірлік дағдыларды дамытуға көмектеседі. Бүгінде білім беру жүйесінде жобалық оқыту әдісін кеңінен қолдану –

шығармашылық және сыни ойлауға қабілетті жаңа буын мамандарын дайындаудың негізгі жолдарының бірі.

Жобалық оқытудың артықшылықтарына келсек:

Оқушылардың зерттеу және шығармашылық қабілетін дамытады. Теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруға көмектеседі. Жауапкершілік пен өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырады. Топта жұмыс істеу дағдыларын дамытады. Сыни ойлау, жоспарлау, уақытты тиімді басқару қабілеттерін жетілдіреді. Мысал сабақ үлгісін келтірсек:

Тақырыбы: «Менің отбасым»

Мақсаты: Оқушылардың зерттеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту. Қолдану әдісі:

- Әр оқушы өз отбасы туралы шағын жоба жасайды.
- Жобаға отбасы мүшелерінің суреттерін, әңгімелерін, ата-анасының жұмысы туралы ақпаратты қосады.
- Оқушылар сыныпта өз жобаларын таныстырады.
- Топтық жұмыс ретінде «Отбасының маңыздылығы» тақырыбында постер жасауға болады.

Геймификация – білім беру үдерісіне ойын элементтерін енгізу арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыруға бағытталған заманауи оқыту әдісі. Бұл әдіс оқушылардың мотивациясын күшейтіп, білімді жеңіл әрі қызықты түрде меңгеруге мүмкіндік береді. Геймификация әдісі әсіресе бастауыш және орта білім беру деңгейінде тиімді, алайда жоғары оқу орындарында да кеңінен қолданылады. Геймификация – заманауи білім беру жүйесінде қолдануға болатын тиімді оқыту әдістерінің бірі. Бұл әдіс арқылы оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығы артып, олар жаңа материалды еркін әрі жеңіл қабылдай алады. Ойын элементтерімен толықтырылған сабақтар оқушылардың мотивациясын күшейтіп, олардың белсенділігі мен шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Сондықтан геймификацияны білім беру саласында кеңінен қолдану оқыту үдерісінің тиімділігін арттырудың бір жолы болып табылады.

Геймификацияның мынадай артықшылықтары бар:

Мотивацияны арттырады – оқушылардың пәнге деген қызығушылығы күшейеді. Белсенділік пен ынта-жігерді дамытады – оқыту процесі ойын түрінде болғандықтан, білім алушылар тапсырмаларды орындауға белсенді араласады. Жаңа материалды тез меңгеруге көмектеседі – ақпараттың қызықты әрі қолжетімді түрде берілуі оның есте сақталуын жеңілдетеді. Оқушылар арасында ынтымақтастық орнатады – топтық ойындар мен командалық тапсырмалар ынтымақтастық дағдыларын қалыптастырады. Оқу барысында қателіктерден қорықпауға үйретеді – оқушылар өз қателерінен сабақ алып, оларды түзетуге мүмкіндік алады.

Сабақ үлгісіне келсек:

Тақырыбы: «Сандар әлемі» (математика)

Мақсаты: Балалардың есептеу дағдыларын ойын арқылы дамыту.

Қолдану әдісі:

- Мұғалім сыныпта «Сан патшалығы» ойынын ұйымдастырады.
- Оқушылар екі топқа бөлініп, математикалық тапсырмалар арқылы деңгейлерді өтіп, «сан батырлары» атағын алу үшін жарысады.
- Әр дұрыс жауап үшін ұпай беріледі.

Соңында жеңімпаздар мадақтамамен марапатталады

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – білім беру үдерісін тиімді ұйымдастыруға және оқытудың сапасын арттыруға мүмкіндік беретін заманауи құралдар жиынтығы. Цифрлық технологиялардың дамуы оқушыларға қажетті ақпаратты тез әрі оңай меңгеруге көмектеседі, сондай-ақ оқытушылардың жұмысын жеңілдетіп, білім беру үдерісін икемді етеді. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – заманауи білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі. АКТ құралдарын дұрыс қолдану оқушылардың білімін жетілдіріп, оқу

процесін тиімді әрі қызықты етеді. Сонымен қатар, қашықтан оқыту, онлайн платформалар, мультимедиялық материалдар мен жасанды интеллект сияқты технологиялар болашақта білім берудің жаңа мүмкіндіктерін ашады. АКТ-ны білім беру жүйесінде тиімді пайдалану – инновациялық оқытудың басты бағыттарының бірі.

АКТ-ны қолданудың мынадай артықшылықтары бар:

Оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді

Күрделі тақырыптарды оңай меңгеруге көмектеседі

Уақыт пен ресурстарды үнемдейді

Оқушылардың өз бетімен білім алу дағдыларын дамытады

Қашықтан оқыту мүмкіндігін кеңейтеді

Оқушылардың белсенділігін арттырады

Тақырыбы: «Жануарлар әлемі» (дүниетану)

Мақсаты: Оқушыларға жануарлар туралы қызықты әрі көрнекі білім беру.

Қолдану әдісі:

- Интерактивті тақтада жануарлардың тіршілігі туралы бейнеролик көрсету.
- Оқушыларға AR (кеңейтілген шындық) қосымшасы арқылы жануарларды 3D форматта қарау мүмкіндігін беру.
- Оқушылар топтарға бөлініп, белгілі бір жануар туралы шағын презентация жасап, сынып алдында қорғайды.

Аралас оқыту – дәстүрлі (сыныптағы) білім беру мен онлайн оқытудың тиімді әдістерін біріктіретін оқыту моделі. Бұл әдіс оқушыларға оқу процесін икемді ұйымдастырып, дербес білім алуға мүмкіндік береді. Аралас оқыту оқушылардың жеке оқу қарқынын ескеріп, олардың қажеттіліктеріне сай білім алуға жағдай жасайды. Аралас оқыту – заманауи білім беру жүйесіндегі ең тиімді әдістердің бірі. Бұл әдіс дәстүрлі оқытудың артықшылықтарын сақтай отырып, цифрлық технологиялардың мүмкіндіктерін кеңінен пайдалануға мүмкіндік береді. Аралас оқыту оқушылардың дербестігін дамытып, олардың өз қарқынымен оқуына жағдай жасайды. Сондықтан бұл модель білім беру саласында кеңінен қолданылып, болашақта негізгі оқыту тәсілдерінің бірі бола алады.[8]

Аралас оқытудың артықшылықтарына тоқталсақ:

Уақыт пен ресурстарды үнемдейді – оқушыларға кез келген жерде, кез келген уақытта оқуға мүмкіндік береді.

Жеке оқу қарқынын ескеруге көмектеседі – әр оқушы өзіне ыңғайлы жылдамдықпен білім алады.

Оқу үдерісінің тиімділігін арттырады – цифрлық технологиялар көрнекілікті күшейтіп, білімді меңгеруді жеңілдетеді.

Оқушылардың дербестігін дамытады – өздігінен білім алуға, ізденуге ынталандырады. Қашықтан оқыту мен офлайн оқытуды үйлестіреді – икемді оқу жүйесін ұсынады. Мысалы сабаққа қолдансақ:

Тақырыбы: «Жыл мезгілдері» (қазақ тілі)

Мақсаты: Жыл мезгілдерінің ерекшеліктерін түсіндіру.

Қолдану әдісі:

- Сыныпта мұғалім жыл мезгілдері туралы қысқаша түсінік береді.
- Оқушылар үйде интерактивті онлайн тапсырмалар орындайды (бейне сабақтар көреді, тапсырмалар шешеді).
- Сабақ соңында оқушылар алған білімдерін постер жасап, басқа топтарға түсіндіреді.

Жасанды интеллект (AI) және адаптивті оқыту жүйелері – білім беру саласындағы инновациялық технологиялар, олар оқу процесін дараландыруға, оқушылардың қажеттіліктеріне сәйкес бейімделуге мүмкіндік береді. Бұл технологиялар оқушылардың білім деңгейін талдап, оларға жеке оқыту траекториясын ұсынуға көмектеседі. Адаптивті оқыту жүйелері – оқушылардың оқу барысын талдап, олардың қажеттіліктеріне сай мазмұнды автоматты түрде өзгертіп, дараландырылған білім беру процесін қамтамасыз

ететін технологиялар. Бұл жүйелер жасанды интеллект арқылы оқушының оқу стилін анықтап, оған сәйкес жаңа материалдарды ұсынады. Жасанды интеллект және адаптивті оқыту жүйелері – білім беру процесін дараландыратын және тиімді ететін маңызды технологиялар. Олар оқушыларға өздерінің оқу деңгейіне қарай бейімделген білім беру бағдарламаларын ұсыну арқылы оқу сапасын жақсартады. Сонымен қатар, мұғалімдердің жұмысын жеңілдетіп, автоматтандырылған бағалау жүйелері арқылы білімді объективті түрде бағалауға мүмкіндік береді. Болашақта бұл технологияларды кеңінен қолдану білім беру жүйесінің тиімділігін арттырып, оқытудың жаңа мүмкіндіктерін ашады.

Адаптивті оқыту жүйелерінің негізгі артықшылықтарына келсек:

Жеке оқу бағдарламасын ұсыну – әр оқушының қабілетіне сай мазмұн беріледі.

Тақырыпты түсіну деңгейін бақылау – жүйе оқушының қай материалды жақсы меңгергенін және қай жерде қиындық көріп отырғанын анықтайды.

Қателерді талдау – оқушылардың қай жерде қате жіберетінін анықтап, қосымша түсіндірме материалдар береді.

Оқу процесін тиімді ету – оқу мазмұны оқушының қажеттілігіне сай бейімделгендіктен, білім алу нәтижелі болады.

Уақытты үнемдеу – оқушыларға тек өздеріне қажет материалдарды ұсынады. Сабақ үлгісіне келсек:

Тақырыбы: «Әріптерді үйренеміз» (сауат ашу)

Мақсаты: Балалардың әріп тану дағдыларын дамыту.

Қолдану әдісі:

- Оқушыларға арнайы мобильді қосымша немесе жасанды интеллект арқылы әріптерді дұрыс айтуға үйрететін бағдарлама қолданылады (мысалы, Lingokids немесе Google Read Along).
- Ойын форматында әріптерді жаттап, сөздерді дұрыс айту дағдыларын қалыптастырады.
- Қосымша тапсырма ретінде жасанды интеллект арқылы оқушылардың айтылуын тексеретін онлайн тест ұйымдастырылады

Жоғарыда аталған инновациялық технологиялар мен әдістер білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың сыни ойлау, шешім қабылдау және зерттеу дағдыларын дамытады. Білім беру саласында осындай әдістерді тиімді пайдалану оқу сапасын жақсартып, жаңа буын мамандарын дайындауға септігін тигізеді.

Қорытынды

Қазіргі білім беру жүйесі жаңа технологиялар мен инновациялық әдістерді енгізуді талап етеді. Оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялардың қолданылуы білім сапасын жақсартып, оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады. Проблемалық оқыту, жобалық әдіс, геймификация, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, аралас оқыту және жасанды интеллект негізінде білім беру сияқты әдістер оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруда маңызды рөл атқарады.

Инновациялық оқыту әдістерін дұрыс қолдану оқушылардың шығармашылық ойлауын, дербес шешім қабылдау дағдыларын және академиялық жетістіктерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, цифрлық технологиялардың көмегімен оқу процесін икемді әрі қолжетімді етуге болады. Мұғалімдер жаңа әдістерді меңгеріп, оларды сабақ барысында тиімді пайдалану арқылы оқушыларға сапалы білім бере алады.

Болашақта білім беру саласында инновациялық технологияларды одан әрі жетілдіру және оларды білім беру жүйесіне бейімдеу басты міндеттердің бірі болып қала береді. Технология мен дәстүрлі оқытудың үйлесімді қолданылуы – білім сапасын арттырудың негізгі факторы. Сондықтан жаңа әдістерді тиімді енгізу мен оларды тәжірибеде қолдану – білім беру жүйесінің дамуына септігін тигізеді.

Қорытындылай келе, инновациялық әдістер мен технологияларды дұрыс пайдалану оқыту процесінің тиімділігін арттырып, білім алушылардың бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамыған тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбдіәжіт А.Қ., Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялар. – Алматы: «Білім», 2022. [https://infourok.ru/bayandama-innovaciyaly%D2%9B-tehnologiyalardy-pajdalana-otyryp-o%D2%9Bushylardy%D2%A3-b%D1%96l%D1%96m-sapasyn-arttyru-4931305.html?utm_source=chatgpt.com]
2. Құдайбергенова К.С., Заманауи оқыту әдістері. – Нұр-Сұлтан: «ҚазҰУ баспасы», 2021.
3. Жұмабекова Ф.Ә., Оқытудың жаңа педагогикалық технологиялары. – Астана: «Фолиант», 2020.
4. Тілеубергенов Е.Н., Цифрлық білім беру: теория және практика. – Алматы: «Рауан», 2019. [https://bilimger.kz/170132/?utm_source=chatgpt.com]
5. Назарбаев Н.Ә., Қазақстандық білім беру жүйесін жаңғырту жолдары // Егемен Қазақстан, 2018 [https://tilalemi.kz/kz/contemplation/jana-ynnovasyyaliq-adister-men-oqitu-texnologyyalarin-qoldanu.html?utm_source=chatgpt.com]

АУЫЛ МЕКТЕБІНДЕГІ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНДЕ АРАЛАС ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ УЧАЩИХСЯ ЗА СЧЕТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ ПО ЕСТЕСТВЕННЫМ ДИСЦИПЛИНАМ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ

IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION OF STUDENTS THROUGH THE USE OF BLENDED LEARNING TECHNOLOGY IN SCIENCE SUBJECTS IN A RURAL SCHOOL

Пашеева Молдир Мынжасаровна
“А. Розыбакиев атындағы орта мектеп” коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Панфилов ауданы Атамекен ауылы
mpasheeva89@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада ауыл мектебінде жаратылыстану пәндерін оқыту аралас оқыту технологиясын пайдалану мәселесі қарастырылады. Аралас оқыту білім алушылардың пәнге қызығушылығын арттырып, оқу сапасын жақсартуға ықпал етеді. Заманауи цифрлық ресурстар мен дәстүрлі әдістерді үйлестіру арқылы оқушылардың білім деңгейін көтеруге мүмкіндік береді.

Аннотация

В данной статье рассматривается использование смешанного обучения в преподавании естественных наук в сельской школе. Такой подход повышает интерес учащихся к предмету и улучшает качество образования. Сочетание современных цифровых ресурсов и традиционных методов способствует повышению уровня знаний обучающихся.

Annotation

This article explores the use of blended learning technology in teaching natural sciences in rural schools. This approach increases students interest in the subject and improves educational quality. Combining modern digital resources with traditional methods enhances students knowledge levels.

Тірек сөздер: аралас оқыту, жаратылыстану, білім сапасы, цифрлық ресурстар, платформалар.

Аралас оқыту (Blended learning) дегеніміз – білім берудің интерактивті материалдары мен интерактивті қарым-қатынас мүмкіндіктерін дәстүрлі сыныпқа негізделген сынып әдістерімен үйлестіретін тәсіл болып табылады. Бұл термин "араластыру" дегенді білдіретін ағылшын тілінен шыққан. Кейде оны гибридті деп те атайды. Бұл әдіс білім алушыларға оқу процесін икемді етіп, олардың жеке қажеттіліктеріне бейімделуге мүмкіндік береді. Ауыл мектептері үшін аралас оқыту ерекше маңызға ие, себебі бұл технология сапалы білімге қолжетімділікті арттырады. Қашықтан білім алу мүмкіндігі ауылдық жерлердегі оқушылардың үздік оқу материалдарын пайдалануына мүмкіндік береді. [1]

Қазіргі таңда еліміздегі ауыл мен қала мектептерінің арасындағы білім сапасының алшақтығын PISA халықаралық зерттеулері айқындап отыр. Сондықтан үкімет бұл мәселені жою үшін бірқатар шаралар қабылдап жатыр.

Сондай шараның бірі, мектебімізде 2023-2024 оқу жылында «Komektime» білім сапасын көтеру жобасы аясында Аралас оқыту технологиясын өз тәжірибемізге бейімдеу бойынша көптеген іс шаралар жасалды. Бұл жобаның мақсаты – оқушылардың оқу танымдық іс әрекеттерін ұйымдастырудың тиімді формалары мен әдістерін табу және дамыту. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін қыркүйек айында директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары іс-шаралар жоспарын дайындап, қазан айында білім алушылардың біліміндегі олқылықтарды жою және білімін толықтыруға бағытталған нөлдік бақылау жұмыстары алынды және қараша айынан бастап аралас оқыту технологиясын тәжірибеге енгізу үшін практикалық оқыту семинарлары және цифрлық білім беру ресурстары педагог үшін әдістемелік көмек тақырыбында әртүрлі коучингтер ұйымдастырылды. Осындай әртүрлі практикалық оқыту семинарлары мен коучингтерге бірлестіктегі мұғалімдеріміз қатыса отырып, сондай ақ интернет материалдарынан өз бетімізше әртүрлі білім берудің цифрлық ресурстары мен платформаларын үйрене келе, қазіргі таңда аралас оқытудың кең таралған және біздің жаратылыстану пәндері үшін өте тиімді бірнеше түрлерін өз тәжірибеме енгіздім.

Жалпы аралас оқытудың бірнеше модельдері бар. Біздің мектептің мұғалімдері төңкерілген сынып, автономды топ, станциялар бойынша қозғалыс секілді модельдері мен сан түрлі платформаларын өз сабақтарында қолданып жүр. [2]«Адам қашанда жаратылыс көрсеткен тәжірибе үлгісі бойынша өмір сүреді», деп Артур Шопенгауэр айтқандай, сол платформаларды зерттей келе, жаратылыстану пәндері үшін ең тиімді, сапалы нәтиже беретін, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттырып, біліміндегі олқылықтарды жоятын, кейбір күрделі тақырыптардағы оқу мақсаттарына оңай қол жеткізуге мүмкіндік беретін он шақты платформаларды өз тәжірибеме бейімдеп қолданып жүрмін.

Аралас оқыту элементтерінің биология пәнінде білім алушылардың білім сапасын арттыруда қаншалықты тиімді екенін бақылау үшін, тәжірибеге 7 «А» және 7 «Б» сыныптарын алдым. Осы сыныптармен WhatsApp чатын аштым. Оқушылардың білім деңгейін анықтап алу мақсатында нөлдік бақылау жұмысын алып, нәтижесін II тоқсанмен салыстырдым.

Ең бірінші болып өз тәжірибеме енгізген қарапайым платформаның бірі TestWizard платформасын пайдалану болды. Неге? Өйткені, TestWizard – кез келген мұғалімге жеке тесттер жасауға мүмкіндік беретін, білім алушылардың жауаптары мен олардың нәтижелерін көру мүмкіндігі бар, тесттер жасауға арналған тегін платформа. Бұл платформа кейбір күрделі бөлім тақырыптарындағы меңгерілуі қиын оқу мақсаттарына қол жеткізуге, сыныптағы үлгерімі төмен оқушылардың сабаққа деген ынтасын арттыруға көмектеседі. Яғни, сыныпта түсінбей қалған кейбір сұрақтардың жауабын, балалар үйге барып, осы платформа арқалы берілген тапсырмаларды орындау барысында түсінеді. Сонымен қатар, берілген әртүрлі тесттер мен суретті тест тапсырмаларын оқушылардың қайта-қайта орындауының нәтижесінде білім

алушылардың визуалды есте сақтау дағдыларын дамытады. Осы платформаның өз сабағымда қолданудың тиімді екендігін байқаған соң, ақырындап басқа платформаларды да зерделеп, өз пәніме кіріктіре бастадым. Сондай платформалардың кейбіреулерін қолданудың артықшылықтары мен ұтымды жақтарына тоқталып кетуді жөн көрдім. Мысалы, Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін пайдаланудың ұтымды жақтары:

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін пайдаланудың ұтымды жақтары:

Оқушының оқуға мотивациясын арттырады және биология пәнін оқу барысында мынадай мүмкіндіктерге қол жеткізеді:

✓ Оқу материалдарының мазмұнын түсінікті әрі қызықты етеді;

✓ Оқу материалының суреттерін динамика түрінде көрсетеді

✓ Оқушылармен жылдам және тиімді тестілеу өткізуге мүмкіндік береді;

✓ Оқушылармен өзіндік жұмыстарды ұйымдастыру, анықтамалық материалмен жұмыс істеуге үйретеді;

✓ Ақпараттық мәдениетті дамытуға, бүгінгі ақпараттық, коммуникациялық құралдармен жұмыс істеу дағдыларын арттырады.

Бұл платформаны негізінен жаңа бөлімді бастағанда, немесе сол бөлім тақырыптарын аяқтағанда бекіту, талдау, қорытындылау кезеңдерінде қолданған тиімді және білім алушылардың Блум таксономиясы бойынша жоғары ойлау дағдыларын дамытады. [3]

Оқу бағдарламасына сәйкес әзірленген, мектепте оқытылатын пәндер бойынша интерактивті сабақтар мен факультативтер, сондай-ақ оқушылардың бойындағы XXI ғасыр дағдыларын дамытуға және мектеп теориясын іс жүзінде қолдануға арналған қосымша ресурстың бірі BILIMLand. Оны қолданудың артықшылықтары:

✓ Мұғалім сабақ барысында интерактивті тапсырмаларды, оқытуға арналған бейне материалдарды, анимациялық фильмдерді қолдана алады. Әсіресе, жаңа сабақты түсіндіру кезеңінде;

✓ Сабақты бекітуде әртүрлі интерактивті тапсырмаларын қолдану;

✓ Дарынды балалармен жүйелі жұмыс жүргізіп, қосымша тапсырмалар беру барысында;

✓ Білім алушыларды бағалаудың объективті түрде жүргізілуі;

✓ Жаратылыстану пәндері үшін арнайы жасалған виртуалды зертхана материалдарын пайдалану;

✓ Оқушылар үшін ең тиімді тұсы сабақтан тыс, өздеріне ыңғайлы уақытта Bilimland платформасының ресурстарына қол жеткізе алу мүмкіндігі;

✓ Білім алушыларды ҰБТ, қорытынды аттестаттауға жүйелі дайындау.

Bilimland платформасы – білім берудің сапасын арттыруға бағытталған ірі сандық кітапхана.

Educaplay платформасы:

✓ Тапсырмаларды ойын форматында жасау, білім алушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, сол тапсырмалар арқылы баланың визуалды қабылдауы мен логикалық ойлау және есте сақтау қабілеттерін дамытады; Үлгерімі төмен оқушылармен қосымша жұмыс жасауға көмектеседі.

✓ География пәнінде картамен жұмыс жасауға таптырмас құрал;

✓ Химия пәні бойынша элементтерді таныстыруға, ал биологияда тірі ағза құрбақамен біріге отырып, берілген тапсырмаларды орындауда білім алушының пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Baamboozle платформасы:

✓ Бұл ойындар оқытудың барлық түрлеріне жарамды - онлайн, офлайн, сыныпта және жеке.

✓ Жарқын дизайн оқушылардың назарын аударады, сондықтан олар міндетті түрде қатысып, тапсырмаларды орындағысы келеді.

✓ Уақытты үнемдейді.

Quizizz – білім алушының өз бетінше оқып, білім алуына, топтық викториналарға, тест тапсырмаларын орындауға белсенділікпен қатысуына мүмкіндік беретін платформа. Бұл платформа материалдарын биология пәнінде бөлім тақырыптарын аяқтағанда, оқушыларды ҰБТ мен ББЖМ дайындау барысында қолданған жақсы нәтиже береді.

ZipGrade бағалау сканері ретінде Android құрылғысының камерасын пайдаланып, бірнеше таңдаулы тесттерді, викториналарды және бағалауларды сыныпта бірден жинауға мүмкіндік береді. Оқушылар дереу кері байланыс алады және олардың нәтижелерін тестілеу аяқталғаннан кейін көре алады. Мұғалімнің де жұмысты тексеруге кететін уақытын үнемдейді. Ұтымды жақтары: көлемі үлкен тарауды аяқтағанда, білім алушылардың біліміндегі олқылықтарды тез анықтауға, меңгерілмей қалған оқу мақсаттарын жылдам білуге көмектеседі және барлық оқушылардың білімін сыныпта бір мезетте объективті түрде бағалауға мүмкіндік береді.

Mozaik платформасы - жаратылыстану пәндерінен Интерактивті 3D көріністері бар платформа. Mozaik қолданбасының білім беретін 3D үлгілері - виртуалды ортада шынайы әлемді зерттеуге болатын бірегей бағдарлама. 3D нысандарында телефон немесе планшет арқылы да, компьютер браузері арқылы да көруге болатын мектеп бағдарламаларының барлық тақырыптары бар. 3D көріністері, жалпы барлық материалдар орыс тілі және ағылшын тілінде. Дегенмен мұнда биология, география, физика, химия, математика, технология, тарих, өнер пәндеріне арналған 3D модельдер, цифрлық сабақтар, видеолар, электронды оқулықтар бар. [4]

Сондай-ақ, білім алушыларды ББЖМ, ҰБТ, қорытынды аттестаттауға дайындау барысында да онлайн платформаларды қолдану өте тиімді екендігіне көз жеткіздім. Сол платформаларды саралай келе, тиімді нәтиже беретін платформалар деп, төмендегі онлайн платформаларды ұсынғым келеді: TestWizard, Wordwall, Educaplay, Quizizz, Mozaik.

Мысалы, BILIMLand платформасындағы оқытуға арналған видеороликтер, анимациялық фильмдер, тапсырмалар жаратылыстану пәндерінде негізінен жаңа бөлімді бастағанда, немесе сол бөлім тақырыптарын аяқтағанда бекіту, талдау, қорытындылау кезеңдерінде қолданған өте тиімді нәтиже береді.

Үйге тапсырма беру кезінде едукаплей, тествизард, куизиз білім беру ресурстарындағы тест, сәйкестендіру, ойын форматындағы тапсырмалар өте қолайлы. Дарынды және үлгерімі төмен оқушылармен жүйелі жұмыс жүргізіп, қосымша тапсырмалар беру барысында кахот, жойтека, спринз секілді платформаларды қолдану жақсы нәтиже береді. Ал балаларды ББЖМ, ҰБТ, қорытынды аттестаттауға дайындауда бамбозе, люмио, тествизард платформалары көмектеседі. Өздеріңізге мәлім, жаратылыстану пәндерінің басқа пәндерден ерекшелігі, бізде зертханалық, модельдеу және сарамандық жұмыстары өте көп берілген. Сол жұмыстарды орындауға қажетті құрал жабдықтар көбіне толық табыла бермейді. Аралас оқытудың ең бір тиімді тұсы сол, мозайк 3D платформасы арқылы білім алушыларды виртуалды зертханамен жұмыс жасатуға мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, аралас оқытудың мұғалім үшін артықшылықтары:

✓ Білім алушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттырады, әсіресе оқу үлгерімі төмен оқушылардың;

✓ Тапсырмаларды түрлендіруге мүмкіндік береді;

✓ Оқушыларды бағалау объективті түрде өтеді;

✓ Кейбір күрделі тақырыптардағы меңгерілуі қиын оқу мақсаттарына оңай қол жеткізуге көмектеседі;

✓ Мұғалімнің шығармашылықпен жұмыс жасауына, креативті ойлануына мүмкіндік жасайды.

✓ Сараланған тапсырмалар арқылы үлгерімі төмен және дарынды оқушылармен қосымша жұмыстар ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

✓ Оқушыларды ББЖМ, ҰБТ, қорытынды аттестаттауға дайындауға таптырмас құрал. [1]

Аралас оқытудың білім алушылар үшін артықшылықтары:

✓ Түрленген тапсырмаларды орындау барысында білім алушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады, әсіресе оқу үлгерімі төмен балалардың;

✓ Білім алушылар кез келген жерде, кез келген уақытта тапсырмаларды, үй жұмысын орындай алады;

✓ Оқушылардың жоғары ойлау дағдыларын дамытуға көмектеседі;

✓ Тапсырмаларды бірнеше рет орындау кезінде білім алушылардың визуалды есте сақтау дағдылары дамиды; [1]

Аралас оқытуды пайдалануда туындайтын кедергілер:

✓ Кез келген платформада тапсырма түрлерін дайындау мұғалімнің көп уақытын алады;

✓ Оқушылардың кейбірінде интернет байланыстың болмауы мүмкін.

Өз тәжірибеме сүйене отырып, күнделікті сабақтарда аралас оқыту технологиясын дәстүрлі білім беру тәсілімен ұштастырсақ, білім алушылардың біліміндегі олқылықтардың орнын дер кезінде толықтырып, олардың білім сапасын біршама жақсарта аламыз дегім келеді. Оған дәлел, 7 Б сыныбы. II тоқсанда білім сапасы 67% болса, III тоқсанда 76%, яғни сапа 9%- ға жоғарылады. Ал 7 А сыныбының білім сапасы 72%-дан 75%-ға көтерілді.

Аралас оқыту - XXI ғасырдағы білім берудің маңызды бағыты. Ол дәстүрлі және сандық оқыту технологияларын біріктіріп, оқушылардың білім сапасын жақсартады. Бұл тәсіл әсіресе ауыл мектептері үшін тиімді, себебі ол білім алушыларға қосымша ресурстармен жұмыс жасауға, өздігінен білім алуға мүмкіндік береді. [2]

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Жұмабаева Р. Қ., Мұхамбетжанова С. Т. Аралас оқыту - білім берудің заманауи әдісі. Алматы: Ғылым 2021 жыл;
2. Қайырбекова А. С. Ауыл мектептерінде білім сапасын арттырудың тиімді әдістері. - Шымкент: Болашақ 2020 жыл;
3. Смирнова Н. А., Иванов В. П. Смешанное обучение в современной школе: теоретические и практические аспекты. Москва: Просвещение, 2021;
4. Graham C. R. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends and Future Directions. San Francisco Wiley, 2021

ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ МЕН АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ
EFFECTIVE APPROACHES AND INNOVATIVE TEACHIN EFFECTIVE APPROACHES AND INNOVATIVE TEACHING TECHNOLOGIES

Адырбаева М.Ж.
Солтүстік Қазақстан облысы. Шал ақын ауданы.Кеңес орта мектебі
adyrbayeva2025@mail.ru

Андатпа. Оқытудың инновациялық әдістері мен ақпараттық технологияларды пайдалану – педагогикалық іс- әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Білім беру жүйесін инновациялық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту

мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді.

Аннотация. Использование инновационных методов обучения и информационных технологий – один из путей совершенствования процесса обучения на основе пополнения содержания и формы педагогической деятельности. Развитие системы образования с использованием инновационных технологий предполагает повышение эффективности и качества всех уровней учебно - воспитательного процесса с реализацией целей личностно-ориентированного обучения.

Annotation. The use of innovative teaching methods and information technologies is one of the ways to improve the learning process based on the replenishment of the content and form of pedagogical activity. The development of the education system using innovative technologies involves improving the efficiency and quality of all levels of the educational process with the implementation of the goals of personality-oriented learning.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан - 2050»стратегиясы –қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты кезекті Жолдауында қазақ елі болашақта әлемдегі ірі 30 мемлекеттің қатарына кіруі керек деген болатын. Бұл міндет бүгінгі білім беру ісіне үлкен жауапкершілік жүктейді, жас ұрпаққа талаптарға сай тәрбие мен білім беруді, мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттар, типтік бағдарламалар, ұлттық бірыңғай тестілеу және ата-аналар, қоғам талаптары жоғары деңгейінде болуын міндеттейді, ұстаздарға айырықша жауапкершілікті нақтылайды.

Сондықтан, оқыту – тәрбие жұмыстарын тұтас жүйе деп есептеп, саналы тәрбие, сапалы білім беру технологияларын жетілдіруді міндеттейді. Бүгінгі жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша оқыту тұлғаның жүйелі және сын тұрғысынан ойлай білу қабілетін меңгеруіне ерекше мән беріледі.

Тарих пәнінде инновациялық қызмет дегеніміз елдегі жинақталған білім, оқыту әдістемелері, тәсілдері, оқыту технологиялары, оқытудың түрлі техникалық құралдарын оңтайлы, ұтымды, мақсатта ойластыра, орынды, мерзімінде пайдалану, оқу процесін тиімді қайталау, пысықтау, басқаруды жетілдіру болып есептеледі.

Қазақстан Республикасының « Білім туралы» заңының 8- бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттың құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шындауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқыту және тәрбие берудегі жаңа технологиясын енгізу» делінген. Білім беруді дамытуда өскелең ұрпақтың мақсаты ісіне жету жолындағы талаптануы мен талпынысы болашақ мамандығының кәсіби маңызды қасиеттерін жетілдіруге бағытталуы тиіс. Сондықтан, өмірге жан – жақты дайындалған, еңбексүйгіш,ынталы, шығармашылықпен ойлайтын,рухани- интеллектуалдық тұрғысынан бай азамат тәрбиелеу, білім беру тәрбиелеудің басты мақсаты. Бүгінгі білім мен тәрбие технологиясында «жеке тұлға» тәрбиелейтін мұғалімнің де өзіндік жеке тұлға ретінде шығармашылығының орны ерекше.

Бүгінгі күн талабына орай белгілеген мәселем «Жаңа педогогикалық технологияларды қолдана отырып, тарих пәні бойынша білім сапасын арттыру» болып табылады. Сондықтан, егеменді еліміздің өсіп келе жатқан ұрпағын ойлы да іскер, өмірге жан – жақты дайындалған, өзіне - өзі сенімді, еңбексүйгіш, ынталы, шығармашылықпен ойлайтын, рухани- интеллектуалдық тұрғысынан бай азамат тәрбиелеу, менің басты мақсатым.Бұл әр мұғалімнің шығармашылық ізденіспен жаңаша жұмыс жасауын қажет етеді. Оқушыларға сапалы білім беруде сабақты жақсы оқитын оқушылармен ғана белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жағдай туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек ету ойластырылса, әр оқушының оқуға деген қызығушылығы артады.

«Жеке тұлға»- бұл адамның психикалық, рухани мәні, ол әртүрлі жинақталған қасиеттер жүйесіне тән:

- адамның әлеуметтік маңызды қасиеттерінің жиынтығы;

- өзіне және өзімен – өзінің, дүниеге және дүниемен қатынастарының жүйесі;
- айналадағы қоршаған әлемді және өзін –өзі жете түсіну;
- қажеттілік жүйесі; шығармашылық мүмкіндігі мен қабілеттерінің жиынтығы.

Жаңа педогогикалық технологиялардың ғылыми –теориялық мазмұны оқушылардың білімдерін жетілдіріп қана қоймайды, ол кәсіби бағыттылықты қалыптастырудың жетекші құралы болып табылады, өйтекені ол оқу -тәрбие үрдісінің тиімділігін арттырып, білікті, шығармашыл, белсенді оқушыларды жетілдіруге септігін тигізеді.

Сабағымда мынандай технологияларды қолданамын:

- Жарыс және ойын түрінде өтетін сабақтар:байқау, жарыс, рольдік және іскерлік ойындар, сөзжұмбақ.
- Белгілі қоғамдық жұмыс түрлеріне, әдістеріне негізделген сабақтар: зерттеу, басылымдарды талдау , интерьвю т.б
- Көпшілікпен қарым- қатынас түрін қайталау сабақтары: ақпарат- конференция, аукцион.
- Қиял – ертегілерді қолдану сабақтары: ертегі сабағы, сиқырлы, басқа планетадан келушілер т.б.

Ғылым және техниканың жедел дамыған, ақпараттар ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту мектептің басты міндетті болып тұр. Ол бүгінгі білім кеңістігіндегі ауадай қажет жаңартылған мұғалімнің қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылығының жемісімен келмек.

Интерактивті әдіс – бұл:

-Баланың жеке өздігінен ізденуіне мүмкіндік беру;

-Топтасып оқып үйренуге жағдай жасау

-Өздерін – өздеріне бағалату

-Іс – әрекет барысында білім алу

Сондай-ақ өз тәжірибемде ғаламтордан тақырыптық бейне көріністер алып талдау жұмыстарына үлкен мән беремін. Сол арқылы оқушылардың тарихи түсініктері бір жерде ғана тоқталып қалмайды. АКТ-ны тиімді пайдалану оқушыны мына қадамдарға бағыттайды. Тақырыпқа байланысты суреттер, слайдтар, сызбалар, кестелер жасау, термин сөздерді жазу сабақ жүргізудің мазмұнын кеңейтіп, оқушылардың түсінігін тереңдете түседі.

Сондай—ақ сабағымда оқушыларды сабағыма қызықтыру үшін Kahoot-білім беру жобаларына арналған қосымшасымен жұмыс жасаймын Оның көмегімен тест, сұрау, оқу ойынын немесе білім марафонын жасауға болады. Қолданба үстел нұсқасында да, смартфондарда да жұмыс істейміз

Күнделікті сабағымда білім беру платформаларын пайдаланамын. Атап айтар болсақ, «Bilimland.kz», «Daryn.online», Google Classroom, Zoom сынды жаңа платформалармен қашықтан білім алу барысында елімізде енгізілген төтенше жағдайға байланысты саьағымда үнемі қолдандым.

Ustaz.kz sabak.kz, bilimland т.б. көптеген сайттарды сабақ өту барысында қолданып, сабақты барынша қызықты түрде өткізуге тырысамын. Kahoot, «EasyQuzziy», «Онлайн-мектеп», жаңа -әдіс тәсілдерді пайдалана өткен сабағымда оқушының белсенді іс -әрекеті , пәнге деген қызығушылығы артады.

Бүгінгі күні Online-мектер платформасы – қашықтан оқытуға арналған негізгі құралды көбіне сабағымда пайдаланамын.

«Мектептің дамыту жоспары» аясында « Lesson Study» зерттеу сабақтары мектебімізде үнемі өткізіліп тұрады. «Lesson Study» – мұғалім тәжірибесі саласындағы білімді жетілдіруге бағытталған, сабақтағы іс-әрекеттегі зерттеудің ерекше үлгісі болып табылатын педагогикалық тәсіл. Осы орайда 5- сыныпта «Ежелгі көшпелілердің материалдық мәдениеті» тақырыбында «Lesson Study» өткіздім. Сабақ өткізу нәтижесінде тәжірибелік білімді әріптестермен бөлістім.

Білімін жетілдіру курстары, пән бойынша әдістемелік әдебиеттерді оқып, интернет желісіндегі педагогикалық жаңалықтармен танысып, білімімді тереңдетіп отыруға тырысамын.

Қорыта айтқанда жаңартылған білім беру бағдарламаса бойынша жүргізілген сабақтар іздеудің мән-жайына қаныға, білімді тереңінен айтуға үйренеді, дәлелдер келтіру, дәлелдеу тәсілдеріне жаттығады, теория мен практиканың бірлігін игереді, жеке және топпен бірлесіп мәселе түйінін шешу жолдарын табуға жаттығады, өз жолдастарының пікірімен санасуға, өткір сындарды тыңдап одан тиісті қорытындылар жасай білуге машықтанады.

Менің арманым болашақта өз оқушыларымды биік белестерден көрсем, сол үшін өзімнің кішкене де болса үлесім тиген болса, мен өзімді бақытты ұстаз деп есептер едім.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. ҚР «Білім туралы заңы» 2007,27,07
2. ҚР Орта білім берудің мемлекеттік стандарты, 2002 ж 24,9
3. Тұрлығұлов Т. «Тарих сабағын жетілдіру жолдары» Алматы 2004.

БІЛІМ САПАСЫН ЖАҚСАРТУДА “БЖС ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ”
“ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТЕХНОЛОГИИ БИС” В УЛУЧШЕНИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ
“THE EFFECTIVENESS OF BIS TECHNOLOGY” IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION

Әбікенова Мейрамгул Оразбекқызы
«Мойнақ ауылындағы МДШО бар №23 орта мектеп» КММ, Талдықорған қ., mika-_-1992@mail.ru

Аңдатпа

Мұғалімдердің кәсіби құзіреттілігін «БжС» технологиясын оқыту арқылы дамытудың алғы шарттары ұсынылған. Қазіргі таңда мұғалімдерді жоғарғы біліктілікпен дайындаудың жай-күйін қарастыра келе, білім беру ұйымдарында әлеуметтік, ұйымдастыру-басқарушылық, кәсіби құзіретті, сауатты және білікті мамандарды даярлау міндеті қойылып отырғандығы; педагогикалық технологияны шеберлікпен пайдалана отырып, тапсырмаларды шығармашылықпен қабылдай алатын, оқыту теориясы мен әдістемесін толық игерген, кәсіби маман ретінде даярлау мәселелері қарастырылып, тиімді шешімдер ұсынылған.

Аннотация

В статье представлены предпосылки развития профессиональной компетентности будущих специалистов путем использования технологии «Биоинформатика и синергетика». Рассматривая современное состояние высококвалифицированной подготовки специалистов, в стране ставится задача подготовки социальных, организационно-управленческих, профессионально компетентных, грамотных и квалифицированных специалистов для учебных заведений; Рассмотрены вопросы подготовки молодого специалиста с высоким уровнем профессионально-педагогической компетентности , владеющего теорией и методикой обучения, способного творчески подходить к поставленным задачам с использованием педагогического мастерства, представлены эффективные решения.

Annotations

The article presents the prerequisites for the development of professional competence of future specialists through training in advanced technology Bioinformatics and synergetics. Considering the current state of highly qualified training of future specialists, the task of training social, organizational and managerial, professionally competent, competent and qualified specialists

for educational institutions is set in the country; The issues of training a young specialist with a high level of professional and pedagogical competence, who knows the theory and methodology of teaching, who is able to creatively approach the tasks set using pedagogical skills, effective solutions are presented.

Қазіргі таңда еліміздің білім денгейін арттыру әрбір білім беру ұйымдарының басты мақсаты. Жас ұрпақтың білімі мен тәрбиесіне ерекше көңіл аудара отырып, сапалы білім беру талаптары қойылып отыр. Жалпы білім беретін мектептерде оқыту сапасын басқарудың бірден бір құпиясы –табысты мұғалім болып табылады. Білім берудің ең бірінші бастамасы мұғалімдердің кәсіби құзіреттілігін теориялық және тәжірибелік тұрғыдан жетілдіру қажет және білім беру ұйымдарында қызмет жасайтын мамандарды қайта оқыту, интерактивті білім беру, түрлі технологиялық тәсілдер арқылы оқуға деген қолжетімділікті арттыру, білім беруді жаңғырту сынды мысалдарды айтуға болады. Қандай да жұмыстың нәтижесі сапамен өлшенеді.

Өзектілігі. Білімнің сапалы болуы тікелей мұғалімге, оның білім дәрежесі мен іздену шеберлігіне байланысты. Сапаны көтерудегі қазіргі таңдағы ең тиімдісі-Қазақстандық ғалым-практик Вассерман Федор Яковлевичтің «Биоақпараттандыру және синергетика» технологиясы.

Биоақпарат дегеніміз- биологиялық кеңістіктегі бірнеше ақпараттың алмасу заңдары мен принциптері. Синергетика дегеніміз- күрделі (бір қалыпты емес) жүйелердің өзін-өзі басқаруы. [1]

«БжС» технологиясы 9 технологиялық картадан тұрады: алгоритм, биоинтернет, жаттықтырғыш, ауызша сабақ 1, 2,3, қисын, көшбасшы, КТС, БАЖ. Қоғамдық-гуманитарлық пәндерге тиімді технологиялық карталар: «Ауызша сабақ-1,2,3», «Көшбасшы», «Әмбебеап». Жаратылыстану-математикалық пәндерге тиімді технологиялық карталар: «алгоритм», «биоинтернет», «жаттықтырғыш». «Логика» картасы биология, алгебра, физика, химия пәндеріне ыңғайлы. [2]

«БжС» білім беру технологиясының жаңашылдығы:

- оқушылар көп уақыт бойы белсенді,тапсырмаларды өз беттерінше орындайды;
- дағды қалыптасады,шаршамайды және өз білетінін басқаға үйретеді;
- өзара қарым-қатынас қалыптасады;
-жұппен,топпен,ұжымдық жұмыс түрлері қолданылады;
-машықтандыру жаттығулары жасалады;
-оқушылардың шебер орындауы үнемі уақытпен шектеледі;
-сыныптағы ешбір оқушы қалыс қалмайды;
-мұғалімнің сыныптағы әр оқушымен жұмыс жасауға мүмкіндігі бар;
-оқушылардың есте сақтау қабілетін, зейінін, ойлау қабілетін,жылдамдығын дамытуға ықпалы зор ;
-уақытты тиімді пайдалану,жылдамдыққа жұмыс жасау,барлық оқушыны түгел қамту.

Мектебімізде білім сапсын көтеруге септігін тигізуде. Өткен 2022-2023 оқу жылынан бастап мектебімізде педагогтардың құзыреттілігін дамытуда кәсіби шеберлігін үздіксіз жетілдіріп, білім сапасын көтеру мақсатында қолайлы жағдайлар жасалып, қолжетімді біліктілікті арттыру курстары ұйымдастырылды. Соның бірі ғалым - практик Вассерман Федор Яковлевичтің «Биоақпараттандыру және синергетика» технологиясы.

«Биоақпараттандыру және Синергетика» технологиясында мұғалімнің кәсіби біліктілігі келесі критерилер бойынша анықталады: пәндік - пән бойынша білімі, әдістемелік-білімді жеткізе білуі және басқару- сыныпты қамту. Бұл технологияны пайдалану күнделікті сабақты жоспарлаудан бастап мектепішілік бақылауды, оқытудың тұрақты сапасын және тәуелсіз обьективті өлшеуді, сыныптағы әрбір оқушының сабақта белсенді болуын, мұғалім жүктемесінің жеңілдеуін қамтамасыз етеді. Бүгінгі күнде «Мойнақ ауылындағы МДШО бар №23 орта мектеп» КММ-де «Биоақпараттандыру және Синергетика» технологиясы бойынша 28 педагог курстан өтіп, өз тәжірибелеріне енгізуде. Мектебізде «БжС»

технологиясы бойынша сертификатталған тренерлері: Әбікенова Мейрамгүл Оразбекқызы, Адақ Мерей, Досан Рысбек, Шопатаев Ерлан Есентайұлы. (сурет №1)

Сонымен қоса, 5 эталон педагог бар. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Койшибекова Назгуль Канабековна, орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Попова Наталья Дмитриевна, бастауыш сынып мұғалімдері Насилин Гульмира, Кабенқызы Жәрдемгүл, Клеенкина Елена Борисовна.

Қазіргі таңда мектебіміз осы технология бойынша жұмыс жасайды, шығармашылық топ құрылған. Сертификатталған тренелеріміз бен эталон ұстаздарыыз алғашқы нәтижелерін де көрсетті. Атап айтсақ, Талдықорған қаласындағы №14,№15, №10, №25, №18 мектептерде, Жетісу облысы Алакөл ауданында №1 орта мектепте, Алматы облысы Талғар қаласында «FLAGMAN SCHOOL» мектебінде іс-тәжірибелер таратылды. Сонымен қатар, 2023 жылдың 23 қаңтарында технологияның білім сапасындағы тиімділігінің нәтижесін көре отырып, облыстық деңгейде семинар өттік. №23 орта мектеп ұстаздарының «БжС» технологиясының картасы бойынша сабақ өткізуі нәтижесінде 2022-2023 оқу жылындағы білім сапасы 63,7 % көрсетсе, 2024-2025 оқу жылының 1-тоқсанында 67,2 % білім сапасын көрсетті.

(сурет №2)

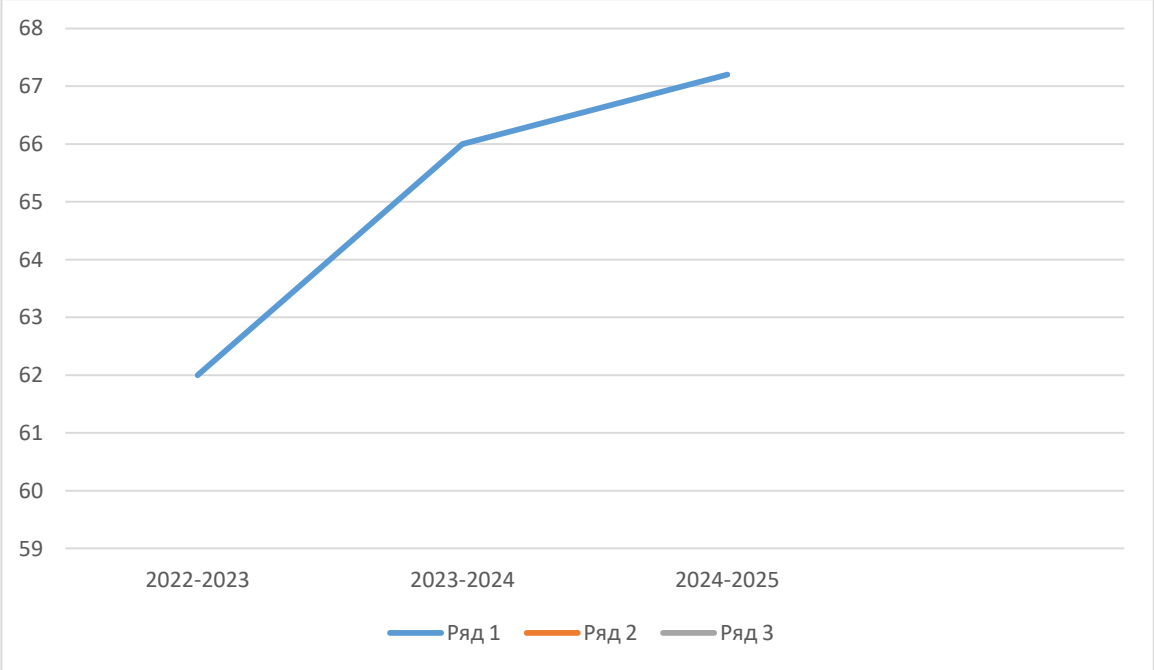

Каникулдық мектеп аясында №23 орта мектеп мұғалімі Койшибекова Назгул Канабековна қаладағы қазақ тілі мен әдебиеті пән бірлестігінің жетекшілеріне «Қиындық тудыратын мақсаттарға қол жеткізудегі «БжС» технологиясының тиімділігі» бойынша шебер-сынып өткізді. (сурет №3)

Шопатаев Ерлан Есентаевич тарих пәнінің мұғалімі «БжС» технологиясының «Әмбебап» картасы арқылы қала деңгейінде мұғалімдерге үлгілік сабағын көрсетті. 2023 жылдың «Жылдың үздік ұстазы» байқауында математика пәнінің мұғалімі Адақ Мерей « БжС технологиясының тиімділігін көрсетіп, жүлделі 2 орынды иеленді.

«БжС» технологиясының карталары бойынша сабақтарын өткізудің нәтижесінде, Вассерман Федор Яковлевичтің авторлығымен және қалалық білім бөлімінің әдістемелік кабинетімен бірлесе отырып, «Биоақпараттану және синергетика» технологиясы бойынша сабақтардың жоспары атты әдістемелік құрал Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі ұсынған №02 –3/315-ВН 04.03.2014ж. №71.02.11.2016ж. хаттамасы негізінде басылып шықты. (сурет №4)

Бұл әдістемелік құрал жас мұғалімдерге, жаңадан «БжС технологиясын» меңгеруге ниет білдірген ұстаздарға арналған.

БжС технологияның қаншалықты тиімді екенін білу мақсатында мұғалімдерден кері байланыс алынып отырады.

1.Өзіңіз осы технологияны сабақта қолданасыз ба?

2. БжС технологиясының сіз үшін басты тиімділігі қандай?

3. Бүгінгі сабақтан алған әсеріңіз?

Сауалнамаға педагогтердің 80 пайызы «тиімді» деп жауап берді. (Сурет №5)

Мектептегі бар жұмыстың түбегейлі нәтижеге жетуінің күре тамыры мектепшілік бақылауда тұрғанын бәріміз білеміз. Мектепшілік бақылауды ұйымдастыруда, білім сапасын үнемі бақылауда ұстап, өсу немесе төмендеу динамикасын талдап, білім сапасының өсуіне негіз. Белгілі бір нәтижеге жету үшін мақсат айқын болуы шарт.

Бүгінгі өмірін бала оқытып, білім беруге бел байлаған әр ұстаздың жан дүниесі сенімі ақ тілектің шуағымен нұрлана түспек. Қашан да білімді ұрпақ - болашағымыздың кепілі. Қызықты сабақтар мен іс-шаралар мұғалімнің ашқан жаңалығы, өзіндік қол таңбасы, әдістемелік ізденісі, ерекшеленіп, шәкірт жүрегінен орын алары сөзсіз.

Аудан, қала мектептері арасында іс-тәжірибе алмасу жұмыстары іске асырылу нәтижесінде Вассерман Федор Яковлевичтің «Биоақпараттандыру және синергетика» технологиясына қызығушылық күннен-күнге артуда.

Қорытындылай келе, сапалы білім беруде ұстаздардың біліктіліктерін арттыру мен шығармашылық қабілетін дамытуда «БжС» технологиясын оқу үрдісіне тиімді енгізу өз нәтижесін беретініне сенім білдіреміз.

ӘДЕБИЕТТЕР

Мұнда "Ой тастау, ойланту, ойлау" технологиясы және жаратылыстану пәндеріндегі оның тиімділігін қолдану туралы әдебиеттер тізімі келтірілген

1. Бітібаева, Қ. (2006). Ой тастау, ойланту, ойлау технологиясы: теориясы мен практикасы. Алматы: Атамұра.
2. Жұмабаев, Ж. (2011). Педагогика. Алматы: Рауан.
3. Тұрғынбаева, А. Қ. (2017). Оқушылардың оқу іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру жолдары. Алматы: Қазақ университеті.
4. Данилова, Л. С. (2012). Оқытудың жаңа технологиялары: теория және практика. Мәскеу: Просвещение.
5. Шаханов, Н. А. (2018). Жаратылыстану пәндерінде оқытудың жаңа әдістері. Алматы: Ғылым
6. Керімбекова, С. А. (2015). Жаратылыстану ғылымдарын оқытудың әдіснамалық негіздері. Алматы: Қазақ университеті.
7. Мұхамедьярова, Г. Ә. (2019). Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ.
8. Ұзақбаева, Қ. (2014). Қазіргі мектеп: жаңа әдістер мен технологиялар. Алматы: Мектеп.
9. Сейдінова, Ә. Н. (2010). Қазіргі педагогикалық технологиялар. Алматы: Білім.
10. Смирнова, Т. А. (2015). Интерактивті оқыту әдістері және оларды жаратылыстану пәндерінде қолдану. Мәскеу: Просвещение.

АГРОКЛАСС В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ - ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПРОФИЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ

Н.Г. Лукина
Муниципальное казенное общеобразовательное учреждение «Нагорская средняя общеобразовательная школа», село Нагорское Притобольного МО Курганской области, natasha-nagorka@mail.ru

Аннотация: в данной статье рассматривается опыт создания агрокласса в сельской школе. Агрокласс — полезный опыт для школьников, который помогает им выбрать свою будущую профессию и внести вклад в развитие сельского хозяйства нашей страны уже сейчас.

В своей статье автор прослеживает становление профильного образования с раннего школьного возраста.

Ежегодно население нашей страны увеличивается, постоянно растет спрос на продовольствие, соответственно, возрастает и необходимость в агроспециалистах. Анализ тенденций спроса на профессии различного агропромышленного направления доказывает, с одной стороны, благоприятный прогноз тенденций становления сельско-хозяйственных профессий профессиями будущего, с другой стороны, острую нехватку молодых специалистов, способных разрабатывать и реализовывать инновационные идеи, работать на современной технике, развивать «умное сельское хозяйство».

На современную образовательную систему ложится часть огромной ответственности: создать условия для развития такой личности, ее самоопределения и социальной адаптации в вопросах профориентации сельскохозяйственной направленности. Ключевая роль в решении этого вопроса отводится агроклассам.

Основная задача проекта – заинтересовать, увлечь ребенка сельским хозяйством. Может быть, в какой-то мере мы ломаем устаревшие стереотипы. Хочется приоткрыть ребенку завесу в мир сельского хозяйства, где поле и огород – это не только тяжелая изнурительная работа, а интересное увлечение, высокотехнологическое оборудование, источник прибыли и, возможно, будущая профессия.

При создании агрокласса учитывалось, в первую очередь, что мы действительно можем дать детям здесь и сейчас, и как это сделать интересно и современно. Мы исходили из своих возможностей, потому что, полагаясь только на чужой опыт невозможно построить нечто новое и уникальное.

Конечно же, был изучен опыт субъектов нашей страны. Но самый интересный опыт, на наш взгляд, мы нашли в Мальцевской школе Шадринского муниципального округа, где функционируют агроклассы в очень живом и интересном формате.

Если оглянуться назад, то у нас уже были задатки проекта «Агрокласс», Уроки земледелия, выращивание овощей на пришкольном участке – все это в течение нескольких лет практикуется на базе нашей школы.

В 2020 году мы стали участником Региональной инновационной площадкой (пилотная) по теме «Агроклассы имени Т.С.Мальцева» (так называемые Мальцевские на знакомство с миром сельскохозяйственых профессий. Да, наши ребята посещали производственный базы агрохолдинга «Кургансемена». Учащиеся посетили опытные делянки агрохолдинга, маслозавод. Узнали об особенностях сельскохозяйственных культур, выращиваемых в нашем регионе.

Проводились экскурсии в КФХ «Суслов С.А», на которых ученики знакомились с сельскохозяйственной техникой, её функциональными возможностями.

Анализируя все это, у нас возникла мысль: «А если создать мощный инструмент, способный не просто выполнить свою функцию по засаживанию грядки морковкой, а показать детям, как это будет происходить, как выбрать семена, проверить их на всхожесть, удобрить, прорастить, ухаживать, постоянно анализируя действия?».

Тогда было решено – идее быть. Таким образом, связывая наработки других регионов, школ и наши возможности, при поддержке индивидуального предпринимателя Суслова Сергея

Александровича мы сумели в этом году открыть у себя агрокласс. В 2023-2024 учебном году у нас были уже 40 агроклассников 3, 6 и 10 классов.

Я думаю, что наши агроклассы – действительно уникальный аграрный образовательный продукт с долгосрочными перспективами. Во-первых, мы сотрудничаем с Курганской сельскохозяйственной академией имени Т.С. Мальцева, во-вторых, у нас скоро будут уникальные учителя – это не только учителя нашей образовательной организации. Мы планируем пригласить к сотрудничеству действующих работников сельскохозяйственных организаций. В-третьих, ничто так не заинтересует детей, как практика. Поэтому большинство наших занятий – практические, и не просто в классе, а на пришкольном участке. В-четвертых, что немаловажно, в наших агроклассах участвуют и дети с ограниченными возможностями здоровья, которые не на шутку увлечены данной тематикой и в будущем уже планируют связать свою жизнь с такой замечательной сферой как растениеводство. По моему мнению, дети заинтересованы в обучении по направлению сельского хозяйства. Они увлеченно слушают теорию, задают вопросы, спрашивают, когда будет следующее занятие, практическая работа и экскурсия, и это самое главное. Нам важно такое внимание и интерес, это наша обратная связь, это показатель, что мы движемся в правильном направлении.

Одним из ключевых этапов в реализации проекта стала разработка программы «Агрокласса». Программа имеет четко выраженную практическую направленность, помогает учащимся использовать теоретические знания для понимания проблем сельскохозяйственной практики, раскрывает их основное содержание в биологическом, экономическом и технологическом аспектах. Изучение материала программы способствует целенаправленной подготовке обучающихся к поступлению в учебные заведения аграрного профиля.

Программа «Агрокласса» предусматривает проведение учебно-теоретических и практических занятий, профориентационных мероприятий, организацию экскурсий, подготовку и защиту исследовательских работ, проектов и осуществляется полностью за счет часов внеурочной деятельности. Ребята знакомятся пока с основами сельского хозяйства в рамках курсов «Технология растениеводства», «Юный агроном», «Цветоводство»; в дальнейшем в старших классах будут знакомиться с передовыми агротехнологиями и современной техникой.

Программы данных курсов учитывают психологические закономерности формирования общих трудовых и специальных знаний и умений, а также возрастные особенности обучающихся. Особое внимание в программе уделяется развитию творческих способностей обучающихся, их трудовой активности, самостоятельности, стремлению сделать работу как можно лучше и своевременно.

Первым нашим важны делом в формировании базы для агрокласса стал проект по мелиорации нашего пришкольного участка. За многие годы его использования почва истощилась, на территории участка появилось много древесно-кустарниковой растительности которая просто занимала место, и просто засоряло участок. Опять же за помощью мы обратились к нашему Суслову С.А. Участок с помощью мощной техники был освобожден от ненужной растительности, спланирован участок. На участок было завезено 15 тонн гумуса, с помощью фрезы вспахан весь участок. И в итоге мы получили обновленный участок для сельскохозяйственных работ. Так же благодаря Суслову С.А. была решена проблема полива растений, пробурена на скважина и поставлены накопительные емкости для воды.

Тем временем в феврале в стенах школы началась работа по выращивания посадочного материала. Учащиеся 3 класса с увлечением принялись за работу. Были посеяны семена томатов, перцев, баклажан, цветочных культур. Каждый день они бежали в кабинет агрокласса, для того что бы наблюдать за первыми всходами, полить рассаду, увлажнить воздух, провести первую подкормку. Все наблюдения записывали в «Листах наблюдения».

Очень интересным для ребят оказался проект «Огурец на подоконнике». Во второй половине февраля были посажены семена огурцов. А 16 апреля были сорваны первые зеленцы и проведена дегустация. Все были в восторге от вкуса и запаха плодов. Огород на подоконнике радовал ребят своими плодами до июня.

В мае месяце ребята 1, 3, 10 и 11 классов вместе с родителями стали участниками Всероссийской акции «Сад Памяти». В результате, которой на обновленном участке были высажены 35 саженцев яблонь, груш, плодово-ягодных кустарников: крыжовника, сливы, вишни, жимолости. Ребята сами определили, в память о каком ветеране Вов и СВО было посажено дерево, и получили именные сертификаты участника акции. Все лето за молодыми саженцами ребята ухаживали, в результате чего все деревья приросли.

В июне началась массовая высадка посадочного материала. Ребята вместе с учителями дружно работали на посадке овощних культур. Всего было высажено 150 корней томатов, 56 корней перцев, 45 корней рассады баклажан и 210 корней капусты. Кроме того посажены картофель, морковь, свекла, огурцы, тыква, кабачки. Все лето шла работа на участке: полив, прополка, борьба с вредителями сельскохозяйственных культур. В июле был собран первый урожай овоще, который поступил в столовую КФК Суслова С.А. для приготовления обедов для работников.

Очень интересным стал проект «Школьный цветник». Учащиеся начальных классов вместе с родителями спланировали и высадили цветы на клумбах. Каждый класс отличился выдумкой и разнообразием красок и форм своих клумб.

К нашему проекту присоединились и воспитанники детского сада. На своем участке, вместе с воспитателями высадили семена овощных культур и за ними ухаживали.

Для более успешного выполнения практической части программы агроклассов в этом году была при финансовой поддержке Суслова С.А. приобретена теплица, в которой велась активная работа с детьми.

В прошлом учебном году обучающиеся нашей школы участвовали в различных мероприятиях по аграрному направлению. В частности, обучающиеся 6 класса участвовали во Всероссийском конкурсе для учащихся сельских школ и малых городов «АгроНТИ-2024». Прошли заочный этоп конкурса, получили почетные грамоты. Участники агрокласса ноябре 2024 года были приглашены для участия в круглом столе «Вклад юных исследователей в развитии аграрной науки Курганской области» организованном филиалом КГУ «Курганская сельскохозяйственная академия имени Т.С. Мальцева» где они выступили с докладами.

Деятельность нашего проекта освещается в областных и муниципальных СМИ, а также на официальных источниках в сети Интернет, наша образовательная организация ведет страницы в социальных сетях, где после каждого проведенного мероприятия выставляется информация.

Мы планируем развивать наши агроклассы в направлении профессионального образования. Ну и, конечно же, главной перспективой является дальнейшее обучение ребят сельскохозяйственным профессиям. На сегодняшний день проект выглядит живым и обещающим развиваться.

Каждому участнику проекта я хотел бы выразить огромную благодарность за помощь в реализации проекта, мы совместно делаем великое дело. Каждому агроклассному я хочу сказать, что он великолепен и его горящие глаза – главная благодарность для нас. Тем, кто еще думает над вопросом по открытию подобных агроклассов в своей школе, несомненно, нужно двигаться вперед и воплощать идеи в жизнь.

Создание агроклассов – важный шаг, на котором не нужно останавливаться и ограничиваться несколькими школами. По меньшей мере, привить любовь к профессии и получить новые знания подросткам и молодежи, которая живет на селе, оно точно поможет.

Кроме знакомства с профессиями, наиболее востребованными в сельском хозяйстве, в рамках программы Агрокласса, изучая «Тепличное хозяйство» будет выполнена исследовательская деятельность по выращиванию различных культур.

По нашему мнению, выпускники агрокласса, получат не только новые знания в области растениеводства, но и даст им:

- знакомство с агротехнологиями и ведением хозяйства;
- участие в конкурсах и олимпиадах;
- финансовую и правовую грамотность;
- опыт в агроиндустрии с юных лет;

- проекты для профессионального портфолио уже со школьной скамьи;
- стажировки и практики на предприятиях АПК;
- профессиональное самоопределение.

Можно смело сказать, что аграрный класс является инновационным инструментом направления учеников к профессиям будущего — ведь именно сельскохозяйственная (продовольственная) безопасность страны сейчас, как никогда, в приоритете.

ЛИТЕРАТУРА

1. Федеральный закон РФ от 29.12.2006 №264-ФЗ «О развитии сельского хозяйства» (в ред. от 23.07.2013)//Российская газета, №2, 11.01.2007
2. Указ Президента Российской Федерации от 7 мая 2018 г. «О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года»;
3. Польшакова Н.В., Александрова Е.В. АГРАРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ВЧЕРА И СЕГОДНЯ // Современные наукоемкие технологии. – 2021. – № 11-2. – С. 396-401;
4. Стратегия развития аграрного образования в Российской Федерации до 2030 года.

БІРІКТІРІЛГЕН СЫНЫПТАРДА САБАҚ ӨТКІЗУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ В ОБЪЕДИНЕННЫХ КЛАССАХ
EFFECTIVE METHODS AND TECHNIQUES OF CONDUCTING CLASSES IN COMBINED CLASS

Кыпшакбаева Алмаскул Олжабаевна
Ұлытау облысы білім басқармасы Ұлытау ауданы білім бөлімінің «№5 негізгі орта мектебі»коммуналдық мемлекеттік мекемесі,
akypshakbaeva@list.ru

Аңдатпа

Қазақша:

Шағын жинақты мектептерде бір сыныпта әртүрлі жастағы оқушылар бірге оқиды, сондықтан оқыту барысында саралап, біріктіріп оқыту әдістері қолданылады. Біріктірілген сыныптарда мұғалімнің көпбейінді жұмысы, оқу процесін тиімді ұйымдастыру және оқушылардың өз бетінше білім алу дағдыларын дамыту маңызды болып табылады. Интерактивті, жобалық және дамытушы әдістер мен шығармашылық тәсілдер біріккен сыныптарда оқыту сапасын арттыруға ықпал етеді.

Русский:

В малокомплектных школах в одном классе учатся ученики разного возраста вместе, поэтому в процессе обучения используются дифференцированные и комбинированные методы обучения. В объединенных классах важна многопрофильная работа учителя, эффективная организация учебного процесса и развитие у учащихся навыков самостоятельного обучения. Интерактивные, проектные и развивающие методы и творческие подходы способствуют повышению качества обучения в объединенных классах.

English:

In small schools, students of different ages study together in the same class, so differentiated and combined teaching methods are used in the learning process. In combined classrooms, the multidisciplinary work of the teacher, the effective organization of the educational process and the development of students' independent learning skills are important. Interactive, project-based and developmental methods and creative approaches contribute to improving the quality of learning in integrated class.

Түйінді сөздер:
Біріктірілген сыныптар, шағын жинақты мектеп, саралап оқыту, дербес оқыту, көпбейінді мұғалім, интерактивті әдістер, жобалық оқыту, дамытушы оқыту, оқу процесін ұйымдастыру, өзіндік жұмыс, білім беру сапасы.

Елімізде ауылдық жерде бала санының азаюына байланысты біріктірілген сыныптардың көбеюі мұғалімнің де жұмысының екі еселенуі деген сөз. Бірақ қосарлы сыныптарда да сабақты тиімді ұйымдастырудың түрлі әдіс-тәсілі бар.

Білім беру жүйесінде арнайы қосымша дереккөзі аз, мәселесі көп бір сала – шағын жинақты, оқушы саны аз ауыл мектептеріндегі сабақтардың біріктірілуі, біріктіре оқыту кезіндегі оқу сапасы. Негізгі мәселе – мазмұны ұқсас тақырыптарды кіріктіре оқытудың, біріктіре оқытудың мұғалім мен оқушыға тиімді әдіс-тәсілдерін ұсыну, сапалы оқыту әдіснамасы, оқыту барысында басты ерекшеліктерді ескеру.

Білім алушылардың сапалы білім алуға ынта-жігерін ояту, өзіндік даму және сіңірген білім дағдысын өмірде пайдалануға мүмкіндігін арттыру қабілеттері таным дағдыларын қалыптастырумен қатар қарым-қатынасты нығайту шағын жинақты мектептерде өтетін біріктірілген сабақтардың нәтижелігіне жетелеуі тиіс. Бір 45 минут бір сыныпқа жеткіліксіз болып жатқан уақытта, сол уақытты қосарланған сыныпқа жеткізу, әр түрлі жастағы оқушыларды ұйымдастыра алу, балалардың бағдарлама материалын сапалы меңгеруіне жетелеу, өзіндік жұмыстардың жауаптылықпен орындалуы, тақырыптың қамтылуы, оқу мақсатына жеткізу, ынтымақтастық ортасын құру – мұның бәрі мұғалімге үлкен жауапкершілік пен ізденімпаздықты жүктейді. Біріктірілген сыныптарда білім алушылардың өздік жұмыстары, тапсырмалары басым болады, олардың дағдысы өзіндік жұмысқа бағытталуы керек, ал мұғалім балаларға бағыт-бағдар беруші, нұсқаушы рөлін атқарады [1,5]. Себебі ешқандай бала назардан тыс қалмай, тақырыпты меңгеріп шығу үшін ұстаз оқушылардың өздігінен орындайтын тапсырмаларын, оған жұмсалатын уақыт пен бағалауды және мұғалім басшылығымен орындалатын жаттығулардың қалай жүзеге асырылуын жүйелеп, жоспарлап алу керек. Қазіргі кездегі заманауи оқыту үрдісінде де мұғалім түсіндіруші емес, бағыт сілтеуші болғандықтан, біріктірілген сыныптардағы сабақты ұйымдастыру оқушылардан ізденімпаздықты, ақпаратты екшеуді, кеңейтуді талап етеді. Өзін-өзі бағалау, бір-бірін бағалау, кері байланыс сабақ барысында кеңінен қолданылады.

Шағын жинақты мектепте бала саны аздығына байланысты сыныптар біріктіріледі, ал біріктірілген сыныптарда ұйымдастырылатын сабақтың басты ерекшелігі – оқу үдерісін бір уақытта екі сыныпта бірге ұйымдастыру. Көбінесе қазақ тілі, жаратылыстану, математика, тарих пәндерінің мазмұны мен көлеміне байланысты қиындықтар, уақыт жетпеушілігі туындайтындықтан, сабақты ұйымдастыруды жаңаша құру, оқушылар дағдысына орай тапсырмалар мен түсіндіруге, бекітуге бағытталған әдіс-тәсілдермен ұсыну көзделеді. Тақырыпты, ақпаратты кіріктіре отырып сабақ өткізу, екі әр түрлі сыныпты байланыстыра алудың өзіне тың ізденіс керек. Себебі оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін таңдау әрі қолдана білудің, жүзеге асырудың өзі үлкен шеберлікті, ізденісті, нақты жоспарлауды қажет етеді. Оқу мақсатына жету үшін мұғалім уақыттан ұтылып, шашырап қалмауы керек, бір сыныпты ұйымдастырғанда екінші сыныпты шашыратып алмай, бір арнаға біріктіріп, қызықтыру үшін білім берудің формалары мен сабақ түрлерін өзгертіп отыру қажеттілігі туындайды. АКТ-ны, ЖИ-ні, әр түрлі цифрлық платформаларды сабақта тиімді қолдану оқушының сабаққа деген қызығушылығын, талпынысын, ынтасын оятып қана қоймай, өзіндік жұмыстарда нәтижесін бірден білуге, өзін-өзі тексеруге бағытталады. Дыбысты есту, бейнені көру, виртуалды зертханалар, оны іс-әрекет арқылы іске асыру барысында орындалған жұмыстар оқушы жадында ұзақ сақталуға септігін тигізеді. Ал осындай қажетті әрі маңызды ақпараттарды саралап, іріктеп ұсыну да мұғалімнің шеберлігін қажет етеді. «Не ексең – соны орасың» дегендей, біріктірілген сабаққа мұғалімнің дайындығы оқушының да қалыптасуына тікелей байланысты. Әрине, туындайтын қиындықтар баршылық. Мысалы біздің ауыл мектебінде, математика мен алгебра, математика мен геометрия, қазақ тілі мен қазақ әдебиеті,

жаратылыстану мен биология біріктірілген сыныптарда өткенде, көлемі, тақырыбы әр түрлі болғандықтан, екі сынып екі жақта қалмас үшін пәндерді кіріктіріп оқыту үшін күнтізбелік жоспарды кіріктіріп құрған тиімді. Содан соң жаңа сабаққа байланысты жаттығулар мен тапсырмаларды жас ерекшеліктеріне қарай әрбір сыныпқа лайықтап, саралап әрқайсысына жеке орындатады.

Мен бірнеше жыл бойы біріктірілген сыныпты оқытып жүргендіктен, әр пәннен мазмұны жағынан ұқсас тақырыптарды кіріктіре отырып өткізуді жоспарлаймын. Сондықтан біріктірілген сыныптарда сабақ өткізу үшін ең алдымен мына міндеттерге назар аудару керек:

- Біріктірілген пәндерді кіріктіре оқыту үшін оқушылар әртүрлі сыныпта оқығанымен, олардың назарын бір пәннің мазмұнындағы ұқсас тақырыптарға аудару;
- Әр оқушының өз деңгейіне қарай өзіндік жұмыс түрлерін ұсыну;
- Әр түрлі тақырып болғанымен, тапсырмалар құруда ұқсас әдіс-тәсілдер қолдану;
- Өзіндік жұмыс кезінде кері байланыс, бағалаудың тиімді жүзеге асырылуы;
- Бір уақытта екі сыныптың бірдей жұмыс жасауына мүмкіндік жасау;
- Уақытты тиімді жоспарлау.

Пәндерді кіріктере оқыту үдерісі бірнеше сыныптағы мазмұны ұқсас тақырыптарды кіріктіру арқылы жүйелі білім беру, сабақты тиімді әдіс-тәсілдер негізінде ұйымдастыру арқылы мұғалім қызметін оңтайландыру және уақытын үнемдеу, әртүрлі жастағы оқушылардың мазмұны ұқсас материалды біріге отырып меңгеруіне жағдай туғызуға негіз болады. Біріктірілген сыныптарда әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы мына нәтижелерге жету керек:

- оқушылар екі сыныпта оқығанымен, олардың назарын бір пәннің мазмұнындағы ұқсас тақырыптарға аударуға мүмкіндік жасау және сол арқылы білім мазмұнының тұтастығы мен сабақтастығы сақтау;
- оқушылардың жас ерекшеліктеріне және дайындық деңгейіне қарай өзіндік жұмыстар орындауына жағдай жасау;
- оқушылардың бірін-бірі және өзін-өзі тексеруіне, бағалауына мүмкіндік беру;

Тиімді әдістерді ретімен қолдану үшін біріктірілген сыныптардағы ұйымдастырылатын сабақтың 3 бөлімнен, 3 кезеңнен тұратын құрылымына сай жоспарлау керек [2,17].

1. Кіріктірілген бөлім. Бағдарлау-мотивациялық кезең. Сабақ басында мұғалім оқушылардың қызығушылығын арттыру мақсатында екі сыныпқа ортақ тапсырма ұсынады, оқу мақсаттарын таныстырады. Өткен тақырып пен жаңа тақырыпты байланыстыратындай проблемалық жағдай туғызып, өзіндік жұмыстар, сұрақтар беріледі. Сөйтіп оқушылар тапсырманы орындай отырып түйін жасайды, пікір айтады. Бір сыныпқа түсіндіргенде бір сынып бос отырмау үшін бұл кезең маңызды.

2. Сараланған бөлім. Операциялық-орындаушылық кезең. Сабақ ортасында тапсырмалар әр оқушыға жеке немесе жұптық жұмысқа беріледі, яғни өз бетінше әрі бірігіп жұмыс жасайды. Әр сынып нұсқаулық бойынша тапсырма шартымен орындайды. Бұл кезеңде сабақтың негізгі мазмұнын ашады, түйген деректерді жинақтап, ізденіп, қажетіне қолданады.

3. Кіріктірілген бөлім. Рефлексиялық-бағалау кезеңі.

Сабақ соңында екі сыныпқа ортақ тапсырма беріледі. Тапсырмалар тақырыпты бекітуге арналған тест, ойын, түрлі жаттығулар түрінде болуы мүмкін. Тіпті цифрлық платформалар арқылы қолданылатын жаттығулар, куиз ойындары осы кезеңде өте қолайлы. Нәтижесінде оқушылар өзін-өзі бағалайды, кері байланыс береді. Пікірін дәлелдейді, мысалдар келтіреді.

Сабақ құрылымы бойынша бұл кезеңдер мұғалімнің шығармашылығына қарай түрлене береді, екі сыныпқа да ұқсас тақырып болғанда топтық жұмыс та ұйымдастыруға болады, бірақ тапсырмалар деңгейіне, жас ерекшелігіне сай сараланған болуы тиіс. Қалыптастырушы бағалау, стратегиялар ортақ қолданылып, тапсырмалары әр түрлі болуы

мүмкін. Топпен жұмыс істегенде ұжымдық оқыту әдісін қолдану арқылы оқушы тапсырма орындауға қосатын үлесін өзі анықтайды, бірлесе жұмыс істеу балалардың арасында бірлік, бір біріне көмектесу қасиеттерін қалыптастырады. Әр топтың оқу жетістігін бағалайтын нақты жүйе дайындалса, оқушылар иықтас, қарама қарсы көршілерінің жұмыстарын талдай отырып, ойларын ашық айтуға үйренеді.

Біріктірілген сыныптардағы оқу үдерісі мұғалім жетекшілігімен және оқушылардың өздігінен орындайтын тапсырмалардың кезектесіп келуі арқылы өтетін болғандықтан, оқушыларды өзіндік жұмыстарды өзі білім меңгеру үшін саналы түрде орындауға дағдыландыру керек. Шығармашылық тапсырмалар көлемі жағынан әр түрлі, ұқсас та болады, яғни балаларға үлгі бойынша тапсырмалар ұсынылады. Бірте бірте күрделеніп, шығармашылық сипаттағы тапсырмаларға ұласады. Оқыту процесінде оқушылар оқулықпен және дидактикалық материалдармен, ғаламтормен, әр түрлі ресурстармен өз бетінше ізденуге әдеттенеді. Өзіндік жұмыс бағдарламаның талаптарына сай келуі, мақсатқа жетелеуге құрал болуы, оқушының логикалық ойлау қабілетін дамытуы, шығармашылық жұмыс – ізденудің баспалдағы болуы қажет. Оны ұйымдастыру кезінде жүйелілік қағидасын сақтау: өзіндік жұмыс тексерілуі және бағалануы тиіс. Шығармашылық жұмыс тек білімді бекіту кезінде ғана емес, сонымен бірге сабақтың басқа да сатыларында орындалуы тиіс [3, 1]. Саралау тапсырмаларында міндетті түрде оқушы қажеттілігін ескеру керек. Мысалы, тапсырмалардың жауабын жазу кезінде балаларды тапсырманы әртүрлі тәсілдермен өздері тексеруге үйрету маңызды. Өзін-өзі бақылау дағдыларын дамыту үшін өзара, өзін өзі бағалауды қолданған тиімді.

Біріктірілген сыныптарда сабақтың басында оқушылардың назарын аудару үшін ортақ қызықты тапсырма беру арқылы ұйымдастыруға болады.

Тарих, әдебиет сабақтарында, виртуалды музей, сәйкестендіру, ребус, сөзжұмбақтар, ойындар, хронологиялық кестелер жемісті қолданылады. Математикада ойын, жұмбақ, сызба оқушыларға геометриялық фигуралар, яғни шеңбер, шаршы, тікбұрыш арқылы бағалау да толығырақ түсінік қалыптастыруға ықпал етеді. Биология мен жаратылстану, география сабақтарында саяхат жасау және ізкесушілер ойындары, карталар, танымдық видеолар тиімді. Сондай ақ ойын арқылы оқыту, жобалау және зерттеу, зерделеу, құрастыру сын тұрғысынан ойлауды дамытып, мұғалім де оқушы да шығармашылық тапсырмалармен жұмыс істей отырып, сапалы білімге қол жеткізеді. Жасанды интеллект арқылы тұлғаларды сөйлету, жануарларға жан бітіру, математикалық диктанттар, сайыстар, тарихи деректер, т.б. қосымша ресурстарды пайдалану сабақты ұйымдастыру кезінде таптырмайтын көмекші құралдар. Біріктірілген сыныптарда мұғалім әр сыныпқа жаңа сабақты түсіндіру кезінде мұғалім сабақ уақытының белгілі бір бөлігін ғана жұмсай алады. Мұндай біріктірілген сыныптардағы сабақтарды ұйымдастыру кез келген мұғалімнен, әсіресе жас мамандардан шығармашылық ізденісті, кәсіби жоғары шеберлікті талап етеді [4, 12].

Осы орайда бірпәндік біріктірілген сыныпта биология пәнінен өткізген сабақ жоспарын ұсыныу арқылы қолданылған әдістерімді көрсетейін.

Сабақ тақырыбы: 7-сынып/8-сынып. Тыныс алу мүшелерінің аурулары/ Лейкоциттер, олардың құрылысы мен қызметі. Оқу мақсаты: 4.1.4.6. Тыныс алу мүшелерінің ауруларының себептері мен алдын алу жолдарын түсіндіру/ Оқушыларды ұйымшылдық пен салауатты өмір салтына шақыра отырып, жаңа сабақты өткен сабақпен байланыстыру арқылы лейкоциттердің құрылысы мен қызметі, жұқпалы аурулардың пайда болуы, фагоцитоз құбылысының мәні мен маңызы туралы білімдерін толықтыру.

1. Кіріктірілген бөлім. Бағдарлау-мотивациялық кезең. «Дейін кейін» әдісі арқылы бейнефильм көрсетіледі, сол бойынша екі сынып та кестені толтырады. Сұрақтарға жауап беру арқылы тақырыптың мазмұнын ашады. Екі сынып бірігіп Венн диаграммасындағы бағанды толтырады: Тыныс алу мүшелерінің аураулары/Ұқсастықтары / Жұқпалы аурулар.

2. Сараланған бөлім. Операциялық-орындаушылық кезең. «Кластер», «Постер», «Жоба» әдісі арқылы тақырыптың таныстырылымын жасайды.

3. Кіріктірілген бөлім. Рефлексиялық-бағалау кезеңі. «Балық сүйегі» әдісі бойынша тақырыпты қорытындылайды. «Биологиялық диктант» пен тест тапсырмасын жазады.

Бағалау. «БББ Білемін Білдім Білгім келеді әдісі арқылы өзін өзі бағалайды. «Тұрақ» әдісі арқылы сұрақтарын сабақ барысында стикерге жабыстырады, мұғалім сол бойынша бағыт береді. «Табыс сатысы» арқылы қай деңгейде тұрғанына баға береді.

Бірпәндік біріктірілген сыныптардағы сабақтарды ұйымдастыру барысында кез келген оқыту әдістерін тиімді қолдана білу арқылы сапалы білімге қол жеткізу мұғалімнен үлкен жауапкершілікті, ізденісті, шығармашылықты талап етеді. Тәжірибеде қолдану арқылы оқушылардың да шығармашылық ізденісін, жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру қажет.

Қорытындылай келе түйгенім, біріктірілген сабақ оқытудағы негізгі мақсат – өмір сүру қажеттілігіне сенімділігі бар баланың жеке тұлғасын қалыптастыру. Мұғалім оқытудың әртүрлі әдістерін қолдана отырып, біріктірілген сыныпта отырған әртүрлі жастағы оқушылардың мүмкіндіктерін, жас ерекшеліктерін жан-жақты ескеріп, олардың өздігінен білім алуға қызығушылығын ояту, білім, білік, дағдыларын одан әрі дамыту міндетін жүзеге асырады. Уақытты үнемдей отырып, ресурстарды, тиімді әдістерді қолданып, оқушыны көздеген оқу мақсатына жету үшін шығармашылық ізденіске, өзіндік сапалы жұмыс істеуге, мұғалімнің бағдарымен білімін жетілдіруге талпындыру арқылы біріктірілген оқытуды сапалы ұйымдастыру заманауи креативті мұғалімнің қолынан келеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Баймолдаев Т.М. және т.б. Шағын жинақталған мектептерде пәндерді оқытуда жаңа педагогикалық әдістерді пайдалану жолдары. (Әдістемелік нұсқау). – Алматы, 2002.
2. Базарбаева Н.Ә. Шағын комплектілі мектептердегі оқу-тәрбие үрдісіндегі ерекшеліктер: — Алматы, 2002.
3. https://www.tarbie.kz/25622
4. Шағын жинақты мектептердің біріктірілген сыныптарында оқу үдерісін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2022. – 428 б.

ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LEARNING RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Аздарханова Бакытгуль Муратковна
«Көкжайық орта мектебі» КММ село Кокжайык
bakyt_00kz@mail.ru

Аннотация

В статье рассматриваются возможности интеграции искусственного интеллекта (ИИ) в процесс преподавания русского языка и литературы. Анализируются основные направления использования ИИ в образовании: автоматизация рутинных задач, персонализация обучения, развитие функциональной грамотности учащихся и внедрение интерактивных методов преподавания. Особое внимание уделяется преимуществам и возможным рискам цифровой трансформации образовательного процесса. Искусственный интеллект может значительно повысить качество обучения, но не должен заменять живое общение между учителем и учеником. Рассматриваются примеры использования интеллектуальных помощников, таких как GigaChat, в учебной деятельности.

Ключевые слова: жасанды интеллект, орыс тілі, әдебиет, цифрлық технологиялар, функционалдық сауаттылық. Искусственный интеллект, русский язык, литература, цифровые технологии, функциональная грамотность. Artificial intelligence, Russian language, literature, digital technologies, functional literacy.

Современная образовательная система находится в процессе трансформации, вызванной развитием информационных технологий и изменением социально-экономических требований к выпускникам. В условиях цифровизации и глобализации возрастает потребность в новых подходах к обучению, обеспечивающих развитие критического мышления, креативности, коммуникативных навыков и цифровой грамотности учащихся. [2]

В мире, где технологии играют все более значимую роль в нашей повседневной жизни, искусственный интеллект становится неотъемлемой частью современного общества. Одной из ключевых технологий, лежащих в основе многих инноваций и прорывов, являются нейронные сети. Эти сложные системы, вдохновленные работой человеческого мозга, позволяют компьютерам обучаться и делать прогнозы на основе больших объемов данных.

Современные технологии стремительно развиваются, и искусственный интеллект (ИИ) занимает все более важное место в нашей жизни. В образовании ИИ и нейросети могут значительно улучшить учебный процесс, повысить успеваемость учащихся и сделать обучение более интересным и интерактивным.

Что такое искусственный интеллект?

Искусственный интеллект (ИИ) - это область компьютерной науки, занимающаяся созданием систем, способных выполнять задачи, которые требуют человеческого интеллекта. Такие задачи включают распознавание речи, принятие решений, обучение и понимание естественного языка.[1]

Изучение русского языка и литературы играет важную роль в образовании, способствуя лучшему пониманию культуры и человеческого опыта. В условиях технологических изменений и перехода в цифровую эпоху ИИ значительно изменяет подходы к преподаванию. Традиционные методы преподавания, включающие заучивание и линейный анализ, могут ограничивать интерес учеников. ИИ предлагает новые подходы для интерактивного обучения и повышения вовлеченности учеников. Современные технологии, такие как адаптивные языковые упражнения и виртуальные дискуссии с ИИ, позволяют подстраивать образовательный процесс под потребности учащихся. ИИ-системы могут адаптировать задания, материалы и методы оценки, учитывая индивидуальные особенности каждого ученика, что делает процесс обучения более гибким и эффективным. Анализ литературных произведений с помощью ИИ открывает новые возможности для глубокого понимания текстов, позволяя выявлять повторяющиеся темы и культурные особенности разных исторических периодов. Это способствует развитию критического мышления и литературного анализа.[2] Внедрение ИИ в образовательный процесс также включает использование мультимедийных ресурсов, таких как интерактивные книги, виртуальные экскурсии и языковые приложения, которые делают обучение более увлекательным и доступным.[3] Возможности перевода, предоставляемые ИИ, устраняют языковые барьеры, открывая доступ к русской литературе для международной аудитории.[1]. Развитие функциональной грамотности и работа с большими данными ИИ может анализировать уровень функциональной грамотности учащихся и предлагать задания для её развития.Платформа PISA for Schools использует алгоритмы ИИ для анализа навыков чтения и понимания тексто Однако, несмотря на многочисленные преимущества ИИ, важно сохранить роль учителя в образовательном процессе. ИИ не может заменить эмоциональное и философское воздействие, которое преподаватель оказывает на восприятие литературы, а также его участие в организации дискуссий и развитии критического мышления.[2]

В современном мире очень важную роль играет искусственный интеллект. Он проникает в разные сферы жизни и не обходит стороной образование. Применение искусственного интеллекта в учебном процессе имеет много плюсов, но есть, конечно, и недостатки в данной области. Одно из главных преимуществ использования искусственного

интеллекта в обучении школьников в том, что с его помощью учитель может разнообразить учебный процесс и повысить качество образования. Без помощи человека искусственный интеллект может сопоставлять данные об обучающихся и их успеваемости, чтобы для каждого ученика подобрать оптимальные методы обучения, дающие положительный результат. А учителя, в свою очередь, смогут так построить учебный процесс, чтобы дети максимально усвоили изучаемый материал. От этого учёба станет эффективнее. Одним из преимуществ использования искусственного интеллекта в образовании также является, например, автоматическая проверка домашних заданий и тестов, освобождающая учителей от этой работы. Это даёт возможность педагогу больше времени уделять общению с учениками. Ведь нельзя забывать, что чрезмерное увлечение искусственным интеллектом – это риск потери контакта между учителем и учеником. Если обучение будет строиться только через компьютерные программы, то ученики потеряют возможность общения с учителем и одноклассниками. А этого допускать никак нельзя. Искусственный интеллект не должен заменять учителя, а должен быть лишь его помощником.

Одним из помощников учителя является GigaChat - виртуальный помощник, который способен обрабатывать большие объемы информации и предоставлять ответы на различные вопросы. Этот виртуальный помощник поможет найти разную информацию и поможет в решении задач. Данная платформа умеет вести диалог, придумывать рекламные посты и планы презентаций, сочинять стихи и сказки, генерировать изображения по вашему запросу и выполнять другие текстовые задачи. На уроках русского языка и литературы GigaChat поможет и учителю, и ученикам. Он сможет придумать интересные вопросы при изучении темы урока, отвечая на которые ученики будут развивать критическое мышление и проявлять творческие способности. Например, на уроке литературы можно использовать GigaChat для создания проблемных вопросов для размышления по произведению И.А. Гончарова «Обломов».[1]

1. Какую роль играет образ Обломова в романе?
2. Как описывается детство Обломова и как оно влияет на его взрослую жизнь?
3. Какие черты характера Ильи Ильича являются ключевыми для понимания его личности?
4. Что символизирует дом Обломова и его отношения с Захаром?
5. В чем заключается конфликт между Обломовым и Штольцем?
6. Как автор относится к своему главному герою: критикует или сочувствует ему?
7. Какова роль Ольги Ильинской в жизни Обломова?
8. Какой смысл несет название романа "Обломов"?
9. Как в романе показана русская культура и общество того времени?
10. Каким образом социальный контекст влияет на судьбу главного героя?

Кроме того, GigaChat может создавать интерактивные задания по русскому языку. Например, учащимся даётся задание исправить ошибки в тексте или выполнить несколько заданий. Пишем запрос: «Составь текст с грамматическими ошибками для 5 класса». Получаем: "На даче у нас был прекрасный сад, где росли яблони, груши, сливы и вишни. Мы часто собирали там ягоды и фрукты, чтобы делать варенье на зиму. У нас также был маленький пруд, где мы могли купаться летом. Но иногда было холодно, поэтому мы грелись у костра." Задание: исправьте все грамматические ошибки в тексте. При выполнении таких заданий у обучающихся развиваются навыки грамматики и правописания.[2]

Искусственный интеллект дает новые возможности для преподавания русского языка и литературы, позволяя автоматизировать рутинные задачи, персонализировать обучение и развивать функциональную грамотность. Однако учителю важно сохранять баланс между цифровыми технологиями и живым взаимодействием с учащимися, чтобы сохранить гуманитарный характер предмета.[1] Внедрение искусственного интеллекта в образовательную систему может значительно повысить качество обучения и помочь детям учиться интереснее и эффективнее. Важно применять интеллектуального помощника так, чтобы он лишь дополнял, а не заменял общение учителя с учеником.[2]

ЛИТЕРАТУРА:
1. Блинова С. В., Карпов А. О. Искусственный интеллект в образовании: возможности и перспективы. — М.: Просвещение, 2023.
2. Иванова Л. П. Цифровая трансформация в преподавании гуманитарных дисциплин. — СПб.: Наука, 2022.
3. Андасбаева, У. М. Расширение возможностей образования: повышение эффективности изучения русского языка и литературы в школах за счет интеграции искусственного интеллекта / У. М. Андасбаева. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2023.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ.
INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES.
ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ.

Э.Р. Линднер
СКО, Тайыншинский район, с. Чермошнянка, Чермошнянская СШ,
lindner.elvira@yandex.ru

Аннотация

Современное образование немыслимо без инновационных процессов. В общем смысле «инновация» (от латинского «innovation») – нововведение, изменение, обновление связывается с деятельностью по созданию, освоению, использованию и распространению нового. В то же время господствует позиция, согласно которой: «Инновация – это не просто создание …, распространение новшеств, это изменения, которые носят существенный характер, сопровождаются изменениями в образе деятельности, стиле мышления. Специфика инноваций проявляется в следующем: использование инноваций приводит к качественному изменению уровня развития личности учащегося.

Modern education is unthinkable without innovative processes. In a general sense, "innovation" (from Latin "innovation") is an innovation, change, or renewal associated with the creation, development, use, and dissemination of new things. At the same time, there is a prevailing position according to which: "Innovation is not just the creation ..., the dissemination of innovations, it is changes that are significant, accompanied by changes in the way of activity, style of thinking. The specifics of innovation are shown in the following: the use of innovation leads to a qualitative change in the level of development of the student's personality.

Қазіргі білім беру инновациялық процестерсіз мүмкін емес. Жалпы мағынада "инновация "(латын тілінен аударғанда" инновация") – жаңашылдық, өзгеріс, жаңару жаңаны құру, игеру, пайдалану және тарату жөніндегі қызметпен байланысты. Сонымен қатар, ұстаным басым: "Инновация – бұл тек ақыл-ойды құру, жаңашылдықты тарату емес, бұл айтарлықтай сипаттағы өзгерістер, іс-әрекет тәсіліндегі, ойлау стиліндегі өзгерістермен бірге жүреді. Инновацияның ерекшелігі келесідей көрінеді: инновацияны қолдану оқушының жеке басының даму деңгейінің сапалы өзгеруіне әкеледі.

Ключевые слова:
инновации, дистанционное обучение, активные методы, развитие
innovation, distance learning, active methods, development.
инновация, қашықтықтан оқыту, белсенді әдістер, даму.

«Реагировать на происходящие
вокруг нас изменения недостаточно
быстро или недостаточно эффективно
– все равно, что, не реагировать
совсем»

Р.Акофф

Развитие – неотъемлемая часть любой человеческой деятельности. Накапливая опыт, совершенствуя способы, методы действий, расширяя свои умственные возможности, человек тем самым постоянно развивается.

Этот же процесс применим к любой человеческой деятельности, в том числе и педагогической. На разных стадиях своего развития общество предъявляло всё более новые стандарты, требования к рабочей силе. Это обусловило необходимость развития системы образования.

Одним из средств такого развития являются инновационные технологии, т.е. это принципиально новые способы, методы взаимодействия преподавателей и учащихся, обеспечивающие эффективное достижение результата педагогической деятельности.

Понятие «инновация» в переводе с латинского языка означает «обновление, новшество или изменение». Термин «инновация» (нововведение) можно трактовать как антоним прилагательному «традиционный», что в нашем контексте предполагает выход за пределы типичных, наиболее часто встречающихся совокупностей способов, методов, приемов обучения.

Под инновациями в образовании понимается процесс совершенствования педагогических технологий, совокупности методов, приемов и средств обучения. В настоящее время инновационная педагогическая деятельность является одним из существенных компонентов образовательной деятельности любого учебного заведения. Именно инновационная деятельность не только создает основу для создания конкурентоспособности того или иного учреждения на рынке образовательных услуг, но и определяет направления профессионального роста педагога, его творческого поиска, реально способствует личностному росту воспитанников. Поэтому инновационная деятельность неразрывно связана с научно-методической деятельностью педагогов и учебно-исследовательской воспитанников. В некоторых случаях считают инновацией использование уже известного метода, с небольшим изменением, модификацией. Инновации - это предмет особенной деятельности человека, которая не удовлетворяется традиционными условиями, методами, способами, и желает не только новизны содержания, а качественно новых результатов. Но необходимо отметить, что не всегда и не везде установление нового обеспечивает положительные результаты, не каждое нововведение рациональное, прогрессивное, часто дестабилизирует функционирование педагогической системы, создает трудности для педагогов и их воспитанников.[1]

Главной целью инновационных технологий образования является подготовка человека к жизни в постоянно изменяющемся мире. Целью инновационной деятельности является качественное изменение личности учащегося по сравнению с традиционной системой. Развитие умения мотивировать действия, самостоятельно ориентироваться в получаемой информации, формирование творческого нешаблонного мышления, развитие детей за счёт максимального раскрытия их природных способностей, используя новейшие достижения науки и практики, - основные цели инновационной деятельности.

Эффективные подходы и инновационные методы обучения охватывают широкий спектр стратегий, направленных на повышение качества усвоения материала и мотивации учащихся. Их можно разделить на несколько категорий:[3]

1.Активные методы обучения:

- Проблемно-ориентированное обучение (ПОО): Учащиеся сталкиваются с проблемами, требующими решения, и сами ищут информацию и пути решения.
- Исследовательское обучение: Учащиеся проводят исследования, формулируют гипотезы, собирают данные и делают выводы.
- Дебаты и дискуссии: Стимулируют критическое мышление, умение аргументировать свою точку зрения и обмениваться идеями.

- Ролевые игры: Учащиеся вживаются в роли определенных персонажей, что позволяет им глубже понять контекст и нюансы изучаемого материала.

- Кейс-стади: Анализ конкретных ситуаций (кейсов) для выработки решения и понимания принципов.

- Интерактивные упражнения и задания: Задания, которые требуют активного участия и взаимодействия с материалом.

- Командная работа: Развитие навыков сотрудничества, коммуникации и решения задач в группе.

2. Использование современных технологий:

- Виртуальная и дополненная реальность (VR/AR): Создают immersive опыт обучения, позволяя погрузиться в виртуальные или реальные среды.

- Интерактивные обучающие платформы: Позволяют индивидуализировать обучение, предоставляют доступ к ресурсам и обеспечивают обратную связь.

Дистанционное обучение – технология обучения, базирующаяся на использовании информационных и телекоммуникационных технологий и технических средств, которые создают условия для обучаемого, возможность выбора учебных дисциплин, диалогового обмена с преподавателем, при этом процесс обучения не зависит от расположения обучаемого в пространстве и во времени.[2]

Дистанционное обучение позволяет:

- снизить затраты на проведение обучения;
- проводить обучение большого количества человек;
- повысить качество обучения за счёт применения современных средств, объёмных электронных библиотек и т.д.;
- создать единую образовательную среду.

Формы организации дистанционных занятий.

- Чат – занятия - это учебные занятия с использованием чат – технологий.
- Веб – занятия – дистанционные уроки, конференции, семинары, деловые игры, лабораторные работы, практикумы и т.д.
- Телеконференции – проводятся на основе списков рассылки с использованием электронной почты.

Дистанционное обучение несомненно имеет свои преимущества такие как:

- гибкость;
- модульность;
- параллельность;
- экономичность;
- охват;
- технологичность;
- социальное равноправие;
- интернациональность;
- новая роль преподавателя.

Дистанционное образование занимает всё большую роль в модернизации образования, является одним из быстроразвивающихся направлений системы образования.

- Data-driven learning: Использование данных о прогрессе учащихся для адаптации процесса обучения.

3. Индивидуализированное обучение:

- Дифференцированное обучение: Адаптация методов обучения к разным стилям обучения и потребностям учащихся.

- Разнообразные методы оценки: Не только традиционные тесты, но и проекты, презентации, портфолио, позволяющие учесть разные формы проявления знаний.

- Обратная связь и менторство: Уточнение вопросов и помощь в развитии знаний и навыков.

- Учет различных стилей и способов обучения: Визуальный, аудиальный, кинестетический.
- Разработка персональных образовательных траекторий: Принятие во внимание индивидуальных потребностей и целей учащихся.

4. Учет психологических и мотивационных аспектов:
- Создание позитивной и поддерживающей атмосферы: Мотивация и вовлечение учащихся в учебный процесс.
- Использование принципов нейробиологии: Оптимизация подходов к обучению с учётом особенностей работы мозга.
- Стимулирование любознательности: Поощрение стремления к познанию и исследованию.
- Развитие саморегуляции и навыков управления временем: Помощь ученикам эффективно планировать и организовывать своё обучение.
- Интеграция эмоционального интеллекта в обучение: Развитие понимания и управления эмоциями.

5. Междисциплинарный подход:
- Комбинирование разных предметов: Связь между различными дисциплинами для более глубокого понимания.
- Проектно-ориентированное обучение: Реализация комплексных проектов, требующих применения знаний из разных областей.

ЛИТЕРАТУРА

1.Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М: Педагогика, 1989.-192 с
2.Хуторской А.В. Дистанционное обучение и его технологии – 2002,№ 36, 26-30 с
3.Единая коллекция цифровых образовательных ресурсов http://school-collection.edu.ru/

РАБОТА С ТЕКСТОМ КАК ОСНОВНОЙ МЕТОД ЭФФЕКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Сагатова Айгерим Адилбековна
учитель русского языка и литературы, КГУ «Средняя школа имени Абая»
села Акжар Тарбагатайского района Восточно-Казахстанской области
aigera-akjar@mail.ru

Аннотация

В статье рассматриваются особенности работы с текстом по предмету «Русский язык и литература». Анализ текста является главным критерием развития читательской грамотности. Стратегии и задания носят поиской характер. Описанные методы являются приоритетом в эффективном обучении языка. Переработка информации –важный этап в планировании урока и процесса обучения. Цель урока должна вытекать из цели обучения, а выбор заданий является ключевой формулой для достижения у цели урока. В работе показаны методы работы с текстом.

Ключевые слова: переработка информации, работа с текстом, анализ и синтез, читательская грамотность

Сегодня главной задачей в системе образования достижения цели - создание условий для формирования и развития личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей. Непрерывный процесс воспитания и обучения должна ориентироваться на развитие грамотности учащихся. Прогресс в технологизации обучения привело к реформированию казахстанской системы образования. В системе показаны четкие границы ,

ориентиры и выработка усовершенствования теории и практики в процессе обучения. Ученик должен быть адаптирован в обществе, работать с информацией,понимать,применять, анализировать,синтезировать и выдать свое видение проблемы. Данные цели отвечают критериям таксономии Блума.Спиральная программа, которая существует в каждом изучаемом предмете, является важным инструментом для воспитания «грамотной» личности. [2, с.117]

Работа по развитию читательской грамотности на уроках русского языка и литературы - показатель базового образования личности. Составляющими функциональной грамотности являются учебные действия, основанные на развитии кртического мышления. На уроке мы должны развивать у обучающихся не только навыки чтения, но и восприятие аудио-визуального материала. В процессе обучения ученик должен ориентироваться в информационном потоке. В конечном итоге выражать свое видение проблемы, а также предлагать пути их решения.

Работа с текстом на уроке русского языка и литературы (Я2) – это процесс обучения, где учащиеся извлекают информацию , обрабатывают ее и выражают свое отношение к поднимаемой проблеме. работа с текстом является основным способом формирования читательской грамотности, и учащиеся могут быстро адаптироваться в информационное общество. Основные принципы работы по поисковому чтению - получение, поиск и фиксация информации, понимание и преобразование информации, применение и представление информации, оценка достоверности получаемой информации. [3, с.47]

Как справедливо отмечал педагог К.Ушинский, «читать-это еще ничего не значит: что читать и как понимать читаемое – вот в чем главное дело». Читательская грамотность – это фундаментальная основа, способность человека использовать навыки чтения и письма в условиях взаимодействия. В данном случае вытекает цель – правильно организовать работу с текстом.

Каждый педагог может встретиться с рядом проблем. Какие же проблемы актуальны сегодня на уроке русского языкаи литературы?

Согласно учебной программе, выделяю ряд проблем по работе с текстом: различать главную информацию от второстепенной; выявлять авторскую позицию;интерпретировать информацию по тексту; уметь использовать основные приемы информационной переработки; определять причинно-следственные связи в тексте.

Предлагаю основные стратегии работы с текстом по русскому ящзыку и литературе, которые помогают учителю провести системную поэтапную работу. Данные методы способствуют активизировать мыслительную деятельность учащихся, а также развивать навыки анализа и синтеза информации.

После ознакомления учащихся с текстом предлагаются задания, которые они могут выполнить как индивидуально, в паре или в группе.

Класс: 6

Раздел: «В человеке все должно быть красиво»

Тема урока: «Ч.АЙТМАТОВ «СОЛДАТЁНОК»

Цели обучения: 6.3.3.1 формулировать вопросы, направленные на оценку содержания текста, и отвечать на вопросы, выражая своё мнение по теме и/или поднимаемой проблеме

Цели урока: формулируют «толстый» вопрос, используя вопросительное слово

Задание: Сформулируйте в группе один «толстый» вопрос, используя вопросительное слово стратегия «Звезда вопросов»

Вопросы, которые были сформулированы в группе учащимися, с использованием вопросительных слов: Почему автор называет Авалбека солдатенком? Что, если герой кинофильма был настоящим отцом Авалбека? Как описывается война в произведении?

Класс: 6

Раздел: «В человеке все должно быть красиво»

Тема урока: И.Крылов «Ворона и лисица»

Цели обучения: 6.3.6.1 –анализировать содержание художественных произведений небольшого объема, определяя особенности изображения главных и второстепенных персонажей, лирического героя

Цели урока: анализируют содержание басни, определяя мораль, используют ПОПС –формулу

Задание:Докажите, используя ПОПС –формулу, мораль басни И.Крылова «Ворона и лисица»

П-позиция (Я считаю, что мораль басни «Ворона и лисица» является высмеивание человеских пороков как лесть и глупость)

О-объяснение (Потому что Лисица обманула своими сладкими речами глупую ворону)

П- пример (Например, Лисица называла ворону «ангельский голосок», «голубушка»)

С-следствие (Можно сделать вывод, что нельзя доверять всем людям).

Класс: 6

Раздел: «В человеке все должно быть красиво»

Тема урока: «В.Токарева«кошка на дороге»

Цели обучения: 6.3.1.1 –понимать основную информацию сообщения, определяя тему, цель и назначение текста

Цели урока: определяют основную информацию по тексту, заполняя «Карту пропуск»

Задание: Заполните недостающую информацию по тексту «Кошка на дороге»

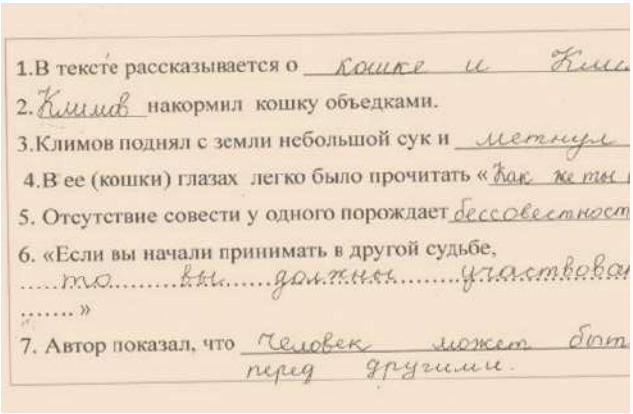
1.В тексте рассказывается о кошке и Клим
2. Климов накормил кошку объедками.
3.Климов поднял с земли небольшой сук и метнул
4.В ее (кошки) глазах легко было прочитать « Как же ты
5. Отсутствие совести у одного порождает бессовестност
6. «Если вы начали принимать в другой судьбе, то вы должны участвова ....»
7. Автор показал, что человек может бот перед другими.

Класс: 6

Раздел: «В человеке все должно быть красиво»

Тема урока: «В.Астафьев«Белогрудка»

Цели обучения:

6.3.6.1 –анализировать содержание художественных произведений небольшого объема, определяя особенности изображения главных и второстепенных персонажей, лирического героя

Цели урока: определяют линию состояния главного героя рассказа, определяя особенность его изображения

Задание: Определите линию состояния Белогрудки в верной последовательности по платформе lerningApps.org

В процессе организации работы с текстом можно руководствоваться основными принципами: соблюдать этапы работы с текстом (предтекстовой,текстовой,послетекстовой); приучать учащихся к навыкам самостоятельному поиску информации по тексту; учитывать уровень успеваемости класса; использовать эффективные стратегии для решения определенных задач;связывать поднимаемую проблему с реальной жизнью.

ЛИТЕРАТУРА

1. Учебник: Русский язык и литература -6 класс. 1 часть /Жанпейс У.А.– Алматы: «Атамұра», 2018

2.Сальникова Т.П Методика обучения чтению- М.Просвещение, 2000 г

3. Граник Г.Г, Бондаренко С.М., Концевая Л.А. Когда книга учит. М-1998 г.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ҚАЛЫПТАСТЫРУ. ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ. FORMATION OF FUNCTIONAL LITERACY THROUGH GAME TECHNOLOGIES IN RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS.

Садуев Толеген Абайулы
с. Бостандык, Акжарский район, СКО
bostandyk2020@mail.ru

Аннотация

Бұл мақалада орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында ойын технологиялары арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру тәжірибесі қарастырылады. Бұл тәсілдің жұмыс істеу механизмі сипатталады, сондай-ақ автор таңдаған әдісінің сабақта тиімді қолдану жолдарын түсіндіреді. Оқу процесінде авторлық дидактикалық ойындарды қолдану жолдары ұсынылады.

Кілт сөздер: функтционалды сауаттылық , дидактикалық ойындар, қарым – қатынас құзыреттілігі, ережелер жүйесі, авторлық білім беру ойындар.

Аннотация

В статье представлен опыт формирования функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы через игровые технологии. Дается описание механизма действия данного подхода, автор отвечает на вопрос, почему выбранный метод эффективен при формировании коммуникативных и языковых компетенций, делиться практикой использования игр на уроках. Приведены авторские дидактические игры и как их использовать в учебной деятельности.

Ключевые слова: функциональная грамотность, дидактические игры, коммуникативные компетенции, система правил, авторские обучающие игры.

Abstract

The article presents the experience of developing the functional literacy of students in the lessons of the Russian language and literature through gaming technologies. A description of the mechanism of action of this approach is given, the author answers the question why the chosen method is effective in the formation of communicative and language competencies, shares the practice of using games in the classroom. Author's didactic games and how to use them in educational activities are given.

Key words: functional literacy, didactic games, communicative competences, system of rules, original educational games.

Введение

Сегодня современное образование нацелено на формирование функциональной грамотности учащихся. «Школа 21 века обязана воспитать человека, обладающего неформальными, актуальными знаниями, которые он может практически применить в реальной жизни, что называется «вне класса» [Руководство для учителя 1 уровня, 2014 г. с.107]. Сегодня много разнообразных трактовок этого понятия, но самое главное, это ежедневное и эффективное применение знаний, полученных в школе, в повседневной жизни. И здесь на первый план выходит умение человека легко и ясно формировать свою мысль, целеполагание вслух и в мыслях. Чем глубже человек знает язык, тем он масштабнее будет мыслить, в том числе и критически.

Основная часть

Формирование функциональной грамотности- процесс нелегкий, требующий от учителя применение определенных приемов и навыков. На своих уроках при формировании коммуникативных и языковых компетенций я применяю игровые технологии.

«Что наша жизнь? Игра!» так поется в песне из кинофильма «Двенадцать стульев». Тогда давайте спросим: «Что же больше всего любят дети?», конечно же – играть. Так почему же не совместить игру и обучение? Нужна ли в процессе обучения игра? Ответ на эти вопросы однозначен – конечно, игра на уроке необходима, ведь игра – это особо организованное занятие, требующее напряжения эмоциональных и умственных сил. Игра – это один из важнейших способов преподавания, вызывающий сильнейшие эмоции у детей при изучении языков. Игра всегда предполагает принятие решения: как поступить в определенных ситуациях, какие слова сказать, и каким способом выиграть. Дети, не задумываясь, будут, играя, восполнять свой словарный запас, ведь для них это в первую очередь всего лишь – игра. Для учителей это привлекательный способ обучения, ведь в игре все равны. Этот способ обучения посилен даже для слабых учеников. В игре важным является результат, а он может быть самым неожиданным. Самый слабый ученик, проявив находчивость и сообразительность, может стать первым в игре, даже имея слабый словарный запас. При увлеченной игре у ребенка появляется чувство равенства, ребенок чувствует посильность заданий, он без стеснения начинает применять свой словарный запас языка. Благодаря этому ребенок легче обучается. В связи с этим легче усваивается материал, ребенок чувствует себя увереннее в том, что он наравне с другими может разговаривать, употреблять необходимые слова.

В процессе игры можно установить уровень психологической готовности детей к общению, научить детей правильно выбирать нужные речевые варианты и развивать спонтанную речь.

Игра является одним важнейших инструментов преподавания, которые вызывают сильные эмоции у детей, и как следствие, они лучше изучают языки. Игра ведет за собой развитие. «Развивающее значение игры заложено в самой природе, ибо игра - это всегда эмоции, а там, где эмоции, там активность и внимание, там работает мышление. Языковые игры способствуют активизации учащихся на занятиях, развивают их речевую инициативу» [Л.С. Выготский. Педагогическая психология М-1991 г. с. 58]. Дети не любят однообразия, это угнетает творческое начало.

Когда я готовлю урок, то тщательно выбираю игру: не все игры походят для определенной темы и конкретного класса. Поэтому важен не только образовательный аспект, но и методически правильно организованная игра. При планировании необходимо учитывать следующие моменты: игра должна быть информативной, обучающей навыкам, способствовать передаче новых знаний. Игра не только обучает, но и проверяет полученные знания и навыки. В первую очередь, я определяю цель игры и ожидаемые результаты: какие умения и навыки учащиеся освоят путем игры, на что обращать особое внимание, какова воспитательная нагрузка при проведении игры. Никогда не забывать, что за игрой стоит

учебный процесс. Немаловажный этап организации дидактической игры – это подбор материалов, временные рамки. При этом надо учесть возможность внесения корректив при возникновении форс – мажорных обстоятельств, необходимых для повышения активности и интереса детей.

Место игры - класс, нестандартная обстановка (например, во время экскурсии, коллективных дополнительных занятий, кружков). Можно начинать неожиданно, спонтанно: я достаю маленький баскетбольный мяч и начинаю играть, дети всегда включены в процесс и борются за право владения мячом и подключают все свои ресурсы.

Результаты - непременное условие любой игры, без этого она теряет всякий смысл. Именно ради этого конечного результата и проводиться игра. Игра во имя самой игры может привести нас к тому, что дети не смогут овладеть нужными в жизни речевыми конструкциями. Так как речь идет об игре в процессе обучения, то важно итоги и выводы делать в связи с поставленной образовательной целью.

Также в данной статье я хочу описать свои некоторые авторские обучающие игры, стратегии, разминки. Большинство игр возникали спонтанно, и только затем были поиски материала, методического подтверждения. Некоторые же из них, наоборот, были придуманы на основе уже имеющегося материала.

1.Матрешка

Данная стратегия отлично подойдет в качестве лексической разминки. Учащимся на карточках даются разные слова: необходимо составить из букв предложенных слов новые слова.

Например: садовник

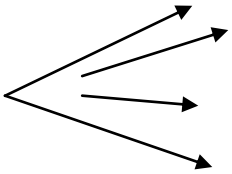

диво
кино
вода
киса
коса и т.д.

2.Баскетбол с глаголами

Данная обучающая игра хорошо подходит для рефлексии при прохождении темы «Типы сказуемых». Учитель кидает маленький баскетбольный мяч ученику с заданием: назвать ПГС (простое глагольное сказуемое), ПГС условного наклонения, ПГС повелительного наклонения, ПГС будущего сложного времени, СГС (составное глагольное сказуемое), СИС (составное именное сказуемое). Ученик возвращает мяч после того, как называет требуемый глагол, и даже если не называет. Игра проходит в быстром спортивном темпе, учителю наглядно видно, каким ученикам надо ещё поработать над темой.

3.Баскетбол с прилагательными

Учитель бросает мяч ученику и предлагает назвать как можно больше прилагательных о себе на начальную букву своего имени (например: Санат- сильный, спортивный, смелый и т.п.). Полезно проводить перед изучением темы «Имя прилагательное» (только не вводное занятие).

4.Баскетбол со слогами

Цель – закрепить навыки учащихся делить слова на слоги, повысить командный дух класса.

1 вариант

Первому ученику дается маленький баскетбольный мяч и предлагается назвать любой слог, затем мяч перебрасывается другому ученику, он называет следующий слог, и т.д. пока не сложиться слово. Слоги записываются учителем на доске.

2 вариант

Первому ученику дается маленький баскетбольный мяч и предлагается назвать слово с одним слогом, затем мяч перебрасывается другому ученику, он называет слово с двумя слогами, и т.д. пока не закончиться фантазия учащихся, в классе с большим количеством детей игру проводим несколько раз.

5.Опиши предмет

Цель – изучение семантического значения слова. Данную стратегию лучше всего использовать в казахских начальных классах при изучении русского языка. Проводить в начале урока в качестве разогрева учащихся.

Учитель называет слово (ракета, портрет, стол, воздух), кидает мяч ученику, он должен дать лексическое значение слова, если он ошибся, мяч перебрасывается другому ученику, балл также засчитывается другому. Если ответил весь класс – балл никому не зачитывается.

6.Игра «Мафия на уроках русского языка»

Цель – научить детей узнавать слова по описанию, научить описывать слова и понятия.

Один ученик выходит из класса, все остальные вместе с учителем придумывают слово, пишут его на стикере, заходит ученик, стикер клеится ему на спину, дети начинают описывать слово, понятие, ученик должен по описанию догадаться, что это за слово. Или весь класс делиться на две команды, одни загадывают слово, дают ему описание, другие угадывают. Отлично подходит в качестве тренинга перед началом занятия.

7.Крылатые слова

Цель – закрепление темы «Фразеологизмы».

Учитель называет фразеологизм, например, бить баклуши, кидает мяч ученику, он называет значение данного устойчивого сочетания слов, и отправляет мяч обратно. Затем задание усложняем: называем словосочетание, например, бежать быстро, кидаем ученику. Ученик должен назвать соответствующий фразеологизм - синоним (сломя голову), затем возвращает мяч, если затрудняется, мяч перебрасывается другому ученику.

Подобную игру можно проводить при изучении темы «Многозначные слова».

8.Остановись, мгновение!

Для переключения с одного вида деятельности на другой можно провести данную игру. Обычно при монотонном выполнении однообразных заданий, упражнений дети устают. Ведущий (в данном случае – учитель, в в дальнейшем может кто–нибудь из учеников взять на себя эту роль) восклицает «Остановись мгновение !».

Правила: чем бы ни занимались учащиеся, они должны застыть и предельно искренне (очень важно!) зафиксировать в одном предложении то, о чём они думают в этот момент. Раздаются листочки, ученики записывают предложения. Результаты бывают самые неожиданные («Я думаю о глаголах», «Я думаю о снежинках за окном», «Я думаю о чёрных дырах в космосе», «Я думаю об обеде», «Я думаю о футболе» и т.д., вариантов множество). Кто – то, может быть, слукавил, чтобы рассмешить одноклассников. Пусть, не страшно. Главное, цель достигнута: ребята взбодрились. Но чтобы от всего этого была польза, продолжим игру: «А теперь на основе этой мысли составьте развернутый текст с употреблением…» (дается конкретное грамматическое задание). При подведении итогов учитывается не только самое «прекрасное мгновение», но и выполнение грамматического задания.

9. Почта

Данная стратегия разнообразит любое итоговое повторение, может использовано на уроках разных предметов. Дети пишут на бумаге вопросы по теме, кидают в ящик «Почта», затем учитель перемешивает вопросы, раздаёт ученикам. Задание можно усложнить: толстые или тонкие вопросы, по таксономии (ромашке) Блума.

Заключение

За годы преподавания у меня выработалась система правил по составлению и применению обучающих игр:

1.Одну и ту же игру можно использовать несколько раз, меняя лексические и грамматические единицы.

2.При новой игре роль ведущего должна быть у учителя, затем он предает её ученикам

3.Игра должна быть понятной, доступной, добровольной.

4.Правила игры должны быть лаконичными, немногочисленными.

5.Предложенный учебный материал в игре соответствующий программе.

6.При планировании необходимо поддерживать необходимый баланс между занимательностью и обучением. При проведении игры, не забываем, что мы превращаем скучный, порою трудный материал в увлекательное занятие.

7. В игре задействованы все учащиеся класса Игра должна проходить в духе соревновательности, чтобы бы получить больший эффект и темп урока.

8.Учитель создает условия для проведения игры: психологические, материальные, безопасные.

9.Во время игры учитель должен стать участником, соперником, подчиненным выработанным правилам, но при этом направлять игру в нужное русло. Здесь он не должен никого учить, поправлять, «строить из себя главного», и тогда у вас все получиться.

10.По окончанию игры обязательно подводим итоги**.**

ЛИТЕРАТУРА

1. Руководство для учителя 1 уровня, 2014 г.
2. Л.С. Выготский. Педагогическая психология М-1991 г.

ОҚУШЫЛАРДЫ ЫНТАЛАНДЫРУДЫҢ ӨЗІНДІК СТРАТЕГИЯЛАРЫ. ОҚУШЫЛАРДЫҢ МОТИВАЦИЯСЫН АРТТЫРУҒА МЕНІҢ КӨЗҚАРАСЫМ ЖӘНЕ ТАБЫСТЫ ТӘЖІРИБЕЛЕРДІҢ МЫСАЛДАРЫ
СОБСТВЕННЫЕ СТРАТЕГИИ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ. МОЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ И ПРИМЕРЫ УСПЕШНЫХ ПРАКТИК
STUDENTS' OWN MOTIVATION STRATEGIES. MY APPROACH TO INCREASING STUDENT MOTIVATION AND EXAMPLES OF SUCCESSFUL PRACTICES

Ильтнер Наталья Ивановна
КГУ «Луганская средняя общеобразовательная школа» отдела образования Павлодарского района, управления образования Павлодарской области
Село Луганск, учитель начальных классов
iltner72@mail.ru

Аннотация: в данной статье рассматривается учебная мотивация как частный вид мотивации, включенный в учебную деятельность. Выявлено, что стремление учиться заложено в природе человека. Также сформирована главная задача мотивации учения и предложены советы по организации занятий, способных мотивировать учащихся к успешной учебной деятельности.

Ключевые слова: мотивация, учёба, мотивировать, методы и приёмы повышения мотивации.

В современном образовательном процессе мотивация учащихся является ключевым фактором, определяющим не только их академические достижения, но и общее развитие личности. Формирование мотивации учения в школьном возрасте без преувеличения можно назвать одной из актуальных проблем современной школы, делом общественной важности. Её актуальность обусловлена обновлением содержания обучения, постановкой задач формирования у школьников приёмов самостоятельного приобретения знаний и познавательных интересов, формирование у них активной жизненной позиции.

Одной из задач, которая должна решаться в школе, является создание условий для формирования положительной учебной мотивации и дальнейшее её развитие у школьников.

Актуальность разработки собственных стратегий мотивации учащихся становится особенно очевидной в контексте разнообразия стилей обучения, индивидуальных особенностей и потребностей каждого ученика. Научные исследования подтверждают, что внутренние и внешние факторы мотивации играют значительную роль в успешности образовательной деятельности, поэтому разработка эффективных методов стимулирования учебной активности требует творческого и индивидуального подхода.

Целью данной статьи является анализ существующих теоретических подходов к мотивации учащихся и представление практических методов, которые могут быть адаптированы учителями для повышения заинтересованности и увлеченности своих учащихся. Мы рассматриваем вопрос о том, как создать поддерживающую обучающую среду, использовать разнообразные визуальные и творческие материалы, внедрять систему целей и получать обратную связь от учащихся.

В педагогической практике мотивация определяется как внутренний или внешний стимул, способствующий активности и целеустремленности, учащихся в процессе обучения. Существует множество теорий, которые помогают объяснить механизмы мотивации и предлагаемые подходы к её формированию.

Одной из наиболее популярных теорий является теория самоопределения, разработанная Эдвардом Деси и Ричардом Райаном. Согласно этой теории, мотивация делится на две основные категории: внутреннюю и внешнюю. Внутренняя мотивация связана с удовольствием, получаемым от самого процесса обучения, в то время как внешняя мотивация обусловлена внешними вознаграждениями, такими как оценки, похвала и компенсации. Исследования показывают, что поддержка внутренней мотивации способствует глубокому усвоению материала и устойчивым академическим достижениям.

Другой важной концепцией является модель ожиданий и вознаграждений, предложенная Джоном В. Атккинсоном и его последователями. Эта модель утверждает, что мотивация учащихся зависит от их ожиданий по поводу успешности выполнения задачи и ценности получаемого вознаграждения. Учащиеся, уверенные в своих силах, имеют больше шансов на успешное выполнение поставленных задач и, следовательно, на удержание высокой мотивации. Важно отметить, что педагогам следует помогать учащимся устанавливать реалистичные цели и ожидания, чтобы повысить их мотивацию к обучению.

Также стоит упомянуть теорию цели, акцентирующую внимание на важности четко установленных целей для повышения мотивации. Она подразумевает, что наличие конкретных, измеримых и достижимых целей способствует концентрации усилий учащихся, увеличивает их ответственность и стремление к успеху.

Не менее значимой является концепция креативной мотивации, которая основана на идее, что стимулирование креативности и инновационного подхода к обучению способствует повышению уровня вовлеченности учащихся. Исследования показывают, что внедрение творческих заданий и неординарных проектов может значительно увеличить интерес учеников к учебному процессу.

Таким образом, многогранность мотивации требует от педагогов не только глубокого понимания теоретических основ, но и умения применять их на практике.

Далее мы рассмотрим практические методы, которые могут быть эффективно использованы для мотивации учащихся. Эти методы направлены на создание положительной и вдохновляющей образовательной среды.

Метод «Ситуация успеха» - это такое целенаправленное, организованное сочетание условий, при котором создается возможность достичь значительных результатов в деятельности, это результат продуманной, подготовленной стратегии, тактики. Различается успех и ожидания личности. Можно выделить три вида: предвосхищаемый успех, в основе его ожидания могут быть и обоснованные надежды, и упование на какое-то чудо, но на пустом месте успех родиться не может; констатируемый успех фиксирует достижение, он дает младшим школьникам возможность пережить радость признания, ощущение своих возможностей, веру в завтрашний день; обобщающий успех способствует состоянию

уверенности, защищенности, опоры на самого себя, но есть вероятность опасности переоценить свои возможности, успокоиться.

Метод «Соревнование» - это метод, при котором естественная потребность школьников к соперничеству направляется на воспитание нужных человеку и обществу свойств. Соревнуясь между собой, школьники быстро осваивают опыт общественного поведения, развивают физические, нравственные, эстетические качества. Особенно большое значение имеет соревнование для отстающих: сравнивая свои результаты с достижениями товарищей, они получают новые стимулы для роста и начинают прилагать больше усилий.

Итак, в своей работе я постоянно изучаю мотивы учения и поведения своих учеников. Мне необходимо хорошо знать приемы возбуждения интереса школьников, уметь ими пользоваться в зависимости от ситуации.

Использование метода проектов. В начальной школе особое место занимает проектная деятельность, в основе которой лежит развитие познавательных навыков учащихся, умений самостоятельно конструировать свои знания, ориентироваться в информационном пространстве, развивать творческое мышление, умение увидеть и решить проблему, а также направлено на обучение детей элементарным приемам совместной деятельности в ходе проектов. Проектная деятельность представляет собой развёрнутую структуру учебной деятельности. Возможные продукты проектной деятельности младших школьников: журнал, книжка-раскладушка, памятка, тест по теме, презентация, сочинение рассказа, сказки, коллаж, стенгазета, сувенир-поделка.

Метод создание проблемной ситуации. Сущность её в том, чтобы «не вводить знания в готовом виде. Даже если нет никакой возможности повести детей к открытию нового, всегда есть возможность создать ситуацию поиска…». Создание проблемной ситуации возможно через формулирование проблемных вопросов, задач, заданий поискового характера. На каждом из этапов урока можно использовать проблемные вопросы: вопросы, адресованные ученикам, в которых сталкиваются противоречия; вопросы, требующие установления сходства и различия. Чем менее очевидно это различие или сходство, тем интереснее его обнаружить; вопросы по установлению причинно-следственных связей. Открытие каждой причины - шаг к более глубокому пониманию.

Учебное пространство должно быть организовано так, чтобы стимулировать коммуникацию, сотрудничество и активное участие всех учащихся. Это может включать в себя создание зон для групповой работы, применение технологий, таких как интерактивные доски, а также использование удобной мебели, способствующей комфортному обучению. Поддержка разнообразия и инклюзии также является важной составляющей, позволяющей каждому ученику чувствовать себя принятым и ценным.

Обсуждение и рефлексия являются ключевыми компонентами для повышения мотивации учащихся. Они помогают учащимся осмыслить свой опыт и навыки, а также уточнить свои знания. Проведение групповых обсуждений, где ученики могут делиться своими мыслями и мнениями, способствует формированию чувства общности и доверия.

Стимулирование креативности учит учащихся мыслить нестандартно и искать инновационные решения проблем. Учителя могут внедрить творческие задания, такие как написание эссе, создание проектов, участие в ролевых играх или генеральном плане. Это не только способствует развитию критического мышления и самостоятельности, но и укрепляет внутреннюю мотивацию учащихся убирать границы обычного учебного процесса.

Установление четких и достижимых целей является важным шагом к увеличению мотивации. Учителя могут использовать метод SMART для формирования индивидуальных целей для каждого ученика, что позволит им отслеживать свой прогресс и успехи.

Интеграция аспектов искусства в учебный процесс через рисование, музыку, театр и другие формы выражения помогает снизить уровень стресса, улучшить эмоциональное состояние и создать более гармоничную атмосферу в классе.

В своей педагогической практике в качестве учителя начальных классов я столкнулась с разнообразными подходами к мотивации учащихся, что обуславливается их

индивидуальными особенностями и потребностями. Осознавая значимость внутренней и внешней мотивации для достижения устойчивых учебных результатов, я разработала и внедрила несколько собственных стратегий, основанных на актуальных теоретических концепциях мотивации.

С целью создания поддерживающей образовательной среды я организовала учебное пространство с акцентом на групповую работу, что способствовало формированию сотрудничества и взаимодействия между учащимися. Кроме того, интеграция элементов арт-терапии в учебный процесс — через занятия рисованием и музыкой — способствовала снижению уровня стресса среди детей и созданию благоприятной атмосферы для обучения.

Ключевым аспектом моей методологии стало внедрение системы целей, что нашло своё выражение в первой встрече с учениками. Я предложила им сформулировать личные учебные цели, используя метод SMART, который направлен на создание конкретных, измеримых и достижимых задач. Например, некоторые ученики ставили перед собой цель прочитать три книги в течение месяца. Данный подход позволял не только отслеживать прогресс каждого ученика, но и повышал их ответственность за собственное образовательное развитие.

Важным элементом реализации стратегии мотивации стали регулярные обсуждения и рефлексия, проводимые в классе. Такие групповые дискуссии давали возможность учащимся делиться своими мнениями и опытом, что способствовало формированию чувства общности и взаимопонимания. Я придерживалась принципа поощрения инициативы, что, в свою очередь, способствовало значительному повышению уверенности и внутренней мотивации учеников.

В результате применения данных стратегий мотивации к концу учебного года наблюдались заметные положительные изменения. Учащиеся проявляли высокий уровень интереса к образовательному процессу и активное участие в обсуждениях, что свидетельствует о возрастающей вовлеченности. Итоговая оценка результатов показала, что укрепление внутренней мотивации, поддержка креативности и установление четких образовательных целей оказали позитивное влияние на качество знаний, а также на общую атмосферу в классе.

Заключение

В данной статье были рассмотрены ключевые аспекты разработки и реализации собственных стратегий мотивации учащихся, основанных на интеграции теоретических основ и практического опыта. Практическая часть исследования продемонстрировала эффективность внедрения разнообразных методов, таких как создание поддерживающей учебной среды, стимулирование креативности, а также использование арт-терапии и программ рефлексии. Реализация предложенных стратегий создает условия для формирования положительной образовательной среды, что в свою очередь способствует устойчивым академическим достижениям и развитию внутренней мотивации у учеников.

ЛИТЕРАТУРА

1. Деси, Э., & Райан, Р. (2000). Теория самоопределения: Упражнения для улучшения внутренней мотивации учащихся. Журнал личной и социальной психологии, 78(5), 738-743.
2. Атккинсон, Дж. В. (1964). Модель ожиданий и вознаграждений: Мотивация и поведение учащихся. Психология и образование, 5(2), 153-171.
3. Локк, Э. А., & Лэтам, Г. П. (2002). Установление целей: стратегии повышения мотивации и производительности. Американский журнал психологии, 55(3), 166-183.
4. Рянски, Д. Д., & Зелевский, А. Н. (2015). Креативная мотивация в образовательной практике: теоретические основы и практические рекомендации. Педагогические исследования, 12(4).
5. Питерсон, Э. R., & Смит, Л. (2018). Арт-терапия как метод мотивации учащихся: влияние на эмоциональное состояние и успехи в обучении. Журнал арт-терапии, 32(1), 23-30.

6. Бенджамин, А., & Грин, М. (2016). Эффективные стратегии мотивации учащихся: от теории к практике. Современные педагогические исследования, 8(2), 40-55.
7. Выготский, Л. С. (1978). Воображение и творчество в детском возрасте. Педагогическая психология, Москва: Педагогика.
8. Рубинштейн, С. Л. (2003). Классный час как форма рефлексии: методология и практика. Школьная психология, 10(3), 99-107.

ТӘЖІРИБЕГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА ЖАРАТЫЛЫСТАНУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ 8-СЫНЫПТА

ФОРМИРОВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ ПОСРЕДСТВОМ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ЗАДАНИЙ В 8 КЛАССЕ

FORMATION OF NATURAL SCIENCE LITERACY IN GEOGRAPHY LESSONS THROUGH PRACTICE-ORIENTED TASKS IN THE 8TH GRADE

Т.А.Пачурина
КГУ «Средняя школа № 10 им.Н.К.Крупской» г. Петропавловск
tatyana-pachurina@mail.ru

Аннотация

Статья рассматривает, каким образом практико-ориентированные задания формируют естественнонаучные компетенции обучающихся 8 классов на уроках географии. Также выявляет особенности использования таких заданий в урочной деятельности. Данная статья будет полезна учителям естественнонаучных дисциплин, в частности учителей географии.

Кілт сөздер: жаратылыстану сауаттылығы, тәжірибеге бағытталған тапсырмалар, құзыреттер.

Ключевые слова: естественнонаучная грамотность, практико-ориентированные задания, компетенции.

Keywords: natural science literacy, practice-oriented tasks, competencies.

Формирование функциональной грамотности обучающихся-важная задача современного школьного образования. В инструктивно-методическом письме за 2024-2025 учебный год была определена одна из целей: «Цель основного среднего образования в рамках образовательной области «Естествознание»: обеспечение сформированности функциональных знаний и умений» [1]

Функциональная грамотность необходима обучающемуся не только для решения учебных задач, но и для решения проблем в повседневной жизни, развитию критического и творческого мышления.

А.А. Леонтьев в своей книге «Педагогика здравого смысла» даёт такое определение: «Функционально грамотный человек — это человек, который способен использовать все постоянно приобретаемые в течение жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений» [2]

Одним из видов функциональной грамотности является - естественнонаучная. Актуальность усиления мер по повышению естественнонаучной грамотности обучающихся подчеркивается тем, что в PISA-2025 основной фокус рамки исследования будет направлен на данное направление грамотности. Следовательно, в стране целесообразно усилить предметные знания педагогов и обучающихся по «западающим» темам в рамках МОДО через комплексное взаимодействие на уровне методических объединений школ, районов / городов и регионов.[3]

Важным инструментом для повышения грамотности являются практико-ориентированные задачи, поэтому на уроках географии в 8 классе уделяется внимание не только решению типовых заданий и выполнение определённых алгоритмов, а также организуется деятельность по решению практико-ориентированных заданий. Такие задания имеют определённую структуру: формулировку ситуации, проблему, ориентацию на применение знаний, графические изображения. Практико-ориентированные задания требуют научного подхода, главной компетентной областью в них является объяснение явлений, обоснование решений и прогнозов, применение знаний в реальной жизни. Объяснения в науке требуют различных форм представлений, и учащиеся должны уметь использовать письменный текст, диаграммы, схемы и графики. Объяснение в науке также распространяется на прогнозирование того, что произойдет, и предложение решений для проблем, связанных с наукой.[4]

Также задания позволяют использовать изучаемый материал в рамках образовательной программы.

В качестве исследования в действии, взяла второй раздел второй четверти «Физическая география. Гидросфера» Темы физической географии вызывают сложности у девятиклассников страны, по результатам МОДО-2023 года, по данной теме выполнено было только 32 % заданий.[5]

Раздел состоит из 6 уроков, на каждом из них использовала практико-ориентированные задания. Цель: выявить основные особенности применения практико-ориентированных заданий в рамках урока географии 8 класса; установить пути решения выявленных пробелов; определить влияние применяемых заданий на уроке на качество знаний обучающихся, таким образом развитие естественнонаучной грамотности.

1 этап:

Урок по теме: Строение речной долины. Гидрологический режим рек.

Цель обучения: 8.3.3.4 с дополнительным охватом казахстанского компонента объясняет гидрологический режим рек.

Задание: Прочитайте текст, рассмотрите иллюстрации, схемы гидрографов и ответьте на вопросы.

Жители посёлка Заречный практически отрезаны от города. Затоплен участок республиканской трассы Челябинск – Новосибирск, переливы достигли высоких отметок у дороги внутри посёлка. Закрыт проезд для легкового транспорта, пропускают лишь грузовой для доставки продуктов. Окружающие посёлок дачные массивы тоже затоплены (2024 год)

1.Как называется гидрологический режим?

2.Какое стихийное бедствие приносит, данный гидрологический режим?

3.Сравните гидрографы рек, на основе полученных данных, определите климатические условия, влияющие на данный гидрологический режим?

А) Определите время года (месяц), когда наибольший и наименьший уровень воды в реке?

Б) Объясните причины водного режима на реке.

4) Определите положительные и отрицательные последствия данного стихийного явления.

5) Сформулируйте правила поведения для жителей.

Задание было дано во второй половине урока, для самостоятельного выполнения. Вопросы ориентированы на жизненную ситуацию, а именно паводок 2024 года.

Около 30 % обучающихся не успели выполнить до конца всё задание или ответили на вопросы базового уровня сложности.

Причины: нехватка времени в рамках урока, недостаточность теоретических знаний и умений анализировать гидрографы, обучающимися с низким уровнем знаний.

Рекомендации: использовать разные формы работы на уроке: групповая, парная, смешанная; а также опираться на жизненный опыт обучающихся.

2 этап:

Заключительный урок по разделу «Физическая география. Гидросфера»

Тема урока: Водные бедствия.

Цель обучения: 8.3.3.7 на основе местного компонента предлагает пути предупреждения водных стихийных бедствий.

Задание 1: Прочитайте текст, рассмотрите иллюстрации и ответьте на вопросы:

Время от времени на реках Казахстана возникают скопления льда, которые забивают русло и образуют естественную плотину. Такие явления носят название заторов или зажоров. Ледяные заторы возникают, во время ледохода. Если движущийся лед натыкается на какое-либо препятствие, то льдины начинают налезать друг на друга, а также затягиваться вниз. Чаще всего такая ситуация возникает на реках, текущих с юга на север. Зажоры же возникают обычно в период ледостава, и образуют скопления, как льдин, так и внутриводного льда (так называемой шуги), возникающего при определенных условиях. Обычно зажоры возникают там, где свободное течение реки сталкивается с какими-либо препятствиями - у островов, порогов. В январе 2024 года зажор образовался в районе старого моста на острове Бейбітшілік, на реке Иртыш. В результате резко поднялся уровень воды, возникла опасность затопления домов в Семее.

Вопросы:

1.Укажите время года, для которого характерно образование зажоров.

2. Определите отличие затора от зажора.

3. Приведите примеры районов Казахстана, где могут распространяться зажоры.

4. Приведите пример рек Казахстана, где могут возникать зажоры.

5. Укажите причины, по которым образуются зажоры и заторы

6.Укажите последствия, данных явлений.

7. Укажите меру предупреждения образования заторов.

Задание 2: Прочитайте текст, рассмотрите иллюстрации, графики и ответьте на вопросы:

Маловодье - низкий уровень воды в реках. Маловодье в Казахстане является актуальной проблемой, которая наблюдается в разных регионах страны. Наиболее подвержены дефициту воды южные (Сырдария) и западные регионы. Даже в центральном Казахстане наблюдается маловодье, мелеют такие полноводные реки, как Нура.

1) Перечислите причины возникновения маловодья.

2) Укажите последствия маловодья.

3) Какие меры нужно предпринять для предупреждения маловодья?

Задания были даны во второй половине урока. Количество заданий было увеличено, нужно было выполнить два задания. Форма работы для выполнения первого задания – групповая, для второго - парная работа.

При выполнении заданий развивались естественнонаучные компетенции: анализ и интерпретация данных, в том числе и графических; применение теоретических знаний для решения реальных ситуаций. А также обучающиеся предлагали пути решения проблем, потенциальные последствия явлений для общества и научно объясняли процессы, происходящие в гидросфере.

Высокий уровень на 2 этапе показали 10 учащихся, прирост в качестве составил 15 % Средний уровень повысился незначительно, но базовый уменьшился. Таким образом, часть обучающихся из базового уровня перешли в средний, из среднего в высокий.

Преимущества применения практико-ориентированных заданий на уроках географии в 8 классе для формирования естественнонаучной грамотности были выявлены следующие: повышение качества знаний, умение применять теоретические знания на практике, стимулирование познавательного интереса, развитие творческих способностей и самостоятельности, подготовка к реальной жизни и будущей профессиональной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях организации образовательного процесса в общеобразовательных школах
Республики Казахстан в 2024-2025 учебном году», Астана 2024.
2. Образовательная система «Школа 2100». Педагогика здравого смысла / под ред. А. А. Леонтьева. М.: Баласс, 2003
3. Т35 Аналитический отчет «Комплексный анализ результатов мониторинга образовательных достижений обучающихся организаций среднего образования (МОДО-2023)» / Министерство просвещения Республики Казахстан, Национальная академия образования имени И. Алтынсарина, Астана: 2023.
4. Научная структура PISA 2025 (ВТОРОЙ ПРОЕКТ) 2023
5. Методические рекомендации по развитию естественнонаучной грамотности на уроках географии. Нур-Султан: филиал «Центр образовательных программ» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2020

ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКИХ ЛИЧНОСТЕЙ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА НА ФАКУЛЬТАТИВНЫХ УРОКАХ ИСТОРИИ
XX ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ ТАРИХИ ТҰЛҒАЛАРДЫ ФАКУЛЬТАТИВТІ ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ЗЕРТТЕУ
THE STUDY OF HISTORICAL FIGURES OF THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY IN OPTIONAL HISTORY LESSONS

Сулекеев Д. К.
КГУ «Кенжекольская средняя общеобразовательная школа» г. Павлодара
dauren020880@mail.ru

Аннотация. Изучение исторических личностей помогает учащимся понять, какие качества и способности могут привести к достижению результатов. Они могут найти вдохновение и мотивацию в истории жизни и достижениях этих личностей. Это также помогает развить у учащихся уважение к истории и культуре своей страны и мира в целом. В данной статье рассматривается значение изучения исторических личностей как способ развития критического мышления и аналитических навыков у учащихся.

Ключевые слова: исторические личности, приёмы обучения, современные методики.

Аннотация. Тарихи тұлғаларды зерттеу студенттерге қандай қасиеттер мен қабілеттер нәтижеге әкелуі мүмкін екенін түсінуге көмектеседі. Олар осы тұлғалардың өмір тарихы мен

жетістіктерінен шабыт пен мотивация таба алады. Бұл сонымен қатар оқушылардың өз елінің және жалпы әлемнің тарихы мен мәдениетін құрметтеуге көмектеседі. Бұл мақалада тарихи тұлғаларды зерттеудің маңыздылығы оқушылардың сыни ойлауы мен аналитикалық дағдыларын дамыту тәсілі ретінде қарастырылады.

Түйінді сөздер: тарихи тұлғалар, оқыту әдістері, заманауи әдістер.

Annotation. Studying historical figures helps students understand what qualities and abilities can lead to results. They can find inspiration and motivation in the life story and achievements of these individuals. It also helps to develop students' respect for the history and culture of their country and the world in general. This article examines the importance of studying historical figures as a way to develop students' critical thinking and analytical skills.

Keywords: historical figures, teaching methods, modern methods.

История любого государства наиболее ярко и впечатляюще представляется через деятельность отдельных исторических персоналий. Изучение жизни и деятельности выдающихся личностей приобретает особое значение в том случае, если эти люди не только вершили историю, но и являлись проводниками традиций, нравственных принципов и культурных ценностей данного общества.

Актуальность статьи обусловлена тем, что изучение исторических личностей является важной частью уроков истории, что позволяет учащимся оценить вклад отдельных людей в исторические процессы, а также развить аналитические навыки и историческое мышление. Тем самым они учатся давать анализ историческим событиям и рассматривать их через призму действий и решений отдельных исторических личностей. Это помогает им лучше понять причины и последствия исторических событий и развивать способность к критическому мышлению.

Сегодня перед учителем истории стоит особая задача гуманизации истории как науки, что означает, в первую очередь, ее «очеловечивание», повышенное внимание к личности в истории, раскрытие идеи самоценности человека в историческом процессе [1].

Приобщение к славной истории своих великих предков формирует у человека чувство гордости за свою страну, за ее великую историю, за великих людей, которые ее творили. «Наши предки защищали и передали нам в наследство огромную территорию нынешнего Казахстана, самобытную культуру и особый дух восприятия и познания жизни. Этот дух свободолюбия и степной доблести не был растрачен на крутых переломах истории, его сумели сохранить предыдущие поколения», - отмечал в Н.А. Назарбаев в своей лекции перед студентами Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева 25 мая 2006 года [2]. Таким образом, история жизнедеятельности великих личностей в истории Казахстана является одним из факторов формирования казахстанского патриотизма.

«Выдающаяся личность» в науке, характеризует деятельность людей, которые стали олицетворением прогрессивных преобразований. Основоположник русского марксизма Г.В. Плеханов в своих трудах писал: «Великий человек является именно начинателем, потому что он видит дальше других и хочет сильнее других» [3]. К таким личностям можно отнести руководителей национально-освободительных движений.

По мнению многих ученых личности в истории условно составляют три группы:

по положению (наследственные правители);

по заслугам положительным (реформаторы, полководцы-победители, крупные учёные и т. п.);

по «заслугам» отрицательным (гонители просвещения, террористы, авантюристы и т. п.) [4].

Английский историк Э. Карр в своих трудах отмечал: «Великий человек – это всегда представитель или существующих сил, или сил, созданию которых он способствует, бросая вызов существующей власти [5].

Большинство историков, вышедших из исторических школ коммунистической партии, не смогли отвести от классово-партийных позиций вопрос о признании личности на территории свободы. Проблемы формирования независимого исторического сознания, а также духовного возрождения, не раз отмечал в своих трудах казахстанский ученый-академик М. Козыбаев. Он не раз говорил, что в истории Отечества рассмотрение исторических деятелей как личности недостаточно изученный вопрос. Ученый-академик считал, что по сей день отношения между народом и выдающейся личностью полностью не раскрыты [6].

Известный российский историк М.С. Ерохина выделяет следующие современные методики при изучении исторической личности:

1. Рекомендуется методика поэтапного формирования знаний об исторической личности.

2. Особое внимание уделяется характеристике деятельности личности в переломные, решающие моменты исторического развития, когда человек осуществляет выбор, повлиявший и на его судьбу, и на судьбу страны, ее народа.

3. Оценка личности осуществляется с различных точек зрения, в том числе с точки зрения норм той эпохи, в которой жил человек.

4. При выработке нравственных суждений о поступках и поведении исторического деятеля ученик получает право на субъективность и пристрастие, на обоснование своих решений этических дилемм.

5. Все большее распространение на школьных уроках получает жанр персонифицированной истории, который позволяет через биографию исторической личности осветить важные события, особенности стран и народов, раскрыть образ эпохи [1].

Российский историк Р.В. Пятыгина в своей статье «Методические аспекты изучения персоналий в школьном курсе истории» указывает 7 причин изучения личностей.

Первая. Большинство личностей выражали интересы определённых групп людей, сословий, классов, партий.

Вторая. Многие личности не оставались приверженцами одной идеи, одного общественно-политического строя, одного Отечества.

Третья. Во многих государствах с древних пор принято давать первым по статусу лицам клички, метафорические сравнения; учебники же не помогают разобраться в них.

Четвёртая. Исторические личности, особенно выдающиеся, в зависимости от времени и лиц, их оценивающих, «преображаются» до неузнаваемости.

Пятая. В истории много выдающихся и известных деятелей, носящих одинаковые фамилии.

Шестая. Многие учащиеся часто обретают кумиров без какого-либо учительского воздействия.

Седьмая. История именно в школьном возрасте лучше усваивается через «человеческую» её сторону, через судьбы конкретных людей [7].

Важной частью уроков истории является изучение исторических личностей. Для эффективного изучения применяются различные методики, которые помогают обучающимся лучше запомнить и понять информацию об исторические персоналии. Рассмотрим пять из них:

1. Биографический подход. Предполагает изучение жизни и деятельности конкретной исторической личности.

2. Исторический контекст. Изучение исторической личности важно проводить в контексте исторического периода, в котором он жил и действовал.

3. Использование источников. Во время урока используются различные источники, такие как дневники, письма, мемуары, исторические документы и т.д.

4. Сравнительный анализ. Позволяет сравнить различные исторические личности и их влияние на исторические процессы.

5. Использование визуальных материалов. Фотографии, портреты, рисунки и другие

материалы используются для наглядного представления информации о исторических личностях.

Использование этих методов позволяет учащимся более эффективнее изучать исторические личности, их жизнь и деятельность, а также их вклад в историю. Это способствует формированию исторической самоидентификации и развитию исторического мышления у учащихся.

При изучении личности учащиеся должны уметь давать развернутую характеристику исторической личности. Этому способствует использование алгоритма ее построения, что предусматривает осмысленное запоминание большого конкретного материала о личности.

Можно предложить следующую памятку - схему «Характеристика исторического деятеля»:

1. Имя исторического деятеля. В какое время он жил? К какой общественной группе он принадлежал?

2. Опишите его внешность, черты характера.

3. Расскажите о его делах. В чьих интересах он действовал? Каким путем добивался своей цели? Установите по поступкам сильные и слабые стороны характера проявились в результате его деятельности.

4. Дайте оценку его деятельности: для народа, страны.

5. Какие дела и поступки вызывают ваше уважение к нему, какие - неодобрение?

Если деятельность личности повлияла на исход альтернативы, возникшей в ходе истории, то схему уместно дополнить следующими вопросами:

- Сформулируйте сущность каждого из возможных вариантов развития событий.

- Выявите историческую обусловленность каждого варианта. При каких условиях мог осуществиться тот или иной путь развития событий?

- Объясните достоинства и недостатки избранного пути, оцените произошедший выбор с точки зрения результатов: для положения разных групп людей, для экономики, для политики, для международных отношений.

Российский историк О.В. Говорова считает, что большую роль в изучении личности играют вопросы учителя.

Вопрос репродуктивный - требует воспроизведения готовых знаний без активной мыслительной деятельности. Вопросы чаще всего начинаются со слов, сколько, где, когда, кем, куда, кому и т.п.

Вопрос продуктивно-познавательный – требует поиска обобщений, выводов, выяснения причин, последствий. Начинаются словами почему, в чем, докажите, обобщите, сформулируйте.

Вопрос проблемный - требует размышления, рассуждения, отличается относительной краткостью формулировки.

Проблемная задача - вызывает не воспроизведение готовых знаний, а размышление, рассуждение, содержащее дополнительную вводную информацию [8].

Одним из приоритетных направлений деятельности учащихся при изучении исторической личности это всесторонняя оценка её жизни и деятельности. Для плодотворной работы важно оптимально организовать и использовать на уроках истории методически разнообразные варианты.

Вариант 1. Изучение личностей по пятиэтапному алгоритму. Следование ему позволяет оценить их самые разноплановые стороны жизни и деятельности:

1) запоминание фамилии, имени личности;

2) ознакомление с этапами, периодами и содержанием деятельности личности;

3) усвоение идейно-теоретических платформ изучаемой личности;

4) Выяснение, чьи интересы на том или ином этапе данная личность выражала;

5) изучение оценок личности её современниками и современными историками [9].

Вариант 2. Учитель, не называя имени деятеля, пробуждает к нему простой человеческий интерес. За тем в течении последовательных уроков, напоминает о ней все

новыми и новыми оценками. Наступает время, когда оценочной информации накапливается столько, что учащиеся узнают о ком, идет речь.

Пример. Оценка Алихана Бокейханова – лидера партии «Алаш».

Учитель, не называя имени Алихана Бокейханова, (в тексте вместо имени проставлены многоточия), доводит до учеников высказывание о нем известных государственных деятелей, писателей. «Он великий сын нашего народа, основоположник движения «Алаш». В начале XX века казахская интеллигенция во главе с Алиханом неустанно работала в национальных интересах», - написал Президент РК К. Токаев в Twitter.

Вариант 3. Сравнительный анализ характеристик деятельности личностей, посредством заполнения таблицы. Ее заполнение вызывает споры о наличии тех или иных качеств у личностей, что приводит к изучению дополнительных источников.

Вариант 4. Определение качества личностей по умению предвидеть будущее.

Вариант 5. Изучение личностей посредством постепенного накопления знаний. Суть данного варианта заключается в следующем. Учитель называет представленную к изучению личность. Учащиеся сами, изучая материал, постепенно накапливают соответствующую информацию до уровня необходимых знаний о ней.

В рамках эксперимента в 9 классе были проведены 3 последовательных вариативных урока с применением современных методик по предмету Всемирная история. Темы касались изучения следующих исторических персоналий первой половины XX века: Мустафа Кемаль Ататюрк, Франклин Рузвельт, Махатма Ганди.

Перед началом проведения последовательных уроков было проведено тестовое задание, на котором учащиеся прошли тест на знание предложенных исторических личностей: из 20 респондентов только 38% ответили на тестовые вопросы с оценкой «хорошо» или «отлично».

В ходе каждого урока учащимся предлагались задания различного уровня сложности, творческие и т.д. Учитель тщательно подбирал дидактические материалы, которые включали в себя портреты, видеосюжеты, фрагменты из художественной литературы, научные статьи.

Первый урок был проведен по методике «Урок-семинар» на тему «Франклин Рузвельт - инвалидность не помеха». В ходе урока-семинара ставились проблемные вопросы, предлагались разнообразие путей их решения, проявлялась компетентность участников. Такой урок способствовал развитию устной речи, активизируя мыслительную деятельность учащихся, прививал интерес к предмету. Одним из обсуждаемым вопросом был «Какой бы была сегодня Америка, если бы президентом был бы не Рузвельт». Следует отметить, что такие уроки формирует культуру полемики, умение выслушать оппонента, терпимость к иной точке зрения, и в этом проявляется их огромная роль в учебном процессе.

Второй урок на тему «М. Ганди и его идея ненасильственного сопротивления» проходил по приёму «Урок-дискуссия». В ходе урока учитель, используя частично-поисковый метод, вместе с учениками пытался поставить проблему темы урока, решить ее совместно. На уроке ученики высказывали собственное предположение о влиянии М. Ганди в развитие своей страны, объясняли примеры его политической деятельности, анализировали основные идеи ненасильственного сопротивления. Подводя итог второго урока, можно сказать что 70 процентов обучающиеся: четко представляют тему обсуждения, четко формулируют суждения, ищут правильные, убедительные аргументы, анализируют выступления противника.

В ходе третьего урока с учащимися проводилась беседа на тему: «Мой знакомый политик Мустафа Кемаль Ататюрк», где предлагалось рассказать о нем как о друге. Учащимся ознакомившись с видеоматериалом, дополнительной литературой предлагалось дать описание характера, внешности, повседневной деятельности, назвать интересные факты из жизни. В ходе этого задания можно было сделать некоторые выводы. Учащиеся, успешно занимающиеся на уроках истории, читающие дополнительную литературу, имеют лучшее представление о жизни и деятельности выбранных героев. Те же, кто невнимателен на

уроках, не занимается самообразованием, имеют поверхностное представление о данном материале.

Завершая исследование, был проведен закрывающий тест, для сравнения результатов с первоначальным усвоением материала. Было замечено, что с помощью современных методик при изучении личности понимание материала возросло на 47%. При этом 83% обучаемых ответили на закрывающий тест с оценкой “хорошо” или “отлично”.

Строгое соблюдение программы, отсутствие времени и большой объём материала в учебнике не позволяет более подробно останавливаться на изучении жизни и деятельности личности, поэтому этот материал в основном выносится на самостоятельное изучение, на факультативные или элективные курсы. Опрос и анкетирование учащихся показали, что иинтерес у учащихся к историческим персоналиям есть, если он преподносится учителем ярко, эмоционально, если педагог останавливается подробно на воспитании, характере, личной жизни отдельных деятелей, их привычках, увлечениях, использует дополнительные средства информации. Таким образом, необходима разработка специальной методики преподавания материала, касающегося изучения исторических личностей.

Изучение исторических личностей имеет большое значение в образовательном процессе. Оно позволяет учащимся понять и оценить вклад этих личностей в историю, а также развить историческое мышление и аналитические навыки. Методы и приемы изучения исторических личностей помогают сделать уроки истории интересными и познавательными. Самостоятельное изучение исторических личностей также играет важную роль в формировании общей культуры и развитии учащихся. Какой бы путь изучения исторических личностей ни был избран учителем и учащимися, каждый из них должен понимать, что полностью объективную оценку человеку может дать только время.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ерохина М.С. Формирование эмпатии на школьных уроках// Преподавание истории в школе. 2004. №5. С.61.
2. Н.А.Назарбаев и Евразийство: сборник избранных статей и выступлений Главы государства / Под ред. Е.Б. Сыдыкова. – Астана: Издательство ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2012. – 222 с.
3. Сидорцов В.Н. «К вопросу о роли личности в истории: взгляды Г. В. Плеханова и представителей синергетики» // Российские и славянские исследования. 2008. № 3. С. 15-21.
4. История. 5-11 классы: технологии современного урока/ авт.– сост. В. В. Гукова и др. – Волгоград: Учитель,2009.
5. О. Ю. Бондарь. Философско-историческая концепция Эдварда Х. Карра. Гуманитарные ведомости ТГПУ им. Л. Н. Толстого № 4 (32), том 1, декабрь 2019 г. с-32-45.
6. Қозыбаев М. Шығармалары. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013. -Т. 6. –328 б.
7. Пятыгина Р.В. Методические аспекты изучения персоналий в школьном курсе истории // Историко-педагогические чтения. 2019. № 23. С. 402-406.
8. Говорова О.В. Проблемный метод активизации познавательной деятельности обучающихся на уроках истории (материалы из опыта работы учителя истории) / О. В. Говорова. - Текст : непосредственный // Молодой ученый. - 2016. - № 8 (112). - С. 911-914.
9. Короткова М. В., Студеникин М. Т. Методика преподавания истории в школе [Текст]: практическое пособие для учителей /Короткова М. В., Студеникин М. Т., М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2010.

БАЛАБАҚШАДА ӨЗГЕ ҰЛТ БАЛАЛАРЫНА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕ ОЙЫН МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ

Хамитова Альмира Ержановна
Павлодар қаласы № 96 сәбилер бақшасы «Радуга» үйлесімді даму орталығының қазақ тілі мұғалімі

Аңдатпа

Еліміздің білім саласында жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет атқара алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі қазіргі таңда мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр.

Түйінді сөздер: ойын технологиясы, инновациялық технология, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар.

Тіл үйрену мектеп жасына дейінгі кезеңнен басталады. Бұл жастағы балалар тілді үйренуге бейім, ересектерге еліктейді. Мектепке дейінгі балалық шақта мемлекеттік тілді ерте үйрену баланың жеке басының үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Әр түрлі ұлт өкілдерінің балаларына мемлекеттік тілді үйрету тілдік сананың жаңа жүйесін қалыптастырудың күрделі процесі болып табылады. Балаларда әлеуметтік қарым-қатынастың алғашқы дағдылары құрдастарымен қарым-қатынас кезінде қалыптасады. Мектепке дейінгі ұйымдар балаларды сөйлеуге үйретуде маңызды рөл атқарады [1].

Тілдерді ерте жастан үйрету баланың зияткерлік қабілетін дамытуға сонымен қатар, балаларды мемлекеттік тілге және өз елінің мәдениетіне баулуға мүмкіндік береді.

Қазақ тілі ұйымдастырылған іс-әрекетінде балалардың жас, психофизикалық ерекшеліктерін және Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасында белгіленген бағдарламалық талаптарды ескере отырып жоспарланады. Сондай-ақ, балабақшада балаларға қазақ халқының мәдениеті мен тұрмысы туралы да мәліметтер береміз. Балалар ұлттық мерекелермен, салт-дәстүрлермен, ұлттық тағамдармен, киімдермен, халық және әдеби ертегілердің кейіпкерлерімен танысады [2].

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тіліне қызығушылық пен құрметке баулу үшін тәрбиеленушілермен ұйымдастырылған іс-әрекетті ойын түрінде - саяхат, саусақ, үстел үсті театрларын қолдана отырып, театрландырылған қойылымдар түрінде өткізуге болады. Ауызекі сөйлеуді, дыбыстарды анық айтуды дамыту үшін: мнемосызбалар, мнеможолдар, сөз ұйқастары, санамақтар, тақпақтар, сергіту сәттерін қолдануға болады. Сергіту сәттері тек шаршағанды басып қана қоймайды, сондай-ақ зейін мен есте сақтау қабілетін дамытады.

Қазақ тілінде сергіту сәттерін өткізу, балалардың зейінін бір әрекет түрінен екінші әрекетке шоғырландыруға мүмкіндік береді, зейін мен жұмысқа деген қабілетін арттыруға, ұсақ моториканы дамытуға ықпал етеді және тақырыптар бойынша лексикалық, грамматикалық материалдарды белсендіруді қамтамасыз етеді.

Осылайша, мемлекеттік тілді меңгеру барысында тәрбиеленушілер бір мезгілде қазақ халқының музыкалық және көркем мұрасына тартылады. Балаларды ұлттық мәдениетке баулу тарихты құрметтеу, патриотизмге тәрбиелеу, өз Отанын мақтан ету сияқты қасиеттерді қалыптастыруға септігін тигізеді. Сонымен қатар, қазақ тілін үйретуде мемлекеттік тілді дәріптеу, ұлттық құндылықтар мен қазақ халқының ұлттық мәдениеті мен салт- дәстүрінің ерекшеліктерімен таныстыру ұсынылады. Халық ойындарының қазынасы болып табылатын санамақтар ұлттық ерекшеліктерге және ұлттық тәрбие міндеттеріне сәйкес келеді [3].

Ойын – баланың негізгі әрекеті және дамытудың негізгі құралы. Осыған орай мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйретуде ойын арқылы оқытуға ерекше мән беріледі. Ойын — бала үшін нағыз өмір. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығуы анық байқалады. Бала үшін ойын — өзін-өзі жетілдіру мен өзін-өзі көрсетудің құралы. Ойын әрекетінде баланың психикалық қасиеттері мен жеке басының ерекшеліктері әлдеқайда тез қалыптасады, яғни ол арқылы бала білім алады. Ойын ойнау барысында бала ешбір бүкпесіз, бар жан-тәнімен ойынға кірісіп кетеді-де, белсенділік пайда

болады, қызығушылық танытады. Тіпті тілді үйренгісі келмейтін баланың өзі ойын ойнаған кезде оны ұмытып кетеді.

Ойынның түрлері өте көп. Соның ішінде маңыздысы - дидактикалық ойын. Бұл ойынның пайдасы – баланың ой өрісін қалыптасуын, дамуын мақсат етіп қояды. Сондай-ақ балалардың адамгершілік сезімін оятуға, адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауға тәрбиелейді. Дидактикалық ойындар арнайы мақсатты көздейді. Ойынның міндеті баланың қызығушылығын оятып, белсенділігін арттыру мақсатында орындалады. Дидактикалық ойынды тиімді пайдалану ұйымдастырылған іс-әрекеттің әсерлігін, тартымдылығын, белсенділігін баланың ынтасын күшейтеді. Ойын ойнаған кезде дидактикалық материалдар мен көрнекіліктерге жеке көңіл бөлу керек. Балалардың таным қабілетін, логикалық ой-өрісін кеңейтіп, ұйымдастырылған іс-әрекетке ынтасын арттыруда дидактикалық ойындарды ұтымды пайдаланудың маңызы өте зор.

Қазақ тілінде сөйлеу күнделікті әртүрлі тұрмыстық жағдайда ұйымдастырылған іс-әрекетінде және дидактикалық ойын барысында өздігінен әртүрлі сөздіктерді қолдануда жүзеге асырылады. Театр әрекеті, сүйікті ертегілердің ерекше үзінділерін сахналау, кейіпкерлер рөлінде ойнау грамматикалық құрылымды және жүйелі сөздің дамуына мүмкіндік туғызады. Сөздік қорды молайтуда, ауызекі сөйлеуді дамытуда заттар мен ойыншықтарға еркін қолжетімділікті қамтамасыз ететін заттық-дамытушы ортаны қалыптастыру қажет. Педагогтің міндеті – балалардың қызығушылықтарын арттыру, оқу әрекеті барысында әр баламен сөйлесу болып табылады.

Қазақ тілін үйретуде мына әдістер бір-бірімен байланыста қолданылады:

Сөздік әдістер: әңгімелесу, мазмұндау, түсіндіру, көркем мәтінді оқу, жаттау, әңгімелеу, әңгімелеп беру;

Көрнекілік әдістер: саяхат, заттар мен суреттерді, айналаны бақылау, теледидар, компьютер материалдары; тірек-сызбалар және т.б.

Сөздік қорды дамыту жұмысы балалардың белсенді түрде қолданатын сөздерінің санын арттыруды көздей отырып жүргізіледі.

Мысалы, «Отбасы» тақырыбына әңгімелесу әдісімен жүргізілген ҰОҚ- де суреттер қарастыру, «Отбасы» сюжетті-рөлдік ойынын ойнату және т.б. тәсілдер болып табылады. Қазақ тілін үйретуде әңгімелесу әдісі мен көрнекілік әдісі бір-бірімен тығыз байланыста қолданылады. Педагог барлық қажетті заттарды, құбылыстарды балалармен бірге бақылай отырып, «Мынау не?», «Мынау кім?» деген сұрақтар қойып бекітіп отырады, «Мынау» сілтеу есімдігін көрсетіліп тұрған нысанмен тіркестіріп айтқызу (Мынау-орындық).

Сөйлесу, әңгімелесу арқылы ұйымдастырылатын ойындар барысында мұғалім сұрақтарды балалар түсінетіндей етіп қоюы тиіс. Қуыршақтармен ойнауға құрылған «Қуыршақтың бөлмесін жабдықтайық», «Қуыршақты киіндірейік» деген сияқты, «Отбасы» тақырыбына қатысты ойындарды қазақ қуыршақтарымен жабдықталған бұрыштарда киіз үй ішінде ұйымдастыру балалардың ұлттық салт-дәстүр, тұрмыстық ерекшеліктер туралы түсініктерінің қалыптасуына ықпал етеді.

Мектеп жасына дейінгі балалардың қызыға қатысатын ұйымдастырылған іс-әрекеттері– дидактикалық ойындарға құрылуы тиіс. Мысалы, «Сөздерден моншақ тізейік», «Қ» (ғ) дыбысынан басталатын сөздерді атап шығамыз», «Сөз ойла, тез ойла», «Не бар, не жоқ?», «Мынау ненің баласы?» т.б. сөздік ойын жаттығуларды және лексикалық жаттығу тапсырмаларды ұйымдастырылған іс әрекетте де және жеке жұмыста да қолдануға болады. Дамытушы ойындар баланың тіл үйренуге деген қызығушылығын арттырады. Ойын барысында сөйлеу дағдылары, ойлауы, қиялы, бақылағыштығы дамиды.

Білім беру процесінде ақпараттық және коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану мектепке дейінгі білім берудің өзекті мәселесі болып табылады.

Қазіргі жаһандану заманында, әр қазақ тілі ұйымдастырылған іс-әрекетінде АКТ пайдалану өте тиімді. Презентацияларды тақырыпты зерделеудің кез-келген кезеңінде және ұйымдастырылған іс-әрекеттің кез-келген бөлігінде: жаңа материалды түсіндіру, бекіту, қайталау, бақылауда қолданған орынды. Бұл жағдайда бала берілген білімді жақсы

қабылдайды, бұл ақпаратты тек фактографиялық ғана емес, сонымен қатар ассоциативті түрде балалардың есте сақтауына мүмкіндік береді.

Теледидар немесе интерактивті тақта арқылы көрсетілетін сиқырлы анимациялық әлемнің кейіпкерлері баланы қазақ тілінде сөйлеуге үйретеді. Мұндай жағдайда , балалар сөзді естиді, кейіпкерлерді көреді, олармен бірге ән айтады, билейді. Мультимедиялық бағдарламалар негізінде интерактивті оқыту әдістемелік, дидактикалық, педагогикалық және психологиялық қағидаларды толық кешенді жүзеге асыруға мүмкіндік береді, оқу процесінің шығармашылықпен қызықты өтуіне септігін тигізеді. Мектепке дейінгі білім беруде АКТ қолдану педагогтің шығармашылық қабілеттерін кеңейтуге мүмкіндік береді, бұл балалардың тәрбиесіне, оқуына және дамуына оң әсер етеді. Ақпараттық технологиялар құралдарын пайдалану баланы оқыту мен дамыту процесін барынша тиімді етеді, балаларды жалықтырмайды, оларды ерте дамытуға мүмкіндік береді, сондай-ақ тікелей қарым-қатынас жасау арқылы қазақ тілін түсінуге үйретеді.

Осылайша, «Қазақ тілі» ұйымдастырылған іс-әрекетінде түрлі инновациялық технологияларды қолдану баланың қоршаған орта туралы білімі мен түсініктерін айтарлықтай кеңейтуге, танымдық процестерді (ойлау, есте сақтау, қабылдау) дамытуға, физикалық қасиеттерді (тапқырлық, ептілік) және қазақ ұлттық мәдениеті негізінде рухани-адамгершілік құндылықтарға тәрбиелеуге мүмкіндік береді[4].

Қорыта айтқанда, Қазақстанның болашағы бүгінен бастау алады. Сондықтан Қазақстанның өскелең ұрпақтарының бойында патриотизм мен азаматтық сезімді тәрбиелеу қажет. Осы сезімдерді тәрбиелеудегі маңызды фактор өз мемлекетінің тілін құрметтеу болып табылады.

Балаларға мемлекеттік тілді үйрету бұл тілдік сана жүйесінің қалыптастырудың күрделі және көп аспектілі процесі. Балаға екінші тілді үйренуге неғұрлым ертерек мүмкіндік берілсе, нәтиже табысты және тиімді болады. Оларға қол жеткізу үшін педагог негізінен ойын және басқа да инновациялық технологияларды қолдана отырып, ұйымдастырылған оқу қызметін қызықты түрде өткізуі тиіс.

Ойын мектепке дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Ойын-балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғы шарты. Ойын арқылы балалар қоғамдық тәжірибені меңгереді,өзінің психологиялық ерекшеліктерін қалыптастырады.

Бір сөзбен айтқанда, ойын баланың жан - жақты дамуын жетілдіретін,белсенділігін арттыратын, басқа адамдармен қарым-қатынасын реттеп, құрдастарымен ұйымшылдығын арттыруға негіз болып табылады. Ойын - бала үшін біліктіліктің қайнар көзі.Сондықтан, жас өрендер ойнай отырып ойлай білсін.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. С. Рахметова Қазақ тілін оқыту методикасы. – Алматы «Ана тілі» 1991 ж.
2. «Мектепке дейінгі жастағы балаларға қазақ тілін үйрету бойынша» әдістемелік ұсынымдар, Нұр-Сұлтан 2021 ж.
3. М. Жайлауова, З. Сексенбаева. «Дидактикалық ойындар және оларды пайдалану»
4. Н. Оралбаева, Қ. Жақсылықова. Орыс тіліндегі білім беру мекемелерінде қазақ тілін оқыту әдістемесі «Қазақ тілі сабағында қолданылатын ойындар және оларды ұйымдастыру жолдары».

ОРЫС ТІЛІ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ МЕТОДЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА
RESEARCH METHODS IN RUSSIAN LANGUAGE LESSONS

Сайдинова Шаадат Рустемовна
КГУ «Средняя школа имени П. Вихрева»

emir_han23@mail.ru

Аннотация

Мақалада орыс тілі сабақтарында қолданылатын зерттеу әдістері және олардың оқушылардың сыни ойлау мен тілдік құзыреттілігін дамытуға ықпалы қарастырылады. Білім беру үдерісіне цифрлық технологиялар мен жобалық қызметті интеграциялауға ерекше назар аударылады. Тілдік құбылыстарды талдауға арналған зерттеу тапсырмаларының үлгілері ұсынылып, оларды оқыту үдерісіне енгізу бойынша мұғалімдерге арналған ұсыныстар беріледі.

Кілт сөздер: зерттеу әдістері, цифрлық технологиялар, сыни ойлау, тілдік құзыреттілік, жобалық қызмет, мәтінді талдау.

Аннотация

В статье рассматриваются исследовательские методы, применяемые на уроках русского языка, и их влияние на развитие критического мышления и языковой компетенции учащихся. Особое внимание уделяется интеграции цифровых технологий и проектной деятельности в образовательный процесс. Представлены примеры исследовательских заданий, направленных на анализ языковых явлений, а также рекомендации для педагогов по их внедрению.

Ключевые слова: исследовательские методы, цифровые технологии, критическое мышление, языковая компетенция, проектная деятельность, анализ текстов.

Abstract

The article examines research methods applied in Russian language lessons and their impact on the development of students' critical thinking and linguistic competence. Particular attention is given to the integration of digital technologies and project-based learning into the educational process. Examples of research tasks aimed at analyzing linguistic phenomena are presented, along with recommendations for teachers on their implementation.

Keywords: research methods, digital technologies, critical thinking, linguistic competence, project-based learning, text analysis.

В условиях глобализации и цифровой трансформации общества традиционные формы преподавания уступают место инновационным технологиям обучения, среди которых особое место занимают исследовательские методы. Введение исследовательского подхода в преподавание русского языка способствует развитию критического и аналитического мышления, расширяет языковую компетенцию учащихся, а также формирует умение применять знания в различных коммуникативных ситуациях.

Актуальность применения исследовательских методов на уроках русского языка обусловлена необходимостью формирования у учащихся метапредметных компетенций, включая способность анализировать языковые явления, выявлять закономерности функционирования языковых единиц, аргументированно излагать собственные выводы и обобщения. В условиях полиязычия и мультикультурности казахстанского общества изучение русского языка требует не только освоения его норм, но и понимания механизмов его развития, стилистических особенностей, а также взаимодействия с другими языками [1, С. 161–162].

Целью данной статьи является рассмотрение возможностей применения исследовательских методов на уроках русского языка, а также анализ их влияния на качество образовательного процесса.

В рамках поставленной цели были обозначены следующие задачи:

1) определить сущность исследовательских методов;
2) проанализировать их эффективность в контексте обучения русскому языку;
3) предложить практические рекомендации для педагогов, направленные на оптимизацию учебного процесса.

Включение исследовательских методов в учебный процесс требует от преподавателя продуманной методики и системного подхода к организации познавательной деятельности учащихся. Прежде всего, исследовательская работа должна вводиться поэтапно: на начальных этапах обучающиеся осваивают базовые аналитические навыки, выполняя задания по выявлению и интерпретации языковых явлений, а затем переходят к более сложным форматам, таким как сопоставительный анализ стилистических особенностей текстов различных авторов.

При планировании исследовательской деятельности необходимо учитывать возрастные и индивидуальные характеристики учащихся, предлагая задания, соответствующие их когнитивным возможностям и познавательным интересам. Важным аспектом является подбор актуальных тем для исследования, ориентированных на современные языковые процессы, социокультурные явления и исторические этапы развития языка. Использование разнообразных источников, включая классические произведения и современные медиатексты, способствует формированию у учащихся представления о динамике языковых изменений и актуализирует связь теории с практикой.

Оценка исследовательской деятельности должна носить комплексный характер и включать анализ не только итогового результата (научного реферата, презентации, аналитического эссе), но и всего процесса исследования. Важными критериями являются способность учащихся к формулировке проблемного вопроса, постановке целей, структурированию этапов работы, корректному использованию источников информации и аргументированному формулированию выводов [2, С. 33–38].

Классификация исследовательских методов включает такие направления, как проблемное обучение, которое стимулирует познавательную активность через постановку нестандартных задач; проектная деятельность, позволяющая учащимся реализовывать собственные идеи в рамках конкретного исследования; эксперимент, направленный на практическое изучение языковых явлений; а также анализ текстов, способствующий углубленному пониманию художественных и лингвистических особенностей. Важно отметить, что применение данных методов на уроках русского языка обогащает учебный процесс и формирует у учащихся способность к самостоятельной работе.

Применение исследовательских методов на уроках русского языка позволяет преодолеть традиционную парадигму репродуктивного обучения, заменяя её активными формами познания, в которых учащиеся становятся самостоятельными исследователями языковых процессов. Важнейшими направлениями данного подхода являются проблемное обучение, проектная деятельность, анализ текстов и языковых явлений, а также моделирование лингвистических экспериментов. Эти методы обеспечивают глубокое усвоение учебного материала и формируют у школьников научное мировоззрение, развивают умение аргументировать свою точку зрения и находить нестандартные решения поставленных задач [3, С. 41–42].

Одним из наиболее интересных и эффективных исследовательских приёмов в изучении русского языка является этимологический анализ. Этот метод позволяет расширить словарный запас учащихся и повысить их интерес к предмету, способствуя развитию межпредметных связей. Например, исследование происхождения слова «учитель» (от древнерусского «учити» – наставлять, обучать) помогает осознать глубинный смысл профессии, её роль в обществе. А анализ заимствованных слов, таких как «карандаш» (из тюркского «кара» – чёрный, «даш» – камень), позволяет изучить их фонетические особенности и проследить исторические связи между языками. Особенно актуален такой подход в условиях полиязычного образования Казахстана [4, С. 48-55]. Например, учащиеся могут сравнить русские, казахские и английские заимствования, выявляя их общие корни и механизмы адаптации в разных языковых системах.

Один из ключевых аспектов применения исследовательских методов на уроках русского языка связан с изучением грамматики и орфографии. Традиционное заучивание правил не всегда даёт ожидаемый результат, так как учащиеся зачастую воспринимают

языковые нормы механически. Однако, если предложить им провести небольшое исследование, связанное с закономерностями словообразования или употребления определенных грамматических конструкций, это способствует осмысленному усвоению материала. Например, при изучении чередования гласных в корнях слов можно предложить учащимся собрать примеры из художественной литературы и современных СМИ, сопоставить их и выявить случаи отклонений от нормативных правил. Такой анализ позволяет понять не только традиционные нормы, но и механизмы языковой эволюции. Аналогичным образом можно организовать исследование орфографических колебаний. Например, учащиеся могут изучить написание заимствованных слов в официальных источниках и неформальной интернет-коммуникации, выявив, какие формы употребляются чаще и почему происходит разночтение.

Не менее важную роль исследовательская деятельность играет в развитии навыков работы с текстом. В современных образовательных стандартах особое внимание уделяется смысловому чтению, критическому анализу информации, выявлению подтекста и авторской позиции. Для формирования этих компетенций целесообразно использовать следующие исследовательские приёмы:

Контекстуальный анализ - метод предполагает изучение языковых средств в рамках конкретного произведения, учитывая его историко-культурный контекст. Например, при анализе изменений в стилистике газетных публикаций XIX и XXI веков учащиеся могут исследовать эволюцию публицистического стиля, выявляя изменения в лексике, синтаксисе и прагматике текста. Аналогично, можно предложить школьникам изучить трансформацию норм орфографии и пунктуации на примере различных изданий одного и того же текста, например, «Капитанской дочки» А. С. Пушкина в дореформенной и современной орфографии.

Интерпретационный анализ - вид анализа направлен на сопоставление различных интерпретаций одного и того же текста. В контексте изучения русского языка можно предложить учащимся сравнить литературный текст и его аудиовизуальную адаптацию, например, произведения А. П. Чехова и их театральные постановки. Анализируя диалогическую речь персонажей, учащиеся могут выявлять различия в темпоральных, эмоциональных и коммуникативных характеристиках, а также оценивать влияние интонации и невербальных средств на восприятие реплик героев.

При сравнительном анализе лексических и синтаксических особенностей официально-делового и художественного стилей можно провести сопоставление языковых средств, характерных для официальных документов, с элементами художественной стилизации, воспроизводящими деловую речь в литературных произведениях. Например, в рамках изучения стилистических особенностей русского языка можно рассмотреть специфику канцеляризмов и официальных формулировок, встречающихся как в нормативных актах, так и в литературных произведениях. Так, в комедии Н. В. Гоголя «Ревизор» автор пародийно использует элементы делового языка, вводя в речь персонажей устойчивые бюрократические конструкции («Имею честь донести вашему высокоблагородию…»). Подобные примеры позволяют выявить характерные черты официального стиля (объективность, стандартизированность, употребление устойчивых клише) и сопоставить их с художественными средствами, применяемыми для создания сатирического эффекта. Аналогичный анализ можно провести и в отношении учебных текстов. Например, в школьных сочинениях, посвящённых анализу публицистического стиля, учащиеся могут сравнивать официальные обращения и статьи с художественными текстами, содержащими элементы официально-деловой речи. Таким образом, подобные исследования способствуют углубленному пониманию функциональных стилей языка и их взаимодействия в различных сферах коммуникации [5]

Проектная деятельность также играет важную роль в исследовательском обучении. Например, создание группового проекта на тему «Как изменился русский язык в XXI веке?» позволяет школьникам проанализировать тенденции языкового развития, выявить влияние

цифровых технологий на лексику и грамматику, а также провести социолингвистический опрос среди сверстников, изучая их языковые предпочтения. Такой формат работы способствует углублённому пониманию языковых процессов и развитию навыков научного исследования, обработки информации и публичного выступления [6].

Использование цифровых технологий открывает перед исследовательским обучением новые перспективы, позволяя учащимся не просто усваивать теоретический материал, но и самостоятельно проводить анализ языковых явлений. Например, при изучении заимствований ученики могут проанализировать, как и когда в русский язык вошли слова «гаджет» или «флешмоб», а затем сопоставить их с казахскими эквивалентами или кальками. Аналогично при исследовании синтаксических конструкций можно предложить школьникам сравнить особенности употребления страдательных причастий в русском языке и их аналогов в казахском языке, что способствует развитию межкультурной компетенции. Работа с электронными ресурсами повышает мотивацию учащихся, так как делает исследовательский процесс более наглядным и приближенным к реальным научным методам [7]. Например, при анализе газетных текстов разных лет школьники могут самостоятельно выявлять изменения в языке публицистики, фиксируя появление новых тенденций, таких как упрощение синтаксиса или распространение разговорных конструкций. Такой подход формирует у учеников навыки работы с большими объемами данных и развивает критическое мышление, позволяя оценивать достоверность информации, находить объективные языковые закономерности и делать обоснованные выводы.

Таким образом, интеграция цифровых технологий в процесс преподавания русского языка расширяет инструментарий учителя и способствует формированию у учащихся исследовательских компетенций, необходимых для успешного освоения языка в современном мире.

Однако внедрение исследовательских методов требует от педагога определённой подготовки. Одной из сложностей является недостаточная самостоятельность некоторых учащихся, что требует пошагового введения исследовательской деятельности с постепенным усложнением заданий. Кроме того, педагогу необходимо учитывать индивидуальные особенности школьников, предлагая дифференцированные задания, соответствующие их уровню подготовки. Эффективным решением может стать методика совместного исследования, когда учитель выступает в роли координатора, направляя учащихся, не давая им готовых ответов, что способствует формированию у школьников уверенности в своих силах и стремления к самостоятельному поиску знаний.

Таким образом, исследовательские методы на уроках русского языка не только способствуют более глубокому усвоению материала, но и формируют у учащихся важнейшие компетенции XXI века – критическое мышление, самостоятельность, способность к анализу и интерпретации информации. В условиях цифровизации и глобализации такие методы становятся ключевыми инструментами, позволяющими адаптировать школьников к современным реалиям информационного общества и научить их применять языковые знания в реальных коммуникативных ситуациях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Жаркынбекова, Ш. К. Русский язык в условиях образовательных реформ Казахстана. Вестник КазНПУ имени Абая, 2023 год, С. 161–166.
2. Хамроев, М. М., & Шадиева, Д. К. Исследовательские методы обучения на уроках русского языка. Ученый XXI века, 2023 год, С. 33–38.
3. Хамроев, М. М., & Шадиева, Д. К. Исследовательские методы обучения на уроках русского языка. Ученый XXI века, 2023 год, С. 41–42.
4. Бейсенова, А. С. К вопросу обучения русскому языку в Казахстане. Вестник педагогических наук, 2022 год, С. 48–55.

5. Исследовательские методы обучения на уроках русского языка // cyberleninka.ru. — 2020. — URL: https://cyberleninka.ru/article/n/issledovatelskie-metody-obucheniya-na-urokah-russkogo-yazyka (дата обращения: 10.03.2025).
6. Активные методы и приёмы обучения на уроках русского языка // RCDO.kz. — 2020. — URL: https://rcdo.kz/publ/3572-aktivnye-metody-i-priemy-obucheniya-na-urokah-russkogo-yazyka.html (дата обращения: 10.03.2025).
7. Инновационные технологии на уроках русского языка и литературы в условиях обновления образовательной программы Казахстана // InfoUrok.ru. — 2020. — URL: https://infourok.ru/innovacionnie-tehnologii-na-urokah-russkogo-yazika-i-literaturi-v-usloviyah-obnovleniya-obrazovatelnoy-programmi-kazahstana-1709871.html (дата обращения: 10.03.2025).

"ЛОГАРИФМДЕР" ТАҚЫРЫБЫНДА РЕФЛЕКСИЯ ЖҮРГІЗУ ҮШІН "BLOOKET" ПЛАТФОРМАСЫН ПАЙДАЛАНУ. ЛОГАРИФМНІҢ ҚАСИЕТТЕРІ " 11-СЫНЫПТА

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЛАТФОРМЫ «BLOOKET» ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ РЕФЛЕКСИИ ПО ТЕМЕ «ЛОГАРИФМЫ. СВОЙСТВА ЛОГАРИФМА» В 11 КЛАССЕ

USING THE BLOOKET PLATFORM TO CONDUCT REFLECTIONS ON THE TOPIC OF "LOGARITHMS". LOGARITHM PROPERTIES " IN 11TH GRADE

В.Е. Минеев-Ли
КГУ «Гусаковская средняя школа», с. Гусаковка
joinhol@mail.ru

Аннотация. Blooket білім беру платформасы қызықты интерактивті ойындар мен викториналарды құрудың кіріктірілген мүмкіндіктерінің арқасында әртүрлі тақырыптарды оқыту процесін жеңілдетіп қана қоймайды, сонымен қатар зерттелетін материалды тиімді бекітеді. Мұндай платформаны орта мектептегі математика сабақтарында да қолдануға болады, мысалы, логарифмдерді үйрену кезінде, мұнда оқушылардың динамикалық өзара әрекеттесуі рефлексия кезеңінде алдын-ала дайындалған сұрақтар арқылы ұйымдастырылады және осылайша тақырып жақсы есте қалады.

Түйінді сөздер: рефлексия, сабақ, геймификация, мотивация, оқыту әдістері.

Аннотация. Посредством образовательной платформы «Blooket» не только облегчается процесс преподавания разных тем за счет встроенных в них возможностей по созданию увлекательных интерактивных игр и викторин, но и эффективно закрепляется изученный материал. Такую платформу можно применять и на занятиях математикой в старших классах, например, при изучении логарифмов, где на этапе рефлексии посредством заранее подготовленных вопросов организуется динамическое взаимодействие обучающихся и тем самым – тема лучше откладывается в их памяти.

Ключевые слова: рефлексия, урок, геймификация, мотивация, методика преподавания.

Annotation. The Blooket educational platform not only facilitates the process of teaching various topics thanks to the built-in capabilities for creating exciting interactive games and quizzes, but also effectively consolidates the material being studied. Such a platform can also be used in high school math lessons, for example, when studying logarithms, where dynamic student interaction is organized using pre-prepared questions at the reflection stage, and thus the topic is better remembered.

Keywords: reflection, lesson, gamification, motivation, teaching methods.

Современный образовательный процесс преимущественно строится на отказе от механической передачи знаний от педагога обучающимся, особенно это характерно для учебного процесса школы, где одна из первостепенных педагогических задач – развитие

самостоятельного мышления, активизация познавательной активности обучающихся. В связи с этим каждый год внедряются в практику работы школ разные инновационные технологии преподавания и взаимодействия с учениками. Одним из таких достаточно новых инструментов можно считать игровую образовательную платформу «Blooket» – онлайн-инструмент, дающий возможность педагогам организовывать собственные викторины и игры на изучаемую тему [1]. В данной платформе используется множество разных форматов игровых заданий, позволяющих сделать процесс обучения интересным и динамичным, повышая мотивацию обучающихся и закрепляя изученный материал курса в их сознании посредством активного участия каждого ученика в игровом процессе. В ходе такой игры (викторины) обучающиеся взаимодействуют друг с другом, на уровне сформированных педагогом команд или индивидуально. Это развивает их критическое мышление и способствует более эффективному закреплению материала в ходе коллективной работы.

В платформе «Blooket» обучение учеников проходит максимально эффективно, так как часто скучный и малопонятный материал находит свое преломление в весёлой, соревновательной и увлекательной форме. Главной особенностью сервиса является то, что он позволяет использовать несколько прототипов игры на основе ввёденных педагогом тематических вопросов изучаемой на уроке темы.

Несмотря на отсутствие русскоязычной версии, Blooket вполне применима для применения в обучении российских школьников. Педагого начинает с разработки собственного набора вопросов с нуля или используя базу данных Blooket Discover для доступа к банку введенных в программу вопросов, подготовленных другими пользователями.

Целесообразно применение анализируемой в данной статье платформы и для изучения темы логарифмов. Прежде всего – на этапе рефлексии (итогового закрепления темы посредством анализа и сосредоточения на содержании своих мыслей. Под рефлексией в данном контексте понимается умение человека замечать свои мысли, чувства и эмоции, анализировать свое поведение и принятые решения и благодаря этому постоянно расти в личностном и профессиональном плане посредством развитого сознания.

Согласно Р.Декарту, который и ввел это понятие, от латинского слова reflectio – «отражение», рефлексия есть обращение к собственным мыслям. А согласно последующим разработкам (Лейбниц, Локк) рефлексия рассматривается как часть процесса самопознания.

Это обращение к собственным мыслям и самопознание эффективно и при изучении таких сложных тем в математике, как логарифмы.

Ниже представим некоторые примеры вопросов викторины по теме логарифмов, изучаемых в 11 классе школы (на основе учебника Г.Ф.Дорофеева) [2].

1. Определение логарифма

Вопрос: «Что такое логарифм?»

Ответы:

A) Возведением числа в степень

B) Решение уравнения

C) Обратная операция возведения в степень

D) Ничто из вышеуказанного

Правильный ответ: C

2. Основное свойство логарифмов

Вопрос: «Какое из утверждений является основным свойством логарифмов?»

Ответы:

A) log_a(b * c) = log_a(b) + log_a(c)

B) log_a(b / c) = log_a(b) - log_a(c)

C) log_a(b)^c = c * log_a(b)

D) Все вышеперечисленное

Правильный ответ: D

3. Преобразование выражений с логарифмами

Вопрос: «Какое равенство справедливо для log_2(8)?»
Ответы:
A) 2
B) 3
C) 4
D) 5
Правильный ответ: B (поскольку 2^3 = 8)
4. Логарифм с разными основаниями
Вопрос: «Как преобразовать log_10(1000) в логарифм с основанием 10?»
Ответы:
A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
Правильный ответ: C (поскольку 10^3 = 1000)
5. Применение логарифмов
Вопрос: «Если 2^x = 16, то чему равно x в терминах логарифма?»
Ответы:
A) log_2(4)
B) log_2(8)
C) log_2(16)
D) log_2(2)
Правильный ответ: C

Также представим некоторые советы по эффективному применению платформы Blooket при изучении логарифмов:

1. Создание игр: Педагог может создать собственные викторины или вопросы на тему логарифмов (как показано выше). Например, задавать вопросы о свойствах логарифмов, их начертании и решении логарифмических уравнений.

2. Игровые режимы: Blooket предлагает разные игровые режимы, такие как «Таймер» или «Режим исследования», где обучающиеся могут в интерактивной форме отвечать на вопросы и зарабатывать очки.

3. Поиск готовых наборов: На Blooket есть множество уже созданных наборов вопросов от других пользователей. Педагог может искать наборы, связанные с логарифмами, и использовать их в учебном процессе.

4. Разнообразие форматов: Blooket предлагает различные форматы игр, такие как «Tower Defense» или «Gold Quest», что делает обучение более увлекательным. Педагог может менять форматы, чтобы поддерживать интерес обучающихся.

5. Командные игры: Учитель может разделить класс на команды и проводить соревнования, работать вместе для решения логарифмических задач, обмениваться идеями и помогать друг другу, что поможет повысить мотивацию учащихся и создать дух соревнования.

6. Аналитика (отслеживание прогресса): Платформа предоставляет учителям возможность видеть, насколько эффективно обучающиеся справляются с вопросами, что позволит адаптировать методики преподавания в зависимости от уровня усвоения материала и при необходимости - предоставлять дополнительную индивидуальную помощь тем, кто справляется менее успешно [3].

Таким образом, используя платформу Blooket, можно сделать изучение логарифмов более эффективным за счет интерактивности и увлекательности процесса обучения, что способствует лучшему закреплению материала обучающимися.

Выделим цели проведения рефлексии по теме логарифмов.

Игры платформы Blooket могут быть использованы для различных образовательных целей, включая повторение пройденного, внеклассные мероприятия, игры по итогам большой пройденной теме.

Учителям Blooket предоставляет необходимые данные для аналитики, посредством которых можно отслеживать работу как всего класса, так и каждого отдельного обучающегося. Таким образом, можно присоединить данный сервис к большой коллекции инструментов формирующего оценивания [4].

Тема логарифмов является одной из ключевых в курсе математики 11 класса. Понимание свойств логарифма не только критично для успешной сдачи экзаменов, но и важно для дальнейшего изучения математики и других естественных наук. Рефлексия позволяет учащимся закрепить изученный материал, осмыслить его значимость и применить на практике.

Выделим основные этапы проведения рефлексии с использованием Blooket

1. Подготовка к уроку: создание контента

- Перед началом урока преподаватель создает викторину на платформе Blooket, включающую вопросы о логарифмах и их свойствах. Вопросы могут варьироваться от определения логарифма до применения логарифмических свойств в решении уравнений.

- Настройка времени для ответов, выбор формата (например, «Раздели на части» или «Битва команд») добавляют элемент соревнования и мотивации.

2. Проведение урока

- На уроке учитель кратко повторяет основные понятия о логарифмах, после чего учащиеся делятся на группы и подключаются к Blooket.

- Игра проводится в формате викторины, где ученики вовлекаются в процесс решения вопросов о логарифмах. Это не только способствует закреплению знаний, но и развивает командный дух.

3.ь Обсуждение результатов

- После завершения игры следует обсуждение. Учитель может задать вопросы о том, что показалось учащимся трудным, какие моменты были интересными и полезными.

- Рефлексия по результатам викторины позволяет выявить слабые места в понимании темы и дополнительно рассмотреть сложные моменты.

4. Закрепление знаний

В качестве дополнения к рефлексии можно предложить учащимся выполнить небольшие практические задания на основе их результатов в игре. Это поможет им еще раз пройти через изучаемый материал и укрепить знания.

Определим основные преимущества использования Blooket:

- Интересный формат: Игровая форма обучение делает процесс запоминания информации более легким и захватывающим.

- Гибкость: Учителя могут адаптировать игру под свои нужды, включая вопросы различной сложности.

- Интерактивное обучение: Учащиеся активно участвуют в процессе, что повышает их вовлеченность.

- Доступность: Платформа доступна на любом устройстве с интернетом, что делает её легко доступной для всех участников.

Таким образом, использование платформы Blooket для проведения рефлексии по теме «Логарифмы в 11 классе – это хорошая возможность закрепить сложный для восприятия абстрактный учебный материал в более увлекательной и продуктивной для понимания форме. Применение игровых форматов в образовательном процессе стимулирует интерес обучающихся к математике и помогает им глубже понять тему логарифмов. В итоге, динамическое взаимодействие и возможные обсуждения способствуют не только лучшему усвоению знаний, но и формированию положительного отношения к учебному процессу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Blooket: пошаговое руководство по присоединению и игре. ttps://dapp.expert/ru/news/ru_blooket-step-by-step-guide-to-joining-and-playing (дата обращения: 06.03.2025).
2. Дорофеев, Г.Ф. Сборник заданий для подготовки и проведения письменного экзамена по математике по алгебре и началам анализа. 11класс. – Москва: Дрофа, 2008. – 160 с.
3. Конструктор дидактических игр Blooket. Конструктор дидактических игр Blooket — Дидактор (дата обращения: 06.03.2025).
4. Что такое Blooket и как он работает? Что нового?. https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.e76b9ace-67c988f3-b77cf92a-74722d776562/https/www.geeksforgeeks.org/what-is-blooket-and-how-does-it-work (дата обращения: 06.03.2025).

PYTHON БАҒДАРЛАМАСЫ: ОҚЫТУДАҒЫ МАҢЫЗЫ МЕН ӘДІСТЕРІ (ОҚЫТУ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ)

Тастанбек Тассауин Іңкәрбекұлы
педагог-зерттеуші, «Темір жалпы білім беретін мектеп» КММ,
физика-информатика пәнінің мұғалімі, Түркістан облысы, Отырар ауданы
tassauint@gmail.com

Аңдатпа

Бұл мақалада "Python бағдарламасы" авторлық бағдарламасының білім беру процесіне ықпалы қарастырылады. Python – бағдарламалауды үйретудің ең тиімді тілдерінің бірі. Ол оқушыларға логикалық және алгоритмдік ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Мақалада Python-ды мектеп бағдарламасына енгізудің қажеттілігі, оның STEM пәндерімен байланысы және Python-ды оқытудың заманауи әдістері талқыланады.

Түйінді сөздер: Python, бағдарламалау, STEM, мектепте оқыту, алгоритмдік ойлау, авторлық бағдарлама.

Кіріспе

Қазіргі таңда ақпараттық технологиялар қарқынды дамып, бағдарламалау дағдылары жоғары сұранысқа ие болуда. Бағдарламалау негіздерін ерте жастан үйрету оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытып, болашақта олардың бәсекеге қабілетті маман болып қалыптасуына көмектеседі.

Python – қарапайым синтаксисі мен кең мүмкіндіктері арқасында мектеп бағдарламасына оңай енгізілетін бағдарламалау тілі. "Python бағдарламасы" авторлық бағдарламасы оқушыларды бағдарламалаудың негізгі қағидаларымен таныстырып, оларды күрделі алгоритмдер құруға бағыттайды.

Мақаланың мақсаты – Python-ды оқыту әдістерін талдау, оның STEM біліміндегі рөлін анықтау және мектеп бағдарламасына енгізудің тиімді жолдарын ұсыну.

Негізгі бөлім

1. Python бағдарламасының мектептегі маңызы

Python-ды мектеп бағдарламасына енгізу келесі артықшылықтарды береді:

– Логикалық ойлауды дамыту
– Алгоритмдік және құрылымдық тәсілдерді түсіну
– STEM пәндерімен интеграция
– Жасанды интеллект пен деректер ғылымына алғашқы қадам жасау

Python тілі бағдарламалауды жаңадан үйренушілерге өте ыңғайлы. Оның синтаксисі қарапайым болғандықтан, оқушылар бағдарламалау логикасын тез меңгере алады.

2. Python-ды STEM пәндерімен біріктіру

Python тек информатика сабағында ғана емес, басқа да пәндермен үйлесімді жұмыс істейді:

– Математика – Сандық есептеулер, теңдеулерді шешу, графиктер сызу (NumPy, Matplotlib).

– Физика – Қозғалыс, тербеліс және басқа физикалық құбылыстарды модельдеу.

– Химия – Деректерді талдау, молекулалық құрылымдарды визуализациялау.

– Биология – Генетикалық кодтарды талдау.

Python-ды STEM пәндерімен біріктіру оқушылардың пәнаралық байланыстарды түсінуіне көмектеседі.

3. Python-ды оқытудың әдістері

Python-ды тиімді оқыту үшін келесі әдістер қолданылады:

3.1. Жобалық оқыту

Оқушыларға Python көмегімен шағын жобалар жасау тапсырмасы беріледі. Бұл әдіс олардың шығармашылық және техникалық дағдыларын дамытады.

Мысал жобалар:

– Қарапайым калькулятор

– Чат-бот жасау

– Деректерді талдау жобалары

3.2. Геймификация (ойын арқылы оқыту)

Python көмегімен ойын элементтері арқылы оқыту оқушылардың қызығушылығын арттырады.

CodeCombat, Scratch, Pygame – ойын түрінде кодтау әдістері.

Оқушылар Python арқылы өз ойындарын жасай алады.

3.3. Интерактивті платформалар арқылы оқыту

Python-ды оқытуда интерактивті платформалар кеңінен қолданылады:

– Google Colab – Python кодтарын онлайн орындау.

– Replit – браузер арқылы бағдарламалау.

– Codecademy, Coursera, Stepik – интерактивті курстар.

4. Python-ды оқытуда кездесетін қиындықтар және оларды шешу жолдары

Кездесетін қиындықтар:

– Python-ды оқытатын мұғалімдердің жетіспеушілігі.

– Оқушылардың әртүрлі дайындық деңгейі.

– Материалдық-техникалық базаның әлсіздігі.

Шешу жолдары:

– Мұғалімдерге арналған біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру.

– Оқушыларды деңгей бойынша оқыту.

– Онлайн ресурстарды тиімді пайдалану.

Қорытынды

Python-ды мектеп бағдарламасына енгізу оқушылардың бағдарламалау дағдыларын дамытуға үлкен мүмкіндік береді. "Python бағдарламасы" авторлық бағдарламасы арқылы оқушылар тек код жазуды ғана емес, сонымен қатар деректерді өңдеу, жасанды интеллект негіздерін түсіну, инженерлік және ғылыми есептеулер жүргізу қабілеттерін меңгереді.

Python-ды STEM пәндерімен біріктіру, интерактивті оқыту әдістерін қолдану және практикалық жобалар жасау – білім беру сапасын арттырудың негізгі жолдары.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Python Software Foundation. Python Documentation. Python.org, 2024.
2. Sweigart, Al. Automate the Boring Stuff with Python. No Starch Press, 2019. – 592 б.
3. Matthes, Eric. Python Crash Course. No Starch Press, 2019. – 544 б.
4. McKinney, Wes. Python for Data Analysis. O'Reilly Media, 2017. – 544 б.

5. Нұрпейісова, Т.Б., Қайдаш, И.Н. Қазіргі сандық әлемдегі информатика. Алматы: Бастау, 2021. – 414 б.
6. Жұмашева, Ж.Т. Робототехника және робототехникалық жүйелер бойынша оқыту. Алматы, 2011. – 263 б.

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ НАЗАРЫН АУДАРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ВНИМАНИЯ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ATTRACTING STUDENTS' ATTENTION IN MATHEMATICS LESSONS

Абдрахманова Алмагуль Магметоллаевна
Павлодар қаласы, Павлодар қаласының Кенжекөл жалпы орта мектебі, бастауыш сынып мұғалімі
e-mai alma85_09@mail.ru

Кілт сөздер: математика сабағы, оқушылардың назары, педагогикалық шарттар, мотивация, интерактивті әдістер, көрнекілік, технологиялар, сабақ құрылымы, мұғалімнің шеберлігі, білім беру.

Ключевые слова: урок математики, внимание учащихся, педагогические условия, мотивация, интерактивные методы, наглядность, технологии, структура урока, мастерство учителя, образование.

Keywords: mathematics lesson, attention of students, pedagogical conditions, motivation, interactive methods, visualization, technologies, lesson structure, teacher skills, education.

Аннотация: Бұл мақалада математика сабағында оқушылардың назарын аударудың негізгі педагогикалық шарттары қарастырылады. Оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру үшін мотивация, интерактивті оқыту әдістері, көрнекі құралдар мен заманауи технологияларды қолдану ұсынылады. Сонымен қатар, сабақ құрылымын тиімді ұйымдастыру мен мұғалімнің кәсіби шеберлігі маңызды рөл атқаратыны талқыланады. Осы әдістерді қолдану арқылы оқушылардың математикаға деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын жақсартуға болады.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные педагогические условия привлечения внимания учащихся на уроках математики. Для повышения интереса учащихся к предмету предлагается использовать мотивацию, интерактивные методы обучения, наглядные пособия и современные технологии. Кроме того, обсуждается, что важную роль играет эффективная организация структуры урока и профессионализм учителя. Используя эти методы, можно повысить интерес учащихся к математике и улучшить качество знаний.

Annotation: This article discusses the main pedagogical conditions for attracting the attention of students in mathematics lessons. To increase students ' interest in the subject, it is recommended to use motivation, interactive teaching methods, visual aids and modern technologies. In addition, it is discussed that an important role is played by the effective organization of the lesson structure and the professionalism of the teacher. Using these methods, it is possible to increase students ' interest in mathematics and improve the quality of Education.

Математика – оқушылардың логикалық ойлауын, талдау қабілетін және шығармашылық дағдыларын дамытатын маңызды пән. Дегенмен, көптеген оқушылар бұл пәнге қызығушылық танытпайды немесе оны қиын деп қабылдайды. Осыған байланысты мұғалім сабақ барысында оқушылардың назарын аударып, олардың белсенділігін арттыру

үшін түрлі педагогикалық тәсілдерді қолдануы қажет. Бұл мақалада оқушылардың назарын шоғырландырудың негізгі педагогикалық шарттары қарастырылады.[1]

Кейде бастауыш мектепте балалар қателеседі, өйткені олар назар аудармайды. Бұл сабақтың маңызды бөліктерін онша маңызды емес бөліктерден ажырата алмау, өз жұмысына назар аудара алмау, үйренген нәрселерін есте сақтай алмау немесе өз жұмыстарын орындай алмау арқылы көрінуі мүмкін. Бұл олардың ақылды емес екенін немесе оқуда қиындықтар бар екенін білдірмейді, бұл жай ғана назар аударуды жақсарту үшін жұмыс істеу керек дегенді білдіреді.

Бұқаралық ақпарат құралдарының балаларға әсері едәуір артқандықтан, балалар оқуға аз көңіл бөле бастады. Табысты оқу іс-әрекетінің маңызды және қажетті шарты шоғырлану, ауысу, тұрақтылық және зейінді бөлу сияқты зейін компоненттерін дамыту болып табылады.

Мектепте оқи бастаған балалар көбінесе ерікті зейіннің жеткіліксіз және төмен дамуы проблемасына тап болады. Бастауыш сынып оқушыларында еріксіз назар басым болатын жағдайлар жиі кездеседі, яғни әлі де қиын, бастауыш сынып оқушылары өз назарын өздері басқара алады және олар үшін скучно және қызықсыз нәрсені жасай алмайды. Бұл олардың жаңа, ерекше, жарқын болып көрінетінін білдіреді. Тек еріксіз назар аудара отырып, оқу процесін құру және ұйымдастыру тиімсіз. Демек, сыныптағы педагогикалық процесте еріксіз зейінді дұрыс қолдана білу және ерікті зейіннің дамуына ықпал ету қажет.[3]

1. Оқыту үдерісін ұйымдастырудағы мотивация

Оқушылардың назарын аударудың ең негізгі шарттарының бірі – олардың пәнге деген қызығушылығын ояту. Мұны келесі жолдармен жүзеге асыруға болады:

- сабақ басында қызықты логикалық тапсырмалар немесе өмірден алынған мысалдар ұсыну;
- математиканың күнделікті өмірдегі маңызын түсіндіру;
- оқушыларды жетістікке жетуге ынталандыру үшін марапаттау жүйесін қолдану.

2. Интерактивті оқыту әдістерін пайдалану

Оқушылардың белсенділігін арттыру үшін интерактивті әдістерді қолдану маңызды. Оларға мыналар жатады:

- Диалогтық оқыту – оқушылармен пікірталас өткізу, сұрақ-жауап әдісін қолдану;

- Ойын технологиялары – математикалық викториналар, жарыстар, логикалық ойындар;
- Топтық жұмыс – оқушылардың бірлесіп есеп шығаруына мүмкіндік беру.

3. Көрнекілік және технологияларды қолдану

Көрнекі құралдар мен заманауи технологиялар оқушылардың назарын шоғырландыруға көмектеседі;

- Интерактивті тақтаны пайдалану арқылы сабақтың мазмұнын қызықты ету;
- Видеосабақтар, анимациялар мен графиктерді көрсету арқылы оқушылардың материалды жақсы түсінуіне ықпал ету.
- Математикалық қосымшалар мен онлайн платформаларды қолдану.

Математика сабағында 3-сынып «2, 3, 4 амалмен шығарылатын есептер» атты тақырыпқа байланысты тест тапсырмасы берілді. Осы тапсырманы орындауда оқушыларға үш нұсқада жауаап ұсынылады. Бала дұрыс шешім қабылдаса, жасыл түспен дұрыс шешім қабылдағаны туралы мәлімет беріледі. Егер бұрыс жауап берсе, онда қызыл реңке боялады. Оқушы бұл тапсырманы орындау кезінде қызығушылық оянады: нақты жауапты табу, әрі оны жылдам орындау. Әрине тапсырманы орындау барысында балалар бір-біріне көмегін береді.

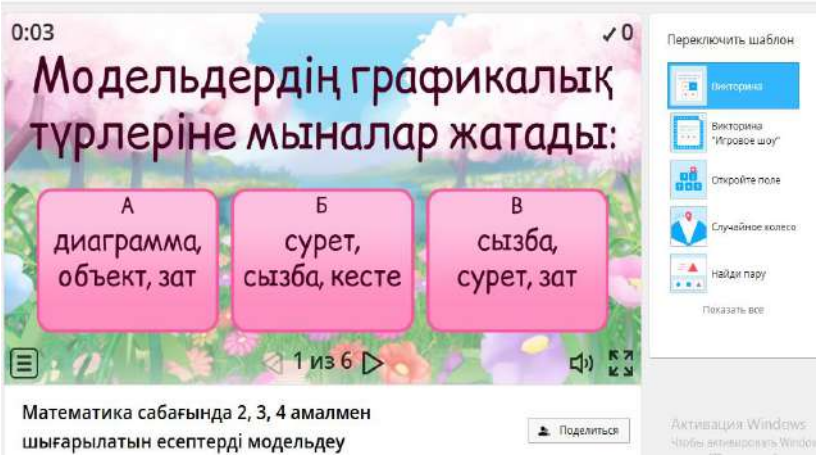

Сурет 1 «Матемтаика» пәнінен «2, 3, 4 амалмен шығарылатын есептерді модельдеу» тақырыбына берілген тапсырма

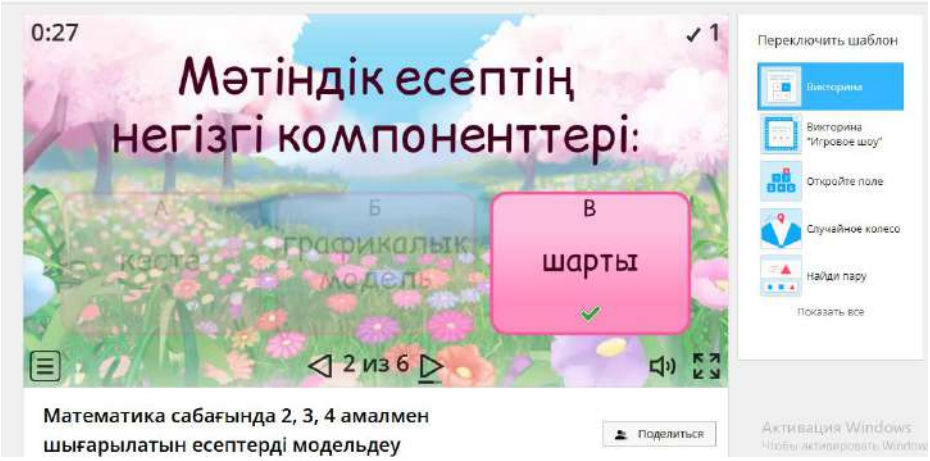

Сурет 2 «Математика» пәнінен «2, 3, 4 амалмен шығарылатын есептерді модельдеу» тақырыбына берілген тапсырма

Бұл тапсырманы орындауда баланың тақырыпқа байланысты білімін тексеруге өте ыңғайлы. Бала өз бетімен жұмыс жасауға үйренеді. Әрі қанша жауап бергені туралы мәлімет алады. Өз . сұрақтарға басты назар салу керектігін түсінеді. Әрі көңіл аударып, тапсырманың сұрағына қарап, жауап беруге тырысады.

4. Сабақ құрылымының тиімділігі

Сабақтың дұрыс ұйымдастырылуы оқушылардың назарын тұрақты сақтауға ықпал етеді:

- Сабақ жоспары айқын және дәйекті болуы тиіс.
- Теория мен практиканың теңгерімі сақталуы қажет.
- Оқушыларға ой сергіту жаттығуларын өткізу олардың назарын қайта бағыттауға көмектеседі.

5. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі

Оқушылардың назарын аударуда мұғалімнің педагогикалық шеберлігі маңызды рөл атқарады:

- Мұғалімнің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері тартымды болуы керек.
- Сабақта эмоционалды қарым-қатынас орнату арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру қажет.
- Әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескеру маңызды.

Бастауыш сынып оқушыларыныңи технологиялық білімін ақпараттық технология негізінде қалыптастыру жүйесінің құрамында мына компоненттерді қарастырамыз.

- Мазмұндық (ақпараттық–компютерлік технологияны сабақтғы іс-әрекеттерге пайдалануға байланысты білім жүйесі);

- Іс–әрекеттік (ақпараттық–компютерлік технологияны сабақтағы іс-әрекеттерге пайдалану іскерлігі және осы іскерліктер қалыптасып, дамитын іс–әрекет түрлерін пайдалану іскерлігі);

- Технологиялық (ақпараттық – компютерлік технологияны сабақтағы іс-әрекеттерге пайдалануға даярлау үдерісін қажетті әдістер, құралдар және бағдарламалар жүйесі арқылы ұйымдастыру ерекшелігі);

Презентацияларды қолдану тақырыпты зерттеудің кез келген кезеңінде және сабақтың кез келген кезеңінде орынды:

- сабақтың басында зерттелетін тақырып бойынша сұрақтардың көмегімен проблемалық жағдай туғызуға болады; бейнефрагменттің немесе дыбыстық қатардың көмегімен оқушыларды ынталандыру;

- өткен материалды қайталау кезінде оқушылардың білімін тез тексеруге болады;

- жаңа материалды түсіндіру кезеңінде суреттерді, бейне фрагменттерді, дыбыстық сүйемелдеуді, сондай-ақ балалардың суреттерін пайдалануға болады. - бекіту кезеңінде тақырыпты игеру деңгейін анықтауға болады, экранда тек тапсырма ғана емес, жауап та көрсетіледі.

Математика сабағында оқушылардың назарын аудару үшін мұғалім мотивацияны арттырып, интерактивті әдістерді қолданып, заманауи технологияларды енгізуі тиіс. Сабақ құрылымын дұрыс ұйымдастырып, оқушылармен тиімді қарым-қатынас жасау да маңызды. Осы педагогикалық шарттарды сақтаған жағдайда, оқушылардың математикаға деген қызығушылығы артып, оқу үдерісі нәтижелі болмақ.

Дидактикалық ойынның келесі құрылымдық компоненттері ерекшеленеді:

1) дидактикалық тапсырма;
2) ойын тапсырмасы;
3) ойын әрекеттері;
4) ойын ережелері;
5) нәтиже (қорытындылау).

Дидактикалық міндет оқыту және тәрбиелеу әсерінің мақсатымен анықталады. Оны мұғалім қалыптастырады және оның оқу қызметін көрсетеді. Мәселен, мысалы, бірқатар дидактикалық ойындарда тиісті оқу пәндерінің бағдарламалық міндеттеріне сәйкес әріптерден сөздерді құрастыру мүмкіндігі бекітіледі, санау дағдылары пысықталады және т. б. Ойын тапсырмасын балалар орындайды. Дидактикалық ойындағы дидактикалық Тапсырма ойын арқылы жүзеге асырылады. Ол ойын әрекеттерін анықтайды, баланың міндетіне айналады. Ең бастысы: ойындағы дидактикалық тапсырма әдейі жасырылған және балалардың алдында ойын ниеті (тапсырма) түрінде пайда болады.

Ойын әрекеттері ойынның негізі болып табылады. Ойын әрекеттері неғұрлым әр түрлі болса, ойынның өзі балаларға қызықты болады және танымдық және ойын тапсырмалары соғұрлым сәтті шешіледі. Әр түрлі ойындарда ойын әрекеттері олардың бағыты мен ойыншыларға қатысты әр түрлі болады. Ойын әрекеттері ойын жоспарын жүзеге асырудың құралы болып табылады, бірақ сонымен бірге дидактикалық тапсырманы орындауға бағытталған әрекеттерді қамтиды. Ойын ережелері. Ережелер балалардың қарым-қатынасына, олардың мінез-құлық нормаларын орындауына қойылатын моральдық талаптарды қамтиды. Дидактикалық ойында ережелер берілген. Ережелердің көмегімен мұғалім ойынды, танымдық іс-әрекет процестерін, балалардың мінез-құлқын басқарады. Ережелер дидактикалық мәселені шешуге де әсер етеді-балалардың іс-әрекеттерін тыныш шектейді, олардың назарын оқу пәнінің нақты міндетін орындауға бағыттайды.

Қорытындылау (нәтиже) – ойын аяқталғаннан кейін бірден жүзеге асырылады. Бұл ұпай санау болуы мүмкін; ойын тапсырмасын жақсы орындаған балаларды анықтау; жеңімпаз команданы анықтау және т.б. әр баланың жетістігін атап өту керек, артта қалған балалардың жетістіктерін атап өту керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбілқасымова А.Е. Математиканы оқыту әдістемесі. – Алматы: Қазақ университеті, 2011.
2. Құрманалина Ш.Х., Өміртаева Т.С. Педагогика. – Астана: Фолиант, 2019.
3. Выготский Л.С. Оқушылардың танымдық әрекеті және оның дамуы. – Мәскеу: Педагогика, 1987.
4. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю. Жаңа педагогикалық технологиялар. – Мәскеу: Академия, 2010.
5. Жұмабаева Ә. Қазіргі білім беру технологиялары. – Алматы: Білім, 2020.
6. Қосанов Қ. Оқушылардың математикалық ойлауын дамыту жолдары. – Нұр-Сұлтан: Назарбаев Зияткерлік мектептері, 2018.
7. ҚР Білім және ғылым министрлігі. Орта білім беру мазмұнын жаңарту бағдарламасы. – Астана, 2021

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ И ВО ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Абдугожанова Г.С.
«Средняя школа №46» КГУ города Устькаменогорск
Восточно-Казахстанской области
gulshat.sigaeva@mail.ru

Аннотация

Современное образование требует постоянного совершенствования методов преподавания, особенно в таких предметах, как физика, где важно не только передавать знания, но и формировать у учащихся исследовательские навыки и критическое мышление. В данной работе рассматриваются эффективные подходы и инновационные технологии обучения на уроках физики, способствующие повышению мотивации учащихся, улучшению усвоения материала и развитию творческих способностей. Основное внимание уделяется интерактивным методам, таким как проектное обучение, обучение на основе исследования (IBL)(Inquiru-Based Learning), (PBL)(Problem based learning) использование цифровых образовательных ресурсов, моделирование физических процессов и виртуальные лаборатории. Также рассматривается влияние игровых технологий и адаптивных образовательных платформ на повышение качества образования. В заключение подчеркивается важность интеграции современных технологий и активных методов обучения в преподавание физики, что способствует формированию у учеников устойчивого интереса к предмету и развитию их научного мировоззрения.

Ключевые слова: внеурочная деятельность, информационных технологии, проблемно-ориентированное обучение, модули, симмуляции, обучение на основе исследования.

Преподавание физики, в силу особенностей самого предмета, представляет собой благоприятную сферу для применения современных информационных технологий. В современном мире, с его стремительно развивающимся техническим прогрессом, человек оказывается вовлечённым в мощный поток разнообразной информации. Учителю необходимо всегда быть в курсе новых научных открытий и технических достижений, а также владеть инновационными методами и педагогическими технологиями, умело применять их в образовательном процессе.

Информационные технологии используются как при проведении уроков, так и в организации внеурочной деятельности учащихся. [1]. В процессе работы перед учителем всегда возникает вопрос: «Как обеспечить учение с увлечением?», какие методы работы использовать для того, чтобы ребенок не просто усваивал поток информации, полученный на уроке, но и научился самостоятельно получать знания, научился хотеть учиться. Использование компьютерных программ на уроках физики и во внеурочной деятельности

способствует развитию интереса учащихся к предмету, повышает эффективность их самостоятельной работы и учебного процесса в целом, позволяет решать задачи индивидуализации и дифференциации учебного процесса личностно-ориентированного обучения. [2] Анализ теории обучения и практической деятельности приводит к следующему выводу: для обеспечения процесса обучения физике с увлечением целесообразно использовать развивающие методы обучения и инновационные технологии.

Направления применения информационных технологий на уроках физики можно разделить на несколько блоков:

На уроке [1]:

— создание мультимедийных сценариев уроков, презентаций, перевод документации в электронную форму;

— использование электронных ресурсов для физических опытов, для составления заданий;

— организация автоматизированного контроля знаний;

— подготовка к итоговой аттестации.

Во внеурочной работе:

— использование электронной формы отчетов при выполнении домашних лабораторных работ и творческих заданий;

— использование ресурсов Интернета;

— участие совместно с детьми в Интернет конкурсах;

— создание исследовательских проектов.

И в настоящее время как никогда в школах растет парк современного оборудования, его разнообразие. Автоматизированное рабочее место учителя теперь включает не только компьютер, проектор и экран, но и современные интерактивные доски, а учащиеся все чаще получают доступ на любом уроке (не только на уроке информатики) к планшетам, ноутбукам и компьютерам. Поэтому трудно сейчас представить себе работу учителя физики без использования современных информационных технологий, позволяющих с их помощью построить уроки, проводить занятия внеурочной деятельности, внеклассные мероприятия по предмету. Многофункциональность компьютера и информационных технологий позволяет удовлетворить познавательные потребности самого пытливого ученика. Следовательно, можно утверждать, что современный учитель должен в полной мере владеть этим мощным средством обучения, которое способно значительно повысить эффективность процесса обучения и его качество.

Лекции, беседы, сопровождающиеся показом презентаций, вызывают больший интерес, чем изложение материала «с мелом у доски», так как мультимедийные презентации позволяют сделать изучаемый материал более красочным, наглядным, запоминающимся, интерактивным. Это позволяет увеличить темп занятия, заинтересовать обучающихся, повысить их учебную мотивацию. Еще одним достоинством презентации является то, что к той или иной информации можно неоднократно вернуться в процессе урока или на этапе закрепления. К процессу создания презентаций можно привлечь и самих учащихся, что превращает их создание в творческий процесс с элементами поисковой и иследовательской деятельности, требующей обращение учащихся к различным источникам информации, что непосредственно ведет к формированию у них умения учиться самостоятельно.

Большой интерес у учащихся вызывает использование на уроках интерактивных элементов (модулей). Для их создания существует большой спектр инструментов. Одним из них является сервис Learning Apps.org, который является приложением Web 2.0 для поддержки учебного процесса с помощью интерактивных модулей. Они широко используются в образовательном процессе и очень эффективны при использовании интерактивной доски. Сервис позволяет использовать как уже готовые упражнения по физике, так и создавать свои собственные. Шаблоны упражнений поражают своим разнообразием, а что еще важнее – коллекция ежедневно пополняется новыми. Здесь

найдется множество упражнений игрового типа «Парочки», «Кто хочет стать миллионером», «Викторина», «Слова из букв», «Классификация», «Скачки», «Найди пару», «Пазлы», «Заполни пропуски», «Кроссворд» и т.д. [3].

При организации системно-деятельностного подхода, когда обучающиеся сами формулируют тему урока, удобным является использования интерактивного модуля «Пазлы». Поместив задания на пазлах, закрывающих тему урока, можно ее открыть при условии, что все задачи будут решены правильно. При организации запоминания формул учащимися использовать для устного повтора можно использовать модуль «Найди пару» это не только вносит элемент занимательности, но и способствует развитию навыков устного наглядного запоминания. Модуль «Классификация», когда передвигая элементы по интерактивной доске, ученик осуществляет их сортировку по вертикали или по горизонтали. При формировании понятий, определений, правил возможно использование интерактивного модуля «Заполни пропуски». Задания, представленные в такой форме, способствуют более быстрому запоминанию определений, правил формул и алгоритмов решения. С целью проверки и контроля знаний используются интерактивные модули с выбором правильного ответа или его записью в открывающемся окошке [3]. При наличии индивидуальных компьютеров (ноутбуков) и подключения к Интернету возможна индивидуальная работа учащихся с интерактивными модулями.

В сочетании с интерактивными модулями для проверки и контроля знаний, учащихся используются компьютерные тестовые задания, которые являются весьма эффективным инструментом, стимулирующим подготовку учащихся к каждому уроку и повышающим мотивацию к изучаемому предмету. Такие тестовые задания могут быть подготовлены с помощью специальных google форм. Формы доступна и проста в использовании. При проведении тестирования в компьютерном классе одновременно для всех учащихся класса позволяет сократить время, отведенное для контроля знаний, получить мгновенный результат, выявить пробелы в знаниях и проследить динамику результатов, обучающихся во времени .

Организация урока или внеурочной деятельности в школе направлена на решение проблем обучения, поэтому рекомендуется рассмотреть возможность использования методологии проблемно-ориентированного обучения (PBL) (Problem based learning), для вовлечения учащихся в решение проблемных вопросов, задач или проблемных ситуаций. При использовании данного подхода учитель выступает консультантом, партнером в организации познавательной деятельности учащихся. (PBL) обучении необходимо соблюдать следующие условия[8].:

-учебная проблема должна быть взаимосвязана с темой урока и требованиями программы.

- решение учебной проблемы стимулирует учащихся к более глубокому пониманию предмета.

- решение проблем должно включать цели обучения, связанные с предметными знаниями и навыками, приобретенными на прошлых уроках.

- желательно, чтобы проблема обучения была актуальной, актуальной и содержательной в современном обществе.

Проблемно-ориентированное обучение можно совместить с использованием исследовательских заданий. Для этого эффективны следующие подходы:

- изучение реальных жизненных проблем, учащимся предоставляются сложные, реальные жизненные проблемы, требующие самостоятельного изучения.

-групповое исследование и анализ, учащиеся работают в группах, используя различные методы исследования, выявляют причины проблемы и ищут пути ее решения.

-интеграция с проектным подходом, исследовательские задачи (задачи с использованием симуляторов) могут быть преобразованы в небольшие исследовательские проекты в рамках PBL, где учащиеся разрабатывают гипотезы, собирают данные и представляют результаты.

-доказательство и оценка заключения, учащиеся защищают результаты своих исследований перед классом и обосновывают их доказательствами.

Особую роль в организации научно-исследовательской деятельности учащихся, познании окружающего мира играет междисциплинарная интеграция, так как учащиеся часто сталкиваются с ситуациями, когда в процессе творческой работы требуются знания по различным областям. [8].

Изучение науки посредством исследования, с другой стороны, вовлекает учащегося в постановку исследовательских вопросов, выдвижение гипотез, разработку экспериментов для их проверки, построение и анализ аргументов, основанных на доказательствах, распознавание альтернативных объяснений и передачу научных аргументов (Tamir, 1985). Обучение на основе исследования (IBL) набирает популярность в учебных программах по естественным наукам, международных исследованиях и преподавании. [4].

Стратегии обучения, основанные на исследованиях

Рассматриваются несколько видов обучения, основанных на изучении с разными степенями учета и структурирования возрастных особенностей учащихся.

Исследование с целью доказательства. Вы задаете вопросы ученикам. Учащиеся должны не только написать ответ, но и описать способы достижения правильного ответа. Целью такого исследования является формирование у учащихся навыков исследования и критического мышления путем проверки того, как работает определенный метод.

Структурированное исследование. Вы задаете учащимся открытый вопрос, который требует свободного описания ответа, учащиеся должны описать, как этого добиться. Они должны предоставить убедительные доказательства, чтобы оправдать свои выводы.

Управляемое исследование. Вы задаете учащимся открытый вопрос. Они обсудят это в группе и совместно разработают способы найти правильный ответ.

Открытое исследование. Вы даете учащимся время подумать и поддерживаете их. Они самостоятельно изучают учебный материал, формулируют вопросы по содержанию и по непонятным им проблемам. Предлагает вопросы для совместного обсуждения.

Независимо от выбранной стратегии, исследование, основанное на исследованиях, будет направлено на развитие у учащихся навыков анализа, обобщения и оценки информации, то есть более высокого уровня когнитивных функций в соответствии с таксономией Блума.

Преимущества обучения, основанного на исследованиях

Помимо развития исследовательских навыков, которые помогают учащимся достичь более высокого уровня когнитивных навыков, исследование, основанное на исследованиях, может иметь и другие преимущества для учащихся и учителей.

1. усилить содержание учебной программы
2. интеллектуальное «мозговой штурм» перед обучением
3. более глубокое понимание содержания
4. поиск повышает эффективность обучения
5. инициативность и самоуправление
6. обучение, основанное на исследованиях, можно использовать в любом классе.
7. дифференцированный подход к обучению

Положительная тенденция в поддержку научного обучения на основе исследования по сравнению с традиционными методами обучения была обнаружена в исследовательском синтезе Миннера, Леви и Сенчури. Обзор 138 исследований показал явное преимущество методов обучения на основе исследования по сравнению с другими формами обучения в концептуальном понимании, которое учащиеся получают из своего опыта обучения (Миннер и др., 2010) Кроме того, было продемонстрировано, что веб-ориентированное обучение на основе исследований может улучшить различные навыки исследования, такие как выявление проблем, формулирование вопросов и гипотез, планирование и проведение экспериментов, сбор и анализ данных, представление результатов и составление выводов (Mäeots, Pedaste, & Sarapuu, 2008).

Не все опыты можно наглядно продемонстрировать на уроке, виртуальные лаборатории в приложении - Phet, компьютерные опыты позволяют расширить возможности учебного процесса усилив принцип наглядности в обучении физике. К примеру такие работы как:

1. Лабораторная работа № 3 Определение длины волны света с помощью дифракционной решетки. [7]
2. Лабораторная работа № 4. Контроль световой интерференции, дифракции и поляризации [7]
3. Лабораторная работа № 6 зертханалық жұмыс. «Өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу» [8]

Наиболее перспективно использовать и компьютерное моделирование физических процессов, которое способствует углублённому пониманию программного материала. Компьютерное моделирование может заменить сложные дорогостоящие и опасные опыты. Не каждый кабинет физики имеет хорошую материально-техническую базу. Экспериментальные компьютерные задачи-модели существенно повышают заинтересованность учащихся в изучении физики и являются дополнительным мотивирующим фактором. Ведь знание физики необходимо им для получения конкретного, видимого на экране компьютера результата. Учитель является лишь направляющим и контролирующим звеном в творческом процессе формирования знаний [1].

Известно, что учащиеся проявляют наибольший интерес к выполнению практических действий на уроке и во внеурочной деятельности. В связи с этим необходимо уделять большое внимание исследовательской работе учащихся, созданию исследовательских проектов. Участие в проектно-исследовательской работе требует большой подготовительной работы и учителя, и учащихся. Выполнение работ требует хорошего владения компьютерной технологией: быстрый поиск информации в различных источниках, в том числе и по сайтам в Интернете, подготовка материала для публикации или презентации, создание публикации.

Сегодня ученик может учиться, не выходя из дома. В поисках знаний дети предпочитают внешкольное пространство, учителю необходимо направлять и корректировать познавательную деятельность учащихся.

Таким образом, оптимальное сочетание классной и внеурочной работы с использованием эффективных подходов и информационных технологий обеспечивают учащимся прочное овладение содержанием физического образования, способствует развитию креативных способностей учащихся. Как следствие позволяет дифференцировать работу учащихся, экономит время на объяснение нового материала, повышение интереса к изучению физики.

ЛИТЕРАТУРА

1. Сериков, В.В. Проектная деятельность как средство формирования профессиональной компетентности специалиста. – Волгоград, 2008. – 12 с.
2. Каменский, А.М. Внеурочные технологии как альтернативные формы образования (практическое пособие) / Сентябрь, 2006. – С. 12-22
3. Создание интерактивных мультимедийных упражнений [Электронный ресурс]. –URL: http://learningapps.org/createApp.php/(дата обращения 06.10.2019 г
4. Inquiru-Based Learning. https://support.golabz.eu/inquiry-based-learning
5. Ресурсы: Медиа Дидактика – Лаборатория дифракции http://mediadidaktika.ru/mod/page/view.php?id=397 Физическийвольер–ЛабораторияEMSpectrum https://www.thephysicsaviary.com/Physics/Programs/Labs/EMSpectrum/
6. Ресурсы:
Интерференция: моделирование волновых интерференций PhET https://phet.colorado.edu/sims/html/wave-interference/latest/wave-interference_en.html

Дифракция: физический вольер -Дифракционная лаборатория https://phet.colorado.edu/sims/html/wave-interference/latest/wave-interference_en.html
Поляризация: МедиаДидактика – Поляризация света http://mediadidaktika.ru/mod/page/view.php?id=392
7. Лабораторная работа № 6 зертханалық жұмыс. «Өткізгіштерді параллель қосуды зерделеу» https://efizika.ru/html5/192/index.html
8. Проблемно-ориентированное обучение (PBL) в школе: сборник (Мектептегі проблемаға бағдарланған оқыту (PBL)): жинақ. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2023 г.

КЛАССИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ ОҚУ ӘДІСТЕМЕЛЕРІ БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ
КЛАССИЧЕСКИЕ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ
CLASSICAL AND MODERN APPROACHES TO TEACHING READING IN ELEMENTARY SCHOOL

Татьяна Борисовна Абрамова
КГУ «Средняя школа №42» г.Петропавловск,
tatyana.abramova1971@mail.ru

Мақала бастауыш мектепте оқу дағдыларын үйретуге арналған тиімді тәсілдер мен инновациялық технологияларға арналады. Мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларын дамытуға ықпал ететін классикалық және заманауи әдістер қарастырылады, оның ішінде интерактивті технологияларды, цифрлық ресурстар мен ойын әдістемелерін қолдану. Мақала бастауыш сынып мұғалімдеріне, педагогтар мен зерттеушілерге, білім сапасын арттыру және балаларда оқу сауаттылығын қалыптастыруға қызығушылық танытқандарға арналған.

Кілт сөздер: оқу үйрету, классикалық, интерактивті және заманауи тәсілдер.

Статья посвящена эффективным подходам и инновационным технологиям, применяемым в обучении чтению в начальной школе. В статье рассмотрены классические и современные методы, способствующие развитию навыков чтения у младших школьников, включая использование интерактивных технологий, цифровых ресурсов и игровых методик. Статья ориентирована на учителей начальных классов, педагогов и исследователей, заинтересованных в повышении качества образования и формировании читательской грамотности у детей.

Ключевые слова: обучение чтению, классические, интерактивные и современные подходы.

The article is dedicated to effective approaches and innovative technologies applied in teaching reading in elementary school. The article discusses classical and modern methods that contribute to the development of reading skills in young students, including the use of interactive technologies, digital resources, and game-based methods. The article is aimed at elementary school teachers, educators, and researchers interested in improving the quality of education and fostering reading literacy in children.

Keywords: teaching reading, classical, interactive, and modern approaches.

Обучение чтению является основой начального образования, поскольку этот навык лежит в основе дальнейшего освоения всех предметов и развития учащихся. Эффективные подходы к обучению чтению должны учитывать индивидуальные особенности детей, их когнитивные способности и уровень подготовки. В последние годы на помощь традиционным методам пришли инновационные технологии, которые делают процесс

обучения более увлекательным и продуктивным. Рассмотрим классические подходы и современные технологии, которые способствуют эффективному обучению чтению в начальной школе, а также новые приёмы и методы работы с текстом.

1. Классические подходы к обучению чтению

1.1. Метод слогового чтения

Этот метод предполагает разбиение слов на слоги, что помогает детям освоить произношение и ускорить процесс чтения. Учитель обучает ребёнка правильному произношению каждого слога, а затем соединяет их в слова. Этот метод способствует развитию фонематического слуха, необходимого для правильного восприятия речи.

Пример задания на слоговое чтение это игра с карточками. Учитель раздаёт карточки со слогами всем детям. Задача детей — правильно соединить карточки, чтобы получились правильные слова. Чтобы усложнить задание, учитель может предложить детям уже готовые слова, которые они должны разложить на слоги и из слогов собрать новые слова. Данный метод хорош на начальном этапе обучения чтению детей.

1.2. Метод глобального (целостного) чтения

Это подход, при котором учащиеся воспринимают текст в целом, не останавливаясь на каждой отдельной букве или слове, а концентрируясь на общих идеях и содержании. Этот метод направлен на развитие навыков быстрого восприятия текста и его общего понимания, что является основой для формирования читательской грамотности. Глобальное чтение помогает детям освоить основные идеи и тематику текста, а не погружаться в каждое отдельное слово или выражение.

Целями метода глобального чтения является развитие у обучающихся способности к быстрому восприятию и осмыслению текста в целом, формирование умения воспринимать текст на уровне общей идеи, умения выделять ключевые моменты и смысловые части, и улучшение навыков работы с различными видами текстов. Им пользуемся тогда, когда дети освоили беглое чтение и уже нужно подключать осмысленный анализ текста.

Метод глобального чтения включает в себя четыре этапа:

1. Предварительную работу, в ходе которой идёт обсуждение темы и установка на чтение. Дети получают общее представление о содержании текста.

2. Чтение текста в целом, где обучающиеся читают текст, не обращая внимания на каждое слово, а стараясь понять общий смысл.

3. Осмысление текста, которое включает в себя обсуждение прочитанного, поиск главной идеи, ответ на вопросы.

4. Закрепление знаний проводится на основе заданий, которые помогают закрепить общие выводы из текста и научиться анализировать его содержание.

Приведу примеры заданий для работы с методом глобального чтения:

Задание 1: Определение темы и основной идеи текста

Цель: Научить детей выделять тему и основную идею текста, понимать, о чём идет речь.

Прочитайте текст целиком, затем ответьте на вопросы:

- О чём рассказывается в тексте?
- Какова основная идея текста?
- О чём хочет сказать автор?

Задание 2: Ответ на общий вопрос по тексту

Цель: Развить способность к восприятию текста как целого и выделению главной мысли.

Прочитайте текст и ответьте на общий вопрос.

- Что произошло в конце текста? (Оценка завершения событий).
- Какую проблему затронул автор в этом тексте?

Задание 3: Прогнозирование содержания текста

Цель: Развить навыки предсказания содержания текста, исходя из заголовка или первых строк.

Посмотрите на заголовок текста или его начало, сделайте предположение, о чём может идти речь.

Прочитайте текст и подтвердите или опровергните свои догадки.

Задание 4: Составление краткого пересказа текста

Цель: Научить детей быстро и четко пересказывать основные события текста, не задерживаясь на деталях.

Прочитайте текст и перескажите его основную идею, упомянув ключевые события. Постарайтесь сделать пересказ как можно короче, сохраняя основную информацию.

Задание 5: Выделение ключевых предложений или мыслей

Цель: Научить детей выделять главное в тексте, игнорируя второстепенные детали.

Прочитайте текст и выберите одно или два предложения, которые лучше всего отражают основную мысль текста.

Задание 6: Вопросы с открытым ответом

Цель: Развить умение отвечать на вопросы по тексту с использованием информации, полученной в процессе глобального чтения.

Прочитайте текст и ответьте на вопросы:

- Почему герой поступил именно так? Какие его действия были важными?
- Как вы думаете, что могло бы случиться, если бы герой поступил по-другому?

2. Интерактивные подходы в обучении

2.1. Использование цифровых образовательных платформ

Цифровые платформы для обучения чтению, такие как «Читайка», «Азбука» предлагают интерактивные курсы и игры, которые делают процесс обучения увлекательным и интересным. Эти платформы часто включают элементы геймификации, что позволяет детям закреплять пройденный материал в игровой форме. Они предлагают задания разной сложности, что позволяет адаптировать обучение под уровень ребёнка.

2.2. Использование мобильных приложений и планшетов

Мобильные приложения для обучения чтению, такие как «Словарик», «Чтение с увлечением» и другие, дают детям возможность учиться на ходу. Такие приложения включают в себя интерактивные задания, звуковые эффекты и анимацию, что делает обучение увлекательным. Дети могут самостоятельно тренироваться в чтении, а также слушать правильно произнесённые слова и тексты.

2.4. Виртуальная реальность (VR) и дополненная реальность (AR)

Использование технологий виртуальной и дополненной реальности в обучении чтению открывает новые возможности для вовлечения учеников. Например, дети могут «войти» в книгу, стать ее частью, взаимодействовать с персонажами и окружающим миром. Такие подходы позволяют не только развивать навыки чтения, но и расширять кругозор, вовлекая детей в процесс обучения через погружение в различные сценарии и ситуации.

2.5. Интерактивные доски и проекционные системы

Использование интерактивных досок в классе позволяет наглядно демонстрировать материал, а также взаимодействовать с ним в процессе обучения. Дети могут читать тексты на экране, рисовать, писать, выделять важные слова и фразы, что способствует активному восприятию информации. Кроме того, такие системы часто предлагают задания для самостоятельной работы, что позволяет интегрировать игровые элементы в процесс обучения.

3. Современные подходы и методы работы обучения чтению и работе с текстом

3.1. Метод кругового чтения

Круговое чтение — это метод, который стимулирует активное участие всех учащихся в процессе. Он заключается в том, что каждый ребёнок по очереди читает вслух несколько строк текста, после чего учитель или другие учащиеся дают обратную связь, отмечая правильность произношения и расстановки ударений. Этот метод полезен для развития уверенности в себе и помогает поддерживать внимание всей группы на протяжении всего занятия.

3.2. Методы работы с текстом через проектную деятельность

Проектная деятельность позволяет детям не только читать, но и активно взаимодействовать с материалом. Например, после прочтения книги или рассказа учащиеся могут создать проект по теме текста — нарисовать картины, составить карты персонажей, написать продолжение истории или создать свои собственные истории на основе прочитанного. Такой подход способствует глубокому осмыслению прочитанного и развивает творческое воображение.

3.3. Стратегия «5 вопросов» (Кто, Что, Где, Когда, Почему)

Эта стратегия направлена на развитие понимания текста через ответы на основные вопросы, которые помогают ребёнку глубже осмыслить содержание. После прочтения текста дети задают себе вопросы: Кто? Что? Где? Когда? Почему? Эти вопросы помогают организовать размышления о содержании текста и сделать его более осмысленным. Эта техника подходит для работы с информационными и научными текстами, а также для анализа литературных произведений.

3.4. Метод «дощечек с вопросами»

Этот метод заключается в использовании карточек (дощечек), на которых написаны вопросы, связанные с текстом. Дети выбирают карточки с вопросами и отвечают на них, что способствует более глубокому осмыслению текста. Вопросы могут быть как открытыми (основанными на личном восприятии), так и аналитическими (например, по теме, герою, основным событиям).

4. Роль учителя в использовании инновационных технологий

Несмотря на огромные возможности, которые открывают современные технологии, важность роли учителя в процессе обучения остаётся неоспоримой. Использование цифровых и инновационных методов требует от педагога новых знаний и навыков в области технологий. Учитель должен не только быть готовым к внедрению таких технологий, но и уметь правильно интегрировать их в учебный процесс, учитывая индивидуальные особенности каждого ребёнка.

Также важно, чтобы учитель мог работать с родителями, информируя их о новых методах обучения и предоставляя рекомендации по совместной работе дома.

5. Заключение

Эффективное обучение чтению в начальной школе требует использования как традиционных методов, так и новых технологий, что позволяет создать гибкую и разнообразную образовательную среду. Инновационные технологии дают детям возможность развивать навыки чтения в более интерактивной и увлекательной форме, а педагоги могут индивидуализировать обучение для каждого ученика. Важно, чтобы эти технологии использовались разумно и в сочетании с педагогическими принципами, ориентированными на развитие всех сторон личности ребёнка.

ЛИТЕРАТУРА

1.Жукова Л.С. Формирование читательской грамотности у детей младшего школьного возраста. — М.: Просвещение, 2019.

2.Тимошина Н.В. Интерактивные технологии в обучении младших школьников. — М.: Издательство "Учёная книга", 2015.

3.Соловьева Е.А. Методика формирования читательской грамотности в начальной школе. — М.: Российская академия образования, 2014.

4.Харламова Е.В. Методы и приемы формирования читательской грамотности в начальной школе. — М.: Академия, 2017.

5.Антонова Т.А. Педагогические аспекты формирования критического мышления у младших школьников. — СПб.: Речь, 2016.

АУЫЛ БАЛАЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКАҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Алшынбаева Аида Темирхановна
Ұлытау облысы білі басқармасының Ұлытау ауданы білім бөлімінің
«№7 Жалпы білім беретін мектебі» КММ
Ұлытау облысы, Ұлытау ауданы, Жыланды селосы
aidaata@mail.ru

Аңдатпа: Бұл мақалада ауылдық жердегі білім алушылардың математика пәніне деген қызығушылығын арттыру жолдары қарастырылады. Заманауи технологиялар, интерактивті, цифрлық ресурстарды қолдану, көрнекіліктер, ойын технологиялары арқылы білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру жолдары ұсынылады. Сонымен қатар, ауыл мектептерінде кездесетін қиындықтар мен оларды шешу жолдары ұсынылады. Аннотация: В данной статье рассматриваются способы повышения интереса учащихся сельских школ к математике. Предлагаются методы и приемы, направленные на развитие мотивации, такие как современные технологии, интерактивное обучение, использование цифровых ресурсов, наглядные пособия и игровые технологии. Также обсуждаются проблемы, с которыми сталкиваются сельские школы, и предлагаются пути их решения.

Abstract: This article explores ways to increase students' interest in mathematics in rural schools. Various methods and approaches are proposed to enhance motivation, including modern technologies, interactive learning, the use of digital resources, visual aids, and game-based teaching techniques. Additionally, challenges faced by rural schools are discussed, along with possible solutions.

Түйін сөздер: математика, цифрлық ресустар, Canva, көрнекілік.

Қарқынды өзгеріп жатқан әлемде білім саласындағы саясаткерлер мен мұғалімдер үшін ең маңызды болып отырған мәселе – «XXI ғасырда нені оқыту керек?» және «Мұғалім оқушыларды XXI ғасырда қалай дайындайды?».

Қазіргі білім беру саласында білім алушылар үшін терең білімнің де, соған сәйкес тәжірибелік дағдылардың да тең дәрежеде маңызды екені қалыптасты. Заманауи оқыту тәсілдерінің негізгі ерекшелігі оқушылардың білімді тек меңгеріп қана қоймай, оны іс жүзінде орынды қолдана білуіне баста назар аудару қазіргі заман талабы және дағдылардың моделінің мәні осында.[1]

Мұғалім білім алушыларға білім беруде барынша жоғары жетістіктерге қол жеткізу үшін қолайлы орта жасауы және ізденісте болуы керек. Білім алушыларға белгілі бір білімдер жиынтығын беру ғана емес, сонымен қатар оларда оқуға деген қызығушылықты дамыту, оқи білуге үйрету. Жүйелі құрастырылған оқыту әдістерінің көмегінсіз оқу материалының игерілуін ұйымдастыру қиынға түседі. [2]

Математика – ғылым мен техниканың негізі болып табылатын маңызды пәндердің бірі. Көптеген оқушылар бұл пәнді қиын, түсініксіз деп қабылдап, оған деген қызығушылығын жоғалтады. Қазіргі таңда техниканың, әртүрлі технологиялардың, жасанды интелектердің дамуында ауыл баласы мен қала балаларарына қол жетімді. Бірақ, ауылдық жерде интернеттің баяулылығы білім алушыларға уақыттарын алады. Осы кемшілікті мұғалім ескеріп, білім алушыларға интерактивті тақта немесе офлайн қосымшалары арқылы үйретуде.

Оқу мақсатын жүзеге асыру үшін мұғалім білім алушыларға өз бетінше ойлауға және ізденуге мүмкіндік беру керек. Білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру және оқыту процесін тиімді ұйымдастыру үшін түрлі тәсілдер мен инновациялық технологиялар қолданылады. Заманауи педагогикада дәстүрлі әдістерден бөлек, жаңашылдыққа негізделген әдістемелерді қолдану қажеттілігі артып келеді.

Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интелектуалды, кәсіптік адамгершілік, рухани азаматтық және де басқа көптеген адами қабілетінің қалыптасуына әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үлгісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Педагогикалық технологияларды талдау барысында мына факторлар ескерілуі тиіс:

алынып отырған технология жас ерекшелігіне сай болуы ;

тиімділігі, жүйелілігі және басқа жақтары.

Білім жүйесінде ақпараттық технологиялардың тереңдеп енуі оны оқыту әдістемесін ғана емес, мазмұнын да өзгерте бастады. Математика саласында математикалық әдістер мен математикалық ойлау ғана емес, жалпы ғылыми дүниетанымын да жаңаруда. Мектепте математикалық білім беру мазмұнын жаңарту мен оны оқыту әдістемесін жетілдіруден бұрын математикалық білім беру сапасын жолға қоюымыз қажет. Қазіргі кезде білім беру : пәндік – мазмұндық, мазмұндық – әрекеттік және мазмұндық – тұлғалық байланыста болуы керек.

Математика – абстрактілі ғылым болғандықтан, кейбір білім алушыларға оны түсіну қиынға соғады. Ауыл балаларына осы қиындықты жеңілдету үшін дәстүрлі көрнекіліктерімізді қолданған тиімді. Білім алушылар сабақ барысында көзбен көріп, оны зерттеп, талдап, теориядан алған білімдерін практикада өз қолдарымен жасаған тиімді әрі есте қалады. (1-сурет)

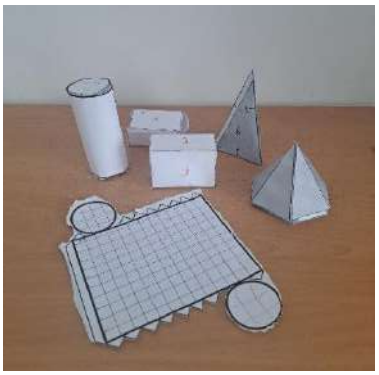

1-сурет

Осыдан бес алты жылы бұрын әлемді дүр сілкіндірген жұқпалы індет уақытында, білім алушылар QR-кодпен танысты. QR-код оқу саласынада еніп, қазіргі таңда әр мұғалім өз жұмыстарына қосып отыр. Заман талабына сай, нарықта геометриялық фигураларға байланысты сан алуан түрлері бар. Солардың ішінде кеңістік және жазыңқы фигураларды ажыратуға, олар туралы ақпаратты, қажетті формулаларды бір жерден көру үшін білім алушылармен бірге көрнекілік жасалды. Бұл көрнекілікте QR-код арқылы ақпаратты алып, қажетті уақытта формулаларды көреді. (2-сурет)

2-сурет

Жасанды интелект даму заманында ауылдық мектептерде мұғалімдерге қазіргі таңда Canva және Pinterest платформалары тиімді. Canva— бұл онлайн-платформа, ол суреттерді, видеоларды, анимацияларды және құжаттарды визуалды контентті (суреттер, фильмдер, презентациялар) өңдеуге мүмкіндік береді. Canva платформасында математика мұғалімдеріне ғана емес, басқада пәндерге де жұмыс парақтары бар. Мұғалім өзіне керекті тапсырма, слайд ала-алады немесе өзіде құрастырады. Pinterest платформасы арқылы керекті сюжетті суреттер, тапсырмалар алуға болады. Бұл платформаларды тиімді қолданған мұғалім, алдындағы білім алушылардың, әсіресе ауыл балалардың математика пәнге деген қызығушылықтары көтеріледі. (3-сурет)

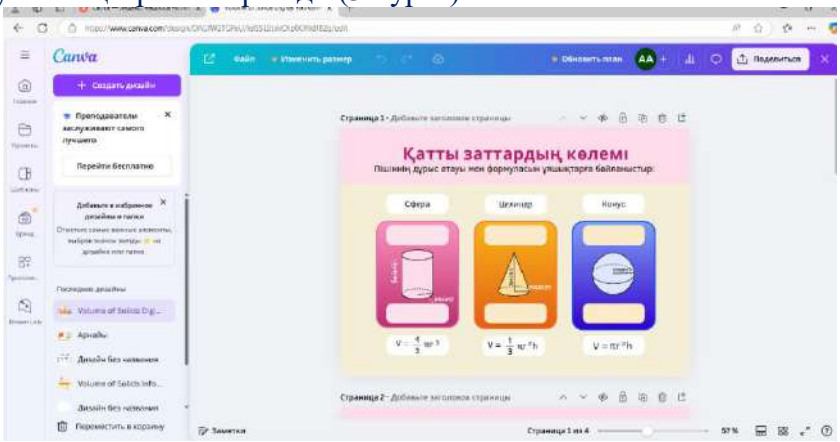

3-сурет

Сапалы білім берудің кепілі – оқытудың тиімділігін арттыру. Ол үшін мұғалім күнделікті сабаққа ыждағаттылықпен дайындала отырып, білім алушылардың сапалы білімге қол жеткізуіне ерекше мән беруі керек. Ол үшін мұғалім күнделікті сабақ жоспарын құруы тиіс.

Математиканы оқытудың жаңа технологиялардың инновациялық әдістерін қолданған кезде мұғалімнің басты міндеті – білім алушылардың танымдық іс – әрекетін ұйымдастыру. Инновациялық технологиялардың негізгі ерекшелігін, ұтымдылығын, тиімділігін сабағымда қол жеткізген төмендегідей жетістіктермен көрсетуге болады:

- жаңа материалды оқып-үйренуге және оқып игеруге деген оқушылардың пәнге қызығушылығын тудыру;
- жаңа білімнің мазмұнын жоспарлағанда оқушыға берілетін тапсырма оқушының қабілетін ұштайтындай, ойын, қиялын дамытатындай етіп дайындауды үйрету;

- оқушы өзін жеңімпаз ретінде сезіне алатындай тапсырмаларды әртүрлі күрделілік дәрежеде орындату арқылы оқушылардың білімін саралауды ұйымдастыру;

- білімді дайын күйінде бермей, оқушының өзі білімді қарқынды ой еңбегін қажет ететін тапсырмаларды орындауы арқылы жетуін ұйымдастыру;

- оқушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін тудыратын, қабілеттерін жан-жақты дамытатын әр түрлі белсенді оқыту әдіс-тәсілдерді кеңінен қолдану;

- оқушылардың білім алу нәтижелерін жүйелі талдап, бағалап қорытындылау.

Бүгінгі күннің ұстаздарына қоғамымыздың экономикалық, саяси, мәдени дамуына үлес қосатын әлемдік талапқа сай келетін білімді, мәдениетті азамат дайындап, тәрбиелеп шығару міндеті жүктеледі. Оқыту мен тәрбиелеудің жаңа технологияларын ізденіп әзірлену - ғалымдар мен тәжірибелі ұстаздардың бірлесе отырып атқарар ісі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.«Мектеп мұғалім көшбасшылығы» ҚР педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы
2. «Шебер ПЕДАГОГ» журналы №35 тамыз 2023 жыл
3. «Білім технологиялары» журналы №4, 2015 жыл

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ГРАФИКАЛЫҚ АҚПАРАТ АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ
DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS THROUGH GRAPHIC INFORMATION
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ С ПОМОЩЬЮ ГРАФИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ

Аяганова Лайлим Бактыгалиевна
Би Боранбай атындағы орта мектебі Ақсуат ауданы
Бастауыш сынып мұғалімі,педагог- зерттеуші
laylim.ayaganova@bk.ru

Аңдатпа: Мұғалім жаңа ұғымдарды енгізу барысында олардың өмірдегі, басқа пәндердегі іс- жүзінде қолданылуын көрсете отырып, пәнаралық байланыс орнату білуі қажет. Себебі, математикада оқытылатын теңдеулер, теңсіздіктер әртүрлі процестердің математикалық моделі болып табылады. Ал модель жасауда әртүрлі математикалық объектілер: сандық таблицалар, әріпті формулалар, қатарлар, геометриялық фигуралар, әр түрлі схемалар, диаграммалар, графиктер қолданылады. Кез келген адам ақпаратты сезім мүшесі арқылы қабылдайды. Ендеше, графикалық кескін әлемді танудағы негізгі құрал болып табылады.

Аннотация: учитель должен уметь устанавливать межпредметные связи при введении новых понятий, отражая их практическое применение в жизни, других дисциплинах. Это связано с тем, что уравнения, неравенства, которые преподаются в математике, являются математической моделью различных процессов. А в моделировании используются различные математические объекты: числовые таблицы, буквенные формулы, ряды, геометрические фигуры, различные схемы, диаграммы, графики. Любой человек воспринимает информацию через свой орган чувств. Таким образом, графическое изображение является основным инструментом в познании мира.

Annotation: in the process of introducing new concepts, the teacher must be able to establish interdisciplinary connections, indicating their practical application in life, in other disciplines. This is due to the fact that equations, inequalities studied in mathematics are a mathematical model of various processes. And in the creation of the model, various mathematical objects are used: numerical tables, letter formulas, series, geometric shapes, various schemes, diagrams, graphs. Any

person perceives information through the senses. So, the graphic image is the main tool in the knowledge of the world.

Түйінді сөздер: Ақпарат, функционалдық сауаттылық, диаграмма, график, кесте, танымдық іс-әрекет, оқу дағдысы.

Ключевые слова: информация, функциональная грамотность, диаграмма, график, таблица, познавательная деятельность, навыки чтения.

Key words: Information, functional literacy, diagram, graph, table, cognitive activity

Математика және жаратылыстану ғылымдары әр адамның өмірінде ерекше рөл атқарады. Осы бағыттарда білім мен дағдыларды қолдануды талап ететін міндеттер кәсіби және күнделікті өмірде жиі кездеседі. Сондықтан математикадан да, жаратылыстану ғылымдары бойынша да мықты және сапалы білімі бар адамдардың өмір сүру жағдайын жақсарту және өз әлеуетін іске асыру мүмкіндігі мол. Математика ең маңызды пәндердің бірі болып табылады және адам өмірінің барлық салаларында күнделікті қолданыс табады. Математиканы білмей, біз ақшаны есептей алмаймыз, уақытты анықтай алмаймыз, заттарды, қашықтықтарды салыстыра алмаймыз. Математика оңай және күрделі есептерді шешуге көмектеседі. Математика кез келген мамандық пен салада да маңызды. Есептеумен тек экономистер, бухгалтерлер, инженерлер мен сәулетшілердің ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік және гуманитарлық бағыттағы мамандардың жұмысы байланысты. Бүгінгі күні көмекке калькуляторлар мен компьютерлер келгенімен, математиканың базалық білімі мен дағдыларынсыз заманауи адамға жайлы өмір сүру мүмкін емес. Математиканы зерттеу логикалық ойлау және талқылау, қорытынды жасау және негізделген шешімдер қабылдау білігін қалыптастырады. Мұғалім оқушыларға математиканың практикадағы қолданысын әрдайым көрсетіп отыруы тиіс. [1]

Оқушыларды оқулықтағы есептеуге жаттықтыра бермей, көптеген дербес жағдайларды шешуге көп көңіл бөлу маңызды. Математикада оқытылатын теңдеулер, теңсіздіктер әр түрлі процестердің математикалық моделі болып табылады. Ал модель жасауда әртүрлі математикалық объектілер: Сандық таблицалар, әріпті формулалар, қатарлар, геометриялық фигуралар, әртүрлі схемалар, диаграммалар, графиктер қолданылады.

Қазіргі заманғы ақпараттық қоғамда деректерді жаппай тарату сандық ақпараттың визуалды көріністеріне әкелді. Интернет, газеттер, журналдар, оқулықтар, анықтамалықтар және мақалалар жиі диаграммалар, кестелер және графиктер түрінде ұсынылған деректерді қамтиды. Оқушылар графиктер мен диаграммалар ақпаратты немесе санаттарды реттеуге көмектесетінін және деректерді салыстыру тәсілін қамтамасыз ететінін түсінуі тиіс. [2]

Егер оқушылар қазіргі әлемде өзі тұратын әлем туралы саналы шешім қабылдай алатын азаматтар болғысы келсе, олар үшін жаратылыстану-ғылыми түсінікті дамыту маңызды мәнге ие. Күн сайын олар үлкен ақпарат ағынымен және фактілерді ойдан алынған ақпараттардан ажырата білуі және маңызды әлеуметтік, экономикалық және экологиялық проблемалардың ғылыми негіздерін түсінумен бетпе-бет келеді. Бұл мүмкін, егер олардың қажетті қаражаты болса. Бастауыш сынып оқушылары әлемге және ондағы өз орнына қарапайым қызығушылық танытады. Сондықтан, олар жаратылыстануды ерте жастан зерттей бастауы керек, әсіресе, олар өз денсаулығы мен тамақтануын жақсарту үшін осы білімді пайдалана бастауы мүмкін. Жаратылыстану түсінігі, олар ересек адамға айналғанда және әр түрлі жағдайларға тап болғанда (мысалы, ауруларды емдеу, климаттың өзгеруі және технологияларды қолдану), олар берік ғылыми негізде әрекет ете алатындай барлық оқу кезеңі бойы қалыптасуы тиіс.

Адам ақпаратты сезім мүшелері арқылы қабылдайды. Графикалық кескін әлемді танудағы негізгі құрал болып табылады. Деректер бойынша біз ақпарттың 81%-ын көру арқылы қабылдайды екенбіз. Оқушыларда функционалдық сауаттылықты қалыптастыру жағынан қарасақ «графикалық ақпаратпен жұмыс жоғары пәндік білімді, бейнелеудегі білік пен дағдыны, кәсіби есепті шешудегі ерекшелікті, эстетикалық талғамды» қажет етеді .

Осы талаптарды алға қоя отырып, оқушыларды математика сабақтарында алынған ақпаратты өңдеп, графикалық түрде кескіндеуге және ақпартты АКТ көмегімен жеткізу мүмкіндігін көрсетуге болатынын қарастырайық. Себебі, жоғарыда атап өткендей, графикалық түрде және өзіндік талдаумен берілген ақпарат оқушының есінде 30% - 50% сақталады делінген. Сандық түрде берілген ақпаратты диаграммада көрсетуге болады. Ақпаратты диаграмма көмегімен беру қазірде барлық дерлік салаларда мысалы статистикалық салыстыруларда, жарнамаларда қолданып келеді. [4]

Диаграмма, түрлері туралы түсінік математика сабақтарында 1 сыныптан бастап қарастырылады.

Кең көлемдегі ақпаратты қысқартып және мәліметтердің арасындағы әртүрлі қатынастарды көрсетуде, сандық мәліметтерді графикалық кескіндеу құралы ретінде диаграмма қолданылады.

Диаграммалардың түрлері көп: бағанды, дөңгелек, график, сызықтық, нүктелік, биржалық, беттік, сақиналы, көпіршікті, т.б.

әр түрдегі диаграмма уақытты көрсетуге, шамаларды салыстыруға, , пайыздық өзгерісті анықтауға, т.с.с. мақсатта құрылады.

Диаграмма тұрғызуға арналған есептер мазмұнын сан алуан етіп алуға болады. Пәнаралық байланыс, экономикалық жағдай, экология, үй жағдай т.б.

Мұнда 2 түрлі диаграмма тұрғызуғы болады.

1. Бағандық:

2. Пайызға шаға отырып, дөңгелек диаграмма құру [5]

Осындай тапсырмалар арқылы оқушыларға диаграмма түрін таңдауда, оны эстетикалық талғамға сай құруға үйретіледі. Сонымен қатар 4 сыныптарға жүргізілетін БЖБМ- ға дайындық болады. Мысалы, мен өз сабақтарымда мынадай тапсырмалар орындату арқылы әрі математиканы, әрі жаратылыстану пәнін пысықтауға мүмкіндік алады. Адам ағзасында ең көп немесе ең аз су қай ағзада екенін анықтауға тапсырма беруге болады.

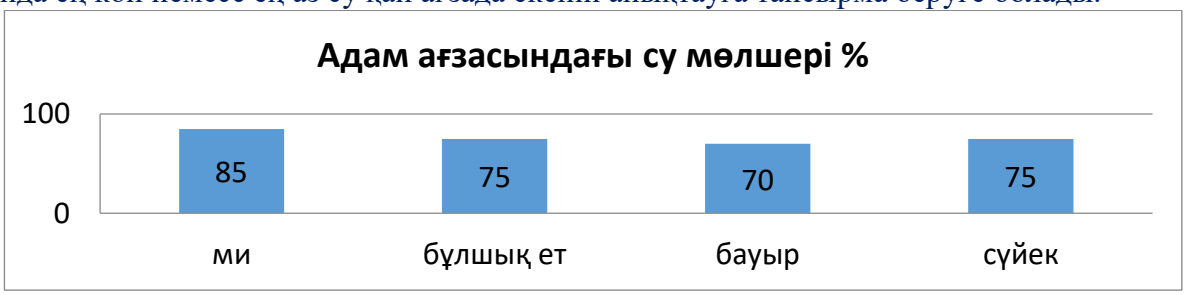

1 тонна су, мақта, мыс өндіру үшін қанша литр су кететінін көрсете отырып, суды ластамауға шақырамын.

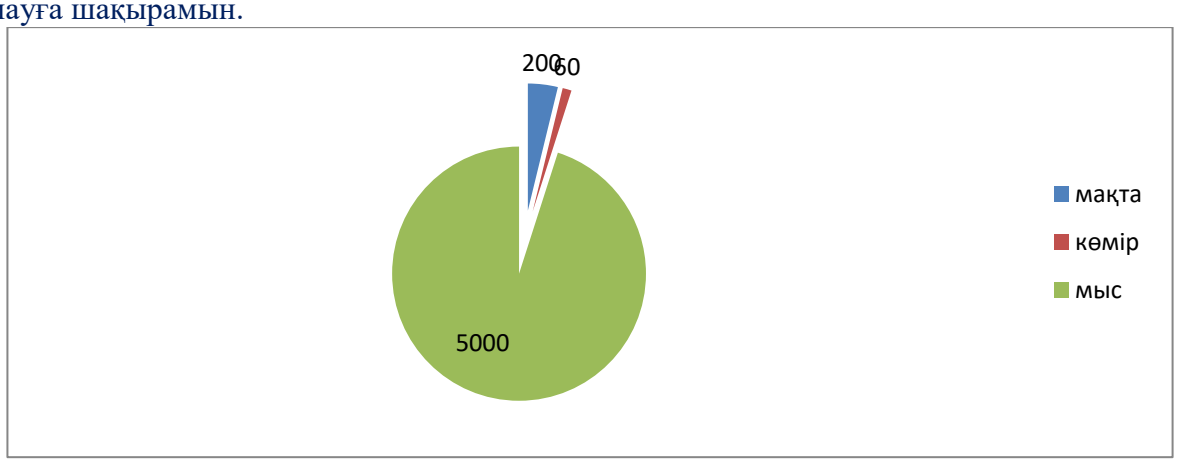

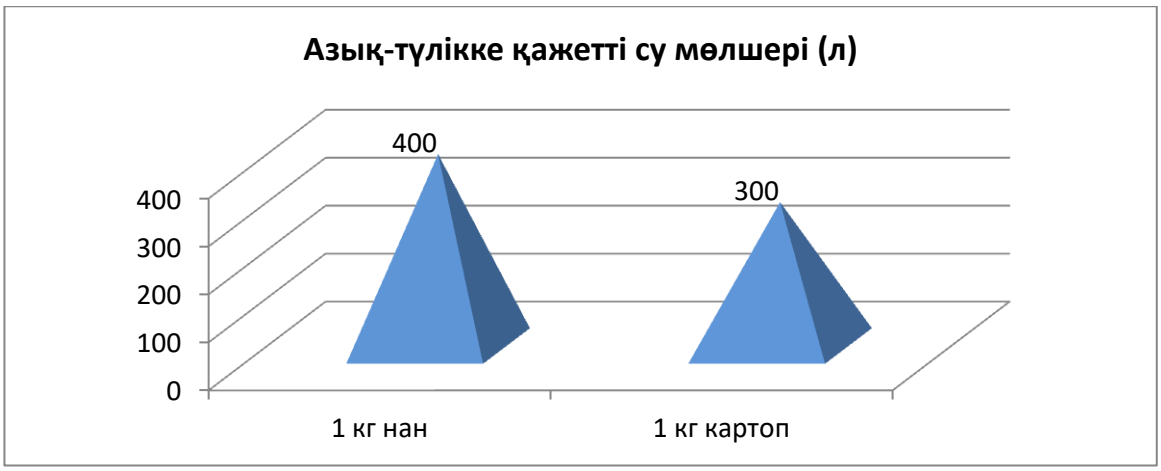

Қоректену тізбегін жай ғана құрғызбай, есептеулерін мына схемаға қарап жүргізуге болады. [3]

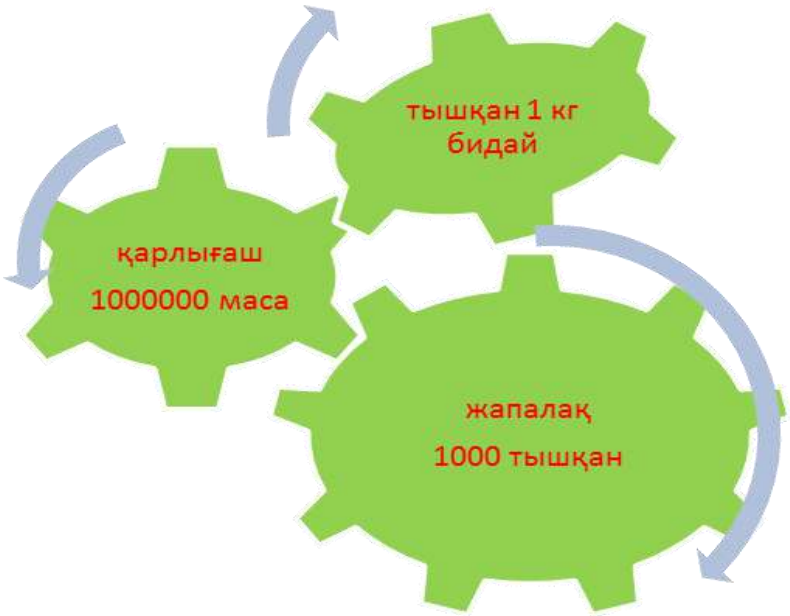

2022 жылғы оқушылар зерттеуінен өз ауылымыздың демографиялық жағдайының мүлде қауіпті деңгейде тұрғанын, оның басты себептерінің не екенін ауыл әкімшілігінің бас маманының есебіне сүйене отырып жүргізді. Нәтижесінде, ауыл тұрғындарының басым бөлігі 40-70 жас аралығындағы адамдар, оларда туу көрсеткіші өте аз, ауыл жастарының 60 пайызы отбасын құрмағандықтан халық саны күрт азайған. Осы диаграмманы қолдана отырып бірнеше есептеулер жүргіздік.

Біздің өлкедегі көлдер және суқойма аумағының сандық мәліметтерді салыстыр, теңсіздік құр, графигін сал

Көл, суқойма атауы	Алакөл	Зайсан	Бұқтырма	Шүлбі	Өскемен
Аумағы	2 200км^2	5040 км^2	5490 км^2	255 км^2	102 км^2

Өзендердің ұзындық өлшемдерін өсу ретімен жаз және графигін сал.

Өзен аты	Аягөз	Бұқтырма	Үржар	Ертіс	Күршім
Жалпы ұзындығы	492км	336км	206км	4248км	280км

• Осы бағытта аймақтық мәліметтерді қолдана отырып есептер құрастырдым. Математика сабағында есептеулер жүргізілсе, жаратылыстану бағыты бойынша керекті мәлімет болып табылады. Мысалы:

• Катонқарағай мемлекеттік ұлттық парк аумағында 1726 сібір елігі және одан 5 есе аз түлкі мекендейді. Паркте қанша түлкі тіршілік етеді?

• Катонқарағай мемлекеттік ұлттық парк аумағында 1540 тиін және оның $\frac{3}{10}$ бөлігіндей бұлан тіршілік етеді. Паркте қанша бұлан тіршілік етеді?

• Қазақстанда шамамен 7300-ден астам бал омартасы бар. Омартаның

70 % Шығыс Қазақстан обылысында орналасқан. Шығыс Қазақстан облысында қанша омарта бар?

• Қазақстан бойынша ең тұзды көл Қарағанды облысындағы Қарасора көлінің 1л суында 60гр тұз бар екен. 5 дм^3 суда қанша мөлшерде тұз болады?

• Алтайда мекендейтін мысық тұқымдастарының ең ірісі қар барысының дене тұрқы 132см, ал құйрығы денесінің $\frac{3}{4}$ бөлігіндей. Қар барысының құйрығы қанша ?

• ШҚО халқының жекелеген этностары бойынша барлық ұлттар саны 1 394 018 болса, оның 1387923-і өз ұлтымыздың өкілдері. ШҚО- дағы басқа ұлттар саны қанша?

• Бал арасы омартасында әр ұядан 35кг бал жинаса, 100 омартадан қанша бал жиналады? [2]

Мен өз жұмысымды қорыта келе, оқушылардың функционалдық сауаттылығын кез-келген пән бойынша графикалық ақпарат арқылы дамытатын болсақ мынандай нәтижелерге қол жеткізуге болады:

1. Оқушының логикасы дамып, кеңістік денелерін, геометриялық фигураларды ажырата алады;
2. Математикалық тілде сөйлеуге машықтанады;

3. Жоғары деңгейдегі оқу дағдылары дамиды, қызығушылықтары артып ізденеді, өз көзқарастарын білдіре алады;

4. Оқушыларды олимпиадаға, сайыстарға қатыстыру, шығармашылық, ғылыми жобаларын қорғау, өзін-өзі бағалауға дағдыланады;

5. Графикалық ақпаратты кез-келген жерде қабылдай алуға, есеп құрастырыуға, кесте құруға үйренеді;

6. Алған білімдерін өмірде қолдана білуге үйренеді;

7. Оқушыңыз ББЖМ-ға дайын жүреді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары: / Қазақстан Республикасы.
2. «Дидар» газеті, Жеті бренд айдары №4, 11 қаңтар, 2019
3. «Өлкетану» 5-7 сыныптарына арналған оқулық,Алматы «Атамұра» 2018
4. Диагностика учебной успешности в начальной школе. /Под ред. П.Г. Нежнова, И.Д.Фрумина, Б.И.Хасана, Б.Д. Эльконина.
5. Е.А.Вьюшкова., Н.В.Параскун., Б.Қ.Өбенов. Информатика 5,6 сынып. – Алматы: Арман – ПВ, 2013

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЖАЗУДЫ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ: TEDX ИДЕЯЛАРЫ
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМУ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ: ИДЕИ TEDX
MODERN METHODS OF TEACHING WRITING TO PRIMARY SCHOOL STUDENTS: TEDX IDEAS

А.Е.Балахметова
«Мектеп негізгі мектебі» КММ, Есіл ауданы, Мектеп аулы
balahmetova78@mail.ru

Аннотация

Бастауыш сынып оқушыларына жазуды үйрету – олардың коммуникативтік дағдыларын, шығармашылық ойлауын және функционалдық сауаттылығын дамытудың маңызды бөлігі. Бұл мақалада TEDx форматындағы әдістерді қолдану арқылы бастауыш сыныпта жазуды үйретудің тиімді жолдары қарастырылады.

Обучение письму учащихся начальных классов является важной частью развития их коммуникативных навыков, творческого мышления и функциональной грамотности. В данной статье рассматриваются эффективные способы обучения письму в начальной школе с использованием методов в формате TEDx.

Teaching writing to primary school students – their communication skills, an important part of the development of creative thinking and functional literacy. This article will teach you how to use TEDx format. effective ways to teach writing in elementary school are considered using.

Кілт сөздер: жазуды оқыту, бастауыш сынып, TEDx, шығармашылық жазу, білім беру технологиялары, функционалдық сауаттылық.

Ключевые слова:обучение письму, начальная школа, TEDx, творческое письмо, образовательные технологии, функциональная грамотность.

Keywords: teaching writing, primary school, TEDx, creative writing, educational technologies, functional literacy.

Кіріспе

Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми- педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін калыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Өйткені мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді.

Жазу – ойды жүйелі жеткізудің, оқушылардың логикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытудың негізгі құралдарының бірі. Сол себепті заманауи әдістерді қолдану арқылы мағыналы және сауатты жазу дағдыларын дамыту мақсатында авторлық бағдарлама енгізілді. Бастауыш сынып оқушыларына жазуды оқытудың заманауи әдістері: TEDx идеяларын қолдану төмендегідей мақсатты көздейді: бастауыш сынып оқушыларының TEDx философиясынан шабыттанған шығармашылық және заманауи әдістерді қолдану арқылы мағыналы және сауатты жазу дағдыларын дамыту. Осы мақсатқа жету үшін мынадай міндеттерді шешу қажеттіліктері анықталды.

1. Балаларға мәтінді құрылымдауға, ойларды тұжырымдауға және оларды жазуда білдіруге үйрету.

2. Шығармашылық және жобалық тапсырмалар арқылы оқушылардың жазуға деген қызығушылығын дамыту.

3. Мәтіндерді көпшілік алдында оқу арқылы өзін-өзі таныстыру және сенімділік дағдыларын қалыптастыру.

4. Толық коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру үшін жазбаша және ауызша дағдыларды біріктіру.

Күнтізбелік тақырыптық жоспарлау 6-модуль негізінде 34 сағатқа құрылған.

1-модуль. TEDx форматына кіріспе және жазбаша сауаттылықты дамыту (5 сағат)

2-модуль. Сөйлеудің құрылымы мен мазмұны (6 сағат)

3-модуль. Шығармашылық әдістер және шығармашылық жазу (6 сағат)

4-модуль. Аудиториямен жұмыс (6 сағат)

5-модуль. Тіл және экспрессивті құралдар (4 сағат)

6-модуль. TEDx форматындағы практикалық тапсырмалар (6 сағат)

Оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдеріне сипаттама, сабақ өткізу формасы көрсетілген. Бағдарлама жеке тұлғаға бағытталған оқыту принциптеріне негізделген қызықты тапсырмалар мен жобалар арқылы жазуға деген қызығушылықты дамытуға бағытталған Заманауи білім беру оқушылардың ынтасы мен белсенділігін арттыратын жаңа әдістер мен тәсілдерді біріктіруге тырысады. Бұл оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын, ақпаратты құрылымдау және ұсыну қабілетін, сондай-ақ көпшілік алдында сөйлеу және коммуникация дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Зерттеу әдістері мен материалдары

Бұл зерттеуде келесі әдістер қолданылды:

• Әдеби шолу – жазуды оқытудағы заманауи әдістер мен TEDx тәсілдеріне қатысты ғылыми еңбектерді талдау;

• Практикалық зерттеу – TEDx форматындағы тапсырмалардың тиімділігін зерттеу;

• Сауалнама жүргізу – мұғалімдер мен оқушылардың жаңа оқыту тәсілдеріне қатысты пікірлерін анықтау;

• Жобалық жұмыстарды талдау – TEDx стиліндегі зерттеу тапсырмаларын орындау нәтижелерін бағалау.

TEDx форматындағы жазуды оқыту әдістері

1. TEDx форматындағы шығармашылық жазу

• Креативті эссе жазу – TEDx идеяларын негізге ала отырып, оқушыларға еркін тақырыпта ой бөлісу;

• TEDx форматындағы "идеяларды дамыту" жаттығулары – оқушылар өз ойларын қысқа әрі нақты жеткізуді үйренеді;

• Жазу арқылы өзін-өзі таныту – оқушылар TEDx стилінде өз тәжірибелерін сипаттап, әңгімелер жазады.

2. TEDx форматындағы пікірталас және рефлексия

• Жазба пікірталастар ұйымдастыру – оқушылар белгілі бір тақырып бойынша эссе жазып, оны TEDx стилінде қорғайды;

• Рефлексиялық жазу – оқушылар өз ойларын талдап, тәжірибелерін жазба түрде түсіндіреді;

• Кері байланыс пен өзара бағалау – оқушылар бір-бірінің жұмыстарын сараптап, жазу дағдыларын жетілдіреді.

3. Жазу дағдыларын дамытуға арналған TEDx тапсырмалары

• "TEDx тарихындағы ұлы идеялар" – оқушылар TEDx баяндамаларын зерттеп, олардың құрылымы мен мазмұнын талдайды;

• "Өз TEDx баяндамамды жазу" – оқушылар өз идеясын TEDx стилінде баяндап, жазба түрінде әзірлейді;

• "Мәтінді TEDx форматында қайта өңдеу" – белгілі бір шығарманы немесе оқиғаны TEDx стилінде жазып шығару.

Негізгі идея-оқушылар берілген ғылыми тақырыптар бойынша өздерінің шағын дәрістерін әзірлейді және өткізеді. Бұл оларға белгілі бір тақырыпты терең зерттеп қана қоймай, көпшілік алдында сөйлеу және презентация дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл сыни ойлауды, ақпаратты талдау және синтездеу қабілетін дамытуға, сондай-ақ қарымқатынас дағдыларын жақсартуға ықпал етеді. Сондай –ақ оқушыларға өз идеялары мен зерттеулерін мектеп, аймақтық немесе тіпті халықаралық ғылыми іс-шаралар сияқты кең аренада ұсынуға мүмкіндік жасау.

Дәстүрлі тапсырмаларды өзін-өзі таныстырудың инновациялық әдістерімен үйлестіре отырып, жазуды оқытудың бірегей тәсілін ұсынамын. Mini-TEDx форматы балалардың шығармашылығы мен ауызекі тілмен байланыс дағдыларын дамытады. Бағдарлама бастауыш оқыту міндеттеріне жауап береді: негізгі жазу дағдыларын қалыптастыру, жазбаша тілге деген қызығушылықты дамыту және өзіне деген сенімділікті тәрбиелеу. Бағдарламаны енгізгеннен кейін бірінші сабағымда «Миға шабуыл» тәсілі арқылы TEDx дегеніміз не? -деген тақырыпта сыныппен талқылау өткізіп, теориялық тұрғыда ақпарат берілді.Мені не шабыттандырады? Менің болашақ арманым? -тақырыбында қысқаша сөйлеу жазу сияқты прақтикалық тапсырмалар орындау ойларын тұжырымдап жазуға үйретеді.Талқылау кезінде айтылған негізгі идеяларды қорытындылай отырып қысқаша мәтін жазу жазбаша сауаттылықты дамытады. Сондай- бағдарлама әдістері оқушылардың әртүрлі дайындық деңгейлеріне оңай бейімделеді және мотивациялық орта жасайды. Бұл бағыт педагогтың жұмысын түбегейлі өзгертеді. Апробациялық тәжірибе вариативтік сабақтар есебінен «Мектеп негізгі мектебі» КММ-сі мен «Мағжан Жұмабаев атындағы IT-мектеп-лицей» КММ-де жүзеге асырылды. Бағдарламаның жүзеге асуы барысында оң нәтижелер байқалды: Қазіргі балалар цифрлық шындық жағдайында өседі, мұнда жазу тек байланыс құралы ғана

емес, сонымен бірге өзін-өзі көрсету тәсілі болып табылады. TEDx форматтарынан шабыттанған тәсілдерді қолдану барысында бастауыш сынып оқушыларының мағыналы жазу, шығармашылық өзін-өзі көрсету және өзіне деген сенімділіктері қалыптасып, балалардың оқу мен өмірде қолдана алатын практикалық жазу дағдылары дамыды. «Бастауыш сынып оқушыларына жазуды оқытудың заманауи әдістері: TEDx идеялары» бағдарламасы оқушыларға өздерінің шығармашылық әлеуетін ашуға көмектесті және сауаттылық негіздерін қалыптастырды. Оқушылар мәтінді құрылымдауға ойларын тұжырымдап жазуға үйренді. Өздерінің жеке тәжірибелермен байланысты мәтіндер жасай алады және оларды сыныпта көрсете алады Жазуға деген қызығушылық пен мотивациясының біршама артуы байқалады. Бұл оларды әрі қарай оқыту және әлеуметтік бейімдеу үшін маңызды.

Сабақта қолданған әдіс-тәсілдерді атап көрсетсем. Жалпы сабақ теориялық, және практикалық тапсырмалардан тұрады.

1-тапсырма.

Бақытты сәт туралы жазыңдар. Еске түсіру әдісі

2-тапсырма.

Сыныптық презентация. Топтық тапсырма.

Тақырыбы: "Менің мектеп өмірін жақсарту идеясы: мектепті бәріне қалай қызықты ету керек?"

Нұсқаулық:

Мәтіннің жобасын жасағаннан кейін оқушылар өз идеялары мен дәлелдерін айтып, өз жұмыстарын сынып алдында (1-2 минут) ұсынады. Қалған оқушылар қысқаша кері байланыс береді: нені жақсартуға болатыны түсінікті болды.

TEDx тәсілдерін қолданудың тиімділігі

• Шығармашылық ойлауды дамытады – TEDx идеялары оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттырады;

• Жазба тілді дамытады – оқушылар өз ойларын нақты және жүйелі түрде жеткізуге үйренеді;

• Өзін-өзі көрсетуге мүмкіндік береді – TEDx форматындағы жаттығулар оқушылардың сенімділігін арттырады;

• Топтық жұмыс пен ынтымақтастықты нығайтады – оқушылар бірлескен жобалар арқылы жаңа идеяларды талқылайды.

Нәтижелер мен талқылау

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, TEDx форматындағы тапсырмалар:

• Оқушылардың жазу дағдыларын айтарлықтай жақсартады;

• Жазба тілін дамытуға ықпал етеді;

• Жазу процесін оқушылар үшін қызықты әрі мағыналы етеді;

• Топтық талқылаулар арқылы сыни ойлау дағдыларын дамытады.

Қорытынды

TEDx идеяларын білім беру процесіне енгізу-бұл әр оқушы өзін белсенді және ынталы сезінетін заманауи білім беру ортасын құруға бағытталған қадам. Бұл білім беру әдістемелерін дамытудың жаңа кезеңі, онда оқу процесі білім көзі ғана емес, сонымен қатар әр оқушының жеке қасиеттері мен дағдыларын дамытуға арналған алаң болады. Қазіргі әлемнің сын-тегеуріндеріне қарсы тұруға дайын білімді, креативті және мақсатты тұлғалардың жаңа буынын дайындауға бағытталған терең және мағыналы өзгеріс болып табылады. Бүгінгі таңда жеке тұлғаны емес, оның даму үрдісін басқару қажеттігі айқындалып отыр. Білім алушының түрлі ақпараттың толассыз ағынында бағытталуы қиынға түсіп отыр, ол үшін оның талдау, құрылымдау, жүйелеу, мәселені шешу дағдылары жетік дамытылуы тиіс. Ал бұл, педагог жұмысындағы тікелей жасалатын әдістерден бас тартылып, артық дидактизмнен, ғибаратты сарыннан тежелуді, оның есесіне бірінші орынға қарым-қатынас жасаудың сұхбаттық әдістерін, шындықты бірлесіп іздеуді, сан алуан шығармашылық әрекетті тәрбиелеуші шарттарды жасау арқылы дамытуды білдіреді.

Интерактивті тапсырмалар, зерттеу жұмыстары және шығармашылық жазу арқылы оқушылар өз ойларын еркін білдіруді үйреніп, жазу дағдыларын жетілдіреді. Білім беру саласында TEDx әдістерін кеңінен қолдану оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға және олардың болашақтағы академиялық жетістіктеріне оң әсерін тигізуге мүмкіндік береді. Сондықтан оқу тәрбие үдерісінде үнемі жаңа оқыту құралдарының мүмкіндіктерін ұтымды пайдаланып, оған білім алушыларымызды үйрету – әр педагогтың басты міндеті

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Выготский, Л. С. (1986).Мышление и речь. Москва: Педагогика.
2. Назарбаев, Н. Ә. (2018). Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру. Егемен Қазақстан.
3. Ritchhart, R. (2015). Creating Cultures of Thinking: The 8 Forces We Must Master to Truly Transform Our Schools. Jossey-Bass.]
4. Fisher, D., & Frey, N. (2014). Better Learning Through Structured Teaching. ASCD.
5. Pink, D. H. (2009). Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us. Riverhead Books

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУ
ОБУЧЕНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ
TEACHING WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HISTORY LESSONS

Н. К. Басыбаева
«Bibigul Tulegenova Creative school», г. Астана.
Nurgul-ghetto-93@mail.ru

Аннотация.Данная статья рассматривает применение искусственного интеллекта в процессе обучения истории на уроках. Она показывает различные аспекты использования ИИ в образовательной среде, такие как машинное обучение, автоматизация задач и персонализированное обучение. В статье приводятся примеры цифровых платформ ИИ для применения на уроках истории, а также обсуждаются возможности улучшения образовательного процесса благодаря использованию передовых технологий.

Ключевые слова: искусственный интеллект, обучение, история, машинное обучение, автоматизация, персонализированное обучение.

Аңдатпа.Бұл мақалада тарих сабақтарын оқыту процесінде жасанды интеллектті пайдалану қарастырылады. Ол білім беру ортасында жасанды интеллектті пайдаланудың әртүрлі аспектілерін көрсетеді, мысалы, машиналық оқыту, тапсырмаларды автоматтандыру және жекелендірілген оқыту. Мақалада тарих сабақтарында қолдануға арналған цифрлық жасанды интеллект платформаларының мысалдары келтірілген, сонымен қатар озық технологияларды қолдану арқылы оқу үдерісін жетілдіру мүмкіндіктері қарастырылған.

Кілт сөздер: жасанды интеллект, оқыту, тарих, машиналық оқыту, автоматтандыру, дербестендірілген оқыту.

This article examines the use of artificial intelligence in the process of teaching history in the classroom. It shows various aspects of the use of AI in the educational environment, such as machine learning, task automation and personalized learning. The article provides examples of digital AI platforms for use in history lessons and discusses the possibilities of improving the educational process through the use of advanced technologies.

Keywords: artificial intelligence, learning, history, machine learning, automation, personalized learning.

Современные технологии, в частности искусственный интеллект (ИИ), предоставляют уникальные возможности для обогащения и оптимизации процесса обучения. В связи с этим, использование ИИ на уроках истории может стать существенным шагом в развитии образования. С учетом современных вызовов, таких как ускоренные изменения в социокультурной среде, необходимо разрабатывать инновационные методы обучения, способные не только передавать фактические знания, но и развивать критическое мышление, аналитические навыки и умение применять знания на практике. Внедрение ИИ в уроки истории является одним из перспективных направлений для достижения этих целей. В свете глобальных социокультурных изменений и пересмотра образовательных целей, внедрение технологий, основанных на искусственном интеллекте, является неотъемлемой частью подготовки учащихся к будущему, в котором цифровые технологии становятся неотъемлемой частью их повседневной жизни. Таким образом, актуальность использования искусственного интеллекта на уроках истории заключается не только в соответствии современным трендам, но и в необходимости развития образования как адаптивной и инновационной системы, способной соответствовать ожиданиям и потребностям современного учащегося.

С развитием технологий растет и требование к более интерактивным и визуальным методам обучения. Искусственный интеллект способствует созданию интерактивных образовательных приложений, включая визуализацию исторических событий, что делает уроки более привлекательными и понятными для учащихся. Современные учащиеся нуждаются в развитии цифровой грамотности и комплекса навыков, необходимых для успешной адаптации в быстро меняющемся мире. Искусственный интеллект может играть важную роль в формировании этих навыков, предоставляя инструменты для обучения анализу информации, решению проблем и критическому мышлению. [1, с.45]

Искусственный интеллект позволяет создавать системы, способные анализировать индивидуальные потребности учащихся и предоставлять уникальные образовательные планы, учитывающие их уровень знаний, темп обучения и стиль обучения. Использование искусственного интеллекта в образовании также связано с автоматизацией рутинных задач, таких как проверка заданий или административные процессы. Это позволяет преподавателям более эффективно использовать свое время и сосредотачиваться на более качественных аспектах обучения.

BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers): это модель, способная понимать контекст и смысл слов в предложении. Пригоден для задач анализа текста, составления тестов, и создания интеллектуальных учебных материалов.

GPT-3 (Generative Pre-trained Transformer 3): это мощная языковая модель, способная создавать тексты, отвечать на вопросы и генерировать контент. Применение включает разработку интеллектуальных помощников для учителя и создание интересных образовательных материалов. ELMo (Embeddings from Language Models): Модель, создающая векторные представления слов, учитывая их контекст. Применяется для анализа текста и улучшения понимания смысла слов в контексте. FastText: это метод векторного представления слов, который учитывает подслова. Применяется для классификации текста и создания заданий на повышение языковой грамотности.Word2Vec: Модель, представляющая слова в виде векторов в многомерном пространстве. Полезен для анализа текста, определения семантических отношений и создания обучающих задач. CNN (Convolutional

Neural Network): применяется для анализа изображений, но также может использоваться для анализа текста, например, в задачах распознавания образов и создания обучающих материалов с визуальным контентом. LSTM (Long Short-Term Memory): Этот тип рекуррентных нейронных сетей обрабатывает последовательности данных, что полезно для предсказания последовательностей, например, в задачах анализа текста или создания обучающих уроков. Transformer: широко используется для обработки последовательностей данных. Применяется для создания интеллектуальных учебных материалов, анализа текста и задач обработки естественного языка. Эти нейронные сети могут быть полезны для учителя при создании интересных и эффективных образовательных материалов, а также в автоматизации определенных задач, таких как анализ текста или проверка заданий. [2, с.117]

Разработка образовательного контента для видеороликов предполагает использование нескольких нейронных сетей. Для начала необходимо выбрать цель. Определение цели видеоролика: выбор темы и целевой аудитории: определите, для кого предназначен ваш видеоролик и какую тему вы хотите представить. Формулировка образовательных целей: определите, какие знания или навыки вы хотите передать вашей аудитории. Подготовка контента: Сценарий видеоролика: Создайте детальный сценарий, охватывающий ключевые моменты, которые вы хотите включить в видеоролик. [3, с.81] Подготовка мультимедийных элементов: Подготовьте изображения, анимации, графику или другие мультимедийные элементы, которые вы хотите включить в видеоролик.

Выбор и подготовка нейросетей: Выбор типов нейросетей: решите, какие типы нейросетей лучше всего подходят для вашего видеоролика. Например, GAN (Generative Adversarial Network) для создания изображений, LSTM (Long Short-Term Memory) для обработки последовательностей или CNN (Convolutional Neural Network) для анализа изображений. [4, с.38] Обучение нейросетей: Используйте доступные инструменты и библиотеки для обучения нейросетей на вашем контенте. Обучите их на изображениях, тексте или других данных в соответствии с вашими образовательными целями. Интеграция нейросетей в видеоролик. Создание сценария для нейросетей: включите этапы, на которых нейросети будут использоваться в вашем сценарии. Это могут быть моменты генерации изображений, создания текста или других интерактивных элементов.

Интеграция в видеомонтаж: Вставьте результаты работы нейросетей в ваш видеомонтаж, согласовывая их с основным контентом. Тестирование и корректировка: Тестирование каждого этапа: Проведите тестирование каждого этапа создания видеоролика, убедившись, что нейросети работают корректно и соответствуют вашим образовательным целям. Корректировка и улучшение: Внесите коррективы в случае необходимости, улучшайте качество генерируемого контента и уточняйте взаимодействие с основным видеороликом. Создание финального видеоролика: объедините все элементы в финальный видеоролик, сохраняя согласованность и понятность для аудитории.

Поделитесь вашим видеороликом с целевой аудиторией, соберите обратную связь и используйте ее для дальнейшего улучшения контента. Следуя этой инструкции, вы сможете создать образовательный видеоролик, который использует потенциал нескольких нейросетей для улучшения визуальных и информационных аспектов обучения.

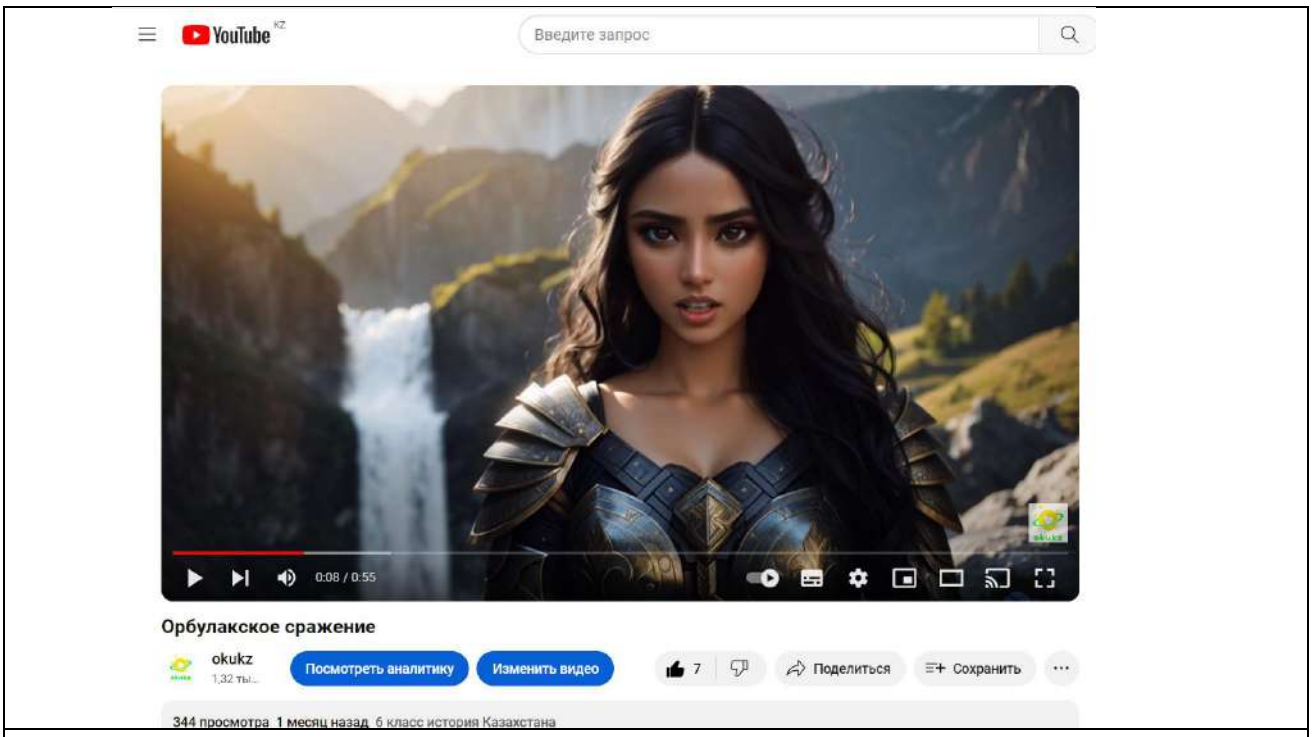

1.Видеоресурс созданный при помощи ИИ.

Современная эпоха характеризуется стремительным развитием технологий, что влияет на все сферы жизни, включая образование. Учитывая это, интеграция цифрового контента на уроках истории становится неотъемлемой частью образовательного процесса. Целью интеграции контента является создание обучающей среды, которая удовлетворяет потребности современных учащихся, стимулирует интерес к предмету и развивает критическое мышление. В наше цифровое время важно развивать у учащихся цифровую грамотность. Интеграция цифрового контента на уроках истории помогает учащимся освоить навыки работы с мультимедийными источниками, а также эффективно использовать технологии для обучения. [5, с.121]

Использование разнообразных цифровых материалов, включая визуализации, интерактивные карты и виртуальные экскурсии, делает уроки истории более привлекательными. Цифровой контент позволяет учителям актуализировать учебный материал, включая новые исторические открытия, археологические находки и современные методы исследования. Это обеспечивает учащимся более полное и современное представление о прошлом. Интерактивные элементы и анализ цифрового контента способствуют развитию критического мышления учащихся. [6, с.57]

Интегрируйте географические инструменты для более глубокого понимания геополитических аспектов истории. Создайте или подберите мультимедийные материалы, соответствующие учебному плану. Организуйте урок так, чтобы цифровой контент интегрировался органично, поддерживая основные образовательные цели. Предложите проектные задания, где учащиеся создают свой цифровой контент, например видеоролики, презентации или виртуальные экспозиции. Воспользуйтесь онлайн-инструментами для сбора обратной связи и оценки усвоения материала. Обеспечьте наличие технической поддержки, чтобы минимизировать возможные проблемы с доступом к цифровым ресурсам.

В наше эпоху, научно-технический прогресс и инновации переформатируют практически все аспекты нашей жизни, включая образование. Все большую роль в этом процессе играет искусственный интеллект (ИИ), который становится мощным инструментом для трансформации и улучшения образовательных практик. Развитие ИИ в сфере образования означает более эффективное, индивидуализированное и доступное обучение для миллионов учащихся по всему миру. Я создала собственный увлекательный YouTube-канал "okukz", где история оживает благодаря передовым технологиям искусственного интеллекта!

Здесь вы откроете для себя уникальный контент, в котором ИИ помогает раскрывать новые грани исторических событий, подсвечивая факты и аспекты, невидимые на первый взгляд. Погрузитесь в мир истории с инновационным подходом на канале "okukz"!

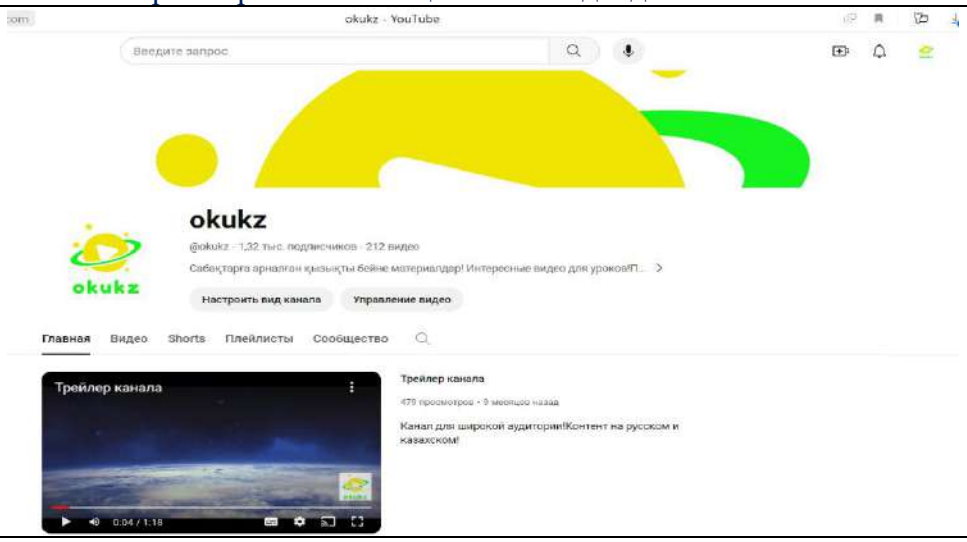

2.Образовательный канал по истории.

Обучение с использованием ИИ готовит учащихся к будущим требованиям рынка труда. Приобретение навыков работы с технологиями ИИ становится важным элементом подготовки к профессиональной карьере. Анализ данных на основе ИИ помогает учебным заведениям эффективно управлять учебными процессами. Прогнозирование успеваемости, оптимизация расписания и разработка учебных программ становятся более точными и эффективными. С развитием области образования с использованием ИИ возникают вопросы этического характера и проблемы конфиденциальности данных. Важно акцентировать внимание на разработке стандартов и законов, защищающих интересыучащихся и обеспечивающих безопасность их данных.

Обучение с использованием ИИ – это эволюционный шаг в развитии образования. Это не только повышает эффективность обучения, но и разбивает традиционные границы, предоставляя новые возможности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Луцкий, А. (2017). Образовательные технологии с использованием искусственного интеллекта. Педагогика и психология образования, 2, 45–57.
2. Иванова, Н.Н. (2019). Применение искусственного интеллекта в образовательном процессе. Наука и школа, 5, 112–126.
3. Сидоров, И. (2020). Искусственный интеллект в учебном процессе: вызовы и перспективы. Интеллектуальные технологии в образовании, 3(15), 78–92.
4. Козлова, Е.И. (2018). Эффективность использования искусственного интеллекта в обучении студентов. Информационные технологии в образовании, 7, 32–45.
5. Михайлов, В. (2016). Анализ применения технологий искусственного интеллекта в современной образовательной среде. Вестник образовательных технологий, 4(25), 112–125.
6. Петрова, А.В. (2015). Перспективы внедрения образовательных технологий с использованием искусственного интеллекта. Информатика и образование, 6, 55–68.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ
РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING AMONG FOR PRIMARY SCHOOL CHILDRENS

Н. Б.Баямбаева
КГУ «Аягозкая городская смешанная начальная школа №9» Область Абай, г. Аягоз, nbayambaeva@bk.ru

Аннотация

"Бастауыш сынып оқушыларында логикалық ойлауды дамыту" тақырыбы қазіргі білім беру контекстінде өзекті болып табылады, өйткені логикалық ойлау әртүрлі салаларда білім мен дағдыларды сәтті игерудің негізі болып табылады. Аналитикалық қабілеттерді, қорытынды жасау және стандартты емес жағдайларда шешім табу қабілетін дамытатын ойындарға, тапсырмалар мен жаттығуларға ерекше назар аударылады. Логикалық ойлаудың дамуына әсер ететін психологиялық және педагогикалық аспектілер, соның ішінде оқушылардың жеке ерекшеліктері және осы процестегі мұғалімнің рөлі талданады.

Аннотация

Тема "Развитие логического мышления у учащихся начальных классов" является актуальной в контексте современного образования, поскольку логическое мышление является основой для успешного усвоения знаний и навыков в различных областях. В данной работе рассматриваются методы и приемы, способствующие формированию логического мышления у детей младшего школьного возраста. Особое внимание уделяется играм, задачам и упражнениям, которые развивают аналитические способности, умение делать выводы и находить решения в нестандартных ситуациях. Также анализируются психологические и педагогические аспекты, влияющие на развитие логического мышления, включая индивидуальные особенности учащихся и роль учителя в этом процессе.

Annotation

The topic "The development of logical thinking among for primary school childrens" is relevant in the context of modern education, since logical thinking is the basis for the successful acquisition of knowledge and skills in various fields. This paper discusses methods and techniques that contribute to the formation of logical thinking in children of primary school age. Special attention is paid to games, tasks and exercises that develop analytical abilities, the ability to draw conclusions and find solutions in non-standard situations. It also analyzes the psychological and pedagogical aspects that influence the development of logical thinking, including the individual characteristics of students and the role of the teacher in this process.

Логическое мышление — это способность человека рассуждать, делать выводы и принимать решения на основе анализа информации. В начальных классах закладываются основы логического мышления, что является важным этапом в образовательном процессе. Развитие логического мышления у детей в этом возрасте способствует формированию критического мышления, умения решать проблемы и адаптироваться к новым условиям.

Значение логического мышления

Логическое мышление играет ключевую роль в обучении и повседневной жизни. Оно помогает детям:

1. Анализировать информацию: Умение выделять главное, сравнивать и сопоставлять факты.
2. Решать задачи: Применять логические операции для нахождения решений в различных ситуациях.
3. Развивать креативность: Логическое мышление способствует генерации новых идей и подходов к решению проблем.
4. Улучшать коммуникацию: Способность четко и логично излагать свои мысли.

Методы развития логического мышления

Существует множество методов и приемов, которые могут помочь в развитии логического мышления у учащихся начальных классов:

1. Игры и головоломки

Игры, такие как шахматы, логические задачи, ребусы и кроссворды, способствуют развитию аналитических навыков и умения планировать свои действия.

2. Проектная деятельность

Работа над проектами позволяет детям применять логическое мышление на практике, анализируя информацию, планируя этапы работы и делая выводы.

3. Обсуждение и дебаты

Организация обсуждений на различные темы помогает детям учиться аргументировать свою точку зрения, слушать других и формулировать логические выводы.

4. Использование технологий

Современные образовательные технологии, такие как обучающие приложения и онлайн-игры, могут быть эффективными инструментами для развития логического мышления.

5. Решение задач

Регулярное решение математических задач и логических задачек помогает детям развивать навыки анализа и синтеза информации. Вот несколько игр, которые помогут развивать логическое мышление у детей начальных классов:

1. Логические задачи и ребусы: Предложите детям решить простые логические задачи или ребусы. Это могут быть задачи на нахождение закономерностей, составление слов из букв и т.д.
2. Судоку для детей: Упрощенные версии судоку с меньшим количеством клеток и цифр помогут детям развивать логическое мышление и внимание.
3. Математические домино: Используйте домино с математическими выражениями. Дети должны соединять плитки так, чтобы сумма или произведение совпадали.
4. Кубики с картинками: Создайте кубики с изображениями различных объектов. Дети должны составить историю, используя выпавшие картинки, что развивает креативное и логическое мышление.
5. Игра "Что лишнее?": Предложите детям группы из четырех предметов, где один из них не подходит по какому-либо критерию. Дети должны объяснить свой выбор.
6. Логические цепочки: Дети должны составить цепочку из слов, где каждое следующее слово связано с предыдущим по какому-либо признаку (например, "кошка" - "млекопитающее" - "животное").
7. Пазлы и мозаики: Сборка пазлов развивает пространственное мышление и логику. Можно использовать как классические пазлы, так и мозаики.
8. Игра "Кто я?": Дети по очереди задают вопросы, чтобы угадать, кто или что они изображают. Это развивает критическое мышление и умение формулировать вопросы.
9. Настольные игры: Игры вроде "Шахматы" или "Лото" и др. отлично развивают стратегическое мышление и логику.
10. Кроссворды и сканворды: Создайте кроссворды с простыми словами и понятиями, которые дети могут разгадать.

Эти игры не только развивают логическое мышление, но и делают процесс обучения увлекательным и интересным!

Роль учителя и родителей

Учителя и родители играют важную роль в развитии логического мышления у детей. Они должны:

- Создавать благоприятную образовательную среду, где дети могут свободно выражать свои мысли и идеи.
- Поощрять любопытство и желание учиться.
- Предоставлять детям возможность для самостоятельного поиска решений и анализа информации.

Заключение

Развитие логического мышления у учащихся начальных классов — это важная задача, которая требует комплексного подхода. Использование различных методов и активное участие учителей и родителей помогут детям развить необходимые навыки, которые будут полезны им не только в учебе, но и в жизни. Логическое мышление — это основа для успешного обучения и личностного роста, и его развитие должно быть приоритетом в образовательном процессе.

ЛИТЕРАТУРА

1. "Шесть шляп мышления" Э.Боно (1985г.)
2. "Думай медленно... решай быстро" Д.Канеман (2011)
3. "Как мы думаем" Майкл Полан (2006)
4. «Как развивать логическое мышление» А.З. Зак, Москва 2003 г

Рекомендуемая литература для развития логики у учащихся:

1. "Логические задачи" - автор: Н.Султанов, 2015г.
2. "Головоломки для ума" - автор: А.Тлеубердиева,2018г.
3. "Задачи и головоломки" - автор: Е.Кенжебаев, 2020г.
4. "Математические головоломки" - автор: Д.Сарсенов, 2017г.
5. А.З. Зак «Как развивать логическое мышление» 800 занимательных задач для детей 6-15 лет. Издательство «Аркти» Москва 2003 г

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ
EFFECTIVE APPROACHES AND INNOVATIVE TEACHING TECHNOLOGIES IN PRIMARY SCHOOLS

Ж.З.Мынгынова

Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Глубокое ауданы бойынша білім бөлімінің «Жаңа Ертіс орта мектебі» КММ, Алтайский ауылы

myngynovazadyra@gmail.com

Аннотация

Білім беру сапасын арттыру мақсатында қолданылатын жаңа педагогикалық әдістер мен заманауи технологиялардың маңызы ашып көрсетіледі. Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту үдерісін жандандыратын интерактивті тәсілдер, ойын технологиялары, дамыта оқыту, сын тұрғысынан ойлау әдістері және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) қолдану ерекшеліктері сипатталады. Сонымен қатар, зерттеу барысында білім беру жүйесіндегі инновациялық әдістердің тиімділігіне шолу жасалып, олардың оқушылардың танымдық белсенділігіне әсері талданады.

Тірек сөздер:

Инновациялық технологиялар,сын тұрғысынан ойлау,мотивация,құзыреттілік, өзіндік ізденіс.

Инновационные технологии, критическое мышление, мотивация, компетентность, самостоятельный поиск.

Innovative technologies, critical thinking, motivation, competence, independent search.

Кіріспе

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқыту үдерісін жетілдіру мен жаңартуға бағытталған. Бастауыш мектеп – оқушы тұлғасының қалыптасуы мен дамуының негізі қаланатын маңызды кезең. Осы кезеңде білім берудің сапасын арттыру үшін тиімді оқыту әдістері мен инновациялық технологияларды қолдану аса маңызды. Бастауыш сынып оқушыларының оқу үрдісіне деген қызығушылығын ояту, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту және өз бетінше білім алу дағдыларын қалыптастыру педагогтің басты міндеттерінің бірі болып табылады.

Негізгі бөлім

Бастауыш сыныптардағы оқыту әдістерінің ерекшеліктері

Дәстүрлі және заманауи оқыту әдістерінің салыстырмалы талдауы

Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес әдістерді таңдау

Ынталандыру және мотивацияны арттырудың маңызы

1. Белсенді оқыту әдістері

Кейс-стади (нақты жағдайды талдау) – Оқушыларға өмірде кездесетін нақты жағдайларды ұсынып, оларды талдау арқылы мәселені шешуге үйретеді.

Миға шабуыл – Бір мәселе төңірегінде топтық идеялар мен шешімдерді ұсыну арқылы шығармашылық ойлауды дамыту.

Рөлдік ойындар – оқушыларды белгілі бір жағдайға бейімдеп, олардың әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларын жетілдіру.

Мысалы:

Қазақ тілі: "Ертегі кейіпкерлері" – оқушылар белгілі бір ертегі кейіпкерлерінің рөлін ойнап, диалог арқылы сөздік қорын дамытады.

Дүниетану: "Мен – кәсіпкер" ойыны – оқушылар дүкен, наубайхана немесе басқа кәсіп түрін ұйымдастырып, сатушы мен тұтынушы рөлдерін орындайды

Дебаттар мен пікірталастар – Сыни ойлау мен аргументтеу қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі көзқарастарды қарастыру.

Квест-ойындар ұйымдастыру

Мысалы, сабақта қалай қолдануға болады:

Сауат ашу: "Жасырынған әріптер" – сыныпта әріптер жасырылған карточкалар болады, балалар оларды тауып, сөздер құрастырады.

Дүниетану: "Жануарлар әлеміне саяхат" – әр топ жануарлар туралы сұрақтарға жауап беріп, квесттен өтеді.

2. Тиімді оқыту тәсілдері

Дамыта оқыту технологиясы – оқушының белсенділігін арттыруға бағытталған, олардың өзіндік ойлауын дамытуға көмектесетін әдіс.

Дамыта оқыту технологиясы: Мұғалімдер сабақ барысында проблемалық жағдайларды қолдану арқылы оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға жұмыс жасайды. Мысалы, математика сабағында логикалық есептерді шешу арқылы оқушылар өз бетінше ойлануға үйренеді.

Ойын арқылы оқыту әдісі – оқушылардың оқу материалын жеңіл меңгеруіне ықпал ететін, белсенділігін арттыратын тәсіл. Ойын арқылы оқыту: Сабақ барысында «Кім жылдам?», «Блиц сұрақтар» сияқты ойындарды пайдалану арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы – оқушының ойлау қабілетін дамытатын, талдау және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіретін әдіс. Сын тұрғысынан ойлау: Оқушыларға ашық сұрақтар қою, пікірталастар ұйымдастыру, мәтінді талдау сияқты әдістер арқылы олардың ойлау қабілеттерін жетілдіру.

Жобалық оқыту әдісі – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытатын, өз бетімен жұмыс жасауға баулитын тәсіл. Жобалық оқыту: Оқушылар белгілі бір тақырып бойынша шағын зерттеу жобаларын дайындап, оны сынып алдында қорғайды. Бұл олардың зерттеушілік дағдыларын дамытады.

Саралап оқыту тәсілі – оқушылардың білім деңгейін ескере отырып, жеке оқыту жолдарын қарастыратын әдіс.

Деңгейлік тапсырмалар мысалы:

Математика:

Бастапқы деңгей: 5+3, 7-2 секілді қарапайым есептер.

Орташа деңгей: 12+8, 25-9 секілді екі таңбалы сандармен амалдар.

Жоғары деңгей: Логикалық есептер немесе теңдеулер.

3. Инновациялық технологиялардың рөлі

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – Компьютер, интерактивті тақта, сандық білім беру ресурстарын пайдалану.

Интерактивті әдістер – электронды оқулықтар, смарт-тақта, онлайн платформалар (Kahoot, Quizizz, Google Classroom, Moodle) арқылы оқытуды ұйымдастыру.

STEAM және STEM бағытындағы оқыту технологиялары – Ғылым, технология, инженерия, өнер және математика пәндерін біріктіре отырып оқыту.

Аралас оқыту әдісі – дәстүрлі және қашықтықтан оқыту әдістерін үйлестіру.

Адаптивті оқыту- жасанды интеллект негізінде әр оқушыға бейімделетін жеке оқу бағдарламалары.

Smart-технологияларды қолдану (интерактивті тақталар, смарт-құрылғылар).

Флиппед (ауыспалы) сынып технологиясы- дәстүрлі оқытуда жаңа материал сыныпта түсіндірілсе, бұл әдісте оқушылар үйде теорияны меңгеріп, сабақта оны тәжірибе жүзінде қолданады.

Геймификация (Gamification)- білім беру процесін ойын түрінде ұйымдастыру.

Оқушылардың ынтасын арттыру үшін марапаттар, балл жүйесі, деңгейлер қолдану. Оқу процесін қызықты әрі тартымды ету үшін ойын тәсілдерін енгізу.

Мысалы:

Сауат ашу: "Сөздер жарысы" – балалар дұрыс сөздерді құрастыру арқылы жарысады.

Қазақ тілі: "Сөз аулау" ойыны – экранда ұшып жүрген әріптерден сөз құрастыру.

4. Оқытудың тиімділігін арттыру жолдары

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамыту.

Оқушылардың өзіндік ізденісін қалыптастыру.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдістерін қолдану.

Тәжірибеге негізделген оқыту жүйесі.

Қорытынды

Оқыту әдістерін тиімді қолдану мен инновациялық технологияларды енгізу білім беру процесін сапалы әрі нәтижелі етеді. Мұғалімдер мен оқушылардың жаңа технологияларды игеруі – заманауи білім берудің басты талаптарының бірі.Бастауыш сыныптарда оқытудың тиімді әдістері мен инновациялық технологияларын қолдану оқушылардың білім сапасын жақсартуға, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оқыту үдерісінде жаңа тәсілдерді белсенді түрде енгізіп, білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып жұмыс жүргізуі қажет. Теорияны практикамен ұштастыру арқылы оқушылардың алған білімін өмірде қолдану дағдыларын қалыптастыруға баса назар аудару жөн.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбдікәрімова Т. Инновациялық оқыту әдістері – Алматы: Қазақ университеті, 2021.
2. Жанпейісова М. Модульдік оқыту технологиясы – Алматы: Білім, 2019.
3. Құдайбергенова К. С. Бастауыш білім берудегі заманауи әдістер – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020.
4. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңы – 2007 жылғы 27 шілде.
5. Оқытудың заманауи әдістері мен технологиялары // Педагогика журналы, 2022.
6. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.

7. Piaget J. The Psychology of the Child. Basic Books, 1969.

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОСТРАНСТВЕ ШКОЛЬНОГО МУЗЕЯ

А.А. Боровиков
О.В. Лукьянец
Государственное учреждение образования «Колодищанская СШ № 2», аг.Колодищи, Минский район, Минская область, Республика Беларусь
2009lov@mail.ru

Аннотация. Сегодня система образование поставила перед школой такие задачи, как формирование у учащихся познавательных интересов, критического мышления в процессе восприятия социальной информации, освоение системы знаний, необходимых для социальной адаптации, овладение умениями коммуникативной, практической деятельности, воспитание национальной идентичности, гражданской ответственности, а также – развитие проектно-исследовательской деятельности. И здесь, очевидно, одним из важных средств решения этих задач, является работа школьного музея.

Ключевые слова: гражданская позиция, функциональная грамотность, проектно-исследовательская деятельность, музейная педагогика, процесс воспитания.

Формирование у учащихся познавательных интересов, критического мышления в процессе восприятия социальной информации, освоение системы знаний, необходимых для социальной адаптации, овладение умениями коммуникативной, практической деятельности, воспитание национальной идентичности, гражданской ответственности, а также – развитие проектно-исследовательской деятельности в условиях школьного музейного пространства.

Большинство исследователей сегодня согласны с тем, что образовательное пространство – это то место, где происходит развитие человека или его качественные изменения.

Речь идет о модернизации образовательного процесса.

Коллектив государственное учреждение образования «Колодищанская средняя школа № 2» считает, что новое должно органично сочетаться с хорошо проверенным старым.

Музейная педагогика – это педагогика использования музея как фактора обучения и воспитания учащихся, источника информации педагогического процесса. Она значительно расширяет возможности учителя в решении образовательных задач.

Определений понятия «функциональная грамотность» достаточно много. По словам советского и российского лингвиста, психолога А.А.Леонтьева: «Функциональная грамотность – способность человека использовать приобретаемые в течение жизни знания для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений».

Большую роль в развитии данного направления и изучения учащимися истории своей страны, своего народа, малой Родины, семьи, играет школьный музей. В исследовательской деятельности формируются все базовые умения функциональной грамотности: от умения понимать текст, авторскую позицию, главную мысль к коммуникативным навыкам и навыкам эксперимента с активным использованием метапредметных и межпредметных связей.

Школа является одним из источников формирования и развития гражданской позиции личности. В первую очередь это решается на уроках истории и обществоведения через

организацию учебно-исследовательской деятельности [6]. Ведь история – это учитель жизни, зная прошлое, мы можем понять настоящее и сможем предвидеть будущее.

Работа в музее поможет понять и глубже постигнуть прошлое, традиции, обычаи, мировоззрение нашего народа. Мало знать перечень дат, событий, имен выдающихся людей, перечень памятников истории и культуры, нужно все это прочувствовать самому. Задача школьного музея основана на вовлечении учащихся в поисковую деятельность: проведение сбора материалов, сведений, экспонатов. Школьный музей – платформа музейной педагогики, которая способствует развитию проектно-исследовательских компетенций учащихся.

На сегодняшний день, задача учителя истории и руководителя школьного музея заключается в том, чтобы заинтересовать учащихся изучением трудовых, национальных, военных подвигов нашего народа. Кроме того, необходимо заинтересовать учащихся изучением истории своей малой Родины: быта народа, среди которого они живут, узнать его историю, национальные, культурные традиции.

Школьные музеи с момента своего появления стали уникальным общественным институтом, в котором воплотилась идея единства образования с культурой, где воспринимается собранный исторический опыт, усваиваются культурные, эстетические и нравственные ценности. Именно в музее знания обретают наглядность, оживляя при этом зрительное мышление. Музейный урок, как никакой другой, может преодолеть отрешенность в восприятии тех или иных абстракций. Помимо этого, в музейном образовании отсутствует жесткие схемы, что позволяет распространять знания на разные по своим характеристикам группы общества вне зависимости от их возраста и компетентности. В музейном поле совершенствуется навык читательской грамотности. Через изучение дат и событий, в среднем и старшем звене, закладываются логические нейросвязи, развивается мышление.

Поисково-исследовательская работа – важнейшее направление деятельности школьного музея, которое способствует его развитию, обеспечивает формирование и пополнение фондов, разработку и обновление экспозиции, расширение тематики экскурсий.

Поисково-исследовательскую работу проводят активисты школьного музея с помощью руководителя музея или педагога-куратора. Успех этой деятельности во многом зависит от того, насколько продумана и организована работа, как ее участники владеют техникой исследовательского поиска, основами информационной и коммуникативной культуры.

Школьный музей представляет собой благоприятную среду для реализации учебно-исследовательской и проектной деятельности. Одним из направлений развития музея – это получение нового материала. Пути его появления в фондах могут быть различны. Прежде всего, отметим поисковую деятельность, которая сама по себе является частью какого-либо исследования. Уже имеющиеся в фондах, переданные или полученные другим путем материалы, также могут стать объектами изучения или стать отправной точкой создания проекта. Полученные в результате исследования данные, а также продукты проектной деятельности могут быть использованы в дальнейшем в создании экспозиции, экскурсии, различных мероприятий и программ. Все это может стать основой для решения воспитательных, образовательных и учебных задач [1].

Проектная деятельность, которая направлена на обеспечение духовно-нравственного развития учащихся в единстве урочной, внеурочной и общественно-значимой деятельности через проектно-исследовательскую деятельность в условиях совместной работы педагогического коллектива школы, семьи и других институтов общества в соответствии с требованиями законодательства. Минский районный музей комсомола, детских и молодежных объединений на базе государственного учреждения образования «Колодищанская средняя школа № 2» осуществляет свою деятельность в соответствии с Кодексом Республики Беларусь «Об образовании», Кодексом Республики Беларусь «О культуре», методическими рекомендациями об организации деятельности музеев

учреждений образования Республики Беларусь, а также согласно Положению о музее учреждения образования.

Музей обладает огромным образовательно-воспитательным потенциалом, так как он сохраняет и экспонирует подлинные исторические документы. Участвуя в поисково-исследовательской работе, учащиеся постоянно соприкасаются с историей родного края. Особенно интенсивно в последнее время активизировалась работа в данном направлении через создание проектов.

Данное направление рассчитывается на активное применение ИКТ в работе школьного музея и разработку мультимедийной продукции, посвящённой истории комсомола, детских и молодежных объединений Беларуси.

Целеполагание данной деятельности основано на:

развитии функциональной грамотности учащихся на базе школьного музея как центра реализации исследовательской и проектной деятельности;

модернизации традиционного музейного пространства в современную образовательную среду, способствующую патриотическому и гражданскому воспитанию и повышению интереса учащихся к краеведческой работе посредством применения информационно-коммуникационных технологий.

В данном контексте возможно:

использование современных информационных технологий в работе музея

создание виртуального школьного музея;

вовлечение учащихся в социально-значимую деятельность;

активизация поисковой деятельности учащихся;

создание веб-квестов;

развитие коммуникативных, презентационных компетенций, навыков исследовательской, проектной деятельности;

расширение компетенции педагогов, овладение навыками проектной технологии и деятельностного подхода, музейной педагогики;

формирование мотивации учащихся к самореализации через участие в конкурсах, олимпиадах различного уровня;

развитие у учащихся гражданско-патриотических качеств, чувства уважения к старшему поколению, его героическому прошлому, приобщение к традициям и культуре своей страны, сохранение преемственности поколений.

Таким образом, возможно определить способы внедрения проектной разработки в образовательную практику.

Развитие материально-технической базы:

1.Приобретение необходимого мультимедийного оборудования.

2.Замена и модернизация витрин в музее.

3. Приобретение необходимого лабораторного оборудования для проведения исследовательской работы с привлечением музейной педагогики.

4. Создание виртуального музея на базе школьного сайта.

Расширение компетенции педагогов, овладение ими навыками проектной технологии и деятельностного подхода на основе музейной педагогики может иметь следующее содержание.

1. Повышение квалификации педагогов в использовании проектной деятельности.

2. Создание банка методических материалов педагогов.

3. Организация обмена опытом в форме семинаров и мастер-классов для учителей истории и обществоведения, классных руководителей по использованию проектной и исследовательской деятельности в формировании функциональной грамотности.

4. Создание творческой группы учителей, организующих проектную и исследовательскую деятельность учащихся.

5. Участие педагогов в профессиональных конкурсах.

Функциональная грамотность учащихся формируется в урочной и внеурочной образовательной деятельности. Также может осуществляться исследовательская деятельность учеников.

Почему организация исследовательской деятельности становится столь актуальной для формирования функциональной грамотности?

Исследование – деятельность учащихся под руководством учителя, связанная с решением творческой исследовательской задачи с заранее неизвестным решением и предполагающая наличие основных этапов, характерных для исследования в научной сфере, в том числе и на базе школьного музейного пространства.

В исследовательской деятельности формируются все базовые умения функциональной грамотности: умение понимать текст, авторскую позицию, главную мысль; умение видеть проблему; умение выдвигать гипотезы и строить предположения (ключевой момент в исследовательской деятельности); коммуникативные умения (вести дискуссии, рефлексировать, выстраивать социальные связи); навыки экспериментирования (выполнение практических действий, проверка данных и сравнение).

Организация исследовательской деятельности позволяет формировать у учащихся познавательные интересы, самостоятельность, систематизировать и углублять знания в определенной области, учит применять их на практике. Исследовательская работа обучающихся связана с активным использованием метапредметных и межпредметных связей.

Последнее время много внимания уделяется патриотическому воспитанию молодежи. Этому способствует реализация в учреждении инновационного проекта на тему «Внедрение модели формирования активной гражданской позиции учащихся и готовности к реализации общественно значимых инициатив посредством применения технологий социального творчества и командообразования» (2023-2026). На наш взгляд, в данном вопросе просто необходимо учитывать историческое прошлое не только своего государства, но и историю своей собственной семьи. Семья – это ячейка общества, с неё всё начинается. Таким образом мы решили выбрать именно генеалогические данные, как источник ценный информации не только о своей семье, но и источник важнейшей информации о своей Родине.

Сама информация генеалогического исследования сегодня доступна за определённую сумму и раздобыть материал можно в государственных архивах. Но таким образом теряется самое главное – исследовательские навыки и работа с источниками, благодаря которым, мы собственно, и изучаем историю своей страны. Поэтому одна из наших задач – научить учащихся не только добывать информацию самостоятельно, но и научиться её анализировать.

Поскольку сегодня век информационных технологий и молодежь предпочитает больше работать удаленно, нежели посещать архивы, мы учим ребят работать с электронными базами, к счастью сегодня список последних только пополняется.

Под руководством учителей истории реализуется исследовательский проект, который имеет компоненты генеалогического характера. Стоит отметить, что в данной работе учащиеся не просто исследовали историю семьи, но и затронули такой важный вопрос, как роль органов КГБ в Великой Отечественной войне. К слову многие документы и сегодня недоступны, но самое главное – удалось найти огромный объём уникальной информации с помощью электронных ресурсов, которыми пополняется музейная копилка.

В данный момент ведется сбор материала для еще одной работы, но здесь период исследуемых документов уже касается 16 века. Подобные исследования ценны и тем, что здесь активно используются и межпредметные связи – география и филология. А это возможность приобщить к истории не только учителей истории, но и других предметников, что делает сами работы более полными и функционально значимыми.

В рамках ресурсного центра истории с 2022/2023 учебного года запущен целый проект на тему генеалогических исследований, где учащиеся овладевают основными навыками поиска и параллельно глубже знакомятся с историей своей семьи, своей страны.

Следует отметить то, что музей государственного учреждения образования «Колодищанская средняя школа № 2» обладает огромным образовательно-воспитательным потенциалом. Он сохраняет и экспонирует подлинные исторические документы. Участвуя в поисково-собирательной работе, учащиеся постоянно соприкасаются с историей области, района, школы. В последнее время особенно интенсивно активизировалась работа в данном направлении посредством создания проектов.

Но в последнее время возникает проблема: как сделать краеведческую, поисково-исследовательскую работу в школе более интересной и привлекательной для современного подростка. В связи с чем становится актуальным использование компьютерных технологий в данном направлении.

Разрабатывая интерактивный проект «Школьный музей» в учреждении использовались новые формы музейной педагогики.

Данная проектная деятельность рассчитана на активное применение ИКТ в работе школьного музея и разработки мультимедийной продукции, посвящённой истории развития комсомола и молодежного движения, а также – истории нашей школы, Минщины. Привлечение к научно-исследовательской и проектной работе учащихся и учителей. Повышение интереса учащихся к изучению истории своего учреждения, района, страны, проявление чувства патриотизма к своей стране, через систему творческого участия в деятельности музея. Освоение учащимися приемов музейной, проектной и ИКТ-деятельности.

Использование информационных технологий и компьютерных программ для создания веб-квестов и виртуальных экскурсий, которые служат расширению знаний о своей Родине и формируют информационную культуру.

Рост интереса учащихся к изучению истории своего учреждения, района, страны, развитие и укрепление у учащихся чувства любви к родному краю посредством роста числа посещений школьного музея, использование фонда музея для подготовки рефератов, творческих работ, заданий по предметам школьной программы.

Следует отметить, что музейная педагогика способствует росту количества учителей, использующих возможности музея для проведения уроков по программе школьных предметов, классных часов, других мероприятий воспитательного характера, а также – реализация проектно-исследовательской деятельности, достижение учащимися своего личностного успеха в музейном деле.

Расширение возможностей школьного музея за счет социального партнерства с музеями других образовательных учреждений, образовательными учреждениями, советом ветеранов и другими организациями.

Важной вехой в деятельности музеев служит постоянная модернизация его материально-технической базы: создание банка данных собственных методических разработок, их публикация на сайте школы и других образовательных порталах; создание электронной базы о наиболее ценных экспонатах школьного музея.

Таким образом, позитивная динамика в общественном признании образовательного и воспитательного потенциала школьных музеев, а также - популяризация школьных музеев как средства педагогической деятельности и эффективной модели организации проектно-исследовательской работы способствует формированию активной гражданской позиции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Байбородова, Л. В., Серебренников, Л.Н. Проектная деятельность как средство профессионального самоопределения школьников // Ярославский педагогический вестник - 2014. - Том II (Психолого- педагогические науки). – № 2. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://vestnik.yspu.org/releases/2014_2pp/15.pdf – Дата доступа: 29.09.2024.

2. Богомолова, А.А. Организация проектно-исследовательской деятельности учащихся // История и обществознание в школе. 2016. – №5. С. 35-38.
3. Булин-Соколова, Е.И., Обухов, А.С., Семенов, А.Л. Будущее педагогическое образование. Направление движения и первые практические шаги // Психологическая наука и образование. – 2014. – Т. 19. № 3. С. 207-225.
4. Глинский, А.А. Воспитание гражданина, труженика, семьянина: пособие для педагогических работников учреждений общего среднего образования / А.А. Глинский, А.Ф. Журба. – Минск: Национальный институт образования, 2018. – 232 с.
5. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / под ред. Е.С. Полат. – М.: Издательский центр АКАДЕМИЯ, 2013. – 272 с.
6. Платформа «ОС3. Хронолинии». Все музеи. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http: //chronolines.ru/museums/line/all/Постановление Совета министров Республики Беларусь «О Концепции развития системы образования Республики Беларусь до 2030 года» от 30 ноября 2021 № 683. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http:// http://mp.minsk.edu.by/main.aspx?guid=6581. – Дата доступа: 29.09.2024.
7. Программа непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи на 2021-2025 гг. от 31 декабря 2020 № 312 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://goo.su/4Dvjf – Дата доступа: 24.11.2024.
8. Федоровская, Е.О. Мотивы и ценностные ориентиры подростков, увлеченных исследовательской деятельностью / Е.О.Федоровская, Л.Ю.Ляшко // Дополнительное образование. – 2015. – № 9. – 49-53 с.

ӨНІМДІ ОҚУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫ 4К ДАҒДЫ АРҚЫЛЫ
ФОРМИРОВАНИЕ ПРОДУКТИВНОГО ЧТЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ЧЕРЕЗ НАВЫКИ 4К
FORMATION OF PRODUCTIVE READING PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH 4K SKILLS

Е. П. Дерябина
КГУ «СОШ № 12» ОО г. Семей УО области Абай
katerina7sk@mail.ru

Аннотация: мақалада әдеби оқу сабақтарында пәндік дағдылар мен 4К дағдыларын дамытуға бағытталған құралдарды қолданудың өзектілігі негізделіп, үлгі жаттығулар, зерттеу нәтижелері және бастауыш сынып оқушыларына бейімделген тапсырмаларды қолданудың бақылау диагностикасы берілген.

Аннотация: в статье обосновывается актуальность применения инструментов, направленных на развитие предметных умений и навыков 4 К на уроках литературного чтения, приводятся образцы упражнений, результаты исследования и контрольной диагностики использования заданий, адаптированных для учащихся начальной школы.

Abstract: the article substantiates the relevance of using tools aimed at developing subject skills and 4K skills in literary reading lessons, provides sample exercises, results of research and control diagnostics of the use of tasks adapted for primary school students.

Негізгі сөздер: зерттеу, 4К дағдылары, өнімді оқу, бастауыш мектеп.

Ключевые слова: исследование, навыки 4К, продуктивное чтение, начальная школа.

Key words: research, 4K skills, productive reading, primary school.

С 2021 года научно – практический центр развития одаренности и дополнительного образования «Дарын» служба «Qabilet» проводит работу в целях диагностики и определения способностей 4К учащихся 7 – 11 лет.

Служба «Qabilet» в формате тестирования помогает выявить способности ребенка и развивать его потенциал с ранних лет. Диагностика проводится по ключевым компетенциям XXI века «4К». По итогам тестирования участник получает анализ результатов, а также консультационную поддержку и рекомендации по развитию потенциала.[1]

Данные исследования проводятся и в текущем учебном году с учащимися на сайте https://qabiletel/elbasyacademy.kz

Как учитель начальных классов, я обратила внимание на возрастную категорию диагностируемых. Дети от 7 до 11 лет – это обучающиеся начальной школы. Изучив материалы по теме, я систематизировала полученную информацию.

4 К – развитие креативности, критического мышления, коллаборативных и коммуникативных навыков. На первом месте – развитие креативности, а это творческие способности, характеризующиеся готовностью к созданию принципиально новых идей, отклоняющихся от традиционных или принятых схем мышления, а также способность нестандартно решать проблемы.

Задача современной школы – формирование разных типов мышления школьников, в том числе – креативного, конвергентного и дивергентного.

В случае конвергентного мышления, человек анализирует и выстраивает последовательную цепочку событий или фактов, что неизбежно ведет к одному конкретному выводу.

Дивергентное мышление предполагает несколько или множество ответов на один и тот же вопрос. Дивергентность активизирует способность оценивать, сравнивать, строить гипотезы, анализировать и классифицировать полученный материал.

Параллельно с исследованием темы ключевых компетенций 4К я проанализировала результаты международного исследования PIRLS-2021. Согласно анализу, доля казахстанских учащихся, которые любят читать (53%), снизилась на 18% в сравнение с данными, полученными в 2016 году (71%). Такая тенденция наблюдается в большинстве стран-участниц PIRLS-2021. [2]

Следовательно, необходимо существенно улучшить читательскую грамотность среди учащихся начальной школы.

На основе проведенного исследования разработана программа «Формирование читательской грамотности через навыки 4К», в которой рассматриваются творческие формы и методы проведения уроков литературного чтения в 4 классе с интеграцией обучения продуктивному чтению и развития навыков 4К.

В настоящее время, когда искусственный интеллект активно входит в систему образования, нельзя забывать и о «естественном», человеческом интеллекте. Если говорить о технической оснащенности школ, сельских в том числе, то одна из проблем – отсутствие базы для активного внедрения ИИ в практику школы. Контент Программы, разработанной на основе исследований, предполагает развитие предметных навыков и навыков широкого спектра без применения технических средств.

Практическая значимость разработки – повышение качества знаний по предмету «Литературное чтение» при апробации на базе 4-х классов школ города Семей и других регионов. Данные представлены в таблице 1 «Мониторинг диагностических исследований обучающихся» и подтверждены актами апробации.

Таблица 1. Мониторинг диагностических исследований обучающихся 4х классов школ г. Семей обл. Абай 2023 – 2024 уч. г.

Учебное заведение, класс	Стартовая диагностика	Итоговая диагностика	Динамика
КГУ СОШ 19 ОО г. Семей обл. Абай. 4 класс «В»	64%	80%	+ 16%

КГУ СОШ 25 ОО г. Семей обл. Абай. 4 класс «Б»	68%	82%	+ 14%
КГУ СОШ 30 ОО г. Семей обл. Абай. 4 класс «А»	66%	82%	+ 16%

Предлагаю некоторые варианты заданий для работы с художественными произведениями и нехудожественными текстами, направленные на формирование продуктивного чтения через развитие:

– критического мышления (анализ текста, поиск и осмысление скрытых смыслов, формулировка выводов);

– креативности (задания, требующие творческого мышления – составление вопросов к тексту, создание иллюстраций, кроссвордов, кратких пересказов с изменением сюжета и героев, фиксирование фактов текста в форме комиксов, постеров т.д.);

– коммуникации (обсуждение текстов в группах, формирование умения слушать и излагать мысли, оценивать, обосновывать, аргументировать);

– коллаборации (выполнение групповых проектов, обмен мнениями и поддержка идеи «совместного поиска истины» через работу с текстом).

Работа с художественными текстами

Упражнение 1. «Две случайности». Обучающимся в парах, мини-группах предлагаю взять карандаш и наугад выбрать два случайных слова из текста. Учащиеся должны попытаться найти между словами что-то общее и придумать мини – историю, в которой будет показана взаимосвязь между словами. Желательно, чтобы история стала продолжением прочитанного на уроке художественного текста.

Упражнение 2. «Текст из заголовков», групповая форма работы. Обучающимся нужно взять один выпуск газеты и просмотреть заголовки. Задача – составить вместе как можно больше заголовков, чтобы получилось продолжение прочитанного произведения. Текст из заголовков должен иметь смысл. Допускается юмористический характер текста.

Упражнение 3. «Стоп кадр». Группы обучающихся получают записанный на листке фрагмент произведения и продумывают инсценировку. Далее ученики свободно перемещаются по классу. По команде педагога, ученики останавливаются и демонстрируют с помощью мимики и жестов свой фрагмент сюжета. Участники другой команды должны определить событие текста.

Упражнение 4. «Рассказ на одну букву». Форма проведения – индивидуально, в парах. Обучающимся предлагается сочинить рассказ, в котором все слова будут начинаться на букву. Жанр может быть любым. Возможно, у учеников получится шуточное произведение. Задание должно отражать сквозную тему раздела или ему урока. Например, 4 класс, раздел «Мир профессий». Пример задания: сочините произведение о поваре на букву «п» по началу: «Повар Перизат приготовила …». Учащиеся могут самостоятельно выбрать букву и сюжет.

Упражнение 5. «Фактограммы». Предлагаю обучающимся изменить в тексте один факт на выбор: героя, место действия, участников событий и др. Ученики предполагают, как изменится содержание текста, и записывают свои мысли.

Упражнение 6. «Коллективная история». Форма проведения – в группах. Каждый участник группы берет чистый лист бумаги и записывает одно предложение, которое является продолжением прочитанного произведения. Затем лист передается другому участнику группы. Этот ученик читает первое предложение и сочиняет второе предложение – продолжение истории. Листы передаются дальше. Получится несколько разных историй, написанных коллективно.

Работа с нехудожественными текстами.

Упражнение «Причина». После прочтения текста, например, описания пейзажа, предлагаю обучающимся обсудить ситуации и предположить причину их возникновения. Ситуации должны быть связаны с темой текста. Примеры ситуаций:

Иностранные туристы стояли, открыв рот от изумления, потому что…

Пение птиц внезапно прекратилось, потому что…

У Марьям было чудесное настроение, потому что…

Упражнение 2. «Аргументы». Форма проведения – в группах. После прочтения текста о предмете материального культурного наследия обучающимся предлагается привести аргументы на тему «Прошлое и настоящее: зачем сохранять традиции?».

Упражнение 3. Постер «Пиктограммы». Предлагаю составить постер на заданную тему. Например, «План действий на случай наводнения». Обучающиеся должны записать правила в формате пиктограмм, оформить и презентовать работу.

Упражнение 4. «Бизнес – идея». Предлагаю обучающимся придумать концепцию нового продукта, товара, услуги, который стал бы популярным и составить краткий бизнес-план.

Упражнение 5. «Акростих». Форма проведения – в парах, мини-группах. Акростих – это стихотворение или иная словесная композиция, в которой первая буква каждой новой строки обозначает слово, сообщение. Обучающимся предлагается составить акростих, например, из слова «Космос». Условие: нужно использовать одну часть речи (только имена существительные, или только имена прилагательные, или только глаголы).

К –
О –
С –
М –
О –
С –

Задание подходит для любой темы.

Упражнение 6 «Инсталляция». Форма проведения – в группах. Учащимся предлагается выбрать несколько любых предметов, которые находятся в кабинете, на парте, в портфеле и составить из этих предметов композицию «Предмет из будущего». Далее изделие нужно презентовать, представив его название, особенности применения и т.д.

Вариантов упражнений на развитие навыков 4 К через дисциплину «Литературное чтение» много. Это «Рифма», «Диафильм», «Инсталляция», «Лишний герой», «Комикс», «Пятиминутное эссе», «Фантастическое животное», «Рекламное объявление», «Расследование» и другие.

Практическая значимость моего исследования и разработки – формирование предметных и надпредметных навыков, повышение качества знаний по предмету «Литературное чтение».

Выводы: задания, направленные на развития навыков 4К, адаптированные для обучающихся начальных классов, являются эффективным инструментом формирования продуктивного чтения, креативности, дивергентного мышления, навыков коллаборации и коммуникации. Предлагаемые приемы обучения нацелены на формирования конкурентоспособного выпускника начальной школы, готового к созданию принципиально новых идей и способному нестандартно решать творческие и прикладные задачи.

Материалы исследования могут быть использованы на уроках литературного чтения и других дисциплинах, как контент вариативных занятий, предметных внеклассных мероприятий, при работе с текстами для подготовки к исследованиям PIRLS и МОДО.

ЛИТЕРАТУРА

1. Караван, медиапортал https://clck.ru/3DpWYS
2. Результаты Казахстана в исследовании PIRLS-2021 АО «НЦИО «Талдау» имени Ахмет Байтұрсынұлы» г. Астана, 2023
https://school26sko.edu.kz/wp-content/uploads/2023/05/rezultaty-pirls-2021-24.05.23.pdf Стр. 24
3. Майкл Микалко «Взлом креатива».: Москва «Манн, Иванов и Фебер», 2016.
4. Шурухт С. М. Подростковый возраст: развитие креативности, самосознания, эмоций, коммуникации и ответственности. – сб.: Речь, 2006.

СӨЙЛЕУДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ СТИЛЬДЕРІН ЗЕРТТЕУ АРҚЫЛЫ ЖОБАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ
ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ РЕЧИ
DEVELOPING PROJECT SKILLS THROUGH THE STUDY OF FUNCTIONAL SPEECH STYLES

Л.П. Лихачева
КГУ «Меновновская средняя школа» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования Восточно-Казахстанской области, г.Усть-Каменогорск,
lihhh09@ mail.ru

Аннотация

Мақалада жобалық қызмет функционалды сөйлеу мәнерлерін зерттеу арқылы білім алушылардың негізгі дағдыларын дамытуға ықпал ететін инновациялық білім беру технологиясы ретінде қарастырылады. Коммуникативті дағдыларды қалыптастыруға, сондай-ақ мәтіндерді сыни және аналитикалық қабылдауды дамытуға, әртүрлі жанрлар мен стильдерде мәтіндерді құру және ұсыну дағдыларына ерекше назар аударылады. Жобалық қызметті орыс тілі курсына енгізу бойынша практикалық ұсыныстар ұсынылды.

Аннотация

В статье рассматривается проектная деятельность как инновационная образовательная технология, способствующая развитию ключевых навыков обучающихся через изучение функциональных стилей речи. Особое внимание уделено формированию коммуникативных навыков, а также развитию критического и аналитического восприятия текстов, умений создавать и представлять тексты в различных жанрах и стилях. Предложены практические рекомендации по внедрению проектной деятельности в курс русского языка.

Abstract.

The article examines project activities as an innovative educational technology that promotes the development of key skills of students through the study of functional styles of speech. Particular attention is paid to the development of communication skills, as well as the development of critical and analytical perception of texts, the ability to create and present texts in various genres and styles. Practical recommendations for the introduction of project activities into the Russian language course are offered.

Түйінді сөздер: инновациялық технология, жобалық қызмет, сөйлеу мәнерлері.

Ключевые слова: инновационная технология, проектная деятельность, стили речи.

Key words: innovative technology, project activities, speech styles.

Развитие инноваций в сельской школе — важный шаг к улучшению качества образования и обеспечению равных образовательных возможностей для всех учащихся, независимо от их места проживания. Реалии сельской школы, её специфические проблемы требуют внедрения цифровых технологий в учебный процесс для повышения уровня образовательных достижений школьников. Внедрение инновационных технологий не только улучшает учебный процесс, но и готовит детей к жизни в мире, где цифровая грамотность играет важную роль в любой сфере деятельности.

Развитие проектной деятельности — важный элемент инновационного подхода к обучению в сельской школе, она позволяет учащимся не только углубить знания о языке, но и развить навыки анализа, критического мышления, а также научиться работать с информацией, применять знания на практике и представлять результаты своей работы.

В моей практике на уроках русского языка проектная деятельность тесно связана с изучением стилей речи. Изучение особенностей стилевой организации текста, речевых стратегий и их реализации в коммуникативной практике являются важным компонентом подготовки выпускника. Итоговые экзамены предъявляют повышенные требования к способности учащихся анализировать и создавать тексты, соответствующие заданным стилям, коммуникативным задачам и стандартам. Формирование навыков стилистической грамотности позволяет учащимся осознанно выбирать языковые средства, обеспечивая точность, выразительность и уместность речи в письменной и устной формах.

В моей педагогической деятельности была разработана авторская программа «Стратегии изучения функциональных стилей через проектную деятельность», составлено календарно-тематическое планирование вариативного курса русского языка для 11 класса.

Актуальность данного курса обусловлена необходимостью целенаправленного формирования у школьников навыков анализа и создания текстов различных функциональных стилей через проектную деятельность, востребованную в образовательной, профессиональной и социальной сферах.

Календарно-тематическое планирование (1 час в неделю)

№ урока п/п	Тема	Форма проведения	Кол-во часов	Образовательный продукт
1 полугодие				
Раздел 1 Введение в коммуникативные стратегии и их роль в речи				
1	Введение в курс. Понятие стиля и коммуникативной стратегии	Обсуждение целей курса, изучение основных понятий, работа с примерами текстов	1	Конспект лекции, вопросы для самопроверки, список ключевых понятий и терминов
2-3	Функциональные стили русского языка	Анализ примеров текстов разных стилей, обсуждение их функций	2	Таблица с характеристиками стилей
4-5	Коммуникативные стратегии: классификация	Лекция, анализ текстов с разными стратегиями, обсуждение	2	Схема классификации стратегий
Раздел 2 Коммуникативные стратегии в функциональных стилях				
6-7	Стратегии убеждения в публицистическом стиле	Анализ текстов газет, практическое упражнение по созданию аргументации	2	Анализ текста, эссе на тему «Как убедить аудиторию?»
8-9	Прагматические стратегии публицистического стиля	Практикум: создание текстов с элементами побуждения и объяснения	2	Анализ текста, создание собственного с учетом основных аспектов прагматических стратегий
10-11	Прямые и косвенные речевые стратегии	Ролевая игра, анализ ситуаций общения	2	Таблица с примерами прямых и косвенных стратегий
12-13	Стратегии	Анализ	2	Эмоциональное

	эмоционального воздействия	художественных текстов, создание эмоциональных обращений		письмо герою литературного произведения
14-15	Роль невербальных средств в коммуникации	Практические задания: анализ видео, создание презентации	2	Презентация о невербальных стратегиях
16-17	Анализ стиля научных текстов	Урок-практикум. Работа с научными статьями, выделение специфики стиля	2	Рецензия на научный текст
Итого 17 часов				
2 полугодие				
Раздел 3. Применение коммуникативных стратегий через проектную деятельность				
18	Практикум по созданию научного текста. Проектная деятельность.	Урок-практикум. Написание научного текста, редактирование	1	Текст научного стиля Выбор темы проекта, предварительное обсуждение
19	Стратегии критического анализа текстов	Урок-практикум. Практическая работа с анализом текстов, обсуждение результатов	1	Критический анализ текста Работа над проектом по выбранной теме
20	Создание текстов официально-делового стиля	Выполнение деловых заданий: составление писем и запросов	1	Деловое письмо Работа над проектом по выбранной теме
21	Основы адаптации стиля к целевой аудитории	Практическая работа с изменением стиля текста под разные аудитории	1	Два варианта текста для разных аудиторий Работа над проектом по выбранной теме
22	Практика написания эссе	Урок-практикум. Написание эссе на предложенную тему, обсуждение примеров	1	Эссе Работа над проектом по выбранной теме
23-24	Работа с текстами публицистического стиля	Написание и редактирование текстов с учетом аргументации	2	Публицистическая статья Работа над проектом по выбранной теме
25	Обобщение коммуникативных стратегий	Сравнение текстов разных стилей, выделение общих стратегий	1	Таблица «Сравнение стратегий разных стилей» Работа над проектом по выбранной теме
26-27	Проектная работа: текст в профессиональном контексте	Создание текста (резюме, мотивационного письма)	2	Резюме и мотивационное письмо для поступления в университет

				Работа над проектом по выбранной теме
28-29	Работа с диалогической речью	Моделирование диалогов, анализ коммуникативных стратегий	2	Сценарий диалога Работа над проектом по выбранной теме
30-31	Тренинг: публичное выступление	Практическая работа, репетиция выступлений, анализ невербальных средств	2	Подготовка и презентация выступления по защите проекта
32	Подготовка к защите проекта	Репетиция защиты проекта, подготовка к презентации	1	Подготовка и презентация выступления по защите проекта
33-34	Итоговое занятие	Защита проекта, обсуждение результатов	2	Оценка работы по итогам курса
Итого 17 часов				

Методы и приемы обучения через проектную деятельность:

Анализ и синтез текстов. Изучение различных текстов помогает выработать навыки выбора и применения коммуникативных стратегий. Проектные задания могут включать создание собственных текстов с использованием изученных стратегий.

Ролевая игра и моделирование общения. Через ролевые игры учащиеся получают возможность практиковать различные стратегии в безопасной и контролируемой среде.

Работа с текстами и стилистический анализ. Практические задания включают анализ текстов разных жанров и стилей для выявления эффективных речевых стратегий.

Обратная связь и саморефлексия. Получение обратной связи от преподавателя и сверстников позволяет учащимся улучшать свои коммуникативные навыки и выбирать оптимальные стратегии.

Практическое применение стилей речи. В процессе проектной деятельности обучающиеся могут использовать различные стили речи в зависимости от цели и аудитории проекта. Например, при создании презентации или написании текста для школьного журнала они будут применять публицистический стиль, если задача заключается в информировании или убеждении. Для научного проекта или исследования они могут использовать научный стиль, а для создания литературных произведений — художественный стиль.

Развитие коммуникативных навыков: Проектная деятельность требует активного общения, выступлений и защит проектов, что способствует развитию навыков выбора стиля речи в зависимости от ситуации.

Творческое использование языка: В проектной деятельности учащиеся часто создают мультимедийные материалы, презентации, видеоролики или тексты. Например, при создании рекламной кампании они могут использовать элементы рекламного стиля. Это позволяет детям не только на теоретическом уровне понять различия между стилями речи, но и увидеть, как важно уметь адаптировать свой язык под различные задачи и аудитории.

Развитие критического мышления и анализа: В рамках проектной работы ученики могут анализировать и сопоставлять различные тексты, создавая собственные проекты, в которых используют разные стили речи, дети учатся анализировать тексты с точки зрения стиля и цели, для которой этот стиль был выбран.

Основные требования к знаниям, умениям, навыкам учащихся

1. Знания:

Понимание основных понятий и категорий функциональной стилистики (типов стилей, их особенностей и целей).

Знание ключевых коммуникативных стратегий, их особенностей и применения в различных ситуациях.

Осознание роли проектной деятельности в изучении функциональных стилей и понимание процессов создания текстов разных жанров и стилей.

Знание методик стилистического анализа текстов различных жанров и стилей.

2. Умения:

Умение анализировать тексты с точки зрения их стилистических особенностей, выявлять типы стилей и оценивать эффективность применяемых коммуникативных стратегий.

Способность адаптировать стиль речи в зависимости от аудитории, цели общения и контекста.

Умение создавать тексты, используя различные функциональные стили, а также соответствующие речевые стратегии для достижения коммуникативных целей.

Умение работать в группе, разрабатывать и презентовать проектные задания, связанные с анализом и созданием текстов различных стилей.

3. Навыки:

Навыки выбора и применения различных коммуникативных стратегий в процессе общения, адаптации стиля в зависимости от ситуации.

Навыки критического и аналитического восприятия текстов, способности выявлять и оценивать их стилистические особенности.

Навыки создания и представления текстов в разных жанрах и стилях, в том числе через проектную деятельность, которая способствует развитию самостоятельности, инициативности и способности к решению практических задач в реальной жизни.

Ожидаемые результаты.

В результате изучения курса обучающиеся смогут:

1. Распознавать коммуникативные стратегии в текстах различных функциональных стилей.

2. Описывать особенности стилистической организации текста, объясняя выбор языковых средств в зависимости от целей общения.

3. Применять изученные стратегии для создания устных и письменных текстов, соответствующих нормам конкретного функционального стиля.

4. Анализировать тексты с точки зрения их стилистической структуры, выявляя основные приёмы достижения выразительности и эффективности в рамках проектных работ.

5. Сравнивать тексты разных стилей, выделяя их функциональные и лексико-грамматические особенности, используя данные для разработки проектных материалов.

6. Создавать аргументированные письменные работы и презентации в рамках проектной деятельности, демонстрируя глубокое понимание функциональных стилей и их значения в русском языке.

Оценивание результатов обучения

Оценивание в рамках курса организовано с учетом комплексного подхода, который направлен на оценку теоретической подготовки, практических навыков и личных компетенций учащихся. Это подход позволяет эффективно учитывать все аспекты обучения и достигнутые результаты.

1. Формативное оценивание

Наблюдение: В процессе занятий осуществляется оценка вовлеченности учащихся, их активности и уровня понимания материала через участие в обсуждениях, упражнениях и других формах взаимодействия.

Письменные и устные задания: Регулярное выполнение заданий, таких как анализ текстов, написание кратких эссе, практических работ, дает возможность оценить уровень усвоения материала и способность учащихся применять полученные знания на практике.

Диагностическое тестирование: проверочные задания помогают определить текущий уровень знаний учащихся по ключевым темам курса, например, по характеристикам функциональных стилей или типам коммуникативных стратегий.

2. Самооценивание и взаимооценивание

Рефлексия: Учащиеся проводят самоанализ своих успехов и трудностей в освоении курса. Это помогает им осознать свои достижения и выявить области для улучшения, что способствует более глубокому усвоению материала.

Взаимооценивание: В рамках курса организуются задания, где учащиеся оценивают работы своих одноклассников, предоставляя конструктивную обратную связь. Такой подход развивает критическое мышление и навыки самостоятельной оценки.

3. Итоговое оценивание

Проекты: Проектная работа становится важной составляющей итогового оценивания. Проекты могут быть как индивидуальными, так и групповыми, и они включают анализ и создание текстов. В ходе выполнения проектов оценивается качество выполнения задания, оригинальность идей, соответствие стилистическим нормам.

Таким образом, вариативный курс, интегрирующий проектную деятельность и изучение стилей речи, помогает учащимся развивать критическое и творческое мышление, совершенствовать свои языковые и коммуникативные навыки, что, в свою очередь, способствует подготовке их к успешному завершению школьного обучения и дальнейшему профессиональному росту.

ЛИТЕРАТУРА

1. Купина, Н. А. Стилистика современного русского языка: учебник для бакалавров/ Н. А. Купина, Т. В. Матвеева. – М.: Издательство Юрайт, 2019. – 415 с
2. Костромина Е. А., Барковская Ю.В. Русский язык и культура речи: учебное пособие. – М.: Директ-Медиа, 2018. – 156 с.
3. Болотнова Н.С. Коммуникативная стилистика текста: словарь-тезаурус. – М.: Флинта, 2019.
4. Гребенюк Н. И., Гусаренко С. В. Стилистика русского научного дискурса: учебное пособие. – М.: СКФУ, 2018 . – 179 с.

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
EFFECTIVE APPROACHES AND INNOVATIVE TEACHING TECHNOLOGIES IN MATHEMATICS LESSONS

М.А.Куртушан
КГУ «Ново-Иртышская средняя школа отдела образования по Глубоковскому району УО ВКО Село Алтайский
marinakurtushan@yandex.ru

Аннотация

В условиях современного образования важно адаптировать методы преподавания для достижения высокого уровня усвоения материала и развития ключевых навыков у учащихся. В работе представлены различные методы, такие как индивидуализация и дифференциация обучения, использование информационно-коммуникационных технологий, проектное обучение, игровые технологии, исследовательская деятельность, смешанное обучение и коллаборативное обучение. Применение этих подходов способствует улучшению понимания

математических концепций, повышению интереса к предмету и развитию у учащихся навыков критического мышления, самостоятельности и командной работы.

Ключевые слова:

Математика, инновациялық технологиялар, оқыту әдістері, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, жобалық оқыту

Математика, инновационные технологии, методы обучения, информационно-коммуникационные технологии, проектное обучение

Mathematics, innovative technologies, teaching methods, information and communication technologies, project-based learning

Математика является одной из важнейших дисциплин в образовательной системе, поскольку она формирует у учащихся логическое мышление, аналитические способности и умение решать сложные задачи. Современные подходы к обучению математике направлены на развитие этих навыков с учетом потребностей учащихся и новых технологий. В условиях быстро меняющегося мира важно применять инновационные методы и средства обучения для повышения эффективности уроков. В данном докладе будут рассмотрены ключевые эффективные подходы и инновационные технологии, которые помогают достигать высоких результатов на уроках математики.

1. Индивидуализация и дифференциация обучения

Современные ученики имеют различные темпы усвоения материала и уровень подготовки. Чтобы учесть эти различия, педагогам необходимо применять дифференцированный подход, который предполагает адаптацию материала под различные уровни знаний учащихся. Индивидуализация обучения позволяет каждому ученику развивать свои сильные стороны и работать над слабыми, обеспечивая тем самым максимальную эффективность учебного процесса.

Пример: использование дифференцированных заданий, предлагаемых учащимся в зависимости от их уровня знаний и возможностей.

2. Информационно-коммуникационные технологии (ИКТ)

Современные информационные технологии открывают новые возможности для обучения математике. Мультимедийные презентации, интерактивные доски, образовательные платформы и приложения для смартфонов значительно улучшили восприятие и усвоение материала. Использование ИКТ позволяет учащимся не только решать задачи, но и визуализировать математические модели, что способствует лучшему пониманию абстрактных понятий.

Пример: использование программного обеспечения, такого как GeoGebra, для построения графиков и анализа математических функций.

Информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) в образовательном процессе, особенно на уроках математики, играют ключевую роль в повышении качества обучения, улучшении взаимодействия учителя и учеников, а также в создании новых способов представления материала. Применение ИКТ в математике помогает сделать учебный процесс более наглядным, доступным и интерактивным. Рассмотрим основные способы применения ИКТ на уроках математики.

1. Использование компьютерных программ и приложений

Существуют различные программы и приложения, которые помогают ученикам и преподавателям:

Графические калькуляторы (например, GeoGebra, Desmos) для построения графиков функций, решения задач на нахождение производных и интегралов, анализа функций. Математическое ПО (например, Wolfram Mathematica) для решения сложных уравнений, построения моделей и графиков.

Программы для моделирования и симуляций (например, Mathcad) позволяют создавать интерактивные модели, что помогает учащимся лучше понять теоретические концепции.

2. Интерактивные доски

Использование интерактивных досок позволяет не только демонстрировать учебные материалы, но и активно вовлекать учеников в процесс обучения. Уроки с использованием интерактивных досок дают возможность:

Мгновенно записывать ответы учащихся, их решения.

Иллюстрировать различные математические модели и процессы (например, построение графиков).

Интерактивно работать с задачами и упражнениями, предлагая ученикам различные способы решения.

3. Видеоуроки и онлайн-курсы

Видеоуроки и онлайн-курсы дают учащимся возможность работать в своем темпе, улучшать свои знания и навыки за пределами школьных стен:

Видеоуроки позволяют преподавать сложные темы в доступной форме. Платформы, такие как Khan Academy, Coursera и другие, предлагают огромное количество материалов, охватывающих широкий спектр математических тем.

4. Использование интернета для поиска информации и решения задач

Учащиеся могут использовать интернет для самостоятельного поиска информации, просмотра видеоуроков и решения задач. Онлайн-платформы, такие как: Mathway, Symbolab позволяют решать уравнения и задачи с подробными решениями. Математические форумы и сообщества, где учащиеся могут задавать вопросы и получать помощь от преподавателей и других учеников.

5. Обучающие игры и приложения

Различные игры и приложения для изучения математики могут сделать процесс обучения более увлекательным и мотивирующим:

Math Bingo, Prodigy, Kahoot! — это игровые платформы, которые помогают учащимся тренировать свои математические навыки в формате игры.

Различные викторины и тесты, которые позволяют повторить материал в интерактивной форме.

6. Облачные сервисы и совместная работа

Облачные сервисы (например, Google Classroom, Microsoft Teams) позволяют: Организовать совместную работу над проектами, решением задач и выполнением домашних заданий.

Легко обмениваться материалами, задавать и проверять задания, проводить онлайн-уроки.

7. Мобильные приложения для обучения математике

Мобильные приложения, такие как Photomath или Microsoft Math Solver, позволяют учащимся решать задачи с помощью смартфона, сканируя их или вводя вручную, что способствует развитию математических навыков в любое время и в любом месте. Преимущества использования ИКТ на уроках математики:

Доступность — информация и ресурсы доступны в любое время и в любом месте.

Увлекательность — использование технологий делает обучение более интересным и мотивирующим.

Интерактивность — ученики активно вовлекаются в процесс и получают возможность самостоятельно исследовать математические концепции.

Развитие критического мышления — технологии помогают ученикам развивать навыки решения задач, анализа данных и работы с математическими моделями.

Персонализация обучения — можно адаптировать обучение под нужды каждого ученика, предоставляя материалы, соответствующие их уровню знаний.

Таким образом, ИКТ значительно расширяют возможности для преподавания и обучения математике, делая процесс более гибким, доступным и эффективным.

3. Проектное обучение

Проектный метод является одним из эффективных способов обучения, при котором учащиеся выполняют задачи в группе или индивидуально, разрабатывая проекты на основе изученного материала. Этот метод способствует развитию навыков работы в команде, критического мышления и самостоятельности. Проектная деятельность позволяет учащимся увидеть практическую ценность изучаемых математических понятий.

Пример: создание проектов, в которых ученики решают реальные задачи с применением математических методов, например, анализ статистических данных или решение оптимизационных задач.

4. Игровые технологии в обучении

Игры и игровые элементы в обучении математики становятся все более популярными. Использование образовательных игр способствует повышению интереса учащихся к предмету, а также развивает такие навыки, как логическое мышление, внимание и память. Геймификация позволяет включать элементы соревнования и награждения, что повышает мотивацию учащихся.

Пример: использование онлайн-игр, таких как "Квизлет" или "Matific", для закрепления знаний и развития математических навыков в игровой форме.

5. Математика через исследовательскую деятельность

Исследовательская деятельность включает в себя выполнение учащимися самостоятельных или групповых исследований на основе изучаемых математических теорий. Это может быть как изучение истории математики, так и решение реальных прикладных задач. Исследовательский подход помогает учащимся развить навыки самостоятельного поиска информации, работы с различными источниками и анализа данных. Пример: проведение научно-исследовательских проектов по математике, таких как анализ числовых последовательностей или изучение закономерностей в реальной жизни с использованием математических методов.

6. Применение смешанного обучения (Blended Learning)

Смешанное обучение сочетает в себе традиционные формы обучения и онлайн-курсы, что дает возможность более гибко подходить к организации учебного процесса. Такой подход позволяет студентам учиться в удобном для них темпе, а преподавателю — контролировать процесс и предоставлять дополнительные ресурсы в случае необходимости. Пример: использование онлайн-платформ для самостоятельного изучения теории, а также проведения практических занятий в классе с учителем.

7. Коллаборативное обучение

Коллаборативное обучение предполагает работу учащихся в группах, что способствует развитию навыков командной работы, а также улучшает понимание материала через обмен знаниями и совместное решение проблем. В математике это может быть связано с выполнением совместных проектов или решения задач в группах, где каждый участник привносит свои идеи и подходы.

Пример: работа в малых группах над решением комплексных математических задач, обсуждение методов и результатов.

Заключение

Эффективные подходы и инновационные технологии обучения на уроках математики способствуют значительному повышению качества образования и мотивации учащихся. Индивидуализация, использование информационно-коммуникационных технологий, проектное и исследовательское обучение, а также геймификация и смешанное обучение позволяют создавать современную образовательную среду, где каждый ученик имеет возможность развиваться в своем темпе и достигать высоких результатов. Внедрение этих подходов в учебный процесс требует от преподавателей постоянного совершенствования своих профессиональных навыков и готовности к использованию новых образовательных технологий.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бенашвили, С. И. Современные технологии обучения: теория и практика. – М.: Издательство «Просвещение», 2017.
2. Воскресенская, Н. Н. Инновационные методы в обучении математике. – М.: Наука, 2018.
3. Петрова, Т. А. Математика и информационные технологии в образовательном процессе. – М.: Флинта, 2020.
4. Кузнецов, Ю. А. Математика в школьном обучении: новые подходы и технологии. – СПб: Лань, 2019.
5. Демидов, В. А., Лейбович, В. В. Математика и современные образовательные технологии. – М.: Издательство РГУ, 2018.
6. Савельева, Т. В. Применение игровых технологий в обучении математике. – М.: Академия, 2020.
7. Мошкарова, Н. И., Кудрявцев, М. В. Педагогика и инновационные технологии в математическом образовании. – М.: Юрайт, 2021.
8. Шахматова, М. А. Теория и практика применения смешанного обучения в школьном обучении математике. – М.: Речь, 2022.
9. Болдырев, М. А. Современные подходы к математическому образованию: методические рекомендации. – СПб: РГПУ, 2019.
10. Кириллова, И. И. Интерактивные технологии на уроках математики. – М.: Владос, 2018.
11. Баркан, И. Д. Проектная деятельность в школьном обучении. – М.: Логос, 2017.
12. Смит, Дж. "Игровые технологии в обучении математике." Журнал педагогических инноваций. – 2020. № 3. С. 45-50.
13. GeoGebra: Введение в использование программы для обучения математике. – М.: РГПУ, 2021.

САБАҚТА ҚОЛДАНУҒА БОЛАТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР ИННОВАЦИОННЫЕ ИГРЫ, КОТОРЫЕ МОЖНО ИСПОЛЬЗОВАТЬ В КЛАССЕ.INNOVATIVE GAMES THAT CAN BE USED IN THE CLASSROOM

Кумарова Айгуль Адамовна
Кенжекөл жалпы орта білім беру мектебі
amiko.2017_07@mail.ru

Аңдатпа

Білім беру жүйесінде инновациялық әдістер мен технологиялардың қолданылуы артып келеді. Сабақта инновациялық ойындарды пайдалану оқушылардың оқу мотивациясын арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту және алған білімдерін іс жүзінде қолдану дағдыларын қалыптастыру өте тиімді.

Бұл аңдатпа оқытуда қолданылатын инновациялық ойындардың тиімділігі, түрлері және сабақта қалай пайдалану керектігі туралы баяндалған. Оқушылардың қызығушылығын арттыру, өздерінің білімін тексеру және ойындар қолдану барысында түрлі тәсілдер мен әдістерді енгізу арқылы білім беру процесін тиімді әрі заманауи етудің жолдары қа растырылады.

Аннотация

Растет применение инновационных методов и технологий в системе образования.Использование инновационных игр на уроке очень эффективно для повышения учебной мотивации учащихся, развития творческих способностей и формирования навыков практического применения полученных знаний. В этой аннотации рассказывается об эффективности, типах и способах использования инновационных игр, используемых в обучении.Будут разработаны пути повышения интереса учащихся, проверки их знаний и

повышения эффективности и современности образовательного процесса путем внедрения различных подходов и методов в процессе применения игр.

Annotation

The use of innovative methods and technologies in the education system is increasing. The use of innovative games in the classroom is very effective in increasing students ' learning motivation, developing creative abilities and forming skills to apply the knowledge gained in practice. This annotation describes the effectiveness, types of innovative games used in teaching and how to use them in the classroom. Ways to make the educational process more effective and modern by increasing the interest of students, testing their knowledge and introducing various approaches and methods in the use of games are proposed.

Түйінді сөздер: әдістер, ойындар, ынталандыру, оқушылар, ойлау, тапсырмалар, қызықтыру.

Ключевые слова: методы, игры, стимулы, учащиеся,мышление,задания, вовлеченность.

Key words: methods, games, motivation,students,thinking, tasks, interest.

Сабақта қолдануға болатын инновациялық ойындар

Қазіргі білім беру жүйесінде инновациялық ойындар оқыту әдіс намасына қосымша ретінде кеңінен қолданылады. Бұл ойындар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, пәнге деген қызығушылықтарын арттыруға және білімді терең меңгеруге көмектеседі. Оқушылардың ақпаратты жақсы қабылдауы мен есте сақтауы ойындарды қолдануға байланысты. Инновациялық ойындар сабақтың қызықты әрі тиімді өтуіне ықпал етеді. Осы орайда, осы докладта оқыту үдерісінде қолдануға болатын инновациялық ойын түрлері мен олардың тиімділігі жайында сөз қозғаймыз.

Инновациялық ойындар — бұл оқыту үдерісін жақсартуға арналған жаңашыл әдістер мен тәсілдер, олар дәстүрлі оқу әдістерінен ерекшеленеді. Мұндай ойындар оқушылардың қызығушылығын арттырып, білім алу процесін интерактивті түрде жүзеге асыруға көмектеседі. Инновациялық ойындар оқушылардың шығармашылық ойлауын, сыни ойлауды, топтық жұмыс дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Инновациялық ойындардың мақсаты:- оқу үдерісін қызықты ету:

- Оқушыларды оқуға деген қызығушылығын арттыру үшін инновациялық ойындар арқылы сабақтар көңілді және тартымды өтеді. Бұл білімді меңгеру процесін жеңілдетеді.

Инновациялық ойындардың маңызы:

Инновациялық ойындар оқытудың белсенді тәсілдері болып табылады. Олар оқушылардың зейінін тартады, топтық жұмыс дағдыларын қалыптастырады, логикалық ойлауын дамытады және сын тұрғысынан ойлау қабілетін арттырады. Ойын элементтері сабақта қолданылған кезде, оқушылардың қатысу белсенділігі артады, әрі оқу процесі қызықты әрі тиімді өтеді.

Инновациялық ойындардың ерекшеліктері:

Инновациялық ойындар өз ерекшеліктерімен оқыту үдерісін жеңілдетеді. Олардың негізгі ерекшеліктері:

- Белсенділікті арттырады: Оқушылар ойынға белсене қатыса отырып, тапсырмаларды қызығушылықпен орындауға тырысады.

- Шығармашылықты дамытады: Ойындар арқылы оқушылар өз пікірін ашық айта алады, ал шығармашылық қабілеттері жақсарады.

- Топтық жұмыс дағдыларын жетілдіреді: Топтық ойындар оқушылардың бір-бірімен пікір алмасып, ортақ шешімге келуіне мүмкіндік береді.

- Білімді бағалау: Ойын кезінде оқушылардың білім деңгейі тез арада бағаланып, кері байланыс алуға болады.

Сабақта қолданылатын инновациялық ойындар оқушылардың қызығушылығын арттыру, білімді терең меңгеру және шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін өте тиімді.

Бұл ойындар оқу процесін қызықты, интерактивті әрі тиімді етеді. Міне, сабақта қолдануға болатын инновациялық ойындар түрлері:

Сабақта қолдануға болатын инновациялық ойындар:

Квест ойыны — бұл оқушылардың белгілі бір тапсырмаларды орындау арқылы шешімге келетін ойын. Бұл ойын оқушылардың логикалық ойлау қабілетін арттырады және оларды белсенді түрде білім алуға ынталандырады. Квест кезінде әр оқушыға жеке тапсырмалар беріледі, ал топта жұмыс істеу арқылы олар өз білімдерін кеңейтеді.Мысалы: әдебиет сабағында белгілі бір шығарманың үзіндісін немесе оқиға желісін оқушыларға оқу тапсырмасы беріледі. Мәтінді оқу барысында оқушылардың түсіну деңгейі тексеріледі.

Викторина — білім деңгейін тексеруге арналған ойын. Бұл ойында оқушылар берілген сұрақтарға жауап береді. Ойында әртүрлі деңгейдегі сұрақтар болуы мүмкін. Сұрақтар тек қана білімді тексеріп қоймай, оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға бағытталуы керек.

Бұл ойын математика, әдебиет, жаратылыстану және басқа да пәндер бойынша жүргізілуі мүмкін. Мұғалім бірнеше сұрақтар дайындап, оқушыларға кезекпен жауап беруді ұсынады. Ойынның соңында ең көп ұпай жинаған оқушы жеңімпаз болып жарияланады.

Рөлдік ойындар -бұл ойын арқылы оқушылар белгілі бір мәселе немесе сұрақ бойынша көп идеялар ұсынады. Мозговой штурм — топтық жұмысқа арналған әдіс, мұнда барлық идеялар құнды болып саналады, және олар ешқандай сынға ұшырамайды. Мұндай ойын оқушыларды еркін ойлауға, креативті идеяларды алға тартуға ынталандырады. Мысалы, әдебиет сабағында белгілі бір шығарма немесе тақырып бойынша идеялар мен пікірлер ұсынылады. Оқушылар өз ойларын ортаға салып, бірегей шешімдер табуға тырысады.

Рөлдік ойындар:

- Оқушылар белгілі бір рөлдерді өздері таңдап алып, немесе мұғалім тағайындаған рөлдерде ойнайды.

- Мысалы: Тарих пәнінде оқушылар белгілі бір тарихи тұлғаларды немесе кезеңдерді сахнада көрсетеді. Әлеуметтік ғылымдар мен әдебиет сабақтарында әр түрлі әлеуметтік жағдайларды талқылайды. [4]

Миға шабуыл:

- Оқушылар топ болып жұмыс істеп, берілген сұрақ немесе тақырып бойынша идеялар мен шешімдер ұсынады. Бұл ойында барлығының пікірі құнды және олардың бір-бірінің идеяларын тыңдауы қажет.

- Мысалы: Жаңа тақырыпты таныстыру кезінде оқушылар өздерінің білетінін және бұрынғы білімдерін ортаға салады.

Кейс-стадиді шешу:

- Оқушылар нақты жағдайлар мен мәселелерді талқылап, топ болып шешім қабылдайды. Бұл әдіс логикалық ойлауды дамытып, сыни пікір мен мәселелерді шешу қабілетін арттырады.

- Мысалы: Экономика немесе құқық сабақтарында нақты құқықтық немесе экономикалық мәселені талқылау.

Викториналар мен тесттер:

-Оқушылардың білімін тексеру үшін түрлі сұрақтар мен тапсырмаларды қамтитын викторина немесе тест түрінде өткізіледі.

- Мысалы: Қызықты сұрақтар мен тапсырмалар арқылы оқушылар өз білімдерін тексеріп, басқа оқушылармен жарысады. Мұғалім жеңімпаздарды анықтайды.[2]

Жылдам жауап беру ойындары : оқушыларға сұрақтар қойылып, олар жауап беруге тез арада әрекет етуі керек. Бұл ойын білімді жылдам меңгеруге мүмкіндік береді.

- Мысалы: Ұлттық білім сайыстарында жиі қолданылатын ойындар, мұнда оқушылар мүмкіндігінше жылдам әрі дұрыс жауап беруге тырысады.

Пазл немесе тапсырмаларды шешу:оқушыларға түрлі логикалық тапсырмалар немесе пазлдар беріледі, оларды шешу арқылы білімдері мен логикалық ойлау қабілеттері дамиды.

- Мысалы: Математика пәнінде әртүрлі есептерді шығару немесе дүниетану сабағында карталарды жинақтау.

Сайыс: - Оқушылар белгілі бір тақырыпты талқылайды, өз көзқарастарын дәлелдеп, қарсы тараптың пікірін тыңдайды. Бұл ойын ойлау қабілетін дамытуға және өз пікірін дәлелдеуге көмектеседі.

- Мысалы: математика немесе әдебиет сабағында әр түрлі пікірталастар өткізу.

Кроссвордтар мен сөзжұмбақтар: оқушыларға пәнге қатысты кроссвордтар мен сөзжұмбақтар, ребустер беріледі. Бұл ойындар сөздік қорды дамытып, қызығушылықты арттырады. Мысалы: әдебиет немесе қазақ тілі сабақтарында жаңа сөздерді үйретуде қолдануға болады, тақырыпты анықтауға ребус беріледі.

Деңгейлік тапсырмалар: оқушыларға тапсырмалар бірнеше деңгейде беріледі, оқушылар тапсырмаларды дұрыс орындау арқылы келесі деңгейге көтеріледі. Бұл ойын оқушылардың білімін тереңдетіп, оқу мотивациясын арттырады.

Мысалы: математика пәнінде есептер деңгей бойынша беріледі, әрбір дұрыс шешілген есеп үшін балл жинайды. [1]

Симуляция : оқушылар нақты өмір жағдайларын моделдеп, белгілі бір сценарий бойынша әрекет етеді. Бұл ойындар оқушыларға нақты өмірде кездесетін проблемаларды шешуге мүмкіндік береді.

- Мысалы: Экономика немесе менеджмент пәндерінде нарықтық жағдайда шешім қабылдау жаттығулары.

Топтық жарыстар: оқушыларды топтарға бөліп, жарыс ұйымдастырылады. Әр топ өздерінің білімін қолдана отырып, бір-бірімен сайысқа түседі.

- Мысалы: Әдебиет немесе математика пәнінде командалық ойын түрінде жарыс ұйымдастыру.

Ретро-ойындар:

- Оқушылар ескі дәуірдің ойындарына немесе дәстүрлі ойындарға қатысты білімдерін шыңдай алады.

- Мысалы: қазақтың ұлттық ойындары арқылы оқушылар дәстүрлі мәдениетке қатысты білімдерін жаңғырта алады.

Табиғатпен байланысқан ойындар: бұл ойындар табиғатқа және қоршаған ортаға байланысты. Оқушылар өздерінің экологиялық білімдерін дамытады.

- Мысалы: дүниетану сабақтарында табиғатпен байланысты ойындар өткізу.

Жоба жұмыстары: жоба жұмысы оқушыларға нақты бір тақырыпты таңдап, зерттеп, өз жұмыстарын жасауды ұсынады. Оқушылар берілген тақырып бойынша зерттеу жүргізіп, оны шығармашылық тұрғыда ұсынуға мүмкіндік алады. Бұл әдіс оқушылардың топта жұмыс істеу, зерттеу жүргізеді, теориялық және практиканы зерттейді, дәлелдейді.

Қолдану әдісі: Мысалы, жаратылыстану,дүниетану сабағында оқушылар жануарлардың түрлерін атап, олардың ерекшеліктері жайлы жауап береді. Әр дұрыс жауапқа шарик беріледі.

Инновациялық ойындардың тиімділігі: инновациялық ойындардың тиімділігі олардың оқушылардың оқу мотивациясын арттыруында жатыр. Ойын арқылы оқу үдерісі қызықты әрі интерактивті бола түседі. Сонымен қатар, бұл ойындар оқушылардың жеке тұлғасын қалыптастырып, олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға септігін тигізеді.

- Оқу белсенділігін арттырады: Оқушылар тапсырмаларды орындауда белсенділік танытып, ынталанады.

- Креативті ойлауды дамытады: Ойындар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттері шыңдалады.

- Қоғамдық ортада жұмыс істеу дағдыларын дамытады: Топтық ойындар оқушыларды бірігіп жұмыс істеуге үйретеді.

- Ойлау қабілетін тереңдетеді: Оқушыларды мәселені терең ойланып шешуге үйретеді.

Қорытынды

Инновациялық ойындар қазіргі білім беру жүйесінде маңызды рөл атқарады. Олар оқушылардың қызығушылығын арттырып, оқу үдерісін қызықты әрі тиімді етеді. Мұғалімдер сабақты ойын элементтерімен түрлендіріп, оқушылардың білімін тереңдетуге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады. Ойындар оқытудың маңызды құралына айналуда және олардың кеңінен қолданылуы білім беру сапасын арттырады.

Инновациялық ойындар оқу процесін қызықты әрі тартымды етеді, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытады және топтық жұмыс дағдыларын қалыптастырады. Мұндай ойындар білімді тереңдетіп, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаева С.Қ. – «Педагогика». – Алматы: «Мектеп» баспасы, 2005. Бұл кітап педагогика ғылымындағы негізгі ұғымдар мен әдістерді қамтиды, сондай-ақ оқу процесінде инновациялық технологияларды қолдану бойынша пайдалы кеңестер береді.
2. Тұрғанбекова Г.К. – «Инновациялық білім беру технологиялары». – Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2012. Оқу үдерісінде инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану туралы кең ауқымды талдауды қамтитын кітап.
3. Тұрғынбаева Ж.Ж. – «Білім беру жүйесіндегі инновациялық әдістер». – Алматы, 2015. Бұл кітапта жаңа әдістер мен технологиялар, оның ішінде инновациялық ойындар, оқу үдерісінде қолданудың маңызды аспектілері қарастырылады.
4. Әбдіғапарова Ә.Н., Сағымбекова Б.Ә. – «Оқытудағы инновациялық технологиялар». – Астана, 2017. Оқу үдерісін жаңарту мен жетілдіруге арналған инновациялық тәсілдер мен ойын түрлерін сипаттайтын еңбек.
5. Педагогикалық технологиялар және ойындар: оқу құралдары мен әдістемелер. – Алматы: «Білім», 2009.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОЙЛАУ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ DROODLES ҚОЛДАНУ
DROODLES КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ И ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ШКОЛЬНИКОВ
DROODLES AS A WAY TO DEVELOP STUDENTS THINKING AND CREATIVE ABILITIES

Дюсембекова Раушан Сапарбековна
Абай облысы Білім басқармасы Аягөз ауданы бойынша білім бөлімінің «К.Бозтаев атындағы қазақ мектеп –гимназиясы» КММ, Аягөз қаласы
raushan.d5k@mail.ru

Аннотация

Баяндамада "Droodle" әдісін қолдана отырып оқушылардың шығармашылық қабілеттерін және сөйлеуін дамыту бойынша жүйелі тәсіл ұсынылған. Бұл теориялық тұжырымдар, практикалық қызметтегі дидактикалық және әдістемелік материалдар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту программаларын әзірлеуде қолданыла алады Тақырыптың өзектілігі - білім берудің жаңартылған жүйесінің келуімен мұғалімнің алдында "жаңа буын" оқушысын шығармашылық немесе креативті етіп тәрбиелеу міндеті тұр. Біз, мұғалімдер, мектепте шығармашылық ойлаудың негіздері қалыптасатынын ұмытпауымыз керек.

Аннотация

В докладе представлен системный подход по развитию творческих способностей и развитию речи школьников с применением метода «Droodle». Данные теоретические выводы, дидактические и методические материалы в практической деятельности можно

использовать при разработке программ по развитию творческих способностей школьников. Актуальность темы - с приходом обновленной системы образования перед педагогом стоит задача воспитания школьника «нового поколения» с творческим или креативным мышлением. Мы, педагоги, не должны забывать о том, что именно в школе формируются основы творческого мышления.

Annotation

The report presents a systematic approach to the development of creative abilities and speech development of schoolchildren using the "Droodle" method. These theoretical conclusions, didactic and methodological materials in practical activities can be used in the development of programs for the development of creative abilities of schoolchildren. The relevance of the topic is that with the advent of the updated education system, the teacher is faced with the task of educating a student of the "new generation" with creative or creative thinking. We, teachers, should not forget that it is in school that the foundations of creative thinking are formed.

Түйінді сөздер: шығармашылық, ойлау, қабілет, қиял, креативті ойлау.

Қазіргі білім беруде стандартты емес мәселелерді тұрақты шешуге дайындалған коммуникативті қабілеті бар шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу міндеті ең басты орын алуда.

Әрине, туа біткен қабілеттер өте маңызды, бірақ оларды уақтылы дамытпай, оқыту мен тәрбиелеусіз, тіпті дарынды бала ересек бола отырып, ойлана алмайды, тіпті одан да көп шығармашылықпен әрекет ете алмайды. Мұнда үлкен маңызға ие мәселе – стандарттан тыс ойлау қабілеті, әртүрлі көзқарастар, мақсатқа жетудің жаңа жолдарын табу. Оқушыларды оқытудағы қазіргі уақыттың негізгі талаптарының бірі - белгілі бір білімді механикалық игеру емес, оларды алу жолдарын іздеу екенін есте ұстаған жөн, яғни, дивергентті ойлауды дамыту.

Ғаламтор мен гаджеттердің мүмкіндіктері адамның өзіне ойлауға мүмкіндік бермейді, өйткені әрбір тапсырмаларға дайын шешімдерді ұсынады. Осыған себепті, цифрлық дәуірде оқушылардың шығармашылық қабілеттері мен жан-жақты ойлау қабілетін қалай дамытуға болады деген сұрақ ойға келеді.

Оқушылардың креативті ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамытуға droodles әдісі таптырмас құралы болып табылады.

"Droodle" ағылшын тілінен аударғанда doodle + riddle (riddle – жұмбақ, doodle – телефонмен сөйлескен кезде адам салатын абстракты сызықтар, суреттер) деген ұғымдарды білдіреді..

Droodles - әртүрлі пішіндерді бейнеленген суреттер, кейде өте абстракты болып көрінеді. Әр сурет - не бейнеленгенін ойлап табу керегі туралы кішкентай ойын. Бұл графикалық басқатырғышта көптеген жауап нұсқалары бар. Әр оқушы берілген сурет бойынша бірнеше түрлі түсініктеме нұсқаларын ұсына алады. Егер біреу суретте басқалар көре алмайтын нәрсені көре алса, онда бұл оқушыны шығармашылық ойлаудың иесі екендігі туралы тұжырым жасауға болады.

Droodles қолданған кезде ерікті әрекеттерді бағдарламалауға, реттеуге және бақылауға жауап беретін ми аймақтары іске қосылады. Droodle шешу барысында жалғыз дұрыс шешімі жоқ жауаптар саны біздің қиялымыздың шегімен ғана шектеледі. Бұл үшін бір суретке мүмкіндігінше көп жауап нұсқаларын атау өте маңызды болады. Оқушы үшін суретте не бейнеленгенін сипаттаудың 3-5 түрлі нұсқасы жеткілікті. Бірақ іс жүзінде әр сурет үшін кем дегенде 20-30 түрлі интерпретация мүмкін.

"Droodles" ақ қағазға қара қарындашпен немесе қара киізден жасалған қаламмен боялған (декоративтіліктен бас тарту және нәтижеге ең аз экспрессивті құралдармен қол жеткізу арқылы ұтымды тәсіл болып табылады).

" Droodles " әдісі не үшін пайдалы?

- ол оқушылардың сөйлеу қабілеттерін дамытады, қиял мен сөйлеу арасындағы байланысты нығайтады. Оқушылар сурет салғанда өз Droodle-дің атауларын ойлап табу арқылы пассивті сөздікті өзектендіру дағдысын дамытады;

- шығармашылық ойлауды үйретеді.

- ойын балаларда да, ересектерде де логикалық ойлауды дамытады, сана кеңейеді, бастама көтеруден қорқу азаяды, интеллектуалды деңгей жоғарылайды.

Droodles үшін оқушы бірнеше атауларды ойлап табуы керек, сондықтан шығармашылық ойлау жұмысқа қосылады. Оқушы суретті әртүрлі бұрыштардан қарап, бұл оқушыға не еске салатынын түсініп, жұмысқа балама іздеуді қосуы керек. Droodles ауызша қолдануға болады, яғни сөзбен де, ауызша да ақпарат алмасуға болады, көптеген түсіндірулер болуы мүмкін болғандықтан ойлауға мәжбүр етеді.

Балалармен жұмыс жасауда қолдануға болатын әртүрлі Droodle нұсқалары бар:

- ұсынылған Droodle-дың ішінен жиһаз, жануарлар, көкөністер, жемістер сияқты нақты тақырыптармен байланысты ассоциациялар;
- жабайы жануарлар, мультфильм кейіпкерлері сияқты бір тақырыппен біріктірілген көзбен немесе іс жүзінде Droodle-ды салу қажет болғанда бір сөзбен атау;
- бірнеше Droodle ұсынылған кезде осында жасырылған ертегіні табу;
- әуенді табу (ән);
- ұсынылған Droodle-дан өзінің қиялындағы Droodle жасау;
- ұсынылған Droodle-дың тарихын ойлап тап, т.с.с.

Оқушылардың қиялдарын дамыта отырып, біз қандай нәтиже күтеміз?

Қиял танымның шекарасын кеңейтеді және оқушының танымдық қажеттілігі көбінесе қиял арқылы қанағаттандырылады. Бұл баланың тікелей қабылдауы мүмкін емес арасындағы қашықтықты алып тастайды. Қиял ойлаумен біріктіріліп, оқушыға танымдық мәселелерді шешуге көмектеседі.

Қиял идеяны құру және оған жетуді жоспарлау қабілетін дамытады. Оқушылардағы қиялдың мақсатты дамуы алдымен ересектердің әсерінен болады, бұл оларды ерікті түрде (мінез-құлықты саналы түрде реттеу арқылы) бейнелер жасауға итермелейді. Содан кейін балалар өз бетінше идеялар мен оларды жүзеге асыру жоспарын ұсынады. Орта буындағы оқушылар ерікті түрде қиялдай алады, іс-әрекет басталғанға дейін жоспарды жүзеге асыру процесін алдын-ала жоспарлайды. Олар мақсатқа жету жоспарын белгілейді, қажетті құралдарды алдын-ала таңдап, дайындайды.

Қиял оқушыға эмоционалды және жеке мәселелерді шешуге, бейсаналық түрде мазасыз естеліктерден арылуға, психологиялық жайлылықты қалпына келтіруге, жалғыздық сезімін жеңуге көмектеседі.

Droodles бойынша әңгіме құрастыру визуалды-бейнелі ойлауды керемет дамытады, шектен тыс ойлау қабілетін қалыптастырады, балалар мен жас өспірімдердің ассоциативті ойлауы мен қиялын дамытады, логикалық ойлауды жаттықтырады, кеңістіктік қиялды дамытады және ақырында әзіл сезімін дамытады. Бір сөзбен бұл тәсілді өолдану барысында оқушыларды шектелмеген жөн. Басқатырғыштың мәні - мүмкіндігінше көп нұсқалар мен интерпретацияларды таңдау.

«Droodles» әдісін мектеп бағдарламасында қолдану мысалы ретінде информатика сабағында Paint графикалық редакторында геометриялық пішіндер арқылы суреттерді салуды қарастыруға болады. Мысалы тақтаға мына суретті шығарып, оқушылардың ойларын сұрап аламын. 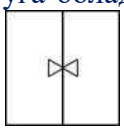 (1-сурет). Оқушылардың келісідей жауаптарды естідім: көбелек тәрізді галстук киген адам;

геометриялық фигуралардан құрастырылған тапсырма; үйдің төбесіндегі ауа райын көрсететін нұсқағыш; құм сағаты; тұтқалары бар шкаф; құстардың екі тұмсығы; сыйлық

қорабы, т.с.с. Оқушылардың жауаптарына сәйкес осы суретті өзгертуді, редакциялауды ұсынамын.

Google SketchUp бағдарламасында тапсырмаларды орындау барысында мысалы ретінде мынадай суреттерді беріп, қиял арқылы осы суреттерден басқа суреттерді салуды ұсынамын. 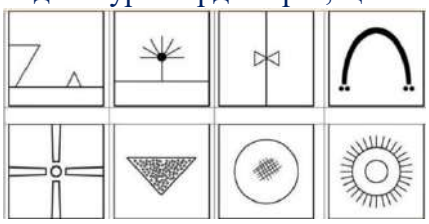 (2- сурет).

«Python программалау тілінде 2D ойынын құру» бөлімін оқыту барысында Droodles ұсыну арқылы екі өлшемді графикада кейіпкер мен сахналық көріністердің алуан түрлілігін шығатына көз жеткіздік.

Қорыта айтқанда, "Droodles" технологиясын енгізгеннен кейін оқушылардың шығармашылық қабілеттері мен ойлауының даму деңгейінің көрсеткіштері айтарлықтай өзгеріп жоғарлады. Бұл әдістің ең басты тиімділігі – мектеп бағдарламасындағы кез келген пәнге бейімделуі және ерекше білім қажет ететін оқушыларды сабақ процесіне оңай тартуы болып табылады, соның нәтижесінде балалар сабақта белсенді бола бастады. Оқушылардың сөздік қоры сапалы және сандық жағынан байытылды. Сюжетті сөйлеу сипаттамасына қабілеттілік қалыптасты. Қиял белсендірілді. Қиял кеңейе түсті, ал ойлау жан – жақты болды. Аталған факторлардың барлығы оқу сапасына да айтарлықтай өзгеріс енгізді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Комарова Т. С. «Детское художественное творчество. Ф. Г. О. С.» Мозаика-Синтез 2017 г.
2. Рубанцев В.Д. «Друдлы, пятна Роршаха и другие загадочные картинки», BHV, 2017
3. Фейзулдаева, С.А «Бастауыш сынып оқушыларының креативті ойлауын дамыту», 2023
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BB%D1%8B
5. https://4brain.ru/tvorcheskoe-myshlenie/_drudly.php
6. https://tallfellow.com/droodles/

ИНКЛЮЗИВТІ ОРТА МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ

Гарифуллина Диана Турысбековна
«Павлодар қаласының № 46 сәбилер бақшасы» КМҚК-нің басшысы

Аңдатпа

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы инклюзивті білім беру ортасы мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда шешуші рөл атқарады. Мақалада барлық балалардың, соның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері барлардың шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал ететін ортаны құруға көмектесетін мүмкіндіктер мен тәсілдер қарастырылады. Педагогикалық тәжірибелер мен заманауи зерттеулерді талдау негізінде мектеп жасына дейінгі балаларда креативті ойлауды жан-жақты дамытуға және қолдауға бағытталған инклюзивті орта құру бойынша ұсыныстар ұсынылды.

Түйінді сөздер: инклюзивті орта, мектепке дейінгі білім беру, шығармашылық қабілеттер, ерекше білім беру қажеттіліктері, шығармашылық ойлау, бейімделу әдістері

Аннотация

Инклюзивная образовательная среда в дошкольных организациях образования играет ключевую роль в развитии творческих способностей у детей раннего возраста. В статье рассматриваются возможности и подходы, которые помогают создать среду,

способствующую раскрытию творческого потенциала у всех детей, включая тех, кто имеет особые образовательные потребности. На основе анализа педагогических практик и современных исследований, предложены рекомендации для создания инклюзивной среды, ориентированной на всестороннее развитие и поддержку креативного мышления у дошкольников.

Ключевые слова: инклюзивная среда, дошкольное образование, творческие способности, особые образовательные потребности, креативное мышление, адаптивные методики

Annotation

An inclusive educational environment in preschool educational institutions plays a key role in the development of creative abilities in young children. The article examines the possibilities and approaches that help to create an environment conducive to the disclosure of creative potential in all children, including those with special educational needs. Based on the analysis of pedagogical practices and modern research, recommendations are proposed for creating an inclusive environment focused on the comprehensive development and support of creative thinking in preschoolers.

Keywords: inclusive environment, preschool education, creativity, special educational needs, creative thinking, adaptive techniques

Қазіргі білім беру жүйесі инклюзивті білім беруді белсенді түрде енгізуде, оның мақсаты физикалық, интеллектуалдық немесе психикалық ерекшеліктеріне қарамастан барлық балаларды оқыту мен дамыту үшін тең мүмкіндіктер жасау болып табылады. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде инклюзивті орта балалардың шығармашылығын дамытудың қуатты құралына айналады. Бұл әр балаға өз әлеуетін ашуға, басқалармен өзара әрекеттесу арқылы үйренуге және өзінің ерекше талантын қолайлы және қолдау жағдайында дамытуға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі білім берудегі инклюзивті орта барлық балалар, соның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар оқу іс-шараларына еркін қатыса алатын және тиісті қолдау ала алатын жағдайлар жасауды білдіреді. Бұл туралы келесі зерттеушілер жазады: К. Ж. Туребаева, А. К. Канатова [1], З. А. Карманова [2], Д. Х. Гафурова [3], А. Рагнхильд [4]. Мұндай әлеуметтік орта балаларға әлеуметтік дағдылар мен шығармашылық ойлауды дамытуға көмектесу арқылы құрмет, төзімділік пен эмпатияны қалыптастыруға ықпал етеді. Әр түрлі қабілеттері бар балаларды білім беру процесіне қосу әр баланың әлеуметтік және мәдени тәжірибесін байытады, олардың қызығушылығы мен өзін-өзі көрсетуге деген ұмтылысын ынталандырады.

И. Г. Галянттың зерттеуі мектепке дейінгі білім берудің мемлекеттік білім беру стандарты контекстіндегі мүгедек балаларға арналған инклюзивті білім берудің өзекті тақырыбын қарастырады [5]. И. Я. Галянт даму ерекшеліктері бар мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігінің ұқсас сипаттамалары бар екенін атап өтеді: олар интуиция мен эмоцияны басшылыққа ала отырып, өздігінен әрекет етеді, өз әрекеттерін бақыламайды немесе жоспарламайды, нәтижелерді болжамайды және өз жетістіктерін бағаламайды [5, Б.53]. Мұндай балалар үшін іс-әрекет процесінің өзі маңызды. Ерекшеліктері бар балаларды қабылдаудың ерекшеліктерін ескере отырып, психологиялық-педагогикалық қолдау мектеп жасына дейінгі баланың табиғи және ерекше сипатымен үйлесімді болуы керек.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттеріне қиял, қалыптан тыс ойлау қабілеті, эмоционалды қабылдау және өзін-өзі көрсетуге деген мотивация жатады. Балабақшадағы инклюзивті орта еркін ойын, көркем шығармашылық, музыкалық және театрлық сабақтарды қамтитын әр түрлі іс-шаралар арқылы осы қабілеттерді қалыптастыруға және дамытуға көмектеседі.

Мәселені зерттеуді талдау негізінде біз шығармашылық дамуға ықпал ететін инклюзивті ортаның ерекшеліктерін атап өттік:

1. Қауіпсіз және қолдау көрсететін атмосфераны құру – балалар өздерін қорғалған және сенімді сезінеді, бұл олардың идеялары мен қиялдарын еркін көрсетуге мүмкіндік береді.

2. Әртүрлілікті қолдау – инклюзивті топтар әртүрлі ерекшеліктері мен қабілеттері бар балалардан тұрады, бұл жеке тұлғаның әртүрлі түрлерімен бақылау, еліктеу және өзара әрекеттесу арқылы шығармашылық дағдыларды дамытуға бірегей жағдай жасайды.

3. Өз бетінше таңдау мүмкіндіктері – балалар қандай қызмет түрлерін және кіммен айналысқысы келетінін таңдауға құқылы, бұл олардың тәуелсіздігін ынталандырады және шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал етеді.

4. Топтық жұмыс және ынтымақтастық – инклюзивті орта балаларды бірлескен іс-әрекетке итермелейді, онда олар өз идеяларын білдіруге және қорғауға, оларды басқалардың қажеттіліктеріне бейімдеуге үйренеді, бұл ойлау икемділігі мен шығармашылықты дамытады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту арнайы педагогикалық әдіс-тәсілдерді қажет етеді. Инклюзивті ортадағы мұғалімдер әртүрлі қабілеттері бар балалармен жұмыс істеуге дайын болуы керек және шығармашылық бейімділікті анықтауға және дамытуға бағытталған оқу бағдарламаларын құру дағдыларын игеруі керек. Осы саладағы тәжірибені талдау жұмыстың негізгі педагогикалық әдістерін анықтауға мүмкіндік берді:

1. Ойын әдістері – шығармашылық ойлауды дамытуға көмектесетін әртүрлі ойындарды пайдалану. Инклюзивті топтарда ынтымақтастық пен стандартты емес шешімдерді қажет ететін кооперативтік ойындарды пайдалануға болады.

2. Жоба әдістері – педагогтер балаларды түпнұсқа идеяларды ойлап табуға және оларды бірге жүзеге асыруға шақыратын шығармашылық жобаларды ұйымдастырады. Мысалы, бірлескен іс-әрекеттер, театрландырылған қойылымдар немесе қарапайым ғылыми эксперименттер жасау.

3. Проблемалық жағдайлар әдісі – педагогтер балалардан стандартты емес (қалыптан тыс) шешімдерді талап ететін жағдайларды жасайды, бұл балалардың шығармашылық ойлау және түпнұсқа идеяларды ұсыну қабілетін дамытады.

4. Арт-терапия элементтері – сабақтарға арт-терапия элементтерін қосу балаларға сурет салу, мүсіндеу немесе би арқылы эмоциялары мен идеяларын білдіруге көмектеседі. Бұл әсіресе дамуында ерекшеліктері бар балалар үшін пайдалы, өйткені бұл олардың тәжірибелері мен эмоцияларын вербалды емес тәсілдермен білдіруге мүмкіндік береді.

Педагогикалық практика барысында біз инклюзивті ортада шығармашылықты дамытуға ықпал ететін іс-шаралар өткіздік:

1. Шығармашылық шеберхана – бұл балалар өз қолөнерін жасау үшін әртүрлі материалдарды пайдалана алатын кеңістік. Мұнда әр бала өзін суретші сияқты сезінеді, бұл оның қиялын және экспериментке деген ынтасын оятады.

2. Музыкалық сабақтар – импровизацияны, ән айтуды және музыкалық аспаптарда ойнауды қамтитын музыка сабақтары эмоционалды экспрессивтілік пен шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал етеді.

3. Театр ойындары мен қойылымдары – театр қойылымдарына қатысу балаларға өз ойын білдіруге, басқалардың эмоцияларын түсінуге және қиялын дамытуға көмектеседі. Бұл сонымен қатар өзіне деген сенімділік пен эмоционалды тұрақтылықты дамытуға ықпал етеді.

4. Сурет салу және модельдеу – әр түрлі материалдарды (саз, бояулар, қарындаштар) қолдану балаларға ішкі тәжірибелерін білдіруге мүмкіндік береді және моторика мен үйлестіруді дамытады.

Инклюзивті ортада тәрбиеші әр балаға қолдау көрсетіп, оның қабілеттерін ашуға көмектесетін тәлімгер және нұсқаулық рөлін атқарады. Педагогтің маңызды міндеті – балалардың әрқайсысының жеке ерекшеліктерін құрметтей отырып, өздерін еркін көрсете алатын жағдайлар жасау. Педагог балаларды ынтымақтастыққа, мәселелерді шешуге және өзара түсіністікке ынталандыратын делдал ретінде әрекет етеді.

Балалар бір-бірінің айырмашылықтарын түсініп, қабылдауы үшін топта инклюзивті мәдениетті құруға ерекше назар аударылады. Бұған бірлескен ойындар, пікірталастар және жұпта немесе топта жұмыс істеу арқылы қол жеткізіледі. Осылайша, тәрбиеші әр бала өзін құнды және маңызды топ мүшесі ретінде сезінетін жағымды эмоционалды атмосфераны жасайды.

Мектепке дейінгі білім берудегі инклюзивті орта балалардың шығармашылық қабілетін дамытудың қуатты құралы болып табылады. Бұл әр балаға өзінің шығармашылық қабілеті мен өзіне деген сенімділігін арттыра отырып, өзінің ішкі әлеуетін ашуға мүмкіндік береді. Инклюзивті топта ынтымақтастық, қолдау және құрмет үшін жағдай жасау балалардың бейімделу, төзімділік және өзін-өзі көрсету дағдыларын дамытады, бұл олардың эмоционалды және әлеуметтік дамуына оң әсер етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Туребаева К. Ж., Канатова А. К. Мектепке дейінгі тәрбие жүйесіндегі қазіргі инновациялар // Абай атындағы ҚазҰПУ хабаршысы «Арнайы педагогика» сериясы. – 2023. – Т. 72. – №. 1. – Б. 23-26.
2. Карманова З. А. Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың адамгершілік мәдениетін қалыптастыру // Қарағанды Университетінің хабаршысы «Педагогика» сериясы – 2024. – Т. 11329. – №. 1. – Б. 6-12.
3. Гафурова Д. Х. Инклюзивный подход в дошкольном образовании // Вестник науки и образования. – 2021. – №. 16-2 (119). – С. 103-105.
4. Рагнхильд А. Каким может быть инклюзивное дошкольное образование в детских садах //Современное дошкольное образование. – 2015. – №. 8 (60). – С. 68-78.
5. Галянт И. Г. Арт-терапия как новая философия инклюзивного дошкольного образования // Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета. – 2018. – №. 5. – С. 50-60.

ВНЕДРЕНИЕ МОДЕЛЕЙ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРАКТИКУ ПРЕПОДАВАНИЯ МАТЕМАТИКИ

Е.С. Ткачева
КГУ «Бескольская средняя школа №2», с. Бесколь, Кызылжарский район, Северо-Казахстанская область, es-23@mail.ru

Аннотация

В статье рассмотрены теоретические основы реализации смешанного обучения учащихся средней школы и определены модели обучения, которые целесообразно использовать на уроках математики. Представлена характеристика моделей смешанного обучения. Раскрыты дидактические особенности реализации моделей смешанного обучения математике: выделены этапы планирования урока математики. Разработаны методические рекомендации по организации смешанного обучения математике, направленные на развитие учебной мотивации учащихся.

Ключевые слова: смешанное обучение, модели смешанного обучения, перевернутый класс, обучение математике, мотивация.

В XXI веке информационные технологии стали неотъемлемой частью нашей жизни. Их стремительное распространение кардинально меняет все сферы деятельности, включая образование. Современная школа, отвечая на вызовы времени, ставит перед собой задачу формирования у учащихся ключевых компетенций, необходимых для успешной жизни в информационном обществе. Это предполагает переход от традиционной модели обучения,

где учитель играет роль транслятора знаний, к персонализированному образованию, в котором ученик становится активным участником процесса, а педагог – наставником и помощником.

Как показывают результаты исследований различный ученых, развитие информационно-исследовательской грамотности школьников более эффективно осуществляется средствами смешанного обучения.

На сегодняшний день сформулировано достаточно много подходов к определению понятия смешанного обучения, большая часть которых носят описательный характер. Смешанное обучение предполагает гибкое сочетание синхронного и асинхронного взаимодействия преподавателя и учащихся в рамках электронного обучения, дополненное самостоятельной работой учеников.

Смешанное обучение складывается из нескольких компонентов:

– традиционного личного взаимодействия учеников и педагога;

– интерактивного взаимодействия, опосредованного ИКТ и электронными образовательными ресурсами;

– самообразования.

Модель «Перевернутый класс» – одна из наиболее доступных и популярных форм смешанного обучения. Она предполагает инверсию традиционного учебного процесса: теоретический материал изучается дома, а урочное время посвящается практическим занятиям, обсуждению и закреплению знаний. Такой подход стимулирует самостоятельность и мотивацию учащихся, поскольку они активно участвуют в процессе обучения, а не просто получают готовые знания. «Перевернутый класс» оптимизирует использование учебного времени, позволяя уделять больше внимания практической деятельности, что особенно важно для математики. На уроках активно используются такие формы работы, как решение задач и проектная деятельность, смещая фокус с пассивного восприятия материала на его активное исследование.

Внедрение модели «Перевернутый класс» требует от учителя тщательной подготовки. Необходимо обеспечить, чтобы каждый материал для самостоятельного изучения сопровождался четкими целями, инструкциями и заданиями для закрепления. Рекомендуется также стимулировать учащихся к созданию конспектов. Этот подход смещает акцент с учителя на ученика, способствуя более активному взаимодействию, развитию самостоятельности и ответственности, а также стимулируя практическое применение знаний.

Модель «Смена рабочих зон» – популярный метод организации уроков математики, предполагающий разделение класса на три группы, работающие в различных «станциях»: с учителем, онлайн-обучения и проектной деятельности. Каждая станция имеет свою цель: получение обратной связи, развитие самостоятельности и применение знаний на практике. Группы перемещаются между станциями, обеспечивая каждому ученику опыт работы в каждой зоне. Состав групп и количество станций могут варьироваться в зависимости от целей урока.

Модель «Гибкий план» – одна из самых эффективных, но и сложных моделей смешанного обучения, требующая от учеников высокой степени самоорганизации. Она подходит для старших классов и предполагает наличие в школе технически оснащенных рабочих зон. Обучение строится на сочетании онлайн-обучения, коллективной и проектной деятельности, а также социализации. У каждого ученика есть индивидуальное рабочее место в центральном пространстве и доступ к дискуссионным комнатам и лабораториям. В отличие от модели «Смена рабочих зон», ученики не ограничены во времени, а их план работы гибко корректируется. Группы формируются по желанию, а учитель выполняет роль тьютора.

Смешанное обучение обладает рядом ключевых дидактических особенностей, выделяющих его среди других форм обучения. Оно эффективно сочетает традиционные и электронные методы, обеспечивая гибкость применения на всех уровнях образования. Смешанное обучение способствует персонализации, развивает самостоятельность учащихся,

активно использует интерактивные формы работы, превращая ученика из объекта в субъект образовательного процесса и повышая мотивацию.

Преподавание математики с использованием смешанного обучения предполагает интеграцию онлайн- и традиционных форматов. Это включает в себя руководство учителя, самостоятельную работу учеников, контроль результатов, а также индивидуализацию темпа и траектории обучения. В условиях цифровой трансформации образования, сочетание этих подходов требует опоры на четкие теоретические принципы.

Смешанное обучение позволяет повысить качество и системность образовательного процесса, развивая у учащихся способность к самостоятельному обучению и успешному усвоению материала.

Организация уроков в формате смешанного обучения требует от учителя тщательной подготовки, включающей: 1) планирование учебной программы и темы урока; 2) подбор цифровых ресурсов для самостоятельной работы; 3) определение соотношения очного и онлайн-обучения, и выбор модели смешанного обучения; 4) разработку инструкций к заданиям; 5) составление плана и конспекта урока; 6) подготовку системы контроля знаний, включающей как онлайн-тесты, так и традиционные формы контроля.

Одна из самых распространенных моделей смешанного обучения – «Перевернутый класс». Рассмотрим особенности реализации этой модели для учащихся средней школы.

Важнейшим этапом организации урока с использованием модели «Перевернутый класс» является разработка инструкции, в соответствии с которой учащиеся должны самостоятельно выполнить домашнее задание.

Создание проблемной ситуации на основе предварительного домашнего заданию позволяют поставить учебные проблемы на уроке, к которым учащиеся подошли самостоятельно.

Так, при изучении геометрии в 7 классе по теме «Неравенство треугольника» учащимся в качестве домашней работы может быть предложено следующее домашнее задание:

Ребята, на протяжении нескольких уроков мы изучаем с Вами одну из главных фигур геометрии –треугольник. Вы знаете, названия и определения элементов треугольника, умеете их находить, умеете строить и сравнивать треугольники. На следующем уроке мы пойдем дальше, продолжим изучение темы и познакомимся со свойствами треугольника.

А чтобы это сделать Вам необходимо будет дома выполнить следующее практическое задание:

Постройте с помощью математического приложения GeoGebra, треугольники со сторонами

а) 7, 12, 9;

б) 7, 14, 7;

в) 5, 16, 7.

В начале урока учащиеся высказывают мнения по решению проблемной задачи, учащиеся в вместе с учителем формулируют тему и цель урока. Затем на уроке уже организуется фронтальная, групповая или индивидуальная работа по отработке навыков.

Задание для станции работы с учителем

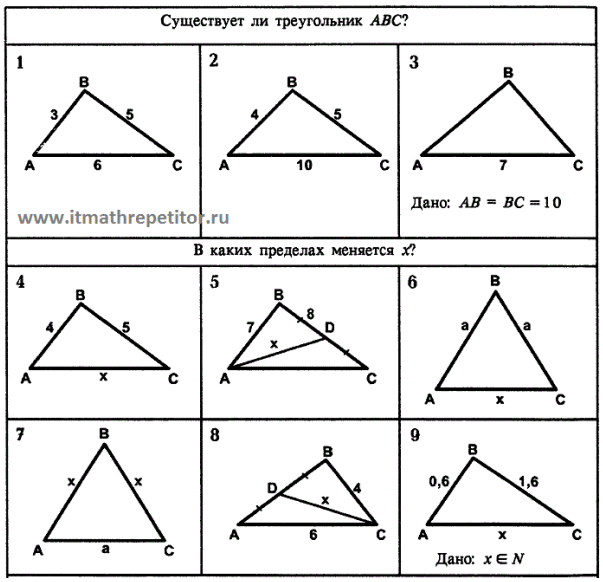

Рис. 1

Задание для станции онлайн-обучения

Задание 1. В ячейку таблицы, указывающую длину третьей стороны, запишите такое число, чтобы треугольник ABC:

a) можно было построить;

b) невозможно было построить.

AB	56 мм		$1\frac{3}{4}$ см	400 см
AC	38 мм	1,6 дм		5,9 м
BC		15 см	$6\frac{3}{4}$ см	

Задание 2. Выполнение практических заданий по изучаемой теме по ссылке: https://bilimland.kz/ru/subject/geometriya/7-klass/neravenstvo-treugolnika?mid=ed2ecc31-9ee4-11e9-a361-1f1ed251dcfe

Задание для станции «Проектная работа»

1. Можно ли построить треугольник, у которого длины сторон были бы равны нижеприведенным частям градусной меры развернутого угла (единица длины – сантиметр)?

$$\text{a) } \frac{1}{6}, \frac{1}{3}, \frac{1}{2}; \quad \text{b) } \frac{1}{9}, \frac{1}{3}, \frac{5}{9}; \quad \text{c) } \frac{2}{9}, \frac{1}{3}, \frac{4}{9}.$$

Если возможно, то определите вид этого треугольника.

2. Можно ли, согнув проволоку длиной 16 см, получить модель равнобедренного треугольника, длина боковой стороны которого равна 4 см? Ответ поясните.

3. Даны положительные числа a и b. Известно, что существует треугольник со сторонами $a + 5b$, $5a + 6b$ и $3a + 2b$. Какое из чисел больше: a или b?

Дифференцированное домашнее задание

Станция работы с учителем.

1. Чтобы построить каркас крыши, имеющей форму треугольника, имеются балки длиной 8 м, 8 м, 14м, 18м и 16 м .На чертеже указаны размеры двух из них. Какой может быть длина третьей балки? Прораб утверждает, что длина третьей балки должна быть меньше 16м. Прав ли он?

Рис. 2

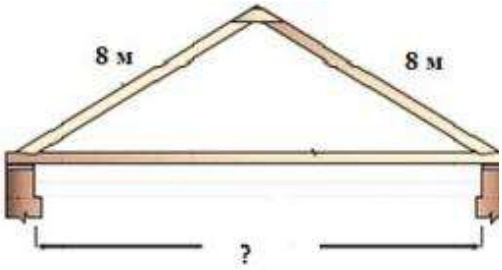

Рис. 3

2.

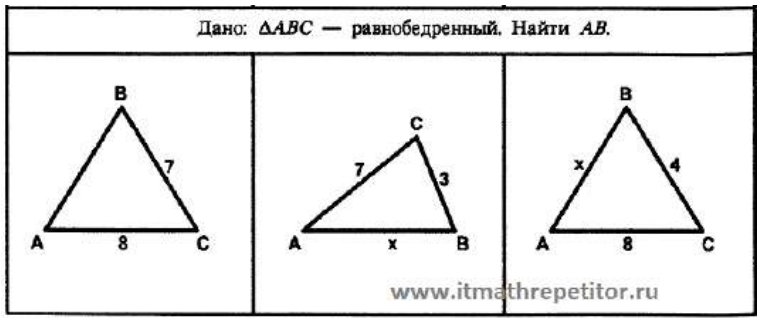

Рис. 4

Задание для станции онлайн-обучения

1. Две стороны треугольника равны 98 см и 28 см. Каким может быть периметр этого треугольника?

2. Могут ли стороны треугольника быть пропорциональны числам 1, 2, 3?

3. Выполнение заданий по изучаемой теме по ссылке: https://obrazovaka.ru/test/neravenstvo-treugolnika-storon.html

Станция «Проектная работа»

1. Сумма двух равных сторон треугольника составляет 0,6 его периметра. Верно ли, что угол между равными сторонами больше 60^0?

2. Стороны a, b и c треугольника отвечают условию $3{,}1 < a < 7{,}4$;

$8{,}2 < b < 13; 11 < c < 17{,}5$. Какому наибольшему натуральному числу может быть равен периметр этого треугольника?

3. Известно, что $AB = 3$ см, $AC = 14$ см, $DB = 5$ см и $DC = 6$ см. Докажите, что точки A, B, C, D расположены на одной прямой.

Таким образом, организация обучения посредством модели «Перевернутый класс» сокращает время на объяснение материала в классе, а количество решенных заданий значительно увеличивается.

На отработку умения решать задачи по изученной теме остается больше времени, что приводит к быстрому формированию такого умения. Преподавание по методике «Перевернутый класс» повышает мотивацию обучающихся и улучшает качество их знаний, способствует формированию и развитию личностных качеств обучающихся. Усиливается вовлеченность учеников в учебный процесс, повышается их ответственность за свое обучение. Формируются такие качества, как самостоятельность, умение планировать свою работу. А значит, модель перевернутого класса позволяет эффективно достигать метапредметных результатов обучения.

У смешанной модели обучения очень много преимуществ. Уроки становятся более продуктивными и интересными, если ученик сам добывает знания, он и запоминает лучше, и проявляет больший интерес, повышается мотивация к обучению, оказывает положительное психологическое воздействие на взаимоотношения учителя и учеников, создает атмосферу сотрудничества и творчества, способствует достижению общих целей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Даутова О. Б. Массовый формат смешанного обучения как движение к цифровой трансформации образования / О. Б. Даутова, Е. Ю. Игнатьева, О. Н. Шилова // Непрерывное образование: XXI век. – 2020. – Вып. 3 (31).
2. Шандра Л.О. Реализация технологии смешанного обучения на уроках математики. Сборник: Технологическое образование в системе «Школа-Колледж-Вуз»: традиции и инновации. Материалы Всероссийской научно-практической конференции. Воронеж, 2022. С. 196-198.
3. Дербуш М.В., Скарбич С.Н. Организация внеурочной деятельности по математике в парадигме смешанного обучения. Вестник Сибирского института бизнеса и информационных технологий. 2022. Т. 11. № 3. С. 19-28.
4. Еделькина С.В., Нуруллин Н.И., Сергеева О.В. Использование технологии смешанного обучения на уроках математики в основной школе. Сборник: Непрерывность образования: от школы к вузу. Материалы 7-й Всероссийской научно-методической школы-семинара. Ульяновск, 2024. С. 49-51.
5. Тихонова З.А., Лукьянчикова Ю.Э. Реализация технологии смешанного обучения на уроках математики. Научный потенциал. 2024. № 2-3 (45). С. 98-103.

СЫНЫПТА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ БІЛІМДЕГІ ОЛҚЫЛЫҚТАР МӘСЕЛЕСІН ШЕШУ РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНУ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ КАК РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОБЕЛОВ В ЗНАНИЯХ
USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CLASSROOM AS A SOLUTION TO THE PROBLEM OF KNOWLEDGE GAPS

Е.М.Омарова
школа-лицей «Парасат», село Бесколь,
bekbol_beinegul@mail.ru
,

Аннотация

В статье описаны приемы использования искусственного интеллекта в работе с текстом для развития функциональной грамотности учащихся на уроках в средней школе. Автор предлагает свое видение на развитие интереса и мотивации учащихся, делится опытом оказания поддержки обучающимся.

Ключевые слова: современные технологии, ученики, практическое применение, искусственный интеллект. Заманауи технология, оқушылар, практикалық қолдану, жасанды интеллект. Modern technologies, learners, practical, Artificial Intelligence

Век, в котором мы живем - это информационный век. Наша жизнь изменилась. Кто сможет помочь детям обработать информацию, которую они ежесекундно получают? Кто всё это будет делать? Я думаю, что педагог.

Многим детям стандартные уроки в школах уже не интересны Они считают, что всё знают и всё быстро можно посмотреть в интернете. К сожалению, дети не могут понять, что те знания, которые они там получают, очень поверхностны, а некоторые и вовсе могут нанести вред, исказить их действительность.

Нейросетевые технологии стремительно развиваются, и их применение в образовании становится все более актуальным и необходимым. Использование нейросетей на уроках русского языка и литературы открывает множество возможностей для учителей и

обучающихся, позволяя сделать учебный процесс более интересным, интерактивным и продуктивным.Одним из помощников учителя является GigaChat - виртуальный помощник, который способен обрабатывать большие объемы информации и предоставлять ответы на различные вопросы. Дети, используя ИИ, автоматизированно исправляют ошибки в сочинения, выявляют грамматические, орфографические и стилистические ошибки, а также предлагают варианты исправлений .Этот виртуальный помощник поможет найти информацию в решении различных задач. Данная платформа умеет вести диалог, придумывать рекламные посты и планы презентаций, сочинять стихи и сказки, генерировать изображения по вашему запросу и выполнять другие текстовые задачи. На уроках русского языка и литературы GigaChat поможет и учителю, и обучающимся. Он сможет придумать интересные вопросы при изучении темы урока, отвечая на которые ученики будут развивать критическое мышление и проявлять творческие способности. Например, на уроке русского языка можно использовать GigaChat для создания заданий по определенной теме раздела. Можно написать в чат запрос: «Напиши упражнение для обучающихся 6 класса по теме «Жаргонизмы». Вот такой дает ответ GigaChat: «Вот пример упражнения для шестого класса по теме «Жаргонизмы»:

1.Упражнение: «Переведи на грамотный язык»

Обучающимся предлагается список предложений, содержащих жаргонные выражения. Задача учеников — перевести каждое предложение на литературный русский язык, избегая использования жаргона.

Предложения с жаргоном:

1. Я вчера телик до двух ночи смотрел, потом вырубился.
2. Мы вчера тусили у Пети дома, классно было!
3. Я ей скинул фотки, но она молчит.

Образец выполнения:

1. Вчера я смотрел телевизор до двух часов ночи, потом уснул.

После того как учащиеся выполнят задание, можно обсудить с ними разницу между жаргонными словами и литературными нормами. Можно также поговорить о том, когда уместно использовать жаргон, а когда лучше избегать его употребления» Можно задать вопрос ИИ : «Какие игры можно использовать для изучения темы «Лексика?» Вот ответ GigaChata: «Игры являются отличным способом для активного и увлекательного изучения лексики. Они помогают закрепить новые слова в памяти, развивают коммуникативные навыки и делают учебный процесс более интересным. Вот несколько популярных игр, которые можно использовать для изучения лексики:

1. Мемори.

Игра состоит из парных карточек с изображениями или словами. Все карточки выкладываются рубашкой вверх. Игроки по очереди переворачивают две карточки, пытаясь найти пару. Если они совпадают, игрок забирает их себе и продолжает ход. Если нет — карточки возвращаются на место, и ход переходит следующему игроку. Мемори отлично развивает зрительную память и помогает быстрее запоминать новые слова.

2. Табу.

В этой игре одному из участников дается слово, но он не может использовать его при объяснении, а также некоторые другие слова, которые связаны с ним. Остальные участники должны угадать слово, слушая объяснения. Например, если слово «яблоко», нельзя говорить «фрукт», «дерево», «сад» . Это заставляет искать необычные способы описания и помогает активизировать словарный запас.

3. Эрудит (Scrabble).

Классическая настольная игра, где игроки составляют слова из буквенных фишек на игровом поле. Чем длиннее и сложнее слово, тем больше очков оно приносит. Эрудит отлично развивает умение комбинировать слова и учит мыслить стратегически.

4. Лото с картинками.

Вместо чисел на картах лото используются изображения предметов или животных. Ведущий называет предметы, а игроки закрывают соответствующие картинки на своих картах. Победителем становится тот, кто первым закроет все картинки на своей карте».На уроке литературы, например, можно использовать GigaChat для создания иллюстраций к произведениям. Можно написать в чат «Нарисуй зимний вечер по стихотворению А. С. Пушкина «Зимний вечер» и GigaChat выдает готовые иллюстрации. Также можно увлечение школьников «блогерством» использовать в образовательных целях, предлагая примерить на себя роль режиссера, оператора и актера, снимая на телефон структуру сложных и простых предложений, несложные диалоги, объяснение новой темы. Такие задания с энтузиазмом и большим желанием выполняют ученики 5-7 классов, и это лишь небольшая часть примеров проявления своего творчества с использование IT тех-нологий. Использование нейросетей в обучении и изучении русского языка и литературы представляет собой мощный инструмент, который помогает сделать учебный процесс более эффективным, интересным и доступным. Эти технологии открывают новые горизонты для развития образования и подготовки будущих поколений.

Успешная реализация данных практик и методик в школе доказывается не только мировыми исследованиями и передовым педагогическим опытом, но усилением интереса к предмету и соответственным повышением качества знаний. Несмотря на трудности переходного периода, нехватку времени и другие причины каждому учителю необходимо быть новатором и понимать свою ответственность перед учениками и обществом в модернизации системы образовании и развитии высокотехнологичного пространства и иного мироустройства

Сегодня трудно да и невозможно заставить ученика учиться, но может ли современный учитель изменить отношение ученика к предмету? Конечно, может. Конечно, должен.Значение устного опроса на уроках, привитие навыков говорения перед классом является одним из важнейших способов учета знаний учащихся. Каждый учитель ищет свои пути ее решения, мои наработки помогают мне в решении данной проблемы.

ЛИТЕРАТУРА

1. Типовая учебная программа по учебному предмету «Русский язык и литература» для 10 - 11 классов
2. Закон Республики Казахстан от 11 июля 1997 года № 151-I О языках в Республике Казахстан
3. Инструктивно-методическое письмо «Обособенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в20024-2025 учебном году» Нур-Султан,2024
4.Учебник «Русский язык и литература» 6 класс под редакцией Салхановой Ж.Х.
5.Читательская грамотность. Учебно-справочное издание под редакцией М.В.Валовой
6.https://www.teacherjournal.ru/categories/15/articles/8167?ysclid=m443gw4knc958418187

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫҢДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ
ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА
FORMATION OF FUNCTIONAL LITERACY IN STUDENTS IN KAZAKH LANGUAGE LESSONS

Казанбаева Эльмира Сагимбаевна
«Ж.Сыдықов атындағы орта мектебі,мектепке дейінгі шағын орталығымен» КММ Жетісу облысы,Ақсу ауданы

nurlan.aru@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада қазақ тілі сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселелері қарастырылады. Функционалдық сауаттылық — оқушылардың алған білімдерін өмірде тиімді әрі нәтижелі қолдана білу қабілеті. Мақалада қазақ тілі сабақтарында осы қабілетті дамыту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер мен стратегиялар талданады. Оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға арналған түрлі тапсырмалар мен жобалар, практикалық жұмыстар және ақпараттық технологияларды қолдану тәсілдері ұсынылады. Сонымен қатар, мәтіндерді талдау, сөйлеу және жазу дағдыларын жетілдіру арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру жолдары көрсетіледі. Мақала қазақ тілі сабағының маңызды құрамдас бөлігі ретінде оқушылардың өмірде қажетті білім мен дағдыларды меңгеруіне мүмкіндік беретін тиімді әдіс-тәсілдерді ұсынады.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы формирования функциональной грамотности учащихся на уроках казахского языка. Функциональная грамотность — это способность учащихся эффективно и результативно применять полученные знания в реальной жизни. В статье анализируются методы и стратегии, применяемые для развития этой способности на уроках казахского языка. Предлагаются различные задания и проекты для развития языковых навыков учащихся, практическая работа и использование информационных технологий. Кроме того, в статье показано, как через анализ текстов, развитие навыков говорения и письма можно повысить функциональную грамотность учащихся. Статья предлагает эффективные методы и подходы, являющиеся важной составляющей уроков казахского языка, которые дают возможность учащимся приобрести необходимые знания и навыки для их применения в реальной жизни.

Abstract

This article addresses the issues of developing students' functional literacy in Kazakh language lessons. Functional literacy refers to the ability of students to effectively and efficiently apply their knowledge in real-life situations. The article analyzes the methods and strategies used to enhance this ability in Kazakh language lessons. It presents various tasks and projects designed to develop students' language skills, practical work, and the use of information technologies. Furthermore, it demonstrates how improving reading, speaking, and writing skills can enhance students' functional literacy. The article offers effective methods and approaches as an essential component of Kazakh language lessons, enabling students to acquire the necessary knowledge and skills for real-life application.

Білім-бір құрал.Білімі көп адам құралы сайыста сықылды,не істесе, де келістіріп істейді.

Ахмет Байтұрсынұлы.

Қазақ тілі сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру — бұл өте маңызды әрі өзекті тақырып. Функционалдық сауаттылық, оқушылардың түрлі өмірлік жағдайларда алған білімдерін қолдана білу қабілеті ретінде қарастырылады. «Тегінде адам баласы бір-бірінен ақыл, білім, ар мінез деген нәрселерден озады» - деп ұлы ақын Абай Құнанбаев айтқандай қазіргі заман- тек білім мен ғылымның заманы.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамығын азаматтын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейісделуі болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенің тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті

білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету, қалыптастыру, меңгерту. Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады.

Қазіргі әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай оқыту үдерісінің орталық тұлғасы білім алушы субъект, ал ол субъектінің алған білімінің түпкі нәтижесі құзіреттіліктер болып белгіленуі білім беру жүйесінде «функционалдық сауаттылықты» қалыптастыру мақсаты негізінде алынып отыр.

Жай сауттылық – адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндерді құру және қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындауы. Функионалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым – қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан тұрады. Ал кең мағынасында ол тек білім мен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Кез-келген сынып оқушыларының функционалдық сауаттылық мазмұны келесі мағынада сипатталады:

- Оқу, жазу сауаттылығынан;
- Жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығына;
- Компьютерлік сауаттылықтан;
- Денсаулық мәселесіндегі сауаттылықтан;
- Құқықтық сауаттылығынан.

Білім алу – батылдық,
Оны толықтыру – даналық,
Ал шебер қолдана білу – өнер!

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгеріп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз.

Қазіргі заман мұғалімі – рухани дамыған әрі әлеуметтік тұрғыдан есейген, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген білікті маман, өзін – өзі әрдайым жетілдіруге ұмтылатын шығармашыл тұлға. Ол жоғарғы білімді шығармашыл тұлғаны қалыптастырып, дамыту үшін жауапты.

Олай болса, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Тұлға құзіреттілігін дамыту үшін, оқушылардың функционалдық сауттылығын арттыруда жаңа инновациялық әдіс – тәсілдердің ең тиімдісін пайдалану жоғарғы нәтиже береді.

Диалогтық интербелсенді оқыту арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Осы мақсатта төмендегі әдіс – тәсілдерді қолдануға болады:

- Екі таяқша әдісі;
- Төрт сөйлем әдісі;
- Тұжырым кестесі;
- Эйлер дөңгелегі;

Оқу процесінде қолданылған интербелсенді әдістерді қолдану кезіндегі оқушының іс – әрекеті критериалды бағаланып, рефлексия жүргізілсе онда біздің де алдымызда отырған оқушының жұмысы, даму деңгейі бірден көрінеді және олардың функционалды сауатты

болып дамитындығы сөзсіз. Интербелсенді әдісте оқушылар төмендегідей білім, білік, дағды, машықтарға үйренеді:

- Терең ойлау, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамыту;
- Ақпаратты өздігімен түсініп, жан – жақты талдап, таңдап алу;
- Өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- Пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлеудеу;
- Шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешу.

Жаңа әдіс-тәсілдері арқылы қазақ тілін меңгерту жолында оқушылардың сауаттылығын арттыру.

Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі – мұғалім. Оқушының бойына білім нәрін дарытуға көмек беретін функционалдық сауаттылық мұғалімнің бойында болуы тиіс. Барлық елде балаға білім беру ерекше орын алып келеді. Балалардың ойлау қабілетін дамытуға, байлығымыз да, бақытымыз да болған Мәңгілік тәуелсіздігімізді көзіміздің қарашығындай сақтай білуге оқушыларды тәриелеу мұғалімдердің басты борышы. Мұғалім сабақты түрлендіріп, өмірмен байланыстырып өтуінде, пәндік білімдеріне, ептіліктеріне және сауаттылығына сүйене отырып, оқу пәндері арқылы, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру негізінде жүзеге асады.

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру барысында оқытуды ұйымдастыруда сабақтың мынандай түрлерін тиімді нәтижеге қол жеткізеді деп ұсынуға болады.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – гуманитарлық бағыттағы пәндер оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытудың басты шарты, оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытдың үйлесмді жолы. Олай болса функционлдық сауаттылық оқушының белгілі ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын білім, білік және дағдылардың жиынтығы. Ол тек білім мен білік әлеміне барудың жолы ғана емес, ұлттық әлеуметтік дамытудың жолы. Қазақ тіліні сабақтарының мақсаты – оқушылардың сөздік қорын дамыту, оқу техникасын қалыпастыру, дұрыс сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету, сөйлем құрылысын меңгерту, қазақ тілі пән дыбыстарын айтып, өз ішінен ажырата білуге үйрету. Біз үшін ең басты мәселе – оқыту әдісін дұрыс таңдау. Себебі, жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің зияткерлік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, адамзаттық және басқа да рухани адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін – өзі дамытып, оқу – тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруна көмектеседі.

Функционалдық сауаттылықты табысты ету үшін, тиімді жұмыс жүйесін құру қажет.

1. Әр түрлі пәндердің тақырыптық материалдарынын тапсырма даярлау керек, оның дұрыс орындалуы білім интеграциясын талап етеді.
2. Әр түрлі ақпарат дайындау (мәтін, кесте, сызбалар) қажет.
3. Шығармашылық тапсырмаларды сабақта және сабақтан тыс

іс – шараларда көп қолдану керек. Сондықтан да функционалдық сауаттылықты дұрыс қалыптастыруда бар күшімізді білім беру стандартындағы базалық білім мазмұнына, оқу бағдарламалары мен оқулықтарға салуымыз керек.

Оқу процесінде қолданылған интербелсенді әдістерді қолдану кезіндегі оқушының іс – әрекеті критериалды бағаланып, рефлексия жүргізілсе онда біздің де алдымызда отырған оқушының да жұмысы, даму деңгейі бірден көрінеді және бағаланып, рефлексия жүргізілсе онда біздің де алдымызда сөзсіз. Интербелсенді әдісте оқушылар төмендегідей білім, білік, дағды, машықтарға үйренеді:

- Терең ойлау, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамыту;
- Өз идеялары мен әрекеттерін талдау және оларға баға беру;
- Ақпаратты өздігімен түсініп, жан – жақты талдап, таңдап;
- Өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- Пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәллдеу;
- Шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешу;

Сол себепті интербелсенді оқытуда оқытуда оқытуда оқушылар келесі әрекеттерді атқаруға дайын болу керек:

Бірлескен жұмыс;

Танымдық, коммуникативтік, әлеуметтік тұрғыдан белсенділік таныту.

Жұптағы ой қозғау. Оқушылар қандай да болмасын ақпарат туралы бар білгендерін жазбаша келтіреді. Бұл тапсырманы орындауға берілген уақыт 2-4 минут қана, оқушылар өз жұптарымен жазғандарымен бөліседі, сұрақтарға жауап береді, тізімдерін толықтырады.

Кластерлер (жүзімнің шоқтары деген мағынада). Идеялар мен ақпараттардың арасындағы байланыстарды айқындауға арналған жазба кестелер. Негізгі тақырып немесе тірек тақтаның ортасындағы шеңберге жазылады да, одан туындаған тақырыпшалар оның жан-жағына жазылып, шеңберленеді, оқушылар оларды бір-біріне қосады да, өзара байланыстыру туралы әңгімелейді.

Ойлан, жұптас, пікірлес – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойлары мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 – 4 минут талқылайды, пікірлеседі. Мұғалім 2-3 жұпқа өз пікірлерін бүкіл сыныпқа жариялауын сұрануына болады.

Алдын – ала берілген атаулар – мұғалім сабақ барысында жаңа тақырып бойынша тақтаға бірнеше атау (терминдер) жазып қойып (3-4 атау) оқушыларға олардың мағынасы, мазмұны және өзара қатынасы мен байланысы туралы ойлауын сұрайды. Бұл жұмысты оқушылардың жеке жұппен немесе шағын топ ішінде ауызша яки жазбаша орындалуы ықтимал. Содан кейін мұғалімнің бірнеше оқушының ойы мен пікірін тыңдауына болады

Еркін жазу – оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын қағазға түсіруді талап ететін тәсіл. Оқушылар берілген уақыт аумағында (5-7 минут) тоқтамай жазуы керек.

Сабақтың негізгі бөлімінде мұғалім оқушыларға білім алудың беленді тәсілдерін ұсынып, олардың өздігінен жаңа мәліметті жан – жақта қарастырып, зерттеп, игеруіне мүдделі. Оқушылар жекелей, жұппен, топпен жаңа ақпаратпен танысып, ол туралы өзіндік пікір қалыптастырады.

Сұрақ қою қайтадан сұрақ қою – мәтіннің әр бөлігінен кейін оқушыларға бір – біріне немесе өзгеде оқушыларға белгілі бір жүйемен сұрақ қою тәсілі. Мәтіннің бірінші бөлігі оқылып жатқанда А оқушы В-ға бірнеше сұрақ жазбаша дайындайды. Мәтін оқылып біткеннен кейін В оқушы жауап береді. Екінші бөлімнен кейін керісінше В оқушы А оқушыға сұрақ қояды. Үшінші бөлімнен кейін екеуі С және Д оқушыларға сұрақ қояды.

Жеке тұлғаны анықтау атты ойынның да тиімді жағы көп. Жүргізуші (мұғалім) химик ғалымдардың портреті жапсырылған беттерді таратады. Оқушылар ғалымның фамилиясын, химия саласындағы өмірін, жаңалықтарын есімімен байланысты оқиғалар т.б еске түсіру керек.Талдау ұзақтығы 5 минут.

«Джигсо» әдісінің артықшылығы – топта жұмыс істеуге арналған құрылым ұсынып, сөйлеу және тыңдау дағдыларын дамытуды қамтамасыз ететіндігі.

- Мұғалім сыныпты шағын топтарға бөледі (әдетте, төрт адамнан). Мұғалім оларды сыныптың тепе-теңдігін сақтай отырып, жынысына, қабілетіне, қарым-қатынастарына қарап бөледі.
- Құрылған әр топқа дәстүрлі тапсырма беріледі. Тапсырма үлестірме материалдар түрінде таратылады. Күрделігі бойынша оқуға арналған материалдың тиісті күрделік деңгейі сақталуы керек. Егер топ төрт адамнан тұратын болса, басты тапсырманың ішінде топтың әр мүшесіне бір сұрақтан төрт сұрақ немесе тапсырма болады. Сұрақтар немесе тапсырмалар топ ішінде оқушылардың өзара келісуі арқылы бөлінеді.

Сабақты бекітуге және үй тапсырмасына қолдануға болатын әдістер:

Ыстық орындық – Бір оқушы алға шығып өз пікірін айтып және тақырып бойынша сұрақтарға жауап береді. Сұрақты анағұрлым мазмұнды қылу үшін, оқушылар

белгілі бір пікір бойынша бірлесіп алға шығып сөйлей алады. Мысалы, оқушылар белгілі бір рөлді немесе адамды сомдай алады .

Оңай және қиын сұрақтар кестесі. Бұл кестені оқушылар қандай да болмасын мәселе бойынша өз пікірін келтіру үшін немесее жаңа ақпаратпен танысқанда толтыра алады. Кестенің сол жағына олар түсініктері боцынша оңай, ал оң жағына қиын сұрақтарды келтіреді. Мысалы, оңай сұрақтар дегеніміз мәтінде жауабы бар саулдар, ал қиын сұрақтардың жауабы мәтінде жоқ, оларға тек өзіндік тұрғыдан ғана жауап беруге болады.

Алтын балық – барлық сынып алдында өз пікірін білдіргені болмаса, қалған жағдайда «ыстық орындық» сияқты. Олар алтын балыққа арналған аквариумда отырады, басқалары оларға сұрақ қойып, түсініктеме беруді талап ете алады және т.б. Бұлардан өзге сабақтың бұл кезеңінде семантикалық карта, Венн диаграммасы, сөз жұмбақ, тәжірибе жасау, көру, есте сақтау диктанты т.б тәсілдерді пайдалануға болады.

Қорыта келе оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Осы ретте, бастауыш сыныпта сабақты дұрыс жүргізе білудің маңызы зор. Педагогтың шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақ өтуі, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Жоғары деңгейде сабақ беретін оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абыройдың үлкені, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Жоғарыда айтылған жұмыстардың барлығынан көретін нәтижеміз, тұлғаның; сөздік қоры молаяды, ізденімпаздыққа үйренеді, ойлау қабілеті артады, ойын еркін айтады, белсенділігі артады, шығармашыл жұмыс істейді, қиялы ұшталады, тапқырлыққа үйренеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012–2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы.
2. Абай. Қара сөздері. — Алматы: Ғылым, 1995. — 306 б.
3. Мұқанов М. Жас және педагогикалық психология. — Алматы: Атамұра, 1982. — 204 б.
4. Құрман Н., Есенова Г. Қазақ тілінен коммуникативтік жаттығуларды қолдану әдістемесінің ғылыми-әдістемелік негіздері. — Ақтөбе, 2010. — 144 б.
5. Құрман Н. Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері. — Астана: Таным, 2008. — 162 б.

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ
EFFECTIVE APPROACHES AND INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES

Шопанова Айгуль Галеевна
Binom School им. Қадыр Мырза Әлі, г. Астана
Shopanova.aygul@mail.ru

Аннотация:

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде тиімді әдістер мен инновациялық технологияларды пайдалану оқушылардың білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Бұл мақалада оқыту процесін жақсарту үшін қолданылатын негізгі тәсілдер қарастырылады. ресурстарын, интерактивті платформаларды, ойын технологияларын және жетілдірілген оқыту әдістерін қарастырады. Оқыту процесіне технологияларды енгізуге, олардың оқушылардың үлгеріміне әсеріне және олардың ойлауын дамытуға басты назар аударылады.

Аннотация:

В современной образовательной системе использование эффективных методов и инновационных технологий позволяет повысить качество знаний учащихся. В статье рассматриваются основные подходы, применяемые для улучшения процесса обучения. В этом исследовании рассматриваются цифровые образовательные ресурсы, интерактивные платформы, игровые технологии и усовершенствованные методы обучения. Основное внимание уделяется внедрению технологий в процесс обучения, их влиянию на успеваемость учащихся и развитию их мышления.

Annotation:

In the modern education system, the use of effective methods and innovative technologies enhances students' learning quality. This article examines key approaches used to improve the learning process. This study examines digital educational resources, interactive platforms, game technologies, and advanced teaching methods. The main focus is on the introduction of technology into the learning process, its impact on students' academic performance and the development of their thinking.

Ключевые слова:

Білім беру, оқыту әдістері, инновациялар, технологиялар, педагогика

Образование, методы обучения, инновации, технологии, педагогика

Education, teaching methods, innovations, technologies, pedagogy

Эффективные подходы и инновационные технологии обучения в сельских школах

Современное образование в сельских школах сталкивается с рядом вызовов, включая ограниченный доступ к образовательным ресурсам, нехватку квалифицированных педагогов и слабую техническую оснащенность. Однако благодаря инновационным технологиям и эффективным методикам можно значительно повысить качество обучения и уровень успеваемости учащихся.

1. Инновационные технологии в обучении

1.1. Дистанционное обучение и цифровые платформы

Использование онлайн-ресурсов, таких как образовательные платформы (например, Moodle, Zoom, Google Classroom), позволяет расширить доступ к качественным учебным материалам и привлечь удаленных преподавателей [1].

В сельских школах это особенно важно, поскольку не всегда возможно обеспечить необходимый уровень предметного разнообразия.

1.2. Электронные учебники и виртуальные лаборатории

Современные технологии в образовании становятся важным инструментом повышения качества обучения. В Казахстане цифровизация образования активно развивается, и одной из ключевых инициатив является внедрение электронных учебников и виртуальных лабораторий. Эти технологии предоставляют новые возможности для учащихся и преподавателей, облегчая доступ к образовательным ресурсам и улучшая процесс обучения [1].

Электронные учебники облегчают доступ к современным учебным материалам, а виртуальные лаборатории (например, Phet Interactive Simulations) дают возможность проводить эксперименты в условиях отсутствия необходимого оборудования [2].

Электронные учебники: преимущества и реализация

Электронные учебники (ЭУ) представляют собой цифровые версии традиционных учебных материалов, обогащенные интерактивными элементами, анимацией, видеоматериалами и тестами. Основные преимущества использования ЭУ включают:

- Доступность и мобильность: учащиеся могут использовать учебники на различных устройствах – компьютерах, планшетах и смартфонах [2].
- Интерактивность: мультимедийные элементы способствуют лучшему усвоению материала [3].
- Обновляемость: учебники могут легко обновляться в соответствии с последними изменениями в образовательных стандартах [4].

В Казахстане внедрение электронных учебников осуществляется в рамках государственной программы «Цифровой Казахстан». Одной из главных платформ для их распространения является национальный портал e-Learning, где доступны цифровые версии учебников для различных уровней образования [5].

Виртуальные лаборатории и их роль в образовании

Виртуальные лаборатории – это программные комплексы, имитирующие реальную лабораторную среду, позволяющие проводить эксперименты в интерактивном формате. Их применение особенно актуально для изучения предметов естественно-научного цикла, таких как физика, химия и биология [6]. Преимущества виртуальных лабораторий:

• Безопасность: отсутствие риска работы с опасными веществами и оборудованием [7].

• Экономичность: снижение затрат на приобретение расходных материалов и лабораторного оборудования [8].

• Гибкость: возможность многократного повторения экспериментов без ограничения по времени и ресурсам [9].

В Казахстане виртуальные лаборатории внедряются в учебный процесс через платформы, такие как BilimLand и MOODLE, что позволяет проводить дистанционные лабораторные работы и эксперименты [10].

Проблемы и перспективы

Несмотря на очевидные преимущества, внедрение электронных учебников и виртуальных лабораторий сталкивается с рядом проблем:

• Ограниченный доступ к интернету в отдалённых регионах страны [11].

• Недостаточная техническая оснащенность некоторых учебных заведений [12].

• Необходимость обучения преподавателей работе с новыми технологиями [13].

Однако перспективы цифровизации образования в Казахстане остаются позитивными. Государственные инициативы направлены на развитие инфраструктуры, повышение цифровой грамотности учителей и совершенствование образовательных платформ [14].

2. Эффективные педагогические подходы

2.1. Индивидуализация обучения

Методы адаптивного обучения, использование диагностических тестов и персонализированных образовательных траекторий позволяют учитывать уровень знаний каждого ученика и корректировать программу обучения в зависимости от его потребностей [3].

2.2. Проектное и проблемно-ориентированное обучение

Современное образование в сельских школах сталкивается с рядом вызовов, включая нехватку квалифицированных педагогов, ограниченные ресурсы и недостаточную мотивацию учащихся. Одним из эффективных подходов к решению этих проблем является внедрение проектного и проблемно-ориентированного обучения (ППО), которое способствует развитию критического мышления, творческих способностей и практических навыков школьников. Проектное обучение помогает школьникам развивать навыки самостоятельного поиска информации, критического мышления и командной работы. В сельских школах можно реализовывать проекты, связанные с местной экологией, сельским хозяйством и историей региона [4].

Основные принципы проектного и проблемно-ориентированного обучения

Проектное обучение базируется на выполнении учащимися исследовательских, творческих и практических задач, которые имеют реальную значимость. Основные этапы включают:

• Определение проблемы или темы проекта.

• Исследование и сбор информации.

• Разработка и реализация решения.

• Презентация результатов.

• Рефлексия и оценка работы.

Проблемно-ориентированное обучение направлено на развитие навыков поиска решений в нестандартных ситуациях. Оно включает формулирование проблемы, выдвижение гипотез, анализ альтернатив и реализацию наиболее эффективного решения.

Примерами успешного внедрения проблемно- ориентированного обучения могут являться, проекты по различным направлениям:

1.Экологические проекты. Изучение состояния окружающей среды, организация мероприятий по её охране.

2.Историко-краеведческие исследования. Создание цифровых карт, сбор архивных материалов о родном крае.

3.Сельскохозяйственные инициативы. Разведение растений, изучение агротехнологий, работа с местными фермерами.

4.Социальные проекты. Проведение мероприятий для пожилых людей, создание волонтёрских движений.

Проектное и проблемно-ориентированное обучение в сельских школах не только повышает качество образования, но и способствует развитию местных сообществ. Для успешного внедрения этих методов необходима поддержка педагогов, администрации школ и местных органов управления образованием.

2.3. Игровые технологии и геймификация

Современное образование стремится к внедрению инновационных методик, среди которых особое место занимают игровые технологии и геймификация. Эти методы особенно актуальны для сельских школ Казахстана, где существует ряд проблем, включая нехватку педагогических кадров, ограниченный доступ к современным образовательным ресурсам и низкую мотивацию учащихся.

Игровые технологии включают в себя применение различных игровых методов и инструментов в образовательном процессе. Среди них:

• Дидактические игры, направленные на закрепление учебного материала [1].

• Ролевые и симуляционные игры, развивающие критическое мышление и навыки командной работы [2].

• Образовательные компьютерные игры, повышающие вовлеченность и мотивацию учащихся [3].

Геймификация – это применение игровых элементов в неигровых контекстах. В образовательном процессе это выражается в:

• Системе наград и поощрений (баллы, значки, рейтинги) [4].

• Разработке интерактивных учебных квестов [5].

• Внедрении образовательных платформ с элементами игры (например, Kahoot, Quizizz) [6].

Преимущества игровых технологий и геймификации

Использование игровых технологий и геймификации в сельских школах Казахстана приносит множество преимуществ:

• Повышение мотивации и вовлеченности учащихся [7].

• Улучшение усвоения учебного материала через активное участие [8].

• Развитие цифровых и когнитивных навыков [9].

Проблемы и пути решения

Несмотря на преимущества, существуют и проблемы внедрения игровых технологий:

• Ограниченные технические возможности школ.

• Недостаточная подготовка педагогов к использованию игровых методов [10].

• Недостаток локализованных образовательных игровых ресурсов.

Для решения этих проблем предлагаются следующие меры:

• Организация курсов повышения квалификации для учителей [11].

• Оснащение школ необходимыми техническими средствами.

• Разработка локализованных образовательных игровых ресурсов на казахском и русском языках.

Игровые технологии и геймификация представляют собой эффективный инструмент для повышения качества образования в сельских школах Казахстана. Их внедрение требует комплексного подхода, включающего техническую поддержку, подготовку педагогов и разработку соответствующих образовательных программ. Геймификация учебного процесса (например, использование образовательных игр, интерактивных викторин, систем поощрений) повышает мотивацию учащихся и делает обучение более интересным [5].

3. Социальное партнерство и вовлечение местного сообщества

Сотрудничество с вузами, бизнесом и местными организациями позволяет расширить образовательные возможности сельских школ. Например, программы наставничества и профессиональной ориентации могут помочь учащимся определиться с выбором профессии и получить практические навыки [6].

4. Заключение

Интеграция инновационных технологий и современных педагогических подходов в образовательный процесс сельских школ может значительно повысить качество обучения. Дистанционные технологии, индивидуализированные образовательные стратегии, геймификация и партнерство с внешними организациями открывают новые перспективы для развития образования в сельских регионах.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванов И.И. Цифровые технологии в образовании. — Москва: Просвещение, 2020.
2. Министерство образования и науки Республики Казахстан. Доклад о цифровизации образования, 2023.
3. Петров П.П. Электронные учебники: перспективы и вызовы. — Санкт-Петербург: Наука, 2019.
4. Кузнецов И.В. Электронные учебники: перспективы и вызовы. Алматы, 2022.
5. Жумашев Б.К. Интерактивные технологии в обучении. Нур-Султан, 2021.
6. Сулейменова А.Т. Цифровая трансформация школьного образования. Караганда, 2020.
7. Национальный портал e-Learning. www.e-learning.kz
8. Айтжанов М.Х. Виртуальные лаборатории в системе высшего образования. Павлодар, 2019.
9. Иванова Н.Л. Безопасность в виртуальных экспериментах. Астана, 2022.
10. Государственная программа «Цифровой Казахстан». 2023.
11. BilimLand – образовательная платформа Казахстана. www.bilimland.kz
12. MOODLE – платформа дистанционного обучения. www.moodle.org
13. Баймуханова Р.Т. Проблемы интернет-доступа в Казахстане. Шымкент, 2021.
14. Абдуллин С.М. Образовательная инфраструктура: анализ и перспективы. Усть-Каменогорск, 2022.
15. Тлеубаев К.Ц. Обучение преподавателей в цифровой среде. Алматы, 2023.
16. Государственная стратегия развития образования в Казахстане до 2030 года.
17. Сидорова А.А. Адаптивное обучение: теория и практика. — Казань: Университетская книга, 2021.
18. Васильев В.В. Проектное обучение в сельской школе. — Екатеринбург: Педагогика, 2020.
19. Иванов, П. А. (2019). Дидактические игры в образовательном процессе. Москва: Просвещение.
20. Петров, В. Н. (2020). Ролевые и симуляционные игры в обучении. Санкт-Петербург: Наука.
21. Сидорова, Л. Г. (2018). Образовательные компьютерные игры: возможности и перспективы. Новосибирск: СибАК.
22. Козлов, А. В. (2021). Геймификация в образовании: теоретические основы и практическое применение. Казань: Университетская книга.

23. Нурпеисова, А. Б. (2022). Интерактивные учебные квесты: методика и практика. Алматы: НЦПК "Өрлеу".
24. Ахметов, Т. С. (2023). Цифровые образовательные платформы: опыт Казахстана. Нур-Султан: Білім баспасы.
25. Смирнов, Д. Ю. (2020). Влияние геймификации на мотивацию учащихся. Екатеринбург: Уральский университет.
26. Алиева, М. К. (2021). Когнитивные технологии в образовательном процессе. Астана: Назарбаев Университет.
27. Жумабекова, Г. Т. (2022). Цифровые навыки школьников: роль игровых технологий. Шымкент: Южно-Казахстанский университет.
28. Байгожин, Е. А. (2023). Проблемы внедрения игровых технологий в сельских школах. Караганда: КарГУ.
29. Есенов, Н. Ж. (2022). Повышение квалификации педагогов в условиях цифровизации. Алматы: НЦПК "Өрлеу".

БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАЛАРЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ – ТАБЫСТЫ ОҚЫТУДЫҢ НӘТИЖЕСІ
ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ — РЕЗУЛЬТАТ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ
EFFECTIVE USE OF EDUCATIONAL PLATFORMS IS THE RESULT OF SUCCESSFUL TEACHING

Шаяхметова Анаргул Аменовна
«Ғ. Мұратбаев атындағы орта мектебі»КММ
Химия – биология пәнінің мұғалімі, Педагог – зерттеуші
Абай облысы, Ақсуат ауданы, Кіндікті ауылы
anar-11-79@mail.ru

Аңдатпа Бұл жұмыс білім беру платформаларын тиімді қолданудың оқу процесінде тиімділігін арттырудағы рөлін қарастырады. Заманауи технологиялар мен интерактивті құралдар оқу сапасын көтеріп, оқушылардың мотивациясын арттырады. Платформалардың көмегімен оқу әдістері жаңарып, оқу процесі жеңілдетіледі. Сонымен қатар, қашықтан және аралас оқытудың тиімділігі мен мүмкіндіктері, сондай-ақ білім беру платформаларының болашағы талқыланады. Тиімді қолданылған платформалар оқытудың табысты болуы үшін маңызды фактор болып табылады.

АннотацияДанная работа анализирует роль эффективного использования образовательных платформ в повышении эффективности учебного процесса. Современные технологии и интерактивные инструменты способствуют улучшению качества образования, повышению мотивации учащихся. Использование платформ обновляет методы преподавания и упрощает процесс обучения. Также рассматриваются возможности и эффективность дистанционного и гибридного обучения, а также будущее образовательных платформ. Эффективноеприменениеплатформявляетсяважнымфакторомуспешногообучения.

Annotation This work examines the role of effectively using educational platforms in enhancing the efficiency of the learning process. Modern technologies and interactive tools improve education quality and increase student motivation. The use of platforms modernizes teaching methods and simplifies the learning process. The effectiveness and potential of remote and hybrid learning, as well as the future of educational platforms, are also discussed. Proper use of platforms is a key factor in achieving successful teaching outcomes.

Тірек сөздер:білім беру платформалар, қытудың тиімді тәсілдері, интерактивті құралдар, жаңа технологиялар, оқу мотивациясы, инновациялық әдістер

Жаңаны түсінген, ескіні қастерлеген адам ұстаз бола алады.
Конфуций.

Бүгінгі білім жүйесінің дамуы мен оқу-оқыту үрдістеріне жаңа технологиялардың ықпалы орасан зор. Цифрлық технологиялардың кеңінен таралуы білім берудің жаңа сатысына жеткізді. Цифрлық құралдар мен инновациялар білім саласын заманауи қажеттіліктерге бейімдеп, қоғамдағы әрбір адамның білім алуына жаңа жол ашып отыр. "Цифрлық Қазақстан" бағдарламасы аясында білім беру мекемелері цифрлық технологияларды кеңінен енгізіп, интерактивті платформаларды пайдалану деңгейі артты. 2022 жылы мектептердің 80%-ы интерактивті тақталар мен мультимедиялық құралдарды пайдалана бастады, бұл білім беру процесінің жаңаруы мен жаңашылдыққа ұмтылуын білдіреді. Білім беру саласында жаңа стандарттар мен шешімдер ұсына отырып, оқу процесін түбегейлі өзгертуге қабілетті. Олар оқушылардың білім алуын қызықтырып, белсенділігін арттыра отырып, оқу нәтижелерін елеулі түрде жақсартады. Бұл өнімдердің қолданылуы оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімделу, әртүрлі оқу стилдеріне жауап беру және критикалық ойлау мен шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.. Бұл, өз кезегінде, оқушылардың білім сапасын арттыруға септігін тигізеді.Цифрлық құралдарды пайдалану арқылы мұғалімдер түрлі ресурстарды қолдану, оқушылардың қызығушылығын арттыру, оларды ынталандыру және заманауи білім алу әдістерімен таныстыруға мүмкіндік алады.

Мұғалім оқу процесінде қолдана алатын заманауи цифрлық құралдар мен қызметтер әртүрлі мақсаттарға арналған. Мысалы, түрлі-түсті және көрнекі оқу материалдарын дайындау, ойындар, жаттығулар, тесттер, аудио, видео және анимациялық клиптерді жазу, графикалық, музыкалық кірістірулер, инфографика және т.б. жасау, веб-портфолио жүргізу, жобалармен немесе веб-квесттермен бірлесіп жұмыс жасау.

Қазіргі таңда білім беру саласында жаңа технологиялардың ықпалы артып келеді. Әсіресе, цифрлық білім беру платформаларының қолданылуы оқыту үдерісінің сапасын арттыруға, оқу материалдарына қолжетімділікті жеңілдетуге, оқушылардың өзіндік оқу дағдыларын дамытуға үлкен мүмкіндік туғызады. Білім беру платформаларын тиімді қолдану – табысты оқытудың кепілі бола алады. Бұл баяндамада біз білім беру платформаларының тиімді қолданылу тәсілдерін, олардың оқыту үдерісіндегі маңызын және табысты оқытудың нәтижелеріне қалай әсер ететінін қарастырамыз.

Цифрлық платформалар оқытуды интерактивті етіп, оқушылардың назарын аударады. Видео, ойындар, виртуалды лабораториялар сияқты құралдар оқушылардың қызығушылығын оятып, оқу материалын жеңіл қабылдауға көмектеседі. Бұл әдістер оқушылардың белсенділігін арттырып, сабақты қызықты етеді, оқушылар мен мұғалімдер арасында үздіксіз байланыс орнатуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оқу барысында оқушылардың жетістіктерін бақылап, оларды дер кезінде түзетуге мүмкіндік алады, кері байланыс жасай алады, оқу материалдарын тиімді ұйымдастыруға, оқу материалдарын тереңірек түсінуіне, өзіндік білім алу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.. Бұл оқушылардың өздігінен оқу қабілетін дамытуға ықпал етеді. Интерактивті тапсырмалар мен тесттер оқушылардың білімін тексеріп, қай жерде қателік жібергенін анықтауға көмектеседі. Оқушылар білім беру платформаларындағы интерактивті тапсырмалар мен ойын элементтері арқылы оқу процесіне белсене қатысады. Мұндай жағдайлар оқушылардың мотивациясын арттырып, олардың сабаққа деген қызығушылығын жоғарылатады.Оқу барысында техникалық құралдар мен жаңа білім беру технологияларын қолдану мұғалімдерге сабақтың тиімділігін арттыруға көмектеседі. Өз сабағымда әртүрлі білім платформаларын қолданып келемін.Kahoot – бұл оқу үдерісін қызықты әрі интерактивті ететін танымал онлайн платформалардың бірі. Мысалы 8 сыныпта «Химиялық реакциялардағы энергиямен танысу» тарауы қорытындылағанда Kahootплатформасын қолдандым.Оқушылартапсырмаларды ойын түрінде орындап, өз білімдерін тексереді, сабаққа деген қызығушылығы артады.

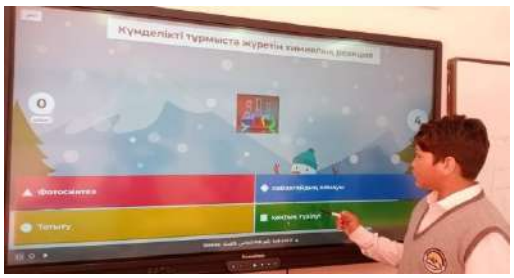

Joyteka– бұл балалар мен жасөспірімдерге арналған білім беру платформасы, ол оқу үдерісін интерактивті, қызықты әрі тиімді ету үшін ойындар, тапсырмалар және жаттығулар ұсынады.Joyteka платформасы білім беру саласында геймификация элементтерін енгізу арқылы оқу процесін жеңіл әрі көңілді етеді.

Танграмм әдісі — бұл танграмм ойындары мен логикалық тапсырмаларды шешу арқылы шығармашылық ойлау мен проблемаларды шешу дағдыларын дамытуға бағытталған әдіс. Танграмм әдісі арқылы балалар мен оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға болады.

8 сынып «Реакция типтері»

Wordwall — оқытушыларға оқу процесін интерактивті, қызықты және тиімді

ететін қуатты құрал.Бұл білім беру платформасы мұғалімдерге оқушылардың білімін тексеруге, пысықтауға және дамытуға арналған түрлі ойындар мен тапсырмалар жасауға мүмкіндік береді. Оқушылардың оқу мотивациясын арттыру, білімін тереңдету және оқу нәтижелерін бағалау үшін өте пайдалы.

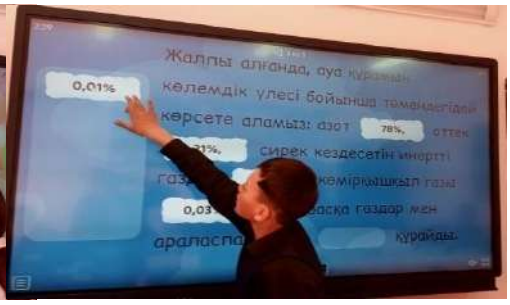

8– сынып «Ауа. Ауаның құрамы»

Қорытындылай келе осы платформаларды қолдану сабақты қызықты әрі пайдалы етті. Бұл әдістер арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырдым және тақырыпты терең түсінуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, мұғалімдерге оқытудың тиімділігін бақылауға, оқу нәтижелерін бағалауға және оқу бағдарламаларын жақсартуға мүмкіндік береді. Цифрлық білім беру құралдары білім беру жүйесін жаңаша деңгейге көтеріп, оқушылардың сапалы білім алуына жағдай жасайды. Білім беру платформаларын тиімді қолдану – табысты оқытудың негізгі құралы.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Сейітқұлова, А. (2023). “Қазақстандағы цифрлық сауаттылықты дамыту жолдары”. Қазақ ұлттық білім беру журналы, 12(1), 34-45.

2. Нұрғалиева, Б. (2022). “Жасанды интеллект жәнеоныңбілім беру саласынаықпалы”. Педагогика және цифрлық технологиялар журналы, 9(3), 56-67.

3. Қасымова, Р. (2021). “Цифрлық сауаттылықты арттырудың инновациялық тәсілдері”. Оқыту әдістемелері журналы, 7(2), 15-28.
4. Айтқұлова, Ә. (2020). “Білім беру саласындағы жаңа технологияларды қолдану”. Қазақстан педагогикасы журналы, 8(4), 34-50.
5. А. Айтбаева «Білім берудегі жаңа технологиялар» оқу құралы

ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІНДЕ «МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНДЫҢ ТИІМДІЛІГІ»

Сықдыкова Асем Аукешовна
СҚО, Шал ақын ауданыны
«Семиполка орта мектебі» КММ «Шал ақын ауданының білім бөлімі» КММ
«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы» КММ
бастауыш сынып мұғалімі
asema_19-75@mail.ru

Андатпа

Бастауыш сыныптардағы қазақ тілі пәнін қазақ тілі салаларын әрі қызықты, әрі тиімді игеру үшін «Модульдік технологиясы» ұсынылып отыр. Бұл технология М.М.Жанпейсованың модульдік оқыту технологиясына сүйене отырып құрастырылған. Білім беру технологиясының мақсаты модульдік жоспарлау арқылы оқушылардың танымдық, яғни, білу, түсіну, қолдану, талдау, синтездеу, бірін-бірі, өзін-өзі бағалай білу қабілеттерін дамытуға негізінде алынған.

Модульдік оқыту технологиясы арқылы қазақ тілі пәнінің оқу бағдарламасы модульдер арқылы жоспарланған, екінші тарауында модульдер арқылы құрастырылған сабақ үлгілері ұсынылған, үшінші бөлімінде жалпы қазақ тілі пәніне арналған бақылау тапсырмаларының үлгілері берілген.

Аннотация

В начальных классах для эффективного и интересного освоения разделов казахского языка предлагается использование «Модульной технологии». Эта технология основана на модульном обучении, разработанном М.М. Жанпайсовой. Цель образовательной технологии заключается в развитии познавательных способностей учеников, таких как знание, понимание, применение, анализ, синтез, способность оценивать других и себя, через модульное планирование.

Программа обучения по казахскому языку была разработана с использованием модулей. Во втором разделе представлены образцы уроков, построенные по модульному принципу, а в третьем разделе — образцы контрольных заданий для общего курса казахского языка.

В заключении подчеркивается, что программа прошла экспериментальную проверку и показала свою эффективность.

Abstract

To effectively and interestingly master the sections of the Kazakh language in primary school, the "Modular Technology" is proposed. This technology is developed based on the modular teaching technology by M.M. Zhanpeisova. The goal of the educational technology is to develop students' cognitive abilities, such as knowledge, understanding, application, analysis, synthesis, and the ability to evaluate others and themselves through modular planning.

The Kazakh language curriculum is structured through modules using modular teaching technology. The second section presents lesson examples based on these modules, while the third section provides sample control tasks for the Kazakh language subject.

The conclusion section confirms that the program has undergone experimental testing and proves to be effective.

Тірек сөздер: модульдің құрылымы, семинар сабақ, ойындар мен әдіс тәсілдер, қорытынды бағалау.

Кіріспе:

Бастауыш сыныптардағы қазақ тілі пәнінен қазақ тілі салаларындағы ережелер мен талдаулар оқушылар үшін қиынға түсіп жатады. Өйткені әр саладағы тақырыптар жеке-жеке оқытылады. Саланың басын бастап, соңғы тақырыпқа жеткенше оқушылар бастапқы тақырыпты ұмытып, талдау жасаған кезде қиналады. Сондықтан «Модульдік оқыту технологиясын» қазақ тілі сабағында қолданған тиімді. . Себебі, «Модульдік оқыту технологиясында» Кембриджідік деңгейлік оқыту бағдарламасы мен жаңартылған білім беру бағдарлама сындағы айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым дағдыларын қамти отыра «Блум» таксономиясын кеңінен қолдаланылады. Білім берудің белсенді оқыту әзіс-тәсілдері мен бірлесе оқу жүйесі, топтық, жұптық, жеке жұмыстар қолданылады. Сонымен қатар оқуда бағалау жүйесі шектелмейді және баллдық жүйеде бағаланады.

Бағдарламаның мақсаты: модульдік жоспарлау арқылы оқушылардың танымдық, білу, түсіну, қолдану, талдау, синтездеу, бірін-бірі, өзін-өзі бағалай білу, білімін бақылау қабілеттерін дамыта отыра, ана тілінің қызметін жүйелі меңгерту.

Міндеттері:

- Оқушылардың фонетикалық, морфологиялық, лексикалық және синтаксистік дағдыларын дамыту;
- Тіл дыбыстары, сөз таптары туралы білімдерін жүелендіру ;
- Ауызша, жазбаша сөйлеу тілдерін орынды қолдануға дағдыландыру;
- Білім сапасы, шығармашылық қабілеттерін көтеру.

Оқушылар нені білуі керек:

- қазақ тілі білім салалары бойынша ережелерді;
- білгенін практика жүзінде қолдана алу;
- дұрыс талдау жасауға машықтану;
- орфографиялық заңдылықтарды терең меңгеру;
- салыстыру, дәлелдей білу қабілетінің басым болуы.

Оқушылар нені үйренуі тиіс:

- тіліміздің заңдылықтарын сауатты қолдану;
- грамматикалық ережелерді сақтай отыра мәтінмен жұмыс;
- сатылай кешенді талдау үлгілерін меңгеру
- деңгейлік тапсырмаларды орындай білу.

Күтілетін нәтиже:

- жүйлеп оқу барысында білу, түсіну, қолдану, талдау,дәлелдеу дағдыларының жоғарылауы;
- ережелердік модельдік түрі арқылы жылдам есте сақтауы;
- ойын әрекеті арқылы шығармашылық тапсырмаларды еркін орындау;
- сауатты жазу, саутты сөйлеу, өзіндік пікірінің болуы;
- Білімдерін аралық бақылау кезінде жоғары нәтиженің болуы.

Оқушыларға пайдалануға ұсынуға болатын әдебиеттер:

1. «Балдырған» журнала.
2. Мақал-мәтелдер жинағы.
3. Жұмбақтар мен жаңылтпаштар жинағы.
4. Оқулықтар.
5. Ертегі кітаптары.
6. Шешендік сөздер жинағы.

Мазмұны: Оқушы модульдің алғашқы бөлімінде тиісті дағдыларды игермесе, модул аяқталғанша оның өз білімін жетілдіруге мүмкіндігі бар. Модульдік оқыту технологиясының

бір ерекшелігі, бір модульдің бастапқы сабағы семинар ретінде түсіндіріледі. Бұл модульдің «кіріспе» бөлімі деп аталады. Кіріспе бөлімі визуалды лекция, яғни, мұнда тақырыптың негізгі мазмұны сұлба, сурет немесе сызба модельдері арқылы берілген. Мұғалім өз ыңғайына қарай кіріспе бөлімін лекция-консультация, проблемалық лекция немесе лекция-сөйлесу деп те өзгертулеріне болады.

Сөйлесу бөлімінде оқушыларға «Блум таксономиясына» сүйене отырып үш деңгейлік тапсырмаларды дайындайды. Оқытудың формалары: диспут, топтық пікірталас, ұжымдық жұмыстар өткізіледі.

Модульдің үшінші кезеңінде оқушылардың білімдерін бағамдау барысында қорытынды тест немесе бақылау диктанттары алынады. Модуль бойы оқушылар бірін-бірі қалыптастыру бағалау арқылы бағалау жүргізіп, кері байланыстар береді. Бағалау пайыздар арқылы баллдық жүйеде бағаланады.

Модульдік оқыту технологиясы арқылы білім беру оқушыларды ОЖСБ-ға, ҰБТ-ға дайындаудың ең тиімді тәсілі.

Модульдік оқытудың құрылымы:

1) оқытудың жалпы мақсатын қою
2) мақсатты нақтыландыру
3) оқушылардың білім деңгейіне алдын ала диагностик бағалау
4) оқушы әрекеттерінің жиынтығы(кері байланыс кезіндегі түзетулердің жүргізілуі);
5) нәтижені бағалау.

2. Модульдің құрылымы: Морфология.

7-модуль. Зат есім.

Бөлімі	Бөлінген сағаттар	Сабақтың мақсаты мен түрлері	Уақыты
Кіріспе бөлім	1	1. Модульдің құрылымымен, мақсатымен, міндетімен тарысу. 2. Жаңа тараудың тірек сызбалары арқылы түсіндіру. 3. Оқулық, дәптермен жұмыс 4. Қорытынды.Үйге тапсырма	10 мин. 10 мин. 15 мин. 10 мин.
Сөйлеу бөлімі	1	Тақырыпты меңгерту 1. «Сен маған, мен саған» рөлдік ойыны. 2. «Кім жылдам?» ойыны. 3. Мәтінмен жұмыс. 4. Үйге тапсырма	10 мин. 10 мин. 15мин. 10 мин.
Сөйлеу бөлімі	1	Тақырыпты меңгерту 5. «Сен маған, мен саған» рөлдік ойыны. 6. «Кім жылдам?» ойыны. 7. Мәтінмен жұмыс. 8. Үйге тапсырма	10 мин. 10 мин. 15мин. 10 мин.
Қорытынды	1	1. Шығарма. 2. «Аукцион» ойыны. 3. Дәлелдеу. 4. Кері байланыс	10 мин. 10 мин. 15 мин. 10 мин

Мақсаты:

4.4.2.3 зат есімді септеу, тәуелдеу емлесін білу.

Оқушы нені білу керек?

- Зат есімнің түрін анықтау;
- Жаттығу жұмыстарында зат есімді табу;

- Басқа сөз таптарынан ажырата білу.

Оқушы нені меңгеру керек?

- Зат есімнің мағыналық түрлерін ажырату;

Морфологиялық талдау жасау

Зат есім

(Заттың, құбылыстың, іс-әрекеттің атын бідіретін сөз табы)

Кім? Не?

Мағынасына қарай

Жалпы есім
(жалпылама айтылатын, ұқсас заттар)

Жалқы есім
(тек өзіне қана тән айтылатын атаулар, қала атаулары, кісі есімдері,ит-мысыққа қойылған аттар)

Деректі зат есім
(көзге көрінетін, ұстауға келетін заттар, гүл, алма)

Дерексіз зат есім
(көзге көрінбейтін, Ұстауға келмейтін заттар, ақыл, ой, ауа)

Тұлғасына қарай

Негізгі зат есім
(түбір сөзден жасалады, үй, тас, кілт, бұлт)

Туынды
(түбір сөзге жұрнақ жалғану арқылы жасалған зат есім, тілші, достық, жетіген)

Құрамына қарай

Дара зат есім
(бір ғана сөзден жасалады, бала, адам)

Күрделі зат есім
(екі немесе одан да көп сөздерден жасалады,Ақтау, ата-ана,АҚШ)

Зат есім септеледі, көптеледі, жіктеледі, тәуелденеді.

Мәтінмен жұмыс.

Зат есімді тауып, морфологиялық талдау жасау.

Аяқталмаған ойын

Ауылдың шеті. Қарлы төбешікке су құйылып, сырғанақ жасалған. Бірнеше бала сырғанақ теуіп жүр. Олардың ішінде ағалы-інілі Ақан мен Асан да бар. Беттері қызара бөртіп, сырғанақ ойынынан жалығар емес.

Ақан мен Асан тау басына шықты. Шананың алдына Асан отыратын. Ол абайсызда шанадан айырылып қалды. Бос шана төмен қарай сырғанай жөнелді.

Балалар шананы қайта әкелу үшін екеуі ерегесті.

Сөзі өтпеген Асан ашуланып, төмен түсті. Шананы жетектеген бойы тауға емес, үйіне қарай бет алды. Ақан енді не істерін, кіммен ойнарын білмей, тау басында қаққан қазықтай қақшиып тұрып қалды.

Бір-бірінің тілін алғысы келмеген ағалы - інілі Асан мен Ақанның ойыны осылай аяқталмай қалды.

Қорытынды. Үйге тапсырма.

2-сабақ. Сөйлесу.

«Сен маған, мен саған» ойыны.

1. Оқушылар жұппен бір-біріне тапсырма береді. Бір зат есім жазып, оған көптік жалғауын жалғайды.

2. Кімдерге№ Нелердің? Кімде? Неде? Сұрақтарына жауап беретін сөздерді жазады.

«Кім жылдам?»

Жүргізуші қатысушыларға бір зат есім ұсынады. Сол зат есімді жіктеп, тәуелдеп, септеп, көптеп беру керек.

Қорытынды.

Үйге тапсырма.

Сабақта қолданылатын цифрлық платформа арқылы ұйымдастырылатын ойындар:

https://wordwall.net/ru/resource/24291186/%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

https://wordwall.net/ru/resource/28473503/%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

https://wordwall.net/ru/resource/27297277/%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

https://wordwall.net/ru/resource/29728332/%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

https://wordwall.net/ru/resource/57573671/%D0%B1%D0%B0%D1%80%D1%8B%D1%81-%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

https://wordwall.net/ru/resource/49097334/%D1%96%D0%BB%D1%96%D0%BA-%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%96%D0%BA

1- сабақ. Қорытынды.

Тест

1. Туынды зат есімді көрсетіңіз.

A) Аға.

B) Күй.

C) Іні.

D) Әнші.

2. Зат есімнен жасалған біріккен сөзді көрсетіңіз.

A) Ендігәрі.

B) Шегара.

C) Биыл.

D) Былтыр.

3. Зат есімді көрсетіңіз.

A) Өлең айт.

B) Осында.

C) Әдемі.

D) Білім.

4. Жіктік жалғауында тұрған сөзді табыңыз.

A) Ауылданбыз.

B) Табалдырық.

C) Санақ.

D) Сепкіш

5. Жалқы есімді табыңыз.

A) Қарлыға.

B) Дуадақ.

C) Қарға.

D) Сауысқан.

6. Туынды зат есім жасап тұрған жұрнақты көрсетіңіз.

A) Күзем.

B) Немесе.

C) Жануарлары.

D) Алатау.

7. Зат есім нені білдіретінін белгілеңіз.

A) Заттың мөлшерін.

B) Заттың санын.

C) Заттың атын.
D) Заттың сапасын.
8. Көмектес септікте тұрған тұйық етістікті көрсетіңіз.
A) Сөйлеуден.
B) Келуімнің.
C) Айтуы.
Д) Келуіңмен.
9. Дерексіз зат есімдерді белгілеңіз.
A) Дәптер, қағаз.
B) Бала, ата.
C) Ақыл, ой.
D) Үй, көше.
10. Септік жалғауы жалғанған сөзді көрсетіңіз.
A) Көріксіз.
B) Күз.
C) Кітап.
D) Қағазды.
«Аукцион» ойыны.
Дәлелдеу.
Кері байланғыс.
Қорытынды:

Қазақ тілі пәнінде «Модульдік оқыту технологиясының» тиімділігі айқындалған. Бұл технология қазақ тілі салаларын тез меңгеріп, ережелер мен талдауларды есте сақтап, сауатты жазуда, грамматикалық тапсырмалар мен шығарма, мазмұндама жазғанда да қолдануға ыңғайлы. Сонымен қатар оқушылардың білімін бағалау кезінде де айқын, әрі шынайы бағаланатынына көзжеткізуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. М.М.Жанпейсова «Модульдік оқыту технологиясы», 2018 ж.
2. Ә.Е.Жұмабаева, Ғ.И.Уайсова, Г.Т.Садуақасова, Қазақ тілі оқулығы, 2019 ж.
3. Ю.А.Засорина, «Модульдік оқыту тиіімді әәдіс-тәсіл ретінде», 2022 ж.

МЕКТЕПТЕ ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ПРЕПОДАВАНИЯ ГЕОГРАФИИ В ШКОЛЕ
MODERN TRENDS IN TEACHING GEOGRAPHY AT SCHOOL

Оразбаева Ляззат Ержановна
Наурызбай батыр Құтпанбетұлы атындағы орта мектебі
Алматы облысы Жамбыл ауданы Ұзынағаш ауылы
lyazzat.orazbaeva76@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада мектеп тәжірибесіндегі география пәнінің оқыту әдістемесі, оның ішінде жұмыс барысы, жаңа әдіс – тәсілдерді қолдануы және тәжірибе алмасулар қарастырылған.

Аннотация.В статье рассматриваются методы преподавания географии в школьной практике, включая рабочий процесс, использование новых методов, а также обмен опытом.

Abstract: The article examines the methods of teaching geography in school practice, including the work process, the use of new methods, and the exchange of experience.

Тірек сөздер. Әдіс – тәсіл, сабақ жоспары, кері байланыс, интеграция, бағалау, рефлексия.

«Ұстаз болу – өз уақытыңды аямау, өзгенің уақытын аялау»
Жан Жак Руссо

Қазіргі таңда білім беру саласында жаңашылдықтар мен инновациялар оқу процесінің сапасын арттыруға бағытталған. География пәні де бұл өзгерістерден тыс қалмай, жаңа әдістер мен технологияларды қолдану арқылы тиімді оқытуға ықпал етеді. «Баланың ынтасын арттыру үшін оқытылатын нәрседе бір жаңалық болуы керек», деп Ж. Аймауытов айтқандай әр сабақты жаңаша түрде өткізуді мақсат ретінде қою керек. Енді осы орайда тәжіребиеде қолданып жүрген бірнеше әдіс-тәсілдер қарастырылады. Шығармашылық – адам санасының жасампаздығы және іс – әрекетінің биік белсенділігін көрсетеді. «Әріптер», «Мюллердің ғажайып саны» тәсілі **(**Харизма бойынша (А.Подгузов), «Еркін әңгіме», «Шахмат» және т.б, ал кері байланысты «Галереяға саяхат» әдісі Саймон Браунхиллдің тәсілі география сабағында қолдануда тиімді. Мәселен, мольбертке дайындалған постер ілініп, топтар кабинет ішінде қозғалысқа түсті, қабырға газеттерін қарап сараптады, талдады және жапсырма қағазға пікірілерін жазып жабыстырды. «Галереяға саяхат» аяқталған соң, топтар жұмыстарға шолу жасап, өз қабырға газеттеріне жазылған әріптестерінің пікірін сараптап, талқылаған соң, сұрақтарға жауап береді.

Кері байланыс оқушының оқыту үрдісі қалай өткені және қандай нәтижеге қол жеткізгендігі туралы ой-пікірін тыңдауға негізделеді. Кері байланыс сабақтың соңында ғана емес, сабақ барысында оқушылардың өз бетімен орындайтын тапсырмаларының соңында жүргізіліп отыруы керек. Мұғалім оқушының кез келген кері байланыс парағын оқи отырып, жұмысының сәтсіз шыққан тұсын және сәтті шыққан қадамын, ендігі іс-әрекетін қалай жақсартуға болатынын алдын-ала біледі. Сонымен қатар кері байланыс парағы арқылы оқушының үніне құлақ түріп, оқу мен оқытудағы кездесетін кедергілерді айқындап, келесі оқытуға бұдан да жақсырақ дайындалуына түртті болады. [1] Сабақта оқушылармен кері байланыс орнатуда оқыту мен оқуды жетілдіру үшін оқушылардың рефлексивті іс - әрекеттің тиімділігі туралы тәжірибе алмасу арқылы тиімді ұйымдастырылған кері байланыстың маңыздылығын ұғындыру, мақсатында «Оқытуда кері байланыстың тиімділігі» тақырыбында, тәжірибелеріне енгізуге бағыт бағдар беріп, таныстырылым жасадым. «Кері байланысты қалай алуға болады?» деп сұрақ қоя отырып, қалыптастырушы бағалаудағы кері байланыс қарастырылады. Кесте бойынша ауызша кері байланыс жасадық, бұл жерде жақсы, жаман, пайдалы, пайдасыз кері байланысты ажыратты және жақсарту үшін ұсыныстарын айтты. Кері байланысты түсіну үшін «Тиімді кері байланыс ұсыну» деген кестені әр мұғалімге таратып, екі түрлі тапсырма орындады. «Рефлексиялық нысана» әдісімен рефлексия жүргізілді.

Қалыптастырушы бағалаудың ерекшеліктері-оқушының күнделікті білім сапасы, білім алудағы олқылықтарды күнделікті түзеу, оқушының қиындық тудыратын сұрақтарын анықтау және оны жою, оқушының бағалаудан алған жағымсыз әсерінің азаюы, психологиялық жайлы ортаның болуы, бағалаудың әділдігі, анықтылығы және ашықтығы, өзін-өзі бағалау дағдылары [2]. Оқу үдерісінде қалыптастырушы бағалаудың жүргізуде сұрақ қою арқылы оқушылардан толыққанды жауап алуға, оларды ойландыруға және өз ойларын негіздей білуге бағыттауда қолдау көрсету үшін келесі таныстырылым «Қалыптастырушы бағалауда сұрақ қою әдістерін тиімді қолдану» тақырыбында болды [3.5-б].

Қазіргі заманда педагогика ғылымының алдына қойған мақсаттарының бірі – оқушылардың әрбір жеке пәндер бойынша қабылдауын басқа пәндермен байланыстыра отырып, айналадағы ортаны жан-жақты тұтастай таныту арқылы білім бере отырып, өсіп келе жатқан ұрпақтың табиғат пен оның заңдылықтары туралы көзқарасын қалыптастырумен қатар, қоғамдағы өз орнын табуына көмектесу болып табылады. Бұл мақсаттарды шешуде кіріктірілген немесе интеграцияланған сабақтардың мүмкіндіктері мол [4]. Интеграциялау процесі (лат. тілінде. integratio – біріктіру, қалыпқа келтіру) өзара байланыстылық және өзара толықтыру негізінде жүйенің бұрын ажырап кеткен бөлшектері мен элементтерін біртұтас жүйеге біріктіру болып табылады. Заманауи әлемнің сұраныстары сапалы білім берумен

қатар, рухани бай, жоғары адамгершілікті, заманауи әлемдегі болып жатқан процестерге бейімделген адам тәрбиелеу [5].

Соның дәлелі 7 сыныпта мазмұны жағынан ұқсас тақырыптарды біріктіріп дене шынықтыру, география, тарих пәндерінен интеграциялық сабақ өттік. Интеграциялық сабақ дегеніміз – оқу барысында бір түсінікті, тақырыпты және құбылысты бірнеше пәндер арқылы бір уақытта біріктіретін сабақтың ерекше түрі [6]. Географиядан – «Дүниежүзлік мұхиттың географиялық жағдайы», дүниежүзі тарихы пәнінен – «Ежелгі Греция өнері», дене шынықтырудан «Ежелгі олимпиа ойындарындағы гимнастика және қазіргі замандағы әуен ырғағымен орындалатын кешенді жаттығулар» деген ұқсас тақырыптар бойынша үш мұғалім бірігіп өткізген сабақ болды. Сабақтың жоспарын пән мұғалімдері бірігіп құрдық. Жоспар бойынша ең алдымен оқушыларға «Миға шабуыл» жасалды. Тақтадағы сурет арқылы оқушыларға сабақ тақырыбымен мақсатын айқындап таныстырылған соң тарих пәні мұғалімі слайд арқылы Ежелгі Греция өнерімен, ал мен географиядан дүниежүзлік мұхиттың географиялық жағдайына, сонымен қатар гимнастика шыққан елді, жанында қай теңіз, мұхит, аралдар жайласқанын картадан көрсеттім, дене шынықтыру пәні мұғалімі Ежелгі Олимпиа ойындарындағы гимнастиканың келіп шығу тарихымен таныстырып гимнастика түрлеріне тоқталып және әуен ырғағымен жаттығулар жасатты. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы байқалды. Сыныпты екі топқа бөліп, топтық жұмыс барысында гимнастика элементтері мен эстафетаны өздеріне берілген қима қағазындағы тапсырма мен бірге орындады. Қима қағазында тарих және география пәндерінен сұрақтар жеңілден күрделіге ауысып отырды. Топтық жұмыстан соң оқушылардың жауаптарына кері байланыс беріліп, қалыптастырушы бағалау жүргізілді. Нәтижесінде оқушыларға география, тарих пәндерін дене шынықтырумен байланыстырып өткен сабақтан әсер алғандығы байқалды. Географияның келесі сабағында әртүрлі пәндерден алған ақпараттарын пайдалана отырып үй тапсырмасын тиянақты орындап және сабақты кіріктіріп оқытқанда жақсы меңгергендіктерін де жасырмады.

Жас ұрпақ тәрбиесі мен оған берілетін білімнің жан – жақты болуы әр түрлі ғылым негіздерін оқытуда интеграциялаумен қамтамасыз етіледі. Сондықтан интеграциялық оқытуды жүзеге асыру, оның ғылыми деңгейін арттыру, тұтастай алғанда оқушылардың танымдық әрекетіне тән дағдыларды қалыптастыру, тіл мәдениетін дамыту, солардың негізінде білім сапасын арттыру міндеті ғалымдардың, педагогтардың, әдіскерлердің алдына қойылған өзекті мәселелердің бірі ретінде қарастырылуда [6]. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес ақпарат таңдауды үйрету қазіргі заманның басты талабы. Пәнаралық байланыстарды жүзеге асырудың арқасында оқушылардың санасында әлем туралы жан-жақты бейне қалыптасады, оқушылар алған білімін белсенді түрде практикада қолдана бастайды, себебі білім өзінің қолданбалы сипатын көрсете алады. Мұғалім, өз пәнінің басқа пәндермен арасалмағын айқын сезіне отыра, оны жаңа қырынан көреді және көрсетеді [7.]

Ұлы ағартушы А.Байтұрсынов «Бала оқытуды жақсы білейін деген адам әуелі балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білуі керек» деген тұжырымында шығармашыл мұғалім шығармашыл шәкірт дайындайтынын нақтылайды. Қорыта айтқанда сабақ жоспарын құруда дұрыс қойылған мақсат күтілетін нәтижелерге жету жолында нақты іс-әрекетке жетелейді. Ал кері байланыс арқылы мұғалім оқушының іс-әрекетін қалай жақсартуға болатынын алдын-ала біледі. Рефлексияның мәні – оқушының білім алуға деген қызығушылығы жоғарылайды. Әдіс – тәсілдердің тиімділігі - оқушының ойлау қабілеті мен белсенділігі артты, білім сапасының көтерілуіне септігін тигізеді. Топтық жұмыста - оқушылар арасында басқа топ мүшесімен диалог құру, сұрақтар қою, өзгені тыңдау, өзінің көзқарасын қорғау, қорытынды шығару дағдылары пайда болады. Ақпараттық технологияларды қолдану барысында оқушылардың ақпараттық құзіреттілігі қалыптасады, қазіргі заман талабына сай интернет ресурстарды пайдаланады және білім беру үрдісінде оқушы мен мұғалімнің шығармашылық қабілетінің дамытуына мүмкіндік береді. Педагогтарды оқу үдерісін тиімді ұйымдастыруда тәжірибемен бөлісуде ізденіс пен шығармашылығы артады.

География пәні әдетте карталар, кескін карталар, глобустар және оқулықтар арқылы оқытылатын пән ретінде белгілі. Дәстүрлі әдістердің негізінде оқушылардың ауызша түсіндірмелерді тыңдап, жазбаша тапсырмаларды орындауы жатыр. Бұл әдіс оқушылардың географиялық құбылыстарды түсінуін жеңілдеткенімен, тек ақпараттық білім алу мен жаттауға бағытталған.

Заманауи технологиялар география пәнін оқытуда оқушылардың білім алу процесін тиімді әрі қызықты етеді. География пәнін оқытуда қолданылатын инновациялық технологиялар төмендегідей маңызды бағыттарды қамтиды:

- ГАЖ технологиясы география пәнінің оқытуында кеңінен қолданылып, оқушылардың карта, жер бедерін, климаттық аймақтарды зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл технология арқылы оқушылар нақты деректер мен карталарды пайдаланып, жер бетіндегі өзгерістерді тиімді түрде зерттей алады [8].
- География пәнінде виртуалды және қосымша шындық (VR/AR) технологияларын қолдану оқушыларға әртүрлі географиялық орта мен ландшафтты нақты уақытта зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл әдіс арқылы оқушылар жаңадан ашылған аймақтармен танысып, әлемнің әртүрлі бөліктерін зерттей алады, мысалы, экологиялық апаттар, табиғи көріністер мен тарихи жерлер туралы көбірек біле алады [9].
- География сабағында интерактивті карталарды пайдалану арқылы оқушыларға жер бетіндегі объектілердің орналасуын, климаттық өзгерістерді, табиғи ресурстарды және басқа да географиялық мәліметтерді зерттеу мүмкіндігі беріледі. Бұл әдіс білімді тереңірек меңгеруге ықпал етеді және географиялық ұғымдардың нақты әрі көрнекі түрде берілуіне септігін тигізеді [10].

Интерактивті оқыту әдістері Қазіргі таңда Wordwall мен Classtime платформалары мұғалімге дайын тапсырмалар мен викториналарды тез әрі оңай жасауға мүмкіндік береді. География сабағында, мысалы, елдер мен қалалардың орнын анықтау, картамен жұмыс істеу сияқты тапсырмаларды интерактивті түрде орындауға болады. Бұл оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып, оларды белсенді қатысуға ынталандырады. «Wordwall» мен «Classtime» платформалары география сабағында тиімді қолданылатын құралдар болып табылады, себебі олар оқытудың заманауи тәсілдеріне сай келеді және уақытты тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Геймификация әдісі география пәнін оқытуды ойын элементтерімен үйлестіруді көздейді. Оқушыларға әртүрлі тапсырмаларды орындау барысында ұпайлар жинау, деңгейлерді өту, жарыстарға қатысу сияқты элементтер енгізу олардың білім алу мотивациясын арттырады. Бұл әдіс әсіресе онлайн платформаларда тиімді қолданылып, оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, геймификация оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытып, олардың географиялық тақырыптарды тереңірек зерттеуіне ықпал етеді [11].

Қашықтан оқыту әдістері география пәнін оқытуда ерекше маңызға ие. Google Earth, ArcGIS Online және басқа да онлайн платформалар арқылы оқушылар географиялық деректерді жинап, карта жасау мен талдау жұмыстарын онлайн түрде жүзеге асыра алады. Бұл әдіс қашықтан білім алудың артықшылықтарын көрсетіп, оқушыларға кез келген уақытта және жерде география пәнін оқуға мүмкіндік береді. Қашықтан оқыту барысында мұғалімдер мен оқушылар арасында кері байланыс орнату және оқушылардың жетістіктерін бақылау оңай әрі тиімді болады [12].

География пәнін оқытудың тиімді тәсілдері мен инновациялық технологиялары білім беру процесін жақсарту үшін маңызды рөл атқарады. Географияның кеңістіктік және табиғи құбылыстарға байланысты пән ретінде оқушыларды қызықтырып, олардың білімін тереңдетуге мүмкіндік береді. Интерактивті әдістер мен инновациялық технологияларды енгізу оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді, бұл оқушылардың география пәніне деген қызығушылығын арттырады және олардың сыни ойлау қабілетін дамытады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. http://zkoipk.kz/kz/2016smart1/2500-conf.html
2. http://www.zkoipk.kz/ru/confnis1s/713-conf.html
3. Сатаев М.А., Рамазанова Р.Г. «Қалыптастырушы бағалауда сұрақ қою әдістерін тиімді қолдану». «Назарбаев Зияткерлік мектептері» БДДҮ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018
4. 1. https://ortalyq.kz/859545-2/ «Оқытудағы интеграция — ілгерілеу жолы». Сағатбек Дәрібеков,Е.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың физика және нанотехнология кафедрасының профессоры.
5. https://bilimainasy.kz/15-11-19-3/ ІЗГІЛІКТІ БІЛІМ ОРТАСЫН ҚҰРУ ЖОЛДАРЫ. Какенова Дидар Бериковна, «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру Институты
6. КуралбаеваАлияАхметкаримовна «Бастауыш сынып пәндерін интеграциялау негізінде білім сапасын арттыру» Түркістан. 2014 ж.
7. Әзмахан Диляра Болатбекқызы ОҚЫТУДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ҮДЕРІСТІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ-ІШКІ БІЛІМДІ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ.
8. Солнышкова, М. (2018). Географиялық ақпараттық жүйелердің білім беру процесіндегі рөлі. Қазақстан білім академиясының журналы, 7(1), 14-20.
9. Дергачев, А. (2020). Виртуалды және қосымша шындық география пәнін оқытуда. Мәскеу, Жаңа білім баспасы.
10. Баянов, Ш. (2019). Интерактивті карталарды қолдану және география пәнінің оқытылуы. Алматы: Білім баспасы.
11. Толышев, М. (2021). Геймификацияның білім беру процесіндегі маңызы. Астана: Жаңа заман баспасы.
12. Назарбаев, Н. (2020). Қашықтан оқыту және география пәні. Қазақстанның білім беру жүйесі, 6(2), 45-52.

ОҚЫЛЫМ ТАПСЫРМАЛАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНЦИОНАЛДЫҚ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ. МЕТОДИКА ПОВЫШЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ЗАДАНИЙ ПО ЧТЕНИЮ. METHODOLOGY OF IMPROVING STUDENTS' FUNCTIONAL LITERACY THROUGH READING ASSIGNMENTS.

Ж.М.Карибаева
Солтүстік Қазақстан облысы, Қызылжар ауданы, Пеньково ауылы
zhunusova.78@inbox.ru

Аңдатпа

Мақалада оқылым тапсырмаларын тиімді ұйымдастыру мен орындау әдістемесін қамтиды. Оқушыларға әр түрлі типтегі мәтіндермен жұмыс жасау арқылы олардың ақпаратты іздеу, талдау, қорытынды жасау және шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беріледі

Кілт сөздер: Функционалдық сауаттылық, оқушылар, мәтінмен жұмыс, ақпарат.

Ключевые слова: Функциональная грамотность, учащиеся, задания по чтению, информация.

Keywords: Functional literacy, students, reading assignment, information.

«Функционалдық сауаттылық» ұғымын алғаш рет «сауаттылық», «минималды сауаттылық» ұғымдарымен бірге 1957 жылы ЮНЕСКО ендірген болатын. Сауаттылық дегеніміз – бұл оқушылардың оқу, жазу мен санау және құжаттармен жұмыс жасай алу дағдылары. Минималды сауаттылық – бұл қарапайым хабарламаларды жаза білу мен оқи алу. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – күрделі, көп жақты, ұзақ үдеріс [2-3] (ҰБА, 2013: 26-29 б; АТО, 2015). Функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға бүгінгі күні талаптың күшейіп, сұраныстың артуы бұл мәселені зерттеудің өзектілігін көрсетіп отыр [1].

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесуі, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық фактор. Функционалдық сауаттылық – оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету [2].

Қазіргі уақытта оқу сауаттылығына қазақ тілі мен әдебиеті сабағында көбірек көңіл бөлінеді. Бүгінгі оқушылар үшін мәтінмен жұмыс жасау дағдылары маңызды деп саналады. Оларды оқу жетістіктерін халықаралық PISA, PIRLS сияқты жүйеде бағалайды [2]. Оқу сауаттылығы біліктері мәтіннен алынған ақпараттарды қолдану мен олардың мағынасын түсініп іздеп табуға, оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталады. Осы мақалада мәтіннің құндылықтық-мағыналық мазмұнын анықтауға арналған тапсырмалар ұсынылады. Тапсырмалардың кейбір түрлері оқушыларды мәтіннің мағынасын сыныптастарымен бөлісуге, өзінің оқиғасын құрастыруға және соған байланысты құндылықтарды ажырата алуға үйретеді.

Тапсырмалар арқылы оқушылардың оқылым дағдысы арқылы функционалдық сауаттылығын дамыту, оларды өмірде кездесетін түрлі мәтіндермен жұмыс істей білуге үйрету.

1. Функционалдық сауаттылықты дамыту: оқушылардың мәтінді түсініп оқып, содан қорытынды жасау, проблемаларды шешу, ақпаратты дұрыс пайдалану дағдыларын дамыту.
2. Оқылым дағдыларын жетілдіру: мәтіндерді түсініп, қажетті ақпаратты тауып, қолдану арқылы оқу мәдениетін қалыптастыру.
3. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру: әртүрлі тапсырмалар мен жаттығулар арқылы сыни ойлау мен шығармашылықты дамыту.
4. Оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту: оқылым арқылы лексикалық және грамматикалық білімдерін нығайту.

- Оқушының білімі мен біліктілігіне қойылатын талаптар:

Оқушылар нені білу керек:

- Оқылым дағдысы бойынша ережелерді;
- теориялық білімін практика жүзінде іске асыруды;
- талдау машығының жоғары болуы

Оқушылар нені үйрену керек;

- мәтінмен жұмыс істеуге үйрену;
- грамматикалық ережелерді қолдана білу

Күтілетін нәтиже:

- білім алушы оқылған тақырыптар аясында белгілі бір күрделі тұтас және аралас мәтіндердің мазмұнын түсінеді;
- қысқа мәтінді толық түсінуіне, берілген ақпараттан өзіне керек мәліметті ажырата алады. Қарым-қатынас түрлеріне тән сөз әдептерін игереді;
- мәтіннен өзіне керекті негізгі ойды білдіретін мағыналы, маңызды сөздерді іріктей алады. Тірек сөздерді қолдану арқылы өзінің сөздік қоры арта түседі;
- берілген ақпаратты керекті толық және нақты мәліметті іріктеп алып, өз ойын жинақтап ақпаратты нақты, дәл, толық жеткізе біледі. Ойды айқын, әсерлі жеткізуде сөз

мағыналарын дұрыс қолдана алады. Тіл табыса білуге қажетті коммуникативтік дағдыларды меңгереді;

- күрделі емес мәтіндегі дәйектемелер тізбегін түсініп, қорытынды жасай алады. Мәтіннен негізгі ойды ажырата алу дағдысын меңгереді;
- мәтіндегі берілген сөз тіркестерін түсініп, күнделікті өмірде қолдана алады. Сөз сапасына қойылатын талаптарды анықтай алады. Іскерлік қатынасқа тән сөз орамдарын пайдалана алады;
- сөз құдіретін танытатын мақалдар мен даналық сөздерді сөйлеу дағдысына сіңіреді.

Бөлім: Менің Қазақстаным

Оқылым. Мәтінді мұқият оқып, берілген тапсырмаларды орындаңыз.

Тәуелсіз Қазақстан

1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан тәуелсіздігін жариялады. Мемлекетіміздің тәуелсіздігін барлық алпауыт елдер мойындады. Бұл – үлкен мәртебе. Қазақстан тәуелсіз, егеменді мемлекет.Тәуелсіздік еліміздің баға жетпес байлығы. Тәуелсіздік – әлемдегі киелі сөз.

Қазақстанның көркі жерлері, сұлу табиғаты, жұпар ауасы тарихи қалалары еліміздің байлығы. Ұлан-байтақ жерімізді ата-бабаларымыз аман-есен сақтап, жеткізді. Олар жанымен қорғап, білектің күшімен, найзаның ұшымен ғасырлар бойы күресіп, жерімізді сақтап қалды. Тәуелсіздікті сақтау – жас ұрпақтың парызы, міндеті.

Бүгінгі жас ұрпақ – Қазақстанның болашағы. Жас ұрпақ дүниенің сырын ашатын алтын кілт біліммен дос болса, еліміздің ертеңі көркейіп гүлдейді. Жастар білім нәрімен сусындап, рухани тұрғыда жетіледі. Ерінбей ізденіп, оқу керек.Тәуелсіздікті сақтауға бар күшімізді салу керек. Күш білімде, еліміздің болашағы білімді жас ұрпақтың қолында екенін ұмытпаған жөн. Қазақстанның еңсесі биік, татулығы жарасқан ел болу үшін әр азамат өз үлесін қосып еңбектену керек. (147 сөз)

1.Асты сызылған сөздің синонимін анықтаңыз.

Тәуелсіздік –әлемдегі киелі сөз.

А) жасыл
В) әдемі
С) қасиетті
Д) бағалы
Е) сулы

2. Ұлан-байтақ жерімізді сақтаған ...

А) қалмақтар
В) өзге ұлт өкілдері
С) түріктер
Д) жас ұрпақ
Е) ата- бабаларымыз

3. Қазақстан тәуелсіздігін жариялаған жыл

А) 1992 жылы 16 желтоқсанда
В) 1991 жылы 15 желтоқсанда
С) 1991 жылы 16 желтоқсанда
Д) 1993 жылы 14 желтоқсанда
Е) 1994 жылы 16 желтоқсанда

4. Мәтіннің тақырыбын анықтаңыз.

А) Салт-дәстүр
В) Кітапханада
С) Оқу құралдары
Д) Жер байлығы
Е) Қазақстанның тәуелсіздігі

5. Мәтінге сәйкес келетін мақал-мәтелді анықтаңыз.

А) Оқу инемен құдық қазғандай.
В) Еңбек ер атандырады.
С) Ер елінде, гүл жерінде.
Д) Еңбек етсең ерінбей, тояды қарының тіленбей.
Е) Кітап- алтын қазына.

Туған жерімнің табиғаты

Оқылым. Мәтінді мұқият оқып, берілген тапсырмаларды орындаңыз.

Табиғат

Табиғат. Бұл орман, дала, теңіз, өзен, жұлдыз. Күн, жел, жабайы өсетін гүлдер, аралар – бір сөзбен айтқанда, адамның еңбегінсіз жасалғанның бәрі.

Табиғаттағы барлық нәрсе өзара тығыз байланыста болады. Адам да табиғаттың бір бөлшегі. Олар айналадағы ортамен яғни жермен, өзен көлдермен, ауамен және барлық тірі ағзамен үнемі байланысқа түседі.

Адамдар табиғатты біртіндеп өзгерте бастады: өзендердің ағысын өзгертті, өсімдіктер мен жануарларды бір елден екінші елге көшірді. Тауларды қопарып жердің бетін өзгертті.

Қазір адамдар табиғатты өз қалауынша өзгертпеу керек екенін түсіне бастады. Егер адамдар тіршілік заңын жақсы біліп, өзінің айналасын ластамай табиғатпен дос болса, жер бетіндегі өмір бұдан да керемет болар еді. Егер түтіннен ауа бүлінсе, былғаныш судан өзендер ластанады, одан табиғат зардап шегеді. Міне, сондықтан да табиғатты қорғау дегеніміз – адамның өзін- өзі қорғауы деген сөз (122 сөз).

1. Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтаңыз.
А)Табиғаттағы барлық нәрсе өзара тығыз байланыста болады.
В)Адам да табиғаттың бір бөлшегі
С)Табиғатты қорғау дегеніміз – адамның өзін- өзі қорғауы деген сөз.
Д) Адамдар табиғатты өз қалауынша өзгертті.
Е)Тауларды қопарып жердің бетін өзгертті.

2.Мәтінде кездесетін тірек сөздерді белгілеңіз.
А)гүлдер, мектеп, аула, сөз
В)өзен, дала, теңіз, жұлдыз
С)табиғат, оқу, қалам
Д) жақсы, өзен, сөз, кілт
Е) қорғау, өзін-өзі, орта, жер

3.«Адамның табиғатсыз күні жоқ, оны айтар табиғаттың тілі жоқ» деген мақалға сәйкес келетін ойды анықтаңыз.
А) Ауа бүлінсе, былғаныш судан өзендер ластанады.
В) Табиғаттағы барлық нәрсе өзара тығыз байланыста болады.
С)Адамдар өзендердің ағысын өзгертті.
Д)Табиғаттағы барлық нәрсе адамның еңбегінсіз жасалған.
Е) Барлық нұсқа дұрыс.

4.Мәтіннен берілген сөздердің антоним,синонимдерін табыңыз.
Жаман (антоним) -
Жолдас (синоним) –

5. Мәтін мазмұны бойынша сұраққа жауап беріңіз.
Адамдар табиғат заңдылығын өзгерте ала ма?

Отбасы құндылықтары

Оқылым. Мәтінді мұқият оқып, берілген тапсырмаларды орындаңыз.

Ата насихаты

Әкесі балаларына тату болыңдар – деп айтты. Балалары әкесінің тілін алмай, төбелесе берді. Бір күні әкесі бір байлам сабауды алып,

балаларына: «Сындырыңдар!», -деді. Балалары сабауды сындыра алмады. Әкесі сабауды шешіп, «Енді бір-бірлеп сындырыңдар!», -деді. Балалар оны оп-оңай сындыра берді.

Сонда әкесі былай деді: «Араздасып, төбелесіп араларың ашылса, сендер де осы сабау сияқты боласыңдар, жауды жеңу үшін ұйымдасып, бірлікте болыңдар, сонда сендерді ешкім де жеңе алмайды» (66 сөз).

1-2.Мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты анықтаңыз.

негізгі ақпарат	қосымша ақпарат

3. Берілген сұраққа жауап беріңіз.

Әкесі балаларына қандай насихат берді?

4.Мәтіндегі жақсы, жаман қасиеттерді бөліп жазыңдар.

жақсы қасиеттер	жаман қасиеттер

5.Мәтінге сәйкес келетін ақпаратты анықтаңыз.

А) Кітапханада кітап оқимыз.

В) Әкесі таңертең жұмысқа барды.

С) Балалары тату болды.

Д) Балалары әкесінің тілін алмай төбелесе берді.

Е) Балалар сабаққа кешікпеңдер.

Қорытынды.

«Оқылым тапсырмалары арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру әдістемесі» мақалам орыс тілінде оқытатын мектептердің 7 сынып оқушылары үшін. Бұл мақалада оқушылардың оқу дағдыларын дамытуға бағытталған, сонымен қатар олардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Оқылым тапсырмалары арқылы оқушылар:

- Мәтінді түсініп оқи алады,
- Оқылған материалдан негізгі ақпаратты тиімді түрде алады,
- Мәтінмен жұмыс істегенде сыни ойлауды және логикалық талдауды қолданады,
- Әртүрлі мәтіндерге қатысты түрлі тапсырмаларды орындау арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Мақалада ұсынылған әдістемелік тәсілдер мен тапсырмалар оқушылардың оқу барысында тек қана оқырмандық дағдыларын жақсартуды емес, олардың жалпы білім деңгейін арттыруды да көздейді. Сонымен қатар, бұл бағдарлама оқушылардың мәтіндермен жұмыс істеу барысында алған білімдерін өмірлік дағдылармен ұштастыра білуіне жағдай жасайды.

Оқылым тапсырмаларының түрлері мен әдіс-тәсілдері кеңінен қолданылып, түрлі тақырыптар мен мәселелерді қарастырады, бұл оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады және олардың функционалдық сауаттылығын жетілдіруде маңызды рөл атқарады.

Нәтижесінде оқушылардың оқу және ойлау қабілеттері, сондай-ақ оларды түрлі мәтіндермен жұмыс істеу дағдылары арта түседі. Сабақта қолданған жағдайда, оқушылардың функционалдық сауаттылығы жоғары деңгейге көтеріледі және олардың өмірлік дағдылары, шешім қабылдау қабілеттері дамиды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы).

2. Оқушылардың оқу сауаттылығы. Оқу құралы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, «Педагогикалық өлшеулер орталығы». http://group-global.org/kk/publication/15595-shetel-tilin-

okytuda-okylym-reketinuyretu-zholdary Райкул Диуанова, «Қазақ тілін оқытуда оқылым әрекетіне үйрету жолдары».
3. Дәулетбекова Ж., Юсуп П., Жұмекенова Л. Қазақ тілі оқыту әдістемесі–Алматы: Атамұра, 2019.
4. Кабидоллина К. Мәтінмен жұмыс жасаудың методологиясы,2021

ӘЗІЛХАН НҰРШАЙЫҚОВ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДЫҢ БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕ БЕРУДЕГІ МАҢЫЗЫ
ЗНАЧЕНИЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ТВОРЧЕСТВА АЗИЛЬХАНА НУРШАИКОВА В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ
THE MEANING OF EDUCATION, TVORCESTVA, AZILKHANA NURSHAIKOVA, AND EDUCATION AND VOSPITANII

Оспанова Лаура Каленовна
«Жетіарал мектеп-балабақшасы» кешені»КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
layraospanova2019@gmail.com

Аңдатпа

Адамның тұлға ретінде танылуына ел мен жердің, уақыт пен заманның өз үлесі бар. Жазушы Ә.Нұршайықовтың да өсіп-жетілуіне, білім алып қалыптасуына, дүниетанымының толысуына, қиындықтарға шыңдалуына танымдық-тәлімдік шығармаларының дүниеге келуіне өмір сүрген кезеңдегі тарихи-әлеуметтік жағдайлардың ықпал ететіні шындық.

Жазушының тағылымға толы өмірі мен шығармашылығында басты орын алатын Ұлы Отан соғысы жылдары. Адамзат үшін әрқашан өзекті мәселе: достық, махаббат, адамгершілік, тазалық пен адалдық төңірегінде көптеген туындылары бар қаламгердің шығармашылығын тереңдетіп оқыту- танымы мол тұлға дамыту үшін қажет.

Аннотация

Страна и место, время и эпоха играют роль в признании человека как личности. Верно, что исторические и социальные условия периода, в котором жил писатель А. Нуршаиков, также оказали влияние на его рост и развитие, на его образование, на формирование его мировоззрения, на его устойчивость к трудностям, на создание им познавательных и воспитательных произведений.

Годы Великой Отечественной войны занимают центральное место в жизни и творчестве писателя, они полны уроков. Глубокое изучение творчества писателя, чьи произведения всегда актуальны для человечества: дружбы, любви, нравственности, чистоты, честности, необходимо для развития знающей личности.

Abstract

Country and place, time and era play a role in recognizing a person as an individual. It is true that the historical and social conditions of the period in which the writer A. Nurshaikov lived also influenced his growth and development, his education, the formation of his worldview, his resistance to difficulties, the creation of his educational and educational works.

The years of the Great Patriotic War occupy a central place in the life and work of the writer, they are full of lessons. A deep study of the writer's work, whose works are always relevant for humanity: friendship, love, morality, purity, honesty, is necessary for the development of a knowledgeable personality.

Түйін сөз: Әзілхан Нұршайықов, тұлға, құндылық, тәрбие, өнеге , махаббат.

Ключевые слова: Азильхан Нуршайков, личность, ценности, воспитание, нравственность, любовь.

Key words: Azilkhan Nurshaykov, personality, values, education, morality, love.

Әзілхан Нұршайықов — қазақ әдебиетінің айтулы өкілдерінің бірі, жазушы, драматург, қоғам қайраткері. Әзілхан Нұршайықовтың шығармашылығы оның өмір жолымен тығыз байланысты. Ол жас кезінен әдебиетке қызығушылық танытып, мектепте жүрген кезінде өлеңдер жаза бастады. Алайда, оның әдебиетке деген қызығушылығы тек ақындықпен шектелмей, жазушылыққа, прозаны жазуға да бағытталды. Әзілхан Нұршайықовтың алғашқы туындылары — қысқаметражды әңгімелері мен мақалалары болды. Олардың көпшілігі қоғамдағы әлеуметтік мәселелерді көтерді, адамдар арасындағы қатынас пен әлеуметтік теңсіздікке сын көзбен қарады. Оның шығармалары адамның ішкі әлемін, рухани және моральдық құндылықтарын тереңнен суреттеді. Оның шығармалары қазақ әдебиетінде ерекше орын алады және жастарға білім мен тәрбие беруде маңызды рөл атқарады. Қаламгердің шығармалары оқушылар мен студенттердің адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруға, оларды өмірде кездесетін қиындықтарға дұрыс көзқараспен қарауға үйретеді. Сонымен қатар, оның шығармалары жастардың өмірлік көзқарастарын, өзіне және қоғамға деген жауапкершілігін арттыруға көмектеседі. Қазіргі таңда оқушы бойындағы интеллекті білімі құндылықтармен ұштасса ғана адами таным - қабілеттері артатын болмақ. Әз аға шығармашылығын оқу бағдарламасына енгізу – құндылықтарды дарытудың баспалдағы болмақ.

Есімі халық жадында сақталып, әдебиет әлемінің талантты тұлғасына айналған Әзілхан Нұршайықовтың шығармашылығын оқушылар терең түсініп, меңгергенде, төмендегідей жетістіктерге қол жеткізуге болады:

- Оқушылардың әдебиет әлеміне, сөз өнеріне деген рухани сүйіспеншіліктері артады;
- ұлттың тарихи тұлғаларының өнегелі істерін сабақтастықта дәріптеуді үйренеді:
- Жан-жақты дамыған бәсекеге лайық, кез-келген жағдаяттардан шыға алатын, нарық заманының талап-тілегіне сай оқушы-субьект дамытуға ықпал етеді.
- Ана тіліне, туған еліне, оның тарихына деген деген құрмет, азаматтық сезім қалыптасады;
- Еңбекқорлыққа, шыншылдыққа, адамгершілік қасиеттерге талпынады.
- Халқымыздың ұлттық құндылықтарын қастерлей алатын, рухани тұлғалық қасиеттері артады.
- адамды жан-жақты, үйлесімді дамытуға өнердің ықпалы және эстетикалық тәрбиені басшылыққа алуға дағдыланады.
- Пәнге деген қызығушылықтары оянады, артады.

1. Махаббат пен достықтың құндылығы

Әзілхан Нұршайықовтың ең танымал шығармаларының бірі — «Махаббат, қызық мол жылдар» романы. Бұл шығармада жастардың арасындағы махаббат, достық және өмірдің қиындығы жайында сөз қозғалады. Романның негізгі тақырыбы — махаббат пен достықтың шынайы мәні. Бұл шығарманы оқытудың негізгі маңыздылығы — оқушыларға адамның жүрегіндегі ізгі сезімдерді түсінуге, қарым-қатынастардағы адалдық пен сенімділікке баулуы. Романдағы кейіпкерлердің арасындағы махаббат пен достық, сондай-ақ олар кезігетін қиындықтар жас ұрпаққа өмірдің мәнін терең түсінуге мүмкіндік береді. Оқушыларға бұл шығарма арқылы махаббаттың, достықтың және өмірдің маңыздылығы туралы түсінік беру — олардың адамгершілік тұрғыдан дамуына зор ықпал етеді. Бұл туынды жастарға өзара құрмет пен сенім, қиындықтарды бірге жеңу сияқты құндылықтарды тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

2. Қоғамдық жауапкершілік пен ұлттық құндылықтар

Әзілхан Нұршайықовтың шығармашылығында қоғамның әлеуметтік мәселелері де көрініс табады. Оның шығармалары жастарға өз елінің тарихын, мәдениетін құрметтеуді, туған жеріне деген сүйіспеншілікті тәрбиелеуде ерекше рөл атқарады. «Қазақтардың кең әлемі» сияқты шығармалар қазақ халқының салт-дәстүрлері мен мәдениетін, тарихын суреттейді. Мұндай шығармаларды оқыту арқылы оқушыларға ұлттық құндылықтарды түсіндіріп, оларды құрметтеуге үйретуге болады.

Ұлттық құндылықтарды оқытудың жастар үшін маңызы зор, себебі олар өз халқының мәдени мұрасын танып, ұлттық санасын қалыптастырады. Әзілхан Нұршайықовтың

шығармалары бұл тұрғыдан алғанда, оқушыларды патриоттық сезімдермен тәрбиелеудің тамаша құралы болып табылады.

3. Моральдық және адамгершілік қасиеттердің қалыптасуы

Әзілхан Нұршайықовтың шығармаларында адам өмірінің қиындықтары, ішкі жан дүниесі мен моральдық таңдаулары басты орын алады. Оның шығармаларындағы кейіпкерлер өздерінің моральдық мәселелерімен бетпе-бет келіп, дұрыс шешім қабылдауға тырысады. Оқушылар үшін бұл шығармалар, әсіресе өмірдің әртүрлі жағдайларындағы адамгершілік таңдау туралы, дұрыс пен бұрыстың арасындағы шекараны айқындап көрсетеді.

Әзілхан Нұршайықов шығармаларын оқыту арқылы жастарға адамгершілік құндылықтарды түсіндіру мүмкіндігі туады. Әрбір туындыда адам баласының өмірде кездесетін қиындықтарды жеңу жолында ізгілік пен әділеттілік жолын таңдауы ұсынылады. Бұл шығарма арқылы оқушыларды моральдық тәрбиеге баулуға болады.

4. Жастарға өмірлік тәжірибе беру.

Әзілхан Нұршайықовтың шығармаларын оқыту білім мен тәрбие берудегі маңыздылығын арттыратын тағы бір аспект — олар жастарға өмірлік тәжірибе береді. Шығармалардағы кейіпкерлердің басынан өткен оқиғалар арқылы оқушылар өмірдің түрлі кезеңдеріне, адам психологиясына тереңірек үңіледі. Бұл олардың өмірдегі дұрыс шешімдер қабылдауына ықпал етеді. Әсіресе «Махаббат, қызық мол жылдар» романының оқырмандары жастық шақтың мәнін түсінеді, өмірдің қымбаттығын бағалап, оның әр сәтін толыққанды пайдалану керектігін ұғынады. Шығармаларды оқыту арқылы жастарға өмірдің әртүрлі кезеңдерінде болатын күрделі мәселелер мен таңдауларды дұрыс бағалай білуге үйретеді.

5. Шығармашылық ойлауды дамыту

Әзілхан Нұршайықов шығармаларын оқыту арқылы оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға да мүмкіндік бар. Оның туындыларында әрбір оқиға, әрбір кейіпкердің әрекеті терең мағынаға ие. Бұл оқушылардың оқиғаға тереңірек үңілуін, кейіпкерлердің іс-әрекетін талдауын, сол арқылы өз ойларын еркін жеткізуін талап етеді. Шығармашылық ойлау қабілеті дамыған жастар кез келген мәселені шешуде жаңа әрі шығармашылық жолдарды іздеуге бейім болады.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні, Әзілхан Нұршайықовтың шығармаларын оқыту тек әдеби біліммен шектелмейді. Олар жастардың адамгершілік, моральдық, әлеуметтік және шығармашылық дамуына да ықпал етеді. Жазушының шығармалары жас ұрпаққа дұрыс өмірлік бағыт-бағдар береді, оларды терең ойлауға, ұлттық құндылықтарды сақтап, құрметтеуге үйретеді. Әзілхан Нұршайықовтың шығармашылығын оқыту — білім мен тәрбие берудің тиімді әдісі болып табылады, себебі оның туындылары жастарды дұрыс жолмен тәрбиелеп, қоғамға пайдалы азамат етіп қалыптастырады.

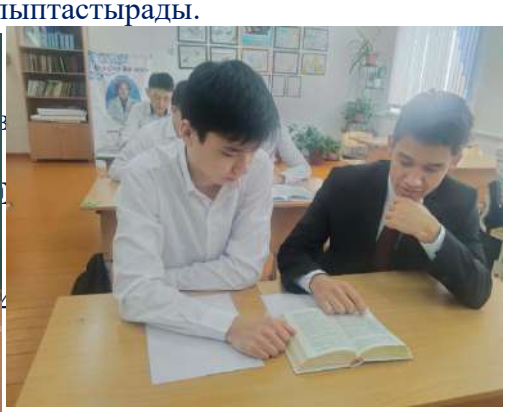

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

ВОЗМОЖНОСТИ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ В ПОВЫШЕНИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ТЕКСТОМ
THE POTENTIAL OF DIGITAL RESOURCES IN ENHANCING READING LITERACY THROUGH TEXT WORK

Турлыбек Ақерке Әбдіғалиқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы, «Ә.Молдағұлова атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ
Turlybek.akerke@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада оқу сауаттылығын дамыту мақсатында цифрлық ресурстарды тиімді қолдану мәселесі қарастырылады. Білім беру үдерісінде жаңа технологияларды пайдалану оқушылардың мәтінді түсіну, талдау және бағалау дағдыларын жетілдіруге көмектесетіні талданады. Оқу сауаттылығының халықаралық деңгейде бағалануы, соның ішінде PISA зерттеуінің нәтижелері негізінде Қазақстан оқушыларының оқу дағдыларын дамыту қажеттілігі анықталады.

Цифрлық ресурстардың оқу процесіне ықпалы, олардың оқушылардың белсенділігін арттырудағы маңызы жан-жақты сипатталады. Платформалардың мүмкіндіктері қарастырылып, оларды мәтінмен жұмыс барысында тиімді пайдалану жолдары ұсынылады.

Аннотация

В данной статье рассматривается вопрос эффективного использования цифровых ресурсов для развития читательской грамотности. Анализируется влияние новых технологий в образовательном процессе на совершенствование навыков понимания, анализа и оценки текста у учащихся. На основе международной оценки читательской грамотности, в частности результатов исследования PISA, определяется необходимость развития навыков чтения у казахстанских школьников.. Рассматриваются возможности различных платформ и предлагаются способы их эффективного использования при работе с текстом.

Annotation

This article examines the effective use of digital resources to develop reading literacy. It analyzes how new technologies in the educational process contribute to improving students' skills in understanding, analyzing, and evaluating texts. Based on international assessments of reading literacy, particularly the PISA study results, the need to enhance reading skills among Kazakhstani students is identified. The impact of digital resources on the learning process and their role in increasing student engagement are thoroughly described.

Тірек сөздер: оқу сауаттылығы, цифрлық ресурстар, мәтінмен жұмыс, PISA зерттеуі, дағдылар.

Кіріспе

Қазіргі жаһандану дәуірінде білім сапасын арттыру және халықаралық деңгейде бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру маңызды міндеттердің бірі болып отыр. Оқу сауаттылығы тек мәтінді механикалық оқу ғана емес, оны түсіну, талдау, бағалау және өмірлік контексте қолдана білу қабілеті ретінде қарастырылады. Бұл түсінік халықаралық білім сапасын бағалайтын зерттеулерде айқын көрініс табады.

Мақсаты: Оқу сауаттылығын дамыту мақсатында цифрлық ресурстарды тиімді қолдану жолдарын талдау, олардың оқушылардың мәтінді түсіну, талдау және бағалау дағдыларына тигізетін әсерін анықтау.

Міндеттері:

1. Мәтінмен жұмыс барысында қолданылатын цифрлық ресурстардың тиімділігін анықтау.

2. Цифрлық ресурстарды оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған әдістемелік құрал ретінде пайдалану жолдарын ұсыну.

Қазақстандағы оқу сауаттылығы және халықаралық бағалау нәтижелері

OECD (Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы) мен ЮНЕСКО деректеріне сүйенсек, оқу сауаттылығы адамның мәтіндерді түсінуі, оларды қолдана білуі, мазмұнын талдап, өзіндік көзқарасын білдіру қабілетімен анықталады. Сонымен қатар, оқушының әртүрлі күрделілік деңгейіндегі мәтіндерді оқып, ақпаратты дұрыс пайдалану дағдысы оның болашақтағы табысты білім алуы мен әлеуметтік интеграциясының негізгі көрсеткіші болып табылады.

PISA (Programme for International Student Assessment) – 15 жастағы оқушылардың оқу сауаттылығын, математикалық және жаратылыстану-ғылыми сауаттылығын бағалайтын халықаралық зерттеу. Бұл зерттеуде оқушының мәтінді түсінуімен қатар, ондағы ақпараттарды талдап, салыстырып, бағалап, өмірлік жағдаяттарда қолдану қабілеті бағаланады.

Қазақстан PISA зерттеуіне 2009 жылдан бері қатысып келеді. Алайда, 2018 жылғы зерттеу нәтижесінде Қазақстанның 15 жастағы оқушылары орташа 387 баллмен 77 елдің ішінде 69-орынға ие болды. 2022 жылы бұл көрсеткіш 386 баллға тең болып, Қазақстан 81 елдің ішінде 61-орында қалды. Бұл орташа көрсеткіштен (476) 90 ұпайға төмен нәтиже, яғни оқушылардың мәтінді түсіну, талдау, салыстыру дағдыларының әлсіздігін көрсетеді.

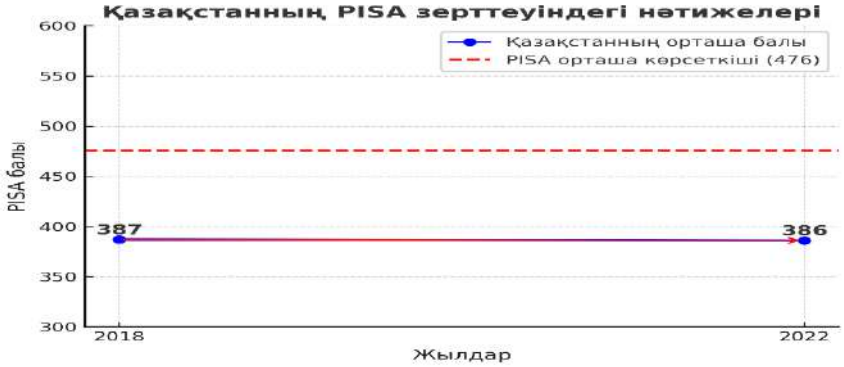

Осыған байланысты, қазіргі білім беру жүйесінде оқу сауаттылығын арттыру мақсатында жаңа әдіс-тәсілдер енгізу қажеттілігі туындап отыр. Бұл ретте, цифрлық технологияларды пайдалану – оқушылардың оқу дағдыларын жақсартып, оларды 21 ғасырдың талаптарына сай дамытуға көмектесетін тиімді құрал болып табылады.

Цифрлық ресурстардың оқу сауаттылығын дамытудағы рөлі

Оқу сауаттылығы – адамның мәтінді түсініп оқуы ғана емес, сонымен қатар оны талдай білуі, маңызды ақпараттарды сараптауы, өз ойын нақты жеткізе алуы. ,

Цифрлық технологиялар осы дағдыларды жетілдіруде мынандай артықшылықтар береді:

- Мәтінді көрнекі түрде ұсыну – сандық платформалар мәтінді түрлі форматта көрсетуге мүмкіндік береді (бейне, аудио, инфографика).
- Интерактивтілік – оқушылар тапсырмаларға белсенді қатысып, ойын түріндегі тапсырмаларды орындай алады.
- Жеке оқыту траекториясын құру – әрбір оқушы өз қарқынында білім ала алады.
- Өз бетінше білім алу дағдыларын дамыту – оқушылар цифрлық ресурстарды пайдалану арқылы қажетті ақпаратты өздері іздеп, талдауды үйренеді.

Мәтінмен жұмыс барысында қолданылатын тиімді цифрлық ресурстар

1. Plickers – QR-код арқылы жылдам бағалау. Plickers – оқушылардың түсіну деңгейін жылдам бағалауға мүмкіндік беретін сандық платформа. Бұл құрал әсіресе, цифрлық құрылғылары жоқ сыныптарда өте тиімді.

Қолдану әдісі:

- Мұғалім алдын ала Plickers жүйесінде сұрақтар дайындайды.
- Оқушыларға арнайы QR-кодтар беріледі.

- Оқушылар өз жауаптарына сәйкес QR-кодтарын көтереді.
- Мұғалім қосымша арқылы жауаптарды сканерлеп, нәтижелерді интерактивті тақтада көрсетеді.

2. Jeopardy Labs – ойын арқылы оқу сауаттылығын дамыту. Бұл платформа білімді ойын түрінде бекітуге мүмкіндік береді.

Қолдану әдісі:

- Мұғалімдер сабақ тақырыбына сай сұрақтар дайындайды.
- Оқушылар топқа бөлініп, кезекпен сұрақтарға жауап береді.
- Дұрыс жауап үшін ұпай беріледі, ең көп ұпай жинаған команда жеңеді.

3. EducaPlay – интерактивті тапсырмалар құрастыру. EducaPlay платформасы арқылы мұғалімдер сөздерді сәйкестендіру, сөзжұмбақ, тест, пазл сияқты тапсырмалар дайындай алады.

4. Pixton, Genially, Canva – комикс арқылы әдеби шығармаларды оқыту. Pixton, Genially және Canva платформалары оқушыларға әдеби шығармаларды визуализациялауға көмектеседі. Комикс форматы арқылы оқушылар кейіпкерлердің бейнесін, сюжеттің дамуын және негізгі идеяны көрнекі түрде түсіне алады.

Комикс арқылы оқытудың артықшылықтары:

- Көрнекілік – Оқушылар әдеби шығармадағы оқиғаларды сурет арқылы қабылдап, түсіну деңгейін арттырады.
- Шығармашылық ойлау – Кейіпкерлердің диалогтарын ойластырып, сюжетті өз бетінше бейнелеу арқылы қиялын дамытады.
- Қызығушылықты арттыру – Комикс форматы дәстүрлі оқуға қарағанда оқушылар үшін тартымды әрі жеңіл қабылданады.
- Тілдік дағдыларды дамыту – Оқушылар мәтінді ықшамдап, мазмұндау дағдыларын жетілдіреді.

Pixton, Genially, Canva-ны қолдану тәсілдері:

- Шығарманы сюжеттік комикс ретінде бейнелеу – Негізгі оқиғаларды суретпен көрсету;
- Кейіпкерлер диалогтарын әзірлеу – Оқушылар әдеби кейіпкерлерге тән сөйлеу стилін қолдана отырып, диалогтар құрастырады;
- Кейіпкер атынан баяндау – Әдеби шығарманың кейіпкері атынан қысқа комикс жасау;
- Аяқталмаған сюжетті жалғастыру – Шығармаға балама финал ойлап тауып, комикс түрінде ұсыну;

Бұл платформаларды пайдалану оқушылардың әдеби шығарманы терең түсінуіне, сюжеттік желіні визуалды түрде елестетуіне және оқу процесіне қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

5. Genially платформасында инфографика жасау. Genially – оқу материалдарын визуалды түрде ұсынуға мүмкіндік беретін тиімді платформа. Бұл құралды пайдалану арқылы күрделі ақпаратты ықшамдап, көрнекі түрде көрсетуге болады.

Genially-дің инфографика жасаудағы артықшылықтары:

- Қолдануға ыңғайлылық – Интуитивті интерфейсінің арқасында кез келген қолданушы оңай меңгере алады.
- Дизайн әртүрлілігі – Кәсіби инфографикалар жасауға арналған дайын шаблондар мен элементтерді ұсынады.
- Интерактивтілік – Графикаларға, диаграммаларға, мәтіндерге анимация қосу арқылы ақпаратты тартымды етуге мүмкіндік береді.
- Ыңғайлы бөлісу мүмкіндігі – Дайын инфографиканы сілтеме арқылы таратуға немесе сайтқа, презентацияға енгізуге болады.

Genially-ді инфографика жасау үшін қолдану тәсілдері:

- Оқу материалының құрылымын көрсету – Тақырыпқа байланысты негізгі ұғымдарды көрнекі түрде ұсыну.

- Деректерді визуализациялау – Статистикалық мәліметтерді диаграмма немесе график түрінде бейнелеу.
- Процестер мен реттілікті түсіндіру – Оқиғалардың хронологиясын немесе әрекеттердің кезеңдерін көрсету.
- Салыстыру мен талдау – Бірнеше ұғымның айырмашылықтары мен ұқсастықтарын айқындау.

Genially инфографика жасау арқылы ақпаратты түсінікті, есте сақтауға жеңіл және қызықты етіп жеткізуге көмектеседі. Бұл платформаны пайдалану білім алушылардың материалды қабылдауын жеңілдетіп, олардың оқу белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді.

6. Mentimeter платформасының тиімділігі. Mentimeter – интерактивті оқыту мен бағалауға арналған онлайн платформа. Бұл құрал мұғалімдер мен оқушыларға сабақ барысын қызықты әрі белсенді етуге мүмкіндік береді.

Mentimeter-дің тиімді жақтары:

Оқушылардың белсенділігін арттыру

- Оқушылар анонимді түрде жауап бере алатындықтан, олар өз ойын еркін жеткізе алады.
- Сабақта белсенділік танытпайтын оқушылар да қатысуға мүмкіндік алады.

Жедел кері байланыс алу

- Мұғалім жауаптарды нақты уақыт режимінде көріп, оқушылардың түсіну деңгейін анықтай алады.
- Оқушылардың жауаптары график, сөз бұлты, диаграмма түрінде көрінеді, бұл материалды визуалды талдауға мүмкіндік береді.

Түрлі форматтағы тапсырмалар

- Викториналар, сауалнамалар, пікірталасқа арналған сұрақтар, сөз бұлттары сияқты түрлі құралдарды ұсыну арқылы сабаққа қызығушылықты арттырады.
- Оқушылар топтық немесе жеке жұмысқа қатыса алады.

Қашықтықтан және оффлайн оқытуда қолдану мүмкіндігі

- Онлайн сабақтарда да, дәстүрлі сабақтарда да тиімді қолданылады.
- Оқушылар өз смартфоны немесе компьютері арқылы қатыса алады.

Mentimeter-ді мәтінмен жұмыста қолдану тәсілдері:

Мәтіналды кезеңде: Тақырыпқа байланысты сөз бұлтын құру, оқушылардың алдын ала білімдерін тексеру.

Мәтінмен жұмыс кезеңінде: Мәтінді талдау барысында викторина немесе сұрақ-жауап өткізу.

Мәтіннен кейінгі кезеңде: Оқушылардың түсіну деңгейін тексеру үшін тест немесе сауалнама жүргізу, менталды карта жасау.

Mentimeter – оқу процесін интерактивті, қызықты әрі тиімді ететін заманауи құрал. Оны пайдалану арқылы оқушылардың оқу сауаттылығын арттырып, олардың мәтінді түсіну, талдау және бағалау дағдыларын дамытуға болады.

Қорытынды

Цифрлық ресурстарды тиімді пайдалану оқушылардың оқу сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді. Олар тек мәтінді оқу ғана емес, оны түсіну, талдау, бағалау, салыстыру және өмірде қолдану дағдыларын дамытуға көмектеседі. Бұл әдістерді қолдану оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттырып, оларды 21-ғасырдың талаптарына бейімдеуге ықпал етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. (2023). PISA-2022 зерттеуіндегі Қазақстан нәтижелері: Ұлттық есеп. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. admin.bkogov.kz
2. "Цифрлық білім беру технологияларын қолдану". (2020). Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің хабаршысы. bulletin-pedagogical.ablaikhan.kz

3. Әбдіғалиева, Б. Қ. (2019). Функционалдық сауаттылық және мәтінмен жұмыс істеу әдістемесі. Астана: Фолиант.
4. Жанпейісова, М. Ә. (2002). Модульдік оқыту технологиясы: оқушыны дамыту құралы ретінде. Алматы: Білім.
5. Ысқақ, Б. (2010). Қазақ әдебиеті: оқыту әдістемесі. Алматы: Атамұра.

ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫҢ ӨМІР САЛТЫН ҰСТАНУЫН НАСИХАТТАУ

Ибрагимов Азамат Канатович
«Рудный орта мектебі» КММ, Новоукраинка с
arda.aytpayeva@bk.ru

Аннотация

Бұл мақалада бала тәрбиесі мен оқу үрдісіндегі ойын әрекетінің рөлі қарастырылады. Ойын мақсатқа бағытталған шығармашылық әрекет, ойын барысында қоршаған ортаның құбылыстарын тереңірек танып,жан- жақты дамуының мүмкіндіктерін ойын арқылы жүзеге асыруға болатыны айтылған. Қазақтың ұлттық ойындары арқылы тәрбие құндылығын насихаттау барысында баланың бойына еліне, жеріне деген патриоттық сезімді дамыта білуіне көптеген әдіс-тәсілдер қолданылған. Бәсекеге қабілетті бала тәрбиелеп, сол арқылы ұжымдық зерттеуге қол жеткізуі, оқушының салауатты өмір салтын ұстануы қарастырылады.

Түйінді сөздер: озық тәжірибе, ойын технологиясы, әдіс –тәсілдер, ұлттық ойындар, денсаулық

Мемлекет басшысы алға қойған міндетті жүзеге асыруда халықтың денсаулығы ең маңызды мәселе болып табылады. Қазіргі уақытта әлеуметтік жағдай, өмір сүру ұзақтығының төмендеуі және адам экологиясының қолайсыздығы бүкіл өркениетті әлем үшін көкейтесті мәселе болып отыр.

«Қазақстан – 2030» бағдарламасында салауатты өмір салтын ұстану мемлекеттік маңызы бар мәселелермен тең дәрежеде екендігі баса көрсетілген. Өмір салты мен денсаулық арасындағы өзара байланыс салауатты өмір салты қалыптасады. Мектеп оқушыларының салауатты өмір сүру мәдениетін қалыптастыру дегеніміз:
I. Жеке тұлғаның өзін қоршаған жансыз және жанды табиғи ортамен жан – жақты үйлесім тауып, өз ғұмырын Отаны, елі, отбасы және өзі үшін барынша пайдалы өткізу.
II. Салауатты өмір салты – ол денсаулықтың үйлесімді дамып, сақталуы мен орнығуын қамтамасыз ету мақсатында денсаулықты нығайтуға бағытталған іс – шаралары.
Бұл жеке адамның тіршілік етуге бағытталған мүмкіндіктерін қалыптастыру. Біздіңше, адамның әлеуметтік – психологиялық және биологиялық жақтан салауатты өмір салтын қалыптастыруға мына жағдайлар негіз бола алады:

Сондықтан балаларды жасынан салауатты өмір салтына қалыптастыруға күш салып, зиянды әдеттерден сақтандыруымыз керек. Денсаулық тәрбиесі – ортақ мәселе. Халық санының өсуі, оның сапасы, деннің саулығы мемлекет әл – ауқатының дамуына мұрындық болады. Оның бірі – жер үстіндегі байлық деп отырғанымыз – адам, оның білімі мен іскерлігі, таланты мен мәдениеті.

Дене тәрбиесі сабағында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі жоғары. Білім – қоғамды тұрақтандыратын, рухани мұраны сақтайтын, ұрпақты ұрпаққа сабақтастыратын құрал. Қолда бар мүмкіндікті пайдаланып оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді қолдану, жаңа технологияны әркімнің өз сабағында пайдалану арқылы оқушы жастарды халықтың дәстүр үрдісінде адамгершілікке, салауатты өмір сүруге баулу дені сау

ұрпақ тәрбиелеу дене тәрбиесі пәні мұғалімдерінің басты міндеті. Олай болса, оқыту мен тәрбиелеудің ой елегінен өтетін әдіс-тәсілдерін, жаңашыл педагогтардың тапқан әдістемелерін біліп қана қою жеткіліксіз, оны әркім өз мүмкіндігінше күнделікті сабақта пайдалану қажет.

Дене шынықтыру пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, спортқа деген қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылықтарын арттыру, сабақта тақырыпқа байланысты спорт түрлерінің шығу тарихын, спорт түрлері дамыған елдерді спорттың әр саласындағы белгілі спортшылар өмірін алуға болады.
Сол себептен мұғалім сабақты тартымды етіп теория мен практиканы ұштастыруында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі баса назарда болуы қажет.[1] Бұл мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, сабақты жақсы оқитын, спортқа бейім оқушылармен белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жақсы ойлар туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек етуін ойластыру тиіс. Барлық оқушылар өз қабілетін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды, оларды міндетті түрде толық орындап болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі жаттығуларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасындағы бәсекелестікті және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтеріледі.

Жаңаша әдістерді сабақтарда үнемі қолданысқа енгізуде теория мен практиканың ұштасуына мән бергенде ғана жұмыстың мазмұндылығы көріне алады. Дене тәрбиесі сабағында сын тұрғысынан ойлау технологиясын тиімді пайдалануға да болады. Осы технологияның шығармашылық бөлігін басшылыққа ала отырып, ой толғау жасауға болады (мысалы, дене шынықтыру сабағын ойын түрінде ұйымдастыру), сол арқылы, оқушылардың бейімділігін арттыруға болады.

Күтілетін нәтиже - дене тәрбиесі пәніне деген қызығушылықтарының артуы. Оқушы шығармашылығы, өзін-өзі басқаруы, құрметі, эстетикалық талғамы да артып келеді. Мысалы, дене шынықтыру сабағында 5-6 сыныптарына сергіту сәтін алатын болсақ, өз тәжірибемде 5-сыныптарға өткізген «Эстафеталық жарыстар» атты сабағымда, алдымен оқушыларға ой толғау жасау мақсатында, қазақтың ұлттық ойын түрлеріне тоқталдым, ұлттық ойындар туралы өз түсініктерін сұрай отырып, сабақ барысы кезінде орындатуды жоспарладым. Міне, осы арқылы оқушылар сабақтың жарыс түрінде топтық ойын әдісінде болатына көз жеткізеді. Ойлау қабілетін дамыту тұрғысында 6 сыныптар арасында «Көңілді мәре» сайысы оқушылардың ой-қабілетін, жылдамдық ерекшелігін, тез шешім қабылдауына және топтық әрекет жасауына пәнаралық байланыстыра отыра кіріктірілген сабақ көрермендердің көңілінен шықты. Таңертеңгілік бой жазу және сергіту жаттығулары мен бірге мектебімізде ұлттық өнеріміз «Қара жорға» биін жаңғырту үстіндеміз, биді сергіту, тәңертеңгі бой жазу жаттығуларының орнына да пайдалануға болатынына көз жеткіздік.[2] Сондай-ақ қатарынан үшінші жыл мемлекеттік тілдегі мектептердің 5-8 сынып оқушылары арасында ұлттық ойын және спорттық ойын түрлерінен жарыстар ұйымдастырып жеңіпаздарды анықтап оқушылардың кішкене кезінен бастап спортқа деген қызығушылығын арттыру мақсатында тынымды еңбектер дамиды. Әр тоқсан сайын аудан мектептері арасында ұлттық және спорттық ойындардан жарыстар өткізіліп әсіресе «Асық ату» ойыны оқушылардың арасында қызығушылығын арттырды.Асық атудан мектебімізде үйірме жүргізіледі. Себебі, дене тәрбиесімен айналысатын адам өзін әрқашан сергек сезінеді. Ал, сергек адамның өмірге көзқарасы ерекше.Спорт қайратты қажет етіп, өмірге құштарлықты арттырады.

11-кесте Ойын түрлері

№	Ойынның атауы	Ойынның мақсаты
1	«Асық ату»	«Ептілікті қажет етеді»

2	«Намыс дода»	«Оқушының дене бітімін қалыптастыру»
3	«Толағай»	«Шапшаңдық пен ептілік»
4	«Қол күрес»	«Шынтақтасып күш сынысу»

Дене шынықтыру пәнінде жаңа инновациялық технологияларды қолданудың орны орасан болары хақ. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын көтеруге сыныптан тыс спорттық шаралардың да маңызы зор. Соның ішінде қазақтың ұлттық ойындары мен қозғалмалы ойындарын, әр түрлі жарыстарын, тоғызқұмалақ, арқан тартыс, асық ату, аударыспақ сынды ойын түрлерін өткізіп отыру керек. Осындай жұмыстарды жүргізу нәтижесінде оқушылардың белсенділігі артып, спортқа деген бейімділігі қалыптасады. Оқушылардың танымдық қабілеттерін артырып, салауатты өмір сүру, адам денсаулығы осы спортқа байланысты екендігін түсінеді. Нәтижесінде оқушылардың білім сапасы артып, оқу тоқсандарында жоғары сапаға қол жеткізуге болады.

Жаңа технологияларды қолдану арқылы өткізген сабақтарда оқушы шығармашылығы, өзін-өзі басқаруы, құрметі, эстетикалық талғамы да артып отырады. Мысалы, дене шынықтыру сабағында сергіту сәтінде өз тәжірибемде 5-сыныптарда өткізген «Эстафеталық жарыстар» атты сабағымда, алдымен оқушыларға ой толғау жасау мақсатында, қазақтың ұлттық ойын түрлеріне тоқталдым, ұлттық ойындар туралы өз түсініктерін сұрай отырып, сабақ барысында орындатуды жоспарладым. Ойлау қабілетін дамыту тұрғысында 6-сынып арасында «Көңілді мәре» сайысы оқушылардың ой-қабілетін, жылдамдық ерекшелігін, тез шешім қабылдауына және топтық әрекет жасауына пәндерді байланыстыра отыра кіріктірілген сабақ өткіздім. Бұл сабақта Қазақстан спортының дамуына үлес қосқан атақты да, даңқты чемпиондарынан бастап бүгінгі таңдағы олимпиада чемпиондары туралы викторина сайысы оқушылардың қызығушылығын тудырды. Дене шынықтыру пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, спортқа деген қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылықтарын арттыру мақсатында сабақта тақырыпқа байланысты спорт түрлерінің шығу тарихын, спорт түрлері дамыған елдерді спорттың әр саласындағы белгілі спортшылар өмірін алуға болады.

Сондықтан да мұғалім сабақты тартымды етіп теория мен практиканы ұштастыруында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі баса назарда болуы қажет. Бұл мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, сабақты жақсы оқитын, спортқа бейім оқушылармен белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жақсы ойлар туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек етуін ойластыру. Барлық оқушылар өз қабілетін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды да, оларды міндетті түрде толық орындап болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі жаттығуларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасындағы бәсекелестікті және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне толық жағдай жасалады.

Салауатты өмір салтын насихаттау мақсатында телеарнада өтіп жатқан жаңашыл әдістегі қызығушылықтарын арттырады. Жоғарыда аталған ұлттық спорттық ойындардың өтілу нәтижесінде оқушының бойында намысқойлық, ізденімпаздық, салт-дәстүрді құрметтеуі қалыптасады ойлау қабілетінің дамуы артады. Ұлы педагог В.И.Сухомлинский: «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, қиялсыз толық мәніндегі ақыл-ой тәрбиесі болмайды», — дейді. [2] Әр түрлі дене тәрбиесі жаттығударының ішінде ойынның артықшылығын ол ойынға ерекше тартымдылық беретін,балалардың күшін жұмылдыратын,қуаныш пен қанағат сезіміне бөлейтін мол әсерлілігіне,ірі бұлшық еттердің (жүгіру,секіру,лақтыру)қимылдарының айтарлықтай бөлігінің жұмысына көмектесетін қозғағыштық қызметінің сипатынан,шаршау қауіпін жоятын қимылдардың сан алуандылығынан,қимылдық қарқыны мен күш-қуатын балалардың өздерінің реттей білу мүмкіндігінен,жеке белсенділік және батылдық,тәртіп,тапқырлық және т.б. сияқты

психологиялық қасиеттердің дамуының көрінісінен көрді.Қимыл-қозғалыс ойындары қозғалғыш аппаратты дамыту және жетілдіру жолымен ағзаны күшейтуге көмектеседі.Ойындар балаларды тәртіпке,әрекетті жинақтауға және жоспарлауға үйретеді.

Демек, шәкірттің ақыл-ойы, парасаты ұлттық салт-сананы сіңіру арқылы баии түседі. Оқу үрдісінде ұлттық ойын элементтерін пайдалану сабақтың тақырыбы мен мазмұнына сай алынады. Сонда ғана оның танымдық, тәрбиелік маңызы арта түседі. Мәселен, қазақтың ұлттық ойындары: «Бәйге», «Көкпар», «Алтын сақа», «Хан талапай», «Қыз қуу», «Тоғызқұмалақ» Ақ серек,көк серек», «Соқыр теке», «Асық ойыны», «Ине, жіп және түйіншек», «Әтештер қақтығысы», «Қызыл ту», «Мысық пен Тышқан»,«Теңге алу», т.б. балалардың спортқа деген қызығушылығын тудырып, белсенділіктерін арттырады. Оқушыларды әсіресе, «Сиқырлы қоржын», «Көкпар», «Асық» секілді ұлттық ойындарға қатыстыру өте тиімді екеніне көз жеткіздім. Қазақтың ұлттық дене шынықтыру мәдениеті мектептегі кезеңнен қалыптаса бастайды. Сондықтан оны пайдалану тек қозғалғалмалы біліктілік, дағдыларды дамытып қана қоймайды, сонымен қатар мектеп оқушыларынан қазақтың ұлттық спорт түрлеріне деген көзқарасын қалыптастырып, дене жаттығулары мен ойындарын өз беттерінше дамытуға тәрбиелейді. Ұлттық ойындарды мазмұны мен күрделілігіне байланысты және балалардың жас ерекшіліктерін ескере отырып, төменгі, орта және жоғарғы сынып оқушылары ойнайтын ойындар деп бөлуге болады. Қажетті ойындарды өтілетін сабақ не жаттығудың алдында тұрған педагогикалық міндеттеріне байланысты таңдап алу қажет. Дене тәрбиесі сабағында және жаттықтыру кезінде қозғалыс ойындарын, оның ішінде ұлттық ойындарын қолдану арнайы үйрену міндеттерін шешуге көмектеседі. Ұлттық және эстафеталық қозғалыс ойындарын ұйымдастыра отырып оқушылардың қызығушылығын арттыру, ұйымшылдыққа, батылдыққа және салауатты өмірге тәрбиелеу. Ұлттық ойындарды спорттық ойын сабақтарында, жеңіл атлетика, гимнастика сабақтарында, жалпы дене қуаты дайындығы және жаттықтыру сабақтарында кеңінен қолдануға болады. Ұлттық ойындардың дене тәрбиесі сабағын жоғары әдістемелік деңгейде сапалы өткізудегі пайдасы мол. Сондай-ақ ұлттық ойындарды спорттық ойын түрлеріне, сабақтың мазмұнына қарай іріктеп алып пайдалануға кез келген дене тәрбиесі мұғалімінің мүмкіндігі бар.

Қазіргі таңда оқушылардың қимыл-қозғалысқа деген қызығушылықтары өте төмен. Оқушылардың қызығушылығын , ынтасын арттыру үшін сабақтарымда фитнес элементтерін қолданамын. Фитнес элементтерін қолданғанда, ең алдымен спорт түрінің ерекшелігін ескеріп, жаттығулар қимыл дағдыларды қалыптастыру үшін арнайы бағытталуы керек. Дене шынықтыру сабақтарында фитнес технологиялар элементтерін қолдану – жағымсыз әсердің жақсыға өзгеруіне, жаттығулармен айналысуға қызығушылықтың артуына және дене дайындығы деңгейінің жоғарылауына септігін тигізеді.

Қорыта айтқанда, мен алдымен жеке тұлғаны салауатты өмір салтын ұстануға бағыттадым. Денсаулығың мықты болуы үшін мәнді өз күшің болу керек.

Егемен еліміздің болашағы біздер. Қоғамда болып жатқан жаман әдеттерден бойымызды аулақ ұстап, төзімділік, табандылық танытып, адамгершілік қасиеттерді жоғары ұстай білуіміз керек. Болашағымыз нұрлы, еліміздің ертеңі нұрлы болсын десек, ел болып, халық болып болашағымызды, ұлтымызды, тегімізді жоғалтып алмау үшін нашақорлық, СПИД, ішімдік, темекіден бойымызды аулақ ұстап, қоғамымыздың бұл түнектен арылуының жолын іздеп, салауатты өмір салтын насихаттайық.

1.Дене бітімін,денсаулығын нығайтуды көздедім.
2. Оқушылардың белсенділіктерін,тапқырлықтарын нығайту.
3. Әр оқушының әрекетін, ұлттық болмысын пайдалануға жұмыстану.
4. Оқушының ұлттық моралының орындалуын қамтамасыз ету.
5. Оқушының санасын, сенімін, көзқарасын,білімін арттыру.
6. Оқушының парасатын, ойлауын қалыптастыра отырып машықтандыру.

Ең бастысы, оқу үрдісінде міндетті пәндерде оқушылардың теориялық білімін әлеуметтік тұрғыдан қалыптастыруға мән беру керек.

Жұмысымның нәтижесі:

1) Әр оқушының денсаулығы нығаяды.
2) Оқушылар жетістіктерге ұмтылады.
3) Оқушылар қиындықтарды жеңеді, әлеуеті артады.
4) Жан-жақты дамуға қол жеткізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. «Мектеп ұстаздары»№5-6 2021 жыл Алматы қаласы
2.«Қазақстан мектебі» журналы, №4, 2006ж.
3 Дене мәдениеті – оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу жүйесінде. Ізденіс-Поиск. 2009ж.№2(2)
4. Е. Уақбаев. Қазақстанда дене тәрбиесі жүйесінің дамуы. - Алматы: Санат, 2010ж.
5. «Мектептегі дене шынықтыру» журналы, № 2, 20

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫН ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ
СПОСОБЫ РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В СЕЛЬСКИХ ШКОЛАХ
WAYS TO DEVELOP THE THINKING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN RURAL SCHOOLS

Мунайдарова Гульнарай Елюбаевна
«№42 орта мектеп» КММ Петропавл қ., СҚО, Бастауыш сынып мұғалімі
gulnarai_m@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада ауыл мектептерінде бастауыш сыныпта оқу үрдісіндегі математика сабақтарында оқушылардың ойлау қабілетін дамыту жолдары, танымдық қабілеттері арқылы сабақты жаңаша ұйымдастыру және дидактикалық ойындардың педагогикалық құндылық мәселесі, қазіргі таңдағы білім беру жүйесінде маңызды міндет болып табылатынын әдістемелік көмек көрсету мақсатында жазылған.

Математика сабақтарында оқушылардың ойлау қабілетін дамыту бойынша жүргізілген іс-тәжірибелер, оқушылардың жеке тұлғалық сапалық қасиеттерін қалыптастырудағы ерік жігердің іс-тәжірибедегі сапалық жолдары қарастырылды.

Аннотация. Статья написана с целью оказания методической помощи учащимся в сельски школах на уроках математики в учебном процессе в начальной школе в целях развития мышления учащихся, новой организации урока через познавательные способности и оказания методической помощи в том, что проблема педагогической ценности дидактических игр является важной задачей в современной системе образования.

На уроках математики были рассмотрены проведенные практики по развитию мышления учащихся, качественные пути волевой деятельности в формировании качественных качеств личности учащихся.

Annotation. The article was written in order to provide methodological assistance to students in mathematics lessons in the educational process in primary school in order to develop students' thinking, new lesson organization through cognitive abilities and provide methodological assistance in the fact that the problem of the pedagogical value of didactic games is an important task in the modern education system.

In mathematics lessons, the conducted practices on the development of students' thinking, qualitative ways of volitional activity in the formation of qualitative qualities of students' personality were considered.

Кілт сөздер: логикалық ойлау, бастауыш сынып оқушылары, логикалық операциялар, ауылды мектептерде логикалық ойлауды дамыту жолдары, математика сабақтары

Бастауыш сынып - оқушы тұлғасының қалыптасуы мен дамуының басты баспалдағы. Сондықтан ойлау қабілетін дамытуда математика сабағының алатын орны ерекше, өйткені математика сабағының әрбір жұмысы ой-белсенділігін қажет етеді. Оқушылардың ой белсенділігін, саналы ойлана білуін дамыту - мұғалімнің міндеті. Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшелігін, психологиясын, даярлығын ескере отырып, олардың логикалық ойлауын дамыту мақсатында ауылды мектептерде математика сабағында көптеген жұмыстар жүргізуге болады. Қай пәннен болсын тиянақты білім беру үшін баланы қызықтыра отырып сөйлеу керек [1].

Мұғалім бастауыш сыныптарға сабақ бергенде оқушылардың жас ерекшеліктерін, қабілетін, мінез-құлқын, ой-өрісін ескере отырып, сабақ барысында оқушылардың ойлау қабілетін жетілдіретін жаттығу жұмыстарын жүргізуге көп көңіл бөлуі қажет. Олар әртүрлі логикалық ойындар, есептер, сөзжұмбақтар, математикалық ребустар, қызықты есептер мен әзіл есептерді әр сабақта шығарып, осы арқылы ойлау қабілеттерін жетілдіріп, шыңдап отыруы оқушы болашағына зор ықпал етеді. Әрі ондай жұмыстарда үнемі көрнекіліктерді қолданып отыру қажет. Оқушылардың ойлау қабілетін дамытудағы негізгі пән – математика. Математика оқулығындағы логикалық есептерді оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы оянады, әрі тапсырманы орындағанда ойланып, сараптап жауап беруге ұмтылады .

Бастауыш сыныптарда математика сабақтарында әдетте терең талғамы жоқ материал оқушыны шатастырып, сол материалды игеруін қиындатады. Есеп құрылымын ұтқырлықпен ұсына білу оқушының ойлау қабілетін ұштаудың негізі болып саналады. Ал ұсынылатын есепті іріктеу әдістемелік тұтас жүйеге біріктіру оқушыны жаңа ғылыми танымдарға жетелейді, өз бетінше ізденісін ұштайды. Айта кеткендей оқушыларға жай сандар мен есептеулерге байланысты жаттығулардан басқа логикалық жаттығуларды да шығарған жөн екендігіне тағы да назар аударып, бастауыш сыныпта математика сабағына жиі-жиі қолдануымыз тиіс.

Қазіргі кезеңдегі мектеп математикасында әлі шешімдері табылмаған проблемалар аз емес. Соның бірі ауыл мектептерде оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту, кітапқа, білім алуға деген құмарлықтарын арттыру [2].

Осындай проблемаларды шешу мақсатында бастауыш сыныптан бастап логикалық есептерді шығару керек. Логикалық есептер кеңірек ойлануды қажет етеді. Есептің жауабы бір немесе бірнешеу болуы мүмкін. Есептің бұл түрі мұғалімнен де, оқушыдан да аңғарымпаз, зерек ойлы болуды талап етеді. Логикалық есепті шешу қатаң дәлелге сүйенбейді. Сондықтан мұнда қысқа есептей салу, көрнекілікпен араластыру болуы ықтимал. Мұндай есептер логикалық ойлауға, қиялдауға, еңбектене білуге тәрбиелейді.

Математикалық ойлауды өрістету үшін оқушыларды қызықтыратын, ынтасын арттыратын есептерді қарастыру дұрыс. Ондай есептерге зерттеу элементтері бар есептер, логикалық есептер, ойын есептер, ертегі есептер жатады. Бұған берілген есепті шығарғанда кеткен қатені табу, есепті бірнеше жолмен шығару, өздігінен есеп құрастырту және т.с.с. кіреді. Есеп қиялдауға, логикалық ойлауға, тапқырлыққа, байкампаздыкка, есепті шешу тәсілдерін меңгеруге тәрбиелейтіндей болуы керек. Сондай-ак есеп өмірден алынатындығын танытатындай болуы қажет. Логикалық есептерді шығару арқылы оқушы дұрыс ойлауға, сын көзбен қарауға, бақылағыштыққа машықтанады.

Оқушылардың есеп шығаруға ынтасын арттыратын есептердің түрі логикалық есептер. Логикалық есептерді орындау баланың ақыл-ойын, қиялын, ой-ұшқырлығын дамытады. Бұл оқушылардың түрлі мазмұнды ісептерді шығаруда, есептің шартын құра білуге қалыптастырады. Бір есептің бірнеше шешімдерін табуға жетелейді. Әрбір сабақ қызықты есептермен аяқталып, логикалық есептер оқушылардың жас ерекшелігіне қарай күрделене түсуі кажет.Есеп шығару оқушылардың еңбек сүйгіштігін, зейінділігін, ұқыптылығын, табандылығын және т.б. қасиеттерін тәрбиелеуге пәрменді әсер етеді. Сонымен бірге логикалық есептерді шығару ойлау стилін тәрбиелеуге, ойын анық жеткізуге,

қысқа сөйлеп, терең ойлауға ықпал жасайды. Сондықтан әрбір сабақ үстінде логикалық есептерді шығаруға зор көңіл бөлу керек. Мұндай есептер оқушылардың ойлау белсенділігін және есепті өздігінен шығару қабілеттерін арттырып, сабаққа деген қызығушылығын оятады. Есепті дайын үлгі бойынша шығара білуден гөрі ойлауды, тапқырлықты талап ететін есепті шығарған әлде қайда оқушы ойын дамытып, білімін шыңдай түсетіні айтпай-ақ белгілі жайт.Бір есепті бірнеше жолмен шығара алатын, математикаға шығармашылықпен қарайтын оқушылар қазіргі кезде де баршылық. Егер есептер өздерінің мазмұнымен қызғылықты, оқушылардың назарын еріксіз тартып отырса, онда есептерге деген ынта-ықылас біртіндеп пәнге де құштарлық қабілетін де оята алады [3].

Міне, осындай есеп түрлерін жүйелі түрде қолдану аталған ойлау операцияларын дамытуға, оқушылардың математикалық түсініктерін қалыптастыруға жағдай жасайды. Логикалық есептерді шығару көбінесе байқап көріп іздену процесімен жүреді. Ойша болжай білу оқушылардың бойындағы тапқырлық пен аңғарымпаздықты байқатады. Тапкырлық - шығармашылықтың ерекше көрінісі болып табылады, ол талдау, салыстыру, жалпылау, байланыстарды анықтау, ұқсастыру, тұжырымдау ой қорыту нәтижесінде өзі-ақ байқалады [1, 27 б.].

Ал аңғарымпаздықтың белгісі нақты жағдайды ой елегінен өткізіп, өзара байланыстарды анықтай білу, соның негізінде есеп шығарушы бір тұжырымға келіп, ойын топтап, бір жүйеге келтереді. Аңғарымпаздық өз білімін кәдеге асыра білудің көрсеткіші болып табылады. Логикалық есептердің шешімін болжауға қол жеткізетін тапқырлық пен аңғарымпаздық ғайыптан келер нәрсе емес. Мұндай акыл-ой әрекетінің жетістігін оқыту процесінде дамытуға болады, әрі солай ету қажет. Кез келген жағдайда есептің шешімін болжау үшін мұқият талдау жасалады. Ол үшін алдымен есептің басты қасиеттерін, фигуралардың кеңістіктегі орналасуы мен топтасуын, олардың ерекшелігін, ұқсас белгілерін ажыратып алу және т.б. оқушылар үшін есеп шешуін табуға көмектесетін бірден бір құрал болып табылады.

Алайда, логикалық есептерді шығару үшін байқау және қателесу әдісі бірге жүргенімен ол сенімді әрі жан-жақты емес. Неғұрлым тиімді әдіс - балаларды ақыл-ой әрекетінің анализ және синтез, салыстыру, ұқсастыру, дәрежелеу тәрізді маңызды тәсілдермен қаруландыру.Әріптерді сандармен ауыстыр, бірдей әріптер бірдей сандарға әр түрлі әріптер әр түрлі сандарға айналсын және шешуі дұрыс шықсын.Мұндай есептер оқушыларды ерекше қызықтырады. Олар осы жолмен өздері де есеп құрастыруға тырысады.

Оқушылардың математикалық ой өрісін дамыту, пәнге деген қызығушылығын ояту математикадағы басты проблеманың бірі. Сабақты оқушыларға қызықты, ал мұғалімге ұтымды пайдалану үшін, сабақ барысында ойын элементтерін пайдаланудың маңызы зор. Ойын балалардың негізгі іс-әрекеті ретінде психологиялық, анатомиялық-физиологиялық, педагогикалық маңызы зор қызметтер атқарады. Ойын баланың даму құралы, таным көзі, тәрбиелік дамытушылық мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Бала ойында қандай болса, өскен соң жұмыста да көп жағынан сондай болады». Сондықтан келешек қайраткерді тәрбиелеу ең алдымен ойыннан басталады, математиканың балалар өмірінде алатын орны ерекше. Математика тек қана қосу, алу, көбейту, бөлу т.с.с амалдардың жиынтығы емес, балалардың ойлау жүйесін, ақыл-ес процесінің дамуына әсер ететін ғылым» -, деген екен. Бұл ойға сүйене отырып бала үшін ойын қандай маңызға ие болатынын да атай кеттік.

Ойын арқылы балалар әлем есігін ашады, шығармашылық қабілеттері артады. Ойынға да басқа оқыту формалары сияқты арнайы психологиялық қағидалар талап етіледі. Басқа да кез-келген іс-әрекеттер сияқты ойын әрекеті де сабақ кезінде ынталандыруды қажет етеді, ең бастысы оқушылар ойынның қажеттілігін сезінуі керек. Негізгі рөль оқушының ойынға қатысуындағы психологиялық және интеллектуалдық дайындығымен сипатталады. Ойын кезіндегі көтеріңкі көңіл-күй, өзара түсіністік, достық қарым-қатынасты қалыптастыру үшін мұғалім әр ойынға қатысушының мінез-құлқын, темпераментін, жинақылығын, ұстамдылығын және денсаулығын ескеруі керек. Ойынның мазмұны қатысушылар үшін

қызықты және ойын соңында нәтижесі анық көрінетіндей маңызды құндылықтарын сезінетіндей болуы тиіс. Әр оқушының ойын әрекеті сабақ кезінде алған білімдері мен білік-дағдыларына негізделеді, ол әрекеттер күнделікті әсерлі шешімдер қабылдауға, өздерін және қоршаған орта мүмкіндіктерін дұрыс бағалай білуге тәрбиелейді [4].

Ойын – баланың қажетті әрекетінің бірі ойынды кіші жастағы балалардың табиғаты ерекше керек етеді. Бастауыш сынып оқушыларының да еңбегі мен оқуы ойыннан басталады. Ойын арқылы оқушы білім алуға, оқуға қызықтыра отырып, тұлғалы дамуын қалыптастыруға болады. Жалпы, математика сабағында қолданылатын ойын түрлері оқушылардың математикалық ұғымдарын кеңейтіп, ойлау қабілеттерін арттырып, есептеу дағдыларын шыңдай түсетіні белгілі. Математика сабағында қазақтың ұлттық ойындары да жиі қолданылады. Мысалы: «Сақина салу», «Ақсүйек» ойыны белгісіз санды табуға арналған ойындар. Бұл ойындарға толық сынып қатысады. Осы ойындардың ішінен оқушыларға ерекше ұнайтын «Ақсүйек» ойынына тоқтала кетуге болады. Ол үшін оқушылар кестедегі белгісіз сандардың орнына «ақсүйек тығылып жатқан» жерді табуы керек. Кім есепті дұрыс шығарса, сол табады. Кім ақсүйекті көп тапса, сол ойында ұтып, жеңімпаз атанады.

Өтілген тақырыптардағы сабақ материалына лайықталған ойын есептерін алып, тек қана оқушының орындай алатын іс-әрекетімен шектелу жеткіліксіз болады. Сондықтан ең алдымен мұндай ойынды ұйымдастырудың және басқарудың сипаты мен жолдары және оларды қолданудың тиімді бөліктері жан-жақты ойластырылуы керек. Ойын үрдісінде оқушылардың білімі тереңдей түседі, осыған дейінгі білімдері мен түсініктері баянды болып, жаңа білім игеріледі.

Ойын - адамның өміртанымының алғашқы қадамы деп білеміз. Оның басты ерекшелігі баланың ойлау қабілетін жетілдіру болып табылады. Атау ұйқастарын санау арқылы оқушылар сан үйренеді, санға аты ұйқас заттарды танып біледі. Санамақтар сан үйретеді, әрі дүние танытады, әрі оқушылардың қисынды ойлауы мен математикалық ойлау қабілетін дамытады. Қазіргі кезде санамақтың түрлері өте көп кездеседі. Ойында оқушылар әр нәрсеге жақсы зейін қояды және көбірек есіне сақтайды. Ойын үстінде ол алға қойылған мақсатты жедел түрде және оңай жүзеге асырады. Ойын шарттарының өзі баладан заттарға, айналатын көріністер мен сюжетке зейін тоқтатуды талап етеді. Егер оқушы ойын талабына зейін қойғысы келмесе, ойын шарттарын есте ұстамаса, онда оны құрдастары ойыннан шеттетуі ықтимал [5].

Ойын - балалардың негізгі іс-әрекетінің бір түрі. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Бастауыш сынып жасындағы оқушыларды көргендерін, байқағандарын, айналасынан естігендерін ойын кезінде қолданалытанын байқау қиын емес. Ойын айналадағы болмысты бейнелейді. Ойын барысында оқушылар дүниені тани бастайды, өзінің күш-жігерін жұмсап, сезімін білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға жне бір-бірімен қарым-қатынас жасауға үйренеді.

Жоғарыда келтірілген әдістемелер арқылы оқушылардың ойлау деңгейін анықтап алғаннан кейін түрлі жұмыстарды ұйымдастыруға болады. Оқытудың жаңа технологияларының да бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамытуға тигізетін оң үлесі де аз емес. Мен өз тәжірибеме деңгейлеп саралап оқыту, ойын арқылы оқыту, дамыта оқыту технологияларын еңгіздім. Негізгі мақсатым - баланың жеке қасиеттерін ашу арқылы тәрбиелей отырып, танымдық қабілеттерін дамыту.

Оқушының ой-өрісін кеңейту, логикалық ойлауын дамыту мақсатында математика сабағында оқушының есептеу дағдысын жетілдіру, математикалық тілде сөйлеуге, ұқыптылыққа баулу мақсатында логикалық есептердің әртүрлісін қолдану .

Өзгеріске, жаңалыққа толы бүгінгі заман мұғалімге сегіз қырлы, бір сырлы, ерен қасиет иесі болуды міндеттейді. Ұстаз алдында отырған бірі шапшаң, бірі баяу, енді біреулері төмен қабылдайтын зейіні, қабілеті, қабылдауы, есте сақтауы, ойлауы әр қилы шәкірттердің жүрегіне жол тауып, олардың шығармашылық қабілетін дамыту күрделі құрылым екені даусыз. Олай болса, қызықты сабақтар - мұғалімнің ашқан жаңалығы, өзіндік қол таңбасы, әдістемелік ізденіс, көтерілген белесі, абырой атағы, мақсат-мұраты [6].

Оқушыларға есеп шығарудың әр алуан әдістерін үйрету мұғалімнің маңызды да жауапты міндеттерінің бірі болып отыр. Есеп шығару барысында, анализ-синтезді қолданып, мұны одан әрі байытып, өрістету немесе оған қатысты дербес жағдайларды тұжырымдау, сөйтіп оқушылардың танымдық қабілеттерін қалыптастыруда, математикалық ойлау дербестігін дамытуда айрықша рөл атқарады**.**

«Ауыл мектептерінде бастауыш сынып оқушыларының математика сабақтарында ойлау қабілетін дамыту» тақырыбын зерттеу нәтижесінде келесі қорытынды жасадым.

Бастауыш сынып оқушыларының барлық қабілетінің нышандары оянып, қалыптыстыруға ең ыңғайлы уақыттардың бірі. Қазіргі мектептегі оқушылардың ойлау қабілетін дамыту бағдарламасы оқушылардың танымдық қабілеттерді дамытуға мүмкіндік береді.

Сондықтан, оқу барысында балалардың ойлау қабілетін дамытуға арналған арнайы тәсілдері қолдану қажет. Осы тәсілдер ретінде халық педагогикасы элементтерін кеңінен қолдануға мүмкіндік мол. Ұлттық ойындар, жұмбақтар, мақал-мәтелдер балалардың байқағыштығын, заттардық мән-мағынасына түсініп, негізгі қасиеттерін анықтауға қабілетін дамытып ойлау процесін тереңдетеді. Табиғат ерекшеліктеріне, жыл мезгіліне байланысты құбылыстарды салыстырмалы түрде меңгеру арқылы талдау, жалпылау операцияларын меңгерді, математика сабақтарында түрлі есептерді шешуге деген қызығушылықтарын оятып, өздігінен жұмыс істей білуге, қиындығы жоғары тапсырмаларды шешуге де ұмтылыстары артып, есепті шешу көрсеткіштері біршама ұлғая түседі [7].

Ойлау қабілетін дамытуға шығармашылық тапсырмалардың қосатын үлесі өте үлкен. Олар геометриялық фигуралармен әртүрлі операциялар жасау, қиып жапсыру, суреттегі жетіспейтін бөлшектерді анықтау тағы сол сияқты тапсырмалар арқылы оқушының геометриялық фигуралардың формаларын, түрін-түсін, кеңістікте орналасуын талдау арқылы олардың ортақ қасиеттерін тауып, жалпылайды. Осы ойлау операциялары арқылы баланың танымдық қабілеті жоғары деңгейге көтеріледі.

Шығармашылық тапсырмалардың түрлері өте көп. Оларды жүйелі түрде қолданып, тақырыптан тақырыпқа түрлері мен мазмұнын тереңдету және орындау әдістемесін қиындату арқылы бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамытып, нақты-бейнелі ойлаудан біртіндеп сөздік-логикалық түріне қарай жетелеуге мүмкіндік туады [7, 56 б.].

Сондықтан ойлау процессін дамытуға әсерін тигізетін дидактикалық материалдарды жүйеге келтіріп, бастауыш сыныптардағы оқушылар оқитын пәндердің мазмұнына байланысты топтастырып жинаса оны келесі қолданғанда біраз жаңалықтар ендіріп, жаңа вариантта қолдануға болады. Бастауыш сынып, оқушыларының барлық қасиеттері тәрбиелеуге көнгіш, әрі олар тез дамиды. Ал бізге осы мүмкіндікті тиімді пайдалану қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Ә. Бидосов. Математиканы оқыту методикасы. Алматы, «Мектеп», 2002.

2 Д. Рахымбек. Оқушылардың логика методологиялық білімдерін жетілдіру. Алматы, РКБ, 2014 ж.

3 А.Е. Әбілқасымова Математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі. Оқу құралы. Алматы «Білім», 1998.

4 М. Мұсабеков, Д. Жүнісбекова «Есеп шығарудағы таным әдістері» 1, 2005ж, 9 – бет.

5 А. Көбесов Математиканы оқытудың теориясымен әдістемесі. Оқу құралы. Алматы «Білім», 1998

6 Т.Қ. Оспанов, Ш.Х. Құрманалина, Ж.Т. Қайыңбаев, К.Ө.Ергешова. «Математика оқыту әдістемесі Алматы Атамұра 1998 ж.

7 А. Жакипова "Оқушылардың математикалық ойлауын дамыту" ИФМ 1997ж.

ЖОБАЛАУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Разахова Салтагат Ерсайновна
СҚО, Ғабит Мүсірепов атындағы аудан, Айқын Нұрқатов атындағы «Шұқыркөл орта мектебі» КММ, Шұқыркөл а., Қазақстан Республикасы
miss.razahova@mail.ru

Аңдатпа

Мақалада химия сабағында тұлғаның жаратылыстану - ғылыми сауатылығын дамытудағы жобалау қызметіне байланысты әдіс - тәсілдер қарастырылды. Жобалау қызмтіне анықтама берілді. Оқыту үдерісінде дамыту жолдары көрсетілді. Құрылған тапсырмалар мазмұны таныстырылды. Оқушылардың жобалау қызметі, зерттеу және шығармашылық жұмыстары олардың сауаттылығын қалыптастырып дамытады. Химия пәніне қызығушылығын арттырып, функционалдық сауаттылығын, ізденімпаздық, шығармашылық қабілеттерін дамытады, өмірде білімдерін қолдану дағдылары қалыптасып дамығанына дәлелдер берілді. Кәсіби бағдарлауда пәндік білімді терең игеруі оның жақсы маман болуына ықпал етеді.

Кілт сөздер: жаратылыстану - ғылыми сауаттылық, тұлға, құзыреттілік, жобалау.

«Жоспар - ештеңе емес, жоспарлау - барлығы»
Эйзенхауэр

Мемлекет басшысы Қасым - Жомарт Тоқаевтың «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» тақырыбындағы Жолдауында мұнай-газ-химия саласын одан әрі дамыту – маңызды міндет. Біз полипропилен және полиэтилен шығаратын ірі өндірістік жобаларды жүзеге асыра бастадық. Бутадиен, карбамид, терефтал қышқылын өндіруге арналған басқа да болашағы зор жобалар қолға алынып жатыр.

Қазақстан жасанды интеллектіні кеңінен қолданатын және цифрлық технологияларды дамытып жатқан елге айналуға тиіс. Ұстаздар – ұлттың зияткерлік қуаты. Олар білімді ұрпақ тәрбиелеу арқылы еліміздің өркендеуіне жол ашады. Үздік оқу бағдарламасы, заманауи мектептер, озық басқару жүйесі болса да, ұстаз білікті болмаса, оның бәрі бекер екені анық деген тұстары көпшілікке мәлім - деген сөздері педагогтарды үлкен мүмкіндіктер ашатын мақсатты жұмыстарға бағаттайды [1,б. 1].

Ұстаз зияткер ұрпақ тәрбиелеуде елеулі орын алатыны белгілі. Ауылдың шағын жинақты мектебі жағдайында зияткерлік біліктерін қалай жүзеге асыра аламын? - деген сауал көпшілігін мазалайды емес пе?

Осы орайда негізгі мәселені шешетін әдіс - тәсілдердің тиімдісін нақты таңдау педагог үшін маңызды нәрсе. Тұлғаның зиялы болып қалыптасуына зияткерлік құзыреттілігі мен қатар оған ықпал ететін нақты стратегияларда қажет. Осы мақсатта педагогтың химияны оқытуда тиімді әдістерінің бірі - жобалау қызметі де зияткерліктің қалыптасуына өзінің ықпалын тигізері сөзсіз.

Американдық философ - педагог Дж.Дьюи және ізбасарлары У.Килпатрик ұсынған философия және тәлім жүйесіндегі гуманистік идеяларына тоқталсақ, Дж.Дьюи тәлім, білім үйренуді баланың қызығуына сәйкес белсенділік деген. Ол нақты мақсатты көздеген іс - әрекет арқылы ұйымдаструды ұсынды, осылай болғанда ғана нақты өмір, тұрмыстан туындаған мәселе үшін таныс маңызды игерген білімін оны шешуде пайдалану қажеттігі өріс алады деп жазған болатын.

Мұғалім бір ақпарат көздерін ұсынып, баланың ойын қажетті бағытқа бұру арқылы оны еліктіре отырып, дербес іздену жолына салады. Белгілі білім қорын жинаған тұлға бірнеше мәселелер шешімін көздеген жобалау іс - әрекеті арқылы білімдерін қолдану жолдарын көрсетуі керек. Теориялық білімнен практикалық әрекетке өткенде тұлға білімдерін толық қолдануына тура келеді.

Әр мәселенің шешімін таба алатындай оның жолдарын табады және ақпараттар мен бөліседі. Маңыздылығы мен шешім шарттарын қабылдайды, Жұмысын қорытындылайды. Зерттеу, саралау, бөлісу, салыстыру сияқты операциялар жүргізеді.[2,б.1]

Жобалау әдісінің оқыту мақсаттарының ауқымы: «оқушылардың танымдық, шығармашылық дағдыларын, өз білімдерін өз бетімен құрастыра білу икемділігін, ақпараттық кеңістікте жөн таба білу іскерлігін дамыту, сын тұрғыдан ойлауын дамыту»

Жобалау әдісінің мәні – белгілі бір білім жиынтығына ие болуды болжайтын және жобалау іс-әрекеті арқылы шешімін табуды алдын-ала ескеретін мәселелерге деген оқушылардың қызығушылығын ынталандыру, алған білімдерін тәжірибе жүзінде қолдана білу икемділігін, рефлекторлық ойлауды (сыни тұрғыдан ойлауды) дамыту. Мәселе ойдың мақсатын белгілейді, ал мақсат ойлаудың үрдісін бақылайды. Рефлекторлы ойлау мәні – фактілерді әрдайым іздеу, олардың талдауы, олардың анықтығы туралы ойлану, жаңаны тану үшін, күмәннан шығу жолдарын табу үшін, фактілерді логикалық тұрғызу, дәлелденген пікірлерге негізделген сенімділікті қалыптастыру.

Жобалау әдісі біріншіден – қандай бір мәселені шешуді, екіншіден – нәтижеге қол жеткізуді болжайды. [3, б. 1]

Химияны оқыту үрдісінде мәселелік сұрақтары бар тапсырмаларды оқушыларға орындату өте маңызды. Тапсырмаларда ақпараттармен жұмыс жасауда зияткерлік үрдістерді игеруге мүмкіндік беретін біріздiлік принципі болуы шарт. Блумм таксономиясы түрінде: танысу - түсіну- қолдану - талдау - синтез - бағалау үрдістер қолданылады. Күнделікті қысқа мерзімді жоспарлауда тұлғаның жаратылыстану - ғылыми сауаттылығын дамытуға көбінесе берілетін тапсырмалар осы сипатта болады. Сонымен қатар PISA тапсырмалары да қоса беріледі. Тапсырмалар мен қатар дескриторлары беріледі.

Сабақтарда тақырып пен оқу мақсатына сай деңгейлік тапсырмалар қолданылады. Тақырып мазмұнын ашуға мүмкіндік береді.

Мысалы: 11-сынып. Майлар. Майлардың құрылысы мен қасиеттері. Оқу мақсаты: 14.2.11 Майлардың құрамы мен құрылысын білу

Осы мақсатқа байланысты тапсырма мәтін түрінде беріліп, артынан деңгейлік сұрақтар берілді.

1- тапсырма. Сары май - сиыр, ешкі, қой сүтінен қаймақ, қаймақты былғау немесе күбіде пісу арқылы алынатын майлы құнарлы тағам. Сары майдың тағам өнімі ретінде қаншалықты жоғары бағаланатынын жақсы білесіздер.

Сары май - бұл кілегейлі былғау арқылы алынған, сүт майының концентраты. Сары майдың майлылығы 82,5% - дан кем емес. Сары майды дайындау үшін кілегей, қаймақ немесе ашыған сүтті қолданған. Сары майды таңдау барысында оның сыртқы орамасына көңіл аудару қажет. Жұқалтырға (фольгага) оралған май құрамындағы А дәруменін жақсы сақтап қалады. Сары майды мұздатқышта сақтаған жөн. Егер май бөлме температурасында сақталатын болса, онда күн сәулелрінің түспегені жөн. Күн сәулесінің әсерінен сары май құнды қасиеттерін жояды. Сары май арнайы ыдыста сақтаған дұрыс.

Тапсырма мәтініне арналған деңгейлік сұрақтар:

1. Сары майдың құрамына қандай заттар кіреді?

A) түрлі органикалық қышқылдардың күрдлі эфирлері

B) Сүт майы

C) Бос май қышқылдарының органикалық қышқылдары

D) Сары майдың құрамына А, Д, В итаминдері және ақуыздар және т.б. органикалық заттар.

2. Сары май - тез бұзылатын азық. Оны сақтау жолдары туралы не білесіздер? Өз ойларыңызды тұжырымдаңыздар.

3. Сары майдың адам ағзасына жағымды әсерін қалай айтар едіңдер? Ойларыңды эссе түрінде жазыңдар

Сабақтың бекіту кезеңінде осы тапсырмалар оқушыларға берілді. Тапсырмаларды орындаған соң оқушыларға өзін - өзі және өзара бағалаумен қатар саралау жүргізілді.

Сабақта жасанды интеллект және видео материалдар берілді.

Тұрмыста майды шайқау арқылы дайындау тәсілі ұсынылды. Ойларын толықтырып бірімен бірі бөлісті. Миға шабуыл әдісін қолданып оларға жуан сұрақтар қойды:

1. Сары май құрамына кіретін микроэлементтерді жазыңдар.

2.Сары май құрамына кіретін макроэлементтерді жазыңдар

3. Сары майды қазіргі жағдайда қандай затпен алмастыра аламыз?

Оқушылар сұрақтарға жауап берді. Ойларын ортаға салды. Сабақ мақсатына жетті. Осы айтылғандарда толықтырып, мәселелік тапсырмаларды да қоса берілді. Интернет көздерінен сары майдың баламасы қандай зат болады ? - деген тапсырма уйге берілді.

Мысалы: 7-сыныпта «Табиғи қышқылдар» тақырыбын өткенде артынан үйде лимонад жасау жайында тапсырма берілді.

Тұрмыстық жағдайда лимонад жасауға лимон, сірке су, ас содасы, қайнаған су, қант керектігін біле отырып, үй жағдайында тәжірибе жасап, видеоларын түсіндірді. Тәжірибелерінің сәтті тұстарын түсіндірді. Тәжірибелерін қорытындылады.

Айтылғандардан оқушылардың өздігінен ізденуі арқылы тұрмыстық жағдайда тәжіриблер жасауға барлық мүмкіндіктерін пайдаланғанын көрсеткім келеді. Осындай тақырыптағы тапсырмалар да тұлғаны мәселені шешуге яғни зерттеу қызметіне жетелейтіні белгілі. Кіші жобалардан үлкен жобаларды зерттеуге ықпал етеді және бағыттайды.

Жаратылыстану - ғылыми сауаттылық тақырыбын талай жылдан бері зерделей келе ақпарат беттеріне жарияланған жұмыстарым да жетерліктей.

Педагогикалық тәжірибемде: «Шағын жинақты мектепте «Химия және ғылым» бағдарламасын оқыту арқылы әлемді тану және кәсіби бағдарлау» тақырыбында мақалам шет елге мақалалар жинағынды жарық көрді.

Мақалада химия саласының ғылыммен байланысы беріліп, оқушылардың әлемді тануға және кәсіби бағдарлануына мазмұнды жұмыс берілген. [4, б. 266]

Келесі жұмысым «Орта білім берудегі инновациялар: шағын жинақты мектеп жағдайында білім алушы сұранысын заманауи иновациялық технологиялар өлшемінде қанағаттандырудағы өзекті мәселелер» СҚО облыстық биологтар мен химиктер форумының жинағына жарияланған. Мақаламда ауылдағы шжм жағдайында білім алушыға жаңа әдістер мен тәсілдермен оқыту арқылы олардың сұранысын қанағаттандыратын ұсынымдар да берілді. Мазмұнында оқушылардың заман талабына сай функционалдық сауаттылығын қалыптастырып, дамыту жұмыстары көрсетілген. [5, б. 121]

Педагогикалық қызмтімде білім алушыларға жобалау қызметін және фукционалдық сауаттылықты дамыту мақсатында қойылған міндеттерім шешімдерін тапты.

Химия сабақтарында саралау әдісі, Блумм таксономиясы, жобалау әдісі өз нәтижелерін берді және мақсатқа жету үшін жеті модульді ықпалдастырдым. Оған 1-кестеде берілген 7-10 сыныптардың екі жылдық сапа көрсеткіштері дәлел болады.

1-кесте. 2023-2025 ж.ж аралығындағы сапа көрсткіштері

сынып	2023-2024 оқу жылы	2024 -2025 оқу жылы
7	69%	2- тоқсан - 72%
8	70%	2 -тоқсан - 74%
9	72%	2-тоқсан - 76%
10	74%	2-тоқсан - 78%

1-кестеде сапа көрсеткіштерінің динамикасы - 4% -ке артқаны көрініп тұр. Оқытуда деңгейлік тапсырмалар орындалды, топта және жеке кіші зерттеу жұмыстары жүргізілді.

Жобалау қызметін сыныптан тыс уақытта жүргізген оқушым аудандық жобалар байқауында 2024 ж. Н. Қойшыбайдың «Дәрілік препараттар мен олардың аналогтарын салыстыру» тақырыбындағы зерттеу жобасы 3 - орынға иеленді. 9-сынып оқушылары Н.Қойшыбай, А.Еркіннің мақаласы «Жас ғалым-дар зерттеулері» атты республикалық

конференция жинағына жарияланды. Сертификаттар берілді. Дәлел басылым сілтемесі берілді [6, б.646].

Тұлғаның функционалдық сауаттылығы - пәнді оқу кезінде оқушылардың білім деңгейі мен қолданбалы білім негізінде өмір мен қызметтің әртүрлі салаларында стандартты өмірлік міндеттерді шешу қабілетін, жеке тұлғаны әлеуметтендіруді қамтамасыз етеді - деп толық айтуға болады..

Қорытындылай келе білім беру үрдісін дамыту үшін химия сабақтарында қолданылатын әдіс - тәсілдердің ішінде жобалау қызметі, саралау және т.б. түрлі зертханалық жұмыстар мен деңгейлік тапсырмалар оқушының жаратылыстану - ғылыми сауаттылығын қалыптастыру мен қатар оның өзіндік зерттеу дағыдысының қалыптасуына, дамуына ықпал етеді.

Нәтижеге бағытталған жұмыстар тиімді, уақыт шектеуінде нақты, түсінікті, ашық , креативті және логикалық тұжырымда ұсынылған болуы шарт.

Педагогикалық тәжірибемде білім беру үрдісін дамыту үшін осы тақырыпта зерттудің маңыздылығы ашылды және қорытындыланды.

Химия сабағында жаратылыстану - ғылыми сауаттылығын дамытуды зерделесек әртүрлі әдіс- тәсідер тиімді қолдану мұғалімнің біліктілігіне байланысты. Оның ішінде жобалау әдісінің маңызы зор.

Зияткер тұлғаның химия пәніне қызығушылығы, функцоналдық сауаттылығы, ізденімпаздық және шығармашылық қабілеттері артады, өмірде білімдерін қолдану дағдылары қалыптасады. Ғылымға еліктеп, әлемді тануға, зерттеу жүргізуге ықпал етеді. Сонымен қатар кәсіптік бағдарлауына пән бойынша білімін терең меңгеріп болашақта жақсы маман иесі болуына мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.[Электрондық ресурс].- Қолжетімді режимі: https://www.akorda.kz/kz/addresses
2. [Электрондық ресурс].- Қолжетімді режимі:https://infourok.ru/
3. [Электрондық ресурс].- Қолжетімді режимі:
https://www.referat911.ru/Pedagogika/zhobalau-ds/
4.Разахова С.Е. Шағын жинақты мектепте «Химия және ғылым» бағдарламасын оқытуарқылы әлемді тану және кәсіби бағдарлау. SCIENCE AND PRACTICE: Implementation to modern society. Manchester, Great Brition 16-18.10.2022 .№ 128. October, 2022
5. Разахова С.Е. Орта білім берудегі инновациялар: шағын жинақты мектеп жағдайында білім алушы сұранысын заманауи инновациялық технологиялар өлшемінде қанағаттандыру дағы өзекті мәселелер. Научная лаборатория профессионального сотрудничества. Сборник материалов I Международного форума учителей биологии и химии. - Петропавл.2019 г.
-121 б.
6. Қойшыбай Н., Еркін А.Дәріханалардағы кейбір дәрілер мен олардың аналогтарын салыстыру арқылы зерттеу. ҚР Тәуелсіздігі күніне арналған жалпы орта, қосымша, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім алушыларының республикалық конференциясының материалдары: Астана, 2024-646 б.

«ҰЙҚАС ӨРУ» ӘДІСІ – КРЕАТИВТІ ЖАЗЫЛЫМДЫ ДАМЫТУ
МЕТОД «РИФМОПЛЕТЕНИЕ» – РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА
«RHYME WEAVING» METHOD – DEVELOPING CREATIVE WRITING

Тауданбекова Ардак Айтказыкызы
Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы, Глубокое ауданы бойынша білім бөлімінің, «№ 1 Белоусовка орта мектебі» КММ, Белоусовка кенті
ataudanbekovaa@mail.ru

Аннотация

Бұл мақалада «Ұйқас өру» әдісі арқылы оқушылардың креативті жазылым дағдыларын дамыту мәселесі қарастырылады. Теориялық негіз ретінде Л.С. Выготскийдің «Жақын арадағы даму аймағы» теориясы, Ахмет Байтұрсыновтың қазақ өлең құрылысы туралы еңбектері және Кен Робинсонның шығармашылық ойлау теориясы алынды. Әдістемелік негіздер ретінде оқытудағы көпдеңгейлі модель, бағалау критерийлері және цифрлық технологияларды интеграциялау талданады.

Түйінді сөздер: шығармашылық жазылым, креативті ойлау, ұйқас

Аннотация

В данной статье рассматривается развитие креативных навыков письма учащихся через метод «Ұйқас өру». В качестве теоретической основы взяты теория «Зоны ближайшего развития» Л.С. Выготского, труды Ахмета Байтурсынова по структуре казахского стиха и теория креативного мышления Кена Робинсона. Методологические основы включают модель многоуровневого обучения, критерии оценивания и интеграцию цифровых технологий.

Ключевые слова: творческое письмо, креативное мышление, рифма

Abstract

This article examines the development of students' creative writing skills through the "Rhyme Weaving" method. The theoretical basis includes L.S. Vygotsky's "Zone of Proximal Development" theory, Akhmet Baitursynov's research on Kazakh poetic structure, and Ken Robinson's theory of creative thinking. Methodological foundations include a multi-level learning model, assessment criteria, and the integration of digital technologies.

Keywords: creative writing, creative thinking, rhyme

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің негізгі мақсаты – оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырумен қатар, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңына (2020) сәйкес, білім беру үдерісі оқушылардың сын тұрғысынан ойлау, өзіндік зерттеу, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталуы тиіс [1]. Осы тұрғыдан алғанда, оқыту барысында инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу маңызды болып табылады.

Креативті жазылым – оқушылардың өзіндік ойын еркін жеткізуіне, көркемдік қабілеттерін дамытуға ықпал ететін маңызды дағды. Бұл бағытта қазақ әдебиетіндегі өлең құрылысының ерекшеліктерін пайдалану арқылы шығармашылық белсенділікті арттырудың тиімді әдістерінің бірі – «Ұйқас өру» әдісі болып табылады. Ахмет Байтұрсыновтың «Әдебиет танытқыш» еңбегінде өлең құрылысының маңыздылығы атап көрсетілген [2]. Сонымен қатар, қазіргі педагогикалық зерттеулерде креативті жазылымды дамытуда инновациялық тәсілдердің рөлі зор екендігі дәлелденген [3].

Қазіргі заманғы білім беру үдерісінде оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту маңызды орын алады. XXI ғасырдың жаһандану жағдайында ақпаратты есте сақтау ғана емес, оны өңдеу және шығармашылықпен қолдану қажеттілігі туындап отыр [4]. Осыған байланысты, білім беру бағдарламаларында оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға бағытталған әдіс-тәсілдерді қолдану өзекті мәселе болып табылады.

Ахмет Байтұрсынов қазақ поэзиясының құрылымдық ерекшеліктерін жүйелеп, өлең құрылымын зерттеген алғашқы ғалымдардың бірі болды. Оның еңбектері қазіргі қазақ әдебиетінің теориялық негіздерін қалыптастыруда үлкен рөл атқарды [5]. Осыған орай, қазақ өлең құрылысын меңгеру оқушылардың жазылым дағдыларын жетілдіруге, олардың эстетикалық талғамын қалыптастыруға ықпал етеді.

Шығармашылық жазылым үдерісінде оқушылардың поэтикалық қабілеттерін дамыту тек қазақ тілі мен әдебиеті пәні үшін ғана емес, жалпы тұлғалық даму үшін де маңызды. Өлең жазу барысында оқушылардың логикалық ойлау жүйесі, сөздік қоры, эмоционалдық интеллекті дамиды [6]. Сондықтан «Ұйқас өру» әдісі тек әдеби қабілеттерді ғана емес, оқушылардың жалпы танымдық және креативті ойлау қабілеттерін де дамытудың тиімді құралы бола алады.

Зерттеулер көрсеткендей, көркем шығармашылық дағдылары қалыптасқан оқушылардың тіл байлығы кеңейіп, олар өз ойын еркін әрі әсерлі жеткізе алады [7]. Бұл өз кезегінде оқушылардың жалпы оқу жетістіктеріне оң әсер етеді. Сонымен қатар, өлең құрастыру үдерісінде оқушылар қазақ тілінің байлығын, оның бейнелілік мүмкіндіктерін түсіне бастайды [8].

«Ұйқас өру» әдісін қолдану барысында оқушылар қазақ ақындарының шығармаларын тереңірек зерттеп, олардың поэтикалық стилін меңгереді. Мұндай тәсіл оқушылардың қазақ әдебиетіне деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың әдеби талдау дағдыларын да қалыптастырады [9].

Бұл мақалада «Ұйқас өру» әдісінің теориялық және әдістемелік негіздері қарастырылып, оның білім беру үдерісіндегі тиімділігі мен практикалық маңыздылығы сараланады. Сонымен қатар, әдістің оқушылардың шығармашылық қабілеттеріне тигізетін әсері талданып, тәжірибелік зерттеу нәтижелері ұсынылады.

Теориялық негіздері

Қазіргі педагогикада оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту – маңызды бағыттардың бірі. Білім беру үдерісінде креативті ойлауды қалыптастыру оқушылардың өзіндік көзқарасын дамытуға, шығармашылық бастамаларын қолдауға және олардың танымдық белсенділігін арттыруға бағытталады. Бұл үдерістің теориялық негіздері бірнеше ғылыми тұжырымдамаларға сүйенеді.

1. Л.С. Выготскийдің «Жақын арадағы даму аймағы» теориясы

Л.С. Выготскийдің «Жақын арадағы даму аймағы» теориясына сәйкес, оқушылардың оқу мен даму үдерісі өзара байланысты және тиімді білім беру олардың өздігінен орындай алмайтын, бірақ білікті педагогтің немесе жақын арадағы орта (сыныптастары, мұғалімдер) қолдауымен меңгере алатын дағдылар аймағында жүзеге асады [1]. Бұл теория оқытудың әлеуметтік сипатын алға тартады және білім алушылардың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту әдістерін бейімдеуге негіз болады.

«Ұйқас өру» әдісін қолдану барысында мұғалім оқушыларға бастапқы бағыт-бағдар береді, яғни белгілі бір ұйқас құрылымдары, өлең құру алгоритмдері түсіндіріледі. Кейіннен оқушылар бірлескен жұмыс арқылы (жұптық, топтық талдау) ұйқас түрлерін қолдануды меңгереді. Бұл кезеңде олар өзара пікір алмасып, шығармашылық үдерісті жетілдіреді. Соңында оқушылар алған білімдерін өз бетінше өлең құрастыру арқылы бекітеді. Осылайша, «Ұйқас өру» әдісі Выготскийдің теориясына сәйкес, оқушының жақын арадағы даму аймағында жүзеге асып, олардың дербес шығармашылық қабілетін қалыптастырады.

2. Ахмет Байтұрсыновтың қазақ өлең құрылысы теориясы

Ахмет Байтұрсынов – қазақ әдебиеттану ғылымының негізін қалаушы ғалымдардың бірі. Оның «Әдебиет танытқыш» еңбегінде қазақ поэзиясының құрылымдық ерекшеліктері жүйеленіп, өлеңдегі тармақ, шумақ, бунақ, буын, ұйқас ұғымдары ғылыми негізде талданған [2]. Ол қазақ өлеңінің бірнеше ұйқас түрлерін анықтап, олардың ерекшеліктерін сипаттады:

Қара өлең ұйқасы (а-а-б-а) – қазақ фольклорында жиі кездесетін дәстүрлі үлгі.

Егіз ұйқас (а-а, б-б, в-в) – өлең жолдарының әрбір екі тармағының өзара ұйқасуы.

Шалыс ұйқас (а-б-а-б) – ұйқастың реті бойынша бірінші және үшінші жолдар, екінші және төртінші жолдар ұйқасатын құрылым.

Кезекті ұйқас (а-б-б-а) – поэзияда жиі қолданылатын күрделі үлгі.

Аралас ұйқас – поэтикалық еркіндікті сақтай отырып, әртүрлі ұйқастардың үйлесімділігі.

Ахмет Байтұрсыновтың бұл теориясы қазақ әдебиетіндегі өлең құрылысының ұлттық ерекшеліктерін айқындап қана қоймай, оны оқыту әдістемесін құруда маңызды ғылыми база қалыптастырды. «Ұйқас өру» әдісін қолдану арқылы оқушылар қазақ өлеңдерінің құрылымдық заңдылықтарын меңгеріп, өз шығармаларында ұтымды қолдануға дағдыланады.

3. Креативті ойлау теориясы (Кен Робинсон)

Кен Робинсонның зерттеулерінде шығармашылық ойлауды дамыту білім беру жүйесінің басты мақсаты ретінде қарастырылады. Оның пікірінше, дәстүрлі оқыту әдістері оқушылардың стандартты үлгілер бойынша ойлауын қалыптастырады және бұл олардың креативтілігін тежейді [3]. Осыған орай, білім беру үдерісінде оқушыларға шығармашылық еркіндік беру, олардың даралығын қолдау және жаңа идеяларды дамыту үшін қолайлы орта қалыптастыру қажет.

Робинсон оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың келесі қағидаттарын ұсынады:

Ой еркіндігі – оқушыларға өз идеясын еркін жеткізуге мүмкіндік беру.

Қателіктерден қорықпау – жаңа идеяларды іздеу барысында жіберілген қателіктерді дамудың табиғи бөлігі ретінде қарастыру.

Өзіндік көзқарасты қолдау – оқушылардың өзіндік пікірін қалыптастырып, оны дәлелдеуге жағдай жасау.

Тәжірибелік шығармашылық – шығармашылық үдерісте практикалық әдістерді қолдану.

«Ұйқас өру» әдісі осы қағидаттарға толық сәйкес келеді, өйткені ол оқушыларға еркін ойлау мүмкіндігін ұсынады және олардың жеке шығармашылық дағдыларын дамытуға бағытталған. Өлең жазу барысында оқушылар жаңа ұйқас түрлерін қолданып, ойларын көркем тілмен жеткізуді үйренеді. Бұл олардың эстетикалық қабылдауын жақсартып, өзіндік стильін қалыптастыруына ықпал етеді.

4. Джон Хэттидің «Көрінетін оқу» (Visible Learning) теориясы

Джон Хэтти өз зерттеулерінде тиімді оқытудың басты шарты – оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуы екенін атап көрсетеді [4]. Оның «Көрінетін оқу» концепциясы білім алушылардың оқу үдерісінде өз әрекеттерін саналы түрде реттеп, шығармашылық белсенділіктерін арттыруды көздейді.

Хэттидің зерттеулері бойынша, оқушылардың оқу мотивациясын күшейту үшін:Оқу үдерісін визуализациялау (нақты үлгілер, графикалық материалдар)

Өзін-өзі бағалау және рефлексия жасау

Тәжірибелік шығармашылық тапсырмалар орындау қажет.

«Ұйқас өру» әдісі оқушылардың белсенді оқу әрекеттерін ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Олар белгілі бір құрылым бойынша ұйқас түзіп, өз шығармаларын құрастырады, ал мұғалім оқушылардың жұмысын бағыттап, оларға кері байланыс беріп отырады.

5. Бенжамин Блум таксономиясы және шығармашылық ойлау

Блум таксономиясына сәйкес, шығармашылық ойлау – ойлаудың ең жоғарғы деңгейі [5]. Бұл деңгейде оқушылар алған білімдерін қолдана отырып, жаңа өнім (мысалы, өлең, әңгіме) жасайды. «Ұйқас өру» әдісі Блум таксономиясының «жасау» (create) деңгейіне сәйкес келеді, өйткені оқушылар өз білімдері мен тәжірибелеріне сүйене отырып, жаңа мазмұндағы көркем шығармалар құрастырады.

1. «Ұйқас өру» әдісінің құрылымы

«Ұйқас өру» әдісі оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту үшін көпдеңгейлі оқыту моделін ұстанады. Бұл модель оқушылардың жазылым әрекеттерін біртіндеп жетілдіруді көздейді. Әдістің құрылымы төмендегідей негізгі кезеңдерден тұрады:

✓ Теориялық дайындық – оқушыларға қазақ өлеңінің құрылымдық элементтері (тармақ, шумақ, бунақ, буын, ұйқас түрлері) туралы ақпарат беріледі. Ахмет Байтұрсыновтың қазақ өлең құрылысы жөніндегі теориялық негіздері талқыланады.

✓ Үлгімен жұмыс – оқушылар белгілі бір ақынның шығармаларын талдайды, өлеңнің ұйқас жүйесін анықтайды және ұйқастың поэтикалық құрылымдағы рөлін зерделейді. Бұл кезеңде индуктивті оқыту әдісі қолданылады, яғни оқушылар дайын мәтіндерден заңдылықтарды өздері анықтайды.

✓ Шығармашылық жаттығулар – оқушылар дайын ұйқас құрылымдары бойынша шағын шығармашылық тапсырмалар орындайды. Бұл жерде модельдеу әдісі арқылы оқушыларға түрлі ұйқас схемалары ұсынылып, олар осы үлгі негізінде өлең құрастырады.

✓ Өзіндік өлең жазу – оқушылар теориялық білімдері мен шығармашылық жаттығуларды басшылыққа ала отырып, өз бетімен өлең құрастырады. Бұл кезеңде жеке бағытталған оқыту тәсілі қолданылады, себебі әр оқушы өз деңгейіне сәйкес тапсырма орындайды.

✓ Рефлексия және бағалау – оқушылар өз еңбектерін талдап, бір-бірінің жұмысына пікір білдіреді. Мұнда дескрипторлық бағалау жүйесі қолданылып, оқушылардың жазылым әрекеті нақты критерийлер бойынша бағаланады.

2. Бағалау критерийлері

Оқушылардың жазылым әрекетін бағалау үшін көпөлшемді бағалау моделі қолданылады. «Ұйқас өру» әдісін қолдану барысында төмендегідей критерийлер негізінде бағалау жүргізіледі:

✓ Тіл байлығы – оқушылардың сөздік қорының кеңдігі, көркемдік құралдарды (теңеу, метафора, эпитет, гипербола) дұрыс қолдануы.

✓ Ұйқас құрылымының дұрыстығы – өлеңдегі ұйқас түрлерінің (шалыс, қара өлең, егіз, кезекті) дұрыс және орынды пайдаланылуы.

✓ Өлеңнің мазмұндық тұтастығы – өлеңнің тақырыпқа сәйкестігі, идеяның жүйелі берілуі, ойдың бірізділігі.

✓ Креативтілігі – оқушылардың өзіндік стилін көрсетуі, жаңа идеялар енгізуі және шығармашылық ерекшеліктерін танытуы.

✓ Грамматикалық және орфографиялық сауаттылық – өлеңнің жазу нормаларына сәйкестігі, тыныс белгілерін дұрыс қолдану.

Бағалау үдерісінде «Қалыптастырушы бағалау», «Өзін-өзі бағалау» және «Құрдастар бағалауы» тәсілдері қолданылады. Мұндай тәсіл оқушылардың рефлексия жасау дағдысын дамытып, олардың өз жұмыстарын сараптауына мүмкіндік береді.

3. Оқушылардың шығармашылық белсенділігін арттыру

Оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамыту мақсатында «Ұйқас өру» әдісі интерактивті оқыту стратегияларымен үйлестіріледі. Олардың ішінде:

✓ Сын тұрғысынан ойлау технологиясы (СТО) – оқушылардың өлең құрылымын талдауына, шығармашылық шешім қабылдауына мүмкіндік береді.

✓ Проектілік оқыту әдісі – оқушылар белгілі бір тақырып бойынша шығармашылық жобалар дайындайды, мысалы, «Менің туған жерім» тақырыбында өлеңдер жинағын құрастыру.

✓ Коммуникативтік оқыту әдісі – жұптық және топтық жұмыс арқылы оқушылардың өз ойларын еркін жеткізуі, пікір алмасуы, ортақ шешім қабылдауы қамтамасыз етіледі.

✓ Ойын әдістері – «Өлеңді аяқта», «Ұйқас табу», «Құпия өлең» сияқты шығармашылық тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын арттырады.

4. Цифрлық технологияларды интеграциялау

Қазіргі заманғы білім беру үрдісінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. «Ұйқас өру» әдісін жүзеге асыруда цифрлық құралдарды қолдану оқушылардың шығармашылық белсенділігін арттырып, олардың жазылым дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді.

✓ Онлайн білім беру платформалары – оқушылар Google Docs, Padlet, Jamboard, Canva сияқты платформаларда топтық шығармашылық жұмыстарын орындай алады.

✓ Автоматтандырылған лексикалық және поэтикалық құралдар – онлайн сөздіктер мен ұйқас генераторлары оқушыларға жаңа сөздермен жұмыс істеуге көмектеседі.

✓ Виртуалды поэзия шеберханалары – оқушылар цифрлық ортада өз өлеңдерін жариялап, бір-біріне кері байланыс бере алады.

✓ Интерактивті тесттер мен викториналар – Kahoot, Quizizz, Wordwall платформалары арқылы оқушылардың өлең құрылымына байланысты білімдерін тексеруге болады.

Цифрлық технологиялар оқыту үдерісін анағұрлым тиімді, қолжетімді және қызықты етеді. Сонымен қатар, бұл әдіс қашықтықтан оқыту жағдайында да қолданыла алады.

Әдістемелік тұрғыдан, «Ұйқас өру» әдісі оқушылардың шығармашылық белсенділігін кезең-кезеңімен дамытуды көздейді. Теориялық дайындық, үлгімен жұмыс, шығармашылық жаттығулар, өзіндік өлең жазу, рефлексия және бағалау кезеңдерін қамтитын бұл әдіс оқушылардың поэтикалық қабілеттерін жетілдіріп, көркем ойлау дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, әдісті жүзеге асыруда сын тұрғысынан ойлау технологиясы, проектілік оқыту, коммуникативтік оқыту және цифрлық технологияларды интеграциялау тәсілдері қолданылды.

Зерттеу нәтижелері «Ұйқас өру» әдісінің келесі артықшылықтарын көрсетті:Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытады – олар өлең жазу барысында поэзияның құрылымдық ерекшеліктерін меңгереді. Функционалдық сауаттылықты жетілдіреді – оқушылардың тілдік қорын байытуға, ойын жүйелі жеткізуге ықпал етеді.

Сыни және креативті ойлауды дамытады – оқушылар өз шығармашылық жұмыстарына талдау жасап, әдеби стиль қалыптастырады.

Қазақ әдебиетіне деген қызығушылықты арттырады – ұлттық поэзияны зерттеу арқылы оқушылар әдеби талдау дағдыларын меңгереді.

Цифрлық технологиялармен үйлесімді – әдіс қашықтықтан оқыту мен онлайн оқыту платформаларында да тиімді қолданыла алады.

Қорыта айтқанда, «Ұйқас өру» әдісі қазақ әдебиеті сабақтарында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытатын, әдеби талдау дағдыларын жетілдіретін және функционалдық сауаттылықты арттыратын заманауи педагогикалық құрал ретінде ұсынылады. Зерттеу нәтижелері бұл әдісті мектеп бағдарламасына жүйелі енгізуді, элективті курстар мен факультативтік сабақтарда қолдануды және оны одан әрі жетілдіру мақсатында цифрлық білім беру технологияларымен ықпалдастыруды ұсынады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991. – 486 б.
2. Байтұрсынов А. Әдебиет танытқыш. – Алматы: Ана тілі, 2018. – 312 б.
3. Robinson K. Out of Our Minds: Learning to Be Creative. – Oxford: Capstone, 2017. – 320 p.
4. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – London: Routledge, 2008. – 392 p.
5. Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives. – New York: Longman, 1956. – 207 p.
6. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. – Астана: ҚР Парламенті, 2020.
7. Қозыбақова М.Қ. Қазақ әдебиетін оқытудың инновациялық әдістері. – Алматы: Білім, 2021. – 280 б.
8. Смайылова Г. Қазақ тілі сабағындағы шығармашылық тапсырмалар. – Алматы: Мектеп, 2019. – 250 б.
9. Айтқожина А.Б. Функционалдық сауаттылықты дамытудағы креативті әдістер. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020. – 210 б.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН «КӨК БӨРТЕ» ӘДІСІ
МЕТОД «КӨК БӨРТЕ» ОСНОВАННАЯ НА ЦЕННОСТЯХ В РАЗВИТИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ
THE “KOK BORTE” METHOD, BASED ON VALUES IN THE DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS

Тургалиева Меруерт Уалибековна
«Би Боранбай атындағы орта мектебі» КММ
Абай облысы Ақсуат ауданы
meruertturgalieva@mail.ru

Аңдатпа: Мақалада сабақ барысында ұлттық құндылықты дәріптей отырып оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары қарастырылған.

Аннотация: В статье рассмотрены пути развития функциональной грамотности учащихся с прославлением национальных ценностей в ходе уроке.

Annotation: The article discusses ways to develop functional literacy of students with the glorification of national values during the lesson.

Тірек сөздер: білім, функционалдық сауаттылық, ұлттық құндылық, оқушылар, әдіс.

Ключевые слова: образование, функциональная грамотность, национальная ценность, ученики, метод.

Key words: education, functional literacy, national value, students, method.

«Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында, өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбиелі қылуға міндетті»
М.Жұмабаев

Бүгінгі таңда білім беру саласын жандандырудың басты бағыттарының бірі оқыту мақсатына негізделген қысқа мерзімді жоспарды білім алушының өміріне қажетті, кез келген жағдайда оң шешім табуына ықпал ететін математикалық білім мен құзыреттілікті қалыптастыру бағытында дұрыс құрылымдау, белсенді оқыту түрлері мен әдістерін жетілдіру. Педагогтің сабақты жоспарлауда әртүрлі стратегияларды анықтауы өте маңызды. Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған тапсырмаларды қамтитын әдіс- тәсілдерді сабақта тиімді жүзеге асыру әр педагогтің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Алынған әдіс білім алушыдағы бұрынғы білімді жаңа біліммен ұштастыруға, өзінің мүмкіндіктеріне ой толғау жасауға, берілген ақпараттар арасындағы байланысты зерделеуге, ұлттық құндылықтарды дәріптей отырып оқушылардың рухани дамуына ықпал етуімен маңызды. [1]

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Тәрбие – ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры», - деген сөздерін басшылыққа ала отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған, ұлттық құндылыққа негізделіп жасалған авторлық "Көк бөрте" әдісіммен бөліспекпін.

«Көк бөрте» әдісінің мақсаты: сабақ барысында әртүрлі контекстіндегі тапсырмалармен жұмыс жасай отырып, математикалық пайымдауларды жүргізу және тұжырымдамалау, қолдану мен түсіндіру қабілеттерін арттыру арқылы білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту.

Өзектілігі: жаңа сабақты меңгерту әдістемесі бойынша тапсырмалар құрастырудың тиімді жолдарын ұсыну арқылы білім алушылардың білім сапасының артуына үлес қосу.

Міндеттері: ұлттық құндылықты дәріптеу;

Әдіс- тәсілдерді зерделеу;

Тапсырмаларды саралау;

Білім алушылардың белсенділігі мен ой қорыту әрекеті. [3]

Көк бөрте атауының тарихына тоқталсам, Көк бөрте (Көкпар)- ұлттық ат спорты ойындарының бірі. Бұл ойынның атауы «көк бөрте»- лақ сөзінен шыққан. Дәстүрлі қазақ қоғамында ешкі малынан басқа мал терісі жыртылғыш болғандықтан көкпарға тартпайды.

Бұл әдіс арқылы қазақтың ұлттық мәдениеті мен рухани құндылықтары білім беру процесіне енгізіліп, оқушылардың тарихи танымын арттыруға мүмкіндік береді. Бұл әдістің ерекшелігі сабақтың өн бойында жүреді, топтық, жұптық және жеке жұмыстарды үйлестіре отырып білім алушының білім алуына жағдай жасайды. Әр салым тапсырмасы әр түрлі контексте берілуі басты шарт. Мұндай тапсырмаларға зерттеу сипатындағы есептер, практикалық контекстте берілген есептер, математикалық дәлелдерді келтіруге, шешім алгоритмін құруға, график, кесте немесе диаграмма бойынша ақпаратты алуға және талдауға арналған есептер, ойын сипатындағы есептер және т. б. жатады.

"Көк бөрте" әдісі төрт салымнан тұрады. Бірінші салым- «бет ашар». Бұл салым тапсырмасы топтық жұмысқа бағытталады. Қай топ бірінші орындайды, сол топ салым салады.

Екінші салым- жеке жұмыс. Бұл кезеңде 1ұпайлық- А деңгей тапсырмасы беріледі. Қай топ білім алушылары бірінші болып тапсырманы барлығы дұрыс орындайды, салымды сол топ алады.

Үшінші салым- жұптық жұмыс. Бұл кезеңде 2 ұпайлық- В деңгей тапсырмасы беріледі. 5 минут ішінде қай топтағы жұптардың басым көпшілігі тапсырманы орындайды, салымды сол топ алады. Сол топтан бірінші орындаған жұп тақтаға шығып, тапсырманың орындалу жолын түсіндіреді.

Төртінші салым- «Өгіз өлді». Бұл кезеңде 3 ұпайлық- С деңгейдің шығармашылық тапсырмасы беріледі, мұнда оқушылар күрделі есептерді шешіп, ерекше ойлау қабілеттерін көрсетеді. Тапсырманы бірінші орындаған білім алушының тобы салым салады. Тапсырманы орындаған басқа білім алушылар тапсырма ұпайын иеленеді.

Қай топтың қазандығында салым көп болады, сол топ жеңіске жетеді. Салым саны тең болған жағдайда, «Өгіз өлді» салымы бар топ жеңіске жетеді.

«Көк бөрте» әдісімен өткізген сабақтың қысқа мерзімді жоспарын ұсынамын. [2]

Бөлімі:	Қысқаша көбейту формулалары
Педагогтің аты-жөні:	Тургалиева Меруерт Уалибековна
Күні:	15 қаңтар 2025 жыл
Сыныбы: 7	Қатысушылар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	Екі өрнектің қосындысының квадраты және айырмасының квадраты
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	7.2.1.10 $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану;
Сабақтың мақсаты:	- $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын біледі; - $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын қолданып есептерді шығарады; - $a^2 - b^2 = (a-b)(a+b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын қолданып есептердің шығарылу алгоритмін сипаттайды.
Құндылықтарға баулу	Ұлттық құндылықты, «Көк бөрте» ойынын дәріптей отырып, білім алушыларда тақырып бойынша меңгерген білімдерін әр түрлі контекстіндегі мәселелерді шешу үшін математикалық пайымдауларды жүргізу және тұжырымдамалау, қолдану, түсіндіру арқылы функционалдық сауаттылықтарын арттыру;

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/ Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 мин. 5 мин	Ұйымдастыру кезеңі. Сәлемдесу. Сыныпта жағымды психологиялық ахуал туындату. «Мен қиялымда...» Білім алушыларды **«Qazmath»** платформасымен екі топқа топтастыру; Топ ішінде үй жұмысын тексереді. **«Қисынды ойлау»** әдісімен сабақтың тақырыбы мен мақсаттарын анықтайды. 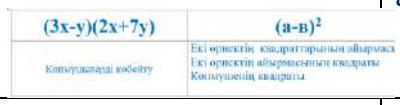 (3x-y)(2x+7y) | (a-в)²	Мұғаліммен сәлемдесу; Білім алушылар берілген суретті өз қиялымен толықтырып, сол сурет негізінде бір-біріне жақсы тілектерін білдіреді. Білім алушылар екі топқа топтасады. Үй тапсырмасы бойынша жұмыс жасайды. Сабақтың тақырыбы мен мақсатын мұғаліммен бірге ашу	Ауызша бағалауды қоданамын «Өте жақсы» «Жарайсың». Бағалау: - үй жұмысын орындайды-1 балл;	Презентация «Qazmath» платформасы Қосымша 1 Бағалау парағы: Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста, Сонда толық боларсың елден ерек. Абай.
Сабақтың ортасы Білу, түсіну 7 мин Қолдану 8 мин	**Барысы:** Топтық жұмыс. «Бет ашар» салымы тапсырмасы. 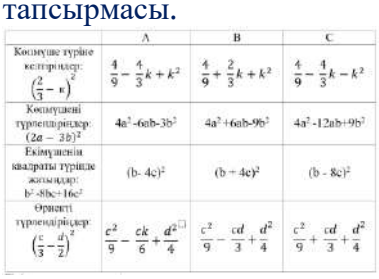 **II салым- жеке жұмыс. «Kahoot»** платформасында тапсырма орындайды.	Білім алушылар берілген тапсырмадағы есептің дұрыс жауабын табады. Білім алушылар берілген екімүшенің квадратын көпмүшелерге түрлендіреді.	Бағалау: - топтық тапсырманы орындайды-1 балл; досына көмек қолын созу-1 балл. Дескриптор: -қысқаша көбейту формуласын қолданады; -көпмүше түрін анықтайды. Бағалау: - Kahoot платформасында	Слайд 10-11 Қосымша 2. Слайд 12. «Kahoot» платформасы https://create.kahoot.it/details/5507d6f2-1f5e-4c09-982a-d70f89f5ff5e

Талдау, жинақтау 10 мин 2 мин Бағалау 5 мин	**III салым- жұптық жұмыс.** Әр жұпқа үш мақалдан беріледі. Мұнда берілген мақал- мәтелдер ішіндегі екі сан есім екі өрнектің коэффициенттері. Берілген мақалдардағы сандардың көмегімен екімүшенің квадратын жазады; қысқаша көбейту формулаларын пайдаланып, көпмүше түріне келтіреді. **«Миды шынықтырайық»** сергіту сәті. **IV салым- «Өгіз өлді».** Теңдік орындалатындай * орнына өрнектерді қойыңдар. а)$(4x^5 + *)^2 = * + * + 36x^4y^6$; ә) $(* - 9a^4)^2 = 81a^6в^2 - * + *$.	Білім алушылар 3 мақал бойынша екімүшенің квадратын дұрыс жазады және оны көпмүшеге түрлендіреді. Мұнда бірінші санды, екінші санның түсін жаңылмай тез- тез айту керек. Білім алушылар теңдік орындалатындай өрнекті толықтырады.	тапсыр-маларды орындайды: 3 дұрыс- 1 б; 6 дұрыс- 2 б. Дескриптор: - екімүшенің квадратын жазады-1; -көпмүше түріне келтіреді- 1. Дескриптор: - қысқаша көбейту формуласын қолданады- 1б; - өрнекті толықтырады- 2б.	Слайд 13-14. қосымша 3 (таратпа материал) Слайд 15-21 Слайд 22
Сабақтың соңы. Рефлекция 3 мин	**«Шәкіл»** диаграммасына әр білім алушы бағалауын орналастырады. «Көңіл күй смайликтерімен» сабаққа кері байланыс жасайды.	Нәтижені талдайды. Үйге тапсырма: №5.21 (2,4), №5.29	Білім алушылардың сабаққа қатысуы ондық бағалау арқылы жүргізіледі.	Слайд 24

Саралау. Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз қабілетті оқушылардың алдына қандай тапсырмалар қоясыз?	Бағалау. Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
1) «Көк бөрте» әдісінде әр салым тапсырмалары әртүрлі контекстінде болуын	10 балдық жүйе бойынша	Сынып бөлмесін сабақтан бұрын

саралай отырып, білім алушыға жетелеуші сұрақтар арқылы, ұсынылған мәселенің математикалық табиғатын көруге және оны математика тілінде тұжырымдауға ықпал ету; *2)* Салым тапсырмаларымен әртүрлі деңгейдегі білім алушыларға алған білімдерін тиімді қолдану бағытында жұмыс жүргізу; «Өгіз өлді» салымы арқылы берілген тапсырманы орындау үшін қажетті математикалық мазмұнмен байланыстыруға негіз болатын ой қорыту іс- әрекетін дамыту.	бағалау «Тамаша, Жарайсың» ҚБ әдісі бойынша бағалау.	желдету. Сыныптағы орындық, парталардың түзу тұруына назар аудару. Сыныптағы қауіпсіздік ережелерін еске түсіру сонымен қатар қарындашты, сызғышты қолдану кезінде сақ болу
Жалпы бағалау Сабақтың қандай екі аспектісі жақсы өтті? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз. 1: жұптық жұмыста берілген мақалдардағы сан есім көмегімен екі өрнектің қосындысы мен айырмасының квадраттарын жазу және қысқаша көбейту формуласын қолданып, көпмүшеге түрлендіру кезеңі «Сөз мәйегі- мақалдың математикамен байланысын» көрсететін салым кезеңі қызықты өтті. 2: «Kahoot» цифрлық ресурспен ойнау білім алушыларға ерекше ұнады. Сабақты жақсартуға не жәрдемдесер еді? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз. 1: сабақ салым кезеңдеріндегі тапсырмалардың әртүрлі контексте болуы сабақтың тиімді нәтиже беруінің кепілі. Сабақ кезінде, сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиыншылықтары туралы мен нені анықтадым? Келесі сабақтарда неге назар аудару керек? 1. әр білім алушы салым салуға ұмтылуы, олардың сабақ барысындағы белсенділіктерін арттыруда маңызды роль атқарды. 2. келесі сабақта білім алушылардың қысқаша көбейту формулаларының айтылым дағдыларына бағытталған тапсырма енгізу.		

Қосымша 3

Берілген мақалдардағы сандардың көмегімен екімүшенің квадратын жазыңдар; қысқаша көбейту формулаларын пайдаланып, көпмүше түріне келтіріңдер.

I топ.

1. Алты аға бірігіп әке болмас, жеті жеңге бірігіп ана болмас
2. Егістікті бір рет сыйламасаң, ол сені тоғыз рет қинайды.
3. Екі аяқтыда бажа тату, төрт аяқтыда бота тату.

II топ.

1. Ағайын – алтау, ана – біреу.
2. Ер- егіз, еңбек- жалғыз.
3. Еңбегі жанғанның тоқтысы егіз туады.

III топ.

1.Айла алтау, ақыл жетеу.
2.Жігіт бір сырлы, сегіз қырлы болсын.
3. Еңбек пен бақыт – егіз.

IV топ.

1. Жетелі мен іскерге жеті күннің бәрі сәтті.
2. Бір адамның жаққан отына,

Он адам жылынады.

3. Жігітке жеті өнерде аз.

«Көк бөрте» әдісіндегі әр салымдағы тапсырмалардың әрқайсысы оқушылардың жеке ерекшеліктеріне, оқу мақсаттарына және мұғалімнің шығармашылығына байланысты таңдалады. Оқытуда әдіс тәсілдерді жүйелі түрде біріктіріп қолдану білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын көтеруге мүмкіндік береді.

Сөзімді қорытындылай келе, ұрпақ тәрбиесі – болашақ қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, кәсіпке икемді, ақыл-парасаты мол, мәдени ой-өрісін озық етіп тәрбиелеу – әр педагогтің қоғам алдындағы борышы. [4]

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Орта білім беру ұйымдарында сабақтарды қысқа мерзімді жоспарлау бойынша әдістемелік ұсынымдар. Астана қаласы: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2023.
2. Ә.Н.Шыныбеков, Д.Ә.Шыныбеков «Алгебра. Жалпы білім беретін мектептің 7- сыныбына арналған оқулық». Алматы «Атамұра» 2017. 131-135 беттер.
3. Математика сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту. «Назарбаев Зияткерлік мектептері»ДББҰ, «Білім беру бағдарламалары орталығы» филиалы. Нұр-Сұлтан 2020. 4-6 беттер.
4. Қымбат Бірманова « Жас ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар жүйесі». Учительская плюс. № 10 (607), 15.03.2024жыл МРНТИ: 14.07.03

ҚАБІЛЕТ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТҮСІНІГІНІҢ ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОНЯТИЯ СПОСОБНОСТЕЙ И ТВОРЧЕСТВА
SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE CONCEPT OF ABILITIES AND CREATIVITY

Ахметкалиева Бакытгуль Нихыметоллаевна
«№49 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ, Семей қаласы, Абай облысы
baha290982 @mail.ru

Қарастырылып отырған мәселе психологиялық және педагогикалық, жалпы адамтану жайындағы ғылымдар үшін аса маңызды болып табылады. Жұмыс мазмұнында осы түсінікке берілген анықтамалар, теориялар сипатталады. Алыс және жақын шетел ғалымдарының, сонымен қатар, Қазақстандық ғалымдардың ойлары беріледі. Бұл тақырып педагогикалық іс-тәжірибеге қажет болғандықтан, қоғам үшін оның рөлі мен қызметі маңызды болып табылады. Зерттеу жұмысы бойынша әдебиеттер жинақталды, тақырыптық теориялық негізі ашылды, негізгі тарихи ойлар берілді, осы мәселе бойынша жинақталған материалдар, зерттеушілердің көзқарастарына талдау берілді.

Рассматриваемая проблема имеет большое значение для психолого-педагогических наук, а так же общей антропологии. Определения и теории этого понятия изложены в содержании работы. Представлены мысли ученых дальнего и ближнего зарубежья, а также казахстанских ученых. Поскольку данная тема необходима для педагогической практики, ее роль и функция важны для общества. Собрана литература по исследовательской работе, раскрыта теоретическая основа, изложены основные исторические мысли, собраны материалы по данному вопросу, дан анализ взглядов исследователей.

The problem under consideration is of great importance for psychological and pedagogical sciences, as well as general anthropology. Definitions and theories of this concept are set out in the content of the work. The thoughts of scientists from far and near abroad, as well as Kazakhstani

scientists, are presented. Since this topic is necessary for pedagogical practice, its role and function are important for society. The literature on the research work has been collected, the theoretical basis has been revealed, the main historical thoughts have been outlined, materials on this issue have been collected, and the views of researchers have been analyzed.

Кілт сөздер: тұлға, қабілет, шығармашылық, іс-әрекет, даму, қалыптасу

Ключевые слова: личность, способности, творчество, деятельность, развитие, становление, воспитание

Key words: personality, abilities, creativity, activity, development, formation, education

Қазіргі заманауи қоғам жағдайында қабілет және шығармашылыққа қатысты философиялық, психологиялық-педагогикалық ғылыми зерттеулерге деген қызығушылық жылдан жылға артып, өзекті мәселелердің қатарында болып отырғанын күнделікті тәжірибе дәлелдеп отыр. Әлбетте, аталмыш мәселенің түп тамыры ғасырлар тереңінде жатқаны да белгілі. Әрине, қабілет және шығармашылық турасында сөз қозғалғанда, тұлғаға қатысты айтылады, өйткені бұл түсініктер тұлғаның аса маңызды өмірлік қасиеттерінің қатарынан орын алады. Ал қоғамның қазіргі жағдайында, елдің саяси, мәдени, әлеуметтік-экономикалық жақтарын жаңарту кезінде жас ұрпақтың болашақта адами құндылықтарды бойына сіңірген азамат болып дамуына олардың тұлғасының дұрыс қалыптасу үрдісі айтарлықтай ықпалын тигізері сөзсіз. Сондықтан да, біз осы мақаламызда тұлғаның маңызды қасиеттері болып саналатын қабілет және шығармашылық түсініктерінің ғылыми-теориялық негіздеріне бағытталған талдауларды қарастырып, жүйелейтін боламыз.

Тақырыпты әдіснамалық зерттеуде педагогикалық ғылымдардағы әдістер қолданылды: анализ, синтез, іс-құжаттарды талдау, жүйелер теориясы мен практикасына талдау жасау, салыстырмалы-тарихи. Зерттеуге қойылған мақсаттарды шешуде бір-бірін толықтырушы әдістер қолданылды: шығармашылық, қабілет мәселесі бойынша еліміздегі және шетелдердегі әдебиеттерге теориялық талдау әдісі. Зерттеу нәтижесінің сенімділігі мен дәлелділігі қабілетті дамыту мәселесі бойынша теориялық талдаудың тереңдігімен, ақпараттарды негіздеумен қамтамасыз етілді.

Жалпы психологиялық және педагогикалық ғылымдарда тұлғаның қабілетіне қатысты сұрақ аса күрделі және көп қырлы болып табылады. Ең әуелі аталмыш түсініктерге әр деректерде берілген анықтамаларды қарастырамыз. Қабілет:

- тұлғаның қызмет түрлерін атқару тәсілдерін жетік меңгеруінен көрініс табатын, оларды игеру мүмкіндігін шарттастыратын, жемісті нәтижеге қол жеткізу мүмкіндіктерін көрсететін дара психологиялық ерекшелігі (Википедия);

-адамның әрқилы іс-әрекеттерге орай көрініс беретін психикалық мүмкіндіктерін анықтайтын анатомиялық - физиологиялық және өмір барысында меңгерген сапаларының жиынтығы (Бабаев С., 2007, 91 бет);

-әр адамның белгілі іс-әрекет түріне икемділігі, мақсатқа бағытталған, тәлім-тәрбие жұмысына байланысты адамның іс-әрекетке ұйымдасқан түрде бейімделуі және оны нәтижелі етіп орындауы (Алдамұратов Ә. 2011, 105 бет);

-қабілеттілік, алғырлық, алғырттық, мүмкіндік (Жарықбаев Қ., Саңғылбаев О. 2011, 287 бет).

Осы берілген анықтамалардың берілуі әр түрлі болғанмен, бір ойға бағытталып, бір мағынаны білдіреді.

Адамның қабілетін зерттеу сұрағы күні бүгінге дейін пікірталас тудыратын сұрақтардың бірі болып отырғаны белгілі. Қабілет туралы айтылғанда жеке адамның айырмашылықтары сөз болады. Бұл өте ертеден-ақ әлемдік деңгейде зерттеушілердің назарында болған, соларға тоқталып өтсек.

Френсис Гальтонның адам мүмкіндіктеріндегі (адам қабілеттеріндегі) ақыл-ой мұрасы мен жеке адамның ерекшеліктері жөніндегі жұмыстары жаңа психологияға эволюция ұғымын қалыптастырды. Гальтонға дейін жеке адамның ерекшеліктері феномені зерттеуге тиісті пән есебіде қарастырылды. Испан дәрігері Хуан Уартеде жеке адамның

ерекшеліктерін анықтаған ғалым. Гальтон жасаған зерттеуден 300 жыл бұрын Уарте осы салада «Дарынды адамдарды зерттеу» кітабы жариялаған. Бұл еңбекте ол адам қабілетіндегі жеке адамның ерекшеліктеріне тоқталды, оның пікірі бойынша, балалардың жеке қабілеттеріне байланысты білімді меңгеру жоспарын құру үшін олардың жеке қабілеттерін ерте жастан бастап зерттеу керек (Шульц Д., 2016, 137 бет).

Дегенмен, Қазақстандық белгілі ғалым болған Жарықбаев Қ.Б. өз еңбектерінде Гальтоның тұжырымдамаларында ғылыми негіз болмағанын айтады. «ол еңбегінде тарихқа белгілі адамдардың туыстық байланыстарын зерттей келіп, дарындылық тұқым арқылы берілетіндігін дәлелдемек болды. Гальтонның материалдары бойынша бірден-бір жасауға болатын қорытынды белгілі, бай және білімді адамдардың отбастары интеллектуалдық еңбекпен айналысу үшін қажетті сапаларды дамытуға қолайлы ортаны қалыптастыратындығы туралы айтқан ойларын атауға болады». Гальтонның зерттеуі бойынша атақты композитор Бахтардың отбасында музыкалық талант алғаш рет 1550 жылы аңғарылды және бес ұрпақтан кейін ұлы композитор И.С.Бахта талант ерекше аңғарылды. Бахтардың отбасынан 60-қа тарта музыкант шықты, оның ішінде 20-сы ұлы музыкант болды. Ғалым осыған былай деп жалпы қорытынды жасайды, көп жағдайда ұлы адамдардың тұқымдарын зерттеу биологиялық тұқым қуалауды емес, әлеуметтік жағдайлардың қабілеттіліктерді дамытуға қолайлы әсер ететіндігін аңғаруға болады. Сонымен қатар, Бах отбасының үлгісі музыкалық нышандардың тұқым арқылы берілетіндігі туралы негіздің орын алатындығын ескеруу қажеттігін айтады. Оларда бір ұрпақтан екінші ұрпаққа есту анализаторларының құрылымы мен іске асуының белгілі ерекшеліктері тұқым арқылы берілуі мүмкін дейді (Жарықбаев Қ.Б., 2011, 288 бет).

Қандай қызмет, іс-әрекет болмасын адамның тән-дене, психофизиологиялық және психологиялық мүмкіндіктеріне байланысты талаптарды алға тартады. Осыдан, қабілет - тұлға қасиеттерінің нақты іс-әрекет талаптарына сәйкестік шама-шарқын көрсетеді. Тәжірибеде қабілеттер жалпы және арнайы болып бөлінген. Жалпы қабілеттер іс-әрекеттердің қандай түрінде болмасын қажет. Сонымен қатар, олар қарапайым және күрделі болып келеді. Қарапайым қабілеттер – болмысты жай бейнелеуде, қабылдау, ес, ойлау, қиял мен еріктің әдеттегі, барша тек өкіліне тән деңгейде қалаған әрекет орындауда іске қосылса, күрделі қабілеттер - оқуда, бақылау, шығармашылық істерінде көрініп, ақыл-ес дамуының жоғары деңгейін танытады. Қарапайым және күрделі қабілеттердің қажетті деңгейдегі дамуы болмаса, тұлға адами іс-әрекеттердің бірде біріне араласа алмас еді. Іс-әрекет түрлеріне орай арнайы қабілеттер – сызу, көркемөнер – әдеби, нақты ғылыми (математикалық және т.б.), тәжірибелік-ұйымдастыру, тұрмыстық-жасампаздық, т.с.с. болып ажыратылады дейді (Жарықбаев Қ.Б., 2011, 283 бет).

Осы қарастырып отырған мәселемізді ашуда біз «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, «Педагогикалық шеберлік орталығы даярлаған Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыруға аралған бағдарламасын алға тартамыз, себебі осында балалар дарындылығы мен таланты турасында тиімді ақпараттар кең көлемде берілген.

Ренцулли мен Райс (1985) дарынды және талантты балалар күрделі қабілет иелері, әрі олар адам қызметінің кез келген құнды саласында өз қабілеттерін көрсетуге бейім деген пікір білдіреді. Олар осы санаттағы оқушылар әдетте кәдімгі мектепте ұсыныла бермейтін көптеген білім беру мүмкіндіктері мен қызметтерін қажет етеді деп санайды. Дарындылық пен талант түсінігін бір аспектіліктен көп аспектілік тұрғыдан түсінуге көшу зияттың өзі не екенін түсінуде өзгеріс қажет екендігін меңзейді. Бұл енді біртұтас нәрсе ретінде емес, зияттың қырлары жағдайында қаралады . Зияттың қырлары идеяларын жақтаушылардың арасында зияттың сегіз түрін анықтаған Гарднерді (2006) атап өткен жөн: логикалық-математикалық; лингвистикалық; кинестетикалық; кеңістіктік; музыкалық; тұлғааралық; тереңдетілген; табиғи. Аталған зият түрлерін зият саласы емес, ерекше қабілет саласы ретінде қарастыруға болады. Гарднер зиятты қабілеттер, таланттар немесе ақыл қабілеттерінің жиынтығы ретінде анықтайды, бұл адамдарға проблемаларды немесе

міндеттерді оның шешімі бір немесе бірнеше мәдени мән мәтіндерге пайдалы болатындай етіп шешуге мүмкіндік береді. Дарындылар мен таланттылардың көп аспектілі анықтамасы оқушыларды жоғарыда аталған зият түрлерінің кез келгеніне сәйкес дарынды және талантты деп есептеуге мүмкіндік береді.

Заманауи түсінік бойынша, дарынды және талантты оқушылар біртекті топ емес, олардың әрқайсысы ерекше қасиетке ие екенін есте ұстау керек. Дегенмен, топ жағдайында дарынды және талантты оқушылар санатын қарастыру кезінде олардың бірқатар ортақ сипаттамаларын көруге болады. Кейбір оқушылар бірқатар салада ерекше қасиеттерінің бар екендігін көрсете білсе, ал дәл осы кезде басқалары – өзін тек бір ғана салада көрсете алады. Дарынды оқушылардың көпшілігінде осындай мінез неғұрлым көрініп тұрады әрі қарқынды болуы мүмкін. Дарынды және талантты оқушыларды әрқашанда мінез-құлқы бойынша бірден табу мүмкін емес, өйткені кейде олардың айрықша қабілеттілігі айқын көрінбейді. Кейбір оқушылардың дарындылығы объективті себептердің әсерінен көрінбеуі де мүмкін, болмаса оларда әлі өз қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік болмаған шығар. Ал қалғандары әртүрлі себеппен үлгере алмайтындардың санатына жатқызылып, немесе өз дарындылығын әдейі жасырып жүруі де мүмкін. Енді кейбір дарынды және талантты оқушылар оқуда қиындық көруі мүмкін, бұл олардың шынайы қабілеттерінің көрінуіне кедергі болады. Дарынды және талантты оқушылар кең өрісті қабілетке ие: олардың кейбірі, мәселен, ғылым мен техника саласындағы ерекше қабілетін көрсете алса, кейбіреулері өнерде немесе поэзияда, қоғамдық көшбасшылықта көрінер. Қазіргі уақытта дарынды және талантты оқушыларды олардың тек жоғары зиятының болуымен ғана анықтамайды. Дарындылық пен таланттың тұжырымдамасына қатысты қағидаттар жүйесіне кең ауқымды жалпы зияткерлік, академиялық қабілеттерді, шығармашылық, көшбасшылық қабілеттерді, жеке мүмкіншіліктері мен өнердегі визуалдық және орындаушылық қабілеттерді жатқызуға болады. Сонымен қатар олар бір салада дарынды болса, басқа салада қиындық көруі мүмкін; олар дамудың бір кезеңінде өте қабілетті болса, келесі кезеңдерде қабілеттерін танытпауы мүмкін. Бұл дарындылық пен қабілеттіліктерді мұғалімдер, ата-аналар, топтың басқа мүшелері немесе балалардың өздері айқындай алады. Балалардың қабілеттіліктерін, біліктілігін, әлеуетті мүмкіндіктерін көрсету үшін оларға жағдай туғызу қажет және де бұл олардың ерте жасында олар үшін өте қиынға соғуы мүмкін.

Дарынды және талантты оқушылардың қалай оқитынының сипаттамасы: логикалық және сараптамалық ойлау жүйесі дамыған; заңдылық пен өзара байланысты тез анықтайды; ақпараттарды шұғыл өңдейді; проблемаларды нақты және дұрыс шешуге ұмтылады; түйінді қағидаттарды жеңіл игереді; зияткерлік тапсырмаларды ұнатады; оқудың жекелеген кезеңдерін аттап өтеді; проблемаларды қайта қарауға ұмтылады, идеялар ұсынып, болжам жасайды; проблемаларды анықтайды және шешеді; барлығына талдау жасайды; идеяларды тұжырымдап, дәлелдермен айғақтайды; кең ауқымды білімді пайдалана алады; пікірлер айтуда тәуелсіз және «неге», «қалай» деген сұрақ қойып, жаңалық ашуға ұмтылады; креативті ойлаудың сипаттамасы; ерекше идеяларды табады; зияткерлік пайымдауы мен қиялы дамыған; ерекше мәтіндер құрайды, жаңалық ойлап шығарады; әзілшіл; ерекше түсінік қалыптастырады; эстетикалық қасиеттерді түсінетінін көрсете біледі; болашақты ойлағанды жақсы көреді; басқа біреу сияқты болуға қорықпайды; көптеген идеяларды ойлап шығарады; жаңа идеяларға сынақ жүргізуге және қателесуге тәуекел етуге дайын; ерекше нәрселерді іздейді.

Ынталандыру сипаттамасы: жеке жетістіктердің жоғары стандарттарына ұмтылады; дербес; мақсатқа ұмтылады және өзіне мақсат қояды; міндеттерді шешуде дәйекті; табанды және іспен бар ынтасымен шұғылданады; өзін-өзі сынауға және бағалауға бейім; сенімді; өз бетінше жұмыс істегенді жақсы көреді.

Қоғамдық көшбасшылық сипаттамасы: қоғамдық жағдайларда бастаманы өзіне алады; құрбы-құрдастары құрметтейді; басқалармен жылдам тіл табысады; қоғамдық жағдайларда көшбасшылық орната алады; мақсатқа жету үшін топты жігерлендіру қабілетін көрсетеді; топты идеялар мен әдістерді қабылдауға иландырады; өзіне сенімді; жаңа жағдайларға тез

төселеді; спорттық іс-шараларда белсенді көшбасшылықты іздейді; әлеуметтік тұрғыдан қалыптасқан; өзіне жауапкершілік алуға дайын; іс-қимыл жоспарын әзірлеу үшін топ мүшелерінің идеясын қорытады. Табандылық сипаттамасы: өктем өтініштерге сенбей қарайды; өткінші шешімдерге күмән келтіреді; мұғалімдер мен ересектерді түсініктеме беруге жетелейді; «ересектер» проблемаларына қызығушылық танытады; игерілген дағдыларды қолдана бергенді жақтырмайды; күнделікті жаттанды тапсырмалардан тез шаршайды; жоғары сынып оқушыларымен, ересектермен тіл табысады; олардың ортасында жиі болуға тырысады; тиянақты, қойған сұрақтары нақты [Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, 2016, 50-53 беттер].

Жалпы күнделікті тәжірибе көрсетіп отырғандай, бүгінге дейін «дарындылық», «қабілет», «талант», «шығармашылық» ұғымдары және олардың өз ара байлаысы басты назарда ұсталып отырған сұрақтардың бірі болып отыр.

Осы түсініктер турасында айтқанда ең әуелі, әр адамда туа берілетін нышан туралы айту қажет. Нышан – мидың, жүйке жүйесінің, талдағыштардың адамдар арасындағы табиғи даралық өзгешеліктерін айыруға себеп болатын тума берілетін анатомиялық және физиологиялық ерекшеліктер. Адамның белгілі бір іс-әрекетті орындауға бейімді болуы қабілеттің дамып қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Демек, әр адамда байқалатын нышанды дер кезінде байқап, анықтап, оның дамуына жағдай жасалуы керек, сол жағдайда ол іс-әрекеттің нәтижелі болуына әкеледі.

Психологиялық әдебиеттерде адам қабілетінің даралық ерекшеліктеріне жоғарыда аталған дарындылық, талант, данышпандықты жатқызады.

Дарындылыққа келер болсақ, ол адамның белгілі бір іске айрықша қабілеттілігі, өмірдің қандай да бір саласында өзін ерекше қырынан көрсетуі, ал талант – қабілеттің жоғары деңгейі, адамың нақты бір істі нәтижелі орындаудағы қабілетінің біршама жағымды қасиеттерінің өзара байланысты түрде үндесуі, осы екеуі одан әрі дамып, данышпандық қасиетін тудырады (Алдамұратов Ә. 2011, 108-110 беттер).

Шығармашылық іс-әрекет түрлерінің бірі ретінде жаңа, қалыптан тыс ізденістерге дем беріп, қоғамдық дамудың ілгерілеуін қамтамасыз етеді. Сондай-ақ, осымен байланысты шығармашыл ойлау дегенде ұғым қолданылады, ол жаңа идеяларға, қоғам жаңалықтарын ашу мен жаңа шешімдерге қол жеткізіп, қандай болмасын мәселелердің түбегейлі, бұрын соңды болмаған жолдарымен анықталып, өріс алуына мүмкіндік беретін ойлау әдіс-әрекеті ретінде дамиды.

Әдетте, психологтар шығармашылдыққа кедергі болатын төрт психикалық жәйтті көрсетеді: конформизм (еліктегіштік) – адамның басқаға ұқсап бағу ниеті. Адамдар өзгелер ортасында бөлектеніп көріну қаупінен өздерінің жаңалық идеяларын айтудан тартынады; цензура (тыйым салу) - өз идеясына деген ішкі сын. Қатаң ішкі цензуралы адам мәселенің өз бетінше шешілуін күткенді абзал көреді, немесе шешім жауапкершілігін басқаға аудара салғанды мақұл тұтады. Мұндай ынтасыздық, әдетте, әміршіл-әкімшіл тәрбиені ұстанған және көрінген нәрсені сылтау етіп сынағанды, кейіп жекігенді әдетке айналдырған ата-ана балаларында қалыптасады; ригидтік (кертартпалық) – бір үйреншік көзқарастан, пікірден басқасына ауысу қиыншылығы. Ригидтік дайын шешімдерді жетілдіруге, таныс, қалыптағы заттар мен құбылыстардағы тосын жаңалықтарды сезінуге мүмкіндік бермейді; шұғыл жауап табу ниеті. Шұғыл жауап табу - әркімде бола бермейтін қасиет. Әдетте, ең «әдемі» шешім «шығармашылық үзілісі» кезінде, адамның шешілуі тиіс сұрақ үстінде қадалып отыра бермей, зейінін одан ауыстырып, босаңсыған дем алыс шағында ойға түседі.

Шығармашыл тұлғаларды психологияда нонконформистер деп аталған. Мұндай адамдар қоршаған орта талаптарын өз ұстанымдарына сәйкес келсе ғана, қабылдайды екен. Олардың өмір, қоғам, төңіректегі дүние жөніндегі дүниетанымы қалыптан тыс, жұрт ойындағыдай емес, бұл адамдар идеологиялық құрсаудан азат. Шығармашыл тұлғалардың интеллекті бірігімді: олар әрқилы құбылыстар арасында байланыстар түзуге құштар келеді дейді. Сонымен бірге мұндай тұлғалардың ойлау әрекеті дивергентті, яғни бір зат не құбылыстың өзінде әрқилы байланыстар табуға шебер. Олардың бойында балалық шақтан

қалған таңдану мен қайран қалу әдеті өмір бойы сақталады, олар сезімтал, тосын жайттан қашпай қабылдайды, яғни сензитивті болып келеді. Шығармашыл тұлға өзінің жан дүниелік мүмкіндіктерін ұдайы сезіп барады, оның таным, білімдері бір күйде тұрақтанып қалмай жаңа ізденістерге, жаңа материалдық және рухани құндылықтар жасауға демеуші үздіксіз қайта құрылым өзгерістеріне түсіп, жаңа нәтижелерге қол жеткізіп жатады. Мұндай тұлғаның психикалық белсенділігі қалыпты санадан жоғары, көрегенді келеді. Типологиялық ерекшеліктеріне байланысты шығармашыл тұлғалар өнерде, ғылымда және техникада бойына біткен жасампаздық қасиеттерін өзінше іске асыруға қабілетті. Тұлғаның көркем өнерлі типі дүниені көркем бейнелер түрінде меңгереді, оларды жасаудың тетіктерін игереді, эстетикалық бағыты мен дүниетанымын жариялау үшін сөз саптау, бой көрсету, мәнерлі дыбыстау жүйелерін қарастырады. Өнер мен оның талантына тәнті адамдар арасында рухани үндестік, психикалық бірлестік, бейнелі - көңіл туыстығы, құндылыққа болған ортақ баға орнығады (Бабаев, 2007, 91-93 беттер). Демек, даму бар жерде шығармашылық болады.

Сонымен, қабілетке қатысты мәселелерді қорыта айтсақ, ол адамның даралық психологиялық қасиеті, бір адамның екінші адамнан айырмашылығын көрсетеді. Байқағанымыздай бұл адамның адами қасиеттері үйлесіп келіп, оның қандай болмасын іс-әрккетін нәтижелі жасайды, әлбетте бұл арада негізгі іс-әрекеттің түрі – еңбек туралы айтылып отыр.

Біз қарастырылып отырған мәселеге байланысты әдебиеттерге шолу жасау арқылы оның дамуының кезеңдік сатылары болатынын көрдік, мәселен: қабілетті туа берілетін және ақыл-ой құбылысы деп қарастыратын түсініктердің қазіргі кездегі жеке адамның оның дамуына табиғи және ортаның әсері бар деп қарастыратын жаңа теориялық тұжырымдармен үйлесуі көп жағдайды ашады. Сонымен қатар, оның негізгі құрамдас бөлігі ретінде қарастырылған шығармашылық жеке адамның мүмкіншілігін көрсетуін, өзін-өзі іске асыруын қамтамасыз ететін даму көрсеткіші болып табылады. Қабілет – адамның өмір сүру барысында іс-әрекетте дамиды, осыған сәйкес оның дамуына әлеуметтік ортада арнайы жағдайлар құру арқылы оның дамуына әсер етуге болатындығын дәлелдейтін ой-пікірлер тақырыптың маңыздылығын арттырады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Бұлақбаева М.К., Жакеева Ж.Е., Омирбекова А. Дарындылық: әлеуметтік маңызы мен диагностикасы: мнография. – Алматы: «Alem book», 2024. – 132 бет.
2. Дарынды балалармен жұмысты ұйымдастыру бойынша бағдарлама. − Астана, 2015. - 23 б.
3. Жарықбаев Қ.Б., Санғылбаев О.С. Психология: Эциклопедиялық сөздік. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы», 2011. – 624 бет.
4. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық /«Мектептегі мұғалім көшбасшылығы» Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. - «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, «Педагогикалық шеберлік орталығы даярлаған бағдарлама. – Астана, 2016. – 127 бет.
5. Сәбет Бап-Баба (Бабаев). Психология негіздері. - Алматы: Нұр-пресс, 2007. – 338 бет.
6. Шульц Д.П., Шульц С.Э. Қазіргі психология тарихы. 11 басылым. – Алматы: Ұлттық аударма бюросы. – 2018. - 448 бет.

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Есенгалиева Жансая Сериковна
"Қ.Мырзалиев атындағы орта мектебі" КММ

Anki қосымшасы арқылы оқу тиімділігін арттыру

zhansaya01.91@mail.ru

Аңдатпа

Біз ақпараттың маңызды рөл атқаратын әлемде өмір сүріп жатырмыз. Сіз қаншалықты ақпараттанған тұлға болсаңыз, соғұрлым сіз қоғам үшін пайдалы жобалар жасап, күн сайын өзгеретін әлемдік технологияға тезірек бейімделуге көмектеседі. Егер сіз ақпаратты есте сақтаудың тиімді әдісін іздесеңіз және қолданбаның қалай жұмыс істейтінін талдауға уақытыңызды жұмсауға дайын болсаңыз, онда сіз үшін Anki қосымшасы болашақта инвестицияңызды қайтаратын нақты қазына болады.

Түйінді сөздер: Anki қосымшасы, «Аралық қайталау», интервалды қайталау

Зерттеудің мақсаты: Anki қосымшасы арқылы химия пәні бойынша оқу тиімділігін арттыру

Зерттеудің міндеті:

1. Anki қосымшасының пайда болу тарихы
2. Anki қосымшасымен жұмыс жасау принципімен танысу
3. Anki қосымшасының химия пәнін оқытуда маңызы

Әдіснама: сауалнама, анализ, оқушылармен сұқбат, бақылау

Қайталау-ілімнің анасы. Жаңа нәрсені үйрену ең алдымен ақпаратты есте сақтау болып табылады. Ақпаратты ұзақ уақыт есте сақтау үшін оны игеруге деген үлкен ықылас қана емес, сонымен қатар дұрыс техника қажет. Әрине, сіз интернетте есте сақтаудың әртүрлі тәсілдерін кездестірдіңіз, бірақ та солардың ішінді есте сақтау үшін тиімді әдісті қолданған жөн. Сондықтан, көптеген адамдар үшін әлдеқайда таныс және салыстырмалы түрде жылдам нұсқа бұл қарапайым қайталау болып қала береді, оны біз мектептен кезден білеміз. Бұл әдіс дұрыс қолданылған жағдайда өте тиімді әдіс болып табылады. Бұл туралы көбірек білу үшін тарихқа ену керек.

Неміс ғалымы Герман Эббингауза адам миының құрылымын зерттеп, тәжірибелер жүргізген. Эббингауз зерттеу жұмысын өзінен бастады, яғни ешқандай мағына бермейтін сөздерді жаттай бастайды. Бірнеше уақыт өте есінде қалған сөздерді график түрінде қағазға өрнектей бастады. Бұл график «Ұмыту қисығы» атқа ие болды (1-сурет).

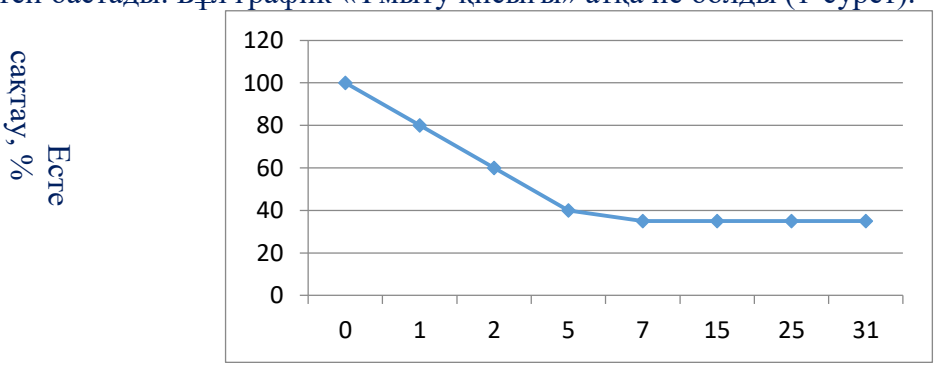

Уақыт (күндер саны)

Бұл тәжірибе арқылы ғалым оқыған ақпараттың 60% бірден яғни бір сағаттың ішінде ұмытылатынын анықтады. Уақыт өткен сайын процент көрсеткіші де төмендей береді. Графиктен ұмыту қисығының күрт төмендегенін байқауға болады. Эббингауз оның есте сақталу қабілетінің белгілі бір уақыт өткен соң бірқалыпты күйде болатынын анықтаған. Яғни екінші күні оқыған ақпараттың ішінде бірнеше сөздерді ғана білген, бірақ бірнеше күн өткеннен кейін де ол ақпараттарды білген.

Ғалымның анықтаған мәліметтерден бөлек екінші жаңалық ашуына да себепкер болды, ұмыту қисығын өзгерту үшін, белгілі бір уақыт аралығында берілген ақпаратттарды қайталап отыру қажет. Бұл оқу тиімділігін арттыратын негізгі әдіс болып табылады, яғни ол «Аралық қайталау» деген атаумен белгілі (2-сурет).

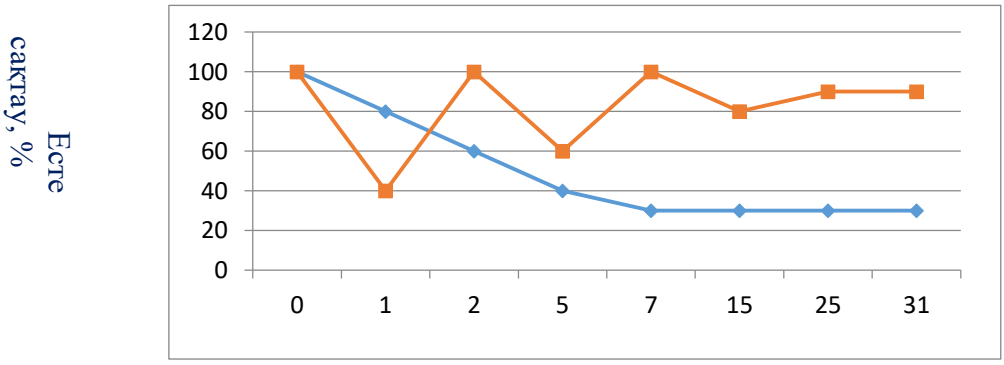

Уақыт (күндер саны)

Ұмыту қисығын өзгерту бұл тек жай қайталау ғана емес, бұның арасында әрдайым уақыт аралығы өсіп тұратын уақыт аралығы қажет. Сондықтан 1 сағатта жаңа ақпаратты 15 рет қайталап қисықты еңсеру мүмкін емес. Олардың арасында үнемі өсіп отыратын аралық болуы керек. Мәселе мынада, егер сіз үйренуіңіз керек кез келген факт немесе ақпарат қазірдің өзінде назарда болса (сіздің алдыңызда ашылған кітап делік), сіздің миыңыз оны жадыңыздан қайта есіне түсірту үшін ешқандай күш жұмсамайды. Сіз тек мәтінді оқып жатырсыз. Алайда, егер ақпарат белгілі бір уақыт аралығында қайталанса және сізге қажет болған сайын, оқулықтар мен дәптерлердің көмегінсіз қажетті материалды еске сақтауға мүмкіндік болады [1].

Бұл әдістің негізгі ерекшелігі - қашан және қандай материалды қайталау керектігін үнемі қадағалап отыру мүмкін емес. Ақпараттың аз мөлшерімен бұл қиын емес, бірақ үлкен көлемде бұл процесс өте ауыр болады. Міне, дәл осы жерде Anki қосымшасы көмекке келеді, ол сізге ақпаратты қайталау қажет болатын интервалдарды қадағалауды өз жұмысына алады.

Anki дегеніміз не?

Anki-бұл интервалды қайталау әдісін қолданатын кез-келген ақпаратты есте сақтауға арналған бағдарлама. Сізден тек күн сайын қосымшаға кіру (әдет жасау керек) және бағдарлама сізге ұсынатын материалды қайталау қажет. Anki-бұл кросс-платформалық бағдарламалық жасақтама, сондықтан оны Google Play-ден, сондай-ақ Mac OS, Windows және Linux операциялық жүйелері бар компьютерлерден табуға болады. Барлық осы платформаларда қолданба тегін. AnkiDroid-Android үшін Anki нұсқасы [2].

Жүктеу кезінде AnkiWeb қойындысына өтіп, өз есептік жазбаңызды жасаңыз. Бұл барлық құрылғылардағы деректерді синхрондау үшін қажет. Қосымшаны жүктегеннен кейін, тіркелгіге кіру үшін тіркелу кезінде сайтқа енгізген логин мен парольді енгізіңіз. Бұл қосымшада жұмыс жасауға мүмкіндік береді.

11 сыныптың ҰБТ-да химия пәнін таңдап отырған оқушылар арасында сауалнама жүргізілген болатын.

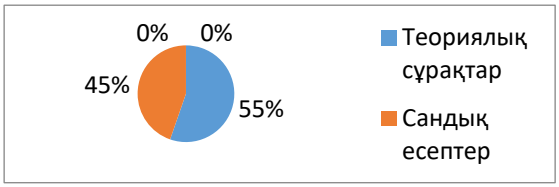

Бұл сауалнамадан нені көруге болады, яғни оқушы ҰБТ тапсырған кезде теориялық сұрақтардан да қате жіберітіндігі туралы. Осы мәселені жою үшін Anki қосымшасы таптырмас құрал болып табылады. Өйткені, оқушы сұрақтардың жауабын белгілі аралықта қайталап отыру арқылы есте сақтауға мүмкіндік алады.

2023-2024 оқу жылының жыл бойы 11 сынып оқушыларын яғни химия пәнін таңдаған түлектермен әзірленгенде осы Anki қосымшасын қолданған болатынбыз. Нәтижесінде оқушылардың ҰТО-ның сынақ тестісін тапсырған 9 оқушының 7-еуі химиядан жоғары балл жинап, жоғарғы оқу орнының грантына ие болды. Толығымен бұл ресурс себеп

болмағанымен, оқушылардың жоғары балл жинауына өзіндік себебін тигізгенін оқушылардан алынған сұхбат арқылы анықталды.

Кесте 1. 11 сынып оқушыларының тест көрсеткіштері

Оқушы	Қыркүйек айында мектепте жүргізілген сынаманың нәтижесі	ҰТО-ның сынақ тестісінің нәтижесі	Түскен ЖОО (грант)
Муханбетжанова А	16	31	ҚазҰАУ
Гельманова А	16	32	Алматы технологиялық университет
Қайыржанова Ф	17	33	Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті
Базарбаева Г	18	31	Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті
Ұзақбай Қ	19	39	Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті
Есеенжанова С	21	38	Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті
Мутиголлиева Н	14	29	Жәңгір хан атындағы БҚАТУ

Қорыта келгенде, егер сіз ақпаратты есте сақтаудың тиімді әдісін іздесеңіз және қолданбаның қалай жұмыс істейтінін талдауға уақытыңызды жұмсауға дайын болсаңыз, онда Anki сіз үшін болашақта инвестицияңызды қайтаратын нақты қазына болады. Қазіргі заман – қарыштап дамыған білім заманы. Ғылым мен білімнің дамуына қызмет ету –еліміздің болашағына қызмет ету.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. https://dzen.ru/
2. https://multiurok.ru /

ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ТАБЫСҚА ӘСЕРІ
ВЛИЯНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ НА АКАДЕМИЧЕСКИЙ УСПЕХ
THE IMPACT OF READING LITERACY ON ACADEMIC SUCCESS

Сагинбаева Бигайша Аманжоловна
Әбу Сәрсенбаев жалпы орта мектебі, Атырау облысы,
Құрманғазы ауданы, Алға селосы,
b-sagynbaeva@mail.ru

Abstract

This study explores the impact of reading literacy on academic success in school pupils. It examines how reading proficiency influences overall academic performance, cognitive development, and subject-specific outcomes. The research highlights the importance of early literacy interventions and the role of reading in enhancing comprehension, problem-solving, and

critical thinking skills. The findings underscore the need for effective literacy programs to improve academic achievement among school-aged children.

Keywords: Reading literacy, academic success, early interventions, cognitive development, and academic performance.

Аңдатпа

Бұл зерттеу оқушылардың оқу сауаттылығының академиялық жетістікке әсерін зерттейді. Ұсынылып отырған зерттеу жұмысында оқу дағдыларының жалпы академиялық көрсеткіштерге, когнитивті дамуға және пәндік нәтижелерге қалай әсер ететіндігі қарастырылған. Зерттеу жұмысы ерте оқу бағдарламаларының маңыздылығын және оқу қабілетінің түсіну, мәселені шешу және сыни ойлау дағдыларын арттырудағы рөлін айқындайды. Зерттеу нәтижелері мектеп жасындағы балалар арасында академиялық жетістікті арттыру үшін тиімді оқу бағдарламаларының қажеттілігін көрсетеді.

Тірек сөздер: Оқу сауаттылығы, академиялық жетістік, ерте араласу, когнитивті даму, академиялық көрсеткіш.

Аннотация

Это исследование изучает влияние грамотности в чтении на академический успех школьников. Оно анализирует, как уровень чтения влияет на общую академическую успеваемость, когнитивное развитие и результаты по предметам. Исследование подчеркивает важность ранних вмешательств в области грамотности и роль чтения в улучшении понимания, решения проблем и развития критического мышления. Результаты исследования подчеркивают необходимость эффективных программ по обучению грамотности для повышения академических достижений среди школьников.

Ключевые слова: Грамотность в чтении, академический успех, ранние вмешательства, когнитивное развитие, академическая успеваемость.

Introduction

Literacy is one of the most important aspects of the modern education system. It not only involves mastering the basics of reading and writing but also encompasses the ability to effectively use, understand, and apply information. These skills play a significant role in a pupil's daily life as well as in the learning process. Learners with higher literacy can quickly and efficiently grasp study materials and apply their knowledge in real-life situations. Additionally, the level of literacy directly affects pupils' academic achievements.

High literacy not only improves learners' success in subjects but also teaches them to think critically, analyze information, and apply it to specific goals. Literacy is an essential tool for achieving good results in various subjects because, during the learning process, a pupil must be able to extract, understand, and use the necessary information from texts. Developing literacy enables learners to express their thoughts freely and accurately, which in turn enhances their academic performance.

Overall, literacy plays a crucial role in shaping not only a pupil's academic life but also in developing life skills. These skills contribute to their success in school and assist in future career choices, as well as finding their place in society. When literacy is low, the process of mastering study materials slows down, and learners may face difficulties in various subjects, which negatively impact their academic success.

Purpose: This study explores how reading literacy affects the academic success of school pupils, particularly focusing on how their ability to read influences performance in various subjects across primary and secondary education. Understanding the link between reading literacy and academic success is vital for improving educational practices and addressing disparities in learner achievement. By examining both foundational literacy skills and their role in academic performance, this study seeks to highlight strategies to enhance literacy, ultimately promoting higher academic achievement in school pupils.

Objectives:

1. To explore the impact of reading literacy on the academic performance of primary and secondary school pupils.

2. To assess how early reading interventions influence academic success over the course of a pupil's education.

3. To identify the cognitive, emotional, and social factors influenced by reading literacy that contribute to academic success.

4. To examine the effect of literacy skills on specific subject areas (e.g., language arts, mathematics, and science) in school pupils.

This study hypothesizes that there is a close connection between reading literacy and academic success with pupils demonstrating stronger reading skills likely to perform academically during the class and everyday situations. Early interventions in reading and literacy development are expected to lead to enhanced academic outcomes in various subjects. Furthermore, it is anticipated that school pupils with higher reading literacy will show improved cognitive and social skills, facilitating better overall academic achievement.

Significance of the Study: The significance of this study lies in addressing the crucial role that reading literacy plays in the academic success of school pupils. Reading literacy is the gateway to other forms of learning, and proficiency in reading is directly linked to achievement in all subjects. By focusing on school-aged pupils, this research emphasizes the importance of fostering strong reading skills in the early stages of education.

In this research, both quantitative and qualitative survey methods were employed to gather comprehensive data and conduct an in-depth analysis. The quantitative approach involved using a set of predefined questions that provided measurable data, allowing for statistical analysis of the learners' reading literacy levels and their academic performance. This method helped identify patterns and trends in the relationship between reading skills and academic success.

On the other hand, the qualitative survey method was used to gather more detailed, descriptive insights into the learners' experiences and perceptions of reading. Open-ended questions allowed respondents to express their thoughts and provide a deeper understanding of the factors that influence their reading literacy and academic outcomes.

By combining both quantitative and qualitative methods, this research was able to offer a more complete and nuanced analysis of the impact of reading literacy on learners' academic achievement. The integration of these approaches allowed for a more comprehensive understanding of the subject matter.

Literature review

Reading literacy is a fundamental skill that influences not only language arts achievement but also academic success in other subjects. A study by Smith analyzed data from primary and secondary school pupils and concluded that students with higher reading proficiency had better academic performance across various subjects, including math, science, and social studies [1]. This suggests that reading literacy is not merely a skill necessary for reading comprehension but is crucial for understanding complex academic texts across disciplines.

Similarly, a study by Lee & Kim demonstrated that students with strong reading comprehension skills performed significantly better in subjects like history and science [2]. These findings underscore that reading literacy enables pupils to navigate and interpret subject-specific texts, thereby enhancing their overall academic performance.

Early literacy interventions have been shown to improve long-term academic outcomes for school pupils. A landmark study by Johnson & Green tracked a cohort of elementary school pupils who participated in an early literacy intervention program [3]. The study found that those who received additional reading support in their early years performed better academically, not just in reading but across all subjects, as they developed stronger cognitive and problem-solving abilities through reading. This highlights the importance of focusing on early literacy to support sustained academic achievement.

The findings of Anderson et al. also reinforce the importance of early literacy interventions. In their longitudinal study, they followed a group of primary school pupils who participated in

intensive reading programs. Their results showed that these pupils not only demonstrated improved reading proficiency but also showed higher academic performance and self-esteem, highlighting the interconnection between literacy development and overall academic success [4].

Reading literacy is closely linked to the development of cognitive skills such as critical thinking, memory retention, and problem-solving abilities. Taylor found that pupils who exhibited higher reading proficiency also scored higher on cognitive tests measuring these skills. These pupils were better able to analyze texts, synthesize information, and engage in problem-solving, all of which are essential for academic success in both primary and secondary school [5]. This suggests that reading literacy has a broader cognitive impact, extending beyond academic subjects to influence how pupils process and utilize information.

Additionally, research by Harris & Nguyen found that reading literacy positively affects executive functions, such as planning, organization, and self-regulation. These skills are crucial for academic success, especially in older school pupils who are expected to manage multiple subjects and assignments. Improved executive functioning linked to reading literacy can help pupils stay organized, meet deadlines, and engage more effectively in classroom activities [6].

Further studies, such as those by Wong et al., emphasize the disparities in reading literacy based on socioeconomic status. These studies suggest that targeted interventions aimed at providing support for pupils from disadvantaged backgrounds are essential for addressing these gaps in academic performance [7].

Beyond cognitive benefits, reading literacy can also enhance social and emotional development. Research by Lee found that pupils who were proficient readers often demonstrated better social skills, including empathy and communication, which helped them build stronger relationships with peers and teachers. These social skills are crucial for academic success, as pupils with higher social-emotional skills tend to be more engaged in classroom activities, exhibit positive behavior, and have better relationships with educators, all of which contribute to higher academic performance [8].

Methodology

During the course of the research, a survey was conducted as a primary data collection method. The survey was designed to assess the reading literacy levels of 10th-grade learners and their academic performance across various subjects. It consisted of 10 questions focused on learners' reading comprehension, ability to analyze texts, and overall reading skills.

After the survey was administered to 20 pupils, the responses were carefully analyzed to identify patterns and correlations between reading literacy and academic success. The analysis involved both qualitative and quantitative approaches, examining the learners' answers to determine their reading proficiency and how it may relate to their performance in different academic areas.

This method allowed for a comprehensive understanding of how reading literacy influences pupils' overall academic achievement. The findings from the survey were then used to draw conclusions about the importance of reading skills in relation to pupils' success in school.

Based on the analysis of the survey results, it was determined that focusing on improving reading literacy from the early stages of education is crucial. The data indicated that learners who had developed strong reading skills at an early age tended to perform better academically. Therefore, it is essential to prioritize the enhancement of reading literacy starting from primary school. Early intervention and a strong foundation in reading skills will not only support learners' academic success in higher grades but also ensure they are well-prepared to excel in various subjects throughout their education.

Table-1. The table summarizing the results of the survey, based on the responses from 6 excellent, 8 active, and 6 below-average pupils:

№	Question	Excellent Students (6)	Active Students (8)	Below-Average Students (6)
1	Do you find it difficult to understand the main ideas of a text when reading?	No	Sometimes	Yes

2	What types of reading materials do you read most often?	Books, Online Resources	Textbooks, Online Resources	Textbooks, Newspapers & Magazines
3	What issues do you face when reading?	None	New words and terms	Length of the text, Retaining information
4	How much time do you spend understanding the content of a text when reading?	Less than 5 minutes	5-15 minutes	More than 15 minutes
5	What methods help you learn new words and terms?	Understanding through examples, Online dictionaries	Writing them down, Examples	Writing them down, Online dictionaries
6	How satisfied are you with your reading results?	Completely satisfied	Sometimes satisfied	Not satisfied
7	Are there additional resources that help you with reading?	Yes, online resources, additional books	Yes, help from teachers and friends	No, only textbooks
8	What reading methods do you use?	Read a lot and repeat, Analyze the content	Read a lot and repeat	Only read the important information
9	What additional reading activities would you like to participate in to improve your literacy?	Books and journals	Training courses	Reading clubs and discussion groups
10	How interesting do you find reading?	Very interesting	Interesting, but sometimes boring	Not very interesting

Survey Overview and Analysis:

A survey was conducted with 20 learners from the 10th grade regarding their reading literacy. The results revealed the following distribution of pupils based on their academic performance:

- 6 learners were categorized as excellent performers.
- 8 learners were classified as active performers.
- 6 learners were identified as below average performers.

It was further found that the learners' prior academic levels were consistent with these performance categories. The pupils who demonstrated higher reading literacy also showed significantly higher academic achievements in school. These pupils consistently performed well in other subjects, showcasing a strong correlation between reading literacy and overall academic success.

This indicates that learners with higher reading literacy tend to excel in their academic progress, while those with lower literacy levels face challenges in achieving similar success across other subjects. The survey highlights the importance of reading literacy as a key factor in pupils' overall educational performance.

Results and Findings

The study highlights the critical connection between reading literacy and academic success in school pupils, as well as the broader cognitive, emotional, and social benefits of developing strong reading skills. Based on the survey results and the materials provided, several key findings emerge:

Impact of Reading Literacy on Academic Performance: The survey results reveal that students with higher literacy levels perform significantly better in various subjects. Excellent readers consistently show stronger performance across subjects like language arts, mathematics, and science, demonstrating that their ability to understand and process information directly correlates with their academic achievements. This supports the hypothesis that reading literacy plays a key role in academic success, as pupils with higher reading skills are better equipped to extract, understand, and apply information from texts in different subjects.

The Role of Early Interventions in Reading: The findings suggest that early literacy interventions are highly effective in enhancing academic success. Students who had early exposure to reading strategies, vocabulary development, and comprehension skills demonstrated improved academic outcomes over time. This supports the objective of the study that early interventions can significantly influence long-term educational performance, particularly in primary and secondary school pupils. These interventions appear to foster both reading skills and general cognitive abilities, allowing students to tackle more complex academic tasks as they progress through their education.

Cognitive, Emotional, and Social Factors: High literacy not only impacts cognitive abilities, such as problem-solving and critical thinking but also influences emotional and social development. Students with strong reading skills tend to express themselves more confidently, engage in deeper discussions, and participate actively in academic and social settings. This is consistent with the findings that literacy helps learners think critically, analyze information, and apply it to specific goals, both in their academic work and in social interactions.

Impact of Low Literacy on Academic Success: The survey clearly indicates that low literacy levels are linked to academic struggles. Students with lower literacy skills tend to perform poorly across all subjects, as they struggle to comprehend reading materials and extract necessary information. This slower processing of study materials leads to delays in mastering content and a general decline in academic performance. This finding reinforces the idea that reading literacy is essential for mastering study materials efficiently, and when literacy is low, academic progress is hindered.

Conclusion

The results of the study underscore the vital role that reading literacy plays in shaping the academic success of pupils. The findings align with the hypothesis that higher reading literacy is closely connected to stronger academic performance. Students who demonstrate stronger reading skills tend to perform better across all subjects, including language arts, mathematics, and science, and develop essential cognitive, emotional, and social skills that further contribute to their success.

The study also reveals that low literacy negatively impacts a pupil's ability to process information and comprehend academic materials, leading to poorer academic outcomes. Therefore, it is crucial to focus on improving reading literacy from an early stage to ensure that all students have the opportunity to succeed academically.

In conclusion, the research emphasizes the importance of literacy development in fostering academic success, encouraging educational practices that support and enhance reading skills in school pupils. By addressing the disparities in literacy levels and implementing targeted interventions, educators can help students reach their full academic potential, closing achievement gaps and promoting long-term success.

REFERENCES:

1. Smith, P. The Role of Reading Literacy in Academic Success: A Review of Recent Findings. International Journal of Education, 2019, 58(4), 390-405.
2. Lee, J., & Kim, C. The Influence of Reading Literacy on Academic Performance Across Subjects in School Pupils. Educational Psychology Quarterly, 2020, 41(3), 230-245.
3. Johnson, A., & Green, R. Early Literacy Interventions: Effects on Long-Term Academic Success. Journal of Educational Psychology, 2021, 89(2), 141-154.

4. Anderson, R., Scott, C., & Gray, L. Socioeconomic Status and Reading Literacy: A Review of the Literature. Journal of Educational Research, 2019, 53(2), 105-121.
5. Taylor, S. Cognitive Benefits of Strong Reading Skills: A Review of Current Literature. Journal of Educational Psychology, 2020, 94(5), 372-387.
6. Harris, M., & Nguyen, D. The Impact of Reading Skills on Academic Achievement in Secondary Education. Educational Research Journal, 2022, 45(3), 220-235.
7. Wong, Y., Tan, H., & Kim, C. The Relationship Between Reading Literacy and Academic Achievement: A Meta-Analysis. Journal of Educational Studies, 2020, 51(2), 88-102.
8. Lee, J. Reading Literacy and Social Development in School Pupils. Journal of Educational Psychology, 2018, 94(5), 372-387.

САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: НАҚТЫ ТАҚЫРЫП – ТАБЫСТЫ НӘТИЖЕ
LESSON STUDY: A SPECIFIK TOPIC – A SUCCESSFUL OUTCOME
ИССЛЕДОВАНИЕ УРОКА: ОПРЕДЕЛЕННАЯ ТЕМА – УСПЕШНЫЙ РЕЗУЛЬТАТ

Амангельдина Айгерим Амангельдиевна
«Жетісу облысы Ақсу ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесі
«Қ.И.Сәтбаев атындағы орта мектеп-гимназиясы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі
amangeldina1986@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақала сабақты зерттеуде тақырып таңдаудың маңыздылығын ашады. Мектеп-гимназиядағы зерттеулерге сүйене отырып, тиімді тақырып оқушылардың қажеттіліктеріне сай, ұстаздардың тәжірибесімен байланысты, нақты әрі зерттеуге жарамды болуы керектігі дәлелденеді. Бірлескен жұмыс пен шығармашылық топтың белсенділігі зерттеу нәтижелеріне оң әсер ететіні көрсетіледі. Зерттеу тақырыбын дұрыс таңдау білім беру сапасын арттыруға және мұғалімдердің кәсіби дамуына жол ашады.

Abstract

This article highlights the importance of topic selection in lesson study. Based on school-gymnasium research, it argues that an effective topic should be aligned with student needs, related to teachers' experience, specific, and researchable. It demonstrates that collaborative work and the activity of a creative team positively impact research outcomes. Proper selection of a research topic enhances the quality of education and promotes teachers' professional development.

Аннотация

В данной статье подчеркивается важность выбора темы в исследовании урока. На основе исследований в школе-гимназии утверждается, что эффективная тема должна соответствовать потребностям учащихся, быть связанной с опытом учителей, конкретной и пригодной для исследования. Доказывается, что совместная работа и активность творческой группы положительно влияют на результаты исследования. Правильный выбор темы исследования способствует повышению качества образования и профессиональному развитию учителей.

Тірек сөздер: зерттеу тақырыбы, бірлескен жұмыс, шығармашылық топ, нәтиже.

Keywords: research topic, collaborative work, creative team, outcome.

Ключевые слова: тема исследования, совместная работа, творческая группа, результат.

«Сабақты зерттеу (Lesson Study)… Бұл – жаңашылдыққа құштар әр ұстаздың жүрегіндегі жалынды мақсатты оятатын, кәсіби шеберлікті шыңдайтын құдіретті құрал. Ол

ұстаздар қауымын бір арнаға тоғыстырып, бірлесе жоспар құруға, тәжірибе алаңында сабақ өткізуге, көрегендікпен бақылау жасап, оны терең талдауға мүмкіндік береді.

Сабақты зерттеудің жүрегі – зерттеу тақырыбы десек, қателеспейміз. Себебі, дәл осы тақырып ұстаздардың зерттеу процесіне қалай қатысатынын, оқыту шеберлігін қалай жақсартатынын және шәкірттерінің білім шыңына қалай жетелейтінін айқындайды.

Осы орайда, мен мектеп-гимназия аясында жүргізілген зерттеулерге сүйене отырып, сабақты зерттеу үшін зерттеу тақырыбын таңдаудың алтын қағидалары мен шеберлікке бастайтын жолдарын қарастыруды жөн көрдім. Өз тәжірибемнен алған тұжырымдарымды ұстаздардың әр қадамына шамшырақ боларлық, таңдау жолында адастырмас нақты кеңестер мен ұсыныстар түрінде ұсынбақпын.

Зерттеу тақырыбы – сабақты зерттеудің тұғыры. Дұрыс таңдалған тақырып ұстаздардың бойында зерттеуге деген құштарлықты оятып, зерттеудің мақсаттары мен міндеттерін айқындауға жол ашады. Бұдан бөлек, зерттеу нәтижелерінің шәкірттерге шапағатын тигізіп, ұстаздардың кәсіби дамуына жол ашуына кепілдік береді деп ойлаймын.

Бүгінде сабақты зерттеу аясында мектеп-гимназиямызда зерттеу жұмыстары жаңа қарқынмен жүргізілуде. Желілік қоғамдастыққа әдістемелік көмек қолын созған Талдықорған қаласындағы ПШО тренерлері тарапынан көрсетілген кәсіби қолдау зерттеу жұмысының ілгерілеуіне зор серпін берді.

«Білім беру сапасын арттыру және тиімді жұмыс істеудің режимі» атты ауқымды жоба аясында жетекші Мұхтар Арын атындағы №24 мамандандырылған лицейі мен серіктес мектептер – Ақсу ауданының Қаныш Сәтбаев атындағы орта мектеп-гимназиясы және Көксу ауданының Нұрмолда Алдабергенов атындағы орта мектебі «Серпін» кәсіби желілік қоғамдастығын құрды. Осының нәтижесінде әр мектептен 6 зерттеу тобы жасақталды. Бұл топтардың негізгі мақсаты – мұғалімдердің зерттеушілік дағдыларын бірлесіп жоспарлау, бақылау, талдау және зерттеу мәдениетін қалыптастыру болып табылады.

Зерттеу тобын құруда төмендегідей негізгі өлшемдерге сүйендік: саналылық, жауапкершілік, коллаборативті орта қалыптастыру, шынайылық және нақтылық.

Сабақты зерттеу барысында тақырып таңдаудың маңыздылығын төмендегідей етіп қарастырдық:

✓ Нақты мақсаттар мен міндеттерді анықтау – жақсы тақырып зерттеудің нақты мақсаттарын белгілеп, ұстаздарға зерттеу процесінде неге назар аудару керектігін түсінуге көмектеседі.

✓ Қатысушыларды ынталандыру – қатысушылардың қызығушылығын оятатын және олардың тәжірибесімен байланысты тақырыпты таңдау ұстаздардың зерттеуге белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

✓ Оқушылардың оқу нәтижелерін жақсарту – зерттеу тақырыбы оқушылардың оқу нәтижелеріне тікелей әсер етуі тиіс. Таңдалған тақырып оқушылардың білім деңгейін арттыруға және оқу процесін тиімді етуге бағытталуы керек.

✓ Кәсіби дамуды қолдау – зерттеу тақырыбы ұстаздардың кәсіби дамуына ықпал етуі керек. Ұстаздар өз тәжірибесін жақсарта алатын және жаңа білімдер мен дағдыларға ие болатын тақырыпты таңдауы маңызды.

✓ Зерттеудің нәтижелілігін арттыру – дұрыс таңдалған тақырып зерттеудің нәтижелерін нақтырақ, пайдалырақ және қолдануға болатындай етеді.

Зерттеу тақырыбын таңдау кезінде бірнеше қағиданы берік ұстандық. Осы қағидалардың тақырыптың тиімділігін арттырып, зерттеу мақсаттарына сай болуын

қамтамасыз ететіндігіне көз жеткіздік. Бұл қағидалар біздің зерттеу жұмысымыздың компасы іспетті болды, әр қадамымызды дұрыс бағытқа бұруға көмектесті.

Біз ұстанған қағидалар:

Оқушылардың қажеттіліктеріне назар аудару: Зерттеу тақырыбы оқушылардың жанына үңіліп, олардың қажеттіліктерін, қиындықтарын және қызығушылықтарын ескеруі тиіс. Ұстаздар шәкірттерінің оқу процесіндегі қиындықтарын анықтау үшін сабақтарды көзбен көріп, оқушылармен тіл табысып, олардың жұмыстарын зерделеуі қажет.

Ұстаздардың тәжірибесімен байланыстыру: Зерттеу тақырыбы ұстаздардың жүрегінен шыққан оқыту тәжірибесімен тығыз байланыста болуы керек. Бұл ұстаздардың тақырыпты терең түсінуіне және зерттеуге жан-тәнімен берілуіне ықпал етеді. Ұстаздар өздерінің оқыту жолында кездесетін мәселелерді зерттеуге бағытталуы абзал.

Нақты және шектеулі тақырып: Зерттеу тақырыбы айқын да анық, шекарасы белгілі болуы шарт. Тым кең тақырып зерттеудің жолын қиындатып, нәтижелерді жүйелеуге кедергі келтіреді. Тақырыпты шектеу зерттеуді жеңілдетіп, нақты нәтижелерге жетуге көмектеседі.

Зерттеуге болатын тақырып: Зерттеу тақырыбы зерттеу әдістерін қолдану арқылы зерттеуге мүмкіндік беретіндей болуы керек. Бұл тақырыпты көзбен көруге, өлшеуге және талдауға болатындай болуы шарт.

Бірлесіп таңдау: Зерттеу тақырыбын ұстаздар бірлесе таңдауы қажет. Бұл ұстаздардың тақырыпты жақсы түсінуіне және зерттеуге белсенді қатысуына жол ашады. Бірлесіп таңдау ұстаздар арасындағы ынтымақтастық пен достықты нығайтады.

Мектеп – гимназия бойынша 9 “А” сыныбындағы эссе жазу дағдысын жетілдіруге бағытталған зерттеу жұмыстарына ден қойған «Ізденіс» тобы зерттеу тақырыбын таңдау үшін жан-жақты ізденіс жүргізді. Біз, әсіресе, осы жұмыстың маңыздылығын арттыру мақсатында әр түрлі әдістерге жүгіндік.

Бірінші кезекте, шығармашылық топ ұстаздары сабақтарды мұқият бақылап, оқушылардың әрбір әрекетін назардан тыс қалдырмады. Оқушылардың оқу процесіндегі қиындықтарын анықтау үшін олардың жазған жұмыстарына талдау жасалды. Бұл бақылаулар мен талдаулар ұстаздарға оқушылардың қажеттіліктерін тереңірек түсінуге және зерттеу тақырыбын нақтылауға жол ашты. Сабақтардың әрбір сәті, оқушылардың әрбір жауабы ұстаздардың назарынан тыс қалмады.

Сонымен қатар, ұстаздар оқушылармен жүргізген әңгімелесулерінде олардың оқуға деген көзқарастарын, жанына жақын қиындықтарын және қызығушылықтарын анықтауға тырысты. Оқушылардың пікірлері біздің зерттеу тақырыбын таңдауда шешуші рөл атқарды, өйткені біз оны оқушылардың нақты қажеттіліктеріне сай еткіміз келді.

Зерттеу тақырыбын таңдау үшін шығармашылық топ мүшелері бірлесе отырып талқылаулар жүргізді. Бұл талқылаулар ұстаздарға өздерінің тәжірибесімен бөлісуге, бір-бірінен үйренуге және ең қолайлы тақырыпты таңдауға мүмкіндік берді. Әрбір ұстаздың тәжірибесі, білімі мен көзқарасы зерттеудің сапасын арттыруға қызмет етті.

Ең соңында, зерттеу тақырыбын мектептің даму жоспарымен байланыстыру арқылы ұстаздардың жұмысының маңыздылығын арттырдық. Зерттеу нәтижелері мектептің дамуына пайдаланылуы тиіс деп шештік. Осылайша, біздің зерттеу жұмысымыз мектеп үшін де, ұстаздар үшін де маңызды болмақ.

«Қазақ тілі сабағында графикалық органайзер әдісі 9 “А” сынып оқушыларының жазылым барысында нақты фактілермен жұмыс жасау дағдысын қалыптастыруға қалай әсер етеді?» тақырыбында жүргізілген зерттеу жоғары деңгейде ұйымдастырылған және нәтижелі болды деп сенімді түрде айтуға болады. Зерттеу барысында графикалық органайзерлерді

жүйелі қолдану оқушылардың ақпаратты қабылдау, құрылымдау, жүйелеу және ұйымдастыру қабілеттерін едәуір жақсартты.

Оқушылардың жазылым дағдыларын жетілдіруде мұғалімдердің бірлескен жұмысының маңызы зор болды. Әр мұғалім зерттеуге өз үлесін қосуға жауапкершілікпен қарады: біреуі графикалық органайзерлерді дайындаса, екіншісі сабақ жоспарын құруға көмектесті, ал үшіншісі оқушылардың жұмысын бағалауға атсалысты. Осы бірлескен жұмыс арқасында зерттеудің әр кезеңі жоғары сапада орындалды.

Бақылаулар мен оқушылардың жұмыстарын талдау кезінде олардың графикалық органайзерлерді пайдаланған кезде жазылым дағдыларының айтарлықтай жақсарғаны анықталды. Оқушылар нақты фактілерді дәл, дұрыс пайдаланып, мәліметтерді жүйелі түрде ұсына білді. Мәтіндік дәлелдер мен логикалық байланыстарды қолдану арқылы ойларын сенімді жеткізе бастады. Бұл, өз кезегінде, жазба жұмыстарының сапасына, әсіресе дәлелділік, логикалық байланыс және ақпараттың толықтығы сияқты аспектілеріне оң әсер етті. Оқушылар өз ойларын жеткізуде нақты фактілер келтіріп, кібіртіктемей, сенімді түрде айтатын болды.

Сабақтың қысқа мерзімді жоспарын (ҚМЖ) құру кезінде зерттеу тақырыбы толық басшылыққа алынды. Сабақ жоспары графикалық органайзерлерді қолдануға бағытталған тапсырмалар мен жаттығуларды қамтыды, бұл оқушылардың нақты фактілермен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға бағытталды. Бақылаушылар өз міндеттерін атқара отырып, оқушылардың жұмысын мұқият бақылады, әр оқушының үлгерімін қадағалап, кері байланыс беріп отырды.

Сабақты талқылау кезеңінде мұғалімдер мен бақылаушылар зерттеу нәтижелерін талдап, келесі зерттеу сабағына мінсіз ҚМЖ әзірлеуге қатысты құнды ұсыныстар айтты. Бұл ұсыныстар графикалық органайзерлерді қолдану әдістемесін жетілдіруге, тапсырмаларды күрделендіруге және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталды.

Зерттеудің маңызды нәтижелерінің бірі – оқушылардың жазылымға деген қызығушылығының артқаны. Графикалық органайзерлер жазылым процесін ойын элементтерімен толықтырып, қызықтырақ етті, бұл олардың мотивациясын арттырды.

Жүргізілген зерттеудің нәтижелері – білім беру саласындағы жаңа көкжиектерге жол ашатын, мұғалімдерге тың әдістерді игеруге, оқушылардың білімге деген құштарлығын арттыруға септігін тигізетін қазына. Бұл зерттеу болашақта қазақ тілі сабақтарының сапасын арттыруға қомақты үлес қосып қана қоймай, жаңа ізденістерге де бастама болары сөзсіз. Графикалық органайзерлерді қолдану тәжірибесі мұғалімдердің кәсіби біліктілігін шыңдап, оқушыларға сапалы білім беруге мүмкіндік береді.

Зерттеу жұмысының барысында SWOT талдауының нәтижелерін ескеру арқылы зерттеудің күшті және әлсіз жақтарын, сондай-ақ мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтадық.

Күшті жақтары:	Әлсіз жақтары:
Графикалық органайзерлер оқушыларға ақпаратты құрылымдауға және жүйелеуге көмектеседі. Нақты деректермен жұмыс жасау арқылы жазылым сапасын арттыруға мүмкіндік бар. 9-сынып – жазылым дағдыларын қалыптастыру үшін ең қолайлы кезең. Зерттеу нақты сыныпқа және пәнге бағытталған, сондықтан нәтижелерді қолдану оңай.	Графикалық органайзерлерді тиімді пайдалану үшін оқушылардың білім деңгейі сай болуы шарт. Зерттеу нәтижелері тек бір сыныпқа қатысты болғандықтан, оны жалпылау қиынға соғады. Графикалық органайзерлерді дайындау және пайдалану қосымша уақыт пен қаржыны талап етеді
Мүмкіндіктер:	Қауіптер:
Зерттеу нәтижелерін басқа сыныптар мен пәндерде қолдануға болады. Оқушылардың сын тұрғысынан ойлау және ақпаратты сараптау дағдыларын дамытуға	Оқушылардың графикалық органайзерлерді қолдануға деген қарсылығы туындауы мүмкін. Сабақ жоспарына сай жұмыс істеу үшін

жол ашады. Мұғалімдерге жаңа оқыту әдістерін меңгеруге және тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді.	уақыттың жетіспеушілігі сезілуі ықтимал. Зерттеуге қатысушылардың (оқушылардың) денсаулығына байланысты мәселелер туындауы мүмкін (мысалы, сабаққа қатыспауы).

Зерттеу тақырыбын дұрыс таңдау – сабақты зерттеудің шыңына шығуының алтын кілті. Ұстаздар оқушыларының қажеттіліктерін терең сезінуі, өз тәжірибесіне сүйене отырып, нақты шешімдер қабылдауы, ойлау шегін кеңейтетін тақырыптарды таңдауы және бірлесіп жұмыс істеуі шарт. Осы мақалада ұсынылған қағидалар мен әдістер мұғалімдерге зерттеу тақырыбын дұрыс таңдауға және оқытудың қиын жолында сәттілікке жетуге көмектеседі. Зерттеудің нәтижелері оқушылардың білімге деген құштарлығын арттырып, мұғалімдердің кәсіби шеберлігін шыңдауға бағытталуы тиіс. Сабақты зерттеу мұғалімдердің үздіксіз өсуіне және сапалы білім беруге қосқан үлесі болмақ.

Төрт цикл аясындағы зерттеу жұмыстары төрт тоқсанға бөлініп, мұқият жоспарланды. Ынтымақтастық “Zoom” және “WhatsApp” платформалары арқылы үздіксіз жүзеге асырылды. Кәсіби қауымдастық мүшелерінің тығыз қарым-қатынасының арқасында зерттеу сабақтары жоспарланған уақытта өткізілді. Төрт айналымның ерекшелігі – топ мүшелері зерттеуге қатысқан мектеп мұғалімдерімен тәжірибе алмасып, бірлескен сабақ үлгісін көрсетті. Әр айналымнан кейін талдау және талқылау кезеңінде зерттеу тобының мүшелері серіктес мектептерден келген әріптестердің пікірін мұқият тыңдап, қорытынды жасады.

Қазақ тілі пәні бойынша жүргізілген зерттеулердің нәтижесінде, оқушылардың өз ойларын еркін және дәлелді түрде жеткізуіндегі өзгерістерді бағалау үшін төрт көрсеткіш анықталды: дәлелді сөйлеу, сенімділік деңгейі, сөздік қор және сауаттылық. Зерттеу барысында әр айналым соңында аталған төрт көрсеткіш бойынша оң өзгерістер байқалды. Бұл оқушылардың аргумент келтіре білу, қиын сұрақтарды қою, өзгелердің пікірін сыйлау, сөздік қорын молайту және грамматикалық тұрғыдан сауатты сөйлеу дағдыларының жақсарғанын дәлелдейді.

Жүргізілген зерттеу толыққанды талдаулар мен нақты дәлелдерге сүйене отырып, қазақ тілі сабағында графикалық органайзер әдісінің 9 «А» сынып оқушыларының жазылым барысында нақты фактілермен жұмыс жасау дағдысын қалыптастыруға оң әсер ететінін айқын көрсетті.

Осы зерттеу барысында графикалық органайзерлерді қолдану оқушылардың ақпаратты құрылымдау және жүйелеу, сыни ойлау және талдау, дәлелді жазу дағдыларын дамытуға көмектесті. Мұғалімдердің бірлескен жұмысы, желілік қоғамдастықтың қолдауы және оқушылардың белсенді қатысуы зерттеудің табысты өтуіне ықпал етті.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, графикалық органайзерлерді қолдану оқушылардың өз ойларын еркін әрі дәлелді түрде жеткізуіне, сөздік қорының молаюына және грамматикалық сауаттылығының артуына әкелді. Бұл өзгерістер оқушылардың қазақ тілі пәніне деген қызығушылығын арттырып, олардың академиялық жетістіктеріне жол ашты.

Сонымен қатар, зерттеу мұғалімдерге оқыту әдістерін жетілдіруге және оқушыларға сапалы білім беруге мүмкіндік берді. Графикалық органайзерлерді қолдану тәжірибесі мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етті.

Осылайша, зерттеу графикалық органайзерлерді қазақ тілі сабақтарында тиімді пайдалану арқылы оқушылардың жазылым дағдыларын және нақты фактілермен жұмыс жасау қабілеттерін дамытуға болатынын дәлелдеді. Бұл тәжірибе болашақта білім беру саласында жаңа ізденістерге жол ашып, қазақ тілі сабақтарының сапасын арттыруға үлес қосады.

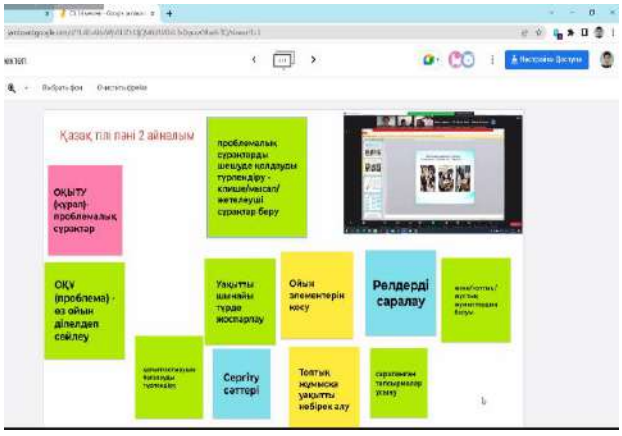

«Әрбір келесі сабағымыз алдыңғысынан жақсы болуы керек!» деген

қағиданы жадымызда ұстап, оқушылардың әрекеттеріндегі оң өзгерістер мен кездескен кедергілерді анықтап, жетістіктерін арттыру және олқылықтарды түзету жолдарын белгілеп отырдық. Осы мақсатта ұсыныстар тақтасын пайдаланып, әрбір сабақтан кейін жаңа ұсыныстар жазып іліп қойдық. Бұл мұғалімдердің проблемалық сұрақтар қою шеберлігі мен зерттеу әңгімесін жүргізу дағдыларының шыңдалғанын көрсетеді.

"Бірлескен жұмыс – тәжірибе алаңында" демекші, мұғалімнің өз қызметін нәтижелі атқаруы және кәсіби деңгейін көтеру мақсатында біліктілікті үздіксіз арттырып отыру қажет. Зерттеу тобының мүшелері де осы мақсатта облыстық, аймақтық, аймақаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда, форумдарда, сессияларда өз іс-тәжірибелерімен бөлісіп, баспа ақпараттық құралдарында 59 материал жариялады. Сонымен қатар, облыстық байқаулар мен педагогикалық оқуларға қатысып, жүлделі орындарға ие болды. Әкімшілік тарапынан мұғалімдердің қызметін бақылау және бағалауға, коучинг, семинар, вебинар процестерін жүргізуге, олардың кәсіби дамуын жоспарлауға, бірлескен жұмысты оқып-үйрену және ынталандыруға, сенімді қарым-қатынас орнатуға жағдай жасалуы тиіс.

Желілік қоғамдастықтағы барлық мәселелерді шешуде құрамдағы мектептер ынтымақтастық пен сенімге негізделген ортақ жұмысты мұрат тұтты. Мұндағы басты мақсат – жеке дара оқшауланып қалып қоймай, білім ресурстарын ортақ пайдалану. Тиімді ұйымдастырылған желілік қауымдастық мұғалімдерді өзара оқытуда жаңа мүмкіндіктерге жетеледі. Кәсіби ынтымақтастықта даму – балалардың өмірі мен біліміне жаңалық енгізудің дара жолы.

Жаңа қоғам мектебі, болашақ мектебі – кәсіби шеберлігі биік, бірнеше құзыреттілікті меңгерген, нақты шешім қабылдай алатын, мүмкіндігі мол ұстазды аңсайды. Сондықтан, уақыт пен заман талабына сай білім беруді ұйымдастыруды, елімізде ұстаз шығармашылығын өрістетуде ізденіспен жұмыс істеп, инновациялық жобаларды жүзеге асыруды парызымыз деп білеміз.

Сабақты зерттеу – ұстаздық жолдағы жаңа белестерді бағындыруға, кәсіби шеберлікті шыңдауға және оқушылардың білімге деген құштарлығын арттыруға мүмкіндік беретін құдіретті құрал. Бірлескен жұмыс, тәжірибе алмасу және үздіксіз ізденіс арқылы біз білім берудің жаңа сапасына қол жеткізе аламыз. Әрбір ұстаз – жаңа қоғамның жанашыры, болашақ мектептің құрушысы.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Льюис, К. (2002). Сабақты зерттеу: Мұғалімдер жетекшілігімен оқытуды өзгертудің құралы. Филадельфия, Пенсильвания: Жақсырақ мектептер үшін зерттеу.
2. Стиглер, Дж. В., және Хиберт, Дж. (1999). Оқытудағы алшақтық: Әлем мұғалімдерінің сыныптағы білім беруді жақсарту үшін үздік идеялары. Нью-Йорк: Еркін баспасөз.
3. Дадли, П. (ред.). (2011). Сабақты зерттеу: Мұғалімдерге арналған кәсіби оқыту процесі. Лондон: Рутледж.
4. Фернандес, К., Кэннон, Дж., және Чокши, С. (2003). Сабақты зерттеуді дамыту зерттеуі ретінде сипаттауға шақыру. Білім беру зерттеушісі, 32(5), 28–35.
5. Мурата, А. (2011). Математикалық оқытуды сабақты зерттеу арқылы реформалау үшін мұғалім мен зерттеуші білімін серіктестікке біріктіру. Математикалық білім беру бойынша зерттеу журналы, 42(5), 408-436.

ИНФОРМАТИКАНЫ ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫ ВИЗУАЛИЗАЦИЯЛАУ
ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ИНФОРМАЦИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНФОРМАТИКЕ
VISUALIZATION OF INFORMATION IN COMPUTER SCIENCE EDUCATION

Б.М.Тулкина
Б.Ахметов атындағы жоғары педагогикалық колледжі
tulkina80@gmail.com

Аннотация

Мақалада оқу ақпаратын визуализациялау және оны информатика сабақтарында оқу процесінде пайдалану бойынша ұсыныстар берілген. Бұл ұсыныстар сабаққа дайындалу барысында қызмет ететін мұғалімдерге де, педагогикалық оқу орындарының студенттеріне пайдалы болады. Оқу ақпаратын визуализациялау принциптері, визуализация әдістері, сондай-ақ онлайн қызметтерді қоса алғанда, визуализацияның бағдарламалық құралдары жан-жақты қарастырылған.

В статье даны рекомендации по визуализации учебной информации и ее использованию в учебном процессе на уроках информатики. Эти рекомендации будут полезны как учителям при подготовке к занятиям, так и студентам педагогических учебных заведений. Подробно рассмотрены принципы визуализации учебной информации, методы визуализации, а также программные средства визуализации, включая онлайн-сервисы.

The article provides recommendations on visualizing educational information and its use in the learning process in computer science lessons. These recommendations will be useful for both teachers preparing for lessons and students of pedagogical institutions. The principles of educational information visualization, visualization methods, as well as visualization software tools, including online services, are thoroughly examined.

Білім беру жүйесінің мазмұнын жаңғырту қазіргі қоғам дамуының кезеңінде оқытуды ұйымдастырудағы инновациялық үдерістермен тығыз байланысты.

Қазіргі заманғы білім беру технологияларын тиімді пайдалану негізінде оқу-тәрбие үдерісін жоғары сапада ұйымдастыру – қазіргі білім беру кезеңіндегі мұғалімнің кәсіби шеберлік деңгейінің көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

Білім беру мазмұны саласындағы негізгі проблемалар оқытылатын материалдың көлемінің жедел өсуі мен оның үнемі жаңарып отыруымен байланысты. Оқу үдерісін оқу-әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету мәселесі күрделене түсті. Осыдан қазіргі білім беру кезеңіндегі негізгі мәселелер туындайды. Солардың бірі – оқу ақпаратының, тапсырмалардың, жаттығулардың ұйымдастырылуы мен құрылымдануы, яғни білім беру мазмұнының негізін құрайтын компоненттер. Білім беру мазмұнының элементтері табиғаты жағынан әртүрлі, күрделі өзара байланыстарға ие болғандықтан, оларды бірыңғай оқу үдерісіне біріктіру міндеті қиындай түседі.

Ақпарат – оқытушы мен оқушы арасындағы байланыстырушы буын, ол оқыту үдерісін құрылымдаушы элемент болып табылады. Сондықтан мұғалім оқушыларды ақпарат көздерімен және оқу материалымен тиімді жұмыс істеу тәсілдеріне үйретуі тиіс. Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру технологиясын таңдауда оқу материалының қабылдануы мен өңделу тәсілі негізгі негіз болуы қажет.

Оқушылар мен мұғалім үшін сабақ қызықты болуы үшін ол барынша заманауи болуы керек. Мұғалімнің басты міндеті – сабақта тиімді оқу жағдайларын жасау.

Оқу үдерісіндегі басты ақпарат көздері төртке бөлінеді: дыбыс, бейне, қимыл, немесе олардың кешені. Оқушылар ақпаратты көрнекі түрде қабылдағанда, оны тезірек есте сақтайды. Сондықтан сабақтарда мүмкіндігінше көп презентациялар, сызбалар, кестелер, иллюстрациялар, тәжірибелер, ойындар мен эксперименттер қолданылуы тиіс.

Әрбір мұғалім сабаққа дайындалу барысында оның мазмұнын оқушылардың жас ерекшеліктері мен жеке қабілеттерін ескере отырып құрады. Ақпаратты жеткізу әдістерін дұрыс ұйымдастыру арқылы оқушылардың оны толық меңгеруіне жағдай жасайды. Бұл ретте әртүрлі көрнекі және иллюстративті құралдар көмекке келеді [3, 4, 9].

Ақпаратты визуализациялауға арналған көптеген әдістер мен құралдар бар. Оларды қолданудың басты мақсаты – оқушыға алгоритмдік және абстрактілі түрде түсіндіру қиынға соғатын ұғымдарды көрнекі түрде көрсету. Кез келген ақпараттық технологияны, соның ішінде оқыту ақпаратын визуализациялау технологияларын пайдалану сабақтың үш негізгі мақсатын шешуге көмектесуі тиіс: оқыту, дамыту және тәрбиелеу.

Тәжірибе жүзінде оқу ақпаратын визуализациялаудың ең қарапайым әдістері (сызықтық графиктер, диаграммалар, гистограммалар) де, күрделі математикалық аппаратқа негізделген әдістер де қолданылады. Сонымен қатар, визуализациялау барысында әртүрлі әдістердің комбинациясын қолдануға болады [1, 6].

Жоғарыда айтылғандай, визуализацияның көптеген әдістері бар, олардың әрқайсысының артықшылықтары мен кемшіліктері болады. Қарапайым әдістердің негізгі кемшілігі – үлкен көлемдегі және күрделі ақпараттарды тиімді визуализациялай алмауы. Көптеген мәліметтерді ұсыну және өңдеу кезінде оларды кіші топтарға бөліп, бейнелерді сүзгілеу қажет.

Визуализация құралдарын үш негізгі параметр бойынша жіктеуге болады [5, 6]:

- Қолданылатын деректер түріне қарай;
- Ұсынатын визуалды бейнелеріне қарай;
- Олармен өзара әрекеттесу мүмкіндіктеріне қарай.

Айқын нәрсе – бір визуализация құралы бірнеше түрлі дерек түрлерін қолдауы, әртүрлі визуалды бейнелерді ұсынуы және олармен әртүрлі тәсілдермен әрекеттесуге мүмкіндік беруі мүмкін.

Визуализация әдістеріне қойылатын талаптар

Кез келген визуализация әдістері келесі талаптарға сай болуы тиіс:

- Оқушыларға ақпаратты түсінікті және көрнекі түрде ұсыну;
- Фактілер мен заңдылықтарды ықшам әрі мазмұнды сипаттау;
- Оқушылардың біліміндегі олқылықтарды толықтыру;
- Әртүрлі модельдерді құру үдерісін көрнекі түрде көрсету.

Визуализация әдістерін қолданар алдында мыналар ескерілуі керек [2, 14]:

- Берілген мәліметтер жиынтығына тән заңдылықтарды нақты көрсете алатын әдісті таңдау;
- Деректерді бейнелеу үшін өлшемдерін, пропорцияларын және масштабын анықтау.

Барлық деректерді бейнелеу қажет пе, әлде олардың бір бөлігін визуалды түрде, ал қалғанын аудиалды түрде ұсыну керек пе деген сұрақты талдау қажет.

Ақпаратты ұсыну принциптері:

- Құрылымдылық принципі
- Қысқалық принципі
- Маңызды элементтерге назар аудару принципі
- Таныс ассоциациялар мен стереотиптерді қолдану принципі
- Жалпылау және стандарттау принципі
- Ғылыми негізділік принципі

Оқу ақпаратын визуализациялау принциптері:

1. Ақпараттың түсінікті болуы: Визуализацияның негізгі мақсаты – оқушыларға ақпаратты түсінікті етіп жеткізу. Сондықтан ақпарат қысқа әрі нақты болуы керек. Қажетсіз мәліметтермен шамадан тыс жүктемеуге болмайды.

2. Тек мәтіннен тұрмауы керек: Көптеген оқушылар мәтіндік ақпаратты қабылдауда қиналады. Сондықтан мәтінді пиктограммалармен, белгілермен алмастыру керек. Геометриялық фигуралар, диаграммалар, карталар және басқа да визуалды құралдар мақсатқа сай қолданылуы тиіс.

3. Деректерді ұйымдастыру: Ақпарат жүйелі және нақты ұйымдастырылуы керек. Визуализациялау алдында бірнеше дереккөздерді салыстырып, ақпараттың шынайылығына көз жеткізу қажет. Тексерілген, контексті ескеретін ақпарат құрылымы тиімді болады.

4. Дәлдік пен объективтілік: Графиктер мен диаграммалар жасалған кезде қателер мен бұрмалаулар болмауы үшін олардың өлшемдері мен пропорциялары нақты сақталуы қажет.

5. Стиль мен безендіру: Визуалды материал сабақ тақырыбына сәйкес келуі керек. Қанық түстерден аулақ болып, ғылыми стильді сақтау маңызды.

6. Ақпараттың көлемін теңгерімді ұстау: Тым көп визуалды элементтер ақпаратты күрделендіріп жібереді. Оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеріп, ақпаратты қабылдау деңгейіне сәйкес дизайн таңдау керек.

7. Әртүрлі визуалды құралдарды қолдану: Тек диаграммалар мен кестелермен шектелмей, бейнежазбалар, карталар, инфографикалар қолдану ұсынылады. Креативтілік оқушылардың назарын аударуға көмектеседі.

8. Техникалық дайындық: Визуализация құралдарын қолданбас бұрын арнайы әдебиеттерді оқып, бағдарламалық жасақтамамен танысу қажет.

9. огикалық және құрылымдық реттілік: Визуалды ақпарат логикалық тұрғыда ұйымдастырылып, оның қолдану әдістері алдын ала анықталуы тиіс.

Оқу процесінде визуалды ақпаратты пайдалану ережелері:

1. Оқушылардың жас ерекшеліктерін ескеру керек, себебі кейбіреулер визуалды ақпаратты жақсы қабылдайды, ал басқалары мәтіндік немесе аудиалды ақпаратты жақсы меңгереді.

2. Визуалды технологияларды тек көрнекілік үшін емес, нақты білім беру мақсатында қолдану керек.

3. Кейбір ақпарат визуалды түрде жақсы есте сақталса, кейбір деректерді дәстүрлі әдіспен (ауызша немесе жазбаша) ұсынған жөн.

4. Визуалды материалдарды шамадан тыс қолдану оқушылардың назарын негізгі мазмұннан алаңдатуы мүмкін.

5. Визуализация – білім беру процесінің бір бөлігі, бірақ оны басқа әдістермен үйлестіру маңызды.

Оқу процесінде визуалды құралдардың түрлері:

- Графиктер мен диаграммалар – үрдістер мен өзгерістерді көрсетуге көмектеседі.
- Гистограммалар – мәліметтерді салыстыру үшін қолданылады.
- Дөңгелек диаграммалар – бүтіннің құрамын көрсетеді.
- Кестелер мен схемалар – үлкен көлемдегі деректерді құрылымдауға көмектеседі.
- Мультимедиялық презентациялар – визуалды ақпараттың қабылдануын жеңілдетеді.
- Бейнефильмдер – жаңа материалды түсіндіруге және оқушылардың қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі заманғы интернет-сервистер ақпаратты визуализациялау үшін мол мүмкіндіктер береді. Бұл мүмкіндіктерді информатика пәнін оқытуда қалай пайдалануға болатынын қарастырайық.

Google Forms (Google Форма)

Информатика сабағында әрбір оқушының білімін компьютер арқылы тексеруге болады. Google Forms көмегімен жедел тестілеу жүргізіп, оқушылардың жауаптарын жинақтауға болады. Нәтижелерді экранда көрнекі түрде көрсету үшін жауаптар кестесіне шартты форматтау параметрлерін алдын ала орнатуға болады.

Жауаптарды визуализациялау:

- Оқушылардың жауаптары кестеде сақталады.
- Дұрыс жауаптар жасыл түспен белгіленеді, бұл оқушыларға өз жауаптарын бірден бағалауға мүмкіндік береді.

Интерактивті жұмыс парақтары

Ақпаратты өңдеу дағдыларын дамыту үшін интерактивті жұмыс парақтарын қолдануға болады. Мұндай парақтарды Google Docs көмегімен құрып, оқушыларға қолжетімді етуге болады.

Қолдану әдістері:

- Оқушыларға жеке немесе топтық жұмыс үшін сілтеме беріледі.
- Тапсырма нұсқаулары парақта жазылады.
- Оқушылар тапсырманы сабақ барысында немесе үйде орындай алады.

Мысал:

«Графикалық ақпаратты компьютер жадында ұсыну» тақырыбын өткенде оқушыларға мынадай тапсырма беріледі:

- Бірінші деңгей: екілік кодты ақ-қара түсті кескінге айналдыру («0» – ақ түс, «1» – қара түс).
- Екінші деңгей: ондық кодты екілік кодқа ауыстырып, сәйкес түстерді белгілеу.

Бұл тапсырма оқушылардың графикалық ақпаратты кодтау және декодтау механизмін жақсы түсінуіне көмектеседі.

Google Drawings (Google Суреттер)

Google Drawings көмегімен интерактивті жұмыс парақтарын жасауға болады. Мұндай парақтарда:

- мәтіндік өрістер,
- суреттер,
- схемалар,
- ақпаратты визуализациялаудың басқа да құралдары орналастырылады.

Мысал:

«Pyton программалау тіліндегі циклдер» тақырыбында оқушыларға интерактивті жұмыс парағын толтыру тапсырмасы беріледі. Әрбір оқушы өзіне бөлінген аймақта жұмыс істейді. Бұл тапсырма:

- оқушылардың уақытын үнемдейді,
- талқылау барысында циклдердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын салыстыруға мүмкіндік береді.

Уақыт шкаласы (Timeline Tools: Dipity, Timetoast және т.б.)

Хронологиялық ақпаратты визуализациялау үшін уақыт шкаласын қолдануға болады.

- Мысалы: ЭЕМ дамуының кезеңдерін уақыт шкаласы түрінде көрсету.
- Мүмкіндіктері: мәтіндік, графикалық және видеоақпараттарды біріктіру.

Mind Maps (MindMeister, Cacoo және т.б.)

Ақпаратты құрылымдау және байланыстыру үшін ой карталарын (mind maps) қолдану тиімді.

- Қолдану тәсілдері:
  - жаңа материалды түсіндіру,
  - ұғымдар арасындағы байланысты анықтау,
  - конспект жасау,
  - мәтінмен жұмыс істеу.

Tag Cloud (Tagul және т.б.)

Кілт сөздерді визуализациялау үшін «сөз бұлтын» (tag cloud) жасауға болады.

- Қолдану: рефлексия кезеңінде, оқушылардың басты ұғымдарды түсіну деңгейін тексеру үшін.
- Функциялары:
  - әрбір сөз анимация арқылы бөлектенеді,
  - гиперсілтемелер арқылы қосымша ақпаратты көрсетуге болады.

Қорытынды

Оқушылардың білімін өз бетінше визуализациялау олардың танымдық белсенділігін арттырады және келесі дағдыларды дамытады:

- ақпаратты құрылымдау және жүйелеу,

- теорияны практикамен байланыстыру,
- визуалды мәдениет дағдыларын қалыптастыру,
- зейінділік пен ұқыптылыққа тәрбиелеу,
- оқуға деген қызығушылықты арттыру.

Қазіргі заманғы визуализациялау сервистері информатика пәнін оқытуда оқушылардың материалды түсінуін жақсартуға, олардың шығармашылық ойлауын дамытуға және практикалық дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Қорытынды:

Оқу процесінде визуализацияны тиімді пайдалану білім сапасын арттыруға көмектеседі. Дұрыс қолданылған визуалды ақпарат:

- Оқушылардың қызығушылығын арттырады.
- Материалды тез әрі тиімді меңгеруге ықпал етеді.
- Ойлау және шығармашылық қабілеттерді дамытады.
- Оқу процесін жеңіл әрі тартымды етеді.

Визуализация – тек көмекші құрал емес, ол оқушылардың білімін тереңдетуге және түсінігін жақсартуға арналған маңызды әдіс.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Апанович З. В. Методы визуализации информации — наукоемкое направление современных ИТ // Компьютерные инструменты в образовании. 2020. № 2. С. 20–27.
2. Зинченко В. П. Формирование зрительного образа // Исследование деятельности зрительной системы. М.: Изд-во МГУ, 1969. 105 с.
3. Кошева Д. П. Формирование профессиональной компетентности учителя // Педагогическое образование на Алтае. 2018. № 1. С. 8–13.
4. Кравченя Э. М. Технические средства обучения в школе: учебное пособие для слушателей курсов повышения квалификации и переподготовки кадров образования. Минск: ТетраСистемс, 2005. 271 с.
5. Лаврентьев А. Н. История дизайна: учебное пособие. М.: Гардарики, 2008. 303 с.
6. Лаптев В. В. Изобразительная статистика. Введение в инфографику. СПб.: Эйдос, 2012.
7. Лаптев В. В. Инфографика: основные понятия и определения // Научно-технические ведомости СанктПетербургского государственного политехнического университета. Гуманитарные и общественные науки. 2013. № 4 (184). С. 180–187.
8. Лаптев В. В. Информационный дизайн и визуализация данных // Дизайн. Теория и практика. 2014. № 15. С. 32–46.
9. Неудахина Н. А. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 2020. 244 с.
10. Никулова Г. А. Графические акценты как одно из средств активации внимания пользователя // Дистанционное и виртуальное обучение. 2008. № 8 (14). С. 23–36.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІНДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫН ЖҮРГІЗУ ТӘСІЛІ

Хамзина Мадина Оразалиевна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қаласы, № 42 орта мектеп КММ
m.madina.86@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарын оқыту тәсілдерін зерттеу – бүгінгі күннің өзекті мәселелерін көрсетеді. Бұл тақырып заманауи технологиялар арқылы

оқушылардың қызығушылығын арттыруға бағытталған. Жаңа технологияларды қолдану оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, қазақ тілі мен әдебиетіне деген сүйіспеншілігін оятуға мүмкіндік бар. Сабақ барысында «Қабырғадағы сурет», «Бинго», «Пазл», «Рөлдік ойын», «Графикалық органайзер», «Сана саяжолы», «Ыстық орындық», әдістерін пайдалану арқылы оқушылардың білім сапасын жақсартуға, сонымен қатар оқыту процесін қызықты әрі мазмұнды етуге болады. Бұл зерттеу ауыл мектептерінде оқытушыларға көмек көрсетуді, қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарына интеграциялау жолдарын қарастырады.

Түйінді сөздер**:** әдіс-тәсілдер, технологиялар, қабілет, білім, қызығушылық.

Қазақ тілі - мемлекеттік тіл. Сондықтан да ауылдың орыс тілді мектептерде оқушыларды қазақ тілінде сөйлеуге үйрету бүгінгі күннің басты талабы болып тұр. Мемлекеттік тілді оқытудың тиімді жүйесі мен құрылымын қалыптастыру әрбір мұғалімнің шеберлігі мен шығармашылығына байланысты. Оқу орыс тілінде жүретін ауыл мектептердегі қазақ тілі пәні мұғалімдерінің мақсаты – оқушылардың сөйлеу/ сөйлесе алу дағдысын дамыту, қарым – қатынас жасауға үйрету, сондай-ақ , мемлекеттік тілді меңгеріп, өзара сөйлеуіне жағдай тудыру және сабақ барысында алған білімдерін күнделікті өмірлерінде қолдана алуға үйрету. Ауылдағы орыс тілінде оқытылатын мектептерде қазақ тілін оқытудағы төрт тілдік дағды тілдің қарым-қатынас құралы болып табылады. Соның ішінде ерекше орын алатыны айтылым әрекеті. Ауызша сөйлесудің жазбашадан айырмашылығы бар. Ауызекі сөйлеу тілі жазба тіліне қарағанда бөлшектерден тұратын грамматиканы, шаблонды сөз тіркестерін және қайталауды қолданады. Осындай үдерістер тілге әсер етіп, әңгімелесу дағдысының басқа дағдылардан бөлек екендігін көрсетеді. Қазақстанның білім беру ұйымдары оқушылардың функционалдық сауаттылығын, коммуникативтік, лингвистикалық құзыреттіліктің негізін қалыптастырады. Бұл мақсатқа жету үшін білім беру ұйымдары үш тілді оқытуды жүзеге асырады. Үш тілді оқу оқушының сөйлеу әрекетінің (айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым) түрлерін дамыту арқылы қазақша еркін, сауатты сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Оқушылар қазақ тілінде сөйлеулері үшін сабақта үнемі қазақша сөйлесу керек. Менің оқытып отырған сыныбымда қазақ тілі мен әдебиеті сабағында қарапайым әрі қысқа сөздерді, сөз тіркесін қайталатып отырамын. Сондай-ақ, ағылшын тілінде келетін сөздерді де еске түсіріп отырамын. Мысалы: көйлек – платье – dress, қалам – ручка – pen, кітап – книга – book. Күнделікті сабақта қайталаулар болатын болса, оқушылар сол айтылатын сөздерге үйренісіп, айта алуға жаттығады. Сонда ғана біз орыс тіліне аударма жұмысынан аулақ боламыз деген сөз. Мұғалім сабағында ым-ишараны қолданып отырғаны дұрыс. Мысалы: тыңдаймыз, қайталаймыз. Сабақта бірден қазақша сөйлету қиын. Ең алдымен бастауыш сынып оқушыларын қарапайым сөздерді айтуға, одан кейін сөз тіркесін құрауға, сондай –ақ қарапайым сұрақтар қоя алуға үйрету керек. Осы тұрғыдан келгенде, Скиэн мен Фостер (1997) ауызша сөйлеуге арналған әртүрлі тапсырмалардың осы мәселенің шешімі бола алатындығын көрсетті: кейбіреулері сауатты сөйлеуге арналса, ал кей біреулері тез сөйлеуге бағытталған. Шетелдік ғалымдардың зерттеу нәтижесінде күнделікті сабақта қолданылатын «диалогтік оқыту» модулінің маңызы зор табыстарға жеткізетінін дәлелдеген. Мысалы, Мерсер мен Литлтон (2007) өз еңбектерінде диалог сабақта оқушылардың қызығушылығын арттырумен қатар, олардың білім деңгейінің өсуіне де үлес қосатындығын атап көрсетеді. Выготскийдің оқыту моделі оқушы диалог құру нәтижесінде білім алады деп жорамалдайды. Сондықтан, оқушының білім деңгейін дамытуға әлеуметтік көмек көрсетуде мұғалімнің рөлі ерекше. Оқушылардың көбірек білетін басқа адамдармен, бұл рөлдерде сыныптастары мен мұғалімдер болуы мүмкін, диалог жүргізу мүмкіндігі болған жағдайда, оқыту жеңіл болмақ. Айтылым әрекеті сабақ бойы жүріп отыратын үрдіс. Әсіресе, бастауыш сынып оқушыларын айтуға, сөйлеуге үйретуде сабақ барысында рөлдік ойындар, жұптық, топтық жұмыстарды жиі қолданған дұрыс. Мен өз сабақтарымда оқушылардың сауатты сөйлеуіне баса назар аударамын. Жаңартылған бағдарламаны жүзеге асыру

барысында өз сабақтарымда «Қабырғадағы сурет», «Бинго», «Пазл», «Рөлдік ойын», «Графикалық органайзер», «Сана саяжолы», «Ыстық орындық», әдістерін жүзеге асырдым. Бұл әдіс-тәсілдерді қолдануымның себебі, оқушыларды еркін сөйлеуге, өзара сөйлесе алуға, жұптық жұмысты орындауға, сұрақтарға нақты жауап бере алуға, сөйлем құрастырғанда сөздердің орын тәртібін сақтап айта алуға жетелеу болатын. Сол себепті, мен сабақтарымда қолданған әдіс-тәсілдеріме тоқталып кетсем. Мысалы: сабақ барысында «Рөлдік ойын» әдісі қолданылды, бұл әдістің тиімділігі: оқушылар белгілі тақырып бойынша өзара сөйлесе алады. Бұл тапсырманы орындау барысында оқушылар бір-бірлеріне қойылатын сұрақты нақты, әрі қатесіз айта алуға тырысады, ал жауап беретін екінші оқушы да сөйлемдердің орын тәртібін сақтайды. Үлгі:

- Сәлем! hello
- Сәлем!
- Сенің атың кім?
- Менің атым – Катя.
- Сен неше жастасың?
- Мен алты/жеті жастамын.

Келесі қолданған әдістің бірі «Графикалық органайзер». Бұл әдісті бастауыш сыныптың «Мен қаламмен жазамын», «Мектепте», «Менің сыныбым» тақырыптарын өткенде өте тиімді. Оқушылар суреттерге қарап сөзді, сөз тіркесін, сөйлемдерді сауатты құрастырып айтуға икемделеді. Мысалы: Мынау – мектеп. Мен мектепте тыңдаймын, кітап оқимын, қаламмен жазамын, айтамын.

«Бинго» әдісін қолдануда оқушылардың ойлау қабілетін, ой ұшқырлығын, оқуға ынтасын арттыру. Ұйымдастырушылық қабілетін дамыту. Оқушыларды ұйымшылдыққа, нақты пәнге қызығушылыққа, жауапкершілікке, өзін-өзі тәрбиелеуге дағдыланады. «Оқу құралдары» тақырыбын өткен уақытта сызба бойынша сөйлем құрастыру берілген және түстерді де қайталап өтуге болады. 1-сынып оқушыларының көбі оқуға дағдыланған. Сондықтан бұл тапсырманы орындатуда қиындық тумайды.

Қабырғадағы рөл стратегиясын «Бұл кім?» тақырыбын өткенде қолдануға болады. Оқушыларға алдын-ала дайындалған әженің немесе атаның суреті беріледі. Оқушылар оларды сипаттап айтып береді. Мақсаты: оқушылар берілген суретті бояу арқылы қол моторикасын дамытады, шапшаң ойлауға, сөйлемдерді дұрыс құрастыруға дағдыланады. «Ыстық орындық» әдісінде қолдануға болады . Алмабектің маскасын басына киіп оқушы орындыққа отырады, ал қалған оқушылар оған тақырып бойынша сұрақтар қояды. Бұл стратегияны үй жұмысын еске түсіргенде, сабақты бекіткен уақытта қолданған тиімді.

«Сана саяжолы» стратегиясын жаңа сөздерді еске түсіру уақытында қолданған өте тиімді деп есептеймін. Оқушының есте сақтау, сөйлеу дағдысы дами түседі. «Коллаж құрастыру» әдісін «Бұл кім?», «Бұл не?» тақырыбын өткенде қолдану өз жемісін береді. Сабақты өту барысында оқушылардың ішкі уәжі арта түседі және жаңа сөздерді тез естерінде сақтайды. Бұл жайында Байгейт (1999) жаттығуды қайталаудың сапаға әсер еттіндігін атап көрсетті. Мұғалім тарапынан нұсқау болмағанына қарамастан жаттығуды барынша қайталайтын оқушы барынша сауатты сөйлеп, сөздік қоры анағұрлым толыса береді. Сондықтан тапсырманы таңдау оқушының сөйлеуіне әсер етеді, ал тапсырманы қайта орындау жылдамдықты арттырып, сауатты, анық сөйлеуге көмектеседі. Әдетте біз сөйлеу барысында тек сөйлеу әрекетіне ғана назар аудармай, сөйлеушінің қандай жауап беретініне, сұрақты түсінуіне назар аударуымыз керек. Ендеше оқыту барысында үздіксіз әрі жүйелі түрде қолданылған технология сөйлеу әрекетін қалыптастыруды меңгертеді, сондықтан қазақ тілін қазіргі заманға сай тиімді үйретуге мүмкіндк беретін заманауи әдіс–тәсілдерді қолдана білуіміз қажет.

Қорыта айтқанда нағыз мұғалім деп тәрбиеленушінің ойы мен жүрегіне жол тапқан ұстазды айтамыз. Қоғам талабына сай кәсіби мұғалім болу заман талабы болып тұрғаны анық. Қазақстан Республикасының жоғары педагогикалық білім беру тұжырымдамасында «Жаңа формация мұғалімі – кәсіби дағды мен педагогикалық дарыны қалыптасқан,

жаңалыққа құмар, рухани дүниесі бай, шығармашылықпен жұмыс істейтін жеке тұлға » деп көрсетілген.

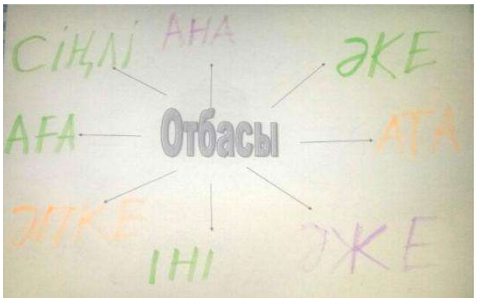

(1сурет)

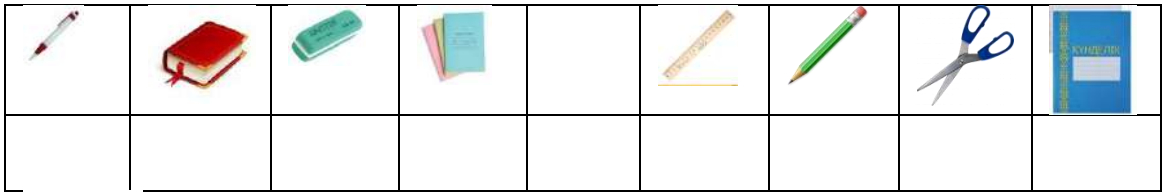

(2 сурет)

(3 сурет)

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында жаңа технологияның элементтерін қолдану. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде. 2015, №5,
2. 14-22-б Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында жаңа технологияның элементтерін қолдану. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде. 2015, №5.
3. Оқушыларды сын тұрғысынан оқыту тәсілдері. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде. 2015, №3.
4. Жұмалиев Қ. Әдебиет теориясы. - Алматы, 1967.

БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ
INNOVATIVE TECHNOLOGIES USED IN BIOLOGY LESSONS

А.Б. Муравицкая
КГУ «Новогречановская основная школа»
СКО. Тайыншинский район с. Новогречановка
anna.muravitskaya@bk.ru

Аннотация. Жылдам өзгеріп жатқан әлем жағдайында және білімге қойылатын талаптардың артуы жағдайында оқушылар алатын білімнің жоғары сапасын қамтамасыз ету өте маңызды. Өз жұмысымызда тиімді қолдана алатын әртүрлі құралдар мен әдістер бар. Биологияны оқытуды жақсарту заманауи педагогикалық әдістер мен технологияларды,

сондай-ақ оқушылардың қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне назар аударуды қамтитын кешенді тәсілдерді қажет етеді. Биология сабақтарын оқытуды жақсартуға арналған бірнеше идеялар:

Аннотация. В условиях стремительно меняющегося мира и растущих требований к образованию крайне важно обеспечить высокое качество получаемых учениками знаний. Для этого существуют разнообразные инструменты и методики, которые мы можем эффективно использовать в своей работе.

Улучшение преподавания биологии требует комплексного подхода, который включает в себя современные педагогические методы и технологии, а также внимание к интересам и потребностям учащихся. Вот несколько идей для улучшения преподавания уроков биологии:

Annotation. In a rapidly changing world and increasing demands on education, it is extremely important to ensure the high quality of knowledge acquired by students. To do this, there are various tools and techniques that we can effectively use in our work. Improving biology teaching requires an integrated approach that includes modern pedagogical methods and technologies, as well as attention to the interests and needs of students. Here are some ideas to improve the teaching of biology lessons.:

Ключевые слова: геймификация, биологиялық квест, квизалар, пікірталастар
геймификация, биологический квест, квизы, дискуссии
gamification, biological quest, quizzes, discussions

Применение интерактивных приемов и методов требования навеянные временем и возможностями современного образования можно выделить как один из методов направленных на повышение качества знаний. Какие же методы можно применит? Давайте рассмотрим то что я использую при проведении уроков биологии. Внедрение интерактивных досок, мультимедийных презентаций, онлайн-ресурсов (например, образовательные платформы) может сделать уроки более увлекательными. Создание игровых элементов в процессе изучения материала помогает удерживать интерес учеников. Например, можно использовать биологические квесты, викторины с элементами соревнования.

Геймификация – это процесс внедрения игровых элементов в учебный процесс, чтобы повысить вовлечённость и мотивацию учащихся. Этот метод особенно эффективен при изучении сложных предметов, таких как биология, так как он помогает превратить абстрактные концепции в понятные и интересные задачи. Рассмотрим подробнее, как геймификацию можно применять в школьном курсе биологии. Какие преимущества нам дает геймификация это:

- Повышенная мотивация. Игровые элементы создают ощущение азарта и конкуренции, что побуждает учеников стремиться к лучшим результатам.
- Активизация познавательной деятельности. Учащиеся становятся активными участниками процесса обучения, а не просто пассивными слушателями.
- Усиленное запоминание. Когда ученики активно участвуют в игре, они легче усваивают информацию и дольше её помнят.
- Разнообразие форматов. Геймификация позволяет разнообразить уроки, делая их менее рутинными и однообразными. Хочу поделиться как я применяю на своих уроков на ряде примеров и так это:

Викторины – это классический способ проверки знаний, который легко адаптируется под формат игры. Можно организовать командную игру с вопросами по разным темам биологии. Например, вопросы о строении клетки, процессах фотосинтеза, эволюции видов и т.д. За правильные ответы команды получают баллы, а победители награждаются призами.

Ролевая игра может быть использована для моделирования различных биологических процессов. Например:

- Эволюция видов: учащиеся играют роли разных животных, которые должны адаптироваться к изменяющимся условиям среды.
- Клеточный метаболизм: ученики исполняют роли молекул глюкозы, кислорода, АТФ и других участников клеточного дыхания.

Современные технологии позволяют создавать симуляции биологических процессов, где ученики могут проводить эксперименты без риска для здоровья. Например, можно создать виртуальную лабораторию по генетике, где школьники будут скрещивать организмы и наблюдать за наследованием признаков.

Квесты – это отличный способ объединить теорию и практику. Учитель может разработать сценарий, в котором ученики должны решить серию задач, связанных с биологией. Например: найти следы животного в лесу, определить его вид, описать среду обитания и т.п.

Существует множество образовательных платформ и приложений, которые предлагают игровые задания по биологии. Эти ресурсы часто включают в себя тесты, головоломки, паззлы и другие интерактивные элементы. Некоторые популярные примеры: Kahoot!, Quizlet, Biology Bytes.

Соревновательные элементы добавляют элемент азарта в учебный процесс. Например: провести соревнование "Кто быстрее определит растение?" или "Кто правильно классифицирует виды?"

Геймификация – это мощный инструмент для повышения эффективности обучения биологии. Она помогает сделать уроки интереснее, активизирует познавательную активность учащихся и улучшает запоминание материала. Важно помнить, что геймификация должна быть грамотно интегрирована в образовательный процесс, чтобы не превращаться в простую забаву, а действительно помогать в достижении учебных целей.

Большую роль играет тот момент, как мы проводим практическую направленность образовательного процесса.

Практическое применение знаний всегда эффективнее теории. Регулярные лабораторные занятия помогут ученикам лучше понять материал.

Проведение экспериментов в классе позволяет учащимся увидеть результаты своих действий и получить опыт самостоятельного исследования. Ну и конечно не мало важен индивидуальный подход в учебном процессе.

Ученики имеют разные уровни подготовки интересы, поэтому немаловажным будет применение дифференцированных заданий. Подбор заданий разного уровня сложности поможет каждому ученику чувствовать успех.

Дифференцированное обучение – это подход, основанный на индивидуализации учебного процесса с учётом особенностей каждого ученика. На уроках биологии этот метод позволяет учитывать разный уровень подготовки, интересы и потребности учащихся, что способствует более глубокому пониманию материала и повышению мотивации к обучению. Рассмотрим основные аспекты дифференцированного обучения на уроках биологии. Основные принципы дифференцированного образования:

Учёт индивидуальных потребностей: Каждый ученик имеет свои сильные и слабые стороны, а также предпочтения в обучении. Дифференциация позволяет учитывать эти особенности и предоставлять каждому ученику подходящие задания и материалы.

Разделение на группы: Учеников можно разделить на группы по уровню подготовки, интересам или другим критериям. Это позволяет адаптировать учебные материалы и методы обучения под каждую группу.

Гибкость в выборе методов и средств обучения: Преподаватель должен иметь возможность варьировать методы и средства обучения в зависимости от потребностей каждой группы или отдельного ученика. Дифференцированные задания могут иметь различные уровни сложности заданий например:

Задания могут различаться по степени сложности, объёму информации и глубине проработки темы. Например:

Для сильных учеников: сложные задачи, требующие глубокого понимания материала и применения аналитических способностей.

Для средних учеников: стандартные задания, соответствующие программе.

Для слабых учеников: упрощённые задания, направленные на закрепление базовых знаний. Можно использовать индивидуальные планы и маршруты т.е

Каждому ученику можно предложить индивидуальный план прохождения материала, включающий дополнительные задания или углублённое изучение отдельных тем. Такой подход позволяет развивать личные интересы и таланты. Групповая работа Разделение класса на группы с разными задачами и уровнями сложности позволяет эффективно использовать коллективные формы работы. Например, одна группа может заниматься экспериментальной работой, другая – анализом текстов, третья – созданием презентаций. Использование различных источников информации.

Предоставление доступа к различным источникам информации (книги, статьи, видео, интернет-ресурсы) позволяет ученикам выбирать наиболее удобный для них способ получения знаний. Не мало важным является и оценивание работы учащихся

Система оценивания должна быть гибкой и учитывать индивидуальные достижения каждого ученика. Например, можно использовать рейтинговую систему, где каждый ученик получает баллы за выполнение различных заданий.

Постоянная обратная связь от учителя помогает ученикам понимать свои успехи и недостатки, корректировать свою работу и ставить новые цели. Пример реализации дифференцированного обучения на уроках биологии.

Тема: "Строение клетки"

1. Задания для сильной группы:

Анализ структуры органелл клетки и их функций.

Сравнение строения растительной и животной клеток.

Решение задач на определение функции неизвестной органеллы.

2. Задания для средней группы:

Изучение основных органелл и их функций.

Составление схемы строения клетки.

Выполнение тестов на проверку знаний.

3. Задания для слабой группы:

Ознакомление с основными частями клетки.

Заполнение таблицы с названиями и функциями органелл.

Простое тестирование на знание названий органелл.

Проектная деятельность: Работа над проектами дает возможность проявить творческие способности и углубить знания по выбранной теме.

Проектная деятельность на уроках биологии представляет собой эффективный метод обучения, который позволяет учащимся самостоятельно исследовать различные биологические явления, процессы и проблемы, развивая при этом критическое мышление, креативность и навыки работы в команде. Проектная деятельность ориентирована на практическую реализацию знаний, полученных в ходе учебы, и направлена на решение конкретных задач или проблем.

1. Исследование экосистемы школьного двора: Цель: изучить разнообразие флоры и фауны на территории школы, выявить влияние антропогенных факторов на экосистему. Задачи:

Определить виды растений и животных, обитающих на территории школы.

Проанализировать состояние почвы и воды.

Предложить меры по улучшению экологической ситуации.

2. Генетические эксперименты с растениями: Цель: исследовать закономерности наследования признаков у растений. Задачи:

Вырастить два поколения растений с различными признаками.

Отследить передачу признаков от одного поколения к другому.

Сделать выводы о законах Менделя.

3. Создание экологического маршрута: Цель: разработать маршрут для проведения экскурсий с целью ознакомления с местной флорой и фауной. Задачи:

Изучить природные объекты в окрестностях школы.

Создать карту маршрута с указанием интересных мест.

Подготовить информационные материалы для экскурсий.

Преимущества проектной деятельности.

Развитие самостоятельности: Учащиеся сами выбирают тему, планируют работу и выполняют все необходимые действия.

Формирование исследовательских навыков: Учащимся приходится искать информацию, анализировать данные и делать выводы.

Углубленное понимание материала: Проектная деятельность позволяет глубже погрузиться в изучаемую тему.

Командная работа: Учащиеся учатся работать вместе, распределять обязанности и решать конфликты.

Практическая значимость: Результаты проектов могут быть использованы в реальной жизни, например, для улучшения экологической обстановки.

Проектная деятельность на уроках биологии является важным элементом образовательного процесса, позволяющим учащимся не только получать знания, но и применять их на практике. Этот метод способствует развитию творческих способностей, критического мышления и навыков самостоятельной работы, что является необходимым условием для успешной адаптации в современном обществе.

Связь с реальной жизнью дает возможность на практике закрепить полученные знания.

Примеры из жизни: Привлечение примеров из повседневной жизни помогает связать теоретический материал с практическими аспектами. Это делает изучение биологии более осмысленным.

Экскурсии: Посещение ботанических садов, зоопарков, музеев природы расширяет кругозор учеников и стимулирует их интерес к предмету.

Развитие критического мышления необходимый элемент современного обучения. Эффективными приемами можно назвать

Дискуссии и дебаты: Обсуждение актуальных биологических вопросов развивает навыки анализа информации и аргументации. Дискуссии и дебаты являются эффективным методом активного обучения, который помогает развивать критическое мышление, коммуникативные навыки и умение аргументированно выражать своё мнение. На уроках биологии дискуссии и дебаты могут использоваться для обсуждения спорных и актуальных вопросов, связанных с наукой и обществом. Целями дискуссий и дебатов на уроках биологии являются

При развитии критического мышления учащиеся учатся анализировать информацию, оценивать аргументы и делать обоснованные выводы.

Дискуссия и дебаты помогают развить навыки устного общения, умения слушать и уважать мнения других.

Обсуждение сложных биологических вопросов помогает глубже понять материал и увидеть его с разных сторон.

Социальная ответственность: Дебаты по актуальным вопросам экологии, этики и здравоохранения способствуют формированию гражданской позиции и социальной ответственности. Можно использовать такие темы как:

Этические аспекты генной инженерии: Плюсы и минусы использования генной инженерии в сельском хозяйстве и медицине.

Климатические изменения и их последствия: Как изменение климата влияет на биоразнообразие и экосистемы?

Вакцинация: необходимость или угроза?: Аргументы за и против обязательной вакцинации.

Искусственный интеллект в медицине: Возможности и риски использования искусственного интеллекта в диагностике и лечении заболеваний.

Чтение и обсуждение современных исследований учат работать с научной информацией и формируют научное мировоззрение.

Анализ научных статей на уроках биологии — это эффективный метод развития у учащихся навыков критического мышления, анализа информации и формирования научного мировоззрения. Научные статьи содержат актуальные данные и исследования, которые

помогают студентам глубже понять биологические процессы и явления. При анализе научных происходит

Научные статьи, предоставляют самую свежую информацию о последних открытиях и исследованиях в области биологии.

Анализ научных публикаций требует оценки достоверности данных, выявления логических ошибок и сопоставления различных точек зрения.

Учащиеся учатся воспринимать мир через призму науки, понимать важность доказательств и объективности.

Работа с научными текстами развивает навыки чтения специализированной литературы и умение извлекать ключевую информацию.

Развитие навыков критического мышления;

Углубление знаний по предмету;

Формирование навыков работы с научной литературой;

Стимуляция интереса к науке и научным исследованиям.

- Поощрение достижений учеников за успехи в учебе мотивирует их продолжать изучать биологию.
- Участие в конкурсах и олимпиадах по биологии способствует развитию соревновательного духа и стремлению к новым знаниям.

Эти подходы помогут сделать уроки биологии не только информативными, но и интересными, что будет способствовать лучшему усвоению материала и повышению мотивации у учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

1.Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2020-2025.

2. М.М. Кашапов, А.С. кашапов «Инновационные образовательные технологии» 2023.

3. И.В. Бурмистрова «Использование современных инновационных технологий в воспитательно образовательном процессе» 2016.

4.Н.Ш маматкулова «Мультипликация как инновационный метод в работе с одаренными детьми» 2016.

5.Особенности формирования функциональной грамотности учащихся старшей школы по предметам естественно-научного цикла. Методическое пособие. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2013. – 48 с.

ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН АРТТЫРУ
ПОВЫШЕНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ
IMPROVING RESEARCH SKILLS OF ELEMENTARY SCHOOL BY USING PROBLEM-BASED LEARNING METHODS

Мухаметказина Гульмира Советхановна
Абай облысы Аягөз қаласы «Қалалық көпбейінді қазақ мектеп-гимназиясы» КММ
gulmira.mukhametkazina@mail.ru

Аңдатпа

Қазіргі кездегі білім беру ісінің негізгі нысаны - жас ұрпақтың біліктілігін ғана қалыптастырып қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сонымен қатар оны ұтымды пайдалана білетін, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі күнге лайықты өмір сүріп, қызмет етуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Бүгінгі таңда кіші мектеп жасынан бастап оқушылардың зерттеу дағдысын арттыру – жаңашыл

мектептердің өзекті мәселесі. Бастауыш мектеп бағдарламасының негізгі бағыты оқушылардың шынайы өмір тәжірибесі негізіне сүйене отырып, зерттеу дағдысын арттыру болып табылады.

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының зерттеу дағдыларын қалыптастыру мәселесі қарастырылады. Іс-әрекеттегі зерттеуде оқушылардың негізгі ақпаратты талдап, тұжырым жасау, пікірлерін дәлелдей алу дағыдларының дамуына әсер ететін проблемалық оқыту әдістері ұсынылады.

Зерттеу тақырыптың мақсаты: зерттеу оқу іс- әрекеті процесінде оқушылардың ойлауын, шығармашылық белсенділігін жандандыруды дамытатын және тұжырым жасау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған проблемалық оқыту әдістерін іріктеп, тиімді тәсілдерді таңдап, сабақтарда қолдану.

Іс- әрекеттегі зерттеу барысында сауалнама, сұхбат, болжау, сабақтарды бақылау, нәтижелерді салыстыру, сараптау, сандық және сапалық талдаулар жасау, синтездеу, проблемалық оқыту әдістері қолданылды.

Зерттеу тақырыбы бойынша педагогикалық әдебиеттер талданады. "Дағды" терминіне түсінік беріледі, сонымен қатар қазіргі қоғамда бастауыш сынып оқушыларының зерттеу дағдыларын қалыптастырудың маңыздылығы айтылып, тәжірибеде қалай қолданылып жатқаны туралы сөз қозғалады. Зерттеу нәтижесінде туындаған мәселелерді қарастыра келе, іс-әрекет мақсатты түрде орындалып, оң нәтижесін көрсетті.

Кілт сөздер: зерттеу дағдылары, гипотеза, проблемалық жағдаяттар, жеке қабілеттер.

Кіріспе

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушыларға тек теориялық білім беру ғана емес.Оқушыларға қоршаған әлемнің даму заңдылықтарын түсінуге мүмкіндік беретін бағыттың бірі – балалардың зерттеу дағдылары мен қабілеттерін дамыту. Ғылыми білім берудің басты ерекшелігі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттырып, зерттеу дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Алдымен, «дағды» сөзіне анықтама беретін болсақ, ғалым И.П. Подласый: "Дағды - бірнеше жаттығулар арқылы жетілдірілген қажетті әрекеттерді автоматты түрде орындауда көрінетін практикалық іс-әрекеттің компоненттері" деп сипаттайды. Педогогика ғылымына үлес қосқан ғалымдар А.В. Петровский, Б.Г.Ананьев мен Д.Н.Узнадзе «дағды» мақсатқа сай іс-әрекеттің орындалуы мен реттелуін ішінара автоматтандыруды білдіреді дейді. Сонымен, дағды саналы түрде автоматтандырылған әрекет болып табылады. Ғалым А. И. Савенков оқушыларының зерттеу дағдыларын былай түсіндіреді: проблемаларды көре білу, сұрақ қою, гипотеза жасау, ұғымдарға анықтама беру, жіктеу, бақылау, жүргізу, эксперименттер, қорытынды жасау, материалды құрылымдау, мәтінмен жұмыс, өз ойларын дәлелдеу және қорғау. П.В. Середенко пікірі бойынша «зерттеу дағдысы – зерттеу қызметін құрайтын ақыл – ой және практикалық әрекеттерді (оның ішінде шығармашылық зерттеу әрекеттерін) жүзеге асыру тәсілдері болып табылатын операциялар жиынтығы» деп сипаттайды. К.П. Кортнева және Н.Н. Шушарина еңбектерінде «оқушылардың зерттеу дағдысын дамытудағы басты бағыт: барлық мәселені тұтас қамти білу, зерттеу міндеттерін нақты қоя білу, қойылған міндеттердің шешу әдістерін анықтау, зерттеу әрекетін жоспарлау, мәселенің оңтайлы шешімін таба білу, таңдалған зерттеу әдістемесін жүзеге асыру» деп жіктейді. Проблемалық жағдай зияткерлік қиындықтың көзі болып қана қоймайды, бұл білім алушылардың ойлауын дамытудың қажетті шарты ғана емес, сонымен бірге оқу процесінде маңызды мотивациялық, эмоционалды құрал болып табылады.

Зерттеу тақырыптың мақсаты: зерттеу оқу іс- әрекеті процесінде оқушылардың ойлауын, шығармашылық белсенділігін жандандыруды дамытатын және тұжырым жасау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған проблемалық оқыту әдістерін іріктеп, тиімді тәсілдерді таңдап, сабақтарда қолдану.

Зерттеудің міндеттері:

- оқу жоспарының мақсаттарына қарай проблемалық оқытудың стратегияларын таңдап алу және қолдану;
- ойлау қабілеті мен танымдық іс-әрекеттерін жандандыру үшін мүмкіндіктер жасау;
- сабақтарды бақылау, талдау, қорытынды жасау;
- оқу мәселелерін шеше білуге ықпал ету.
- оқушылардың эвристикалық және шығармашылық қабілеттерін дамыту

Күтілетін нәтиже:
- оқушылар өз бетімен іздену арқылы, проблеманы анықтайды;
- гипотезалар ұсынып, ықтимал шешім нұсқаларын іздеп ұсынады;
- ақпаратты жинақтап, деректерді талдайды, тұжырым жасайды;
- қорытынды өнім дайындап, қорғайды.

Зерттеу барысында келесі оқыту әдістері қолданылды:

Сабақтағы жобалық қызмет: жоба әдісін жүзеге асыруда бастауыш сынып бағдарламасындағы ортақ тақырыптар негізінде проблемалық сұрақтар, жағдаяттар тудыра отырып зерттеуді ұйымдастыруға болды. Ортақ тақырыптар негізінде зерттеу жұмысын ұйымдастыру оқушылардың бойында әлеуметтік, зерттеу, ұйымдастырушылық ойлау, коммуникациялық дағдыларының дамуына ықпал етті.

Проблемалық оқыту: эвристикалық, репродуктивті, проблемалық таныстырылым және зерттеу әдістері.

Әдіснама

Іс-әрекеттегі зерттеу 3- 4 сынып сынып оқушыларының қатысуымен жүргізілді.

Зерттеу барысында деректерді жинау мақсатында келесі сандық және сапалық әдістер қолданылды: бақылау әдісі, қалыптастырушы және жиынтық жұмыстар мен нәтижелерін салыстыру әдісі, оқушылардың рефлексиясы, сауалнама. Бұл өлшеу әдістері мен құралдары оқушының білімінің сапасының деңгейін анықтауда тиімді болды. Төмендегі кестеде әдістерді қолдануға байланысты оқушылардың көрсеткен нәтижелері келтірілген.

дескрипторлар	сапасы
Мәтін мазмұнына қатысты сұрақтарға жауап береді	76,23 %
Мәтіннен қажетті ақпаратты анықтайды	45,88%
Детальдарға бағытталған сұрақтарға жауап береді	31,25%
Мәтіндегі кейіпкерлердің ісін бағалайды	30,55%
Мәтін бойынша өз көзқарастарын білдіреді	29,42%
Шығармадағы деректерді талдайды	24,12%
Жағдаяттардан шығу жолын ұсынады, тұжырым жасайды	11,25%

Жалпы оқушылардың ақпараттармен жұмыс істей алу қабілеттері ортадан төмен деңгейде екені анықталды. Яғни оқушылар детальдарға бағытталған сұрақтарға жауап беруде, мәтіндегі кейіпкерлердің ісін бағалауда, мәтін бойынша өз көзқарастарын білдіріп, жағдаяттан шығудың жоспарын ұсынып, тұжырым жасауда қиналады.

Туындаған мәселені шешу үшін проблемалық оқыту әдістерін қолдану арқылы оқушылардың тұжырым жасау дағдыларын арттыру болды.

Оқушылардың тәуелсіз ойлау әрекеттерін ынталандыру, білімді жүйелеу және жинақтау үшін проблемалық оқыту элементтерін қолдана отырып сабақтарды жүйелі түрде жүргізіледі. Бастауыш мектепте проблемалық оқыту элементтерін қолдану өте қажет, өйткені ол оқуға деген ынтаны, оқушылардың ойлауын, олардың шығармашылық белсенділігін дамытуға және стандартты емес шешімдер қабылдауға ықпал етеді, зерттеу дағдыларын қалыптастырады.

Сабақтарда проблемалық оқыту технологиялары қолданылады және зерттеу қызметінің жекелеген кезеңдері жүзеге асырылады. Баланы "жаңа", "белгісізді" тануға ынталандыру үшін проблемалық жағдаяттар, қарама-қайшы пікірлер ұсынылды. Бала мұғалімнің басшылығымен өтуі керек зерттеу қызметінің барлық кезеңдері төмендегі

кестеде келтірілген. Зерттеу әрдайым зерттеуді қажет ететін белгілі бір проблеманы, қарама-қайшылықты, дұрысын анықтауды қамтиды, сондықтан ол танымдық қажеттіліктен, ізденіс мотивациясынан басталды. Осы кесте бойынша сәтті зерттеу үшін ақпарат көздерімен жұмыс істеу және ойлау процестерін дамыту (талдау, салыстыру, жалпылау, дәлелдеу, "жаңа" ашу дағдылары) қажет екендігі және сонымен бірге зерттеу қызметі олардың қалыптасуына ықпал етті. Бұл технологияны енгізудің алғашқы кезеңдерінде мұғалімнің рөлі, әрине, жетекші болып табылды, өйткені оқушы үшін бұл процесс өте күрделі. Мұғалім оқушылар үшін қызықты, өзекті және жаңа проблеманы анықтайды. Мұғалім құрастырған тапсырмалар оқушыларды зерттеуге және көптеген мәселердің шешімін табу үшін ынтызарлықпен жұмыс істеуге ынталандыратындай болды. Оқушыларға мәселемен жұмыс істеу барысында қосымша мәліметтерді өз беттерімен іздестіріп табуға мүмкіндік берілді. Оқушылардың табысқа жетуіне көмектесіп, топтық жұмыстар ұйымдастырылып, топ мүшелері рөлдерді бөліп алып, жауапкершілікпен жұмыс жасауға мұғалім бағыттады. Жұмыс барысында оқушылар өздерінің күшті және әлсіз жақтарын бағалап, өз жұмыстарына талдау жасайды.

Бағдарлама бойынша ортақ тақырыптың бірі «Жер және ғарыш» зерттеу тақырыбының үлгісін ұсынамын.

Зерттеу тақырыбының ортақ идеясы: Жердің географиялық ерекшеліктері адамдардың өзара әрекеттесуіне және олардың қоныстануына әсер етеді.

Зерттеу бағыттары:

• Біздің планетамыздың географиялық ерекшеліктері мен табиғи жағдайлары.

• Географиялық ерекшеліктердің адамдардың тұратын жерлеріне және адам әрекетіне әсері.

• Қала және адамдар қауымдастығы.

Бұл тақырып «Форма, себеп және байланыс» концепциялары бойынша зерттеледі. Тақырыптың басында оқушылардың зерттеу тақырыбына байланысты әрбір концепция бойынша сұрақтар құрастыру ұсынылады. Зерттеу барысында оқушылардың сұрақтарына негізделіп, концепциялар іріктеліп алынады.

Ойлану	Ойжұмбақ	Зерттеу
Жердің геогрефиялық ерекшеліктері туралы және елді мекендер туралы білетініннің бәрін жаз.	Ортақ идея бойынша білгің келетін сұрақтарынды жаз және оларды концепциялар бойынша топта.	

Сұрақтар бойынша концепциялар мен зерттеу бағыттарын анықтап алған соң, оқушылар әр зерттеу бағыты бойынша ақпараттармен танысып, проблемалық зерттеу сұрақтары бойынша деректер іздеп, оларды өңдейді.

Ортақ тақырып: _____ Ортақ идея: _____ Зерттеу бағыттары: _____ Топ мүшелері: _____
Сұраныс динамикасы және күтілетін нәтижелер: Оқушылар 4-5 адамнан тұратын топтарда жұмыс істейді. Әр топ ұсынылған тізімнен белгілі бір қаланы немесе елді таңдайды және келесі сұрақтар бойынша екінші зерттеу бағытымен жұмыс жасайды. Себеп-салдар концепциясы бойынша графикалық органайзер жасау. Графикалық органайзер келесі сұрақтарға жауап беру керек: • Себеп: Бұл жердің географиялық ерекшеліктері қандай? Бұл жерде әдетте қандай табиғи жағдайлар болады? • Әсері: 1) Географиялық ерекшеліктер мен табиғи жағдайларға байланысты адамның іс-әрекеті: - адамдар үйлерді, ғимараттарды және қауымдастығын немесе елді мекенін қалай

жобалайды? - су, азық-түлік, көлік, білім, киім және баспана сияқты негізгі қажеттіліктерге қалай қол жеткізеді? - ауыл шаруашылығы, миграция, жұмыс орындары, сауда-саттықпен айналысу қалай іске асады? 2) Оқушылар географиялық ерекшеліктер мен табиғи жағдайлардың адам мен елді мекендердің қызметіне әсері туралы жинаған ақпараттары негізінде 5-7 минуттық рөлдік ойын ойнайды. Топтағы оқушылардың әрбір мүшесі зерттеу жұмысына белсене қатысуы көзделеді.

Оқушылар зерттеу жұмысын орындау деңгейлерін бағалау критерийлерімен алдын ала таныстырылады.

Тапсырмалардың мазмұны		
Зерттеу дағдылары	критерийлер	ұпай
Ойлау дағдысы: 1.Мәселені зерттеу үшін модельдер мен суреттерді, рөлдік ойындарды қолдан. 2. Жаңа идеялар тудыру және сұрақтарға жауап беру үшін талқылаулар мен диаграммаларды пайдалан	Рөлдік ойынның зерттеудегі өзектілігі және жалпы әсері	4
	Мазмұны (себеп-салдарлық байланыстардың графикалық ұйымдастырушысында органайзерде жиналған ақпарат)	4
	Дерек көздері	1
Өзін-өзі басқару: Тапсырмаларды өзара келісіп орындап, дұрыс шешім қабылдау	Міндеттер қою және әрбір топ мүшесінің қатысуы	3
	барлығы	12

Зерттеу тәжірибесі танымдық қабілеттерді дамытуға бағытталған. Жаңа ақпаратты өз бетінше алу және өңдеу процесіне қатыса отырып, бала жаңа білім алып қана қоймай, білімді өз бетінше іздену жолдарын да игереді.

Оқушылардың әртүрлі ақпарат көздерінен алған деректерді талдауда, деректер бойынша белігілі тұжырым жасап, қорытынды пікір ұсынып, туындаған мәселені шешуге бағытталған іс-әрекет жоспарын жасауға көмектесетін жоба арқылы оқыту әдісінің тиімді жолы FILA кестесін қолдану болып табылады.

Оқушылар бұл кестені фактілерді анықтаудан бастап, содан кейін фактілер мен олардың бұрынғы білімдерінен, сондай-ақ өткен тәжірибелерінен идеялар тудыратын мәселені талдау құралы ретінде пайдаланады. Осылайша, олар білім мен дағдылардың нақты өмірде қалай қолданылатынын көру үшін шындыққа көздері жетеді, сондықтан оқыту мағыналы болады. Жасалған идеяларға сүйене отырып, олар мәселенің туындау себебін анықтауға тырысады және кейіннен тәуелсіз өздігінен оқу арқылы жүргізілген әрі қарайғы зерттеулерде мәселені шешуді қамтамасыз ететін байланысты оқыту мәселелері бойынша шешім қабылдайды. Әрекет-бұл олардың аталған оқу мәселелеріне жауап табу үшін қолданатын зерттеу әдістерін талқылайтын баған; мысалы, анықтамалықтар, интернет, сұхбаттар және т.б. дереккөздер сенімді және жарамды болса, оқушылар ең жақсы шешімдер туралы ақпаратты еркін жинай алады. Келесі қадам пікірталас. Бұл пікірталас сессиясы оқушылардың бір-бірімен тығыз қарым-қатынас жасау мүмкіндіктерін кеңейтеді, нәтижесінде олардың тілдік, коммуникативтік дағдыларын арттырады деп ойлаймыз. Сонымен қатар, жоба арқылы оқыту оқушыларға галереяны шарлауға мүмкіндік береді, осылайша олар басқа топтардың жұмысын қарап, түсініктеме бере алады және өз тобының ұсынған жаңалықтары мен фактілері туралы рефлексия жасап, ойланып, жұмыстарын бағалай алады. Жүргізілген жұмыстың нәтижесінде зерттеу басында алған сандық және сапалық көрсеткіштердің жоғарлағанын байқадық:

дескрипторлар	сапасы

Мәтін мазмұнына қатысты сұрақтарға жауап береді	86,23 %
Мәтіннен қажетті ақпаратты анықтайды	65,88%
Детальдарға бағытталған сұрақтарға жауап береді	45,25%
Мәтіндегі кейіпкерлердің ісін бағалайды	43,55%
Мәтін бойынша өз көзқарастарын білдіреді	42,42%
Шығармадағы деректерді талдайды	38,12%
Жағдаяттардан шығу жолын ұсынады, тұжырым жасайды	30,25%

Тәжірибеміздегі жобалап оқыту процедураларынан көріп отырғанымыздай, бұл біраз уақытты қажет ететінін мойындауымыз керек, бірақ нәтижелер керемет, сондықтан жұмсалған қосымша уақыт шынымен де қолдануға тұрарлық! Мен сыныбымда жобалап оқытуды өткізудегі соңғы тәжірибеме сүйене отырып, оқушыларымның өздеріне сенімді, ынталы және сабаққа деген қызығушылықтары артқанын байқадым. Оқушылар сабаққа белсене қатысып, білім алу үшін жауапкершілікті өз мойнына алады. Сондықтан біз жобалап оқыту оқушылардың арасында өзін-өзі оқытудың тәсілі ретінде де белгілі деп санаймын.

Қорытынды

Зерттеу барысынан алынған мәліметтерге сүйенсек, сабақта қолданылған проблемалық әдістердің әрқайсысы өзінің тиімділігін көрсеткенін байқауға болады. Проблемалық оқыту әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жағдаяттан шығу жолдарын ұсынып, тиісті тұжырым жасау дағдыларының дамығаны көрінді. Бұл әдіс оқушылар үшін қызықты болды. Оларға ұсынылған проблемалық жағдаяттарды жан-жақты қарастыруға, гипотеза жасауға, өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік берді. Оқушылар ақпараттарды оқып, фактілерді салыстырып, терең талдау жүргізді. Мұғалімнің көмегінсіз тұжырымдар жасап, пікірлерін айтып, дәлелдемелер келтірді. Өзгенің пікірін тыңдап ортақ дұрыс шешім қабылдауға тырысты. Оқушылардың зерттеу дағдыларын арттыру үшін бірнеше әдебиет көздеріне шолу жасалып, проблемалық оқыту стратегияларын қолданып жүргізілетін сабақ үлгісі қарастырылды. Проблемалық оқыту стратегияларын жүйелі қолданып жүргізілген сабақтар арқылы бастауыш сынып оқушыларының пәндік және базалық білімімен қатар өз ойын айту, дәлелдеу және тұжырым жасау дағдыларының дамуына өз септігін тигізді. Алғашқы зерттеу сабағында оқушылардың тақырып бойынша не білетіндері тексеріліп, оқушы сұрақтары бойынша алдағы сабақ жоспарлары құрастырылады. Әр сабақта оқушылардың өз ойларын айту, тапсырманы өз бетімен орындау, қорытынды шығарып, тұжырым жасау дағдыларын арттыруға қол жеткізуге болады. Проблемалық оқыту арқылы оқушылардың мәтін бойынша берілген ақпараттарды түсініп, сол ақпараттарды талдау дағдылары қалыптаса бастады. Детальдарға бағытталған сұрақтарға қысқаша жауап жазуға, мәтіннен қажетті ақпараттарды тауып, мәтіндегі негізгі ойды анықтап, өз пікірлерін білдіруде елеулі жетістіктерге жеттік. Жүйелі жұмыстардың нәтижесінде оқушының қоршаған орта туралы өзіндік ой-өрісі кеңейіп, жеке пікірі қалыптасты. Жағдаятты өздігінен шешу арқылы тұлға ретінде өзіне сенімділігі артып, өзін-өзі бағалауы жоғарлайды. Оқушылардың басым көпшілігінің оқуға деген қызығушылықтары артып, сыныптың оқу сапасы жоғарлағаны байқалды.

Зерттеудің нәтижесіне сүйене отырып, әлі де жетілдіруді қажет ететін тұстары да анықталды. Топпен жұмыс барысында кейбір оқушылардың зерттеу-ізденушілік іс-әрекеттерін бағалау қиындық тудырды. Оқушылардың қажетті білім, білік, дағды құндылықтарды қандай деңгейдегі меңгергендігін көрсететін бағалаудың нақты құралын, ең маңызды бағалауға тұрарлық күтілетін нәтижелерді таңдап алуымыз керек.

Сабаққа дайындық, ресурстарды іздестіру, нәтижеге жету көп уақытты талап етеді. Сондықтан үздіксіз жүйелі жұмыс жасау арқылы, тиісті ресурстарды жинақтап, әдістемелік қоржын жинақтау көзделіп отыр.

Кейбір оқушылардың өз бетінше ойланып тұжырым жасау әрекеттері әлі де жеткіліксіз. Білімдерін шынайы өмірмен, байланыстырып, салыстырып, зерттеп өз тұжырымдарын жасау қабілеттері әлі де төмен деңгейде. Бұл проблемаларды шешу үшін білім үрдісінде проблемалық оқыту әдістерін тереңірек зерттеп, кәсіби даму мақсатымды басшылыққа алып, ізденіс жұмыстарымен айналысуды жалғастырамын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Подласый И.П. Педагогика: 100 вопросов - 100 ответов: учеб. пособие для вузов / И.П. Подласый. - М.: ВЛАДОС-пресс, 2004. - 365 с.
2. Савенков А.И. Методика исследовательского обучения младших школьников. - Самара: Издательство «Учебная литература». - М.: 2014. - С. 80.
3. Семёнова Н.А. Формирование исследовательских умений младших школьников // Дисс. канд. пед. наук. - Томск, 2007. - 203 с.
4. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 1998. - 288 с.
5. Татьянченко Д.В., Воровщиков С.Г. Организационно-методические условия развития общеучебных умений школьников // Школьные технологии. - 2002. - № 5.
6. Әрекеттегі RWCT философиясы мен әдістері «Алматы» 2006
7. «Интерактивные методы обучения и воспитания » Казакстан 2010
8. Ұстаздық шығармашылық Б.А. Тұрғынбаева Алматы, 2007 ж.
9. Середенко П.В. Развитие исследовательских умений и навыков младших школьников в условиях перехода к образовательных стандартам нового поколения: монография/ П. В. Середенко. – Южно – Сахалинск: изд-во СахГУУ, 2014. -208 с

ВИРТУАЛЬНАЯ ЭКСКУРСИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Никонова Наталья Алексеевна
КГУ «Средняя школа № 5», г. Петропавловск
nikonovanatala24@gmail.com

Аннотация

Современные информационно-коммуникационные технологии открывают новые возможности для образовательного процесса. Виртуальная 3D-экскурсия является инновационным методом, способствующим превращению уроков в увлекательные познавательные путешествия. Основной целью исследования являлось определение эффективности применения виртуальных экскурсий в процессе изучения английского языка. Научная новизна работы заключалась в теоретическом обосновании, экспериментальном подтверждении их значимости, а также в разработке и внедрении авторского 3D-тура по историко-краеведческому музею г. Петропавловска с последующей апробацией в рамках обучающего эксперимента.

Ключевые слова: виртуальная 3D-экскурсия, учебная мотивация, когнитивный интерес, формирующий эксперимент, констатирующий эксперимент.

Введение

В условиях стремительного развития технологий особую значимость приобретают методики, направленные на формирование самостоятельности обучающихся. Внедрение

инновационных подходов в образовательный процесс является сложной, но необходимой задачей. Одним из перспективных решений выступает интеграция традиционных методов с цифровыми технологиями. Например, экскурсии, являющиеся одним из древнейших способов обучения, получили новую жизнь благодаря использованию современных информационных решений, что привело к появлению формата виртуальных экскурсий.

Определение понятия "виртуальная экскурсия

Согласно современным лексическим источникам, виртуальная экскурсия представляет собой возможность посещения различных мест мира с эффектом присутствия за счет применения цифровых технологий. Основу таких экскурсий составляют панорамные изображения, сменяющиеся в плавном режиме. Современные разработки позволили усовершенствовать данный формат, внедрив технологии 3D, которые значительно расширили его образовательные возможности. Виртуальные 3D-туры используются для демонстрации различных объектов – от природных достопримечательностей до производственных комплексов. Научные исследования подтверждают, что такие экскурсии улучшают усвоение информации и способствуют ее осмыслению.

К основным преимуществам виртуальных 3D-экскурсий можно отнести:

- Широкую доступность.
- Возможность многократного просмотра.
- Высокую наглядность.
- Интерактивные элементы, углубляющие знания.

Применение виртуальных экскурсий на уроках английского языка

В условиях глобализации владение иностранными языками приобретает важную роль. Погружение в культуру страны носителей языка является неотъемлемым элементом успешного освоения языка. В этом контексте виртуальные экскурсии становятся важным инструментом, позволяющим изучать быт, искусство и реалии других народов.

Использование 3D-туров на занятиях способствует:

- Развитию коммуникативных навыков.
- Повышению учебной мотивации.
- Лучшему усвоению лексики и грамматики.

Внедрение виртуальных экскурсий в образовательный процесс предполагает следующие этапы:

1. Подготовка. Ознакомление с темой экскурсии. Например, в рамках изучения темы "Nature Reserves Around the World" (8 класс, учебник Excel) урок можно начать с прослушивания песни о шотландском озере Лох-Ломонд.
2. Просмотр экскурсии. Проведение виртуального путешествия.
3. Закрепление материала. Проверка усвоенной информации с использованием различных упражнений:
    - Обсуждение впечатлений.
    - Заполнение пропусков в тексте.
    - Опровержение/подтверждение утверждений.
    - Тестирование (True/False).
    - Описание экскурсии.
    - Составление диалогов и монологов.

Экспериментальное исследование

Для определения эффективности применения виртуальных экскурсий был проведен педагогический эксперимент, состоящий из нескольких этапов:

1. Констатирующий этап. Оценка начального уровня учебной мотивации посредством анкетирования.
2. Формирующий этап. Интеграция 3D-туров в образовательный процесс. В ходе эксперимента учащиеся активно участвовали в виртуальных экскурсиях, а также разработали свою собственную виртуальную 3D-экскурсию.
3. Контрольно-оценочный этап. Анализ динамики мотивации и успеваемости.

В рамках формирующего эксперимента мы подготовили авторский 3D-тур по историко-краеведческому музею г. Петропавловска на английском языке (https://museums.sko360.kz/en/). Были выбраны два зала:

- Фауна региона. Экспонаты: волк, косуля, лось, суслики, кабаны, бобры, рысь, глухарь, куропатка, сова, ястреб и др.
- Казахская национальная культура. Экспонаты: музыкальные инструменты (дабыл, адырна, жетыген) и предметы национальной одежды.

Следующим этапом нашей работы был ввод названия экспоната и его описания на английском языке. Рядом с экспонатами располагается название на английском, при нажатии на экспонат появляется информация об этом предмете. После компилирования всех панорам они были загружены на виртуальный хостинг и представлены в виде веб-страницы с возможностью просмотра с любого стационарного устройства, где есть интернет. Данный виртуальный 3D-тур находится на веб-странице областного историко-краеведческого музея г. Петропавловска. С большим успехом он может использоваться в образовательных целях, а также в развитии международного туризма в городе Петропавловске и в нашей Республике, так как виртуальный 3D-тур находится в широком доступе, любой человек с любой точки мира с выходом в интернет может познакомиться с экспонатами нашего музея, с фауной нашей региона, а также с национальной культурой казахского народа

Заключение

Проведенное исследование подтвердило гипотезу о положительном влиянии виртуальных экскурсий на учебный процесс. Полученные результаты свидетельствуют о том, что систематическое использование 3D-туров способствует:

- Усилению познавательного интереса.
- Активизации речемыслительной деятельности.
- Расширению кругозора учащихся.
- Эффективному дополнению различных этапов урока.

Таким образом, виртуальные 3D-экскурсии являются перспективным инструментом образовательного процесса, позволяющим сделать обучение более увлекательным, наглядным и продуктивным. Их применение в образовательной деятельности помогает реализовать принципы наглядности и научности, делая процесс обучения максимально эффективным и интересным.

ЛИТЕРАТУРА

1. Александрова Е.В. Виртуальная экскурсия как одна из эффективных форм организации учебного процесса // Литература в школе. – 2010. – № 10.
2. Дашкова Е.В., Ивушкина Е.Б. Особенности организации экскурсий для современных школьников // Педагогика и современность. – 2014. – Том 1, № 1-1.
3. Каунов А.М., Фетелава Т.А. Виртуальные экскурсии – эффективный инновационный инструмент совершенствования технологической подготовки обучающихся // Материалы IV международной заочной научно-практической конференции. Мозырь, 2015.

ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Нурмагамбетова Кымбат Жамбырбаевна
«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы»КММ
«Петропавл қаласының білім бөлімі» КММ «БЭСТ»гимназиясы» КММ
kymbat.sultanova.79@mail.ru

Аннотация

Бұл мақала білім беру үрдісінің тиімді тәсілдері мен инновациялық тәжірибелерді жүзеге асыру мәселесіне арналған. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі, оның инновациялық жұмыс режиміне енуі, шығармашылығының дамуында инновациялық педагогикалық технологиялар жетекші рөл атқарады. Нақты айтатын болсақ, автордың ойлары мен зерттеуі оқушыларға сабақ беру үрдісінде қандай нәтижеге жеткендігі көрсетілген. Негізгі міндеттерді қарастыра келіп, білім беруді нәтижеге бағыттау, яғни инновациялық жаңа технологияны меңгеру екені және оқу үдерісіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес инновациялық тәсілдерді енгізу, оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісі айқын көрсеткен. Осыған орай, кез-келген оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді

Түйін сөздер: инновация, оқу-тәрбие, педагогикалық технология, әдіс-тәсіл, білім беру ресурстары

Қазіргі таңда тәуелсіз елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу - тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым - қатынас пайда болды. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс - әрекетінің ғылыми - педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі. Сонымен қатар білім беру мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды, білім берудің жаңаша үлгісі қалыптасты. Білім беру бағдарламаларының негізгі мақсаты – білім үдерісінің жаңаруымен қатар, сабақта оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін қолдану болып табылады.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ-ны қолдану, коммуникативтік қарым-қатынасқа түсу,жеке, жұппен,топта жұмыс жасай білу,оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді әдіс-тәсілдерді(бірлескен оқу, моделдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) қолдану. Білім беруде жаңа инновациялық технологияларды қолданылу–заман талабы. Әр мұғалім өз сабағын түрлендіріп өткізгісі келеді. Себебі қазіргі инновациялық технологияларды өз дәрежесінде пайдалану–білім сапасын арттырудың кепілі. Бүгінгі күні инновациялық әдістермен оқытуды қолдану арқылы білім алушының қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, құзыреттілігін қалыптастыру ең негізгі мақсат болып айқындалады. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл - ой мүмкіндігін қалыптастырып, оқушының қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару мұғалімнің қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келеді. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Өйткені мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді.

Білім беру саласы мұғалімдерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру. Бүгінгі күні әлемдік ақпараттық білім деңгейін көтерудің тиімді жолы – білім беру саласын толықтай ақпараттандыру. Қазіргі заман педагогінен тек өз мамандығының терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық- психологиялық сауаттылық, саяси –экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етіледі. Сонда ғана заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істейтін, оқу мен тәрбие ісіне белсене қатысатын, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген, білігі мен білімі жоғары ұстаз бола алады. Әрбір педагог өз жұмыс тәсілі мен формасын,өз педагогикалық технологиясын таңдай отырып, білім алушылардың білімін

жетілдіру бағытында жұмыс істеуі керек. Осыған байланысты соңғы жылдары жиі пайдаланылып келе жатқан жаңа ұғымдардың бірі – инновация.

“Инновация” ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әртүрлі анықтамалар берген. Мысалы, Э. Раджерс инновацияны былайша түсіндіреді: “Инновация - нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея”. Майлс “Инновация – арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз», – дейді. Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол “Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі” деген анықтаманы ұсынады. Н. Нұрахметов “Инновация” білімнің мазмұнында, әдістемеде, технологияда, оқу - тәрбие жұмысын ұйымдастыруда, мектеп жүйесін басқаруда көрініс табады деп қарастырып, өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі: жеке түрі (жеке – дара, бір - бірімен байланыспаған); модульдік түрі (жеке – дара кешені, бір - бірімен байланысқан); жүйелі түрі (мектепті толық қамтитын). Қазіргі таңда мұғалімдер инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде. Сондықтанда күнделікті сабақта оқытудың тиімді әдістерін қолдану үшін оқытушыға үнемі ізденіс керек. Жаңартылған білім мазмұнын игеруде жас ұрпақтың білімін кеңейтіп, көркемдік талғамын арттыруда, өмірге көзқарасын дұрыс қалыптастырып, ізгі мінез-құлық, биік адамгершілік ұлттық қасиеттерін , білімді, сауатты, өз ойын еркін әрі шебер жеткізе білетін ,сыни тұрғыдан ойлай алатын , мәдениетті тұлғаны қалыптастыруда қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің атқаратын міндеті мол,орны ерекше.

Оқытудың заманауи әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру, жаңа технологиядарды меңгеру - мұғалімнің алдында тұрған басты мақсаты. Жаңартылған білім мазмұны аясында қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушының жеке тұлғасын қалай қалыптастырамыз? Неге үйретуім керек? Сабақта қандай жаңа технологияларды қолдануым керек? Деген сұрақтар туындайды. Қазіргі білім беру жүйесіндегі маңызды мәселелердің бірі – оқу процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу, білім беруді ақпараттандыру. Ақпараттық технологияларды оқу құралы ретінде қолданудың негізгі мақсаты: біртұтас білімдік ақпараттық ортаны құру, жаңа ақпараттық технологияны қолдану, әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыру. Бұл турасында ақпараттық технологияның мақсаты-ақпаратты талдау және оның негізінде қандай да бір іс-әрекетті орындау бойынша шешім қабылдау үшін шығару. Ақпараттық салаға дербес компьютерді енгізу және телекоммуникациялық байланыс құралдарын қолдану ақпараттық технологияны дамытудың жаңа кезеңін анықтады. Осы тұжырым білім беру жүйесін ақпараттандырудың мақсаты болып табылады. Бұл, өз кезегінде білім беру жүйесін инновациялық технологияларды кеңінен пайдалана отырып, дамыта оқыту; оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Бүгінгі қоғамның талабы, педагог алдындағы ең жауапты міндеттердің бірі – сабақ процесінде жаңа ақпараттық және инновациялық технологияларды пайдалана отырып, жан-жақты, бәсекеге қабілетті, әлем жаңалықтарынан хабардар тұлға тәрбиелеу. Ақпараттық құзыреттілікті қалыптастырудан күтілетін нәтиже – жаңа заманға сай, ақпараттық мәдениеті мен құзыреттілігі қалыптасқан, білім алу дағдысын басқа пәндермен байланыстыра отырып, теориялық білімдерін іс жүзінде дәлелдей алатын тұлға даярлау. Қазіргі таңда, білім беру жүйесінде, ақпараттық технология мен кіріктірілген оқыту технологиясын сабақтастыра отырып білім беру, өте тиімді нәтиже береді.

Ақпараттық – коммуникациялық технологияның келешек ұрпақтың жан - жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы көп. Әрбір педагогтің негізгі мақсаты – білім сапасын көтеру, білім алушылардың оқуға деген қызығушылығын ояту, дүниетанымын кеңейту, әлеуетін арттыру. Оқу – тәрбие бағытын білім алу барысында дұрыс ұштасу үшін, әр алуан оқыту әдіс-тәсілдерінің тиімді тұстарын пайдалану маңызды.

Оқытудың әдіс - тәсілдерін тиімді таңдап алу, оқытуда мақсатқа жетуге негіз болады, әрі оқытудың тиімділігі мен сапасын барынша арттыруға мүмкіндік береді. Осылайша, ақпараттық технологиялар мен инновациялық әдістерді байланыстыра отырып, білім алушылардың ақпараттық технологияны сауатты пайдалану дағдыларын қалыптастыруға және ақпараттық сауаттылықты тереңнен меңгеруге мүмкіндігі артады. Қазіргі білім беру жүйесінің маңызды проблемаларының бірі оқу процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу, білім беруді ақпараттандыру болып табылады.

Жаңа ақпараттық технологиялар - бұл білім беру ісінде ақпаратты дайындау және оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті жүзеге асырудағы негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер - бұл білім беру процесінде бұрын шешілмеген жаңа дидактикалық міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін орасан зор құрал. Жаңа ақпараттық технологияның басты ерекшелігі білім алушыларға шығармашылық жұмыстармен өз бетінше немесе бірлесіп айналысуға, өз жұмысының нәтижелерін көруге және өздеріне сыни көзқараспен қарауға мүмкіндік береді. Бұл үшін педагог өткізетін сабақта білім алушының қызығушылығын арттырып, заманауи талаптарға сай білім беруі қажет. Бұл педагогтен шығармашылық ізденісті, үлкен сұранысты талап етеді. Сабақта жаңа ақпараттық технологияларды пайдаланудың тиімділігі білім алушылардың неғұрлым еркін ойлауына, ақыл-ойының дамуына, шығармашылық белсенділігінің артуына, ұжымдық іс-әрекетке тәрбиеленуіне, жан-жақты болып белсенділігінің артуына мүмкіндік береді.

Білім берудегі ақпараттық технологиялар қазіргі уақытта қоғамның ақпараттық өркениетке көшуінің қажетті шарты болып табылады. Заманауи технологиялар мен телекоммуникациялар оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру сипатын өзгертуге, білім алушыны ақпараттық білім беру ортасына толық шоғырландыруға, білім беру сапасын арттыруға, ақпаратты қабылдау және білім алу процестерін ынталандыруға мүмкіндік береді.

«XXI ғасыр адамзат үшін – жаңа технологиялар ғасыры , ал осы жаңа технологияларды жүзеге асырып, қоғамға енгізу, игеру және жетілдіру – бүгінгі жас ұрпақтың еншісінде. Ал, жас ұрпақтың тағдыры – білім берушінің қолында». Оқушылардың білімін бағалауда ұстаздар тиімді ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдаланады.. Қазіргі таңда әрбір ұстаз АКТ қолданудың маңызын түсінеді және өзіндік тәжірибеге ие деп санаймын. Ұстаздар білім беру барысында интербелсенді тақта, компьютер және интернет желісін қолданады.

Мен өз сабақтарымда PLICKERS. SOCRATIVE. KAHOOT. WORDWALL интернет ресурстарын кеңінен қолданамын. Осы платформалар оқушылардың білім сапасымен оқу ынтасын арттырудың бір жолы деп санаймын.

PLICKERS - статистикалық жұмыс жасау үрдісін жеңілдететін және сыныптың жауабын лезде бағалап беретін қосымша.

Біз жарнамалардағы QR-кодтарды көргенде, ол кодтар нақты бір сайтқа қосымша ақпарат алу үшін сілтеме жасайтынын білеміз. Бірақ, бұл QR-кодтардың жалғыз қолданысы емес.

Plickers мұғалімнің ұялы телефонын немесе планшетын оқушылардың карточкаларындағы QR-кодтарды оқу үшін пайдаланады. Әр оқушыда жеке карточка болады. Карточканың төрт қабырғасы жауаптың төрт нұсқасын білдіреді, оларды бұру арқылы оқушы дұрыс нұсқасын таңдайды. Алдын ала бағдарламаға сыныптың тізімі ендіріледі, сол арқылы әр оқушының сұраққа қалай жауап бергенін білуге болады.

Plickers қосымшасы арқылы тақырып соңында тест өткізуге болады. Ол үшін алдын ала сыныптың тізімі мен тест сұрақтарды енгізіп қою қажет. Оқушылар карточкаларын дұрыс жауабына бұрып бір уақытта көтереді, ал сіз планшетке немесе ұялы телефонға түсіріп аласыз, бағдарлама жауаптарды сканерлеп, нәтижесін көрсетеді. Plickers-те жауаптарды диаграмма арқылы да көруге болады. Plickers-ты оқушылардың сабаққа кім қатысып отырғанын білу үшін де қолдануға болады. Бұл бүкіл сыныпты тізім бойынша тексергеннен карточкаларды көтеріп тұрған оқушыларды суретке түсіріп алған тиімдірек деп ойлаймын.

Plickers–тің тиімділігі осында – ол оқу үрдісін өзгертпейді. Ол қосымшаны қолдану үшін компьютерлік сынып және басқа да техника қажет емес, тек қана мұғалімнің планшеты керек. Сонымен қатар, оқушылардың өзіне де қызықты, себебі сабақта ойын элементы пайда болады.

1-сурет

SOCRATIVE -платформасы оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамыту және жалпы алған білімдерін жүйелеп, бекіту мақсатына бағытталған платформа түрінде пайдаланылады. Оқу бағдарламасына сәйкес тапсырмаларды ойлаудың үш деңгейіне сәйкестендіріп құрастыруға болады. Тапсырмаларды әртүрлі форматта:сәйкестендіру, бірнеше жауабы бар тест, шындық және жалған формаларында әртүрлі мақсатпен беруге болады. Бағдарлама оқушылардың білім жетістігін бағалау үшін және бірнеше жауабы бар тест сұрақтарын, толық жауап беруді талап ететін сұрақтарды құрастырып қолдануға, әрі бағалау үрдісін викторина түрінде ұйымдастырып, белсенді оқыту әдісі ретінде пайдалануға мүмкіндік береді. Қолдану мақсатына қарай топтық, жұптық және жеке жұмыстар кезінде пайдалануға болады.Осы платформа арқылы қазақ тілі бастауыш сынып оқушыларымен жалғау тақырыбын өткен кезде қолдандым. Оқушылардың сабаққа деген ынтасы артып, барлық оқушы белсене қатысты.

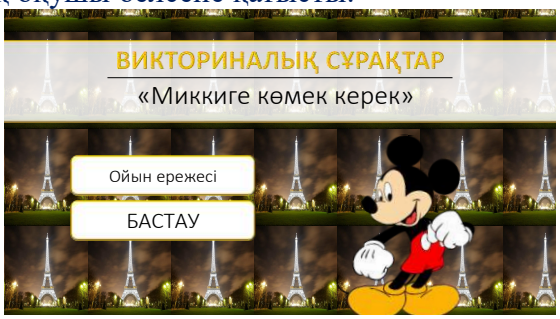

2-сурет

Flippity онлайн платформасына гугл хром арқылы бірден кіріп жұмыс жасай беруге де және платформаны құрылғыға жүктеп алуға да болады. Flippity онлайн платформасы арқылы сабақты қызықты өткізуге арналған әдіс-тәсілдер, электронды ресурстар жасауға болады. Қызметке тіркелу қажет емес, бірақ онымен жұмыс істеу кезінде сізге Google есептік жазбасы қажет болады, сондықтан оны алдын ала жасау керек, өйткені интерактивті тапсырмалар Google кестелеріндегі мәліметтер негізінде жасалады. Қызмет толығымен тегін. Flippity онлайн платформасы арқылы ойындар, тапсырмалар, шаблондар, сөзжұмбақтар мен ребустар құруға болады. Білім алушылар білімін қорытындылауға, алған білімді пысықтау кезінде таптырмас ресурс.

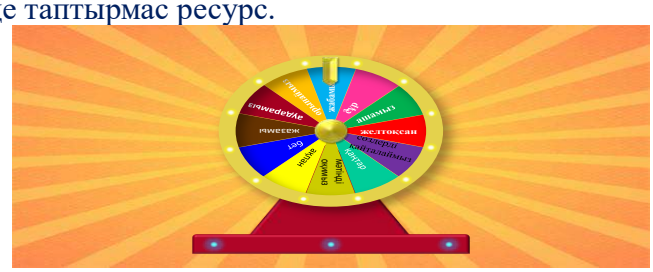

3-сурет

Flippity онлайн платформасы арқылы сабақтың барлық кезеңінде тапсырмалар орындауға болады. Бұл ресурста құрастырылған тапсырмаларды орындау барысында оқушының сабаққа деген қызығушылықтары артқанын байқадым.

Wordwall — бұл интерактивті жаттығулар мен оқу тапсырмаларын құруға мүмкіндік беретін онлайн-платформа. Бұл платформа мұғалімдерге сабақты қызықтырақ және

тиімдірек көмектесетін білім беру ойындарының, жасауға арналған құралдарды ұсынады. Бағдарлама интуитивті түсінікті интерфейске ие, бұл оны білім беру саласының мамандары үшін де, жаңадан бастаған пайдаланушылар үшін де қолжетімді етеді.

Wordwall білім беру қызметін құруға арналған көптеген шаблондарды ұсынады. Олардың әрқайсысын нақты мақсаттар мен міндеттерге сәйкес келтіруге болады.

Wordwall әр түрлі шаблондарды ұсынады, олардың ішінде:

Бірнеше таңдаулы тестілер — мұғалімге ұсынылған нұсқалардың ішінен дұрыс жауабын таңдау қажет тестілерді құруға мүмкіндік береді.

Сөзжұмбақтар — оқушылардың белгілі бір тақырып бойынша білімдерін тексеруге мүмкіндік береді.

Терминдері бар карточкалар — сұрақтар мен жауаптары бар карточкалар арқылы жаңа сөздерді немесе ұғымдарды есте сақтауға көмектеседі.

Викториналар мен есте сақтау ойындары — оқуды қызықты етеді.

Wordwall суреттерді, бейнелерді және аудио файлдарды қосуға мүмкіндік береді, бұл бай және жан-жақты сабақтарды құру мүмкіндіктерін кеңейтеді. Бұл әсіресе қазақ тілін оқыту үшін өте пайдалы, мұнда қабылдауды жақсарту үшін аудио және бейне материалдарды пайдалану маңызды.

Мысалы, 3-сыныпта «Қолөнер» тақырыбын өткен кезде бұл тапсырма «Wordwall» платформасында «Домбыра» әдісі арқылы өткен тақырып бойынша сұрақтарға жауап берді.

Сілтемесі: https://wordwall.net/ru/resource/88138522

4-сурет

Платформа бірлесіп жұмыс істеу мүмкіндігін қолдайды, бұл оқушыларға топта жұмыс істеуге, пікір алмасуға және бір-бірінен үйренуге мүмкіндік береді. Әсіресе ұйымдастырушылық, қайталау, жаңа тақырыпты игеру, практикум, бекіту, қорытындылау, талдау кезеңдерінде, білімін бақылауда кеңінен білім алушының қызығушылығын, оқуға деген танымдық қабілетін арттыру мақсатында пайдалануға болады. Объективті бағалауға, білім алушының еркін сезінуіне, ақпараттық-коммуникациялық мәдениет деңгейінің өсуіне жағдай жасалып, терең білім алуға көмегі зор. Сонымен қатар, бұл тегін қызмет. Ішіндегі «Сәйкестендір», «Жұбын тап», «Ұяшықты таңда», «Сөзжұмбақ», «Кездейсоқ карта», «Сәйкес жұп», «Алаңды аш», «Кездейсоқ дөңгелек», «Анаграмма», «Ақиқат және жалған», «Әріпті тап», «Флэш карталар», «Сөзді тап», «Суретті викторина», «Әуе шары», «Миға шабуыл», «Өрмекші торы», «Лабиринт», «Ұшақ», «Суырды ұр», «Сандар сөйлейді», «Плитаны айналдыр» т.б. Ойын түрлерін қазақ тілі сабағында кеңінен қолдануға болады.

Бұл аталған сайттарда тапсырмаларды орындау барысында оқушылардың қызығушылығы артып, білімді меңгеруіне мүмкіндік беріледі.

Егеменді еліміздің ең басты мақсаты өркениетті елдер қатарына кіру болса, ол өркениетке жетуде жан - жақты дамыған, рухани бай тұлғаның алатын орны ерекше. Қазіргі білім берудің басты мақсаты да жан - жақты дамыған, рухани бай жеке тұлға қалыптастыру болып табылады. Сондықтан заман талабына сай оқыту үрдісін жетілдіре отырып, қоғам сұранысына сай жеке тұлға қалыптастыру мәселесі бойынша білім алушыларға ақпараттыққоммуникациялық технологияларды сабақта қолдану тиімділігі артып отыр. «Білім берудегі АКТ» ұғымы «оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технологиялары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты. Ақпараттық–коммуникациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқыту барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс

істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. «Қазіргі заманда білім алушыларға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деген елбасымыздың үндеуінде айтылып кеткендей, білім ақпараттық қоғамда, жаһандану заманында құнның негізгі көзіне айналуда. Жаңа ақпараттық технологияларды сабақта қолдану келесі нәтижелерге жеткізеді: - оқушыларға еркін ойлауға мүмкіндік береді; - тіл байлығын дамытады; - өз ойын жеткізуге, жан-жақты ізденуге үйретеді; - шығармашылық белсенділігін арттырып, ұжымда бірігіп жұмыс жасауға тәрбиелейді. - өз бетімен білім алатын, ақпараттық технологияларды жақсы меңгерген, білімді жеке тұлғаны қалыптастырады.

Ұлы педагог К. Ушинский: «Мұғалім білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, іздеуді тоқтатса, мұғалімдігі де жойылады» деген болатын. Сондықтан әрбір педагог күнделікті сабағына өмір талабына сай дайындалып, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды кеңінен пайдалануы тиіс. Ол заман талабы. Білім - адамзаттың жинақтаған тәжірибесі; 79 заттармен құбылыстарды, табиғат пен қоғам заңдарын тану нәтижесі. Білім беру - бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, интелектуалдық мәдени дамудың жоғары деңгейін және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие беру мен оқытудың үздіксіз процесі. Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Қорыта келгенде, педагог үшін нәтижеге жету оқушының білімді болуы ғана емес, білімді тереңінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала - ертеңгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативтік және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивті тақтаны пайдалана алатын, онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген педагог болуы тиіс. Білім алушылар жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы процеспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Инновациялық білім беру үрдістерінің мәні, түрлері және құрылымы //Ізденіс. – Алматы, 2005. № 3 (2).
2. Инновациялық білім беру үрдістерін жүйелі басқару үлгісінің қызметтері, құрылымы және технологиялары //Ұлт тағылымы. – Алматы, 2005. № 4. – Б.35-38.
3. Жолымбетов К. Қазақ тілін оқыту методикасы. А, Қазақ университеті, 1991. 20 бет.
4. Жұмабаев М. Педагогика Алматы, Рауан, 1993, 154 б.
5. Маманов Ы. Орыс мектептеріндегі қазақ тілін оқыту. А, 1977. 71. Бет.
6. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас пен қатысым әдісінің ғылыми-теориялық негіздері. Пед.ғыл.докт.дис.-Алматы, 1996ж.
7. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. — //Қазақстан мектебі, №4, 2008
8. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.: Өркен, 2007
9. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2008.

ОҚЫТУДАҒЫ МЕНІҢ ӨЗЕКТІ ТАҚЫРЫБЫМ: «БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ЗАМАНАУИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРДІ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ БАҒДАРЛЫ ДАМУЫ ҮШІН «4 С» ТӘСІЛІН STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА ҚОЛДАНУ»

Дабинова Альмира Толеухановна
ШҚО білім баскармасының Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің № 46 орта мектебі КММ биология пәні мұғалімі.
dabinova@list.ru

Аңдатпа

Stem әдісі мұғалімдердің кәсіби өсуінде маңызы зор. Себебі бұл әдісте мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – тек жеке пәнмен шектелмей «өмір бойы оқу» принципіне негізделе отырып, басқа пәндерді де білу.

Зерттеу гипотезасы: Жұмыста жаратылыстану пәндердің концептілері мен процестерін түсіну оқушылардың интеллектуалдық өсуіне ықпал еттетін болашақта адамзатқа ғылым, технологиялар, инженерия және математика пәндерінің дәстүрлі аясынан әлемдік деңгейге шығатын білім берудің бір жолы ретінде қарастырамыз. STEM жаратылыстану пәндерінің проблемалық сұрақтарын ғылыми тұрғыдан инженерлік жобалау және математикалық сипаттау арқылы білім алуға, сыни ойлау дағдыларын дамытуға, жаңа технологияларды игеруге байланысты болашақ кәсіптің іргетасын қалыптастыруға көмектеседі. Осы бағытта күнделікті қолда бар қарапайым заттардан биология заңдылықтарын еркін жеңіл түсінуге көмектесетін модельдер жасайды.Бұл әсіресе ауылдық мектептердің көптеген мәселерін шешуге мүмкіншілік тудырады.Мақсатын орындауға жоспар құра білген адам, оны жасауға міндетті түрде мүмкіншіліктер табады.

Өзектілігі:

Stem әдісі мұғалімдердің кәсіби өсуінде маңызы зор. Себебі бұл әдісте мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – тек жеке пәнмен шектелмей «өмір бойы оқу» принципіне негізделе отырып, басқа пәндерді де білу.

Мақсаты: Жаратылыстану бағытындағы пәндерді STEM технологиясы арқылы оқу мен оқытуды тереңдету.

Міндеттері:

1.Ғылыми зерттеу үдерістерін атау және түсіну

2.Ғылыми зерттеулерді қалай бағалау керектігін түсіну.

3.Ғылыми зерттеулерде сұраныстарға негізделген оқыту тәжірибесіне қалай қосуға болатындығын түсіну.

Зерттеуге алынған: 9м, 9 Г сыныптар

Биология пәнінің мазмұны жаңартылған оқу бағдарламасында жаратылыстану пәндерінің интеграциясы негізінде құрылған. Интеграция –әр түрлі пәндердегі негізгі принциптер мен заңдылықтарды өзара және жеке пәннің ішіндегі материалдардың арасындағы байланыстарды анықтап, оқушылардың білімін тереңдетуге болады. Барлық сыныптарда модельдеу тапсырмалары берілген. Сонымен қатар оқушылардың ойлау қабілеттерін, пәнге қызығушылықтарын арттыру үшін әртүрлі эксперименттер жасау, модельдер жасауға үйретемін.Сондықтан көбінесе сабақтың мазмұнына, сабақты өткізудің әдіс-тәсілдеріне және нәтижесіне басты көңіл бөлемін. «Маған айтшы-мен ұмытып қалам, маған көрсетші-менің есімде қалады, өзіме істетші- мен сонда түсінемін» (Қытай мақалы)

Атап айтсам, 5- сыныпта жаратылыстану пәнінде 5.3.1.2 заттардың қатты, сұйық және газ күйіндегі құрылымын зерттеу. 5.3.2.5 заттарды ерігіштігі бойынша металдармен бейметалдарға жіктеу деген оқу мақсаттарын оқыту кезінде «Балық аулау» ойын ойнату арқылы белсенділігімен ынтасын арттырдым.

Жұмыстың барысы:

1. Түрлі түсті пластиктен балықтар жасаймыз.
2. Осы балықтарға скрепкаларды орналастыр.
3. Магнитпен жіпті байлап оны таяқшаға орналастырып қармақ жаса.
4. Магнитті судың бетімен қозғалту керек.

Қажетті құралдар:

- бірнеше түрлі түсті пластик қималары
- скрепкалар
- таяқша
- жіп
- магнит
- су құйылған жайпақ ыдыс немесе аквариум
- қайшы

№1 сурет «Балық аулау» ойын

Әсіресе 8- сыныпта оқушылар модельдеуді қызыға орындайды.Оқушылардың теориялық және практикалық білімдері мен дағдыларын тиянақты болуын қадағалау үшін ой-өрісін дамыту қажет.

«Өкпенің тіршілік сыйымдылығын зерттеу» тақырыбында

Мақсаты: Өкпенің тіршілік сыйымдылығын өлшеуді және оны формула бойынша есептеуді үйрену.

Жұмыс барысы**:**

- Әдеттегідей тыныс алып, ауаны шарға үрлеп шығар;
- Сызғышпен шардың диаметрін өлше;
- Тәжірибені 3 рет қайтала.

Эксперимент номері	Шар диаметрі	Өкпенің тіршілік сыйымдылығы

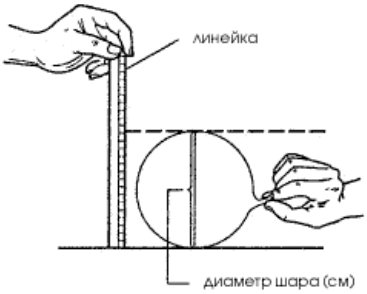

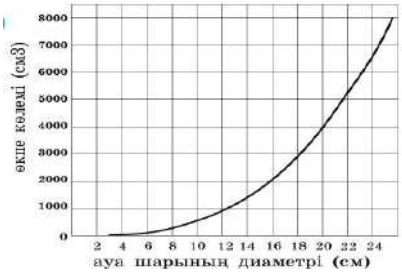

Сұрақтарға жауап беріңіздер

1. Сіздің көрсеткіштеріңіз курстастарыңыздан өзгеше ме? Олай болса, неге?

2. Шығарылатын ауаның көлемін және өкпенің өмірлік сыйымдылығын білу не үшін маңызды?

3. Сіз терең дем шығарсаңыз да, өкпеңізде ауаның қандай да бір мөлшері қалады. Мұның мәні неде?

4. Графикті тұрғызу үшін қандай команданы орындадыңыз?

Бағалау критерийлері

-Осы тапсырманы шешу үшін қандай білім, түсінік және дағдыларды қолландыңыз?

-Берілген тапсырманың орындалу нәтижесі қандай болды?

9.4.1.3 ДНК-ның құрылымдық қағидасы

«Молекулярлық биология» бөлімі бойынша

«ДНҚ-ның экстрактын алу» құлпынай, банан, днқ экстрактын алу зерттеу жұмысын оқушылар жүргізді. Ол үшін қарапайым заттар: тұз,сусабын, спиртті қолдану арқылы ДНҚ жіпшесін жасуша құрылымынан бөліп алып, микроскоп арқылы бақылау жүргізеді. Тұз ертіндісінің жасуша қабықшасының бұзылуына, сабын ертіндісінің қабықшадағы липидті ыдырату арқылы ДНҚ жіпшесін бөліп алып, соңғы кезең спирт ерітіндісін қосу арқылы ұзын жіпшені оқушы қарапайым химиялық реакцияларды қолдану арқылы қол жеткізеді.

№ 2 сурет Өсімдіктен (банан) ДНҚ экстрактін алу.

№3 сурет 9.4.1.3 - ДНҚ-ны құрылымдық қағидалары негізінде үлгілеу.

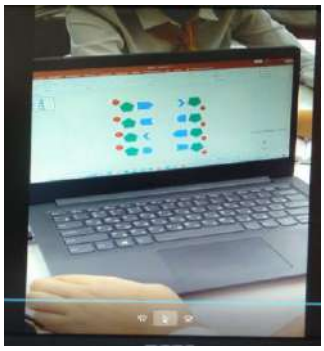

Оқушыларым қалалық , облыстық ғылыми жобалар сайыстарымен пән олимпиадаларына қатысып жүлделі орындар иеленді. Биология пәні бойынша білім сапасының мониторингі жүргізіліп отырылды.

Мақсаты:

1.STEM технологиясының тиімді әдіс-тәсілдердің ықпалды әсерін бақылау.

2. Білім ,білік дағдыларының қалыптасуын үнемі бақылау.

Биология пәні бойынша ББД сапасы мен үлгерім мониторингісі 2020-2024ж

сыныптар	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
8	78 %	82 %	84 %	86 %
9	76 %	79 %	81 %	82 %
10	74 %	82 %	83%	84 %

Биология пәні бойынша қалалық, облыстық сайыстарға қатысулары туралы мониторингісі 2021-2025ж

Жылдар	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025
ҒПК(қалалық, облыстық)	2- оқушы I, II орын 6.сынып 1-11 сынып	1- оқушы қала II орын, обл сертификат	Облыстық 1-оқушы II орын	Қалалық 1-оқушы I орын 9 сынып

Пән олимпиадасы (қалалық, облыстық)	Қалалық 3 оқушы III орын	Қалалық 2- оқушы 10,11 сынып I,III орындар	Қалалық 1оқушы 11с I орын Облыстық 1 оқушы 10 сынып I орын	Қалалық 1-оқушы III орын 10 сынып
Экологиялық жоба немесе олимпиадалар	Қорықтармен ұлттық саябақтар күніне арналған марафон	«Мені қоршаған әлем-ғажайып әлем» 7-сынып III орын	«Жер-біздің ортақ үйіміз» қалалық экологиялық брейн-ринг II орын	

STEM технологиясы арқылы жаратылыстану пәндерін оқыту 2020-2025 жылдардан өз тәжірибеме қолдана бастадым. Жоғарыда көрметілген мониторинг + динамика өзгергенін көруге болады.

Жаңа мазмұнды білім беру жүйесіндегі педагогикалық STEM технологияның алатын орны ерекше.Педагогикалық технологиялардың принциптері оқытуды ізгілендіру болып табылады. Оқыту технологиясын сауатты пайдалана білген әр ұстаздың білім беру үдерісі нәтижелі және сапалы болатыны сөзсіз.

№4 сурет. Өз тәжірибеммен мектепішілік әдістемелік отырыстарда бөлістім.

«Дарынды және қабілетті балалармен жұмыс жүйесі ұлттық әлеуетін дамытудың негізі» тақырыбында өткен педагогтардың біліктілігін арттыру институты тренирлері ұйымдастырылуымен облыстық семинарда өз іс-тәжірибемді «Жаратылыстану пәндерін STEM технологиясы арқылы оқу мен оқыту» тақырыбында шеберханалық сабақ өткіздім.

№5 сурет облыс мұғалімдерімен өткен семинар «Дыбысты күшейту» моделін жасады.

«Дыбысты күшейту»

Жұмыстың барысы.

Резина трубканың екі шетіне воронканы орналастыр;

Воронканың біреуіне будильникті скотчпен жапсыр;

Будильнигі бар воронканы столға қой,өзің екінші воронкамен алысырақ тұруың керек;

Құрал жабдықтар:

-Екі воронка

-Ұзындығы 2м болатын резина трубка

-Механикалық будильник
-Скотч
- Қайшы

Сұрақтарға жауап беріңіз:

1.Дыбыс жылдамдығы таралатын ортаға байланысты ма ?

2.Осы құрылғының жұмыс істеу принципі бойынша қандай медициналық аспап жасалған ?

Міне осындай қарапайым қолда бар заттармен биологиялық нысандардың құрылысын, қызметін оқып білуде оқушының өзіне жасатып, қолданып көретін болса төмендегі дағдылар қалыптасады.

Когнитивті даму-адамның қабылдауының есте сақтауының ойының, тілінің, қиялының қалыптасуымен даму процессі.

Креативтілік- өркендеуге, дамуға, нәтижеге жетуге бағытталған ізденушілік, зерттеушілік эвристикалық әдістермен жұмыс жасалады.Қиялдауға итермелейді,қысылмай өз ойын айтуға мүмкіндік береді.

Коммуникация-басқа адамдармен байланысу, бір-бірімен тіл табыса алу.

Бұларды баяндаманың басында айтып кеткендей 21 ғасырдың дағдылары адамға ауадай қажетін тағы баса назарларынызға саламын.

Қорыта айтсам,

Осы STEM технологиясын қолданған жылдарында оқу процесінде не өзгерді.

1.Оқушыларымда пәнге қызығушылықтары артты.

2.Білім сапасында өсу байқалды.

3.Оқушыларымда өнертапқыштық дағыдары қалыптасты.

4.Ғылыми жобалармен олимпиадаларға қатысып, жүлделі орындарға қол жеткізді.

5.Республикалық «Экоәлем» журналына өз мақалаларын жариялап бастады.

6. Республикалық «Жерелшілері» командасына мүшесі атанды.

7.Жергілікті «Алтай»телеарнасына сұхбат беру деңгейіне жетті.

Бұл жеке тұлға ретінде қалыптасқан жасөспірімнің бір жыл көлемінде қолжеткізген жетістіктер.

Мұғалімнің кәсіби дамуына өмір бойы оқу принципі оқуды талап етеді.

2022-2023 оқу жылында өткен қалалық «Жыл мұғалімі -2023» сайысының Бас жүлдесі иегерімін.

2023-2024 оқу жылы «Назарбаев Зияткерлерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы Қазақстан Республикасы білім беру ұйымдары педагогтерінің республикалық тамыз кеңесі аясында өткен пәндік секциялар жұмысына қатысып өзімнің тәжірибеммен бөлістім,Алғыс хат алдым.

2023-2024 оқу жылында өткен қалалық «Педагогикалык идеялар фестивалі»
сайысында жүлделі III орын алдым.

STEM білім берудің артықшылықтары:

- тақырыптар бойынша кіріктірілген оқыту;
- ғылыми- техникалық білімдерді өмірде пайдалану;
- сыни тұрғыдан ойлау және есептер шығару дағдыларын дамыту;
- өзіне деген сенімді қалыптастыру;
- белсенді қарым - қатынас және командамен жұмыс;

- техникалық пәндерге қызығушылығын арттыру;
- жобаларға креативті және жаңашыл көзқарас;
- әр баланың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, балалардың іс-әрекеті арқылы техникалық шығармашылыққа мотивациясын дамыту.

Әрбір мұғалім жаңашыл, озық технологияны тиімді падалана білетіндей ізденімпаз болуы керек. Бұл жұмысыммен жас мұғалімдерді оқушыларға жаңа инновациялық технологиялар арқылы өзіндік жұмыстарын ұйымдастыра , басқара білетіндей шебер болуға шақырамын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.Педагогикалық кәсіби деңгейін өсіруде әдістемелік жұмысты ұйымдастыру жолдары // Ғылыми практикалық жинақ.2009ж
2. Жаңартылған білім беру аясында 9- сынып білім алушыларын қорытынды аттестациялау «НЗМ педагогикалық өлшеуіштер орталығы» 2019ж
3. Интербелсенді әдістеме-өзара әрекеттесу мен әрекет арқылы үйрену/ үйрету. «Өрлеу» БФҰО»АҚ –ны филиалы ШҚО бойынша ПҚ БАЙ Өскемен 2013ж
4.Большая книга экспериментов. Перевод с итальянского Э.И. Мотылевой. Москва РОСМЭН 2015г
5. Компьютерлік оқыту программаларын қолдану. Информатика-физика- математика журналы. №3. Алматы, 2000. 10-13 б.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЖЫЛДАМ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫ МЕН ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Шакиева Алмагуль Бахытбековна
Павлодар қаласы , Әлихан Бөкейхан атындағы лицей- мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығының негізі - оқу сауаттылығы. Функционалдық оқу сауаттылығы мәтінді,аудио және видео ақпаратты түсіну.Мәтіндегі ақпаратты қабылдау, қолдану және қайта өңдеп пайдалану ауызша және жазбаша қортынды жасау,күнделікті өмірде алған білімі мен біліктілігін пайдалану жатады. Оқу сауаттылығын дамытуда бастауыш сыныпта өтетін барлық пәнді қамти отырып кешенді түрде қалыптастыру өте маңызды.

Оқу сауаттылығы дегеніміз – қарапайым тілмен айтқанда бала өзі оқып отырған ақпаратты толықтай қабылдай біліп, ішінен негізгісін ала білуі.

Оқу сауаттылығын қалыптастыру үшін қазіргі кезде түрлі технологияларды пайдалануға болады. Оқу сауаттылығы бойынша оқушылар мектеп аясында және мектептен тыс уақытта нені оқитынын, қандай мақсатпен оқитынын білуі қажет.

Оқушылардың оқу шапшаңдығы тежелуінің себеп-салдары

Оқу шапшаңдығын тежейтін себептер өте көп, олардың ішінен негізгі 7 кедергіні атап өту орынды.

1. 1с-әрекеттің табиғи қарқыны.
2. Регресс.
3. Антиципация.
4. Артикуляция.
5. Көрудің аз кеңістігі.
6. Зейіннің деңгейі.
7. Жады. Аталған себептердің әрқайсысы оқу қарқынына әсер етеді.

1.Іс-әрекеттің табиғи қарқыны. Іс - әрекеттің табиғи қарқыны адамның - темпераментін құраушы қасиет болып табылады. Бұл қасиет басқа да туа біткен қасиеттер сияқты тұрақтылық танытып, ұзақ уақыт бойы өзгеріссіз сақталады. Іс -әрекеттің қарқыны - бұл жады, зейін, ойлау,қабылдау,елестету психикалық, процестері жұмыс істейтін жылдамдық. Бұл - адамның белгілі бір_уақыт ішінде орындайтын түрлі операциялар, іс - қимыл, қозғалыстарының мөлшері. Сөйтіп, қарқын туа біткен қасиет бола тұрып, адамның қаншалықты тез жұмыс жасайтынын, есте сақтайтынын, ойлайтынын, оқитынын анықтайды. Қимыл -қозғалысы баяу оқушының оқу шапшаңдығы кедергілермен жүгіруді еске түсіреді. Егер бала берілген уақыт ішінде қажетті мөлшерді оқи алмаса, оньң табиғи қарқынын (жылдамдығын) анықтау қажет. Бұны арнайы психологиялық тестің кемегімен жүргізуге болады. Сонымен бірге іс-әрекеттің қарқынына басқа факторлар да әсер етуі мүмкін, мәселен зейіннің шоғырлану деңгейінің төмендігі мен тұрақсыздығынан бала жиі алаңдайды, содан да жұмыстың жылдамдығы төмендейді.

2. Регрестер. Регресс - бұл оқығанды қайталап оқу кезіндегі көздің қайта оралу қозғалысы. Бұл өте кеңінен тараған кемшілік. Оқушының оқуында регрестің бар - жоғын байқау әдісі арқылы анықтауға болады. Балаға таныс емес мәтінді оқытыңыз. Осы кезде баланың мәтінді қалай оқитынын жіті қадағалаңыз: көз қозғалысы мен оқу тіліне көңіл аударыңыз. Егер оқу барысында баланың көзі қайталап оқу үшін 7 жиі -жиі артқа орала берсе (бала әуелі іштей оқиды, содан соң дауыстап оқиды) немесе ол бір жолдағы сөздерді түсіну үшін қайталап оқи берсе, онда оқудың бала қолданып отырған бұл тәсілінде регрестің бар болғаны. Регрестің бар болу себептері:

1.Әдеттің әсері.

2.Мәтіннің қиын болып көрінуі.

3.Зейіннің жоқтығы.

3.Антиципация. __ Адамдар оқып отырып көптеген сөздің аяғын оқымайды. Яғни, ол сөздің мағынасын оқымай тұрып алдын-ала түсіне қояды. Мәтіннің әрі карайғы мәнін түсінудегі бұл тәсіл антиципация деп аталады. Бұл келешекті алдын-ала психологиялық тұрғыда болжайтын процесс. Ол жағдай оқиғаның даму қисынын ойлау, білуге негізделген, сөйтіп оқу жылдамдығын тездетеді. Оқырмандардың біршамасы осы тәсілді қолданады. Егер балада сөздің мәнін түсіну қабілеті дамымаса , онда оған әр сөзді аяғына дейін оқуға тура келеді.

4.Артикуляция. Оқу шапшаңдығын тежейтін келесі себеп – сөйлеу мәнеріндегі артикуляциялық аппараттың бұзылуы. Яғни, осы себептің өзі оқу жылдамдығы тежелуінің неден болатынын түсіндіреді. Артикуляциялық аппарат керекті жылдамдықпен дауыстап оқуына кедергі келтіреді. Әсіресе дыбысты дұрыс айтпайтын балаларға өте қиын. Олардың сөйлеуі анық емес және түсініксіз. Басқа балаларға қарағанда оларда сөйлеу қарқыны баяу. Бұл артикуляциялық аппараттың қозғалу жетіспеушілігімен айқындалады. Баланың тілі, ерні астыңғы жағы бір дыбыстан екінші дыбысқа ауысқанда бір- бірімен келісімді қозғалыста болмайды. Шынына келгенде, бұл бала сәби шағында алғашқы сөздерді дұрыс айтып үйренбеген. Бұл уақытта оның қатарластары таза сөйлей білген. Осындай балалардың оқу жылдамдықтарының арасында үлкен алшақтық болады.

5. Көру аймағының аздығы**.** Зерттеулер көрсеткіші бойынша оқып отырған адамның көзі екі жағдайда болады.

1. Бір нүктеге көз тоқтату (тоқтау)

2. Нүктеден нүктеге ауысу (қозғалыс). Мәтінді қабылдау тек көз тоқтату мезетінде іске асады. Әрине, адамның ақпаратты қабылдау жылдамдығы көз тоқтатқан кездегі ақпарат көлеміне байланысты болады. Сонымен оку жылдамдығын тездету – көз тоқтатқан көздегі ақпараттың ұлғаюы. Жылдам оқитын адам мен баяу оқитын адамның арасындағы айырмашылық көз қозғалысының жылдамдығында емес, көз тоқтату мезгіліндегі қабылданған ақпараттың мөлшерінде. Оқу кезінде көз секірмелі қозғалыста болады. Сондықтан, ол сөйлемнің бір- екі сөзіне ғана көз тоқтатады.

6. Зейін деңгейін ұйымдастыру**.** Оқу кезіндегі зейін адамның басқа да іс-әрекеттері сияқты маңызды роль атқарады. Өз ойын жинақтау, қорытындылау, орындалатын жұмыстың нәтижесіне әсер етеді. Көп жағдайда бастауыш сынып оқушыларына берілген ақпараттың қызықсыздығы баланың зейінін тұрақсыздандырады. Мұны мұғалімдер біледі. Сондықтан да өз жұмыстарында оқушылардың зейінін тұрактандыру үшін ойлау қабілетін дамытуда әр түрлі жаттығулар мен тәсілдер пайдаланады. Егер баланың зейіні тұрақсыз болса, қиынырақ жаттығуды орындауда қиналса (мысалы, оқуда) ,онда оған сіздің көмегіңіз қажет. Осы жетіспеушіліктерді түзеу үшін екі бағытта жұмыс істеу керек. Олар:

-зейіннің негізгі қасиеттерін қалыптастыратын арнайы жаттығуларды қолдану

-баланың қабілетін, ынтасын, ілтипатын дамытатын арнайы жаттығуларды қолдану

7. Жады**.** Жадының төрт типі белгілі: көру, есту, аралас. Бала жадының типін қалай анықтауға болады? Мәселен, бала кітаппен жұмыс жасай отырып, өзінің іштей оқығанда жақсы түсінетінін аңғарады. Өзіне :қажет мәтін жолын, оның бетін, қандай үлгімен жазылғанын есіне тез сақтап, алдын-ала білетін болады. Бұл баланың көру жады жақсы дамыған. Бұндай балалардың оқу жылдамдығы жоғары, сауаттылықтың деңгейі жоғары. Көру мүшесі (көз) оларға еріксіз түрде сауатты жазуға көмектеседі, себебі ол сөздерді біртұтас көлемді бейне ретінде қабылдайды. Егер бала дауыстап оқығанда немесе сіздің оқығаныңызды тыңдаған кезде тез қабылдаса, ол балада есту арқылы жадына сақтау қабілеті жақсы дамыған . Егер бала оқығанын жазып, салу арқылы жадына сақтаса, ол балада моторикалық жады жақсы дамыған. Көру арқылы жадыны сақтау қабілеті жақсы дамыған балалардың сөз бейнесін жадына сақтауда, сауатты жазуда, тез оқуда айрықша ерекшелігі бар. Көру арқылы жадына сақтау қабілеті төмен балалармен түрлі жұмыстар жүргізілуі керек. Ал қатесіз жазу үшін дұрыс жазу ережесін білуі қажет. Осыған байланысты баладағы көру арқылы жадыны сақтау қабілетін суретті көрнекіліктер арқылы дамытуға болады. Суретті көрнекіліктермен жұмыс істеу 15 секунд көлемінде жүргізілсе де жадыны дамытудағы мәні зор.

Осы кезеңде қиындықтар туындайды. Шапшаң оқу кезінде оқушы әріпті таныса да,сөзді толық оқуда қателіктер жібереді. Сондықтан баланы алғашқы сабақтардан бастап әр түрлі оқыту әдістемелері арқылы тез оқу әдісіне машықтандырып, көп еңбек етіп, қызығушылығын тудыруды мақсат қойдым.

Егер оқушы баяу оқыса, оның оқуға ынтасы төмендеп, өзінен - өзі үлгермейді. Әдетте кім тез оқыса, ол оқыған материалды түсінеді, меңгереді, Оқу техникасы шапшаң болған сайын, есте сақтау қабілеті, ақыл – ой еңбегіне ынталығы да арта түседі. Кез келген мәтінді жылдам, әрі дұрыс, әрі мазмұнды түсіне оқи білу- үлкен еңбектің жемісі саналады. Оқушы үлгерімінің негізгі факторы – оқу жылдамдығы болғандықтан мен бұл мәселені өзекті тақырып деп алып отырмын. Жалпы оқу сапасын арттыру үшін жай оқу керек пе, әлде шапшаң оқу керек пе? Шапшаң оқу әдісі неге маңызды және қай кезде пайдалы саналады? Қарапайым өмірде де адамдар тақырыпты асықпай оқу пайдалы әрі түсініктірек деп ойлайды. Шындығында тез оқу деген – тез игеру, тез ұғыну ұғымдарымен тығыз байланысты. Оқымысты жан – жақты адам дегеніміз- тез оқи алатын, әртүрлі ақпаратты тез игере алатын оқушы.

Қазіргі таңда жалпы білім беретін оқу орындарының білім беру процесінің дамымалы мүмкіндігінен елеулі маңыз беріліп отыр. Сынып оқушысының тұлғасының дамуының ерекшілігі оның оқудағы жетістігі, оқу іс – әрекетінің компоненттерінің меңгеруі, жалпы оқу біліктілігі мен дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтайды. Жалпы оқу орындарының бір саласы – оқу техникасы болып саналады. Аталған дағдыны жоғары деңгейде қалыптастырмайынша баланың әрі қарай сапалы біліміне қол жеткізу мүмкін емес.

ИКТ- РЕСУРСЫ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ РЕЧИ И ГРАФОМОТОРНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Шегебаева Гульмира Умырбаевна
специальный педагог специальной организации образования
КГУ «Специальная школа-интернат № 4» управления образования
Павлодарской области, акимата Павлодарской области

Новые стандарты образования требуют, прежде всего, усилить мотивацию ребенка к познанию окружающего мира, продемонстрировать ему, что школьные занятия – это не получение отвлеченных знаний, а наоборот – необходимая подготовка к жизни, её узнавание, поиск полезной информации и навыки ее применения в реальности.

Актуальность данной темы не стоит объяснять. Информатизация общества ведёт к информатизации учебного процесса. Информационно-коммуникационные технологии являются одним из основных ресурсов развития образования в настоящее время, позволяющих обеспечить доступность качественного образования и повысить эффективность урока. Современность требует использование ИКТ в образовательном процессе.

Цели использования информационных технологий в школе достаточно разнообразны, однако, главные из них:

- укрепить мотивацию школьников к обучению, пробудить в них интерес к познавательной деятельности, помочь им сконцентрировать внимание на учебном процессе;
- добиться более эффективной и современной методики преподавания, обеспечить индивидуальный подход к каждому учащемуся без временных и иных затрат;
- всесторонне облегчить работу педагога при разработке уроков;

Основная задача:

- создать условия для более эффективного и комфортного обучения для детей с ООП.

Хочу напомнить, что ресурс - это количественная мера возможности выполнения какой-либо деятельности; условия, позволяющие с помощью определённых преобразований получить желаемый результат.

Требования к условиям и ресурсному обеспечению программы общего образования - это один из основных компонентов образовательного процесса. Данный компонент имеет приоритетное значение и призван быть инструментальным сопровождением обучения. Посредством ресурсов создается и воспроизводится предметная, информационно-методическая, развивающая образовательная среда, функционирующая на основе деятельностного подхода.

Деятельностный подход – это организация учебного процесса, в котором главное место отводится активной и разносторонней, максимально самостоятельной познавательной деятельности учащегося. Уроки должны строиться по совершенно иной схеме. Если раньше был распространен объяснительно-иллюстративный метод работы, когда учитель объясняет тему, а потом проводит опрос, то в соответствии с изменениями в образовательной сфере, упор должен делаться на взаимодействие учащихся и учителя, а также взаимодействие самих учеников. Процесс обучения, есть всегда обучение деятельности, а сам процесс учения должен быть творческим.

Известно, что урок – основная форма организации учебно - воспитательного процесса, и качество обучения – это, прежде всего, качество урока.

Вопросом сегодня остаётся то, каким должен быть урок в современных условиях, соответствующий требованиям нового поколения?

Современный урок – это:

- урок с использованием техники (интерактивная доска, компьютер, диапроектор);
- урок, на котором осуществляется индивидуальный подход каждому ученику;
- урок, содержащий разные виды деятельности;
- урок, на котором деятельность должна стимулировать развитие познавательной активности ученика;
- урок воспитывает думающего ученика.

Современный урок это привлечение таких ресурсов, как: наглядные и технические средства обучения. С ними урок динамичен, содержателен, интересен. С их помощью оказывается эмоциональное воздействие, они способствуют лучшему запоминанию материала, обеспечивают прочность знаний, повышаю интерес учащихся к предмету.

Ресурсное обеспечение урока, прежде всего, зависит от ожидаемых результатов, исходя из которых, мы выбираем источники получения знаний нашими учащимися во время урока.

Современные учащиеся предпочитают восприятие информации в динамике, особенно с помощью интенсивного визуального ряда, а не текста. Ориентация сегодня делается на мультимедийное образование. В широком смысле слова термин «мультимедиа» означает спектр информационных технологий, использующих различные программные и технические средства с целью наиболее эффективного воздействия на пользователя.

При подготовке к урокам с использованием ИКТ, я часто использую электронные ресурсы учебного назначения.

Дидактический материал электронных ресурсов разнообразный по содержанию и по форме. Я часто применяю анимационные и видеоролики, фотографии, различные игры, задания, развивающего характера.

Уроки с использованием информационных технологий расширяют и закрепляют полученные знания, значительно повышают творческий и интеллектуальный потенциал учащихся. Я уверена, что использование информационных технологий преобразовывает преподавание традиционных учебных предметов, рационализирует детский труд, оптимизирует процессы понимания и запоминания учебного материала, а главное, повышает интерес детей к учебе.

Таким образом, труд, затраченный на управление познавательной деятельностью с помощью средств ИКТ, оправдывает себя во всех отношениях:

- повышает качество знаний
- продвигает ребенка в общем развитии
- помогает преодолеть трудности
- вносит радость в жизнь ребенка
- позволяет вести обучение в зоне ближайшего развития
- создает благоприятные условия для лучшего взаимопонимания учителя и учащихся и их сотрудничества в учебном процессе.

Фрагменты уроков, на которых используются презентации, отражают один из главных принципов создания современного урока – принцип привлекательности. Благодаря презентациям, дети, которые обычно не отличались высокой активностью на уроках, стали высказывать свое мнение, рассуждать.

На занятиях по предмету «Счёт» при помощи компьютера решается проблема дефицита подвижной наглядности, дети под моим руководством на экране монитора выполняют устный счет, сравнивают способом наложения геометрические фигуры, решают примеры и задачи.

В содержание уроков «Развитие речи и коммуникация» включаю аудио средства, предлагая записи образцового чтения небольших по объёму сказок, рассказов,

стихотворений. Это обучает выразительному чтению, умению прочувствовать настроение, определить характер героев. Практикую просмотр видео – сказок. Чтение стихов под удачно подобранную фонограмму вызывает у учащихся бурю эмоций, желание самим попробовать вызвать такие же чувства и у других. Повышают творческий и интеллектуальный потенциал учащихся, расширяют и закрепляют полученные знания уроки - викторины по сказкам. Для развития интереса к урокам «Развитие речи и коммуникация» учащимся предлагаю творческие задания, которые могут выражаться: в разгадывании простых кроссвордов, ребусов по теме. С позиции информационных технологий, особенно результативными, яркими получаются уроки «Мир вокруг», «Изобразительное искусство». На данных уроках изложение нового материала, закрепление предыдущего иллюстрируется рисунками, простыми и анимированными схемами, анимационными и видеофильмами.

Использование ИКТ на уроках труда делает инструктаж более интересным, появляется возможность продемонстрировать порядок выполнения работы, с помощью штриховки, с помощью стрелок можно обозначить необходимые линии, а затем вывести готовый результат. Причём электронные ресурсы дают возможность с помощью повторов отработать сложные этапы работы. При разработке урока особое внимание уделяется здоровьесберегающему фактору. Поурочный план включает в себя физические и динамические паузы, упражнения для глаз. Дети с удовольствием сделают зарядку, несложные танцевальные движения, повторяя их за героями любимых сказок и мультфильмов демонстрируемых на экране анимационных роликов.

Жизненная практика младших школьников небогата, поэтому для них многие образы окружающего мира, изучаемые по программе, незнакомы. Поэтому мы должны подобрать богатый наглядный материал используя различные ресурсы в качестве дополнения к учебнику.

Я считаю, если учителя в своей работе используют различные ресурсы, значит, им небезразличен уровень своей профессиональной компетентности, их беспокоит, насколько он, педагог современной школы, соответствует требованиям данного времени. Также применение новых информационно- технологических ресурсов в традиционном образовании позволяет творчески работающему учителю расширить спектр способов предъявления учебной информации, позволяет осуществлять гибкое управление учебным процессом, что является социально значимым и актуальным в наше время.

В завершение хочется отметить, что учитель, его отношение к учебному процессу, его творчество и профессионализм, его желание раскрыть способности каждого ребенка – вот это и есть главный ресурс, без которого невозможно воплощение новых стандартов школьного образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Государственный общеобязательный стандарт среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего образования). От 23 августа 2012 года №1080. – Астана: Постановление Правительства Республики Казахстан, 2012. – 63 с.
2. Корнажевский, Ю.А. Анализ урока. Изд. 2 [Текст] / Ю.А. Корнажевский. – М.: НОУ Центр «Педагогический поиск». – 2009. – 240 с.
3. Синенко, В. Я. Методология и практика школьного образования [Текст] / В. Я. Синенко. – Новосибирск: Изд-во НИПКиПРО. – 2008. – 136 с.
4. Кучеряева, Л.А. Проектирование и диагностика современного урока [Текст] / Л.А. Кучеряева. – М.: Сентябрь. – 2010. – 224 с
5. Руководство для учителя стр. 145 АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2012.

РАЗВИТИЕ ТРУДОВЫХ НАВЫКОВ У МАЛЬЧИКОВ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ ЧЕРЕЗ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ЗАНЯТИЯ

Шегебаев Евгений Александрович
специальный педагог специальной организации образования
КГУ «Специальная школа-интернат № 4» управления образования
Павлодарской области, акимата Павлодарской области

В современных условиях особое внимание уделяется трудовому обучению детей с интеллектуальными нарушениями. Практико-ориентированные занятия позволяют не только сформировать у учащихся жизненно важные навыки, но и способствуют их социальной адаптации, развитию самостоятельности и повышению уверенности в себе. Для мальчиков, которые часто ориентированы на физическую деятельность, трудовые занятия становятся эффективным инструментом подготовки к будущей жизни и возможному трудоустройству. Данный подход требует тщательно продуманной методики, учитывающей индивидуальные особенности каждого ученика, их уровень развития, способности и интересы. Основной целью практико-ориентированного трудового обучения является формирование базовых профессиональных навыков, необходимых для жизни и работы в условиях социальной среды.

Развитие трудовых навыков у мальчиков с интеллектуальными нарушениями играет важную роль в образовательном процессе. Оно помогает:

- формировать самостоятельность – учащиеся приобретают уверенность в выполнении бытовых и рабочих задач;
- развивать мелкую и крупную моторику – практическая деятельность улучшает координацию движений, что особенно важно при коррекции нарушений моторики;
- стимулировать когнитивные процессы – труд требует запоминания последовательности действий, что способствует улучшению памяти и внимания;
- формировать трудовую мотивацию – дети учатся видеть результаты своей деятельности, что развивает у них интерес к труду;
- создавать основы социальной адаптации – навыки взаимодействия в коллективе, распределение обязанностей, соблюдение инструкций.

Включение трудового обучения в образовательный процесс дает возможность детям чувствовать себя полезными, формирует у них чувство ответственности и прививает культуру труда.

Для эффективного усвоения навыков необходимо придерживаться ряда педагогических принципов:

1. Доступность – задания должны соответствовать уровню развития ребенка, чтобы он мог выполнить их с минимальной помощью.
2. Постепенное усложнение – от простых действий к более сложным, чтобы избежать перегрузки.
3. Повторение – многократное выполнение одного и того же задания способствует закреплению материала.
4. Индивидуальный подход – необходимо учитывать особенности каждого ученика, его возможности и интересы.
5. Связь с реальной жизнью – навыки, полученные на уроках, должны быть применимы в быту и социальной среде.
6. Позитивное подкрепление – важно хвалить детей за успехи, чтобы сформировать у них положительное отношение к труду.

Практико-ориентированные занятия должны включать несколько направлений, которые помогут детям освоить разные виды деятельности. Рассмотрим столярное дело, слесарное дело и садоводство и озеленение

1. Столярное дело

Работа с деревом является одним из наиболее доступных и полезных видов труда для мальчиков. Она способствует развитию пространственного мышления, моторики и логики. Мы начали с простых заданий – ребята учились распиливать доски, шлифовать их наждачной бумагой и покрывать лаком. Первым проектом стало изготовление деревянной разделочной доски. Некоторые ученики сначала испытывали трудности с удержанием инструментов, но благодаря поддержке и пошаговому объяснению они смогли справиться с задачей. В конце урока каждый ученик забрал свою разделочную доску домой – это стало для них большим достиже

2. Слесарное дело

Изучение основ работы с металлом и простыми механизмами развивает терпение, аккуратность и координацию движений. Следующим этапом была работа с металлом и инструментами. Мы учились закручивать и откручивать болты, собирать и разбирать простые механизмы. Одним из заданий стало починить старую табуретку, закрепив болтовое соединение. Ребята быстро освоили гаечные ключи и отвертки, а главное – увидели практическую пользу своей работы.

3. Садоводство и озеленение

Работа с растениями не только развивает ответственность, но и учит детей уважению к окружающей среде. В рамках занятий по уходу за растениями мы организовали посадку цветов на школьной клумбе. Дети с удовольствием копали лунки, высаживали рассаду и поливали растения. Это занятие помогло развить у них терпение и ответственность.

После проведенных занятий я отметил несколько положительных изменений у учеников:

- повысился уровень самостоятельности – ребята стали увереннее обращаться с инструментами;
- увеличилась мотивация к труду – им было интересно видеть результат своей работы;
- развились навыки общения – совместная работа способствовала лучшему взаимодействию в коллективе;
- улучшилась координация движений и мелкая моторика.

Самым важным достижением стало то, что дети начали понимать ценность своего труда и гордиться своими успехами.

Практико-ориентированные занятия позволяют мальчикам с интеллектуальными нарушениями лучше адаптироваться к реальной жизни. Они приобретают уверенность в своих силах, учатся выполнять полезные действия и справляться с повседневными задачами. Кроме того, у детей развивается мелкая моторика, пространственное мышление и коммуникативные навыки.

Таким образом, включение трудовой деятельности в образовательный процесс не только способствует развитию конкретных умений, но и повышает уровень социальной адаптации учащихся, подготавливая их к самостоятельной жизни в будущем.

ЛИТЕРАТУРА

1. Артемова, Л. В. «Трудовое обучение детей с ограниченными возможностями здоровья» – Москва: Педагогика, 2018.
2. Зайцева, И. Н. «Практико-ориентированное обучение в системе коррекционного образования» – Казань: Феникс, 2021.
3. Кузнецов, А. В. «Формирование бытовых и профессиональных навыков у детей с ОВЗ» – Екатеринбург: Литур, 2022.
4. Шевченко, В. А. «Социальная адаптация детей с особыми образовательными потребностями через трудовую деятельность» – Новосибирск: СибАкадемИздат, 2021.
5. Айдарбекова А. А. «Организационные основы профессионально-трудовой подготовки учащихся с интеллектуальными нарушениями».
6. Лиходедова Л. Н. «Теория и практика инклюзивного образования». В учебном пособии рассматриваются вопросы инклюзивного образования, включая аспекты трудового обучения детей с особыми образовательными потребностями в Казахстане.

ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ОЙ-ӨРІСІН ДАМЫТУ

Молдажанова Алмагуль Сапарбековна
Павлодар қаласы «Павлодар қаласының № 14 арнайы балабақшасы» КМҚК тәрбиешісі

Халық даналығындағы: «Ойнай білмеген, ойлай да білмейді», «ойында озған өмірде де озады» деген аталы сөздің сырына жүгінсек мектепалды баланың ойынға деген құлқы, қарым - қатынасы, мінезі олар өсіп есейгенде де өмірінде жалғаса береді.

Балалардың ой-өрісін дамыту қазіргі білім беру жүйесінің маңызды мәселелерінің бірі болып табылады. Әсіресе, мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін арттыру, шығармашылық дағдыларын қалыптастыру үшін тиімді әдіс-тәсілдер қажет. Дидактикалық ойындар осы мақсатқа жету жолында пайдалы құрал ретінде қарастырылады, бірақ оны тиімді пайдалану мен ұтымды әдістемелерді қолдану үлкен мәнге ие.

Ойын – балалардың негізгі іс-әрекетінің бір түрі. Ойын арқылы бала көптеген мәліметтер алады, өзінің психологиялық ерекшеліктерін қалыптастырады, яғни ойын арқылы білім алады. Ойын адамның өнертанымының алғашқы қадамы.

Мектеп жасына дейінгі баланы дамытып өсіретін әрі тәрбиелейтін де негізгі ісәрекет – ойын. Ойын арқылы бала қоршаған ортамен, адаммен, еңбегімен қарымқатынасымен танысады. Ойын арқылы ой-өрісі дамиды. Ойын үстінде балалар әртүрлі рөлде жолдастарымен қарым-қатынас жасауға, ойын үстінде ойлана жауап беруге, қиялдауға, елестеуге қабілеттері қалыптасады. Сөздік ойындарды балалардың есте сақтау қабілетін дамытады.

Ойыншықтарды пайдалана білуге үйренеді. Ұйымдастырушы да балаларға жетекші бола отырып, ойнай білуге ойын ережесін сақтауға әрі оларды ойната отырып ойлануға бағыттайды.

Ойын процесі - тәрбиешінің пәрменді құралдарының бірі. Ойын арқылы балалардың ақыл - ой, адамгершілік, дене тәрбиесі жүзеге асырылады. Баланың жеке басының қалыптасуындағы ойынның маңызы ерекше. Ойында баланың дене күші артады, қолы қатайып, денесі шыңдала түседі, тапқырлығы, ынтасы артып, жетіле түседі. Педагог «Балабақшада оқыту және тәрбиелеу бағдарламасын» басшылыққа ала отырып, әрбір жас тобына арналған ойын түрлерін талапқа сай іріктеп алып жоспарлайды. Балабақшада ойынның мазмұнына қарай мына түрлері ұсынылады.

Құрылыс материалдармен өткізілетін ойындар. Ұлттық ойындар. Қимылды ойындар. Дидактикалық ойындар. Сюжетті – рольді ойындар. Музыкалық - дидактикалық ойындар. Аталған ойындарды, балалардың ойынға бейімділігі мен құмарлығына сай ұйымдастыра отырып, сыпайы, әдепті мінез - құлық дағдыларын және бірлесіп іс - әрекет ету, адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру қажет. Ойын процесінде балалар жолдастарына сыпайы, достық ықыласпен, қарау сезімі, басқалардың талап тілегімен санаса білуге, қиын жағдайда оларға көмектесуге, ойынға қажетті құралдарды пайдалану жөнінде келісіп алуға үйренеді.

Бала ойын арқылы бір әрекеттен екінші әрекетке ауыса отырып өзіне түрлі ақпараттар алады. Бала бір нәрсе туралы толық түсінік алуы үшін оны есту, көру, сезіну арқылы жүзеге асатындығын практика дәлелдеп отыр. Мысалы бала бірнеше секунд ішінде жазу үстелінде тұрған заттарды мұқият қарайды. Көзін жұмады да, есінде сақтағандарының бәрін айтып шығады. Осылайша балалардың тек есін ғана емес, зейінін дамытуға болады. Сәбилер тобының балаларының барабан соғу арқылы, не болмаса ойынның мазмұнына сәйкес үлкен ойыншықты жоғары көрсету арқылы тез жинауға болады. Ойынға жинау ұзаққа созылса, олардың ойынға деген ықыластары кеміп, ойын тәртібі бұзылады. Олар тәрбиеші не істесе соны қайталайды, оларға ертегілердің драмалық түрлері қолайлы. Мысалы: «Шалқан», «Бауырсақ», т. б. ертегілер арқылы драмалау достыққа, жолдастыққа деген ұғымдар қалыптастырылады.

Балалар шығармашылық ойын барысында жүгіріп ойнаумен қатар қуыршақтың көйлегін түймелейді, шашын тарайды, киіндіреді, ыдыс жуу, жинау пайдалы дағдыларға үйренеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың жан - жақты ойдағыдай дамуы үшін ойынның рөлі ерекше. Ойын - балалардың оқуға, еңбекке деген белсенділігін арттырудағы басты құрал. Сюжетті - рөлдік ойынды ұйымдастырудың екі жолын қарастырып көрелік.

1 - тәрбиеші сюжетті - рөлдік ойынды өзі ұсынады. Балаларды рольдерге бөліп, ойын шартын өзі айтып түсіндіреді. 2 - тәрбиеші араласпайды. Ал, енді осы екі жолда да балалардың ойынға деген қызығушылықтары тез басылып қалады. Себебі, бірінші жолы балалар тек орындаушылар ғана, ал екінші жолы ойынның сюжетін өрбіте алмайды да тез арада тарқап кетеді. Ол үшін айналада қоршаған дүниені бақылатып, түрлі құрылыс объектілеріне экскурсияға апарып, көркем шығармаларды оқып таныстыру қажет. Балаларды ойын арқылы адамгершілікке тәрбиелей отырып, олардың бойына күнделікті өмірге қажет әртүрлі машықтарды қалыптастырамыз. Олар мыналар: тұрмыстық машықтар - ойыншықтарды ретімен орнына жинау, өндірістік машықтар - өзінің жұмыс орнын таза ұстау, ұжымдық өмірдің машықтары - жолдасына дер кезінде көмек беру, мәдениетті сөйлеу машықтары - сыпайы қарым - қатынас жасауы, көркемдік машықтар - ән айту, би билеу ертегі айту.

Берілген тапсырманы орындау екі кезеңнен тұрады:

1 - кезеңде ауызша немесе сурет бойынша тапсырмаларды орындауға бағыт беріп, баланың есте сақтауына, ойлануына, белгілі бір іс - әрекет қабылдауына ықпал ететін болса,

2 - ші кезенде жаттығулар арқылы зейінін тұрақтандырып, іс - әрекетті тікелей орындау арқылы психикалық процестердің дамуын анықтайды. Жаттығулар мен тапсырмаларды орындауда балаларға қиындықтар кездессе, қайтадан түсіндіру, орындалу барысында көмектесу қажет. Баланың тілін дамыту, байланыстырып сөйлеуге үйрету, сөздік қорын байыту, ойлау қабілетін жетілдіру, жан - жақты қамтылуы қажет, оған тәрбиеші мен ата - ананың үлесі зор. Дидактикалық ойындарды көбінесе сабақ үстінде немесе сабақтан

кейін үлкендердің қатысуымен орындалады, өйткені мұнда балалар әлі игере алмаған ұжымдық қарым - қатынас дағдысы талап етіледі.

Дидактикалық ойыншықтар балалардың дербес әрекетін ұйымдастыру үшін пайдаланылады, себебі олар баланың ақыл - ойын, сенсорлық және тіл байлығын дамытады. Ойынның дамуы мен балалардың тұрмыс тіршілігін ұйымдастыруда ойыншықтарды баланың жасына лайықтап таңдап орналастыра білудің маңызы ерекше. Егер бала өз бетінше ойын таңдай алмай, мақсатсыз, әр нәрсені бір ұстап, онымен не істеу керектігін білмей отырса, көмектесу қажет. Мысалы: баланың қасына келіп құрылыс материалдан машина қоятын гараж жасайық деп бастап, енді өзің аяқта да ішіне машинаңды орналастыр - дейді. Топтағы ұялшақ, жасқаншақ балаларға ерекше көңіл бөліп, олардың өзіне деген сенімін оята білу керек. Жаздың ыстық кезінде суға, құмға қатысты ойындар ұйымдастыруы қажет. Бұл кезде балалар құмның сапасымен, не үшін қажеттілігін, судың қасиеттерімен танысады.

Әдетте, балалар қимылды ойындарды жақсы көреді, бірақ балаларды дер кезінде жылдам жинап ойынға жұмылдыра қою тез бола бермейді. Бала қолындағы ойыншығын қимайды. Сондықтан оларды ойынға тарту үшін қолайлы уақытты таңдай білу керек. Қолайлы уақыт деген балалардың көңіл - күйі, шаршамауы, қимыл қабілеті т. б. жағымды жағдайлар кіреді. Балалар өздерінің ойынында негізінен айналасында көргенін бейнелейтіндігі және ол ойындар балалардың өмір сүрген кезеңіне дәл келетіні ақиқат.

Демек, ойын баланы жан - жақты жарасымды тәрбиелеудің психологиялық және физиологиялық негіздері болып табылады.

Психологиялық жаттығулар баланы үлкендермен және достарымен қарым - қатынас мәдениетіне тәрбиелеп, өз пікірлерін айтып жеткізе білуге көмектеседі. Ойын жаттығулар арқылы баланың білімдік дағдыларын күнделікті іс - әрекетте қолдана білу мүмкіндіктері қарастырылады. Ойнай отырып ойлануға бағыт беріледі. Баланың өсіп жетілуіне ықпал ететін басты құрал - ойын. Ойын арқылы бала өседі, жетіледі, дамиды.

Ян Амос Коменский — дидактика ғылымының негізін қалаушы, «Барлық адамдарға білім беру» идеясын ұсынды. Оның теориясы бойынша, білім беру — бұл өмір бойы жүретін процесс, ал оқу әдістері әр түрлі болуы керек.

Сергей Русов — ойындарды оқыту процесінде қолдану қажеттілігін атап өтті, өйткені ойын баланың қиялын, танымдық қабілеттерін және шығармашылығын дамытуға ықпал етеді.

Лев Выготский — «Ойын баланың танымдық дамуының маңызды құралы» деп атап өтті. Оның пікірінше, ойын арқылы бала әлемді түсінеді, сөйлеу, ойлау, қиял сияқты дағдыларды дамытады.

Өз тәжірибемде балалардың ой-өрісін дамыту үшін дидактикалық ойындардың әр түрлі түрлерін қолдандым. Мысалы, логикалық ойындар арқылы балалардың ойлау қабілетін дамытуда айтарлықтай нәтижеге қол жеткіздім. Бірнеше рет «Логикалық лабиринт» атты ойынды пайдаланып, балалардың тапсырмаларды шешуге деген қызығушылығын арттырдым. Бұл ойын балалардың зейінін, есте сақтауын және тез шешім қабылдау қабілеттерін дамытты. Сонымен қатар, рөлдік ойындар ұйымдастырып, балалардың тілін дамытуға көмектестім. Осы ойындар барысында балалар өз ойларын еркін жеткізіп, шығармашылықтарын көрсетуде.

Қорыта келе,ойын - мектепке дейінгі балалардың негізгі іс - әрекеті.

Ойын - балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғышарты. Дидактикалық ойындар балалардың ой-өрісін дамытудағы тиімді құрал болып табылады. Оларды қолдану арқылы балалардың танымдық қабілеттерін арттыру, шығармашылық дағдыларын қалыптастыру, сондай-ақ әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал етуге болады. Білім беру процесінде ойындарды қолдану педагогикада кеңінен таралып, мектепке дейінгі және бастауыш сыныптарда оң нәтижелерге қол жеткізуде.

ӘДЕБИЕТТЕР

1.Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту методикасы.Алматы–1981 жыл
2.Балабақшадағы балалардың тілін дамыту әдістемесі.Алматы – 1985 жыл.
3«Балабақшадағы оқыту және тәрбиелеу бағдарламасы»

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ «ӨЛКЕТАНУ»

Еркегул Маратқызы Шайманова
«Павлодар қаласының № 19 сәбилер бақшасы» КМҚК, басшы
Салтанат Социаловна Жакенова
«Павлодар қаласының № 72 сәбилер бақшасы» КМҚК, басшы
Диана Турысбековна Гарифуллина
«Павлодар қаласының № 46 сәбилер бақшасы» КМҚК, басшы

Бұл мақала қазіргі заманғы педагогтерінің пайымдауынша, балалардың Отанға деген сүйіспеншілігін қалыптастырудың негізгі кезеңі олардың өз ауылында өмір сүрудің әлеуметтік тәжірибесін жинақтауы, онда қабылданған мінез-құлық нормаларын, қарым-қатынасты игеруі, әлемге танысуы деп санаған жөн. оның мәдениеті. Отанға деген сүйіспеншілік адамның туған жері - өзінің кіші Отанына деген сүйіспеншіліктен басталады. Осыған байланысты балаларды туған өлкенің тарихи, мәдени, ұлттық, табиғи-экологиялық ерекшелігімен таныстырудың маңызы зор. Отанға деген сүйіспеншілік, өз халқына, еліне қызмет етуге деген ұмтылыс, ұлттық мақтаныш сезімі адамдарда өздігінен пайда болмайды. Ерте жастан бастап адамға мақсатты әсер ету қажет. Бұл ретте Отанға деген сүйіспеншілік туған өлкені, туып-өскен жерді сезінуден басталатынын есте ұстаған жөн.

"Туған жерге, туған мәдениетке, туған қалаға, ана тіліне деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу - бірінші кезектегі міндет, сондықтан оны дәлелдеудің қажеті жоқ. Бірақ бұл махаббатты қалай тәрбиелеуге болады? Ол кішкентайдан - отбасына, үйіне деген сүйіспеншіліктен басталады. Үнемі кеңейе отырып, бұл туған жерге деген сүйіспеншілік өз мемлекетіне, оның тарихына, өткені мен бүгініне, содан кейін бүкіл адамзатқа деген сүйіспеншілікке ауысады ".

Мектепке дейінгі жас - бұл әр адамның өміріндегі жарқын, қайталанбас парақ, бұл жеке тұлғаның алғашқы қалыптасу кезеңі, баланың өзіндік сана-сезімі мен даралығының негіздерін қалыптастыру және оны өсіру өте маңызды. баланың жан дүниесінде туған табиғатқа, туған үйге, отбасына, балабақшаға, қалаға, Отанға деген сүйіспеншіліктің дәндері.

Психологиялық-педагогикалық зерттеулер көрсеткендей, мектеп жасына дейінгі балалар тарихтағы кейбір оқиғалар, география, мәдениет және өнер фактілері туралы білімді қол жетімді түрде ұсынса, сезімге әсер етсе, қызығушылық тудырса, яғни. мектеп жасына дейінгі балалар өлкетану сабақтарына қатыса алады.

Өлкетану дегеніміз не?

Өлкетану - бұл елдің белгілі бір бөлігін, қаланы немесе ауылды, жергілікті тұрғындардың басқа елді мекендерін толық зерттеу, ол үшін бұл аумақ туған өлке болып саналады. Өлкетану - балалармен жұмыстың әлеуметтік маңызы бар және қажетті бағыты. Оның маңыздылығын асыра бағалау мүмкін емес: балаларды республиканың тарихымен, табиғатымен тығыз байланысты оқиғаларға тәрбиелеу арқылы біз сол арқылы оған деген терең сүйіспеншілікті, мақтаныш сезімін қалыптастырамыз. Қоршаған ортаның сұлулығына, мәдени құндылықтарына және туған өлкенің тарихына сүйену - тәрбие мен оқытудың сапасын арттырудың дұрыс жолы.

Туған жерді, оның тарихын зерттеу жасына қарамастан барлық балалар үшін өте қажет. "Жиек" - бұл шартты ұғым және оны кім және қандай мақсатта зерттейтініне байланысты. Бұл қала, аудан, көше болуы мүмкін, яғни. бізді қоршап тұрған нәрсе. Бала үшін

бұл, ең алдымен, үй, балабақша, көше, қала. Бұл табиғат, адамдар, үйлер, оларды қоршаған, олар күнделікті көреді. Біз, ересектер, туған өлкенің табиғаты мен тұрмысымен, тарихымен, мәдениетімен таныстыра отырып, балаға осы ғажайыпты ашуға көмектесуіміз керек. Кішкентай Отанымен таныса отырып, бала оны сүйе бастайды және өмір бойы оған деген сүйіспеншілік сезімін сақтайды. Ал балалар оны неғұрлым жақсы білсе, соғұрлым олар бүгінгі болып жатқан оқиғаның мәнін соғұрлым жақсы түсінеді және болашақты соғұрлым айқын елестетеді. Отанын сүйетін адам сатқындыққа, қылмысқа қабілетсіз. Бұл біздің заманымызда өте маңызды.

Мектепке дейінгі мекемедегі өлкетану - балаларды туған өлкесі туралы білімдерін байыту, оған деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру көздерінің бірі. Ол туған қаланың Отанымен байланысын ашады. Өлкетану - мектеп жасына дейінгі балаларды көркем шығармашылыққа баулуға ықпал ететін, туған өлкенің өнері, оның қазіргі өмірінің ерекшеліктері туралы білімдерін тарату мүмкіндіктерін кеңейтетін маңызды педагогикалық құрал. Мектепке дейінгі жаста мұғалімдер балаларды туған қаласы туралы, оның пайда болу тарихы, көрікті жерлері, өнеркәсібі, көлік түрлері, қалалық ғимараттар мен мекемелер, адамдардың еңбек қызметі, мәдениет қайраткерлері, атақты жерлестер туралы өлкетану мәліметтерімен таныстырады, шағын Отанына деген мақтаныш сезімін, оны жақсартуға деген ұмтылысты тәрбиелейді. . Бұл жұмыстың жалғасы - балаларды Қазақстан Республикасының басқа қалаларымен таныстыру. Отанымыздың астанасымен, әнұранымен, туымен және мемлекеттік елтаңбасымен.

Мектепке дейінгі мекемедегі өлкетанудың мақсаты - өз өлкесін, қаласын, ауылын (оның салт-дәстүрлері, тарихи-мәдени ескерткіштері) сүйетін және білетін өнегелі азамат, кіші отан патриотын тәрбиелеу. .

Мектепке дейінгі білім беру мекемесіндегі өлкетану жұмысының негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

- туған қалаға деген сүйіспеншілікті және оның өткені мен бүгініне деген қызығушылықты қалыптастыру;
- отбасына, үйіне, көшесіне, ауданына, қаласына, өлкесіне, еліне деген эмоционалды-құндылықтық қатынасты дамыту;
- өз жерлестеріне деген мақтаныш сезімін, қалада болып жатқанның бәріне жауапкершілікті, осыған қатыстылықты тәрбиелеу;
- қалаға (табиғатқа) құрметпен қарауды дамыту;
- ең жақын табиғи және мәдени ортада бағдарлау қабілетін қалыптастыру және оны өз іс-әрекетінде көрсету.

Өлкетану бағытындағы жұмыстардың формалары мен әдістері сан алуан:

- тақырыптық сабақтар, мұнда мектеп жасына дейінгі балаларда бастауыш білім жүйесі қалыптасады, негізгі танымдық процестер мен қабілеттер дамиды;
- сыныпта ауызша әдіс ретінде және балалармен әр түрлі тақырыпта өзіндік жұмыс формасы ретінде қолданылатын әңгімелер;
- танымдық әңгіме, оны көрнекі материалдармен - фотосуреттермен, иллюстрациялармен, слайдтармен және т.б. сүйемелдеу қажет.
- балаларды туған қаласының әлеуметтік-мәдени әртүрлілігімен таныстыруды қамтамасыз ететін экскурсиялар;
- мерекелер, ойын-сауықтар - онда балалар туған өлкесін мекендеген халықтың мәдениеті мен салт-дәстүрлерімен танысады;
- туған өлкенің көркемдік-эстетикалық бағасын беретін балалар әдебиетінің шығармаларын оқу;
- баланы тарихпен, археологиямен, географиямен, табиғатпен таныстыруға мүмкіндік беретін өлкетану ойындары;
- жаяу серуендеу, саяхаттау, жаяу серуендеу, экологиялық жол - бұл формалар өлкетану жұмыстарында таптырмас нәрсе. Туған жерге деген сүйіспеншілікті табиғатпен

қарым-қатынассыз, оның әлеміне енбей тәрбиелеу мүмкін емес. Сабақты ұйымдастырудың бұл формасы барлық тіршілік иелеріне ізгілікпен қараудың үлгісін береді.

➢ білім беру үдерісін әртараптандыруға және қызықты, демек, тиімдірек етуге мүмкіндік беретін виртуалды экскурсиялар оқытудың көрнекілігі мен ғылыми принциптерін жүзеге асыруға көмектеседі, мектеп жасына дейінгі балаларда байқағыштық, өзіндік жұмыс дағдыларын дамытуға ықпал етеді. .

Мектеп жасына дейінгі балаларды өз бетінше ізденушілік іс-әрекетке тарту балалардың танымдық және эмоционалдық белсенділігін арттырады. Ең үлкен нәтиже проблеманы қою немесе проблемалық жағдай туғызу сияқты әдіс арқылы беріледі. Шынайы өмірден алынған проблемалық жағдаяттан басталған іс-әрекет балалардан бар білімдерін оны шешу үшін қолдана білуді талап етеді.

Жұмыстағы маңызды әдіс жобалық әдіс болып табылады. Өлкетану жобалары шағын және үлкен Отан туралы түсініктерді қалыптастырып қана қоймай, сонымен бірге ойлау дербестігін, мақсаткерлігін, табандылығын, шығармашылығын дамытуға ықпал етеді, баланың өзіне деген сенімділігін қалыптастыруға көмектеседі. мүмкіндіктер, ең бастысы, құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасау қабілетін дамытады.

Осындай алуан түрлі формалар мен әдістерді қолдану балалардың алған білімдерін бекітуге ықпал етеді, патриоттық және азаматтық сезімдерді тәрбиелеуге пайдалы әсер етеді, балаларға олардың қаланың тарихы мен қазіргі өміріне қатыстылығын сезінуге мүмкіндік береді.

Өлкетану жұмысындағы тағы бір маңызды шарт - мектепке дейінгі білім беру мекемесінде пәндік-дамытушылық ортаны құру. Өлкетану бұрыштарын жас ерекшеліктері бойынша ұйымдастыру туған өлкенің тарихымен, салт-дәстүрімен танысу саласында балалармен жұмыс сапасын арттырады. Өлкетану бұрыштарында жұмыс істей отырып, мектеп жасына дейінгі балалар мұражайларға барғанда, қала бойынша экскурсия кезінде алған білімдерін іс жүзінде қолдана алады.

Балалармен туған өлкемен танысу бойынша жұмыс кітап бұрышында да жүргізіледі, онда танымдық сипаттағы кітаптар қойылады (туған өлкенің табиғаты туралы иллюстрациялар, қазіргі қаланың фотоальбомдары және тарихи фотосуреттер).

Мектеп жасына дейінгі балалардың экологиялық және өлкетану білімінде жетістікке жетудің маңызды шарты - ата-аналармен тығыз байланыс. Сіздің отбасыңыздың тарихына қол тигізу балада қатты эмоциялар тудырады, сізді эмпатияға, өткенді еске алуға, тарихи тамырларыңызға мұқият болуға мәжбүр етеді.

Осы мәселе бойынша ата-аналармен қарым-қатынас дәстүрлерді құрметтеуге, тік отбасылық байланыстарды сақтауға ықпал етеді. Өйткені, тәрбиеленушілердің ата-әжелері қала тарихының тірі қатысушылары. Ескі фотосуреттер, үлкен отбасы мүшелерінің әңгімелері балаларға тарихи фактілер мен оқиғаларды тереңірек түсінуге, туған жерімен байланысын сезінуге көмектеседі.

Мектеп жасына дейінгі балаларды туған жерге деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу бойынша жұмысты бастап, мұғалім, ең алдымен, оның тарихын өзі жақсы білуі керек, ол нені көрсету орынды екенін және балаларға нені айту керектігін ойластыруы керек. , тек осы жерде ғана бар белгілі бір аймаққа ғана тән нәрсені ерекше атап өту.

Тақырыппен танысу материалды күрделендіру және тану принципіне сүйене отырып, жүйелі, кедергісіз жүргізілуі керек екенін есте ұстаған жөн. Сонымен бірге, мектеп жасына дейінгі балалар әлі де көптеген түсініктерге ие емес екенін ұмытпауымыз керек. Ересектерге таныс сөздер мен сөз тіркестері оларға таныс болмауы мүмкін, сондықтан оларды қол жетімді түрде ашып көрсету керек.

Мектепке дейінгі білім беру мекемесіндегі өлкетану - балаларды туған өлкесі туралы біліммен байытудың, оған деген сүйіспеншілікке тәрбиелеудің және адамгершілік қасиеттерін қалыптастырудың қайнар көздерінің бірі, туған өлкенің Отанымен байланысын ашады.

Туған өлкемен танысудың әр сәті адамды - еңбеккерді, қорғаушыны, өз Отанының лайықты азаматын құрметтеуге тәрбиелеумен байланысты болуы керек. «Өлкетану» бағдарламасы туған өлкені зерттеудегі қосымша ресурс болып табылады және экскурсиялық шығу, практикумдер арқылы практикалық дағдыларды қолдануды кеңейтуге ықпал етеді. Бағдарламаны зерттеудің негізіне аймақтық компонент алынған.

Бағдарламаның жаңалығы тәрбиеленушілердің функционалдық сауаттылығын дамытуда, оқытуда өлкетану принципі арқылы – зерттелетін материалдың туған өлкені зерттеу нәтижесінде пайда болатын білімдермен және дағдылармен байланысын орнату.

Бағдарлама тақырыптық бағыттылығы бойынша экологиялық сипатқа ие өлкетану – туристік, функционалдық қызметі бойынша – танымдық - оқыту, ұйымдастыру формасы бойынша – жобалық, жүзеге асыру мерзімі бойынша – үшжылдық болып табылады.

Өлкетану – белгілі бір өңірдің табиғатын, халқын, шаруашылығын, тарихын, мәдениетін зерттеумен шұғылданатын ғылым мен мәдениет саласы. Өлкетанудың негізгі әдісі – аумақ туралы ақпаратты, табиғи үлгілерді, материалдық мәдениет заттарын және т.б. деректерді жинау және жүйелеу. Өлкетануды зерттеудің негізі – жергілікті жердің тарихы. Өлкетанудың басты миссиясы адамдардың Отанға, өзінің туған жеріне, отбасына сүйіспеншілігін қалыптастыру және дамыту болып табылады.

Өлкетану жұмыстарының ерекшелігі – белгілі бір ұйымдастырылған іс - әрекеттерді кіріктіліп оқытылуында. Өлкетану - экологиялық тәрбие арқылы тәрбиеленушілердің жеке тұлғасына педагог пен тәрбиеленушінің бірлескен шығармашылығы, сонымен қатар жұмыстың ең тиімді формасы – зерттеу жұмысы, жалпы жағымды педагогикалық ықпал ету жүзеге асырылады. Олардың тұрақты жағымды өмірлік ұстанымдары қалыптасып, интеллектуалдық және шығармашылық мүмкіндіктері ашылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Итегулова С.А, Жарылғасын Д.Н Павлодар облысының тарихи және қазіргі атаулары. Астана, 2017ж.
2. Жұматаева Е, Ауталипова Б.Ж. Кемелді тұлға тәрбиелеуді мақсат тұтқан басшы. Павлодар, 2010 ж.
3. Темірбеков Ф.Е.. «Өлкетану» авторлық бағдарламасы. 2015ж, .
4. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы; 2024 жылы
5. «Қазақстанның табиғат әлемі» Алматы кітап 2004 жыл

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДОСТИЖЕНИИ ПЛАНИРУЕМЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ООП

Уралтаева Аягоз Канатовна
методист КГУ «Инновационный центр развития образования» управления образования Павлодарской области

Аннотация: применения инновационных технологий на современных уроках в начальной школе обеспечивается новое качество образования. Современный учитель просто обязан владеть современными средствами обучения. Комбинируя их, мы можем планировать уроки в соответствии с уровнем зрелости учеников, целями урока и объемом учебного материала. Возможность комбинирования инновационных технологий имеет немаловажное значение и для самих нас – мы можем свободно чувствовать себя, работая по данной технологии, адаптируя ее в соответствии со своими предпочтениями, целями и задачами. Комбинирование приемов помогает научить детей применять эти технологии самостоятельно, чтобы они могли стать независимыми и грамотными мыслителями и с удовольствием учились в течение всей жизни.

В настоящее время цель современного урока несколько изменилась и состоит не только в накоплении суммы знаний, умений и навыков, но и в подготовке школьника как субъекта своей образовательной траектории. В связи с тем, что введение ГОСО в образовательную систему требует от учителя предметных, метапредметных и личностных результатов актуальным становится внедрение в процесс обучения, начиная со ступени начального общего образования инновационных технологий, которые способствуют сделать урок современным, деятельностным, развивающим.

Новации - это качественно новые введения в устоявшуюся систему.

Инновационность - важный признак современного образования. Образование меняется по содержанию, формам, методам, реагирует на изменения в обществе, учитывает мировые тенденции.

Образовательные инновации - результат творческого поиска учителей: новые идеи, технологии, подходы, методики обучения, а также отдельные элементы учебно - воспитательного процесса.

Образование - это путь и форма становления целостного человека. Сущность и цель нового образования - это действительное развитие общих, родовых способностей человека, освоение им универсальных способов деятельности и мышления.

Под инновациями в образовании мы понимаем процесс совершенствования педагогических технологий, совокупности методов, приемов и средств обучения. В младшем школьном возрасте происходит интенсивное развитие таких качеств личности, как мышление, внимание, память и воображение. В этом возрасте начинается социальное и личностное развитие ребёнка, его вхождение в жизнь общества.

Мудрость обитателей пустыни говорит: «Можно привести верблюда на водопой, но нельзя заставить его напиться». Эта пословица отражает основной принцип обучения - можно создать все необходимые условия для обучения, но само познание произойдет только тогда, когда ученик захочет узнать. Как сделать так, чтобы ученик чувствовал себя нужным на каждом этапе урока, был полноценным членом единой команды класса?

Другая мудрость учит: «Скажи мне - я забуду. Покажи мне - я запомню. Дай мне действовать самому - и я научусь» По такому принципу в основу обучения положена собственная активная деятельность. И поэтому, одним из путей повышения результативности в изучении школьных предметов является использование инновационных технологий на разных этапах урока.

Считаю, что интересный урок можно создать за счёт следующих условий:

- личности учителя (даже скучный материал, объясняемый любимым учителем, хорошо усваивается);
- содержания учебного материала;
- применения современных обучающих технологий.

Если первые два пункта не всегда в нашей власти, то последний – поле для творческой деятельности любого преподавателя.

Личный интерес обучающегося – это решающий фактор процесса образования.

Педагогическая технология – проектирование учебного процесса, основанное на использовании совокупности методов, приёмов и форм организации обучения и учебной деятельности, повышающих эффективность обучения, применение которых имеет чётко заданный результат.

Для повышения эффективности образовательного процесса при проведении уроков в начальной школе, нами используются следующие современные образовательные технологии:

1. Технология проблемного обучения.

Эта технология на уроках в начальной школе помогает учащимся самостоятельно открывать знания. На смену монологу приходит диалог. Актуальность этой технологии определяется развитием высокого уровня мотивации к учебной деятельности, активизации

познавательных интересов учащихся, что становится возможным при разрешении возникающих противоречий, создании проблемных ситуаций на уроке. Эффективность применения данной технологии подтверждается не только моими собственными наблюдениями, но и результатами анкетирования учащихся, динамикой повышения качества обучения.

2. Технология развития критического мышления.

Она направлена на развитие навыков работы с информацией, умений анализировать и применять данную информацию. Критическое мышление формируется постепенно, в ходе развития и обучения ребенка.

3. Технология деятельностного обучения.

Наибольшее распространение в современной начальной школе получила технология деятельностного обучения. Основная идея ее состоит в том, что новые знания не даются в готовом виде. Дети «открывают» их сами в процессе самостоятельной исследовательской деятельности. Они становятся маленькими учеными, делающими свои собственные открытия. Я считаю, что применение деятельностного метода обучения обеспечивает глубокое и прочное усвоение знаний. Данная технология обучения – механизм реализации системно – деятельностного подхода ГОСО. Базовый уровень данной технологии - уроки открытия нового знания.

4. Информационно – коммуникативные технологии.

XXI век – век высоких компьютерных технологий. Современный ребенок живет в мире электронной культуры. Меняется и роль учителя – он должен стать координатором информационного потока, следовательно, активно применять при обучении детей информационно – коммуникативные технологии.

Основными направлениями нашей работы при использования ИКТ являются:

- мультимедиа-уроки, которые проводятся на основе компьютерных обучающих программ: «Уроки русского языка», «Уроки математики», «Уроки окружающего мира» для 1-4 классов;
- уроки на основе авторских компьютерных презентаций в форме лекций, докладов учащихся.

Практика использования ИКТ учителями нашей школы позволяет сделать следующий вывод: использование ИКТ на уроках имеет следующие преимущества по сравнению с традиционным обучением:

- Современность и актуальность учебного материала.
- Наличие дополнительного и сопутствующего материала.
- Эстетичность и наглядность.
- Возможность распечатки материала для последующей индивидуальной работы.
- Возможность блочного обозрения темы, опережения знаний.
- Обучение через игровую или практическую деятельность.
- Повышение интереса учащихся к учёбе.
- Более чёткая организация деятельности учителя.

В целом, использование ИКТ способствует повышению качества знаний и умений учащихся и стали привычными для учеников наших классов.

5. Технология дифференцированного обучения.

Эта технология создает условия для максимального развития детей с разным уровнем способностей: для реабилитации отстающих и для продвинутого обучения тех, кто способен учиться с опережением.

Дифференцированное обучение требует от нас изучения индивидуальных способностей и учебных возможностей (уровень развития внимания, мышления, памяти и т.д.) учащихся, диагностики их уровня знаний и умений по определённому предмету, что даёт возможность осуществлять дальнейшую индивидуализацию с целью достижения коррекционного эффекта. При опросе, подаче домашнего задания и оценивании учащихся на уроках мы используем:

- Приёмы опроса учащихся: «Солидарный опрос», «Взаимоопрос».
- Приемы подачи домашнего задания: «Три уровня домашнего задания», «Сам себе учитель», «Идеальное задание».
- Приемы оценивания: «Оценка – не отметка», «Рейтинг», «Кредит доверия» «Система стимулов». Главное, чтобы оценка на уроке стала стимулом для дальнейшего приложения сил. Человеку нужен успех.

Разным детям требуется разное время, разный объем, разные виды и формы работы, чтобы овладеть программным учебным материалом. Технология дифференцированного обучения состоит в том, чтобы учитывать эту разницу.

6. Игровая технология.

Именно в начальной школе я считаю наиболее приемлемым использование игровой технологии. Именно в процессе игры ребенок приобретает определенные учебные универсальные действия, обогащает свой внутренний мир. Обучая посредством игры, мы учим детей не так, как нам, взрослым, удобно дать учебный материал, а как детям удобно и естественно его взять.

7. Технология обучения в сотрудничестве (групповая работа).

Групповая работа играет положительную роль не только на первых этапах обучения, но и в последующей учебно – воспитательной работе. Эта методика применяется на уроках технологии, окружающего мира, литературного чтения, математики, русского языка.

8. Здоровьесберегающие технологии.

Самый драгоценный дар, который человек получает от природы – здоровье. Перед учителями начальных классов поставлена задача в сохранении, укреплении физического и психического здоровья детей, поступающих в школу. Поэтому проведение физминуток, динамических пауз на свежем воздухе, зарядок, соответствие мебели возрасту, смена деятельности в течении урока, правильное питание, занятия спортом являются неотъемлемой частью образовательного процесса.

Использование всех этих современных инновационных технологий во внеурочной деятельности является обязательным условием интеллектуального, творческого и нравственного развития обучающихся. Внеурочная деятельность позволяет ребенку выбрать область интересов, развить свои способности. Стоит отметить, что для школы внеурочная деятельность обязательна.

Внеурочная деятельность организуется по направлениям развития личности:

- спортивно-оздоровительное;
- духовно-нравственное;
- общекультурное;
- общеинтеллектуальное;
- социальное.

Применяя новые педагогические технологии на уроках, мы убедились, что процесс обучения можно рассматривать с новой точки зрения и осваивать психологические механизмы формирования личности, добиваясь более качественных результатов.

Таким образом, на основе применения инновационных технологий на современных уроках в начальной школе обеспечивается новое качество образования. Современный учитель просто обязан владеть современными средствами обучения. Комбинируя их, мы можем планировать уроки в соответствии с уровнем зрелости учеников, целями урока и объемом учебного материала.

Возможность комбинирования инновационных технологий имеет немаловажное значение и для самих нас – мы можем свободно чувствовать себя, работая по данной технологии, адаптируя ее в соответствии со своими предпочтениями, целями и задачами. Комбинирование приемов помогает научить детей применять эти технологии самостоятельно, чтобы они могли стать независимыми и грамотными мыслителями и с удовольствием учились в течение всей жизни.

ЛИТЕРАТУРА

1.Андюхов Б. Кейс-технология – инструмент формирования компетентностей /Б. Андюхова //Директор школы. – 2010. – № 4. – С.61-65

2.Ягодко Л.И. Использование технологии проблемного обучения в начальной школе /Л.И. Ягодко// Начальная школа плюс до и после. – 2010. – №1. – С.36-38

3.Золотухина А. Групповая работа как одна из форм деятельности учащихся на уроке /А. 4.Золотухина // Математика. Газета Изд. дома «Первое сентября». – 2010. – №4. – С. 3-5

5.Андреев О. Ролевая игра: как ее спланировать, организовать и подвести итоги /О. Андреева// Школьное планирование. – 2010. – №2. – С.107-114

6.Бадиев С. От традиций – к инновациям (к вопросу о сущности технологий обучения) С. Бадиев // Учитель.- 2008. №6. – С.7-9.

7.Голубева Л.В. Место и значение инновационной деятельности в процессе профессионального саморазвития учителя / Л.В. Голубева //Справочник заместителя директора по научно-методической работе/ Л.В. Голубева. - Волгоград: Учитель, 2006.

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ

БІЛІМ БЕРУДІ ДАМЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

«АУЫЛ МЕКТЕБІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: ІЗДЕНІСТЕР, МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ ЖИНАҒЫ

@BBDIO_PVL.KZ
8718 2 222 080